بیرەوەریەکانم

لەسالأنیی 1943ــ 1977 دا

زرار سلیّمان بەگ دەرگەڵەیی

پێشکەشە بە :

- هــەموو ئەوانەی گیانی خۆیان بەخت کرد لە پێناوی خاکی نیشتمان و بیروباوەریان.
- بەوانەی ڕاست گۆن لە نوسینەوەی مێژوودا.

پێشـــــــەکـــــــــــی:

ئەوەی دەمەوێ دیاری بکەمو بە خوێنەرە بەڕێزەکانی ڕابگەیەنم ئەوەیە ئەو نوسـینە تـەنیا بـیرەوەری نین، بـەڵکو مەبـەستی ئـەو نـوسینەم زیـاتر بـۆ ڕوون کـردنـەوەی ڕوداوو بـەسـەرهـاتـە مێژووییەکانە لە ماوەی خەباتو تێکۆشانی بەردەوامم، بۆ ئەوەی ڕاستیەکان بخرێنە بەرچاوی کۆمـەڵو خوێنەرانی هەست بەرزو نیشتمان پەروەر، بێگومان ئەو بەسەرهاتو ڕووداوانەی بە درێژای زیـاتر لـە 50 ساڵ لە ژیانی تێکۆشانمدا بەشێك بووە لە مێژووی بەشداریم لـە شـۆڕشو ڕاپەرینـەکانی نەتـەوە ستەمدیدەکەمدا.

هەموو دیاردەکان بـە دیاریـان خسـت ڕوداوو بـە سـەرهاتەکانی ڕابـردوو وەك پێویسـت نەخراوەنەتـە بەرچاوی خەڵك، بەڵکو بەشێوەیەکی پڕ لە کەمو کوڕی خراوەنەتـە سـەر لاپـەرەی نامیلکـەو گۆڤـارو ڕۆژنامەکان، ئەمەش وای لە بەشێکی زۆری خەڵكو تەنانەت خوێنەرانیش کـردوە کـەوا بـزانن ئـەوەی نوسراوەو دەنوسرێتو دەخرێتە سەر لاپەڕەی نامیلکـەو گۆڤـارو ڕۆژنامـەکان هـەموویان ڕاسـتن!! بـە دڵنیاییەوە دەتوانم بڵێم ئەو نوسـینانەی نوسـراوە دەربـارەی دەسـتو بـردو جولانـەوەکانی (1943ـــ 1959) کـە بەشـی زۆریـانم خوێندونەتـەوە بەداخـەوە لەڕاسـتی دوورن، وا هەسـت دەکرێـت بـەبێ سەرچاوەیەکی باوەڕ پێکراو نوسینەکان نوسرابن، ئەوەی دیارە هەنـدێکیان لایـەنگیری پێـوە دیـاربووەو تەنانەت ئارەزومەندی نوسەریشی گرتۆتـەخۆ، وە هەندێکیشـیان تـەنها خۆپیشـاندانو خۆبەدەرخسـتن مەرامیان بووە بۆ بەرژەوەنـدی تەسـکیان دوورکەوتونەتـەوەو لایانـداوە، ئەمـەش بەدکاریـە دەرهـەق بەڕووداوە مێژوویەکان دەکرێت. ئەو نوسینانەی نوسراون پێیانەوە دیار نیـە شـتێکیان لـە ڕووداوەکـان بەڕاستی نوسیبێتو هیچیان لێ زانیبێت، بێگومان ئەمەش کردەوەیەکی خیانەتکرانەیە بەرامبەر بـە مێژوو، چونکە دەبێتە هۆی شاردنەوەی ڕاستیەکان لە نەتـەوە برینـدارو سـتەمدیدەکەمان، هـەر ئـەو خیانەتەش ئێمەی توشی گێژاوی سەر لێ شێوانو ماڵ وێرانیو دواکەوتن کردووە.

لێرەدا بەسەربەرزیەوە دەڵێم بیرەوەریەکانم بە گشـتی بەشـێکی زینـدون لـە ڕاسـتیو بەسـەرهاتەکانی سەردەمی ڕابردوو هەر لە ساڵی (1943) وە تاوەکو نزیکەی ساڵی (1977)، لە وێشەوە تـا دەگاتـە ساڵی(2000)، ڕووداوەکان چۆن ڕویداوە وەکو خۆی باس کراوەو زیادی نەخراوەتە سەر ئەگـەر کـەمی تێدا نەبێت.

ئەوەی ئێستا لەبەر دەستتان دایە لە ساڵی (1943) وە تاوەکو نزیکەی ساڵی (1977)ە، دەمـەوێت تەواوی خـەڵکی کوردسـتان بەگشـتیو خوێنـەرە بـەڕێزەکان بـە تایبـەتی لـەو ڕاسـتیە بگـەن کـە

سەرچاوەی ئەو نـــوسین‌و بەسەرهات‌و ڕووداوە مێژووییانەی نـوسراون‌و دیـــارکراون تـەنهـــا خـــۆمم، ئـەوەی مـن لەگەڵی نەبووبم شتێکم لەملاو ئەملا نەهێناوە بینوسم، چونکە ئەگەر بەتەواوی بـۆم ڕوون نەبوبێت‌و نەمزانیبێت کە ڕووداوەکە یان بەسەر هاتەکە ڕاستە نەم خستۆتە سەر لاپەڕەی بیرەوەریـەکانم، بەڵام لەڕاستیدا خەبات‌و تێکۆشان‌و ڕاپەڕینی خەڵك‌و جەنگاوەرە خۆبەخت کـەرەکانی کـوردو خەباتـە نەپچڕاوەکەی دەخاتە بەرچاو، بۆ ئەوەی لەڕاستی ڕووداوەکان ئاگاداربن‌و بزانن ئەو نوسینەی مـن دوورە لە پڕووپاگەندەو خۆ بەدەرخستن، لەگەڵ ئەوەشدا لەوانەیە هەندێ شت هەبوبێت نەنوسـرابێت ئەمـەش مافی نوسەرە یان لەوانەیە نەتواندرابێت بنوسرێت!!.

ئەوەی من بۆی پەرۆشم تەنها ئەوەیە کە ئەم نوسینە زۆر دواکەوت، دەبوایە زۆر زووتر بـڵاو بکرێتـەوە، ئەمەش ئەوە دەگەیەنێ پێش ڕاپەڕین حوکمڕانەکان ڕێگایان نەدەدا ئەوەی بۆنی چالاکی کوردانەی لـێ بێت بڵاوبکرێتەوە، بێگومان ئەگەر ڕژێـم ئـەو نوســینەی مــنی دەســت کەوتبایـە تـەنها نوســینەکە نەدەفەوتا، بەڵکو خۆشم بێ سەرو شوێن دەکرام، ئەمە لەلایەك لەلایەکی تر دەبێ ئەوەش بڵێم هۆیەکی تری دواکەوتنی بڵاوبونەوەی بیرەوەریەکانم بەشێکیشی پەیوەندی بە بـاری داراییمـەوە هـەبووە، چـونکە ئەو توانایەم نەبووە بتوانم بیرەوەریەکانم لەکاتی پێویست بگەیەنمە بەردەسـتی خـەڵکی کوردسـتان بـۆ ئەوەی لەڕاستی بەسەر هاتەکان‌و چالاکی ڕۆڵەکانیان لەخەبات‌و تێکۆشانی چەندین ساڵەیان لە پێنـاو کوردایەتیەکی ڕاستەقینەو کوردستانێکی سەربەخۆ بگەن‌و چـیتر چاوبەسـت نـەکرێن بـە شـاردنەوی ڕاستیەکان.

زرار سلێمان بەگ دەرگەڵەیی

2002/10/10

بــــەشـی یــــەکـــەم

ســەرەتـای ژیـانـم لـــە گوندی ماویلیان دەســـت پـــی دەکات

هەڵکەوتنی گوندی ماویلیان: گوندی ناوبراو دەکەوێتە ڕۆژئاوای گوندی دەرگەڵە لە دیوی (دۆڵەمنجەل)و دەکەوێتە بناری (زیی تەلانی) ڕوو لە کێوی هەندرێن، لە ڕۆژهەلاتی کێوی (ڕووەڵە)یە لە رۆژئاوای گوندەکانی (میراجیانو جنێراوەو خەڵکانو دەشتی ڕواندز)ە ئەو شوێنەی شارۆچکەی سۆرانی لە سەر دروست کـــــــراوە.

دۆڵە منجەل چەند گوندی بە خۆیەوە گرتووە(ماویلیان- بەرسرین- پیروسوان- زێوە- میراجیان- جنێراوە- خەلکان- وارەکۆن- کەورین - گوان).

گوندی ماویلیان خاوەن مێژووە مرۆڤی بەدەستو بردو ئازای تێدا هەڵکەوتوە، گوندی وەستا (برایم)ە ئەو وەستایەی بنیات نەری قەلاو پردەکانی سەردەمی پادشای گەورەی ڕواندزە.

بەزار گۆتەی بەسالا چووەکان وا دیارە لە پێش ساڵەکانی (1920) ناکۆکی توندو نارێك هەبووە لە ناو خەڵکی گوندی ماویلیان، ئەو ناکۆکیە ناچاری کردوون کۆمەڵێك لە پیاوە ڕیش سپیەکان بڕۆنە دەرگەڵە داوایان لە (میرحمدامین) کردوە بەڵکو یارمەتیان بدات بۆ چارەسەری ئەوناکۆکیانەی هەبوونە دیارە میر ئامۆزایەکی خۆی دیار یکردوە بڕوات سەرپەرشتی گوندەکە بکات بۆ چارەسەری ئەوناکۆکیانەی لەنێوانیان دا هەبووە، وەك زاندراوە (میر حمدامین بەگ) لەسەر داوای ڕیش سپیەکانی ماویلی (سلێمان بەگ)ی ئامۆزای خۆی دەست نیشان کردوە بڕوات سەرپەرشتی گوندەکە بکات. دەڵێن سلێمان بەگ لاوێکی بە ڕاپەڕو لی هاتوو بوە بەری کراوەتە ماویلیان، ناوبراو چالاکانە بۆ کارەکانی رۆیشتوە هەر زوو لە داوێنی گوند کۆشکێکی دروست کردوە بۆ نیشتەجی بوونی لەوی، ئەوەی دیارە بە ماوەیەکی کورت توانیوەیەتی دەست بەسەر کەم وکوریەکان دابگرێت، ناکۆکیو ناتەباییەکان نەهێڵێت، لە دوای ئارام گرتنو چەسپاندنی دەسەلات دیارە (سلێمان بەگ)یش وەك پیشەی ئاغایەکان چەند ژنێکی هێناوە، پێش دایکم ژنێکی تری هێناوە، بەلام زۆر لای نەبوە بەری داوە دووەمیان دایکم بووە بەزارگۆتەی دایکم چەند سالێ منداڵی نەبووە نۆبەرەی منداڵی من بویمە، بەلام وەك دیارە هەر لەسەرەتای ژیانم بەشم بی بەشی بووە، لەگەڵ پەیدابوونم دایکم بە نەخۆشی گرانەتا کەوتوە لە شیری مەمکی دایك بی بەش بوویمە، بەلام ئەو زانیاریانەی دەستم کەوتوون، دیارە باوکم پێش پەیدابونی من ژنێکی بەتەمەنی لەخۆی گەورەتری هێناوە بەناوی (هەمین)، بی گومان دایکم سی مانگ بەو نەخۆشیە کەوتوە ئاگای لە من نەمابووە، دیارە (هەمین)ی زڕ دایك منی گرتۆتە باوەشی، بەشیری ئاژەڵ بەخێوی کردوم، هەتا ئەو کاتەی دایکم هەستاوەتەوە، دەڵێن باوکت لە سەرەتای پەیدابوونم منی خۆش

ویستوه، من ئەو خۆشەویستیەم نەبینی بە گوێرەی ئەو بەڵگەنامانەی نیشانددەن وا بەدیارە کەوتوە لە ساڵی(1927) لە گوندی ماویلیان لە دایك بووم لەکاتی نەخۆشی دایکم، دیارە شیری مەمکی کۆمەڵێك ئافرەتی ئەو گوندەم خواردوە لەوانە(ئاجەر) ژنی (حەسەنی عەباسی)، (رابیەسۆر ژنی صالحی محمدامین)و چەندی تریش، بێگومان من بەشیری مەمکی دایکی منداڵانی ماویلی گەورە بوویمەو لە مردن رزگارم بووە تا تەمەنم بۆتە دوازدە ساڵ لەو گوندە ژیاوم.

دێتەوە یادم سەردەمی منداڵیم لە گوندی ماویلیان بە زۆری لەگەڵ منداڵەکانی (قادرئاغا، خدرو ڕەشید) بەسەر دەبردو بەدرێژایی ڕۆژ بەیەکەوە دەگەڕاین، تاوێك لێیان دوور نەدەکەوتمەوە، ئەگەر چی زوو زوویش بەگژ یەکدا دەچوین، بەلاّم هەر ئەو دەمەش پێك دەهاتینەوە، جیا لەوان ئەوەی زۆر لێم نزيك بوو(ئیسماعیل مامە شێخی حاجی)بوو، ناوبراو دراوسێمان بوو دەرگای ماڵیان ڕووبەڕووی دەرگای دیوانخانەمان بوو بەدائیمی لە ماڵی ئەوان دەبووم دایکی(ئیسماعیل) پورە(حەلیم) وەك کوڕی خۆی سەیری منیشی دەکرد زۆر شەوان لە ماڵیان دەمامەوە، دەیان زانی لەوێم.

دێتەوە یادم ناوە ناوە دەیان بردمە لای (سلێمان ئاغا)، ناوبراو بە(گویزان) سەری دەتراشیم، بەلاّم چی هەتا سەری دەتراشیم ئەوەندەم ئەزیەت دەدیت باسی ناکرێت، کاتێك دایان نامە بەر خوێندن لای فەقێیەکان ئەو کاتەش خاڵم (مەلا خدر) لە ماویلیان دەیخوێند زۆری نەمابوو خوێندن تەواو بکات، هەر ئەویش دەست نووسێکی بۆ نووسیبوومەوە، هەموو بەیانیان دەڕۆیشتمە مزگەوت لای فەقێیەکان، ئەوەی زۆر گران بوو لە پێش هاتوو چۆم ئەوە بوو زۆر لە سەر تراشین دەترسام وەك لە سەرەوە نوسراوە هەر جارەی سەری دەتراشیم ئەوەندەی ئەزیەت دەدام هەتا لەبەر دەستی نەجاتم دەبوو هەر ئەوەندە بوو گیانم دەر نەدەچوو، دەبوایە بەیانی کە دەچووم بۆ مزگەوت بە بەر دەرگای ماڵی (سلێمان ئاغا)دا بڕۆم هەر کاتی دەگەیشتمە ڕاستی ماڵیان سەرم هەڵنەدەبڕی وامدەزانی ئەگەر(سلێمان ئاغا) بمبینی بانگم دەکاتو دەڵی وەرە باسەرت بتراشم!.

دایکم گوتی: (تۆ تەمەنت دوو ساڵ بوو باوکت ژنێکی تری هێنا منداڵ بوو لە دوای ساڵێك ژنە تازەکەی منداڵی بوو کوڕی ئەو ژنە بووە تانجی سەری باوکت هەر لەوکاتەوە ڕووی بەزەیی نەماو بەچاوی ڕوحم سەیری ئێمەی نەکردوە).

لە دوای دوو ساڵ خوێندن لە خوێندن بێ بەش کرام لەگەڵ کوڕی شوان بەڕی کرام کارو بەرخو پەلەورم دەلەوەڕاند لە جیاتی خوێندن، ئەوەی زۆرم پی خۆش بوو لە لەوەڕاندنی کارو بەرخ ئەوەبوو لەوکاتەی کارو بەرخ تێك بەردەدران دیمەنێکی زۆر جوان دەکەوتە بەرچاوم کارو بەرخەکان بە باعە باع بازیان دەهاویشت بۆ گەیشتنیان بە دایکەکانیان، هەر بەو شێوەیەش مەڕو بزن بە باڕەباڕ بە پیر

بێچوەکانیانەوە دەچوون دەنگی کارو بەرخو بزنو مەڕ تێکەڵ دەبوو، وەك ئاوازی مۆسقایەکی دڵگیر لە گویی مرۆڤ دەزرینگایەوە، لەو کاتەی بەیەك دەگەن دیمەنێکی ئەوەندە جوانە هەر ئارەزوو دەکەی سەیری بکەیت، لەو کاتەی کە تێکەڵاوی یەك دەبن هەر بێچوەیەك بە دوای دایکی دەگەڕێت، دایکیشی بە دوای بێچوەکەیدا دەگەڕێت، وێنەیەك دەکەوێتە بەرچاو بە تایبەتی لە دوای بەیەك گەیشتنی کارو بەرخەکان بە دایکەکانیانو شیر خواردنیان، لە دەوروبەری دایکەکانیان هەڵ دەپەڕن وەك سەمایەکی ئارەزوومەند دەکەوێتە بەرچاو، ڕەوشتی هەرە نایاب ئەوەیە لەکاتی ئاوێرکردنی کارو بەرخ ئەوەندە ئاسان لێك جیا دەبنەوە، مەڕو بزن بەلایەکداو کارو بەرخ بەلایەکی تردا، دیدارێکی تر هەیە دەبی بخرێتە بەرچاو ئەویش (بێریە) لە کاتێکا مێگەلی مەڕو بزن ڕیز دەبن بۆ دۆشینی یەکێك لە سەر بەردێك دادەنیشیو دوو ئافرەتیش لەملاو ئەولادا دادەنیشن ئەوەی لە سەر بەردەکە دادەنیشی بزنو مەڕە بە شیرەکان دەگرێت ئافرەتەکانیش دەیان دۆشن، بەو ئافرەتانە دەڵێن (بێری) لە کۆتاییدا بێریەکان تێلەکەو شیر مەشك بە کۆڵیاندا دەدەنو دەگەڕێنەوە، وەك دەزاندرێت لە کوردستان زۆر گۆرانیو بەندو هەڵبەست لە سەر بێریو شوان گۆتراووە.

ژیانی دانیشتوانی گوندی ماویلیان

ئەوەی دیارەو زانراوە لە دوای شەڕی جیهانی یەکەم کۆمەڵگا بە تێکرایی توشی ژیانی سەخت هاتووە لە ئەنجامی ماڵ وێرانیو خەراپ کاریو برسیەتیوگرانیدا، لە ئەنجامی وێرانکاریوشەڕ بەشێکی زۆری گوندەکانی دەوروبەری(ڕواندز)و ڕواندزیش سوتێنراون، خەڵك لە ترسی سوپای (ڕووس)دەربەدەر بوونو ئاوارەی چۆڵو چیا بوون،گوندی ماویلیانیش یەکێك بووە لەگوندە سوتاوەکان،لەکاتێکا گەڕاونەتەوە هەریەکەیکاولە خانوەکەی چاك کردۆتەوەوهەنوانێکی پێکەوە ناوەتەوە.

لە بەر نەبوونی بەرووبوومو بی دەرامەتی ئەو خەڵکە توشی برسیەتیو دەردەسەری بووە، خەڵکێکی زۆریش مردووە، هەر لە سەردەمی (تورکەکان)دا خەڵك پەریشان بووەو دەسەڵاتە تازەکەی عێراقیش بۆتە بارێکی گرانترو برسیەتی زیاتری بەسەریاندا سەپاندوە، لەوکاتەی باوکم بووە بەسەرکاری گوندی ماویلیان دانیشتوانی گوندەکە لەوانەیە ژمارەیان گەیشتبێتە سی ماڵو زیاتر، وەك دیارە کارو پیشەی گوندیەکان کشتوکاڵە، دیارە گوندی ماویلیان بەرووبوومو داهاتی زۆرکەم بووە لە بەرئەوەی زەویو زاری داچاندنیان زۆر کەمە بە شێوەیەکی تایبەت زەویو زاری بەراویان هەر نییە زەوی دێمیش ئەوەندە نییە بەشی ژیانی دانیشتوانەکەی بکات بەڵکو بەشێکی زۆری دانیشتوان زەویان نەبووە ئەوانەی هەشیان بووە هەر ماڵە یەك دوو پارچە زەویان هەبووە، ئەویش کێڵگە نەبووە، بەڵام بەناچاری کاریان

تێدا کردوه. بەکورتی دەتوانین بڵێین ئەوکاتە لەو گوندە چەندماڵێك خاوەن گاو جوت بوون، لە ڕاستیدا پلەی گوزەرانی ژیان لەو پەڕی نزمیدا بووە!.

داهاتو بەرووبوومی خەڵکی ئەوگوندە سی شت بووە کە پشتیان پی بە ستووە (أ ـ دەرامەتی دانەوێڵەیی کە دەچاندرا وەك گەنمو جۆو نیسكو نۆك. ب ـ بەرووبوومی ڕەزەکان تریو مێووژو دۆشاو. ج ـ بەرووبوومی ئاژەڵی) ئەوانەی خاوەن مێگەلی بزنو مەڕ بوون، بەلام دەبی ئەوەش بڵێین ئەو داهاتەی دەستیان دەکەوت زۆرکەم بووە بەشیی نەکردوون، بەڵکوو بەژیانی دەردەسەری پیی دەژیان، بەشی زۆری پیاوەکانیان لە وەرزی هاویندا بۆ سەپانیو دروێنە دەڕۆیشتنە دەرەوە، بەڵکوو هەندی دانەوێڵە پەیدا بکەن. گوزەرانی خەڵکی ئەو گوندە بەشێوەیەکی گشتی نەمرو نەژین بوو تەنیا ئەوانەی جۆتوگایان هەبوو کەمێك چاکتر بوون، خۆ ئەوانەی جۆتو کێڵگەیان نەبوو لەو پەڕی کەسادیو پەرپووتی دا بوون، تەنیا ئەوەی جێگای خۆش حاڵی بوو ئەوەبوو خاوەن جۆتەکان لە گوند بەپیی توانا یارمەتی دەری ئەوانە بوون کە بی دەسەڵات بوون، ئەوەی دێتەوە یادمو بەبیرمە باری ژیانی خەڵکی گوندەکە کەتێیدا دەژیا زۆر بەنزمی دەکەوتە بەرچاو ئەگەرچی منداڵیش بووم هەرکاتە ئەو سەردەمم دێتەوە یاد زۆر بە پەرۆشی دەزانم، لەبەرئەوەی خەڵك زۆر بە کەسادی دەژیا، دەمبینیو بە بیرمە ژیانی ئەو خەڵکە چۆن بوو ئەوەی نانی هەبوایە ڕازی بوو باسی خۆراکو پی خۆری تر نەکات مەرجی بنەڕەتی تەنها پەیداکردنی نان بوو، ئەو خۆراکەی کە هەش بوو ئەوە بوو کەلە گەنمو دانەوێڵە دروست دەکرا، وەك ساوارو برۆشو گەنمەکوتاوو هی تریش ئەوانو هەندی لە دانەوێڵەکانی تریش نۆکو نیسکو ماش، ئەمانە خۆراکی گشتی بوون ئەوەش لە توانای هەموو خێزانێك دا نەبوو هەمووکەس ئەوەی دەست نەدەکەوت، خۆ باسی شەکرو برنجو چا زۆر شاز بوو، پی خۆر بەهارو هاوین ئەگەر نانو دۆ دەست کەوتبا زۆر شوکر بووین لە وەرزی پایزان ئەوەی دۆشاوی هەبوایە پی خۆرێکی دروست بوو، ئەویش ئەوەی هەیبوایە زۆربەیان ئەوەشیان دەست نەدەکەوت نانو ئاو خۆراکی بوو، لەگەڵ ئەو نەبوونیو بەو دەست کورتیەش هەست دەکرا خەڵك لەگەڵ یەکتر تەباو هاوکاربوون، یارمەتی یەکتریان دەداو چاودێری بی دەسەڵاتەکان دەکرا لەلایەن ئەوانەی بە توانابوون. هەندی هۆکار وەك ڕەوشت لە گوندەکان هەن یارمەتی دەری کۆمەڵن ئەو گوندانەی نیزیك چیایەکانن لە سەرەتای بەهاران ڕوو دەکەنە چیا بۆ کۆکردنەوەی (کەوش)یانی ئەوگیایانەی کە دەخورێن، ئەو گیایانەی کۆدەکەنەوە هەندێك بەخاوی دەخورێن هەندێکیش بەکوڵاوی، ئەو گیایانە ماوەیەك سوودیان لی دەبینرێت، گوندی ماویلیانیش یەکێکە لەو گوندانەی بۆ کۆکردنەوەی کەوش ڕوویان دەکردە چیای هەندرێن بۆ (کاردی، کەنگر، ڕێواس، کوارگ، سلێرك)و هی تریش، لە وەرزی پایزان بەزۆری ئافرەت بۆ کۆکردنەوەی (گێووژو بەڕوو

و قەزوان) ڕوو دەکەنە چیا، سەردەمی ڕابردوو (مازو)ش کۆدەکرایەوە بۆ فرۆشتن ئەویش کەلێنێکی پـڕ دەکردەوە.

ئەوەی بێدادی بوو ئەوەبوو چەند پلەی ژیان نزم بوو لە ڕووی خـۆراك ئەوەنـدەش کەسـادی بـوو لـە ڕووی جلو بەرگو پیسو پەلۆسیەوە، خۆ باسی خانووبەرە ناکرێت خەڵك ڕووت بوون، بـەرگی ئـافرەت بەزۆری خامی شین بوو دەکرایە کراس، کاتێك دەیکردە بەری ڕەنگی دەدایەوە سەر لەشـی، ئـەویش بـە دەست هەموو کەس نەدەکەوت، پیاوەکانیش ئەوەی ساڵی جارێك بیتوانی بوایە ڕانكو چۆغەلێك دەست بخات ئەویش بەشی زۆر یان بە پینو پەرۆك دەبوون. ئیتر ژیان ئەوها بوو منداڵ گـەورە دەبـوون بەشـی زۆی لەشیان بەدەرەوە دیار بوو، بەرگی نوێ زۆر کەم دەبینرا. دەربارەی خانو و ناوماڵ ئەوەندەی دەڵێیت نارێكو پەرپووت بوو، وەك باس دەکرا لە دوای شەڕ خەڵك لە ناوکەلاوەی خانوەکان هەریەکـەی بـەپیی توانا هەنوانێکیان دروست کردبوو، واش دیـاربوو بەشـی زۆری خانووەکـانی گونـد لەسـەر کۆلـەگ[K] ڕاوەستاو بوو لەناوەوە بەپیی پێویست ناوبڕیان لی کردبوو بە جیا بۆ دانیشتنی خۆیـانو ئاژەڵـەکانیانو کاووگیاوکەلو پەلەکانیان، ئەو شوێنەی خۆیان لیی دادەنیشتن لە ناوەندی دا ئاگردانێك چاك دەکرا بـە دار ئاگری تیَ هەڵ دەکرا، ئەو ئاگردانە چێشتی لەسەر لی دەندرا، لە کاتی سەرماش دەوریان دەدا لـە جیاتی سۆبە هەر ئاگرەکە چرای ناو ماڵیش بوو، شەوانی سەرما کوورە دارێکـی ئەسـتوریان دەخسـتە سەر ئاگردانەکە لە دەوری دەنوستن ئەو هەمـوو دووکەڵەی بە ماڵدا بڵاو دەبوەوە لە بەری خـانوو دەبـوو بە لوولەك سەیری بەری خانوەکانت دەکرد لە جیاتی سپی بێت یەك پارچە ڕەش دەبوو، کاتێك سـەیری بەری خانووت دەکرد لە زۆر شوێن لوولەکی تۆزی دوکەڵ پیێدا شۆڕ ببوەوە، زۆر جار لوولەکـەی بـاس کراو دەکەوتنە خوارەوە، لەو شوێنەی لیی دەکەوت واتدەزانی قومبـەلەی لـی تـەقیوە یـان شـتێك لـە شوێنەکە سوتێنراوە! ئەگەر میوانیش هەبوایە لە دەوری ئاگرەکە دادەنیشتن، لـە دەوری ئاگردانەکـەش دەخەوت لەگەڵ ژنو منداڵی خانەخوی. ئەوکات پزیشك ناوی هـەر نـەبوو، لەگونـد تاکـە پیرەژنێـك هەبوو پورە (فات) ئەو پوورە فاتە پزیشکی گوندەکە بوو ناوبراو بوخچـەیەکی پـڕ لـە گـرێو پرتکـی هەبوو لە گیای ڕێك خستبوون خەڵك پەنایان بۆ دەبرد بۆ تیمارکردن، پوورە (فات)یـش بـەپیی توانـا هەوڵی بۆ دەدان، ئەوەی تر خەڵك پشتی بەچاكو پیرو دووعاو ڕەحمەت دەبەست!!.

نەخۆشیەکان بەشی زۆر لە پیسیو پەلۆسیەوە دەبوو، بەڵای هەرە گەورە لە دوو شتەوە دەهات جلو بەرگ زۆر کەم بوو سابوونیش دەست نەدەکەوتو زیندەوەر لەو پیسو پەلۆسیەوە پەیدا دەبـوو، دەتـوانم

[K] کۆڵەگ : واتە ئەستوندەك (لە دار دروست دەکرێت بۆ ڕاگیرکردنی کاریتەکانی خانوو)

بلێم خۆشوشتن بەدەگمەن بوو، ئافرەتەکان لەسەرکانی ئاویان دەکولاندو زیندەوەرەکانیان بە ئاوی کولاو دەکوشت وەك (سپیێ ورشك) ئەوەش ئەوە دەگەیێنی جلو بەرگ زۆر کەم بوو، بۆ پیاوان کراسو دەرپی لە خامی سپی دروست دەکران خەزنەش شازبوو، ڕانكو چۆغەڵ لە مەرەز دروست دەکران، وە بۆ ئافرەتەکانیش وەك باس کراوە لەخامی شین جلو بەرگ دروست دەکرا، بەدەگمەن چیت[K] دەبیندرا ئەو بەرگەی نە دەشۆردرا دوای ماوەیەك بۆر دەبوو، پیسو پەلۆسی بە شێوەیەکی گشتی دەردێکی گرانی ناو کۆمەڵ بوو، ئەو زیندەوەرانەی پەیدا دەبوون تەنیا بەکولاندن کەم دەبونەوە، ئەوکاتانە خەڵك چاوبرسیو چاوچنۆك نەبوون، لەگەڵ یەك ڕاستو ڕووخۆش بوون، بەشی زۆری خەڵکی گوند لەو پەڕی فەقیری دەژیان ئەوجا ئەوەی هەشی بوو لەپێش میوانی دادەناو ڕووی لەمیوانی وەر نەدەگێڕا.

ئەوەی دانیشتوانی گوند پیی دەژیان داهاتێکی کەمی کشتوکاڵی بوو ئەویش کەم کەس ئەوەندە داهاتەی دەست دەکەوت کە بەشی وەختا وەختی بکردبایە یان بەرووبومو داهاتی ئەوەندە دەست کەوتبا ساڵێك پشتی پیێ ببەستیت، ئەو بەرووبومەی دەهاتە دەست لەو گەنمو جۆیەی دەچاندرا چەند ماڵێك بوون توانای چاندنیان هەبوو، لەگەڵ گەنمو جۆ بڕێك نیسكو نۆکیش بەرهەمیان بەدەست دەکەوت.

ئەوەی زۆر پەسندو دیاریدە بوو ڕەوشتێك لە ئارادا هەبوو ئەویش خزمەت گوزاریو هاوکاریو یارمەتیدانی یەکتری ڕەچاو دەکرا، هاریکاریو یارمەتیدانی یەکتری چ بە شێوەی تاك بەشێوەی هەرەوەزی وەك زبارە بۆ جۆتو ڕەزبڕینو چڵوکردنو کۆکردنەوەی تولانە مێوو هی تریش ڕەوشتێکی مرۆڤانەی بایەخدار بوون بۆ ژیانی گوندیەکان، ئەوەی زۆر بەبایەخدار بوو ئەوەبوو بەهاران لاوانی کچوکوڕ بۆ هەڵگرتنەوەی توولانە مێو دەردەکەوتن بە بەزموو گۆرانی بۆ کارەکەیان دەڕۆیشتن، ئەوها بەکۆمەڵ بەیەك گەیشتن سوود بەخش بوو لە بارەی ئاڵوگۆڕی بیرو ڕاو یەکتر بینین، کچەکان تولانە مێویان کۆ دەکردنەوەو کوڕانیش بە کنۆرە دەیان بردە سەرتخووب لە شێوەی پەرژین دایان دەنا، هەر بەو شێوەش بە کۆمەڵ دەڕۆیشتنە ڕاووکاردیو ڕێواس، ئەمە خۆشیەکی تێدا بەدی دەکرا.

دێتەوە یادم مێوانی بێگانە هاتنە ماڵمان

بەهار بوو ڕۆژێك سەرلەبەیانی کۆمەڵێك میوانی بێگانە لە ماویلیان پەیدا بوون، لە دیوانخانەی ئێمە دابەزین دیاربوو ئینگلیز بوون سوپایەکەیان لە دەشتی ڕواندز بوو کە ئێستا پیی دەڵێن (دەشتە دیان)، هاتبوون بۆ لای باوکم بەنیازی ئەوەی لەگەڵ (سلێمان بەگ) بچنە ڕاوە (بەراز)و ڕاوی (بزنە کێوی)، لەوکاتەی ئەوان گەیشتن (سلێمان بەگ) ئەو ڕۆژە چوو بووە دەرگەڵە، هەر ئەو دەمەی ئەوان

[K] چیت : واتە پشتدێن

گەیشتن یەکسەر یەکێکمان نارد بە دوای باوکم کە زوو بەگەڕێتەوە لەبەر مێوانەکان، میوانـەکان لـە دوای پشوێکی باش دوایی بەسەرکەوتنە سەربانی دیوەخانە، لەوبەری بەرامبەر قەلآت نیشانەیان داناو تفەنگیان دەهاویشتنی، بۆ ئێوارە کاتی ڕۆژئـاوا (سـلێمان بـەگ) گەڕایـەوە هـەر ئـەو شـەوە خۆیـان ڕێکخستو بەری بەیانی زوو ڕۆیشتن بۆ چیای (بن کێلان)، باوکم زوو ڕاوکەرەکانی بەڕی کرد بوون بـۆ ئەو شوێنەی بۆی دەست نیشان کردبوون، ئینجا خـۆیو چـەند چـەکدارێك لەگـەڵ میوانـەکان بـەڕی کەوتن، لە سەر ڕاسپاردەی باوکم کەلوپەلی پێویست ناردرا بۆ ئەشـکەفتی (بیـدزی) چـونکە بـەنیاز بوون شەو بمێنەوە، بەڵی شەوێك لەوی مانەوە، میوانەکان دوو ئینگلیزو دیانێکی موتەرجیمو خزمـەت گوزارێك بوون. بۆ ڕۆژی دوایی کە گەڕانەوە دیار بوو چـەند نێچـیرێکی چـاکیان ڕاوکردبـوو دوو سـێ نێریە کێوی گەورەیان کوشـتبوو لـە سەرخواسـتی ئـەوان نەکوژرابونـەوە بـەو شـێوەیان بردنـەوە بـۆ سەربازگەکەیان لە (دیانە) وەك دواتر زانیمان هەر زوو بەڕێیان کردبونەوە (بەریتانیا) ئەوەی دیار بـوو زۆر بەدڵخۆشی گەڕانەوە، چونکە بڕوایان نەکرد ئەوەیان بۆ دەکری ئەوەی بۆیان کرا، زۆری پـێ نەچـوو ڕۆژێك پێش نیوەڕۆ دوو فڕۆکە گەیشتنە سەر گوندی مـاویلیـان، یـەکێك لـە فڕۆکـەکان زۆر بەبـەرزی بەسەر گوند دەسوڕایەوە، ئەوەی تریان زۆر نەوی بەسەر گوند دەوری دەدان هەرئەوەنـدە بـوو خـۆی لـە ئەسپیندارەکان نەدەدا زۆر نـزم بـەدەوری قـەلآتی دا دەسـوڕایەوە ئەوەنـدە نـەوی بـوو خـەڵکی گونـد مەترسیان لی پەیدابوو هەندێکیان خۆیان شاردبووەوە وایان دەزانی فڕۆکـەکان بـەنیازی خـراپ بەسـەر گونددا دەسوڕێنەوە، فڕۆکەکان کە زانیان(سلێمان بەگ) دیار نییە لە دوا سوڕانەوەیدا فڕۆکە نزمەکـە شتێکی فری دایەخوار لە خوارەوەی قەلآت کەوت، فڕۆکەکان بەرەو دەشـتی ڕوانـدز گەڕانـەوە، کاتێـك فرێدراوەکەیان هێنایەوە دیار بوو هەندی جگەرەی (گۆڵدن فلاك)ی ئینگلیـزی بـوون لەگـەڵ هەنـدی بسکویت جوان پێچرابوون. ئەوەی ڕاستیە فڕۆکەکان زۆر نزم بەسـەر گونـددا دەسـوڕانەوە بەتایبـەتی یەکێکیان هەر ئەوەندە بوو خۆی لە دارە بەرزەکان نەدەدا لەوکاتەدا ئافرەتێك (پورەسار) نانی بۆ ئێمـە دەکرد نانی بەجێ هێشتبووخۆی شاردبووەوە لە هۆدەی خوارەوە لە قوژبنێك لبادی بەسەر خۆی دا دابوو، پورە (ساری)ی بەستە زمان نیوەی ڕوحی چوو بوو لەترسی هاڕەی فڕۆکەکان لەبن لبادی گوایا دەستەو دوعا وەستا بوو لە خوا دەپاڕایەوە ماڵی میر لەو بەلآیە دوور بیت، پیرەژنی بەسـتەزمان هـاڕو هـۆڕەی فڕۆکەکانی بەبەلآیەکی گەورە دانا بوو، لەو تەنگاویەدا خێری وەخۆی گرتوەو کۆمەڵێك ئایات کورسی خوێند بوون بۆ ئەوەی ئەو بەلآیە لەماڵی میر دوور بێت، پورە سارەی سەر شێواو خەڵکی گوندی بە بیر نەبوە تەنیا لە غەمی میر دابووە.

دوای ڕۆیشتنی فڕۆکەکان پوور (عەیشەخان) دەیگێراوە چۆن پورە سار لە ژوورەکەی بنەوە لە

ترسان لەرزی گرتوەو هاواری کردوە بۆ ناچن ئەو کورە لەسەر بانی بیننە خوارەوە ئەو سەگبابانە نیازیان خەراپە، بە پیرە ژنی ماڵ وێرانیان گۆتبو زرارو مەلاکۆر لە سەر بانی دەستیان بۆ هەڵدەوەشێنن.

لە دواییدا دەرکەوت فرۆکەکان ئەو ئەفسەرە ئینگلیزانە بوون ئەوانەی لەگەڵ باوکم چووبوونە ڕاوی، لە دوای ماوەیەك (سلێمان بەگ)یان دیبو گۆتبویان زۆر سوڕاین لەسەر گوند ئێوەمان نەبینی تەنیا منداڵێكو پیاوێك لەسەر قەلاتی دیار بوون، هەستمان کرد خەڵکی گوند دەترسان لە سەرتاوە خەڵکمان دەبینی لەسەر بانەکان دوایی هەموویان خۆیان شاردەوە تەنیا پیاوێكو منداڵێك لەسەر خانوەکەتان وەستا بوون.

کەسایەتیە دیارەکانی ئەو کاتەی گوند

ئەو کەسایەتیانەی دیاربوون وەك ڕووی گوند چەند مرۆڤێك بوون لە بەرچاو، ئەوانەی پرسو ڕایان پی دەکرا کە خەمخۆری گوند بوون :ـ

1ـ قادر ئاغا: ناوبراو پیاوێکی بەتەمەن بوو لای سلێمان بەگ ڕێزی دەگیرا، زۆریش دوونیا دیتەو لە سەرخۆبوو، بەڵام دەست کورت بوو توانای کاسیی نەمابوو کورە گەورەکەی چەك هەڵگری سلێمان بەگ بوو، لەو ڕێگایە کەمێك یارمەتی دەدرا.

2ـ سلێمان ئاغا: ناوبراو پیاوێکی وەستا کار بوو بەردەوام خەریکی ساز کردنی ئامێرەکانی جوتیارەکان بوو شووێنی وەستا کاریەکەی جێگای دانیشتنی پیرە پیاوە بێکارەکانیگوند بوو سلێمان بەگیش بەردەوام لای دا دەنیشت سلێمان ئاغا مرۆڤێکی گفتوگۆخۆشو گاڵتەچی بوو شتی سەیری لی دەگێڕنەوە خاوەنی سەر بردەی خۆشە دەڵێن: جارێك بە سلێمان بەگی گۆتبوو میرا فلان کەس ڕایسپاردوم پێتان بلێم کە کچە خزمەتکارەکەی لە ماڵتانە بیدەی بە ناوبراو، سلێمان بەگیش گۆتبووی ئەگەر کچە ڕازی بێت دەیدەینی، ئەتو بڕۆ بەکچە بلێ، سلێمان ئاغاش چۆتە لای کچە پیی گۆتبوو ئەمن هاتووم کە مێرد بە فلان کەس بکەیت، کچە گۆتبووی وەلا مام سلێمان مێرد بەو شەپو شۆڕە ناکەم ئەو بەخۆی لە خۆی بەلایە ئەمنیشی لی ببمە بەلایەکی تر. سلێمان ئاغا بە کچەی دەڵێت: مادام ئەوی ناکەی مێرد بە مامی خۆت بکە. خۆ ئەمن شەپو شۆڕ نیم قیتو قۆزم، کچە دەڵێت ڕزیو گەندەڵی وەکو تۆم بۆچی یە!. سلێمان ئاغا دەڵێت: ماکەر تەماشی سەر توزم مەکە شەرتی بنەرەتی بن توزە، دەست دەکات بە پێکەنین.

سلێمان ئاغا کورە گەورەکەی کەریم کاسبەکی باش بوو، لە هەمان کاتیش ڕاوکەرێکی سەرکەوتوو بوو بچوبا چیای بی نێچیر نەدەهاتەوە.

3ـ وەستا حسن: ناوبراویش وەستا کار بوو کاسیی هەبوون بە خۆی پیربوو، بەلاّم منداڵەکانی چالاك بوون ئەو پیاوە کەم دیار بوو لە ناو خەڵکی گوند ڕێزی دەگیرا، کوڕە گەورەکەی وەستا علـی ئەوەنـدەی بلێی کەسێکی پیاوانەو ڕوو خۆش بوو لەگەڵ خەڵکی گوندگونجاو بوو.

4ـ وەلی بەگ: ئەو پیاوەش زۆر خۆشەویست بوو لە ناو خەڵکی گوند، زۆریش کاسب بوو، هەوڵدەر بوو منداڵەکانی بە خێو بکات ژیانێکی هەراسانی بەڕێوە دەبرد.

5ـ حمە ڕەش: ئەو پیاوە خاوەنی جۆتوگای خۆی بوو، ناوبراو مرۆڤێکی زۆر ناندەر بوو یاریدەری لـی قەوماوان بوو چ کوڕی نەبوون دوو سی کچی هەبوون ژنەکەی (خەجە درێژ) لـە پیـاوان چـالاك تربـوو ئافرەتێکی ئازاو بەدەستو برد بوو چاوکراوە بوو جێگای لەکۆمەڵ دیار بوو.

6ـ ساڵحی حمدامین: ناوبراو کاسبێکی باش بوو مێگەلە بزنێکی باشی هەبوو لەگەڵ خەڵك گونجاو بوو ڕێزی هەبوو لە ناو خەڵکی گوند، منداڵەکانی کاسب بوون.

7ـ فەتاحەڕەش: پیاوێکی ڕێكوگونجاو بوو لەناو کۆمەڵی گوند مرۆڤێکی بەدەستو قام بوو، بەلاّم دەست کورت بوو، هەوڵ دەربوو بۆ بەخێو کردنی منداڵەکانی.

8ـ حەسەنی عەباسی: پیاوێکی کاسب بوو، بەلاّم تووند ڕەوبوو چ لەگەڵ ماڵو منـداڵی چ لەگـەڵ خەڵك، ناوبراو دوو ژنی هەبوون ماڵیان لێك جیا بوو.

9ـ حاجی الیاس: ناوبراو پیاوێکی دیار بوو، دەستی دەڕۆیشت، واتـا هـەبویی بـوو یارمـەتی لـی قەوماوانی دەداو لەناو کۆمەڵدا ڕێزی لی دەگیرا هیچ کوڕی نەبوون، ئەویش دوو سی کچی هەبوون.

10ـ مەلاسادیق: مەلای گوند بوو، پیاوێکی خۆشەویست بوو ڕێزێکی زۆری لـی دەنـدرا لەلایـەن خەڵکی گوند بە شێوەیەکی تایبەت لەلایەن سلێمان بەگ ناوبراو مرۆڤێکی ئاین پەرسـتی ڕاسـتەقینە بوولەبەرئەوە ڕەوشت بەرزبوو، ببوو بە شێخ، بەلاّم شێخێکی بەناودەنگ خەڵکێکی زۆرڕووی تی دەکرد.

سلێمان بەگ چەند نۆبەتدارێکی خەڵکی گونـدی هـەبوون شـەوان نۆبـەتیان لەقـەلاّتی دەگـرت ئەوانەش (حەسەنی قەلاّشی، سێمانی عەیشە گۆجی، حوسێنی دەلـۆ، مـەلاکۆر، عـەلی شـێرکاوەیی) نۆبەتداری تایبەتی خۆی بوو بۆ هەر شوێنێك ڕۆیشتبا لەگەڵی دەڕۆیشت.

لەزارگۆتەی عەلی شێرکاوەیی دەڵێت: دوو یان سی ساڵ دوای هاتنی ئاغە ژنە(ئـایش) یـانی ژنـە نوێیەکەی سلێمان بەگ ناتەبایی سەری هەڵداو ئالۆزی پەیدا بوو لـە ئـەنجامی قـڕەو کێشـەی نێـوان ژنەکان ئاغەژنە(هەمین) ڕۆیشت گەڕایەوە لای منداڵەکانی مێردی پێشوو لە (چـۆمبالۆك)[K] کاتێـك

[K] چۆمبالۆك گوندێکە دەکەوێتە دۆڵی ڕۆست لەناوچەی باڵەکایەتی.

(هەمین) ڕۆیشت ئاغەژنە(حەلیم) لەگەڵ مێگەلە بزنو مەڕ بەڕێ کرا کوێستانان هەتا پایزی دوور کەوتەوە بۆ بەخێوکردنی بزنو مەڕ(بادین)ی کردە شوان جێوو ڕێی بۆ ڕێکخست، ناوبراو خۆیشی هەندێك بزنی هەبوون ئەو پیاوە، مرۆڤێکی لەسەرخۆ بوو، بەلاّم زۆر دەست کورت بوو، چونکە مرۆڤێکی پاك ڕەوشت بوو، ببوە جێگای باوەڕی سلێمان بەگ ئەویش مەڕو بزنی لە شوانکاری وەرگرتەوە دایە دەستی (بادین) بۆ ئەوەی زیاتر سوود لە بەروبوومی ئاژەڵەکەی وەربەگرێت بەو نیازەی هاوینان بنکەیەکی ماڵی لەگەڵ مێگەل بڕاوەتە کوێستان پایزانیش لە دەرەوەی گوند خۆراکی پێویستی بۆ دابین بکرێت، مەرامی سلێمان بەگ زیاتر ئەوە بووە بۆ ماوەیەك قڕەو بۆڵە بۆڵی ژنەکانی بی دەنگ بکات جاری یەکەم لە سەرەتای هاوین کۆچباریان ساز کرد ڕۆیشتنە کوێستانی (بن کارۆخ) کوێستانی ناوبراو لە ژێر هەستو مستی بنەماڵەی میرەکانی دەرگەڵەدا بوو.

لەزار گۆتەی دایکم دەڵێت: مەرامی ئاغا گوایا بە خۆی چاودێری مەڕو ماڵاتەکەی دەکات بە مەبەستی بەدی هێنانی بەروبوومی ئاژەڵی کەچی وانەبوو، (هەمین) ڕۆیشتەوە لای منداڵەکانی منیشی بەناوی کوێستان دورخستمەوە. ئەوەی دیارە کوێستان ماوەی چوار پێنج مانگ ڕەشماڵیان هەڵ دەدا دەمانەوە هەتا سەرما دادەهات. پایزانیش لە دەرەوەی گوند لە هاوارگەی (بن شینك) دەمانەوە هەتا سەرما دەری دەکردن.

مام (بادین) وەك لەسەرەوە باسی کراوە پیاوێك بوو ئەوەندەی بڵێیت لەسەرخۆو مەند بوو بەڕێزبوو، بەلاّم دەربارەی ژنەکەی خۆی (سەید ڕابی) چەندی بڵێیت بی ڕوحمو بی ویژدان بوو، ئەو ئافرەتە زۆر بی دەسەلاّتو بی چارە بوو وێنەی زۆر کەم بوون، مام بادین کە لەو ئافرتەی دەدا وای دەزانی ئاژەڵە لەبن دەستی ئەوهای لی دەدا.

دێتەوە یادم بەهار بوو مەڕو بزن لە بێردا بوون، لایەك دایکم دانیشتبوو لایەکەی دی سەید ڕابی بزنی دەدۆشین، لەکاتی دۆشینی بزنێك هەڵپەڕی شیری دەستی سەید ڕابی بەستەزمان ڕژاو بەگۆڕی وەربوو مام بادین بەگۆپاڵی دەستی وەرگەرایە ئەو ئافرەتە بی دەسەلاّتە، لەو دەمەدا سلێمان بەگ لەگەڵ چەند پیاوێك لە نیزیك وەستا بوون کاتی سلێمان بەگ بینی چۆن بەشێوەیەکی دڕندانە لەو ئافرەتە دەدات یەك دوو جار بانگی کرد بادین بەسە، بادین زیاتری لی دەدا سلێمان بەگ بەچووستی غاریدا گۆپاڵی لەدەستی دەرهێنا چوار پێنج گۆپاڵی لە بادینی دان پیی گۆت: ئەوە ئاژەڵە بەو شێوەیە لەو بەستە زمانە دەدەیت؟. ئەوەی ڕاستیە زۆرم پیخۆش بوو باوکم لەمام بادینی دا لە بەر ئەوەی پەرۆشی سەید ڕابی بێچارە بووم.

وەك لە سەرەوە نووسراوە هاوینان مێگەلی مەڕو بزن دەڕۆیشتە کوێستانی (بن کارۆخ) کوێستانی

ناوبراو بەو شێوەی خوارەوە هەڵکەوتوە: کوێستانی بن کارۆخ کوێستانێکی بەر فراوانە هەر لەزینی (ئەستێرۆکان) بەگرە بەبن کێوی کارۆخ دا ڕاکشاوە تا دەگاتە گەرووی سەران، کوێستانێکە پڕە لەکانیاوی سازگاری ساردو مێرگو هەوارگەی خۆشو دڵگیری بڵند، کوێستانی باسکراو کەوتۆتە ژێر زنجیرە کێوە بەرزەکەی کارۆخ هەر لەبەر ئەوەش پێی دەگوترێت کوێستانی بنی کارۆخ لەوەرگایەکانی دیارنو دابەشن بەسەر ئەو گوندانەی خاوەن ئاژەڵنو دەچنە کوێستان سی ڕێگای بۆ دەچێت1ـ لە وەرتی بەسەر دەکەوێتە هەوارگەی (مەکی)و واری ماڵ کاکی2ـ لەگەڵی کەلێتی بەسەر دەکەویتە باسکە ڕوواڵ دەڕوات بۆسەرجۆی. 3ـ لە گەڵی دەرگەڵە سەر دەکەویت بۆ لەوەڕگاکانی سارکیو سەرەنێرو ترشینان سەرگۆمی سەر ئەستێری.

کوێستانی بن کارۆخ ئاوی زۆرن ئاوەکانی کارۆخ دەڕژێنە چۆمەکانی وەرتیو دەرگەڵە هەتا دەگەنە ناو ڕوباری دۆڵ ماوان، ڕوبارەکانی دۆڵی باڵەییانو وەرتی لە گوندی خانەقا بەیەك دەگەن ڕوباری دۆڵ ماوانی لی پێك هاتووە ئاوی چۆمی دەرگەڵەش لە نیزیك گوندی (ڕەزانۆك) لەگەڵ ڕوباری باڵەکایەتی تێك هەڵ دەبێت ڕوباری ڕواندزی لی پێك دێتو دەڕواتە ناو گەلی علی بەگ.

لەو سالأنەی ماڵمان دەڕۆیشتە کوێستان، ساڵێك کۆچبار ڕۆیشتبوە کوێستان منیان بەجیهێشتبوو لە گوند لە دوای ماوەیەك باوکم دەڕۆیشتە کوێستان منیشی لەگەڵ خۆی برد لەپاڵ پشتی خۆی داینام، لە گوند دەرکەوتین بەرەو دەرگەڵە، سی چەکداریشمان لەگەڵ بوون لە گۆڕستانی سەری ملی تێپەر بووین گەیشتینە هەڵدێرەکەی شکەوتوان ڕێگایەکە زۆر سەخت بوو لەوی دەربازبووین بەرێگای بەرگراوێدا ڕۆیشتین گەیشتنە بن شینکانو پێچاو پێچ لە شینك سەرکەوتین، بەلأم چۆن سەرکەوتنێك، ئەزیەتێکی تەواومان چێشت بە تایبەتی من لە بەرئەوەی لە پاڵ پشتی باوکم سوار ببووم زۆرم ئەزیەت خوارد تا بە سەرکەوتین لەو هەوارازە، تووند فیشەکدانی باوکم گرتبوو بۆ ئەوەی نەکەوم، کاتێك بەسەرکەوتین لەسەرەوە گۆڕەپانێکی زۆرخۆشی پڕ لە گوڵی وەرزی بەهاری بوو لەوی دابەزین، بەلأم چی گۆڕەپانەکە وەك مافورێکی ڕەنگاو ڕەنگ دەکەوتە بەرچاو، جۆرەها گوڵ سەریان هەڵدابوو گوڵی سروشتی وەرزی بەهار ئەو گوڵە هەمە تەرزە گۆڕەپانەکەیان ڕازاندبووەوە ئارەزووت دەکرد سەیریان بکەیت، لەو شوێنە خۆشە پشوویەکی باشمان کێشا لەوی هەستاین بەرەو زینی دەرگەڵە بەناو دارستانێکی چڕدا تێپەڕبووین لە پێچەکانی (کەڵەکی عالی مێران) سەرکەوتین بەسەر زین سەرکەوتین لەسەر زین لەوی وەستاین، باوکم دابەزی من لەسەر پشتی ماینەکە مامەوە ئەوەی زۆری دڵخۆشی کردم ئەوە بوو لەسەر گەرووی زینی ئەم دیوو ئەودیوی هەتا چاو بڕبکات دیارە، چ لە دیوی دۆڵە منجەل چ لە دیوی دەرگەڵەو باڵەکایەتی دیمەنێکی ئەوەندە دڵگیر دەکەوتە بەرچاو جێگای ئەوەیە

هەردەم لە یاد بێت ئەوەندە خۆش دیار بوو، لەوێوە بەشێکی گوندی دەرگەڵەش گەڕەکی قەڵاتی‌و کۆشکی ماڵی میرو گویزەکانی ئاوە ڕێژیش دیار بوون، ئەو دیمەنە جوانە چاوی مرۆڤی لێ تێر نابێت حوسێن سەری ماینەکەی دەکێشاو منیش لەسەر پشتی بووم بەرێگای گەرەکی سەر باسکی دا ڕۆیشتینە ناو گوند کاتێك گەیشتینە (کانی مێردان) کۆمەڵێك پیاو دانیشتبوون هەستان هاتنە پێشوازی باوکم بەخێر هاتنیان لێ کرد لەوێ ڕۆیشتینە خوارەوە لە دەرگای قەڵات چووینە ناو حەوشی قەڵاتی‌و دابەزین دیار بوو هەموویان هاتنە بەخێر هاتنی باوکم‌و منیشیان دەگرتە باوەش باوکم ڕۆیشتە ساباتە لای (میرمحمدامین بەگ) ئەو شەوە لە دەرگەڵە ماینەوە.

لە دوای ماوەیەك لەگەڵ یەکێك لە چەکدارەکان (مەلا کوڕ) ڕۆیشتینە ماڵی مامەکانم سەیدئاغاو بەکرخان بەگ، زۆر یان هەوڵ دا لایان بمێنمەوە بە تایبەتی پورە (سوڵتان)، بەلام لەبەر باوکم نەمتوانی گەڕاینەوە بن سابات، بەیانی ڕۆژی دوایی لەدەرگەڵە دەرکەوتین، بەناو گونددا ڕۆیشتین لە (کانی مێردان) لا ماندایە ڕێگای ناو ڕەزان بەژێر دارەکاندا دەڕۆیشتین لەکانی ژنان تێپەر بووین بە ژێر دار تاوکەکی سەر باخچەکاندا باوکم گوتی : کوڕە سەرت نەویکە لەگەڵ قسەی باوکم پەلەك بە کلاوم کەوت‌و کەوتە خوارەوە زوو بە باوکم گۆت بابە کلاوم کەوت. باوکم یەکسەر جڵەوی وەلاغی سوڕاندەوە بە لولەی تفەنگی کلاوی هەڵگرتەوە دایناوە سەرم ، لە باسکی(هۆری) تێپەر بووین بەرێگای ناوڕەزان ڕۆیشتین تا گەیشتینە (دەرەشکەفتان) لەوێ بەسەر کەوتینە ناو گەلی سەرو بەژێر دار گوێزە و ئەسپینداره‌کاندا لە ئەشکەفتی(جمکان) دەربازبووین، چەند جارێك ئەو بەر ئەوبەری ئاوی چۆمان کرد گەیشتینە بناوانی جۆی سۆران لەناو ئەو چۆمە شۆڕە شۆڕی ئاوی جۆی سۆران لەگەڵ دەنگی باڵندەکانی ناو دارستان تێکەڵی یەکتر دەبوون‌و ئاوازێکی خۆشی دەدا، لەو ساتەدا بوو ئەوەندەم زانی لە ڕێگای گشتی لاماندا بەژێر دار گوێزەکاندا دەڕۆیشتین کاتێك لە دەرگای خانوێك وەستاین دیار بوو کۆمەڵێك بارە گەنم لە شێوەی باراش داندرابوون یەك لە تەنیشت یەك، دیتم پیرە ژنێکی تۆزاوی دەرکەوت چاوی بە باوکم کەوت بە پەلە ڕۆیشتەوە ژوور چارۆکەکەی خستەسەری‌و هاتەوە، گوتی میرا بفەرموو دابەزە. باوکم پرسی (حەلیم: قادر لێرەیە؟) پیرە ژنە تۆزاویەکە گوتی: (بەڵێ میرا خەریکی چاکردنەوەی ئاشیە)، باوکم بە حوسێنی گوت (زراری بینە خوارەوە)، مەلا جڵەوی ماینەکەی گرت‌و حوسێن منی هێنایە خوارەوە دیار بوو (قادر) لە بن ئاشی دا بوو، باوکم لە ژێرەوە سەیری دەکردە بن قۆتەڵەی ئاشی بەدەنگێکی بەرز بانگی دەکرد قادر دوو سێ جار بانگی کرد کاتێك قادر لە ژێر قۆتەڵەکە دەرکەوت چاوی بە باوکم کەوت بە ڕوویێکی زەردەخەنەی گەشەوە باوەشیان لێك گرت قادر گوتی: (یاخوا بەخێر بێیت بەڕاستی بیرم دەکردیەوە)، زۆر بەگەرمی چاك‌و خۆشیان لە یەکترکرد مام

قادر زوو دەستی منی گرتو بەسەری خستمە سەر بانی ئاشەکە، دیار بوو پیرە ژنە تۆزاویەکە بەپەلە(بەرە)یەکی هێناو ڕایخستێ ڕۆیشتە ژورەوە بالیفێکی گەورەی هێناو داینا پاڵ پشتی باوکمو گۆتی یاخوا بەخێر بێیت.

باوکم لە پیرە ژنەکەی پرسی: (حەلیم ڕەسوە خێل لە کوییە؟) ئافرەتەکە گۆیی لی نەبوو ڕۆیشتە خوارەوە ئەوجا زانیم (مام قادر) خاوەنی ئاشەکەیەو بەخۆیشی لە ئاشەکەی وەستایەو خەریکی چاکردنەوەی بوو، دوایی زانیم ناوبراو مرۆڤێکی دڵسۆزی باوکمەو لەناو کۆمەڵ ڕێزی لی دەگیرێت.

پیرەژنی ئاشەوان زوو ئاگری کردەوە خەریکی چا لێنان بوو دوایی چادانەکەی برد لە پێش مەلای داناو گۆتی: (ڕۆڵە پلکت بە قوربان بیت، تۆش بۆیان تێبکە) لەو سەینو بەینەدا باوکمو مام قادر زۆر بەگەرمی دەدوان، دیار بوو دووانەکەیان دڵ خۆشی بوو، ناوە ناوە دەیاندا لە قاقای پێکەنین، لە دواییدا باوکم هەستاو خواحافیزی لە مام قادر کردو بە پیرە ژنە ئاشەوانەکەی گوت (حەلیم بە ڕەسوە خێل بڵی بێتە ماویلیان، بەڵکو یارمەتیەکی بدەین) پیرە ژنە دەستی کرد بە دووعاو لە خوا دەپاڕایەوە خودا تەمەنی میر درێژ بکات لە دەردوو بەلا بە دووربێت.

مەلا مایەنەکەی هێناو باوکم پیی نایە ڕکێفو سواربوو، مام قادر منی بڵند کردم دایناما پاڵ پشتی باوکم ئەویش جڵەوی مایەنەکەی بەرەو ڕێگایگشتی سوڕاندەوەو ئاشمان بەجێهێشتو بە ناو گەڵی دا سەرکەوتین بەژێر دارگویزەکاندا دەڕۆیشتین بایەکی فێنك ڕوو بەڕوومان دەهات ئەوەندەی بڵێیت دڵی خۆش دەکردین هەر لەبەر ئەو خۆشیەش یادی ئەو ڕۆژە قەت لەبیر ناکەم!.

کاتێك گەیشتینە ناو گۆڕستانە گەورە کۆنەکە بەناو (مام شێخ هەمزە) بەلامەوە سەرنج ڕاکێشەر بوو ئەو ڕێگایەی بەناو گۆڕستاندا دەڕوات بە بەردکراوە بۆئەوەی ڕێبوارەکان لانەدەنە ناو قەبرەکان ئەو کەڵەکە بەردەی بە درێژایی ڕێگا کراوە تەواوێك بڵندەو زۆر داری گەورە گەورەی دار مازو دار بەڕوو گۆرستانیان داپۆشیوە، لەوی تێپەڕ بووین گەیشتینە سەروچاوەی ئاوی کانی (فەقێیان) ئاوی ئەو کانیاوە لەبن قاپی گوێزێك دەر دەقوولی، بەلام چ ئاوێك ئەوەندەی بڵێیت ساردەو شوێنەکەشی زۆر خۆشە ئەو ئاوە سارده دەڕژێتە ناو چۆم کاتێك گەیشتینە سەر کانیاوەکە حوسێن منی دابەزاند هەر زوو دەمم بە ئاوە وەنا، بەلام نەمتوانی زۆری بخۆمەوە ئەوەندە ساردبوو، پشوودانێکی کورت لەوی ماینەوە. هەستاین بەرێگا پێچاو پێچەکەی (وارکادین)دا سەرکەوتین بە ناولێرەواری قەد پاڵی چیادا دەڕۆیشتین، لە گەروێك وەستاین لەوی بەولاوە دارو درەختی کوێستان کەوتە پێشمان وەك گوێنیوەدەژنوكو تێرو جۆری تر.

ئەوەندەی بەسەر دەکەوتین زیاتر دیمەنی کوێستان بەدیار دەکەوت لە کەندو شیوەکانی شۆڕە شۆڕی

ئاو لە باسکەکان دەنگی باڵندەکان بە شێوەیەکی تایبەتی قاسپەی کەو گوی بیست دەبووین، کاتێك بەسەر کەوتینە سەر باسکە (ڕووال) جوانترین دیمەنی دەکەوتە بەرچاو لەم دیوو ئەو دیوو ئەوەندەی دەبیندراو دیار بوو نەخش‌و نیگاری کێوە بەرزەکان‌و لە کوێستانیش مێرگ‌و هەوارگەی هۆبە ڕەشماڵەکانی خاوەن ئاژەڵەکان، هەڵکەوتنی کێوە بەرزەکەی (کارۆخ) بەسەر کوێستانەکەدا دەڕوانێت نیگارێکە مرۆڤ ناتوانێت ڕووی لی وەربگێڕێت، لەسەر باسکە ڕووال وەستاین پشوویکمان کێشا نەمزانی سەیری کاملا بکەم ئەوەندەم بەلاوە خۆش بوو، لەسی ڕییانەکە ڕوومان کردە ئەو ڕێگایە کە دەڕۆیشتە گەرووی سەران، دوو ڕێگایەکەی تر یەکێك بەرەو زینی ئەستێرۆکان دەڕۆیشت بەپشتی (وەرتی)دا دەڕوات، ئەوەی تریش سەرەو ژێر دەڕواتە خوار بۆ گوندی (کەلێتە). لەوی بەڕێکەوتین گەیشتینە ناو هۆبە ڕەشماڵەکانی ئاژەڵدارانی گوندی (ڕەژیکەریان) لە هەوارەکەی (سەرجۆ) کاتێك لە ڕەشماڵەکان نیزیك کەوتینەوە سەگەکان بۆمان هاتن، بەلاّم زوو ئافرەتێك لە ژێر ڕەشماڵێك دەرکەوت لە سەگەکانی خوڕی‌و هاتە پێشمان ماندوو نەبوونی لێکردین، بە باوکمی گوت :(بفەرموو میرا دابەزە) دیاربوو ئافرەتێکی ڕەوەندانی ڕێك بوو بەرهەڵبێنەیەکی بەبەرەوە بوو خەریکی مەشك ژاندن بوو، باوکم لیی پرسی: (میری خدرە شینی لە ماڵ نییە؟) ئافرەتەکە لە وەلاّمدا گوتی: (نەخێر ناوەڵلاّ میرا لە دوێنیّ وە ڕۆیشتۆتە گەرمیان بۆ هەندی کەل‌و پەلی پێویست) باوکم پیی گوت (دانانیشین دەڕۆین ئەگەر خدرەشین هاتەوە بادوا نەکەوێت‌و بی بۆ لام من چەند ڕۆژێك لێرە دەمینم). ئافرەتەکە گۆتی: (بەڵی میرا هەر بێتەوە زوو دەینێرم بێتەلاتان. خواتان لەگەڵ بێت).

لەوی بەرەو هەوارگەی (ترشینان) سەرکەوتین کاتێك نزیك کەوتینەوە لە ڕەشماڵەکانمان لە دوورەوە سەگەکان سەڕەویان بۆ هێناین کە نزیك بوون ئیمەیان ناسین کشانەوە، لە پێش ڕەشماڵ منیان دابەزاند و دایکم زوو گرتمیە باوەش، ئەو شوێنەی ڕەشماڵی لی هەڵدرابون زۆرخۆش بوو، شوێنەکە نزیك بوو لە گۆمی(سەرئەستێری)گۆڕەپانێکی سەوزی پڕلەگیای هەمەجۆر بوو ئەودیوئەمدیوی ئاوی پێدا دەڕۆیشت.

ڕۆژی دووەم سەر لە بەیانی ڕۆیشتینە سەر گۆمی دیار بوو گۆمێکی گەورە بوو داوەستا بوو، دیار نییە ئاوەکە لە کوێوە بۆی دێت کەچی هەمیشە پڕە. لەخوارەوەش جۆگاوێك ئاوی لەبەر دەڕوات، ئەو گۆمە سارده زۆر ماری لە ناودابوو، لە تەنیشت گۆماوەکە کانیاوێك هەیە بەناوی (کانی بەگی)ئاوی ئەو کانیە زۆر ساردە لەئاوی بەفری ساردترەو بەناوبانگە بەساردی، سەردەمێك گەڕاینەوە دیاربوو لەدیوی میوانەکان سەماوەر داندرابوو، بەلاّم پیاوەکان چووبوونە نوێژ، کاتێك گەڕانەوە بۆ ڕەشماڵەکان پیاوێك لە پێشەوە دەڕۆیشت نەمناسی دوایی گوتیان ئەوە کاك (عەلی)یە لە شێخەکانی سەرانە،

کاتێك دانیشت زۆر بەوردی سەیری ئەو مرۆڤەم دەکرد مرۆڤێکی سۆرو سپیو مۆرو زەرد بوو، دیار بوو کلی لە چاوان کردبوو بەلامەوە زۆر سەیر بوو چۆن پیاو کل دەکەنە چاو!!.....

ئەو پیاوەی میوانمان بوو مرۆڤێکی ڕووخۆشی دەم بە زەردەخەنە بوو، لەدواییدا بە باوکمی گوت: (سلێمان بەگ بەنیازم مرداوەکەی کانی کنێری ئەوەی دەکەوێتە سەر ڕێگای گەروی ڕەشماڵان دەست کاریەکی تێدا بکەم هەندی کۆلی تی بەگرم لەداهاتوودا دەبێتە هاوارگەیەکی زۆرخۆش).

لەوەلامدا باوکم گۆتی: (کارێکی زۆر باشەو خێرە ئەوەی لەدەستم بێت منیش بەپێی توانا یارمەتیتان دەدەم، هیوادارم لەکارەکانتان سەرکەوتووبن)، دوای نیوەڕۆ کاك عەلی گەڕایەوە بۆ (سەران)، لەدوای دووسی ڕۆژ باوکیشم گەڕایەوە بۆگوند. ئەوەی دەزاندرێت ڕەوشتی کوێستان ئەوەیە ناوە ناوە هەوارگە دەگۆڕێت، سەردەمێك کە بینیم لەو هەواگەی لێی بوین کۆچباریان لی ناو ڕۆشتنە هەوارگەی (سەرە نێر) هەوارگەی ناوبراو ئەوەندەی بلێیت شوێنێکی هەلکەوتووی دلگیرە، لە بەرزاییەکە بەسەر چۆمو گوندی دەرگەلەدا دەڕوانێت، ڕەشمالیان لەنزیك گردە بەرزەکە هەلدا لەتەنیشت ڕەشمالٚ دارێکی (گێوژ)ی گەورەی لیٚ بوو، جۆگەی ئاوی بەژێردا دەڕۆیشت ئاوێکی سارد، بەردەوام دەنگی شۆڕەشۆڕی دەهات وەك ئاوازێکی دلگیر گوی بیستی دەبوین، بێگومان لەملاو ئەولای ڕەشمالی ئێمەش کۆمەلێك ڕەشمالی تر هەبون، خاوەن ئاژەلەکانی (ڕەزانۆك) بوون، لەسەر گردە بەرزەکەی هەوارگەی (سەرەنێر) گۆڕی دوو خوشکی منی لی بوو بە مندالی لەوی مردونو لەوی نێژراون، هەموو سالٚ ماوەیەك لەو هەوارگەیە دەماینەوە تا کاتی گەڕانەوە بۆ گوند، کاتێك سەرماو ساردی پەیدا دەبوو دەگەڕاینەوە، بەیانیەك هەستامەوە دیم ڕەشمالٚ نەماوە کەلوپەلەکان پێچراونەتەوە پیاوەکان باریان بار دەکردن، کاتێك کۆچ کەوتە ڕێ سەرەو ژێر بۆ ناو چۆمی دەرگەلە بارەکان یەك بە دوای یەکدا دەڕۆیشتین بەناو گەلێدا دەرباز بووین بۆ سەرجۆی سۆرانو تێپەڕ بووین، کۆچ بارەکەیان لە(جیزان) خست، ئێوارەی ئەو ڕۆژە من لەگەلٚ یەکێك لە پیاوان (عەلی شێرکاوەیی) ڕۆیشتینە ناو گوندی دەرگەلە، لەسەرەتاوە ڕۆیشتینە دیوانخانەی میر (محمدامین بەگ) ناوبراو لای خۆی داینام، ئەو ماوەی لە سابات دانیشتبوین زۆر بەوردی سەیری دانیشتنی میرو ساباتم دەکرد، سابات لە شوێنێکی بلند بوو، بەشی زۆری گوندی لی دیاربوو سابات دوو سەکۆی درێژ مافوری لەسەر داخرابوون، سابات لەسەر چەند کۆلەگەی بەرز وەستابوو توولانی مێو دای پۆشی بوو لەلای خوارەوە کورسی داندرابوون کورسی میر مێزەکی لە پێش بوو لایەکەی تریش مێزێکی گەورە داندرابوو سەماوەرێکی گەورەی لەسەربوو چاپەزی لە تەنیشت وەستا بوو، لەناوەندی سابات کانیاوێکی چوار گۆشەی پڕ لە ئاوی ڕۆن هەبوو، لە دەوروبەری سابات داری جۆراو جۆری بەری لە شێوەی باخچە هەبوو لەگەلٚ جۆرەها گولٚ.

کاتێك لای میر هەستاین سەرماندا لەماڵی مامەکانم بە درەنگەوە گەڕاینەوە (جیزان) بەیانی کۆچ بار کراو کاتێك بەسەرکەوتینە سەر زینی دەرگەڵە دیسان دیمەنە جوانەکانی کەوتنە بەرچاو زۆر بە ئارەزووەوە سەیرم دەکرد ، وەك جارەکانی پێشوو ڕێگایەکەی پێیدا هاتبوین پێیدا گەڕاینەوەو گەیشتینەوە گوند ، پیاوەکان بارەکانیان لی کردەوە دوای گەڕانەوەمان زۆری نەخایاند ڕەمەزان بەسەر داهات.

بۆ مانگی ڕەمەزانی ئەو ساڵە دیارە پیاوە پیرەکانی گوند داوایان لە سلێمان بەگ کردبوو چاودێری ئەو کەسانە بکرێت ئەوانەی ڕۆژو ناگرن سزا بدرێن ئەگەر بە دیارکەوت بەڕۆژو نین، دیارە لە سەر خواستی پیرە پیاوەکان سلێمان بەگ لە مزگەوت بانگەوازێکی ڕاگەیاند کە هەندی پیاو هەنە ڕۆژی ناگرن بە پێویست دەزاندرێت ئەوەی ڕۆژی ناگری سزا بدرێت، بەپیی ئەو داواکاریە ئەو بانگەوازەی بەخەڵکی گوند ڕاگەیندرا ، دیارە سلێمان بەگ بە توندی چاودێری ئەو کەسانەی کردوە، ئەوانەی لێیان بەشك بوە ڕۆژو ناگرن، لە ناوەڕاستی ڕەمەزان ئاگاداری سلێمان بەگ دەکرێت کەوا (عەولا خووس)ی شوان بەڕۆژ دەڕواتە بەرزاییەکانی کێوی (هەندرێن) ڕۆژێك دەیینن کەوا (قەلنە) دەکێشیو سەریشی خستۆتە ژێر کەپەنەكو بۆ ئەوەی دووکەڵەکەی دیار نەبێت کەچی دیتبویان دووکەڵی قەلنەی (مام عولا) لە گوێچکەکانی کەپەنەك وەك بۆڕی سۆبە دەردەچوو ، زاندرا بوو مام عولا ئێواران کە نزیك دەکەوتەوە لە گوند کیسەو سەبیلەی لەناو کڵاوو جەمەدانی دەشاردەوە، دیارە ئەو زانیاریانە زۆر بەڕێكو پێکی بە سلێمان بەگ گەیشتوون، ناوبراو دەنێریتە دوای عەولا خووس لەو کاتەی مام عولا بەرەو دیوانخانە دەڕوات پێش بەگاتە لای میر لا دەداتە ماڵی (شێخەی حاجی) داوا لە (پورە حەلیم) دایکی (ئیسماعیل) دەکات نانو دۆشاوەکی بداتی (عەولا) گۆتبوی: (حەلیمە ستور) ئەو زاڵمە نادریتی بە دوامدا دەزانم زۆر تورەیە شەڕو نیوە شەڕ هەریەکن لە براتە هەستە نانو دۆشاوەکم بدی با تێری بخۆم پێش ئەوەی بڕۆمە بەر دەستی میر، دیارە لەسەر خواستی مام عولا پورە حەلیم نانو دۆشاوێکی زۆر پوختی داوەتی ناوبراو تێر دەخواتو هەڵ دەستی دەڵێت: (حەلیم یاڕەبی بچیتە بەهەشتێ). دەڕواتە دیوان سەلام دەکات پیی دەڵێن دانیشە عەولا دانانیشی هەتا سلێمان بەگ خۆی پیی گۆتبوو (مالمۆك) دانیشە ئەوکاتە دادەنیشیت ئەوجا سلێمان بەگ لەگەڵی دەکەوێتە دوانو پیی دەڵێت: (عەولا ئەو پرسیارانەی لێت دەکەم ئەگەر ڕاستی بلێیت بەڵێن بێت هیچت پی نەڵێم تەنانەت ئەگەر شتەکەش ڕاست بێت ئەوا سزات ناکەم، بەڵام ئەگەر ڕاستی نەڵێیت دەزانی چیت لی دەکەم؟!).

عەولا: (میرا بەسەری جەنابت ئەوەی وا بێت دەڵێم وایەو نای شارمەوە).

سلێمان بەگ: (عەولا بیستوومە دەڵێن تۆ ڕۆژی لە چیا بەنهێنی لە بن کەپەنەك سەبیلە دەکێشیو ئێوارانیش کە لە گوند نیزیك دەکەویتەوە کیسەو سەبیلە لەناو کڵاوو جەمەدانی دەشاریتەوە، ئەمە

ڕاستە؟)

عەولاّ: (میرا خوا دەوامت بدات ئەوەکی ئەو خەبەرەی بۆ هێنای، یان مەلائیکـەت پێیـان گـوتی، بەڵی وەلاّهی دەق وایەو ڕاستە لە جەنابت ناشارمەوە چ ئەمرێکی بفەرمووی بەر ئەمرم).

سلێمان بەگ: (عەولاّ مادام ڕاستیت گوت برۆ، هیچت پی نالێم، بەلاّم سزات دەدەم بـەو مـەرجـەی چیدی ڕۆژوان نەخۆیت). عەولاّ دەڵێت بەڵی، دەڕواتە دەرەوە، دەچیتەوە مـاڵی مـام شـێخە بـە دایکـی ئیسماعیل دەڵێت: (حەلیمە ستور ئەوا ئەو جارەش نەجاتم بوو بۆ جارێکی تریش خوا گەورەیە!).

دیارە (عەولاّ خووس) سزا درا بـە بزنێـك، ئـەویش کراوەتـە چێشـتە جـەژنی ڕەمـەزانی بـۆ ئـەو میوانانەی هاتبوونە جەژنانەی (سلێمان بەگ)، ڕۆژی جـەژن گونـدەکانی (دۆڵـە منجـەل، بەرسـیرین، زێوە، کەورین) ئەوانی تریش هاتبوونە جەژنانەی (سلێمان بەگو مەلا صادیق)، لەو جەژنە خەڵکێکی زۆر دارژابوونە گوندی ماویلیان، خەڵکێکی زۆری گوند بۆ ئاهەنگ گێڕان لە گۆڕستانی خوار کۆشکی ئێمە سەرگەرمی ڕەش بەڵەك بوون لە دارە گـەورەکانیش جۆلانـەیان هـەڵ خسـتبوون شـاییەکی زۆر گەورەیان دابەستبوو ئەو میوانانەی ئەو لاوانەی لەگەڵیان بوون دەستی شاییان گرتبوو ئاهەنگ تـەواو ببوو، یەکێك لە میوانەکان گۆرانی دەگوتن، بە شێوەیەك شایی وەجۆش خسـتبوو، ئەوانـەی خـەریکی جۆلانەش بوون جۆلانەکانیان بەجێهێشتوو ڕۆیشتنە شایی، تا دەهات شایی گەرمتر دەبوو وای لی هات بەشی زۆری خەڵکی گوندیش دارژانە سـەر گۆڕسـتان بـە دوای دەنگـی گـۆرانی بێژەکـەوە هـاتبوون، شاییەکە ئەوەندە بەگەرمی دەکرا پیرەکانیش بە هەموو دڵیانەوە هەڵ دەپەڕین، دەنگی ئەو گۆرانی بێژە ئەو خەڵکەی تێکرا هێنا بوە جۆشو دەستی شاییان گرتبوو.

وەك ڕەوشت ساڵی دووەمیش بەرەو کوێستان ڕۆیشتین

ساڵی دووەمیش لە ماویلیان کۆچ کەوتەڕی بەرەوکوێستان، سەیری باربەرەکانم دەکـرد، لەوکاتـەی لە پێچاوپێچەکانی شینکی ماویلیان بەسەر دەکەوتنو وێنەیەکی زۆر جوان دەکەوتە بەچاو بە ئارەزووەوە سەیرم دەکرد، هەر ئەوەندەم بینی یەکێك لە باربەرەکان هەڵدێراو گلـۆز بـووەوە خـوار بـە بارەکەیـەوە، پیاوەکان بەپەلەوە بە دوای کەوتن، بەلامەوە زۆر سەیر بوو لەو کاتەی گلۆز بوو لە پڕێکا لە دارێك گیر بوو بەدارە کەوە مایەوە پیاوەکان گەیشتنیو یەکسەر بارەکەیان لی کردەوە، سەیر ئـەوە بـوو وەلاّخەکـە هەستاوە هیچی لی نەهاتبوو ئەو دەمە بارەکەیان لی بـارکردەوە بەسـەریان خسـتەوە بـە زەحمـەتێکی زۆرەوە کۆچ لە شینك سـەرکەوت بەهـەمان ڕێگـادا ڕۆیشـتن، ئـەوەی پێشـان پێیـدا دەڕۆیشـتن هـەتا گەیشتینە دووڕیانی گۆڕستانەکەی (مام شێخ هەمزە) ئەو جارە کۆچ لایدایە ئەو ڕێگایەی بۆ(سـەران) دەڕۆیشت، دیار بوو لەسەر ڕاسپاردەی باوکم دەڕۆیشتنە هەوارگە نوێیەکەی(کانی کنێر) ئەو ڕێگایـەی

بۆ ئەو هەوارگەیە دەچوو زۆر ناهەموارو ناخۆش بوو، کاتێك سەرکەوتین‌وگەیشتینەجی دیار بوو شوێنێکی زۆر نارێك‌و سەخت بوو، هەوارگەی ناوبراو ئەوە بوو کە (کاك عەلی) سەرانەیی سازی کردبوو، کۆمەڵێك کوڵی داری دروست کردبوون‌و ئاویان دەڕژایە ناو بۆ خواردنەوەی مێگەلی مەڕو بزن، کەلە لەوەڕگا دەگەڕانەوە.

هەوارگەی (کانیکنێر) دەکەوێتە بەری (هەندرێن) بەدیوی کوێستانی (کارۆخ)دا لە خواروی گەروی سەران لە (گۆڕمێکوك) ڕێگایەك بۆ هەندرێن دەڕوات بەسەر دەکەوێتە گەرووی ڕەشماڵان، دیوەکەی هەندرێن بەسەر دۆڵە منجەل دا دەڕوانی، لەوێوە کێوەکانی (زۆزك‌و سیرین‌و هەڵگۆرد)دیارن، هەروەها کوێستانی (بن کارۆخ‌و بەشی زۆری باڵەکایەتی‌و کێوی قەندیل)یش دیارن.

هەوارگەی کانی کنێر لە شوێنێکی هەڵدێرو نارێك بوو، بەلاّم ڕووی لە کێوە بەرزەکەی کارۆخ بوو تەواوی بەرباری کارۆخت لی دیارە هۆبە ڕەشماڵەکان لە بەرچاون بەتایبەتی شەوان ئاگری هۆبە ڕەشماڵەکان لە دورەوە دیارە، دیمەنێکی زێدە جوان دەکەوێتە بەرچاو، مرۆڤ بە ئارەزووەوە سەیری دەکات ئەو دیدەنیەم هەردەم لە یادەو دەکەوێتەوە بەرچاوم.

لە دوای جێنشین بوون لە هەوارگە، ڕۆژێك لەگەل یەکێك لە چەکدارەکانمان (عەلی شێرکاوەیی) بەسەر کەوتینە گەرووی ڕەشمالاّن، لەوێوە سەیری (دۆڵە منجەل)مان دەکرد، ماویلیان ڕووبەڕوو بوو زۆر چاك دیاربوو خەڵك لەناو گوند هاتو چۆیان دەکرد دەمان بینی لەسەر (کانی گوێزی) مەلاکۆر ماینەکەی سلێمان بەگی دەشوشت.

هەوارگەی (کانیکنێر) خۆشیەکەی لەوەدا بوو شوێنەکەی بەرزبوو دەوروبەری دارو درختی چیایی هەمە جۆر بوو، شەوان گوێت لە دەنگی ئەو باڵندانە دەبێت کە شەوان دەخوێنن وەك (کوندە پەپۆو قەرەباشکە)و بەیانیانیش زوو پەپۆو بولبول‌و تۆپ تۆپەو قاسپەی کەو)ئاوازێکی خۆشت پی دەبەخشن، جیا لەوەش شەوان ئاگری هۆبە ڕەشماڵەکان‌و ئاگری هەوێزی شوانەکان لە هەموو کوێستانی بن کارۆخ دەبیندراو دەنگی چەمارۆی سەگەکانی نزیك دەبیسترا، ئەمە یادگاریەکی تۆمارکراوی مێشکی منداڵیەو لەیاد ناکرێت!

لە ناوەڕاستی هاوینی ئەوساڵەدا باوکم بە سەردان هاتە لامان، لەو شەوانەی لای ئێمە بوو شەوێك بە درەنگەوە لە(گۆڕ مێکوك) لە خوار گەرووی سەران نیزیك بە هەوارگەکەمان بوو بە هاتوو هاواری شوان‌و چەمارۆی سەگەکان، باوکم لە ڕەشماڵ دەرکەوت چەند گوللەیەکی تەقاندو زووبەزوو دوو چەکداری بە دوای هاوارەکەدا ناردن، بێگومان لەگەڵ دەنگی تەقە هەموومان لە خەو هەستاین نەمان دەزانی ئەو هاوارە چییە!؟ هەتا لای بەیانی ئەوانەی بەدوای هاوارەکە دا چووبوون گەڕانەوە ئەوکاتە

زاندرا کە هەرس (وورچ) بەناو مێگەلی (عەولاخوسی) ماویلی کەوتوونو زیانێکی زۆریان لێداوە، ئەوکارەساتە کرداری تاکە هەرسێك نەبوو، بەڵکو کرداری چەند هەرسێك بووە، ئەوەی ڕاستیە ئەوکارەساتەو ئەوکوشتارەی لەو مێگەلە بزنەی عەولا خووس کرابوو جێگای سەر سوڕمان بوو!.

ئەوەی بەیادمە ئەوکاتەی باوکم هاتە سەردانمان لە هەوارگەی کانی کنێر (مام حەمەشریفو مەلا سمایل بێشوکی) لەگەڵ بوون، چەند ڕۆژ لەوی مانەوە ڕۆژێك نیشانیان دانابوونەوە زۆریان تفەنگ هاویشتن، لەکاتی تەقە دەکرا هاشەی دەنگی تەقە لە کێوەکان دەنگی دەدایەوە زۆرم هاشەکە پی خۆش بوو، باوکم لەگەڵ میوانەکان چەند ڕۆژێك مانەوە، شەوان هەتا درەنگ کاغەزانەیان دەکردو بەگاڵتە لەگەڵ (مەلا سمایل) ڕایان دەبوارد.

لە گەڕانەوەیان بە هەندرێن دا ڕۆیشتنەوە بەو نیازەی ڕاوی کێویەکان بکەن لەڕێگایاندا، ئەوە بوو لە دوای گەڕانەوەی ئەوان بەچەند ڕۆژێك لەگەڵ دایکم لە هەوارگە دابەزینە خوارەوە بۆ ناو دارستانی بنار، بەنیازی چنینی (گڵوان) بۆ خۆش کردنی مەشکە لەگەڕانەوەمان درەنگ داهات تاریك داکەوتبوو، ڕێگا هەوراز بوو بەسەر دەکەوتین بەرەو ماڵ دەگەڕاینەوە من لەپێشەوە دەڕۆیشتم کاتێك دیتم گیانەوەرێك لە ناوەندی ڕێگا دەجوڵێتەوە، زوو وەستام بە دایکم گوت: (دایە ئەوە چییە؟) وامزانی سیخورە! دایکم زوو گوتی: (کوڕە بەگەڕێوە مارە، ماڵ وێران ئەوە ئەژدیهایە ڕێگای گرتوە!) لەگەڵ قیژاندنی دایکم یەکسەرگەڕامەوە دواوە زۆر دوور کەوتینەوەو لەڕێگا لامانداو بەسەرکەوتین کەهەستی ئێمەی کرد دەستی کرد بەکیفە کیف، دیاربوو مارێکی زۆر گەورە بوو نەیدەتوانی بجولێتەوە، ئەو شەوە بەدرێژایی شەو مارەکە دەهاتە خەونم لیی ترسابووم، لەدوای ماوەیەك یەکێك لەچەکدارەکانی لامان مارەکەی کووشتبوو کە کوژرا ئەوکاتە زانرا کە زۆر گەورەیە.

سەرەتای پایز لە کوێستان بوو بەسەرما، لە کێوە بەرزەکان بەتایبەت لە کێوی کارۆخ دەنگی هاشەی با لە بەرزاییەکان لە گەڵی (خرێنە) دەهات بەیانیەك زوو کۆچ باری ماڵ گواستنەوە کەوتەڕێ کاتێك بەناو گەڵیدا دەڕۆیشتین بەسەر جۆی سۆراندا بەرەو(چنێران) ڕۆیشتین شەو لەنزیك ئاوی چنێرانماینەوە، بەیانی لەگەڵ گەزنگی هەتاو کۆچ باری کرد، لەو ڕێگایە دەڕۆیشتین ئەوەی جارەکانی پێشوو پێیدا دەڕۆیشتین گەڕاینەوە ماویلیان، ئەوەی دێتەوە یادم ئافرەتانی گوند دەهاتنە لای دایکم بە بۆنەی هاتنەوەی لە کوێستان منیشیان دەگرتە باوەشو ماچیان دەکردم لە دوایی وای لێهات خۆم دەشاردەوە لە دەستیان.

بنەماڵەی شێخەکانی ماویلیان

ئەوەی زاندراوە (شێخ نەبی) کەناسراوە بە (پیری ماویلی) هەڵکەوتوی گوندی ماویلیان بووە،

پیری ماویلی شێخێکی بە ناوبانگ‌و ناسراوی دیاربووە، بەلاّم وا دیارە شێخ لە گوندی خانەقا دانیشتوە ژیانی بەسەر بردوە، بەلاّم کەس‌وکارەکانی لە ماویلیان ژیاون، ئەوکاتەی ئێمە هاتینە ماویلیان تەنیا دوو منداڵی بنەماڵەی پیری ماویلی تازە پێگەیشتوو، پاش بابی ئەو بنەماڵە لەپیری ماویلی مابوون، هەردووکیان ئامۆزا بوون (شێخ تاهیرو شێخ قادر) تەمەنیان (13 ـ 14) ساڵی دەبوو دەیان خوێند لەگەڵ فەقێیەکان لەلای (مەلاصادیق)ی مەلای گوندی ماویلیان، ئەو دوو لاوە لە بنەماڵەی پیری ماویلی بوون بابیان نەمابوو، هەریەکەی ماڵی خۆی هەبوو، دایکیان بناوانیان بوون‌و چاودێریان دەکردن، ماڵی(شێخ تاهیر) نیزیك بوو لە ماڵی ئێمە، ماڵی (شێخ قادر) لەسەرووی گوند بوو، ئەو لاوانە هەڵکەوتوو خۆشەویست بوون ڕێزی زۆریان لی دەگیرا لەناو کۆمەڵ ئەگەرچی گەنجیش بوون تاقانەی دایکەکانیان بوون.

دێتەوە یادم گەورەترین تاوانی بەدکاری لەگەڵ ئەو دوو تاقانەیە کرا، تاوانی ئەوها ڕووی نەداوە، شەوێك نیوەی شەو لە گوند بووە هات‌و هاوارو بانگ‌و ڕۆ ڕۆی دایکەکانیان، خەڵك دەڕۆیشتنە مزگەوت گوتیان لە حوجرە فەقێیان (شێخ تاهیرو شێخ قادر) کوژراون! ئەوەندەم بەبیرە چەکدارەکان بە گورجی ڕۆیشتن بەدوای ئەو فەقێیەی ڕای کردبوو فەقێی ڕاکردوو خەڵکی بادینان بوو لەگەڵ ئەوان لە حوجرە بوو، وا بەدیارکەوت لەو کاتەی خەڵك ڕۆیشتنە مزگەوت سەیر دەکەن لە حوجرەی فەقێیان (شێخ تاهیر) تەواو بوەو (شێخ قادر)یش بریندار بوەو بە برینداری خۆی گەیاندۆتەوە ماڵیان، بەلاّم بەپەرۆشەوە ئەویش لە ڕێگای ڕواندز تەواو بوو!.

ئەوەی زاندرا کارەساتەکە بەو شێوە باس کراوەو دەڵێن، زیاد لەهەموو شەوێك ئەو دوو لاوە ئەو شەوە لە حوجرەی فەقێیان خەوتوون‌و لەوی ماونەتەوە، ئەوشەوە تەنیا فەقێیەکی تریان لەگەڵ بوە بەناوی (فەقی حەسن) خەڵکی بادینان بووە، کاتی نان خواردنی مەغرەب بە درەنگەوە (حەمە حوسێن)ی چاپەزی میری دەرگەڵە دەڕواتە لایان شەو لەوی ماوەتەوە، ناوبراو گوتویەتی: (من لەناڵەی شێخ تاهیر بەخەبەر هاتم لەناو دەستم دا تەواو بوو، شێخ قادریش بریندار بوو فەقی حەسەنیش نەمابوو، هەر ئەوەندەم بۆ کرا شێخ قادرم گەیاندەوە ماڵیان‌و خەڵکەکەشمان لە گوند ئاگادارکردەوە ئەو کارەساتە خوێناویەمان پی ڕاگەیاندن).

لەوکاتەی جەنازەکانیان لە ڕواندز گەڕاندەوە ماویلیان بۆ ئەو دوو شەهیدە لاوە زۆر بەپەرۆش بووم کوڵی پەرۆشی دڵی زۆر تەنگ کردم لە کاتێکدا دایکەکانیان شینیان بۆ دەگێڕان، بەتایبەتی کە جەنازەکانیان دەبردن بۆ سەر گۆڕستان‌و تێکڕای خەڵکی گوند بە پەرۆشەوە لەگەڵ جەنازەکانیان دەڕۆیشتن بەشین‌و گریانەوە ئەوەی دەنگی دایکە جەرگ سووتاوەکانی گوی لی دەبوو خۆی پی ڕانەدەگیرا.

ئەو دوو شەهیدە لە گۆڕستانی نیزیك کۆشکی ئێمە بەخاك دەسپێردران، لــە دوای ماوەیــەك ســەر پۆشێکی جوانیان لە سەر گۆڕەکانیان دروست کردن، خەڵکێکی زۆر دەڕۆیشتنە ســەر گۆڕەکانیــان بــۆ خواستنی مرادو داخوازی.

ئەوەی شایەنی باسە ئەو کارەساتە زۆر دڵتەزێنە بەڕاکردنی فەقی بادینیەکەو وون بوونی داپۆشــراو بی دەنگی لێکرا، ئەو دوو لاوە بی تاوانە ڕۆنایی چاوی دایکەکانیان بوون لە بەدکاری (فەقی حەسەن) بەولاوە هیچ هۆیەك دیار نەبوو، ئەو دوو لاوەی پی بکوژرێن. بەڵی گەورەترین تاوان بــوو دەرحــەق ئــەو دوولاوە ئەنجامدرا بەبی ئەوەی بزاندرێت هۆی کوشتنی ئەو دوو جوانەمەرگە چــی بــوو؟ کــی بــوو بــەو تاوانە گەورەیە هەستا؟!.

وەك لەسەرەوە باسکراوە مەلای ئەو کاتەی گوندی ماویلیــان (مــەلا صــادیق بــوو کــوڕی خەلیفــە حارس)بوو ناوبراو مرۆڤێکی زۆر خۆشەویستو بەڕێز بووە لەناو کۆمەڵو جەماوەر بەشێوەیەکی گشتی، لەبەر ئەو ڕەوشتە بەرزەی لە دوایدا بوو بە شێخ، نــاوبراو لــە ماویلیــان جێگــای دیــار بــوو ڕێزێکــی تایبەتی لە ناو خەڵك هەبوو، هەر ئەوەش بوو خەڵکێکی زۆری دەوروبەری ڕواندزو باڵەکایەتی ڕوویــان کردبووە تەکیەی ئەو مرۆڤە هەست بەرزە.

(شێخ مەلا صادیق) مرۆڤێکی ڕاستو پاکی ئاینی بوو، بەڕاستی ئاین پەروەر بوو لە ئاین بەو لاوە مەرامێکی تری لە دڵ نەبوو، ناوو دەنگی بەربلاڵو بوو بە شێخ مەلا صادیقی ماویلی ناسرا.

کوڕە گەورەکەی (شێخ محمد) برادەرم بوو هەر پێکــەوەش بــووین بەســەربازی کۆمــاری کــورد لــە مهاباد لە ساڵی (1946)، هەڵسوکەوتی محمد بە کوڕە شێخ نەدەچوو!.

ساڵی 1932 سلێمان بەگ چۆتە بەغــــدا

ئیسماعیل بەگی ڕواندزی لاوێکی تازە پێگەیشتووی بنەماڵەی پادشای ڕواندز بــوو، تاقانــەی ئــەو بنەماڵە گەورەیە بوو، دەسەلاّتداری ڕواندز بوو، ئەو کاتــە لەلایــەن کــوڕی (نــوری بــاویلی ڕوانــدز)ی تەقەی لی کراو لە هەولێر بریندار کرا بۆ تیمــار کــردن ڕۆیشــتبوە بەغــدا، لــەوی نــاردبووی بــەدوای سلێمان بەگ کە بڕواتە لای لە بەغدا، ناوبراو ڕۆیشتبوە بەغداو ماوەی سی مانگ لای ئیسماعیل بەگ ماوەتەوە.

ئەوکات شەوان چەکدارەکان بۆ نۆبەت گرتن دەهاتنە ماڵمان (حەسەنی قەلاشیو ســێمانی میشــە گۆج)ی، ئەوانە ماڵو منداڵیان هەبوو لەکاتی نۆبەت دەهاتن نۆبەتیان دەگرتو دەڕۆیشتنەوە ماڵیــان، (مەلا کۆرو حوسێنی دەلۆو عەلی عەجەم) ئەوانــە هــەر لــەناو مــاڵ بــوونو کارەکــانی نــاو ماڵیــان دەڕۆیاند، عەلی عەجەم ئەوەندەی بڵێیت بەتواناو بە تێنو تاقەت بوو، لەگشت ڕوێکەوە ئیشوکارەکانی

ماڵ ئەو پیاوە ڕای دەپەڕاندن، ئەوەی ئەو پیاوە دەیکرد کاری چەند کەسێك بوو بیکەن، ناوبراو مرۆڤێکی پتەوی تێك چەقی بوو خۆی لەکار نەدەشاردەوە.

شەوان کە دادەنیشتین لە زۆر ڕووەوە دەدوان، شەوێك کرا باسی سلێمان بەگ زۆر گێر بوو لە بەغدا عەلی عەجەم بە دەنگ هاتو گۆتی: (لەو نزیکانەدا سلێمان بەگ دەگەڕێتەوە پشتێنەکی کەسکی بەستوە، بەلاّم بەگاتەوە جی مەلا صادق ئەو پشتێنەی پی دەگۆڕیت، لەبەر ئەوەی کەسك تەنیا ئەوەی سەید بێت دەی بەستێت)، ئەوانەی دانیشتبوون گاڵتەیان بەقسەی عەلی دەهات، بەلاّم چی گووت وا دەرچوو ئەو کاتەی سلێمان بەگ گەڕایەوە پشتێنی کەسك بوو، لەسەر داوای مەلا صادق پشتێنی فڕی دا ئەوکاتە دەیان گووت(عەلی عەجەم) سیحربازە.

ئەوکاتەی لە بەغدا بوو زوو زوو دەیان ناردم بڕۆم بە(حەسەن)ی قەلاشی بڵێم بێتە ماڵمان کاریان پییە، سەیری ئەو پیاوەم دەکرد ئەوەندە لەسەر خۆو شلو خاوو بوو داگیرساندنی سەبیلەکەی ماوەیەکی درێژی دەویست، دونیا وێران بوبایە قەت خۆی شێلو نەدەکرد هەتا دەگەیشتە ماڵی کاتێکی زۆری پی دەچوو، جار جاریش دەچوومە ماڵی (مام سێمان) دەمبینی کۆمەڵێك منداڵیان هەبوون لە تەمەنی منو هەورازتریش، هەموویان تێکڕا ڕووتو پی خواس بوون، ئەوەش ئەوە دەگەیێنی (مام سلێمان) دەست کورت بوو هەر ئەوەندەی پی دەکرا نانیان بۆ دابین بکات.

بەشی زۆری کاتم لەگەڵ (ئیسماعیل مامە شێخە) بەسەر دەبرد، زۆر جار دەڕۆیشتینە دەرەوەی گوند بەدوای بارەکەو زۆر لەماڵی ئەوان دەبووم، بەشی زۆری شەوانیش هەتا درەنگ لەماڵیان دەمامەوە، دەم بینی زۆر دەست کورت بوون ژیانو گوزەرانیان ناساز بوو ئەوەی هەیان بوو چێلكو کەرەکیان هەبوون خانوێکی گەورەی لەسەر کۆڵەگە ڕاوەستاو چەند ناوبڕێکی تێدا کرابوو بە قیسپو تانۆك شوێنێك بۆ خۆیانو شوێنی کەرو چێڵو کەلو پەلی ئاژەڵ بۆ کاو گیاو هێریش، ئەو ناوبڕەی بۆ خۆیان جیا کردبوەوە لەناوەندی ئاگردانێك هەبوو ئاگری تێدا دەکرایەوە، ئەو ئاگردانە لە جیاتی سۆبەو چراو چێشتی لەسەر لی دەنرا، بەزستانیش لەدەوری دادەنیشتن ئەو دوکەڵەش لەبەری خانوو لەسەریەك کۆ دەبوەوە سەیری بەری خانووت دەکرد ڕەش دا دەگەڕا لولەکی پێدا شۆڕ دەبوونەوە ناوە ناوە دەکەوتن وات دەزانی ئاخۆ چی تەقیوەتەوە، جیا لەوەش لەدیوەکەی تری ناوبڕ چێڵ دەبەسترایەوە کاتی میزی دەکرد پشکی بەوانە دەکەوت کە لەدەوری ئاگردانەکە دادەنیشتن، هەرتەنیا ماڵی مامە شێخەوانەبوو، بەڵکو گوند تێکڕا ئەوهابوو، خەڵك وەها دەژیا.

صۆفی سلێمان لە داری قەبرستانی دەبەسترێتەوە

زاندرا (صۆفی سلێمان) کە مجێوری مزگەوت بوو لەگەڵ (حوسێنی دەلۆ) کە یەکێك بوو لە چەکدارەکانی سلێمان بەگ بەقڕە دێتو (پەنگر کێش)[K]ێك لەسەری حوسێن دەدات سەری دەشکێت، ڕۆژێکی زستانی دژوار باو کڕێوە بوو صۆفی لە داری قەبریستان دەبەستنەوە، بە ڕێکەوت من لەگەڵ کوڕی شوانی لە دەرەوەی گوند بووین، زۆر تەڕ ببوم لە دیوانخانە لە تەنیشت سۆبە درێژ ببوم، کاتێك لە دەنگە دەنگی پیاوان بەئاگا هاتم دیتم کۆمەڵێك لە پیاوە ڕیش سپیەکانی گوند دانیشتبوون چاوەڕیی سلێمان بەگ بوون بێتە دیوانخانە زوو هەستام بەخێر هاتنم لی کردن چوومە دەرەوە دیتم ئافرەتێك منداڵێکی بەباوەشەوە بەو سەرمایە دەیویست بڕواتە ماڵمان لە ترسی سەگەکان نەی دەوێرا بڕوات زوو دەربازم کرد، ئافرەتەکە دەگریا، دیاربوو دایکم بەخێری هێناو دانیشت، بە دایکم گوت ئەوەچی بەسەر هاتوە؟ دایکم گوتی نابینی مێردیان لە داری قەبریستانی بەستۆتەوە؟. لەگەڵ قسەکانی دایکم ڕۆیشتم سەیری قەبرستانم کرد، باو کڕێوەیەك بوو کەس خۆی پی ڕانەدەگیرا بینیم چۆن بە گوریس لە دار بەستراوەتەوە.

کاتێك گەڕامەوە لای دایکم پرسیم دایە ئەوە بۆچی بەو سەرمایە بەستراوەتەوە ئەدی نامریت؟ دایکم گوتی کوڕم خوا ڕوحمی پی دەکات، بە درەنگەوە لەسەر خواستی ڕیش سپیەکانی گوند لە داری قەبرستان کرایەوەو خرا تەویلەی وەڵاغەکان ئەو شەوە لە تەویلە بەند بوو بەیانی بەربوو لەسەر داوای (خەجە درێژی ژنیحمدە ڕەشی).

بۆجاری دووەم لەسەر خواستی ئیسماعیل بەگ باوکم چووە بەغدا.

لەبەهاری 1933دالەسەر خواستی(ئیسماعیل بەگ)، (سلێمان بەگ) دەڕواتەوە بەغدا لەدوای ڕۆیشتنی باوکم بۆبەغدا مام میرۆ هاتە ماویلیان لە گەڕانەوەی بۆ دەرگەڵە منیشی لەگەڵ خۆی بردم چەند ڕۆژێك لەوی ماوە، شەوێك لەگەڵ خۆی بردمی ڕۆیشتمە دیووانخانەی (میر حمدامین بەگ) ئەوەی دێتەوە یادم مانگە شەوبوو، سەردەمێك لەدایوان دەرکەوتمە سەربانی پێش دەرگای دیوانخانە لەوێوە بەشی زۆری گوند دیاربوو دیدارێکی ئەوەندەی جوانی چۆمی پڕلە گوێزو ئەسپیندارى ئاوەڕێژ دەکەوتە بەرچاو هەردەم شایانی یادکردنەوەیە، ئەوەی زۆر دڵی شادکردم ئەوە بوو گوند بێدەنگ بوو تەنیا هاشەی سۆڵاوی ئاوی ئاوەڕێژ دەهات، ئەوەندە دڵگیر بوو وەك شریتی تۆمارکراو هەرکاتی دێتەوەیادم وا

[K] پەنگر کێش: واتا مقاش

دەزانم لەهەمان شوێن وەستاوم، ئەودیمەنەی دیتبوم ئەوها دەکەوێتەوە بەرچاوم، دڵم بی گووشاد دەبێت یادێکی زیندووی دەکەمەوە، دووای ماوەیەك لەگەڵ حاجی غەریب گەڕامەوە ماڵ.

ڕاگەیاندنێکی بە پەرۆشی دڵ تەزێن.

وەك لەسەرەوە دیاری کراوە لەسەرخواستی (ئیسماعیل بەگ)، (سلیمان بەگ) گەڕایەوە بەغدا، لەهاوینی (1933) لەپڕێکا دەنگوباسێکی دڵتەزێن دەگاتە دەرگەڵە بەکەسووکاری (سلێمان بەگ) ڕادەگات کە لەبۆسەیەکی دوژمنکاری لەدۆڵی (نیشاوی)[K] (ئیسماعیل بەگو سلێمان بەگ) کوژراون. لێرەدا خوێندەوارانی بەڕێز ئاگادار دەکەمەوە دەربارەی ئەو کارەساتە دڵتەزێنە لە مێژووی باوکم بەدرێژی لە کتێبەکەی دەرگەڵەو بنەماڵەی میرەکان نوسراوەو دیار کراوە. یادی ئەو ڕۆژەم دێتەوە بیر، بەیانیەك زۆر زوو بوو خەڵکێکی زۆر لە ژنو منداڵ لەدەرگەڵە ڕا بەهاووارو شینو گریان هاتبوونە ماویلیان بەدوای ئەو هاوارە دڵتەزێنەدا، دیار بوو دەستە دەستە چەکدار بەرەو ڕواندز دەڕۆیشتن زۆری نەخایاند (میر حمدامین بەگ) بەسواری وەلاغ دەهات گەیشتە نزیك قەلات، بەغار چوومە پێشی پێم گۆت: (باپیر دەچی بابم بینیەوە؟!) ئەوەی بەیادمە میر دەستە سڕەکەی لەبەر پشتی دەرهێناو چاوی پێ دەسڕینەوەو بە(فەتاح ماویلی) گۆت هەڵی گرە بیبەوە. لەدوای ئەوەی ئەوان بەرەو ڕواندز ڕۆیشتن بۆ ئێوارەی ئەو ڕۆژە ڕاگەیاندرا کە(سلێمان بەگ) بریندارە نەکوژراوە بۆ بەیانی ئەو خەڵکەی لە دەرگەڵە هاتبوون بۆ ماویلیان گەڕانەوە، دیارە لە دەرگەڵە گۆڕیان بۆ هەڵکەندبوو ئامادەکرابوو، بەلام کاتێك دەنگ گەیشت (سلێمان بەگ) نە کوژراوە سەریان داپۆشی، ماوەیەکی زۆر بە داپۆشراوی مایەوە لە دواییدا پیاوێکی ناوداری شۆڕشی (شێخ سەعیدی پیران) بەناوی (جەلال بەگ) کە ئاوارەبوو لە دەرگەڵە مرد باوکم ڕێگایدا ئەو پیاوەی لە ناودا بنێژن.

بێگومان ماوەیەکی زۆر شین بۆ (ئیسماعیل بەگ) داندراو خەڵکێکی زۆر لەو شینە بەشداریان کرد، بەدیارکەوت نەمانی ئەو پیاوە زیانێکی زۆری بەخشی.

ئەوەی دیار بوو باوکم بەچەندگوللەیەك بریندارببوو، ماوەیەکی درێژ لە نەخۆشخانەکانی موصلو بەغداد خەریکی تیمارکردنی برینەکانی بوو، هەتا مردیش گوولەیەك لەناو ڕانیدا مایەوە زیاتر لە سی و پێنج ساڵ.

لەوکاتەی لە سۆڤیەت بووین باوکم شتێکی بۆ باس کردم دەربارەی (ئیسماعیل بەگ) گۆتی: (ئەو مرۆڤە یانی ئیسماعیل بەگ بەنیاز بوو ئەو سەفەرەی دەگەڕاینەوە ڕواندز لەگەڵ ماڵی (نوری باویل

[K] دۆڵی نیشاوێ دەکەوێتە نێوان گوندیکەڵەکینو شارۆچکە خەلیفان.

ئاغا) پێك بێتەوەو خوینیان بداتیو ماڵیشی لە ڕواندز بەگوازیتەوە هەولێر، بەلاّم پێ ڕانەگەیشت ئەو کارەساتە ڕوویدا، ئەو مرۆڤە بەنیازی کۆمەڵێك پرۆژە بوو ئەگەر بمابایە. ئەگەرچی دایکی زۆر شتی لێ تێك دابوو بە دوای قسەی نەدەهات، وەك هەستم کرد وا دیاربوو ئەوجارە خەریك بوو گویی نەداتیو بەدوای قسەی نەکەوێت کارەکانی وەك پێویست ئەنجام بدات.

بە گۆتەی باوکم (ئیسماعیل بەگ) گەنجێکی پێ گەیشتوو بوو پیی خۆش بوو پەیوەندی لەگەڵ خزمەکانی هەبێتو بە تێبینی بێت بە بەردەوامی، بەلاّم دایکی ڕێی لێ گرتبوو نەی دەهێشت ئەو پەیوەندیە هەبێت.

لە دوای نەمانی ئەو مرۆڤە هەڵکەوتوە، ئەو هەموو سەروەتەی ماڵی پادشا کەوتە ژێر دەستی پیرەژنێك، لە دوای نەمانی ئەویش ئەو هەموو موڵك و سامانەکە تەڕاو بەڕا کراو بێ سەرو شوێن بوو تەواوی دەشتی هەریرو باتاس لەگەڵ دەشتی ڕواندزو دیانا هی ماڵی پاشا بوون.

باوکم دەڵێت: لە دادگا بڕیار درا (نوریو خدری حمدە شینی) لە سێدارە بدرێن، مەلیك (فەیسەل) ئیمزای نەکرد، جاری سییەم بڕیاری لە سێدارە درانیان درا مەلیك (فەیسەل) هەر ڕازی نەبوو ئەوە بوو بە موئەبەد بەندکرانو دواییش بەردران.

(حازم بەگی) زاخۆیی لەگەڵ (ئیسماعیل بەگ) نائب بوو، زۆر دۆست بوین گۆتبوی: (مەلیك فەیسەل زۆر ناڕازی بوو لە ئیسماعیل بەگی ڕواندزی).

ماڵمان لە ماویلیان گواستەوە دەرگەڵە بەیەکجاری

لەسەرەوە نووسراوە لەسەر خواستی ڕیش سپیەکانی ماویلیان (سلێمان بەگ) ڕۆیشتۆتە ماویلیان دیارە ماوەیەکی تەواو لەوی ئاغای ئەو گوندە بووە، لە ئەنجامی سەرهەڵدانی هەندی ناکۆکی نێوان (سلێمان بەگ)و ماویلیەکان بەوە گەیشت (سلێمان بەگ) بەگەڕێتەوە دەرگەڵە، شوێنی بابو باپیرەکانی.

ئەو ساڵەی گەڕاینەوە دەرگەڵە هاوین بوو، کەپرو ساباتێکیان بۆ کردین لەناو باخچەی (مستەفا بەگ) لە بەری گەرەکی گوند لە نزیك (کانی ئەحمەد بەگ) جێگای کەپرو سابات ئەوەندەی بڵێیت خۆش بوو لەژێر سێبەری دار گوێزە گەورەکان، ئەوەی دەمەوێت لیی بدوێم ئەوەیە گەڕانەوەی ماڵمان بۆ دەرگەڵە گۆڕانکاریەکی زۆری پێوە دیاربوو ئەوەی پێشان بۆمان دەکرا لەوە بەدوا بۆمان ناکری ئەو بەروو داهاتەی دەهات لەمەودوا نایێت، ئەوەی جاران بۆت دەکرا دەبی ئێستا بەخۆت بیکەی!.

ئەوساڵەی گەڕاینەوە دەرگەڵە بەڕێکەوت ئەوساڵە مازی زۆر بوون، وەك ڕەوشت پێش بەردانە مازی زۆر کەس دەڕۆیشتنە چیا بۆ دەست نیشان کردنی مازی دیارە، هەر بەونیازەش فەقێیەکانی خەڵکی

دەرگەڵە(فەقی ئەحمەدی وەستا قادریو فقی خدری حاجی حمدامینو فقی حەسەنی جۆلاً) کەوتبونە ڕێ بەرەو دارستانی دەوروبەری (کانی داوەری)، گۆیا بۆ بەسەرکردنەوەی مازو هاتون، لەوکاتەی ئەوان بەسەر دەکەوتن من چوو بووم چڵو بۆکاوڕ بێنم، لە دوورەوە ئەوانم بینی خۆم لە ناو تەڕاشێك پەنادا بۆ ئەوەی نەمبینن دەبی ئەوە بڵێم ئەوان زۆر لەمن گەورە تربوون ئەوان لە تەمەنی چوارده پازده ساڵی دا بوون من لەتەمەنی حەوت هەشت ساڵیدا بووم ئەوان بە پێکەنین هەوارز دەهاتن کاتێك گەیشتنە ناو دارە گەورەکان سەیری دارەکانیان دەکرد(فقی ئەحمەد) بانگی کرد: (کوڕە وەرن سەیری ئەو دارە بکەن ئەوەندەی مازو پێوەن، مەگەر قەدەکانی ببڕین ئەگینا زۆر زەحمەتە چنینی)، دیاربوو لە ژێرەوە دیتیان مازی زۆر پێوەن دەستیان کرد بە مازی کردن بەبی ئەوەی ڕێزی قەدەغە بەگرنو قەدەغەیان شکاندو ڕەوشت ویاسای گوندو کۆمەڵگەیان بەبیر نەبوو دەستیان کرد بە مازی کردن لەوکاتەی سەرگەرمی مازی کردن بوون بەدەنگێکی ناشاز بانگم کردن هۆهۆ (فقی ئەحمەد)، ناوبراو کەمێك گویی ڕاگرت جارێکی تریش بانگم کرد، ئەوجارەی بانگی ئەوانی تریشم کرد دیاربوو هەستیان ڕاگرت دیتیان کەس دیار نییە جارێکی دیکە بانگم کرد کوڕە (فقی ئەحمەد) زۆر بەئاڵۆزی بەوانی تری گوت: کوڕینە بەقورعان ئەوە دێوەزمۆکەیە!!... هەرئەوەندەم بینی (فقی خدر) لە سەرداری خۆی فڕێدایە خوارەوە سەرەو ژێر هەڵاتنە خوارەوە کەس بەکەس ڕانەدەگەیشت ئەوها ڕایان دەکرد لە دووسی جێگا سەرپەلۆیان دەبردو لەپو لەپ دەکەوتنە خوارەوە، ئەوەندەم گوی لی بوو (فقی ئەحمەد) بەوانی تری گۆت: (کوڕە دۆخینتان بکەنەوە)، بەلاّم ئەوەی دیاربوو دۆخینو هیچیان بەبیر نەمابوو لە هەلاّتن بەدەر، ئەوەی هەلاّتنی ئەوانی بینی بوایە دەتگوت ئەوانە دەبی چیان لی قەوما بێت ئەوها ڕادەکەن، بەشێوەیەك ڕایان دەکرد (مەلا سید) دیتبوونی چۆن هەڵدەهاتن!.

لەدوای هەلاّتنی ئەوان بەدوای شوێنی ئەواندا ڕۆیشتم ئەو مازوانەی لێیان ڕژابوون هەموویانم کۆکردنەوەو گەڕامەوە گوند (فقی ئەحمەد)م دیت لە بەردەرگای مزگەوت پێم گۆت: (بۆ ئەوها هەلاّتن لە کانی عروسان ئاوڕێکتان لە دوای خۆتان نەدایەوە؟!.

(فقی ئەحمەد) گوتی: بۆ تۆ لەکوی بووی؟ گوتم من لە(کانی داوەری) لەسەر دارێك مازوم دەچنین. (فەقی ئەحمەد) ئەوەندە بە قیتوو قۆزی وەلاّمی دامەوەو گۆتی: (بۆ ئەگەر تۆ گوێت لەدەنگی کابووس بیت بەناوی خۆت بانگت بکات ڕاناکەیت؟!).

لە قاقای پێکەنینم داو گۆتم: کوڕە کابوسی چیو تەڕەماشی چی من بووم ئەوسی زەلامەم تووشی هەلاّتنێکی واکرد هەتا مردن ئەو ترسەیان لەبیر نەچێتەوە، ئەگەر باوەڕیش ناکەن ئەوە ئەو مازوانەی لێتان ڕژابوون هەمووم کۆکردنەوە، باسی ئەوەم بۆ کردن چۆن هاتنو چیان کردو چۆن هەلاّتن، چەند

سەرپەلۆیان بردن‌و کەوتنەخوارەوە زۆر بەووردی ڕوداوەکەم بۆ گێڕانەوە ئەوجارە گۆتی وەڵلاّ وایە.

دەنگ بلاّوبۆوە کە زرار فەقێیەکانی ترساندون لە(کانی داوەری) هەر لەوێوە هەلاّتوون کەسیان بەکەس ڕانەگەیشتوون هەتا ناوگوند هەلاّتوون.

بۆ پایز ماڵمان گواستراوە گەڕەکی سەرباسکی لە دەرگەڵە، ڕۆیشتینە ناو خانوەکانی (خەلیفە خدر بەگ)و جیێنشین بووین، دوای جیێنشین بوون بە چەند ڕۆژێك جەژنی ڕەمەزانی بەسەردا هات، خەڵکی گوند بۆ ئاهەنگ گێڕان تێکرا ڕژانە ناو گۆڕستانی (ئاوەڕێژ) ئاهەنگ گێڕان خەریکی شاییو ڕەش بەڵەك بوون هەندێکیان خەریکی جۆلانە بوون لەگەرمەی بەزم و ڕەش بەڵکدا ڕاسپاردەی (میر محمد شریف بەگ) کوڕەکەی میر خۆی هاتوو ڕای گەیاند ڕەش بەڵەك نەکەن شێخ‌و مەلا زادەکانی دۆڵ ماوان‌و بەردگردکەو سەردڕەوخانەقا میوانی میرن هەتا ئەوان دەڕۆن ڕەش بەڵەك تێك دەن!!

بە ڕاسپاردراوەکەیان گۆت: برۆ شایی ناکەین، کەچی ڕاسپاردراوەکە نەگەیشتە ناو گوێزەکان ڕەش بەڵەك دەستی پێکردەوە، زۆر لە پێشان گەرمتر زۆری پی نەچوو (محمد شریف بەگ) هاتەوە گۆیا شایی تێك بدات، بەلاّم لە دورەوە دەستماڵی دەرهێنا دەستی سەرچۆپی گرت‌و دەیگوت بکوتن میوانەکانی میر سەرگەرمی چای خواردنەوەن.

ئێوارە ئاهەنگ گواستراوە دیوی (دەرشکەفتان)، لەژێر گوێزەکان شایی دەکرا، ئاهەنگی ئەو جەژنە سی ڕۆژ درێژەی کێشا، لەو سەردەمەدا ئاستی گوزەران نزم بوو، بەلاّم شادیو خۆشیو بی غەمی کەمتر بوو ئەوەش وا دەگەینی خەڵك لەگەڵ یەك دڵ پاك‌و بی غەرەز تربوون، ڕێزی یەکتریان دەگرت‌و خۆشەویستی زیاتر بوو.

لێرەدا باری گران دەکەوێتە سەرشانی من لە وەرزی زستان (ئەحمەدی خەدیجە کەڕ) مرۆڤێکی فەقیر بوو دیار کرابوو داری سووتەمەنیمان بۆ بهێنی، بەیانیان دەهات لەماڵ هێستری دەبرد بارە دارێکی بۆ دەهێنایین‌و دەڕۆیشتەوە، بەخێو کردنی هێسترو ماین کەوتبوە سەرشانی من، زستانی ئەو ساڵە زۆر دژوار بوو بەفر زۆر باری ڕێگایەکان گیران بۆ ماوەیەك، ئەو ماوەیە دەبوایە وەلاّغەکان چاودێری بکرێن.

وەرزی زستان بەسەر چوو وەرزی بەهار هات سەردەمی چونە دەرە بەتایبەت لەو گوندانەی دەکەونە نێو کێوەکان و بناری کێوەکان ، دانیشتوانی ئەو گوندانە هەر لەسەرەتای بەهار بەشی زۆری ڕۆژەکانیان لە دەرەوەی گوند لە قەدپاڵی چیا بەسەر دەبرد، بە دوای خواردەمەنیەکانی وەرزی بەهاردا دەگەڕان کەلەلای خۆمان پیی دەگوترێت (کەوش) ئەو کەوشەش پێك هاتوەو لە(کەنگرو ڕێواس‌و کوارگ)و شتی تریش.

لەوەرزی هاوینیشدا سەرگەرمی کۆکردنەوەی دانەوێڵەو بەرووبوومی باخچەکان دەبوون، بۆ بەردانە

مازیش چەند ڕۆژێك خەڵك بەكۆمەڵ دەڕۆیشتنە مازی چنین.

لە وەرزی پایزدا بەشێكی زۆری خەڵك بە دوای (قەزوانو گێوژو بەڕوو) دا دەگەڕانو كۆیان دەكردنەوەو ڕۆژیان بەسەر دەبرد.

لەسەرەتای بەهار لەگەڵ هاتنی ئەو وەرزەو بارینی بارانی بەخورِ بەفری قەدپاڵی كێوەكان دەتوێتەوەو كەندو دۆڵو شیوەكان ئاوی بەفراویان پێدا دەڕژێتە خوار، گوڵزاری سروشتی بەر ڕۆژو نزارەكانو بەرزاییەكان دەڕازێنێتەوە، دانیشتوانی گوندەكان دەكەونە جموجۆڵ، بۆ هەروەدەری بەهاری ئەوساڵە ڕۆژێك تێكڕای (كارد)ی كەرانی گوندی دەرگەڵە لە گوند دەركەوتن دەڕۆیشتنە ڕاوو كاردی كاتێك سەیری ڕێگای چنێرانم كرد بەڕای خۆم وا بوو كەس لە گوند نەماوە هەموویان دەركەوتوون وا بەرەو (هندرێن) دەڕۆن هەركەس توورەكەی بەشانەوەیە وا لە هەوارزی چنێران سەردەكەون سەرەتای گەیشتبوە (گۆڕی شایی) پێش ڕەوەكانی پێشەوە لە گۆڕی شایی دایان بەستە شایی هەتا ئەوانی تریان گەیشتنی ئەو كاتە دەستە دەستە بەرەو زینی دەرگەڵە سەركەوتن، لەسەر زینی تیپە شاییەك كراو ئەوجا كەوتنە ڕێ بە بناری (هەندرێن) دا تێپەڕچوون لەناو دارستاندا بڵاو بوون هەریەكەی بۆ لایەك بەنیازی كۆكردنەوەی كاردی بەڵام پێش بڵاوە بكەن شوێنی بەیەك گەیشتنەوەی نیوەڕۆ دیاری كرا ئەوەی، جێگای یاد كردنەوەیەو بەردەوام دێتەوە یادم ئەوەیە لەدڵی خۆمدا كچێكم خۆش دەویست واشم هەست دەكرد ئەویش منی خۆش دەوێت، كەچی ئەوەندەی دەمكرد نەمدەتوانی ڕاستەوخۆ بیدوێنمو مەرامی دڵمی پی بڵێم لەوكاتەی كاردی كەرەكان بڵاوەیان كردبەهەڵم زانی چاودێری كچە بكەم بۆ كوی دەڕۆیشت وورده وورده لابەلا بەدوایدا ڕۆیشتم سەردەمێك بۆم هەڵكەوت لیی نزیك كەوتمەوە بەیەك گەیشتینوكەوتینەئاخاوتن، لەوئاخاوتنە توانیم مەرامی خۆمی پی ڕابەگەیێنم ئەویش مەرامی ئەوەبوو بەیەك بەگەین، لەو بەیەك گەیشتنەمان تەواو ڕێك كەوتین دڵمان یەك بوو، لە دوای ئەو دڵ خۆشیەدا هەریەكەی بە لایەكدا ڕۆیشتین بەرەو ئەو شوێنەی دیار یكرابوو نیوەڕۆ لیی كۆببینەوە.

ئەوەی شایەنی لی دوانە ئەوەیە ئەو ڕۆژەی قەدپاڵی (هندرێن) بەڕۆژێكی یادرگاری مێژوویی دڵ خۆشی خۆمی دەژمێرم، لەو ڕۆژەدا بوو توانیم مەرامم بەڕێكی بەدی بێنم لەگەڵ خۆشەویستەكەم ، ئەگەرچی هەردووكمان بچوك بووین لەگەڵ ئەوەش دڵمان لەگەڵ یەك بوو، لەو ڕۆژەدا ئارەزووی هەردووكمان یەكی گرتەوە.

ئەو ڕۆژەی ناو دارستانی كێوی (هندرێن) پڕ بوو لە كاردی كەران لە هەموو كەندو دۆڵو باسكێك دەنگی لاوان تێك هەڵاوی یەكترببوون، هەریەكەی بە ئارەزووی خۆی گۆرانی دەگوتن لە هەموو شوێنێك گوی بیستی ئاوازی ناسكی كچە دەنگ خۆشەكان دەبووم. شایانی ئەوەیە بڵێم ئەو ڕۆژە

یادێکی تایبەت بوولە ژیانی مندا.

خۆشی هەروەدەری[②] بەهاران لەوەدایە زیاتر بۆ خۆشیو ڕابواردن دەڕۆنە کەوش، ئەوانەی دەڕۆنە چیا دەبینی هەرچەند کەسێك بەیەك دەگەن تێلەکەکانیان دادەنێنو دەستی یەکتر دەگرنو دەست دەکەن بە شایی.

ئەوەی زۆر جوانە ئێواران کە دەگەڕێنەوە هەیەکەی چەپکێك گوڵی شلێر دەخاتە ناو تێلەکەکانیان کە نیشانەی کاردی کەرانە.

وەك لە سەرەوە نوسراوە لەگەڵ گواستنەوەی ماڵمان لە ماویلیان وورده وورده کارەکانی ماڵ بەرەو پەشێوی دەڕۆیشت، ئەوەی دیاریدە بوو باری گران لەسەر شانی من زیاد دەبوو لە دوای ئەوەی باوکم مێگەلی مەڕی بە شوانی دا بیست سەر بزنی بۆ دۆی ماڵ گێڕایەوە، بردمانە لای شوانی گوند (قادر خلیل)کە ناسرابوو (قادرە لاڵ) بزنەکانمان بە ئەو سپاردن. لە سەرەتای هاویندا ڕۆژێك بێری ڕایگەیاند کەوا دوو بزن دیار نین، بە شوان گۆترابوو گوتبوی دەڕۆمەوە شوێنی دوێنی، دەیان دۆزمەوە دیارە بەجی ماون، دوو سی ڕۆژ بزنەکان نەدۆزرانەوە بی سەرو شوێن بوون، شوان گۆتبوی یەکێکم لەگەڵ بێت بەیانی بزنەگەل بێنێتەوە گوند من دەڕۆمە ناو مێگەلەکانی بن کارۆخ، بەڵکو سەر پەڕ بووبن لەسەر خواستی شوان ئێوارە لەگەڵی چووم، ئێوارە درەنگ بوو لەگەڵی سەرەوە دەرکەوتین کاتێك گەیشتینە ناو گۆڕستانی (مام شێخ هەمزە) بزنە گەل بەبناری کێوی هەندرێن دا بەدیوی بن کارۆخ بەلەوەڕ دەڕۆیشت ڕوو لە (برێشك) تەواو تاریك داکەوت بزنە گەل بەناو گیا بەرزەکانی قەد پاڵی چیا سەر دەکەوت ببوە چرپە چرپ وات دەزانی ئاخۆ چییە؟

ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو دەنگی باڵندەکانی بەشەو دەخوێنن گوی بیست دەبووم هەستم ڕا دەگرت نەمدەزانی کە باڵندەن، وامدەزانی دڕوندەیە، دوایی لە شوانم پرسی قادر ئەوە دەنگی چییە دێت؟ گوتی دەنگی مەڕە دێت؟ شوان کەمێك زمانی لەنگ بوو تی دەگیرا گوتی: کو نازانی دەنگی چییە؟ هەر ئەو جارەت گوی لە دەنگی ئەوها بووە؟ گوتم ئەری وەڵلاّ یەکەم جارە ئەو هۆڕەم گوی لی بێت ئەو دەنگە زۆر سەیرە وەك دەنگی مەڕ وایە؟ شوان پێکەنیو گوتی: ئەوە قەرەباشکەیە، ئەو قەرە باشکە بەچەند جۆرێك دەخوێنن، وەك شوان فیتە فیت دەکات، وەك مەڕ بارە بار دەکات جۆری تریش دەخوێنی.

بە درەنگەوە گەیشتینە بن چیا (قادر) بزنەگەلی کۆکردەوە شوێنێك، گۆتی: ئێرە هەوێزە یانی

[②] هەروەدەری: چوونە دەر لە بەهاران.

مۆڵگەی شەو، ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو ئەوەبوو ئەو بزنە گەلە وات دەزانی بەدەم پێیان دەڵێن هەیەکەی جێگایەك بۆ خۆی خۆشبكات بۆ نووستن دیارە هەر لەوە شەوە دەڵێن: بزن بۆ شەوێك جێگای خۆی خۆش دەكات.

كاتێك مێگەل لە هەوێز مۆڵ بوو، شوان بەپەلە ڕۆیشت باوەشێك داری ووشكو هەندی چیلكو گەلاو كرشی هێناو زوو ئاگرێكی كردەوە، دیار بوو ئاگر خۆش بوو، شوان لە تەنیشت ئاگر خۆی لەناو كەپەنەك لوول داو لە دوای ماوەیەك هەستا چوو دوو مۆرە داری ئەستوری هێناو دایناییە سەر ئاگر، ڕۆیشتەوە ناو كەپەنەك بەمنیشی گوت ئەتۆش جێگایەك بۆخۆت خۆش بكەو بنوو هەتا بەیانی.

لەلایەكی ئاگرەكە منیش شووێنێكم خۆش كرد، بەردێكم خستە ژێر سەرم خەوم لی كەوت، كاتێك ئەوەندەم زانی سەگەكان زۆر بەئاڵۆزی چەمارۆیان بردە پشتی هەوێز لەگەڵ دەنگی سەگەكان شوان سەری بەرز كردەوە بەدەنگێكی بەرز تانی سەگەكانی دەدا دەیگۆت : ئۆیها. وەڵا ئەوشەو دەعبا هەنە بۆیە سەگەكان ئەوەندە ئاڵۆزن!.

پرسیم: قادر دەعبا چییە؟ شوان گوتی یانی دڕوندەی گۆشت خۆر دەگەڕێن، گورگو ورچ، لە دوای ئەو هەرایە بە درەنگەوە خەوم لی كەوت لای بەیانی دیارە شوان مێگەلی دەنگ دابوو ڕۆیشتبوە شەوین یانی (شەو لەوەر) منی لەوی جێ هێشتبووم بەبی ئەوەی بیر بكاتەوە ئەوە منداڵە هەڵ بستێتەوە دەترسێت؟

كاتێك هەستامەوە گەزەنگی هەتاو دابووی لە لووتكەی بەرزی كارۆخو چیایەكان، سەیرم كرد مێگەلی بزن وا لەنزیك گۆڕ مێكوك دەلەوەڕێت، كەمێك لەسەر پەنگرەكانی ئاگرە دامركاوەكە دانیشتم، دیتم سەگێك لەوی ماوە لە دواییدا سەرەو ژێر ڕۆیشتمە خوارەوە پەڕیمەوە بەری لای كۆڵێت لەسەر ڕێگا دانیشتم لەوێوە بەری هەندرێن باش دیارە، سەیرم دەكرد لە پڕێكا بزنە بزر بوەكان كەوتنە بەر چاوم لە بەرزایی چیا لەناو شاخەكان دەلەوەڕان، ئەو شوێنەم دەست نیشان كرد ئەگەرچی دوورو سەختیش بوو بەرەو ئەو شوێنە ڕۆیشتم هەتا شوان هاتە خوارەوە، پەڕیمەوە بەری (هەندرێن) بەچیا دا سەركەوتم كاتێك دەبینم گەیشتوومەتە سەری (بەستەرێواس) لەو شوێنەی دەست نیشانم كردبوو زیاتر سەركەوتبووم كەمێك گەڕامەوە بزنەكانم دۆزیەوە دامە پێش خۆم دام گێڕانە خوارەوە كەوتمە دوویان هەتا هێنامە ناو گەڵی، ئەوەندەیان ئاو خواردەوە باسی ناكرێت لەوێش هێنامەوە ناو گوند زۆر لە پێش مێگەل گەیشتمەوە جی.

كە ئەم گۆت بزنەكانم لەسەری بەستە رێواس هێناونەتەوە باوەڕیان پی نەدەكردم دەیان گۆت چۆن توانیوتە بەگەیتە ئەو شوێنە ! وایان دەزانی من ڕاست ناكەم ، بەلاّم (ئەحمەدی مام شەڕە) منی دیبوو

که بزنەکانم لە چیا هێنا بوونە خوارەوە، گوتبووی: (من لە سەرە نێری بینیم منداڵێك لە ناو گاوان لە سەر بەستە ڕێواس بە دوای دوو بزن کەوتبوو دەی هێنانە خوارەوە، کاتێك گەیشتە باسکی بارۆیان ئەوجا ناسیم زرارە، ئەوکاتە باوەڕیان کرد لەکوی بزنەکانم هێنانەتەوە.

مازو: مازو بەری داری مازوە، دارەکەش لە درەختەکانی قەد پاڵی چیایە، لە سەردەمەکانی ڕابردودا مازو دەفرۆشرا بۆ دەباغ بەکار دەهێنرا، خەڵکی گوندەکانی ناوچیا مازویان کۆ دەکردنەوە، ئەوەی دیاریدەیە ئەو گوندانەی نزیك بە دارستان بەکۆمەڵ دەڕۆیشتن بۆ مازو چنین ، مازو چنین ببوە ڕەووشتێکی ساڵانەی گوندەکان لەبەر ئەوە لە گوندەکان یاسایەك داندرابوو نەدەبوو هیچ کەسێك پێش ڕۆژی بەردانە مازو بڕوات تاکە مازوێك بکات ئەوەی پێش ئەو ڕۆژە قەدەغەی شکاندبا بەسزای دیاریکراوی دەگەیشت مازوش ساڵێك هەبوو ساڵێك نییە. وەك ڕەوشت پێشی بەردانە مازو زووتر خەڵك خەلك خۆیان ساز دەداو چۆلاکیان دروست دەکردن. چۆلاك دارێکی درێژی بەسەرکە تایبەتە بۆکردنی ئەو مازوانەی دەستیان نەدەگەیشتی، منیش ئەو ساڵە خۆم ئامادە کرد لەگەل منداڵەکانی مامم (سەیدئاغا) بڕۆمە مازو چنین بۆ ئەو مەبەستە ئێوارەی ڕۆژی بەردانە مازو ڕۆیشتمە ماڵی مامم لەوی نوستم، لەبەرئەوەی دەبی لەگەڵ تاریكو ڕۆنی بەیانی لەو شوێنە بن کە مازوی لی دەچنن، سەیر لەوەدابوو ئەو شەوە هەتا بەیانی خەوم لی نەکەوت! چییە دەڕۆمە مازو چنین، ئەوەش ئەوە دەگەینی جاری یەکەمم بوو بچم بۆ مازو، کاتێك خەوم لی کەوت بوو ئەوەندم زانی یەکێك لەکچە مامەکانم ووشیاری کردمەوە، دیار بوو هەر شەو بووکەوتینە ڕی، بەشەویش گەیشتینە ناو دارستانی چیا ماوەیەك دانیشتین هەتا دونیا ڕۆناك بوو، بەچاوی خەوالۆ بە باشی دارەکانم نەدەدیت کەچی دیاربوو هەردارێك زەلامێکی لەسەربوو مازویان دەچنین، خۆشی لەوە دابوو لەگەڵ گەزەنگی هەتاو لەهەموو لایەکەوە دەنگی مازیکەران دەهات، هەرکەسەی بەئارەزووی خۆی تیی هەڵکردبوو چی ئارەزووی بوو دەیگوت. بێگومان لەوکاتەدا گوویت لەجۆرەها ئاواز دەبوو لەبەرئەوەی هەر کەسەی لەڕاستی خۆی بیزانیبا یان نەیزانیبایە دەیگوت وای دەزانی دەنگی خۆشە، بەو شێوەیە لەهەموو کەندودۆڵ وباسکێك لەناو دارستان هەلا بوو ئەوەی زۆر خۆش بوو دەنگی کوڕوکچ تێك هەلاوی یەکتر ببوون وات دەزانی تەواوی گوندی دەرگەڵە لەناو ئەو دارستانەیە، ئەوگۆرانیانەی گوویم لییان بوو خۆشترینیان ئاوازی بەلۆرە بوو، کچان دەیانگووت، ئاوازی بەلۆرە ئاوازێکی فۆلکلۆری کۆنیکوردیە لەشێوەی مەنۆلۆج بەکار دەهێنرێت، ئەوگۆتنە زارگۆتەی لاوانە بەتایبەتی ئەوانەی یەکتریان خۆش دەوێت!.

خۆشیەکەی ڕۆژانی مازو چنین لەوەدایە، لەکاتی نوێژی نیوەڕۆ، دەستە دەستە کچوکوڕو پیرو لاو تێلەکە بەشانەوە دادەرژێنە سەر ئەو ئاوەی بۆ پشووی نوێژی نیوەڕۆ دەڕۆنە سەری، یەکەم ڕۆیشتینە

سەرکانی کۆلآن لەبناوی (بەستیشەمی) لەدیوی (دۆلەمنجەل) ئاوی ئەوکانیاوە سازگارە، ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو ئەوەبوو ئەوکچ‌وکوڕانەی دەگەیشتینە سەر ئاوەکە بەپەلە تێلەکەیان دادەناو چاویان دەشووشتن، زۆریان شەڕە ئاویان دەکرد، ئاویان بەیەکتردا دەکرد زۆریان بەبەرگی تەڕیان دەرۆیشتنە بەر هەتاو خۆیان ووشك دەکردەوە.

لەسەردەمی مازوکردن یاریەك هەبوو کە ئێستاش ماوە، یاریەکە پیی دەڵێن (کەت یان جۆت) ئەوەش جۆرە قومارێکە مازو کەرەکان دەیان کرد، وا دەبوو زۆر کەس ئەو مازوانەی بەدرێژایی ڕۆژ کۆی کردبونەوە دەی دۆراندن‌و بە دەست بەتاڵی دەگەڕایەوە، ئێستاش بە زۆری لە ناو منداڵان بە گوێز دەکرێت ئەو یاریە زۆر کۆنە لە ناو کۆمەڵگادا، دیارە هەر لەوەشەوە هاتوە دەڵێن (مازوکەری کون دەپاشۆلی) بەو مانایەی ئەوەی مازو کەرەکان دەدۆڕێنن جانتای بەتاڵ دەبێت، پاشۆڵ لە چارۆگەی ئافرەتانەوە هاتوە، ئافرەت کاتێك کە دەڕوات پەلکە مێوو کۆبکاتەوە چارۆگەی لەپشتێنی قایم دەکات‌و دەیخاتە ناوی پیی دەڵێن پاشۆڵ.

زستانێکی ساردو دژوار لەگەڵ مام محمود

کارەکانی ماڵمان ڕۆژ بەڕۆژ بەرەو ئاڵۆزیو پەشێوی دەچوون، باری گرانیش لەسەر شانی من زیاد دەبوو، لەکۆتایی پایزی ئەو ساڵەدا لەسەر ڕاسپاردەی باوکم بزنە دۆیەکانم بردنە گوندی (ڕەژوکەریان) لەوی دابەشی سەر خاوەن مێگەلەکان کران بۆ بە خێوکردن، شەو لەماڵی مام خدرە جۆڵی مامەوە.

ئەوەی بە دیارکەوت باوکم لەگەڵ (مەحمود بەگ برای قادری وەسمانی) ڕێك کەوتبوون ئەو زستانە من لەگەڵ (مام محمود) بڕۆم بۆ هێنانی داری سووتەمەنی، بەگوێرەی ڕێك کەوتن دەبوا هەموو ڕۆژێك بەیانی زوو هێسترەکەم ببەم بڕۆمە دەرگای ماڵی (مام محمود) لەوێش لەگەڵی بڕۆمە چیا بۆ دار هێنان.

بەڵی بەیانیان زوو دەڕۆیشتمە ماڵی مام محمود بەڕاستی ناوبراو مرۆڤێکی بەدەست‌و برد بوو زۆر تەڕدەست بوو لە دارکردن، بەیانیان دەڕۆیشتینە شوێنی دارکردن بە ماوەیەکی زۆر کەم دوو بارە داری دەکردن‌و باریشی دەکرد پێش دارکەرەکانیش دەگەڕاینەوە، ئەو مرۆڤە چەند چالاك و بەڕاپەڕ بوو ئەوەندەش تووندو ئاڵۆزو تووڕەو زوورت بوو، بەلآم کە دەیگرت جنێوی ناشیرنی دەدا، تەنانەت بەخۆیشی. بەدبەختی من ئەوساڵەش زیاد لەساڵەکانی ڕابردوو زستان ئەوەندە ساردو دژوار بوو، بەفرێکی زۆر کەوت بوو ڕێگای ناو گەڵی کە ئێمەی پێدا دەرۆیشتین بەیانیان یەك پارچە دەبووە سەهۆڵ ئەگەر بەفر بکەتبایەو مێگەلی ئاژەڵ بەسەریدا دەرۆیشت دەکوتراوە بەتایبەتی کە دەبووە ساماڵ بەشەو دەیبەست دەبوو بەجەڵیت‌و وڵاغ نەیدەتوانی بەسەریدا بڕوات، بیانیان بەچ دەردە سەریەك

تا لەگەڵی دەرباز دەبووین وولاّغەکان بەسەرپەلۆ دەرۆیشتن بەتایبەتی ئەوانەی بەناڵ بوون. ئەوەی شایانی لێدوانە ئەو ڕۆژە ساردو دژوارانەی زستان بە بەردەوامی لەماڵ دەردەکەوتین‌و لە سەرمان دەلەرزین، بەتایبەتی من هەتا دەگەیشتینە شوێنی دارکردن ئەوەش ئەوە دەگەیەنی بەرگ وپێلاّوی من پەرپووت‌و ناتەواو بوون. ئەوەی دەمەوێت بیڵێم ئەوەیە ئەو ڕۆژەی مام مەحمود لە ماڵ دەردەکەوت ئەوا ئەو ڕۆژە بەباشی دەرۆیشت هەر دەگەیشتینە شوێنی دارکردن زوو دەی گووت لەمامتە زوو برۆ هەندی پووش‌و چیلکەدار بێنە با ئاگرت بۆبکەمەوە، زوو بەزوو ئاگرێکی بۆ دەکردمەوە، ئەوجا دەستی دەکرد بەدار قەدکردن کاتی داری قەد دەکردن بە بەری ڕا نەدەگەیشتم لەکۆکردنەوەی دار، کەبارەکان تەواو دەبوون یەکسەر باری دەکردن‌و دەگەڕاینەوە، لەپێش هەمووداركەرانی گوند. بەدەردە سەری زستان تەواو بوو لەگەڵ ئەزیەتێکی زۆر.

هەروەردەری ڕەشەمی: ڕەشەمی ڕەوشتێکی سەردەمەکانی پێشووە، ساڵانە لە سەرەتای بەهار ڕۆژێك خەڵك دەردەکەون، چ لەشار چ لەدێهات ڕۆژەکە لەدەرەوە بەسەردەبەن، خواردنیش سازدەکەن. ساڵێك لەکۆتایی مانگی دوو بەشی زۆری خەڵکی گوندی دەرگەڵە دەرکەوتبوونە سەرگۆڕستانی ئاووڕێژ، دەرکەوتنی ئەوخەڵکەم وەك ئاهەنگ دەکەوتە بەرچاو پرسیم ئەوخەڵکە بەبۆنەی چی ئاهەنگ دەگێرن؟

دایکم گووتی: ڕۆڵە مانگی ڕەشەمییە سەرەتای بەهاران یادی ڕەشەمی وەك ڕەوشتێکی کۆن دەکرێتەوە، هەمووساڵێك لەو مانگەدا کۆمەڵە ڕۆژێك ئەڕۆنە دەرەوە زستان بەری دەکەن، باوەش بۆ بەهار دەکەنەوەو خواردن ئامادە دەکەن، ڕۆژەکە بە بەزم‌و شایی بەناوی ڕەشەمی دەبەنە سەر. کاتێك ڕۆیشتمە شووێنی ئاهەنگ سەیرم کرد جەماوەرێکی زۆر خەریکی خۆراك سازکردن بوون، خۆراکیش بەزۆری پلاّوماش بوو لێیان دەنا، دووایی پرسیم ئەری ئەو خەڵکە بەگشتی پلاّوماش لی دەنێن بۆ؟ حمدامین (گچکە) لە وەلاّمدا گووتی ئەوە ڕەوشتی ڕەشەمێیە، ئەوەی پلاوماش نەخوات ڕەشەمیی لی ناکەوی ئەوە نیشانەی بەریکردنی ڕەشەمییە.

بێگومان لە ڕۆژی ڕەشەمێشدا وەك ئاهەنگەکانی ترخۆیان دەڕازێننەوە، ئەوەی شتێکی هەبێت دەیکاتە بەری، بەنیازی بەزموو شایی‌و هەڵپەرکی دەردەکەون، هەندێکیان خەریکی ئامادەکردنی خۆراك دەبن، ئەوانی تریش شایی دەکەن‌و جۆللانە هەڵ دەبەستن.

ڕەشەمیی ئەو ساڵە زیاد لە ساڵەکانی پێشوو بەشی زۆری خەڵکی گوند دەرکەوتبوون، ڕەشبەڵەك دەکرا ئەوەندە گەرم بوو پیرەکانیش هەستیان جولاّ بوو، دەستی ڕەشبەڵەکیان گرتبوو هەڵ دەپەرین، لەگەرمەی ئەو شایە خۆشەدا گوتیان ئاها ئەوە بزنە کێویە ڕۆیشتە پشتیگۆڕستانی ناو تەڕاشەکان ئەو شاییەگەورەیەو ئەو خەڵکە تێکرا سەیری ئەو شوێنەیان دەکرد. یەکسەر یەکێك بەگورجی

ڕۆیشتەوە گوند تفەنگی ساچمەی بۆ (جەلال بەگ) هێنا، ئاوبراو لەگەڵ (گچکە) ڕۆیشتن بۆ ئەو شوێنەی بزنەکەی بۆچوو ئاهەنگ گێڕان دایان بەستەوە شایی، هەندێکیان سەیری شوێنەکەیان دەکرد، لەو سەین و بەینەدا دەنگی تەقە هات زۆری پی نەچوو دیاربوو کەلەشی بزنەکەیان هێنا خوارەوە بە چوار چەنگە هەڵیان گرتبوو، کاتی هێنایان دیاربوو(شوور) بوو بزنە کێوی نەبوو. ئەوەی دیار بوو دابەستراوە ڕەش بەڵەك، بە ووردی سەیری ئەو گۆڕستانەت بکردبا جێگای بەتاڵت بەرچاو نەدەکەوت، کاتێك خەڵکەکە خەریکی خواردن بوون، بوو بەشەڕە منداڵ لە نێوان منداڵەکانی گەڕەکی سەرباسكو گەڕەکی گوند، زۆری نەمابوو شەڕەکە ببێتە شەڕی گەورەکانیش، بەلاّم پیرەکان زوو پی ڕاگەیشتن لێکیان دوورخستنەوە، ئەوەی زۆر سەیر بوو لە منداڵەکانی هەردوولا خزمیان لەگەڵ لایەکەی دی هەبوون کەچی لەسەر گەڕەکایەتی شەڕیان دەکردو بەگژ خزمەکان دادەچوونەوە، وایان دەزانی گەڕەکایەتی لە پێشەوەی خزمایەتییە.

لافاوێکی ناوەختی

ئەوەی باسی لی دوانە زەبرو زەنگی بەهار نەمابوو سەرەتای مانگی پێنج ڕۆژێك کاتی تاو هەلاّت ساماڵ بوو بەوە نەدەچوو باران بباریت، کەچی لە ناکاو ئەوەندە زاندرا بووە گرمەی هەورەکان لەئاسمانو دایکوتا بارانێك ئەوەندە بەگوورو بەتاو لەماوەیەکی زۆرکەمدا ئەو ڕێژنە بارانەکردی بە لافاوێك لە هەموو بەرزاییەکان ئاو بەگوڕ بەسەر گونددا دەهاتە خوارەوە ئەو ڕۆژە ڕۆناکە بوو بەتاریك ئاوی ئەو ڕێژنە بارانە بە یەك گەیشت، بوو بە لافاو، بەلاّم چ لافاوێك هەموو کەندو دۆڵ و شیوێك پڕ بوون لە ئاو بە لێمشت بەسەر گونددا دەهاتە خوارەوە، مەترسیەکی ترسناکی پێوە دیار بوو، ئەوەی بە ووردی سەیری کەندو دۆڵەکانی (بەرۆژو بن زینو وارکورێش)ی بکردبایە وای دەزانی ئەو بەرزاییانە دەڕوخێن ودێنە خوارەوە، ئاو دارو بەردی لەگەڵ خۆی ڕادەپێچاو دەی هێنایە خوارەوە، ئەگەر هاتباو بارانەکە نیوکاتژمێر بەو شێوەیە درێژی کێشابا بەشێك لە گەڕەکی بەر گوندی دەبرد، بەلاّم باش بوو باران تاوێك بوو زوو ڕاوەستا لەگەڵ ئەوەش بەشێکی زۆری خانوەکانی نزیك ڕووبار پڕ ببوون لە قوارڕاو هەندی کەلو پەلی ماڵەکانو چەند کاریلەی بردن هەربەو شێوەیە چۆمە پڕ دارو درەختە جوانەکەی ڕامالّیو زیانێکی زۆر بە دارەکانی بەریو باخچەکانو زەویەکان گەیاند.

لەو کاتەی بوو بە گرمەو هۆرەی هەورەکان من لە گەڕەکی سەر باسکی بووم هەر بە ئەوەندەی ڕاگەیشتم خۆم گەیاندە ژێر قاپی چناری (کانی مێردان)، لە گەرمەی بارینی باران بوو بە هاوارو دەنگ دیار بوو جەماوەری گەرەکەکانی سەرباسكو گەڕەکی قەلاّتی لەسەر بانان سەیری لێمشتەکانیان دەکرد کە ئەمەم بینی بەپەلە ڕۆیشتمە خوارەوە سەیربوو شەپۆلەکانی لافاو ئەوەندە بەرز دەبوونەوە

مرۆڤیان دەترساند، بنەداری وای دەهێنایە خوارەوە جێگای سەرسوڕمان بوو. لە دوای دامرکانەوەی لافاو بەدیارکەوت ئەو خانوانەی نیزیك روباربوون ماڵەکان پڕ بوبوون لە قوڕاو، چەند ڕۆژ بوو خەریك بوون پاکیان دەکردنەوە، زۆر شتی ناو ماڵ وەك دانەوێڵەو کەلو پەل لە ناو خانووەکان لە قوڕاو بزربوون ئەوەندە باش بوو زیانی گیانی نەبوو.

کۆچباری ڕەوەندە کۆچەرەکان

ڕەوشتێکی دیاریدەی ڕابردووی هۆزە خاوەن ئاژەڵەکانی (هەرکیو هەروتیو خەیلانیو بلباس) لە هاوین کۆچیان دەکرد بەرەو کوێستانانو پایز بەرەو گەرمیان دەگەڕانەوە، لەو کۆچو باریە ڕێگایان دەکەوتە لای ئێمەلە ڕێگای گەرووی بێجانو ڕواندز بەدۆڵی ئاکۆیاندا سەر دەکەوتنە بن کارۆخو دەهاتن بەدەرگەڵەدا دەڕۆیشتنە ناوچەی باڵەکو لەوێش بۆ سنورەکانی کوردستانی ئێران، لەوی دەمانەوە تاکو پایز.

کۆچباری ڕەوەندە کۆچەرەکان کۆمەڵێك دیداری جوانی پێوە دەبیندرا کەشایانی باسکردن بن، یەکێك لەوانە لێهاتویی ئافرەتی ڕەوەندە ئەوەندەی بڵێیت ئافرەتی کۆچەر بە ڕاپەڕوو چوستو چالاکن، بەڵگەش بۆ ئەو ڕاستیە ئەوەیە لەکاتی کۆچو بارکردن لە شوێنێك بۆ شوێنێکی تر، ئافرەتی کۆچەری جیا لەکارەکانی خۆیان یارمەتی پیاوەکانیشیان دەدەن لە دەست باوگرتنو بارکردن، لەڕێ ڕۆیشتی کۆچ دیداری جوان ئەوەیە ئافرەتی کۆچەر تێلەکەی بە شانەوەیە لەگەڵ پیاوەکان ڕێ ڕەوی کۆچن، جوانترین دیدار لەوەدایە دەبینین ئافرەتی شۆخونازدار لە پێشەوەی کۆچ سەری یەکێك لە وەلاَخەکانی باربەر دەکێشێت دەڕواتە ڕێ، بەلاَم چی؟ وێنەیەك ئەوەندەی سەیری بکەیت لیی تێر نابیتو باسی لێوەشانەوەی ناکرێت ئەوەندە دڵگیرو ئارەزوومەندە هێندەی سەیری ڕۆیشتنی بکرێت بەو دیمەنە جوانەی توورەگەی ڕەنگاو ڕەنگی نەخشاندراوی بەشانیەوە سەرو پۆشی زێدەجوانی بەسەریەوە دەبینی گوفکەی پۆشینەکەی بەولاو ئەولادا بەسەر شانی شۆڕ دەبنەوە ڕێشمەی وەلاَخی بەدەستەوەیە بەلەنجەو لارەوە هەنگاو دەهاوێژی وردە وردە (گۆری)شی دەچنیو دەڕواتە ڕێ، ئەوە جوانترین دیمەنی ڕێ ڕۆیشتنی ئافرەتی کوردە.

دیدەنی تری جوانی ئافرەتی کوردی کۆچەر ئەوەیە لەوکاتەی دەستە دەستە بێریەکان بەرهەڵبێنە لەخۆیان دەدەن تورەگەو شیرمەشك بەشانیانەوە، دەکەونە دوای یەکتر دەڕۆنە مەڕدۆشین.

دیدارە جوانەکەی تریان ئەوەیە لەوکاتەی کۆچ دەخەنو ڕەشماڵەکانیان هەڵ دەدەن ئافرەتەکان یەکسەر دەکەونە دەستو برد هەندێکیان دەڕۆن بۆ ئاو هێنان، هەندێکیان دەڕۆن داری سووتەمەنی

کۆدەکەنەوەو بەرهەڵبێنەکانیان لە خۆ قایم دەکەن خواردنیش سازدەکەن، جیا لەشیر کولاندنو مەشک ژاندن.

ئەوەی دێتەوە یادم هۆزە ڕەوەندەکانی ناویان لەسەرەوە هاتوە، هاتو چۆیان بە دەرگەڵەدابوو، کە دەگەیشتنە دەرگەڵە بەرپرسی هۆزەکان لایان دەدایە دیوانی میری دەرگەڵە کوشتەو ژاژیو پەنیریان بۆ دەبرد.

ساڵێك لەوەرزی پایز هۆزی خەیلانیەکان لە گەڕانەوەیان بەرەو گەرمیان رەشماڵەکانیان لە (بانەساردکان) هەڵدابوو چەند برادەرێك لە منداڵەکان هەوڵیان لەگەڵ دەدام بڕۆم لەکاتی تێپەڕبوونی مێگەلەکان دزیان لی بکەین، ڕازی نەبووم لەگەڵیان بڕۆم لە دواییدا پەشیمان بوومەوە دەم گوت بۆچی لەگەڵیان نەچووم، بەڵکو شتێکم دەست دەکەوت هەرنەبێت پێلاوێکم پی دەکڕی، ئەوەبوو بەتەنیا ڕۆیشتمە ناو گەڵی لەناو باخچە ئەسپیندارێك خۆم بوارد لەکاتی تێپەڕچوونی مێگەلەکان بۆم هەڵکەوت کاوڕێکم ڕاکێشا ناو باخچە ئەسپیندار، دوایی بیرم کردەوە دزی کردن کارێکی ناپاکەو بۆ من نابێت کاری وەها ناڕەوا بکەم کاوڕەکەم بەرداوە ناومێگەل.

زستانی دووەمیش لەگەڵ مام محمود بەگ

بۆ ساڵی دوەمیش گەڕامەوە ژێر بۆڵە بۆڵی ئەو پیاوە دەمار توندە، ئەوەی غەمم بوو، یەك سەرماو ساردی زستان، دوو زوورتو زویری ئەو مرۆڤە ئالۆزە، سی ناپەسندی زڕ دایك سەربارو بن بار.

بەڵی وەك ساڵی پێشو دەبوا بەیانیان زوو بڕۆمە بەردەرگای ماڵی (مام محمود) کە بڕۆینە چیا، ئەو پیاوە ئەوەندە دەمار تووندو توڕەو ئالۆز بوو، ماشاءالله ئەوەندەش نەفامو نەزان بوو لە هیچ نەدەگەیشت لە دار قەدکردنو هێستر لی خوڕینو سەبیلەکێشان زیاتر، ئەوەی بەلامەوە زۆر گران بوو دوو شت بوون سبەینان زوو هێستر کورتان کردنو بەیانیان زوو دەکەوتینەڕی بەناو گەڵی دا دەڕۆیشتین زۆرم ئەزیەت دەخوارد ئەوەش ئەوە دەگەیێنی بەرگم شوڕو پەڕپوت بوو.

ئەوەی ڕاستی بێت هەر لەسەرەتاوە خۆشی ژیان لە من دوور بووە دەبی بڵێم بی بەش بووم، تاڵیو دەردەسەری بەشم بووە، زۆرم غەم دەخوارد بەرگی نوێم بەبەر خۆمەوە نەدەدیت بەو سەرماو ساردیەش دەبوا چووبامە چیا، وا هەڵکەوت ڕۆژێك کەمێك لە ڕۆژان دوا کەوتم کاتێك گەیشتمە بەردەرگای ماڵی مام محمود کچە گەورەکەی دەرکەوت بەڕوێکی زەردەخەنەوە گۆتی (باوکم ڕۆیشت گوتی بە زرار بڵی بێتە شوێنی دوێنی). منیش لەسەر ڕاسپاردەی ئەو بەرەو شوێنی ڕۆژی پێشو ڕۆیشتم، بەلام چی ئەوەندەی بڵێیت ڕۆژێکی تەڕو تووش بوو بەدرێژایی ڕێگا بارانو کڕێوە بە (با) لە دەموو چاوی دەدام تەمو مژ تەواو تارێکیکرد بوو کەس کەسی نەدەدیت چارەش نەبوو دەبوایە هەر بچوبام ئەگەر توشی

نەمانیش بوو بام لەبەر ئەوەی نابوا سۆبەی (ئاغـاژن) بـی داربێـت، هەرچـۆنێکی هـەبوو گەیشـتمە شوێنی دیاریکراو لەوی هەستم ڕاگرت هیچ شتێك گوی بیسـت نـەبووم دونیایـەکی کـش‌و مـات‌وبی دەنگ هەتا دەنگی باڵندەکانیش نەدەهات ئەوەندە ساردبوو بە دیارکەوت کەس لەوی نییـە تـەواو بـی هیوا بووم ناچار هەوڵم دا هەندێك دار کۆبکەمەوە، ئەوەبوو لەولاو ئەولا هەندێك دارم کۆکردنەوە ئـەو دارانەی کۆم کردبوونەوە لە شوێنێکی بەر کەندم دانابوون بـۆ ئـەوەی بـەڵکو بتـوانم لـە هێسـترەکەی باربکەم. هەموو بیرم ئەوەبوو چۆن ئەو دارانەی کۆم کردونەتەوە باریان بکەم؟ ئەوەندە لەغـەمی ئـەوەدا نەبووم کە لە ژێر ڕێژنەی باران‌و کرێوەو بەفرو تاریکی تەم‌و تۆغان دەلەرزیم، ئەوەندەی لە غەمی ئەوە دابووم ئەگەر بی دار بەگەڕێمەوە بەر دەم ولووتی ئەو زڕ دایکە قین لە دڵە! ڕۆیشتم هێسترم کێشا بـەر باری زۆرم هەوڵ دا گریی گوریسم پی نەکرایەوە ئەوەندە ساربوو، هەتا کردمەوە چەند جـار دەسـتەکانم دەگوشین‌و دەم خستنە ناو دەمم هەتا کەمێك فەرامۆشیم دەهاتەوە بەر، لەگەرمەی بارینی بەفرو کرێوە چەند جارێك هەوڵم دا بن بارەکان باربکەم گوریسم پی گری نەدەدرا لـە دوای هـەوڵێکی زۆر دارەکـان دەکەوتنە خوارەوە ئەوەندە هیلاك بوبووم لە خۆم بێزار بووم لەگەڵ ئەوەش هـەوڵم دەدا بارەکـە باربکـەم بی دارنەگەڕێمەوە، دوا جار هێسترم هێناوە ژێر بار، خەریکی پێچانی بن باربووم لـەو دەمـەدا لـە نـاو دارستاندا لەو شوێنەی بارم لی بار دەکرد ڕەوە بەرازێك بەدەرکەوت بەرەو لای من دەهاتن ئەوەی راستیە زۆریان لی ترسام، بەلاّم هەرچاویان بەمن‌و هێسترەکە کەوت بەرەو دواوە گەرانـەوە بـەڕاکردن ڕۆیشـتن، بەلاّم هێسترەکە هەرکە چاوی پێکەوتن گوورج ڕاپەڕی‌و پێم ڕانەگیرا، بن بارەکانی فڕی داو بەرەو گونـد گەڕایەوە، دوایی منیش بەدڵێکی تەنگەوە لە دوای ماندوبونێکی زۆر ناچـار گوریسـەکان‌و بیـورم بـە کۆڵ شانی دادان‌و بەرەو گوند گەڕامەوە، لەژێر بارینی باران‌و کرێوە، کاتێك گەیشتمەوە گوند نـەوێرام بڕۆمەوە ماڵ، لە سەرووی گوند لەماڵی (مام حمد) لەبەر ئاگردان خەریکی خـۆ ووشـك کردنـەوەبووم دەست وپێم لە شەختە سڕببووو زۆر دەهێشان!

دایکم تەنگاو دەبێت هێستر گەڕاوەتەوە کوڕ دیار نییە، بەو سەرماو ساردیە بـاوکم دەنێرێتـە دوای (محمود بەگ) لیی دەپرسێت ئەو کوڕە نەهاتۆتەوە لەگەڵ تۆدا نەبوو؟ ناو براو گۆتبووی ناوەڵلاّ سووچی من بوو پێش ئەو بێت من دەرکـەوتبووم بەمنداڵـەکانم گوتبـوو بابێتـە شـوێنی دوێـنی کەچـی مـن نەچوومەوە شوێنی دوێنی، لەو کاتەی ئامادەبوون بە دوامدا بـێن کـوری(مـام حمـد) دەڕوات پێیـان دەڵێت: (مەڕۆن زرار لەماڵی ئێمەیە کەوتوە)، لەدوای ئەو هەموو ئەزیەتە زڕ دایك کردبووی بە بۆڵـە بۆڵ، چی؟ داری کەم بووینە..

هەرچۆنەکی هەبوو ئەو شەوە نووستم بەیانی وەك ڕۆژانی پێشوو ڕۆیشتمەوە بەردەرگای (مام محمود)

کاتی بەڕی کەوتین لەڕێگا ناو براو گوتی: (بەڕاستی تاوانی من بوو تـۆ تووشـی ئـەو ئەزیەتـە بـووی منیش ئەوەی ڕویدا بە وردی بۆم باس کرد کاتێك گەیشتینە شوێنی دارکردن زوو دارەکانی ئامادەکردن هێسترەکەی خۆی بارکرد خەریك بووین هێسترەکەی ئێمە باربکەین دیسان هێستره ناپەسندەکە ڕاپەڕیو ڕۆیشتەوە پێمان نەگیرایەوە هەر ئەوکاتە بە مام محمودم گۆت: (من نایەمەوە لەبەر ئەوەی دوێنـێش دارم نەبردونەتەوە لە دەستی ئاغاژن ڕزگاریم نابێت دەڵێت عمدن وادەکەیت). مام محمود دیتی ڕەنگم گۆڕاوە هەرزوو گوتی: (ئازیز خۆت ئالۆزمەکە بارەداری خۆمیان بۆ دەبەم نایێلم هیچت پی بلێن خۆ خەتای تۆ نییە هێستر شەموسە)، کاتێك گەڕاینەوە گوند مـام محمـود بارەکـەی خـۆی بـۆ ئێمـە خسـتبوو پیـی گۆتبوون چۆن هێستر ڕاپەڕیو ڕای کرد.

بەو شێوەیە دوو ساڵ زستانی سەرماو ساردی پڕ دەردەسـەریم لەگـەڵ مـام محمـودی تـوڕەو توونـد بردەسەر، ئەوە لەلایەك، ئەوەی زۆری بێزار کردم هەڵوێستە چەوتە بێڕێزەکەی زڕدایك ئەزیەتی دام ئـەو ئافرەتە ئەوەندە بە ڕقو قین بوو لە من وای دەزانـی بابـە کوشـتەی ئـەوم ماشـاءالله باوکیشـم جلّـەو بەدەستی ژنەکەی بووئەوەی ئەو پیی دەگوت ئەگەر دووریش بایە لەڕاستی ئەو بەڕاستی دەزانـی لەبـەر ئەوەی هەمیشە بیرم لەوە دەکردەوە چی بکەم، چۆن لەو دەردەسـەریە دەردەچـم. زسـتانی ئـەو سـاڵەش ڕۆیشت پێمان نایە بەهاری نویو سەرهەڵدانی هەردەوەری.

هەردەوەری: ئێوارەیەك لاوەکان خەریکی خۆ ئامادەکردن بوون بـە نیـازی ڕاووکـاردی بڕۆنـە (بـن کێلان) ئەو شوێنە دەکەوێتە دیوی کێوی (ڕوەڵە) بە دیوی حافیزو بەرسیرینەوەیە، ئەوە بوو بۆ بـەیانی زۆر زوو دەنگی تەقە هات، ئەوە نیشانەی دەرکەوتنی کاردی کەران بوو دەڕۆیشتنەچیا، کاتێـك سـەیرم کرد کچو کوڕ تێکەڵاو دەڕۆنە خوارەوە بەرەو ڕێگای کۆسپان، بەپەلـە چـوومەوە بـە دایکـم گـۆت زوو هەندێك نانم بۆ ڕانوشتە منیش دەچمە ڕاووکاردی، دیار بوو دایکم بە ڕوویکی گـرژەوە گـوتی: (کـوڕم مەچوو باوکت لێت دەدات بە قسەی من بکە مەڕۆ)، گوێم نەدایـە دایکـم ڕۆیشـتم، دیـاربوو کـاردی کەرەکان لەسەر جۆخینی (تیسوانی) دایان بەستبوە ڕەش بەڵەكو دەنگی کچەکەی دەهاتو شایی گەرم بوو ئەوەی دەیگۆت ئالۆز وبلۆز بوو هەر بەخۆی دەیزانی چی دەڵێت، خۆشـترین شـایی لەبـەر دەگـەڕا. ئەوەش ئەوە دەگەیێنی یەکەم دەرکەوتنی لاوان بوو بڕۆنە چیا، لەوی بەرەو کۆسـپی نـاو خـەراب بـەڕی کەوتین کۆسپی ناوبراو تاکەڕێگایەکی تەنگی هەیەو هەڵدێریشـە هـەر ئـەو ڕێگایـەش هەیـە پێیـدا تێپەڕبن، لە کۆنەوە ڕەووشت بوە کوڕان ڕێگا لە کچان بەگرن گۆیا دەبی باج لە کچان بستێنن لە کاتی دەربازبوونیان باجەکەش ماچ بووە.

پێش بەگەینە کۆسپە(حمدامین گچکە) سەری هێنایە بن گوێم گۆتی: (بڕۆ کـۆسپە بەگرە داوای

باجیان لی بکە کەس بۆتۆ هیچ نالێت لەبەر ئەوەی نیوە پیاوی بە منداڵ دا دەندرێت). بە قسەی (گچکە) ڕۆیشتم لەسەر کۆسپە لە شوێنەبەر تەنگەکە دانیشتم هەڵدێربوو بە کچەکانم دەگوت باجم دەوێت. بیگومان ژن‌و پیرەژنەکان دەڕۆیشتن هەندێکیان لە کاملەکچەکان بسکیان بلند دەکرد دەیان گوت، هاوەرە ماچ کە بەڕاستی شەرمم لێیان دەکرد ناچار کۆسپم بەجی هێشت‌و ڕۆیشتمە خوارەوە.

مامۆژنە(خەدیج) پیرەژنێکی قسە خۆش و دڵ پاك بوو لێم نزیك بوەوە گوتی: (مامۆژنت بە قوربان بیت چاکت کرد کێژۆڵەکانت ئیزن نەدان ئەوانە پاوانن دڵیان مەشکێنە).

لە کۆسپان دەربازبووین بلاوی ناو دارستان بووین لە نزیك شاخە سۆر کۆمەلێك بزنەکێوی ڕاپەڕین بازیان دایە چیا ئەوەندە چووست بوون زۆر بە دڵەوە سەیرم دەکردن یەکەم جار بوو کێوی بە زیندویی ببینم، لەوی سەرکەوتم ڕۆیشتمە بەردی نێریان لای سەرەوە لە تەڕاشە گەورەکە نزیك بوومەوە ئەوەندەم دیت بەرازێك لە ناو تەڕاشەکە دەرچوو سەرەو ژێر ڕۆیشتە خوارەوە لەگەڵ ڕاپەڕینی گوێم لە قیژەی هاوارێك بوو بەغار ڕۆیشتمە خوارەوە دیتم (هەمین کچی قادری وەسمان)ی کەوتوەو لەکاتی بەراز ڕاپەڕیوە بەتەنیشتی دا ڕۆیشتوە ترساوە، ڕاستم کردەوە بانگی کچەکەم کرد هات بە هەردووکمان بردمان بۆ سەر بەهارەکانیەکەی سەر ڕێگا سەروچاوی شوشتن لەوی کەمێك درێژ بوو لە دواییدا لە گەڵی ڕۆیشتم بۆ (گۆمەویان) ئەو شوێنەی دیار کرابوو نیوەڕۆلیی کۆببینەوە لەوی درێژ بوو خەوی لی کەوت لای دانیشتم هەتا نیوەڕۆ کاردی کەران گەیشتنە ئەوی، هەر کاردی کەرێکی دەگەیشتە ئەوی بەپەلە تێلەکەی دادەناو دەچوو دەستی شایی دەگرت بەوشێوەیە هەتا درەنگ لە گۆمەویا ڕەش بەلەك دەگەڕا.

دیار بوو دوای نیوەڕۆ لە توانای دا نەبوو بڕواتە چیا ناچار لەگەڵی ڕۆیشتمەوە بۆ گوند بەڕێگای (بەستی شەمی)دا ڕۆیشتینەوە (وارکورێش) کاتێك گەیشتینە (کانی داوەری) کچەویستی چاوان بشوات ئەوەندەم دیت خەریك بوو بکەوێتە ناو کانیەکە، بەلام زوو باوەشم لی گرت نەم هێشت بکەویت، سەیری کچەم کرد ڕەنگی تەواو تێکچوو بوو ڕەنگی سپی هەلگەڕابوو زۆر ترسام نەوەك بمرێت، زۆری نەخایاند کچە هاتەوە سەرخۆ لەوکاتەش دا (مەلا ئەحمەدی مام قادر)ی گەیشتە سەر کانیاوەکەو وردە وردە ڕۆیشتین هەچۆنێك بوو کچەم گەیاندەوە مالیان پورە(فاتم) نەنکی هەمین منی گرتە باوەش زۆر بەگەرمی ماچی کردم. دیارە(هەمین) بەڕێکی بەسەهاتەکەی بۆ مالەکەی گێڕاوەتەوە بۆیە تێکڕای مالەکەیان بە چاوێکی خۆشەویستی سەیری منیان دەکرد، بەتایبەتی پورە (فاتم)ی نەنکی، ئەو بەسەر هاتە بەباوکم گەیشتبوو، لە بەرئەوە هیچی پی نەگوتم، کەچی دایکم هەر دەترسا لەوەی باوکم لێم بدات لەسەر ئەوەی چوومەتە ڕاووکاردی.

سەرەتای چلەکان ماڵمان گواسترایەوە دۆڵە منجەل

دوای کارەساتەکەی لەناوچوونی تاکە تاقانەی بنەماڵەی پادشای ڕواندز (ئیسماعیل بەگ) پیاوێکی فەلە بەناوی (وەستا ئیساق) ببوە سەر پەرشت کاری ماڵە گەورەکەی بەجی ماوی(ئیسماعیل بەگ) لە ساڵی (1933)وە هەتا سەرەتای (1940)لە کاتێکا(یحی بەگ) یەکێك بوو لە خزمەکانی (ئیسماعیل بەگ) کاروباری بەڕێوەبردنی بنەماڵەی گرتەدەستی وەك زاندرا ناوبراو بەهەندی کاری پێویست هەستا یەك لەوانە ئەو گوندانەی ئەو گوندانەی ماڵی پاشا، ئەوانەی لە (دۆڵە منجەلو وارەکۆنو میراجیاو جنێراوە)ی دابە(سلێمان بەگ) لەبەدەل ئەو دەستوبردەی لەکاتی کارەساتەکە کردبووی‌و لەجیاتی ئەو هەڵوێستە نەگۆڕەی سلێمان بەگ بەرامبەر دەست وەشێنەکان.

(یحی بەگ) بۆ جی نشین بوونی (سلێمان بەگ) لەو گوندانەی ناویان هاتوە یارمەتیشی دا، دوو هێسترو دوو گای بۆ کڕین خیوەتێکی زۆر گەورەی بۆ نارد، هەندی پارەشی پێدابوو. (سلێمان بەگ) پێش ئەوەی ماڵەکەی بەگوازێتەوە بۆ دۆڵە منجەل چەند ماڵی هەناردنە وارە کۆنو جێنشینی کردن ماڵی (عەلی شێرکاوەیی‌و حەسەن خاسکەو عزیزە کۆری ماویلی) وەك دیار بوو پێش ئەو ماڵانەی ناویان هاتوە بێنەوارەکۆن تەنیا ماڵی (عەولاّغا گەرۆی)ی لی بوە ناوبراو خاوەنی مەڕو ئاژەڵێکی زۆر بوو هەموو هەستو مستێکی بەدەستی خۆی بوە کەس لە خۆی هەوراز تر نەبوە، کاتێك گوندەکان دراون بە سلێمان بەگ بە(عەولاّغا)ی ڕاگەیاندوە دەبی ئەویش وەك سەپانەکانیتر، مەرجەکانی جی بەجی بکات، ناوبراو ئەو ڕاگەیاندنەی پی دەگات دیارە پەست بووە، دەڵێن لەسەر باگوردانێك دانیشتوە قاچی لەسەر قاچی داناوە گوتبوی (ناوەڵلاّ قەت ناگونجێت دوو سەرکە بەران لە مەنجەلێکدا بکوڵێن) یانی نابی دوو ئاغا لەو گونددا هەبن. ئەوەی بەدیار کەوت (عەولاّغا) پیاوێکی ئەوەندە زانا نەبوو وای دەزانی دەبی هەروابێت کە خۆی دەیەوێت، مرۆڤێك بوو دوور لەکۆمەڵ دەژیا وای دەزانی دایکی (ئیسماعیل بەگ)پیی گوتوە بڕۆ وارەکۆن تەواو کەس نییە بەرهەڵستیت بکات.

ئەوەی دێتەوە یادم بەهار بوو ماڵمان گواسترایەوە دۆڵە منجەل لە وارەکۆن لە سەر گردەکەی نزیك گۆڕستان چادرەکەی(یحی بەگ) ناردبووی هەڵیاندا، زاندرا کە سلێمان بەگ ماڵی هاتۆتە دۆڵە منجەل،(سلێمان بەگ)دەست بەکار بوو لە بەرزێوە (کەریم شەریف) بەرو بوومی زەویەکانی دەهێنا بەرهەم وردە وردە کۆ دەکرایەوە، گوندە چۆڵەکان ڕویان لە ئاوەدانی دابوو لە وەرزی زستان هەندی ماڵی خاوەن ئاژەڵ بۆ پووش خۆرانە داندرانە سەر پاوانەکان، بەهاتنی ئەو ماڵانە بۆ سەر پاوانەکان(عەولاّغا)ی بە تەواو پەست کردبوو لە دوای دامەزراندنی ماڵمان وا هەڵکەوت لەگەڵ یەکێك لە پیاوەکانی باوکم (عەلی شێرکاوەیی) ڕۆیشتمە ڕواندز، کاتێك لە سەربازگەی ڕواندز نیزیك

کەوتینەوە دیاربوو لە هەموو کەندو بن تەڕاشەکان (کەرووك شێران)و دەوروبەری قشڵە(حامیە)لە هەر بن تەڕاشێك دووسی سەرباز خۆیان بواردبوو خوودەی ئاسنیان لەسەری بوو لە چەند شوێنێك مەترەلۆزیان لەسەر پایەکان دانابوون لوولەیان بۆ ئاسمان بەرز کردبووەوە زۆر بەوردی سەیری سەربازەکانم دەکرد لەبەر ئەوەی یەکەم جاربوو شتی ئەوها ببینم لە(مام عەلی شێرکاوە)یم پرسی: (ئەو سەربازانە بۆچی ئەوها ئالۆزن خۆیان بواردوە لەچی دەترسێن؟) مام علی گوتی: (شەڕە لەگەڵ ئینگلیز لە ترسی فڕۆکە خۆیان شاردۆتەوە دەبینی لوولەی مەترەلۆسەکانیان بۆ فڕۆکە لێدان بەرز کراونەتەوە ئەگەر فڕۆکە بۆ سەر بازگەیان بێن، تەقیان لی دەکەن. لە سەربازگە تێپەڕبووین لە ڕێگا بیرم لە سەربازەکان دەکردەوە، لە پێچەکان سەرکەوتین گەیشتینە ڕواندز، دیاربوو خەڵکی شار ئالۆزبوون باسی ئەوە دەکرا کە فڕۆکەکانی ئینگلیز زۆر بەبی بەزەیی لە بەغدا دەدەن زیانێکی زۆریان بە بەغدا گەیاندوە.

دەنگوباسێکی وا بڵاو بۆوە کەوا خەڵك ناو نووس دەکرێت بڕۆنە شەڕ دژی داگیرکەرانی ئینگلیزوشەڕ گەرم بوو لە بەغداو حەبانیە. ڕواندز یەك ڕادیۆی لی بوو کاتی دەنگوباس خەڵك دەچوون گوێیان دەدا دەنگوباس بە تورکی، ئەو شەوە لە ڕواندز ماینەوە لەماڵی(نادرئاغا)، دوای نان خواردنی مەغریب (نادرئاغا) لەگەڵ خۆی بردمی بۆ چایخانە کە، ئەوەی ڕادیۆی لی بوو دیاربوو گوێیان لە دەنگوباس دەگرت، دیاربوو کۆمەڵێك پیاوی کاملە پیاو لەتورکی دەگەیشتن لەکاتی ڕادیۆ دەستی کرد بەکار خەڵك کشومات گوێیان ڕاگرتبوو ئەوانەی گوی ڕاگربوون کاملە پیاو بوون کەمێك تورکیان دەزانی لەوکاتەی ڕادیۆ دەستی کرد بەقسە زۆر بەووردی سەیرم دەکرد، ڕادیۆکە زۆر گەورەبوو، ئەنجامی دەنگوباسەکە بەوە گەیشت کەوا ئینگلیزەکان گەڕانەوە بەغداو (ڕەشید عالی) ڕای کردوە، هەست دەکرا بە گرتنەوەی بەغدا لەلایەن ئینگلیزەوە خەڵك دڵتەنگ بوونە، بەشی زۆری جەماوەر نیگەران بوون.

هاوینە هەوار : گوندی وارەکۆن بەهاوین گەرمەو ئاوەکەشی ناسازو گەرمە لەهاوین ماڵمان ڕۆیشتە گوندی جنێراوە، گوندی ناوبراو پڕە لە دارو درەختی جۆراو جۆر ئاوێکی سازگاری لە ئاوی (دەنگار) بۆ دەچێت، جنێراوە کەوتۆتە بناری هەندرێن بەرامبەر چیای زۆزك ڕوباری ڕواندزی بە بەین دا دەڕوات لەناو یەکێك لە باخچەکان کەپرو ساباتێکی گەورە دروست کران ئاوە ساردەکەی لە(دەنگار)ی دەهات بەناوساباتەکەدا دەرۆیشت، لەڕاستیدا هاوینەهەواربوو کە تەواو سەرما دادەهات ئەوجا دەگەڕاینەوە گوندی وارەکۆن.

لەسەرەتای بەهاری (1941)سەربازگەیەکی ئەندازیاران(هەندەسە) چادریان لەو بەری ڕوبار

هەڵدا دیار بوو خەریکی سەنگەر لێدان بوون لەسەر گردێك سەنگەریان دروست کرد لەو بەرو ئەو بەری بناری چیایەکانی زۆزكو هەندرێن دیاربوو سەنگەرەکانیان زۆر بەپتەوی و قایم دروست دەکردن رووی سەنگەرەکان بەرەو ڕێگای (حاجی ئۆمەران) داندرابوون، چونکە مەترسیان لەورێگایە هەبوو. دوو ئەفسەری بەشی ئەندازە کە کورد بوون(ملازم علی عزیز ئامێدیو ملازم فتاح شاڵی سلێمانی) بوو، ئەو ئەفسەرانە بوونە ناسیار زوو زوو دەهاتنە ساباتی ئێمە بەتایبەتی ڕۆژانی هەینی لەوکاتەی ئەفسەرەکانی کورد لە حامیەی ڕواندز دەهاتنە سەر ئاوی (دەنگار) لەوی بەیەك دەگەیشتن و یەکتریان دەبینی، (جەلال ئەمین بەگ، ملازم نوری حکیم جەلال باڵتەوعبدالرحمن قازی) زوو زوو دەهاتن جار جار هی تریشیان لەگەڵ دەهاتن.

وا هەڵکەوت ڕۆژێك ئەفسەرەکانی بەشی ئەندازیاری لەسەر گۆڕستانی پشتی گوند کاریان دەکرد لە ماڵەوە هەندی تریو هەنجیریان دایە دەستم بۆ یانم برد(ملازم علی) گوتی: (زرار دایکی تۆ جیایە لە دایکی عزتی برات؟) هەر زوو ڕوی کردە ئەفسەرەکەی لەلای دانیشتبوون گوتی: (بزانە چۆن زانیم باوکی وەك برایەکەی سەیری ئەوە ناکات تەواو هەست دەکرێت بەجیاوازی کردن لەنێوانیان)، ئەوەی دیاربوو بێگانەش هەستیان بەو جیاوازیە دەکرد کە باوکم دەیکرد.

لەهاوینی (1942)، (وریا ئەمینی ڕواندز)ی بۆ پشووی هاوین لە کەرکووك هاتبوە ماڵمان ناوبراو قوتابی دواناوەندی بوو بۆ بەسەر بردنی پشووی هاوین هاتبوە لامان، لەوکاتەی ئەوهات سەربازگەیەکی سەربازە ئاوارەکانی(پۆلۆنی) لە بەرزێوە بەرامبەر جنێراوە چادریان هەڵدان،(وریا) کەمێك ئینگلیزی دەزانی زۆر جار دەچووینە لایان چەند ئەفسەرێکیان بووبونە ناسیاو وا هەڵکەوت ڕۆژێك ئەفسەرەکان هاتنە ساباتی ئێمە لەکاتی دانیشتنیان سندوقی قەوانیان بۆلێدان ئەفسەرەکان تی نەدەگەیشتن سەریشیان لەبەر دەنگی (مریەم خان) دەهەژاند ئەوەی بیدیبایە وای دەزانی تی دەگەن، لەکاتێکا سەماواریان هێنا بۆ سابات یەکسەر یەکێك لە ئەفسەرەکان چاوی بەسەماوار کەوتو هەستا سەیری کردو نووسینەکەی خوێندەوە دەستی کرد بەگریانوگوتی: (ئەو سەماوارە لە کارگەی مامم لە وارشۆ دروست کراوە)، (پۆلۆنی)ە، ئاوارەکان ماوەیەك لەوی مانەوە ناوە ناوە دەهاتنە ناو باخچەکان ئێمەش دەڕۆیشتینە لایان.

ئەو ماوەیەی (وریا) لامان بوو بیرمان لەوە کردەوە ببەینە ڕاوە (ژوژك)، باسی ئەوەمان کرد دەڕۆینە ڕاوە (ژوژك) وریا گۆتی منیش دێم. بەگاڵتە پێمان گۆت تۆ نابەین چۆن دڵمان دێت تۆ ببەین ماندو دەبی ناوبراو گڕیگرت ودەیگۆت هەردێم نابی بەجێم بێڵن لە دواییدا گۆتمان باشە دەتبەین تەنەکە کوتان دەدەینە تۆ ئاسانە، گوتی غەمتان نەبێت چۆن دەڵێن ئەوها تەنەکە دەکوتم، ئێوارە تاریك

داكەوت لە گوند دەركەوتين تەنەكەمان دا دەستی(وريا)پێمان گـوت چۆن تەنەكە بكوتيت گەيشـتينە ناوگۆڕستانی پشتیگوند لە بناری (هەندرێن) لەوی (وريا) مان بەجێهێشتو بەبيانووی ئـەوەی ئێمـە دەڕۆين ژووژك ڕا دەپەڕێنين، ئەويش دەسـتی كـرد بـە تەنەكـە كوتـان، ئێمـە هەريەكـەی بەلايەكـدا گەڕاينەوە، كاتێك باوكم زانی(وريا) مان بردۆتە ڕاوە (ژوژك) وا تەنەكە دەكوتێت زۆر تورە بوو گـوتی: (زوو برۆن بە دواييدا بزانی بەتەنيا ماوەتەوە ئەو منداڵە لەشار گەورە بوە لەو چۆڵە ماوەتەوە دەترسێت ئەو نازانی ڕاوە ژوژك گاڵتەيە) لە دوای دوانی باوكم بەپەلە ڕۆيشتينو(وريا) مان هێنايەوە لەگەڕانەوە ناوبراو دەی پرسی: (كوا چەند ژوژكتان گرتوون؟) دياربوو زۆر ماندو بووبوو ديـاربوو تەنەكـەی بـاش كوتابوو، بەدرەنگەوە زانی گاڵتەيان لەگەڵ كردوە كەمێك تێك چوو ئـەوەی سـەير بـوو ئـەوە بـوو لـە دواييدا دەيويست نەزانەكان بباتە ڕاوە ژوژك.

ئەوەی شايەنی لی دوانە ڕۆژگـار وای بەسـەر هێنـاين هـەردووكمان دەربـەدەر بـووين لـە دەرەوەی نيشتيمان دەژياين ئەو لە(ڤيننا)و منيش لە(تاشكەند) يەك لەڕۆژهـەلاَت ئـەوەی تـر لـە ڕۆژئـاوا وا ڕێكەوت لە ساڵی (1957) (وريا) نامەيەكی دورو درێژی بۆ من نووسی زۆر شتی بۆ نوسيبووم يادی ڕابردوی تێدا دياركردبوو لە بارەی ڕاوە ژوژك نووسی بوی(كاكی ئازيز زرار سەد خۆزگەم بـەو شـەوەی كە لە جنێراوە منتان بردە ڕاوە ژوژك). كۆمەڵێك وێنەی بۆ ناردبووم. وەلاَمی نامەكەم بۆ نوسيی يـەوە پـێم ڕاگەيانـد ديـارە گـۆڕاوی پێشـان لەگـەڵ كۆمۆنيسـتەكان بـوی ئێسـتا شـتێكی تـری، پارچـە هەڵبەستێكی خۆشم بۆ نووسی لە ژێر ناوی (پەرۆشم).

هاوين بوو باسكم شكا

(مەجيد بەگ كوڕی مير حمدامين) لە باوكی زيز بوبوو لای ئێمە دەژيا، ناوبراو لاوێكی چووسـت و چالاك و بەڕاپەڕبوو، بەشی زۆری كاروبارەكانی ماڵمان ناوبراو ڕای دەپەراند، چەكدار بوو تفەنگی جـام بێزاری هەبوو.

ڕۆژێك بەيانی (مجيد بەگ) بە منی گوت: (ئامادە بە دەڕۆينـە ڕوانـدز وەلاَخـەكان دەبـەين ناڵێـان دەكەين)، لە دوای چێشت خواردن لە ماڵ دەركەوتين بە ڕێگـای (بـەنی هەنـدرێن) دا ڕۆيشـتين، ئـەو سواری ماينی باوكم بوبوو منيش سواری هێستر بوبووم، لە بێشوك گەيشتينە سەر ڕێگای ئۆتۆمبێـل، هەر لە گەروك (شيران) مجيد بەگ لە من دوور كەوتەوە، ئەو لە پێشەوە دەڕۆيشت نزيك قشـلەی سـوپا لەناكاودا ئۆتۆمبێلێكی پاس لە دواوە بۆڕاندی لەگەڵ ئەو دەنگە گەورەيەدا هێسترەكەم ڕاپـەڕیو مـن كەوتم، كە هەستامەوە زانيم باسكم شكاوە، هەرئەوەندەم بۆ كرا توانيم يەكسەر دەسەسـڕەكەم بـە هـەر شێوەيەك بێت لە باسكم بپێچمەوەو هێسترەكەش ڕۆيشت بە دوای (مجيد بەگ)دا، كە ناوبراو دەبـينی وا

هێسترەکە بی زرارەو بە دوایدا دەڕوات یەکسەر جلـەوی ماینەکـەی دەسـوڕێنێتەوەو دەگەڕێتـەوە، کـە گەیشتەلام دیتی باسکم شکاوە، بەسەرهاتەکەم بۆ گێڕایەوە، ئینجا لەوی ڕۆیشتینە کاولۆك، لە مـاڵی (عزیز ئاغا) ناردیان پیاوێك هات گوایا لە شکەست دەزانی، تا هەڵی بەستەوە ئەوەندەی ئەزیـەت دام زۆر لە شکانەکە بە ئازار تر بووم بە دەستیەوە.

من لە ماڵی (عزیز ئاغا) مامەوە (مجید بەگ) چووە ڕواندز وەڵاخەکانی نـاڵ کـردو گەڕایـەوە لای من، لەوی بەرەو ماڵ گەڕاینەوە بە ئێش‌و ئازارێکی یەکجار زۆرەوە دوو شەو هیچ خـەوم لـی نەکـەوت، ماوەیەکی زۆری بەسەردا تێپەڕی تاکو خۆی گرتەوە، ئینجا بەدیار کەوت خوار هەڵبەستراوەتەوە، باوکم کە بینی دەستم خوارە ناردی بەدوای (کوێخا ئەحمەدیکۆیلەیی)، ناوبراو پسـپۆری شکەسـت بـوو، کـە کوێخا گەیشتە جنێراوەو زوو سەیری باسکی کردم‌و گوتی: (ماسیەکم بۆ پەیدا بکـەن)، ماسـیان بـۆ هێنا دیار بوو ماسیەکەی کوتا، گۆشتە کوتراوەکەی لە شوێنی شکاوەکە بەسـت‌و ئـەو شـەوە پێیـەوە نوستم، بەیانی زوو بانگی کردم‌و داینامە تەنیشت خۆی‌و قسـەی سـەیرۆکەی بـۆ دەکـردم، دەیگـوت: (زانیوتە شا بۆتە عەجەم)!! لە پڕێکا تیە دەستێکی لـە شـوێنە شـکاوەکەدا هەرئەوەنـدەم زانیچـاوم تاریك بوو، کوێخا کۆمەڵێك پەلە داری لە داری (بی) ئامادە کردبوون‌و پوشیەکەی ڕوناسیان کردبـوە هەوير، لە دوای ئەوەی شوێنە شکاوەکەی دانـاوە جێگـای خـۆی زوو ڕوناسـەکەی دانایـە سـەرو پەلـە دارەکانی پێوە پێچایەوە، هەر ئەوەندەم خۆ دیتەوە ئێش‌و ئازارەکە نوی بوەوە، دوو شەوو ڕۆژ چاوم نەچوە خەو وەك جاری پێشو ئازارم هەبوو، کوێخا ڕۆیشتبوەوە من لە بەر ئـازار ئاگـام لـی نـەبوو، هەڵبەتـە ماوەیەك دەستم بە هەڵبەستراوی مایەوە، زیاتر لە بیسـت ڕۆژ پەلـەکان بـە باسـکمەوە بـوون، ئینجـا پەلەکان لی کرانەوەو تەنها پەڕۆی بە ڕوناسی پێوە مایەوە.

ڕووت کردنی ئەحە کەچەڵ: لە پایزی هەمان ساڵ هێشتا ماڵمان هەر لە (جنێراوە)بوو، بەیانیـەك باوکم لە سابات دانیشتبوو بە نیازی ئەوە بوو بڕواتە ڕواندز، لەو کاتەدا بوو لەبەری ئەو بەر لە ڕێگای ئۆتۆمبێل پیاوێك دیاربوو بە سواری گوی درێژێك بەرەو ڕواندز بەپەلە دەڕۆیشت، لـە سـەرەتاوە نـەیان ناسی لە دواییدا (علی شێرکاوەیی) گوتی: (ئەوە ئەحە کەچەڵی پیاوی فتاحە کوێرە) باوکم بە دەنـگ هات‌و گوتی: (ئەبی بەردێك بخەمە بەر ددانی ئەو سەگ بابـە) چـەند جارێـك مـیر داوای لـی کـردوە (قادری سەعیدی) بکاتە نۆبەتدار هەر گوێشی نەداوەتی قادرە درێژ هیچی نیەو وەزعیشـی لەوپـەڕی پەرێشانیدایە، (فەتاحە کوێر)ی بی ڕێز لەسەر زەوی ئێمە دەژی‌و مراقیبەو ئێمەش بـە هـیچ نـازانی ! لەوکاتەش هەستاو لە سابات دەرکەوت‌و وەڵاخیان بۆ هێناو سوار بوو ڕۆیشتە ڕواندز، لە دوای ڕۆیشتی باوکم (مجید بەگ) خۆی پێچایەوەو فیشەکدانی لە خۆی بەست‌و بـە مـنی گـوت: (هەسـتە بابڕۆینـە

وارەکۆن) ئەو بەپەلە دەرکەوت منیش بە دوایدا ڕۆیشتم، نێوان (وارەکۆنو جنێراوە) مەودایەکی دورەو ناوبراو بەپەلە دەڕۆیشت منیش بە دوایدا، بەڵام نەیدەگەیشتمی، کە گەیشتینە (وارەکۆن) لەسەر کانیاوەکەی گوند دەمو چاومان شوشت، لە دوای پشودانێکی کورت (مجید بەگ) دەستی دایەوە تفەنگو گوتی هەستە با بڕۆین! سەرم سوڕماو بەلامەوە زۆر سەیر بوو ئێمە بۆ وارەکۆن هاتبوین ئێستا بۆ کوێ دەڕۆین!؟ بەسەر سامیەوە پرسیم: (ئەرێ ئێمە بۆ کوێ دەڕۆین؟) وەڵامی نەدامەوەو ڕۆیشت، ناچار بەدوایدا ڕۆیشتم بەرەو پردی کۆنی پاشا کەچی نەڕۆیشتە سەر پرد بەرێگای بەری (کەنگرێنە)دا ڕۆیشت کە گەیشتینە بەرامبەر (کۆسپێ سپی) لە دەم ڕوبار لە شوێنێك لە ژێر داربیەکان دانیشتین ڕوو لە ڕێگای ئۆتۆمبێل ئەوکاتە بە منی گوت: (زوو لە ڕوبار بپەڕەوەو بڕۆ سەرجادە لەگەڵی برۆ تا دواوەی پیروسوان هەتا منتان دەگەمی). بەپەلە لە ڕوبار پەڕیمەوەو ڕۆیشتمە سەرجادەو(ئەحە کەچەڵ) یش گەیشتەلام، ماندوو نەبونم لی کردو وەڵامی دامەوەو گوتی خۆت ماندوو نەبی. لەگەڵی ڕۆیشتم ناوبراو بە سواری گوی درێژێك بوو منیش بە پیادە، نزیك کەوتینەوە لە چناری مازوکەران لەوکاتە پێم گوت مامە توتنت پێە؟ (ئەحە) گوتی: (بەڵی)، دەستی برد کیسەی توتن دەربێنی و(مجید بەگ) لەدواوە بانگی کرد (ڕاوەستن!) دیاربوو پیاوەکە ڕەنگی گۆڕاو گوتی: (باوکم لەسەرچی دەمکوژن؟) هەر لەسەر پشتی گوی درێژەکە چاوی (ئەحەی) بەستنو دایە پێش خۆی بە کەندی(زەروان)دا سەرکەوتین بۆ ناو دارستانەکەی سەرەوە، لەوی لە شوێنێك دامان بەزاند، (مجید بەگ) کەلو پەلەکەی کە پیی بوو بردی لە شوێنێك شاردیەوەو گەڕایەوە (ئەحە)مان بەچاوو دەست بەستراوی بەرو پشت سواری گوێدرێژەکە کردەوە بردمان لەسەر ڕێگای ئۆتۆمبێل بەرەو بەرسیرین بەرێمان کرد، بەخۆشمان بەو ڕێگایەدا گەڕاینەوەکە پێیدا هاتبوین، (ئەحە) بەوشێوە بەچاوو دەست بەستراوی بەسواری گوێدرێژ لە گۆڕستانی(کاولان) لە خوار بەرسیرین دەگاتە(سمایل ئاغا)ی بەرسیرینی، ناوبراو(ئەحە) بەو شێوەیە دەبینیو ڕای دەگرێتو دەستو چاوی دەکاتەوە، لیی دەپرسێت: (ئەو کی وای لی کردی؟) ئەحە بەلالوتی دەڵێت: (لە ئێوە بەولاوە کی دەتوانێت ڕێگری بکات؟) سمایل ئاغا لە قسەکانی ئەحە سەرسام دەبێتو دەکەوێتە بیر کردنەوە، مەگەر ئەحە توشی بەڵایەکی بکات، لەوی (ئەحە) دەڕواتە حافیز، بەیانی ڕۆژی دوایی زوو دەگاتە (جنێراوە) هێشتا زۆر زوو بوو لەخەو هەڵیان ستاندمو گوتیان برۆ سەماوار ببە بۆ سابات میوانی لییە، کاتێك لەجۆگەی ئاو بازمدا دەبینم خۆ ئەوە (ئەحە کەچەڵ)ە دانیشتوە، یەکسەر بە سەماوارەوە گەڕامەوە ڕۆیشتمە لای (مەجید بەگ) لەخەو هەڵم ستاندو پێم گوت: (ئەوە ئەحە لەبن سابات دانیشتوە چاوەڕێی باوکم دەکات)! (مجید بەگ) بە چاوی خەوالۆوە گوتی: (تۆ بەڕاستیتە یان گاڵتە دەکەیت، چۆن بەم بەیانیە گەیشتۆتە

ئێره؟)! کاتێك باوکم ڕۆیشته سابات بانگی منیان کرد بەناچاری سەماوارم بۆ سابات برد، لەوکاتەدا (ئەحە) نامەیەکی دایە باوکم‌و گوتی (میرم دوێنی نیوەڕۆ لە کۆسپی سپی منیان ڕووت کردو ئەو کەل‌و پەلانەی لە ڕواندز بۆ ماڵی فەتاحم کڕی بوون لێیان ستاندم) باوکم لیی پرسی (ئەوانەی تۆیان ڕووت کرد نەت ناسین کی بوون؟) ئەحە لە وەلاَمدا گوتی: (بەڵی میرم ناسینم پیاوەکانی ئێوە بوون منیان ڕووت کردەوەو بەرەوپشت بەسواری گوێدرێژەکەم بەڕێیان کردمەوە بەرەو حافیز) باوکم گوتی: (پیاوی باش بە ئێمە پیاوی وامان نییە تۆ ڕووت بکەنەوە، بەهەڵەدا چووی، ئەوانە نابی پیاوی ئێمە بووبن)، ئەحە هەر زوو پەنجەی بۆ من درێژ کردوگوتی: (میرم بەساقەت بم یەکێکیان ئەمە خۆیەتی لەوانەی کە منیان ڕووت کردەوە) باوکم گوتی: (ئەحە ئەو کوڕە باسکی شکاوە لەماڵ دەرناچێت‌و کاری واش ناکات، ئەوەی تۆ دەیڵێیت نەگونجاوە) ئەحە گوتی: (میرم وەڵلاَ ئەمە خۆیەتی انشاءالله درۆ لە ڕووی ئێوە ناکەم حەز دەکەم دڵتان لێم نەڕەنجێت) باوکم هەستاو ڕۆیشتەوە لای ماڵ بانگی کردم‌و پرسی: (ئەو پیاوە پەنجە بۆ تۆ درێژ دەکات ڕاستە شتی واتان کردوە؟) گوتم: (بەڵی هەر ئێوە ڕۆیشتن بۆ ڕواندز مەجید منی لەگەڵ خۆی برد بەناوی ئەوەی دەچینە وارەکۆن، لەوێش بۆ کۆسپی سپی‌و لەگەڕانەوەی ئەحە کەل‌و پەلەکانی لی ستاندو لە زەروانی لی شاردەوە) باوکم گوتی: (هەر ئێستا لەگەڵی دەڕۆیت شتەکانی بەبی دەنگی دەدەیتەوە) خۆی ڕۆیشتەوە سابات‌و بە(ئەحە)ی گوت لەگەڵ ئەو کوڕە دەڕۆیت‌و ئەشیاکانت داداتەوەو بەبی دەنگی دەڕۆیتەوەو کەس نەزانی).

لەگەڵ (ئەحە) ڕۆیشتم چوینە (زەروان)و شتەکانم نیشاندان‌و خۆم گەڕامەوە، ناوبراو شتەکانی بار کردو گەڕایەوە حافیز. باوکم لەگەڵ (مەجید بەگ) قسەی کردبوو پیی گوتبو(ئەوەی ئێوە کردوتانە کارێکی زۆر ناڕێك‌وناساز بوو، کاری ئەوها دەبی بە وەستایی بکرێت، نەك بەوشێوەیەی کە ئێوە پیی هەستاون، ئەوەی من گوتم بەردێك دەخەمە بەر ددانەکانی فەتاحە کوێر، ئەوەنەبوو وەك ئەوەی کە کردوتانە بچن کەل‌و پەل لە ئەحە کەچەڵ بستێنن).

چارە چییەو ئەبی چی بکەم : بەڵی وەك لەسەرەوە باس کراوە ژیانم بەد بەختی‌و دەردەسەری بووە هەر لەمنداڵی خراومە ژێر زەبری باری گران‌و کوێرەوەری کاری ناڕەواو ناپەسندی زڕدایك‌و تی هەڵدانی بی بەزەیی باوکم، ئەوەی دەربارەی من لە ئارادا هەبوو خەڵکیش ئەو هەڵوێستە چەوتەی باوکمیان دەزانی‌و تی گەیشتبوون، هەر ئەو هەڵوێستە نالەبارەی باوکم پاڵیدام بۆ بیرکردنەوەی داهاتووم لە زۆر کاری جۆراو جۆر، بەلاَم توانیم بەهەر جۆرێك بێت خۆم لە کرداری خراب دوور بەگرم، ئەگەر چی لەناو دەریایەکی بی سنور دەسوڕامەوە، ئەگەر بە ووردی باسی ژیانی خۆم بکەم بەڕاستی دەرچوون لەناو ئەو دەریایە بی سنورە زۆر زەحمەت بوو، خۆم دەبینی بی بەرگ‌و بی پێڵاو، گومانی تێدانییە تەمەنی لاوی

سەردەمێکی تایبەتە لە ژیانی گەنجایەتی تازە پێگەیشتودا، بی شکە هەموو گەنجێك ئارەزویەتی خۆی بلاوێنێتەوە بە بەرگی نوی‌و پێلاوی تازە، بەلاّم دەتوانم بلێم تەمەنم گەیشتۆتە پازدە سالّ نەبەرگی نوی‌و نەپێلاوی تازەم بەبەر خۆمەوە دیوە، دەبی ئەوەش بزاندرێت گەنج دلّ ناسکە حەز ناکات دلّ شکاو بکرێت، کەچی هەردەم غەمبارو دلّ شکاو بووم، بەچاوێکی سوك سەیر دەکرام، خۆ ئەگەر ئەو بەدکاریە هەر لەلایەن باوکمەوە بوایە ئەوەندە بەپەرۆش نەدەبووم، لەبەر ئەوەی باوکمە، بەلاّم ئەو بەدیە لەلایەن زڕدایك‌و نۆکەری ناومالّیش (حەیدەرە ڕەش) کە بوبوە باوەڕ پێکراوی (ئاغاو ئاغا ژن) وای دەزانی ئەوکوڕی میرە، ئەوەش وا دەگەیێنی جلّەوی هەست‌و مست لە میرەوە بۆ ئەو پیاوە خۆنەناسە شل کرابوو ئەوەندە لە باوکم‌و زڕدایك بێزار نەبوبوم، ئەوەندەی لەو پیاوە پڕو پوچە بێزا ببوم.

ئەو بێزایەو ناڕەزاییە زۆر جار پالّی دەدام بۆ دەست وەشاندن لە زڕدایك یان نۆکەری (ئاغاو ئاغاژن)، بەلاّم توانیم خۆم ڕابەگرم، لە خراپە خۆم بەدوور بەگرم.

جیا لە دلّ شکان‌و بی بەرگی‌و شپرزەیی ئەوە لەلایەك، کاری واشیان پی دەکردم زۆر لە توانای من هەوراز تربوو، چارەش نەبوو خۆش یان نەخۆش دەبوایە بیکەم چارەڕەشی لەوەدا بوو.

لەڕاستیدا ئەوەی زۆر دلّمی ئالّۆز کردبوو شەرمم لەخۆم دەکردەوە کە خۆم بەبی بەرگی دەدیت، تەمەنم لە پازدە سالّ زیاتر بوو بەرگی نوێم بەبەر خۆمەوە نەدیت کە دلّم پی خۆش بێت، بەخۆم نەمتوانی بیکرم باوکیشم بۆی نەدەکڕیم، لێرەدا ئەوەبوو کەوتمە بیرکردنەوە، چارە چییە؟

دوا بەدواییبەسەر هاتەکەی (ئەحەکەچەلّ) بەماوەیەك ڕۆژێك دەگەڕامەوە لە ڕێگا لەگەلّ (ڕەسولی مەلا ئەحمەد)ی، ناوبراو دار فرۆش بوو مالّی لە جنێراوە بوو کاتێك گەیشتمە تاتی (مەلا شێخ)ی دیتم جەلّەبێکی زۆر لە خوار باخچەکانی خەلکان بلاّوی ناو قامیشەلاّنی سەر ڕوبار مۆلّ بوینە، شوانەکانیش لەسەر کانیاوەکە چایان لی نابوو دیتم هەلّکەوتە بە(مام ڕەسول)م گوت زەحمەت نەبێت هێسترەکەم بۆ ببەوە من دەگەڕێمەوە بێشوك شتێکم لەبیر چوە، بەو بیانوە گەڕامەوە یەکسەر ڕۆیشتمە سەر پردی (خەلکان)و پەڕیمەوەو چومە دەم ڕوبار خۆم گەیاندە، مەڕەکان یەکسەر دوو بەرانم بە پشتێن لە یەك بەستن‌و لەوێم بەجێهێشتن، ڕۆیشتمەوە بێشوك تاکو تاریك داهات، کە دیتم جەلّەب گەیشتەوە کەندە کەورین ئەوکاتە ڕۆیشتم زانیم پۆلیسەکانی مەخفەریش خەریکی خواردنی نانی مەغرین، کاتێك چووم بەرانەکان هەر لە شوێنی خۆیان مابونەوە، لەسەرەخۆ بەهێواشی بردنمە سەر ڕێگا بەو شەوە بردنمەوە (جنێراوە) لەوی لە ناو باخچەیەك بەستنمەوە بەو نیازەی بیان فرۆشم‌و دەستە جلێك‌و پێلاوێکی پی بکرم بۆ ئەوەی جاروبار بیان کەمە بەرم، بەو شێوەیە بەرانەکانم لە پەنایەك لە ناو باخچەکە بە ستبونەوە بۆ ئەوەی دوو سی ڕۆژی بەسەردا بڕوات ئەوجا بیانبەم بیان فرۆشم، کەچی لە

بەدبەختی من باوکم زانیبوی‌و ناردبوی یەکێکیان بۆ بردبوو یەکسەر کوشتبویەوە، بۆ ئەوەی تریش گوتبوی ئاگاداری بن لەوماوەیەدا میوانمان دێت، مانای ئەوەیە ئەویش ڕۆیشت، بۆیە کەوتمە بیر کردنەوە ئاخۆ چی بکەم، چارە چیە!!

لەوماوەیەدا باوکم لە سەر داوای (محمود بەگ)ی برادۆست چووە (مجێسەر) لە ناوچەی برادۆست، ڕۆیشتنی باوکم هەلێکی لەبار بوو توانیم بەرانەکە ببەم بۆ ڕواندزو بیفرۆشم، بە پارەکەی دەستێك جلم پی کری‌و گەڕامەوە، شایانی باسە ئەو کردارەی من ڕێگا خۆشکەرێك بوو بۆ زڕ دایکم‌و حیدەرە ڕەشی (بەکرۆکە) کە باوکمی پی هان بدەن لە دژی من.

دەمزانی کە باوکم بەگەڕێتەوە ئەزیەتم دەدات، کاتێك گەڕایەوە من خۆم شاردەوە لە گەڕانەوەیدا یەخەی دایکمی گرتبوو داوای لی کردبوو ئەو جلانەی کە کڕیبوم بیدەنە دەستی بۆ ئەوەی بیانسوتێنێ! ڕۆژی دووەم کاتی بەیانی زوو لە ناو گۆڕستانی پشتی گوند درێژ ببوم بینیم (ڕەئیس بەشیرو ملازم علی عزیز) هاتنە لام دەچون سەری سەربازەکان بدەن ئەوانەی خەریکی سپیر چاك کردن بوون، ملازم علی گوتی: (ئەوە بۆ لێرە درێژ بووی؟) منیش بەسەر هاتەکەم بۆ باس کرد، دیار بوو زۆر پەرۆش بوون بە قسەکانم بۆیە گوتی: (کێتان نەخۆشە لەماڵ بەپەلە داوای تەبیبیان کردوە ئێمەش تەبیبمان بۆ ناردن؟) گوتم: (برام جانگیر چەند ڕۆژێکە زۆر نەخۆش‌و هیلاکە)، ئێمە لەو قسانە دابووین بوو بە هاوارو گریان دیار بوو (جانگیر) تەواو بوبوو، باوکم ئەو کوڕەی ئەوەندە خۆش دەویست وای دەزانی هەر ئەوەندە کوڕەی هەیە، زۆر ئالۆز بوو خەڵکێکی زۆر کۆبونەوەو منی لە بیر چوو، هەرئەو کاتە سەربازەکان گۆڕیان بۆ هەڵکەندو شاردیانەوەو تازیە داندرا. چەند ڕۆژێك بە بەردەوامی خەڵك دەهاتن بۆ تازیە، لەوناوەدا من لە بیر کرام، بەڵام من هەر دەترسام‌و دەمگوت ئاخۆ کەی‌و لەچ کاتێك توشی نگبەت ببم! لە وەرزی پایز بە درەنگەوە ماڵمان گەڕایەوە (وارەکۆن) ئەوکاتانە لە بارێکی نالەبار دەژیام، بە ڕۆژ وەڵاخم دەبردن بۆ لەوەڕگاکان‌و ئێوارەو بەیانیان دەبوایە بیان لەوەڕێنم، بەو شێوەیە من خزمەت کار بووم و(حیدەرە ڕەش) یش یاوەر بوو! وە بە درێژایی ئەو زستانە ساردو بەفراویەش دارکێش بووم، جیا لەوەش بۆ ئەملاو ئەولاش دەنێردرام، زۆر شەوان دەڕۆیشتمە ماڵی (علی شێرکاوەیی) ناوبراو پیاوێکی زۆر باش بوو هەر لە گەنجیەوە چەکداری باوکم بووە، خێزانی (زول) منی زۆر خۆش دەویست، شەوێك پیی گوتم: (نازانم هۆی چیە باوکت تۆی لە بەرچاو کەوتوە؟) لەوەڵامدا گوتم: (پورە زوول ئەوەش چارەنوسی منە، دیارە چارەنوسم تەنها بەد بەختی‌و چارە ڕەشیەو لە ژیان بێ بەشم).

ئەو زستانە زۆر سەخت بوو، بەفرێکی زۆریش باری، بەو سەرماو ساردیە جەلەب بەرەو ئێرانەوە دەڕۆیشت، ئێوارەیەك نزیك مەغریب لە پردی (وارەکۆن) پەڕیمەوە ئەو بەری جادەکە، کوتەکە بەفر

ئەوەندە بەرز بوو منداڵ لە ناویدا دیار نەدەبوو، کاتێك مێگەلی جەڵەب گەیشتە ڕاستی پردەکە توانیم دوو مەڕ لە جەڵەب دابڕم‌و بیان بەم بۆ سەر پردەکەو لە شوێنێکی پەنا ڕایان بەگرم تاکو جەڵەبەکە لە پێچەکە ئاودیو بوو، ئەوکات بە تەواوی دونیا تاریك داهات، مەڕەکانم بردنەوە گوندو بردنمە لای (مستەفا حسێنی ڕەسوکەی) ڕوستایی داواشم لێکرد کەس نابێ بیزانێ، کەچی بۆ ڕۆژی دوەم باوکم پێی زانی‌و یەکێکی کوشتەوەو ئەوەی تریشی دەست بەسەردا گرت، ئەویشم چوو بۆم بە دیارکەوت لە هەموو شتێك چارە ڕەشم‌و نازانم چارم چیە؟.

زستان ڕۆیشت بە ئەزیەتێکی زۆرەوە سەرەتای بەهاری (1943) کەوتمە گێژاوێکی پڕ لە ئەزیەت‌و سەر شێوانێکی ئاڵۆزو زۆر گران، لە کۆتایی مانگی دووی ئەو ساڵە ڕۆژێك دوو باری باراشیان لە هێسترەکان بار کردو بە منیان گوت: (بڕۆ ئەو باراشە ببە ئاشی دەرگەڵە)، بەڵێ کەوتمە دوای هێسترەکان بەرەو دۆڵ ماویل کەوتمە ڕێ‌و ڕێگای درێژی دۆڵ ماویل کۆتایی هات‌و هەورازی (شینك) هاتە پێش بە سەلامەتی سەرکەوتین‌و چووینە سەر (زینی دەرگەڵە)، پێش ئەوەی بەگەمە گوند لە (چنێران) بە ڕێگای سەر جۆی سۆراندا ڕۆیشتمە ئاشی سەروو، خاوەنی ئەو ئاشە (قادر وەسمان) بوو ناوبراو یەك ماڵە بوو لەگەڵ باوکم، کە گەیشتمە بەردەرگای ئاش وادیار بوو ئاشەکە لەگەڕ وەستابوو ئیشی نەدەکرد، لەوکاتەدا (مام قادر) لە ژێر ئاش دەرکەوت دیار بوو خەریکی چاك کردنەوەی ئاشەکە بوو، کە چاوی بەمن کەوت گوتی: (بە خێرهاتی بەڕاستی لە کاتێکی زۆر باش هاتی زۆر پێویستیمان بە هێسترەکان هەیە)، بارەکانمان خستن‌و لەگەڵ (مام قادر) چوینەوە گوند، پێش بڕۆین (مام قادر) بە ئاشەوانی گوت: (باراشەکانی مام سلێمان بەگ ببە ژوورەوە)، کە گەیشتینە گوند من چوومە ماڵی (مام سەید ئاغا) سی ڕۆژ بەسەرچوون تا ئاشەکە بەگەڕ کەوتەوە، لەو ماوەیەدا چاوم بە زۆر لە برادەران کەوت ئەوانەی پێویست بوو بیان بینم، ئێوارەی ڕۆژی دووەم لەسەر جۆگای سۆران چاوم بە خۆشەویستەکەم کەوت، کە لەگەڵ کۆمەڵێك بێری دەڕۆیشتنە بێرێ، کەمێك قسەمان کردو گوتی: (ئارەزومە بە تەنیا بتبینم)، وا ڕێککەوت بە تەنیا بینیم‌و گوتی: (ماوەیەك لە مەوبەر حەیدەری نۆکەرتان لای پیاوەکانی ئێمە دەدواو لۆمەی تۆی دەکرد بە شێوەیەکی ناشیرین دەیگوت: (ئەو کوڕە زۆر ناپەسندەو توشی نگبەتی دەبێت، بۆیە ئاگاداری خۆت بە) لەگەڵ پێ ڕاگەیاندنە بۆم بە دیارکەوت کچەکە دڵسۆزەو لە غەمی مندایەو هەستی کردوە (حەیدە ڕەش) هاندەری باوکمە لە دژی من. ڕۆژی چوارەم سەر لە بەیانی بارەکانیان بۆ بارکردم‌وگەڕامەوە، بەڵام دڵم هەر لەسی‌و دوودا بووکە پێم دەڵێن بۆچی ئەوەندە دواکەوتی؟ لە زینی (دەرگەڵە) بەسەرکەوتم، وەك هەموو جارێك بە ئارەزووەوە سەیری ئەم دیوو ئەو دیوم دەکردو سەرەو ژێر بەناو دارستانی پاڵ زیندا دەڕۆیشتم‌و هەستم بە

دڵتەنگیەك دەكرد، لە كۆتایی پێچەكانی شینك لامدایە ڕێگای (ماویلیان)، لە ناوەڕاستی ڕێگای (بەرد گڕاو) وەهاب ئاغای جندیان خەریكی ڕێگا خۆشكردن بوو، كۆمەڵێك كرێكار خەریكی كاركردن بوون، پێش ئەوەی بەگەمە لای كرێكارەكان لە دورەوە دیتم ماینەكەی باوكم لەوی بەستراوەتەوەو خۆشی لای (وەهاب ئاغا) دانیشتبوو، هەرمن لێیان نزیك كەوتمەوە باوكم هەستاو بۆم هاتو گوتی: (ئەوەندە ڕۆژە لە دەرگەڵە چیت دەكرد؟) ڕێگای نەدا وەڵامی بدەمەوە، خۆئەگەر (وەهاب ئاغا)و ئەوانەی لەوی بوون نەیانگرتبایە خراپی بەسەر دەهێنام، لەگەڵ ئەوەشدا لە ناو دەستی ئەواندا بەردێكی ڕاوەشاند بە ڕانم كەوت وامزانی ڕانم شكا لەگەڵ لێدانەكە دڵم سست بوو، ئەوكات (وەهاب ئاغا) پێی گوت: (توخوا ئەو منداڵەت بۆ كوشت؟)! وەك دیار بوو لە هەڵوێستو كرداری باوكم ڕازی نەبوو بە پەرۆشەوە گوتی: توخوا زوڵم بەو دەرەجەیە؟) لە دوای ماوەیەك بەناچاری هەرچۆنێكی بێت بە شلەشلەییو ئێشو ئازارەوە كەوتمە دوای هێسترەكانو ڕۆیشتم، لە ڕێگا ناوە ناوە دادەنیشتم لەبەر ئێشی زۆر نەمدەتوانی بڕۆم، ئیتر هەر لەوی كەوتمە بیركردنەوە دەربارەی ئەو ژیانە پڕ لە تاڵیو دەردەسەریەی من دەیچێژم، ئەوە ژیانی مرۆڤ نیە، بەڵكو دەردەسەریەو داهاتوی تاریكە.

بۆ دۆزینەوەی چارەیەكو دەرباز بوون لەو دەردەسەریە كۆمەڵێك ڕێگام ڕەچاو كرد، بێگومان كوشتنی زڕ دایكو حەیدە ڕەشو ڕووبەڕوو بونەوەی باوكم چارەی دەردی منی ناكردو ئەم كارانەم بەلاوە پەسند نەبوو، بۆیە بیرم لەوە كردەوە لە ماڵ دەركەومو بڕۆم هەوڵبدەم ببم بە سەرباز لە ڕیزی سوپا ئەگەرچی باری سەربازی زۆر گران ناخۆش بوو، لەگەڵ ئەوەشدا ئەو ئەزیەتو ناخۆشیەم پێ باشتر بوو كە بیچێژم لەو دەردە سەرییەی كەمن تێدامە لەماڵەوە، بەو شێوەیە لە ناو دەریایەكی بێ سنوردا دەسوڕامەوە، تەنها خۆم دەزانم بەچ دەردەسەریەك گەیشتمەوە ماڵەوە، بارەكانم فڕێ دانو بەپەلە چوومە ژوری دیوەخانو درێژ بووم، لەبەر ئێشو ئازار زۆر بە ئەزیەت بووم ئەوەندەی بڵێی هیلاكو پەرێشان بوومو تەواو لە خۆم بێزار بووم، لەگەڵ ئەوەشدا ئاغاژن كەوتبوە بۆڵەبۆڵو گوتبوی چۆن ڕۆیشتوە درێژ بێت بۆ هێسترەكانی نەبردونەتە شوێنی خۆیان؟!

لە كاتێكا دایكم هات دیتی زۆر هیلاكمو ماندوم نەمدەتوانی هەڵگێڕو وەرگێڕ بكەمو زۆر بە ئەزیەتم پرسی: (ئەوە چیە كوڕم ئەوە چیت بەسەر هاتوە؟) وای دەزانی هێستر لوشكی لێداوم، لە دواییدا پێم گوت ئاغا لە ڕێگا لێی داوم، كە سەیری شوێنی بەردەكەیكرد خۆی پێ ڕانەگیراو دەستیكرد بەگریان، گوتم: (دایە مەگریگریان دەردی من دەرمان ناكات، هێشتا زۆری بەدواوەیە، دەردی من تەنیا دۆزینەوەی ڕێگا چارەیەكە ئەویش ڕۆیشتنە لەو ماڵە زیاترنا، چونكە مانەوەم مەترسیەكی ترسناكی بە دواوەیە بۆیە ناتوانم زیاتر لێرە بمێنم بۆ ئەوەی توشی هیلاكی زیاتر نەبم)،

ئەوەی دیاربوو دایکم ئەو کارەی منی بەلاوە باش نەبوو، بەلاّم دڵە بەسۆزەکەی دایکم شکاندو هەرئەو ڕۆژە بە درەنگەوە ڕۆیشتم بۆ ڕواندز بۆ ئەوەی بەڵکو بتوانم ڕێگایەك بدۆزمەوە بۆ ئەوکاتەی ئەگەر نەکرام بە سەرباز چی بکەم!! ئەبی ئەوەش بڵێم ئەوکاتەی من هەوڵم دەدا ببم بە سەرباز خەڵك لەبەر سەربازی ڕایان دەکردو خۆیان دەشاردەوە، کەچی من لە تاوی دەردی خۆم داوام دەکرد ببمە سەرباز هەر بۆ ئەوەی بەڵکو لەو دەردەسەریە نەجاتم ببێت.

ئێوارەیەك درەنگ دونیا تاریك داهاتبوو گەیشتمە(ڕواندز) شەو چوومە حوجرەی فەقێیان خاڵم لەوی دەیخوێند، ئەو شەوە لەلای ئەوان مامەوەو بە درێژایی شەو خەوم لێ نەکەوت‌و هەر بیرم دەرکردەوە ئاخۆ ئەبی بکرێم بە سەرباز؟ زۆر بەپەلە بووم زوو ڕۆژ دابێت، بەیانی زوو ڕۆیشتمە تەجنید، کە بە کارمەندانی تەجنیدم گوت: (هاتوم بمکەن بەسەرباز)، بە سەرسامیەوە سەیریان دەکردم‌و یەکێکیان گوتی: (تۆ بە ڕاستیتە یان شێتی؟)، بە قسەی ئەو کاتبە زۆر ئاڵۆز بووم، بە نیگەرانی‌و بەبی پرسی ئەو چوومە ژووری ئەفسەری تەجنید سەیرم کرد لاوێکی ڕوو خۆش دانیشتبوو، سەلامم کردو زۆر بە ڕوو خۆشی وەلاّمی دامەوەو گوتی: (فەرموو چیت دەوی؟) پێم گوت: (هاتوم یارمەتیم بدەیت بمکەیت بە سەرباز بۆ ئەوەی لە مردن ڕزگارم ببێت‌و هیچ چارەی ترم نیە، چونکە ژیانم لە مەترسیدایە، تەنیا بونم بە سەرباز لە مەترسی نەمان دوورم دەخاتەوە)، ئەفسەرەکە بە ڕوێکی خۆش‌و زەردەخەنەوە پرسی: (دەزانی لەچ ساڵێك لە دایك بووی؟) گوتم: (نا وەڵلاّ نازانم لەچ ساڵێك لە دایك بویمە، هەرچۆنێك بێت بۆ ئەوە هاتوم ڕوحمێکم پی بکەی‌و بمکەیتە سەرباز بۆ ئەوەی لەو دەردەسەری‌و بەدکاریە رزگارم ببێت، ئەگەر نەکرێمە سەرباز ئەوا ناچارم خۆم لەو خەرەندە فرێدەمە خواری، چونکە چارەی من تەنها ئەو دوو ڕێگایەیە) سەیری ئەفسەرەکەم کرد لەگەڵ قسەکانی من ڕەنگی گۆڕاو گوتی: (کوڕی باش بۆ ئەوەندە بێزاری لە ژیان‌و خۆت لە خەرەند فڕی دەدەی؟ تۆ هێشتا ئەوە نیت بکرێیت بە سەرباز)! لە دواییدا ئەفسەری هەست بەرز هەستی کرد کارلەکار ترازاوەو بە پێویستی زانی چارەیەك بدۆزێتەوە بۆیە هەستاو گوتی: (وەرە)، لەگەڵی ڕۆیشتم بردمی بۆلای قائمقام‌و خۆی چووە ژورەوەو زۆری نەخایاند هاتوەو گوتی: (قائمقام لێرە نیەو بەیانیش هەینیە، دوو بەیانی وەرەوە هەوڵدەدەم کارەکەت بۆ بکرێت).بە دڵ تەنگی دەرکەوتم ڕۆیشتمە ناو شار لەوێش چوومە(فەقیان) تا ڕۆژی شەممە لە ماڵی خاڵەکانم مامەوە، ئەوکاتەی من چوومە(فەقیان) ئێوارەی پێنج شەممە بوو، شەو لەوی ئەو بەسەرهاتانەی خۆمم بۆ خاڵەکانم (قادروسەعدی) گێڕانەوە، دیاربوو زۆر نیگەران‌و بە پەرۆش بوون،بە تایبەتی کاتی شوێنی ئەو بەردەیان بینیکە لێم درابوو، بانگی نەنیان کردو بۆی داماڵیم‌و چەوری کرد.

ڕۆژی شەممە بەیانی زوو لەگەڵ خاڵ (قادر) ڕۆیشتینە (ڕواندز) لەوی یەکسەر بۆلای ئەفسەری تەجنید چوینو ناوبراویش یەکسەر منی بردە لای قائمقام، لە پێشدا خۆی چوە ژوەروەو کەمێك دواکەوتو ئینجا هاتە دەرەوەو بردمیەوە بۆ تەجنید گوتی: (من بە ڕێت دەکەم، بەلاّم دەترسێم پزیشکی سوپا لە حامیە وەرت نەگرێت بلێت بچوکە)! ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو لە تەجنید کارەکانیان زۆر بە پەلە بۆ کردمو کاروباری ئیختیارو موختاریشیان هەر بە خۆیان بۆ کردم، ئینجا بانگی سەربازێکی کرد ناوی (سمایل ئاغا) بوو ئەفسەرەکە ناردی بۆلای موختاری ڕواندز (ڕەئوف ئەفەندی)و پیی گوت: (پیی بلّی ملازم محمد گوتی ئەو ئەوڕاقانە مۆر بکات)، (سمایل ئاغا) ئەوراقەکانی بردنو ڕۆیشت بۆلای موختار، زۆری پیّ نەچوو گەڕایەوەو ئەوڕاقەکانی تەواو کردبوونو لەگەڵ (سمایل ئاغا)ی سەرباز بەڕێیان کردین بۆ حامیە، لەوێش بردنی بۆ لای ئەو پزیشکەی وەری دەگرتین، لەوی زۆر چاوەڕوان بووین ئەوە بوو پزیشك وەری گرتینو بەڕێ کراینە مەرکەز تەدریب.

بەشی دووەم

لەسەرەتای بەهاری (1943) بەرگی سووپای عێراقم لەبەرکرد

بەرگی سەربازیان پێداین، بەلاّم ئەو بەرگەی پێیاندام گەورە بوو بۆم لە دوای وەرگرتنی کەل وپەلی سەربازی بردیانین بۆ یەکی لە هۆڵە گەورەکانی نهۆمی دووەم، زۆری پێنەچوو یەکێك لە نائب عەریفەکانی مەرکەز تدریب هات فێری کردین چۆن لەفافەکان ئەبەسترێن‌و بەرگ چۆن ئەکرێتە بەر لە دواییدا بە کورتی دەربارەی ڕەوشتی سەرەتایی سەربازی دواو کەمێك لەڕی و ڕەسمی سەربازی دوا باسی بۆ کردین، لەوکاتەوە کەوتمە ژێر فەرمانی سەربازیەوە سی مانگ لە حامیەی (ڕواندز) لە مەرکەز تدریب مەشقی سووپاییان پی کردم، لە ماوەی ئەو سی مانگەدا لە زۆر کاروبار شارەزا بوومو کۆمەڵێك ناسیاوم پەیدا کردن، زۆریشم لەوانەی کورد ناسینەوە، ئەوانەی ڕۆژانی هەینی دەهاتنە ناو باخچەکانی ئێمە لە جنێراوە.

لە ساڵی (1941) هەندی لە سەربازەکانی بەشی ئەندازیاری (هندسە) هاتنە بەرزێوە بۆ سەردانی سەربازەکان، دوو ئەفسەری کوردیان لەگەڵ بوو(ملازم فەتاح شالّی) سلێمانی بوو ئەوەی تریان (ملازم علی عزیز) ئامێدی بوو، ناوە ناوە ئەفسەرە کورد پەروەرەکانی سەربازگەی ڕواندز دەهاتنە (بەرزێوە) لەوێش دەهاتنە ناو باخچەکانی ئێمە لە (جنێراوە)، ئەوانەی لە یادم بوون(جەلال ئەمین)سلێمانی بوو، (جەلال بالّتە) ئامێدی بوو،(نوری مەلا حکیم) سلێمانی، (ڕەفیق تۆفیق)کۆیی، (عبدالرحمن قازی) ئامێدی، (بەکر سامی)م ئەناسی شەقلاوەیی بوو، ئەمانە بەناوی سەیران لە بەرزێوە بەیەك دەگەیشتن، بۆ مەرامی خۆیان دەهاتنە (بەرزێوە).

لە مەرکەز تدریب دەست کرا بە مەشقی سەربازی هەر چەند سەربازێك درانە دەستی نائب عەریفێك بۆ فێرکردن، نائب عەریفەکان بەشی زۆریان سلێمانیو کەرکوکی بوون عەریفی بەڕێوەبەری مەرکەزی تدریب ناوی (فقی) بوو، مرۆڤێکی ماندوو لەسەرخۆ بوو خەڵکی چەمچەماڵ بوو، سەربازەکان لیی ڕازی بوون . لەماوەی ئەو سی مانگەی لە مەرکەز تدریب بووم، بە زۆری ڕۆژانی هەینی دەڕۆیشتمە ماڵی خاڵەکانم لە (فقیان) ئەگەرچی ماڵی خۆمان زۆر نزیك تربوو دەمتوانی بڕۆمەوە ماڵ، هەندی ڕۆژانی هەینی دەکرام بە نۆبەت داری قاوش یان دەرگایەکانی سەربازگە، ڕۆژێك کرام بە نۆبەتداری دەرگای ڕوو لە (جوندیان)ئەو نۆبەتدارەی لەو دەرگایە ئەوەستا بی چەك نۆبەتی دەگرت تەنیا نێزەیەکی هەڵئەگرت ئەو ڕۆژەی من نۆبەت دار بووم ڕۆژی هەینی کات ژمێر دەی بەیانی یەکێك لە نائب عەریفەکان (جلیل) دەهات لە دەرگایەکە بڕواتە دەرەوە بۆ ئاو دەست، بەلاّم

بەشێوەیەك قاپوتی داناوەتە سەرسەری بە دەرپی کورتو پێڵاوی سوپایی پانی شکاندۆتەوەو هاتو تێپەڕ بوو، منیش لە سەر تەنەکەیەك دانیشتبووم ئەوەندەم زانی (جلیل) گەڕایەوە بە ڕوو گرژی گوتی (گوم ولك) منیش گوێم پی نەدا لێم نزیك کەوتەوە گوتی: (سەگ باوك بۆ هەڵ ناستی ڕێزی ئامر حەزیرەکەت ناگری؟) دەستی بەرز کردەوە بەنیازی لێدانم، بەلاّم من دەست پێشخەریم کردو قونکە نێزەیەکم داوەشاندە سەری، سەریشی کەچەڵ بوو، خوێنی پێدا هاتە خوارو دەستی بەسەریەوە گرتو گوتی: (سەگباب خۆ منت کوشت).

بێم گوت :(جارێکی تر بڵێیت سەگباب نێزەیەکت لێدەدەمو تەواوت دەکەم، خۆت سەگبابی) لە دوای ئەم مشتومڕە (جەلیل)یان بردە نەخۆشخانەومنیشیان بردە بەندیخانە، بەلاّم پێش ئەوەی بمبەن بۆ بەندیخانە بردمیان بۆ لای ئەفسەری نۆبەتدار کە ناوی (ملازم زنون) بوو ناوبراو عەرەب بوو، پرسی: (ڕوداوەکە چۆنەو چۆن ڕویداوە؟) منیش بۆم باس کرد بەتەواوی، ئەو شەوە لە بەندیخانە مامەوەو بەیانی ئەو ئەفسەرانەی ماڵیان لە ڕواندز بوو بە سواری ولاّخ دەهاتن لە بەر دەرگای گەورەی سەربازگە دادەبەزین، کاتێك یاریدەدەری ئامیر (بەکر سامی) دابەزی لەبەر دەرگا، چاوی بەمن کەوت لە دەرگای بەندیخانە وەستاو پرسی: (بۆچی بەندکراوی؟) منیش ووتم: (توشی شەڕێك بووم).

(بەکر سامی) بە سەرۆکی نۆبەتدارەکانی ووت: (لە دوای دەرکەوتنی فەوج بۆ مەشق، ئەوەو ئەوەی شەڕی لەگەڵ کردووە بیانهێنن بۆ لای ئامیر)، خۆی ڕۆیشت، کاتێك رئیس عورەفای وەحدەی فەوج (غەفورئاغا کۆیی)بوو، هاتە بەردەرگای بەندیخانەو منیان بردەدەر دیتم (جلیل) وەستاوەو واتدەزانی مەلایەو مەندیلی بەستوە ئەوەندە لەفافیان لە سەری پێچابوو، هەر ئەوکاتە بردیانین بۆ بەر دەرگای ئامیر لەوی کەمێك وەستاین ئینجا ڕۆیشتینە ژوورەوە دیار بوو (رەئیس بەکر) خۆی لە جێگای ئامر دانیشتبوو لە پێشان لە (جلیل)ی پرسی. ناوبراو وای خستە ڕووکە من لە خۆمەوە شەڕم بە ئەو فرۆشتوەو بەنا هەق سەرم شکاندوە، کاتێك نۆرەی من هات ئەوەی بەڕاستی رووی دابوو بۆم باس کرد (ڕەئیس بەکر) توڕە بوو گوتی: (ئەوەیە ڕەوشتی نائب عەریفی مەرکەز تدریب، پێویستە تۆ بەند بکریی نەك زرار تۆ شەڕت بە ئەو فرۆشتوە، جارێکی تر بەو شێوەیە بدیترێیت دەزانم چیت لی دەکەم). بە منیشی گوت: (برۆ دەست وەشێن مەبە ئێرە عەسکریە دەرگەڵە نییە بە ئارەزوی خۆت دەست بوەشێنی). لەوی دەرکەوتین هەریەکەی ڕۆیشتینەوە شوێنی خۆمان، بەربوونی من بووە دەنگێکی بەرز بۆمن وایان دەزانی چەند مانگێك بەند دەکرێم، لە دوای ئەم ڕووداوە زۆری نەخایاند دابەشی سەر فوج کراین، من کەوتمە سریەی دوو، لەوێش کەوتمە ژێر فرمانی عەریفێك ئەوەندەی باسی بکەین مرۆڤێکی ناپەسند بوو ناوی (مهدی) بوو، بەلاّم باش بوو ئەوەندە لای ئەو نەمامەوە بە فەرمانی (بەکر سامی)

کرام به ئینزیباتی نادی له ڕواندز، نادی سوپایی لەناو خانووی (ئەمین ڕواندزی) دا بوو، لەو ماوەیەی ئینزیبات بووم به زۆری لەگەڵ سەربازەکانی (فـەقیان) لەوانـە (عـولاً ڕەش و خـدر و قـادری) خـالْم دەڕۆیشتمه (فەقیان) له پایزی هەمان ساڵدا بڕیار درا بڕۆینه (مێرگه سۆر).

له پایزی (1943) بەڕێ کراینه مێرگه سـۆر

به گوێرەی ئەوبڕیارەی دەرچوو بوو بەیانیەك له ڕواندز دەرکەوتین بـەرەو (مێرگـه سـۆر) ڕۆیشـتین کاتێك گەیشتینه ئەوی لەخوار قشڵەی پۆلیسەکان له گۆڕاییەك چادر هەڵدران فوج جێنـیش بـوو لـه چوار دەوری سوپا سەنگەر داندران، چەند ڕۆژێك هـیچ نـەبوو. ڕۆژێـك لەکاتـژمێر دەی سـەرلەبەیانی لەگەڵ سەربازێکی عەرەب ڕۆیشتینه سەرکانیاوەکەی خوار قشڵه، فەنتازێکمان به دەستەوه بوو، پڕ له ئاو دەگەڕاینەوه، ئەوەندەمان زانی بوو به تەقه له چەند لایەك سوپاکه درایه بەر دەست ڕێـژی گوللـەو گوللەیەك به فەنتازەکه کەوتو ئاوی لی هاته خوارەوه، هەر ئەوەندەمـان بۆ کرا خۆمـان دایه پەنایـەك، له دوای وەستانی تەقه فەنتازه لێدراوەکەشمان بردەوەو دیتیان چۆن لێی دراوەو کون بوه.

لەو کاتەوه بەشی زۆری شەوەکان دەبوو به تەقه،(بارزانی)یه چەکدارەکان له سەنگەرەکان نزیك دەکەوتنەوەو تەقەیان دەکرد ئەوه بوو بەیانیەك بەشێك له سەربازەکانی فەوج لەسەربازگه بەرەو گوندی (لەشکریان) بەری کەوتن گوندی ناوبراو دەکەوێته بەرامبەر (مێرگەسور)، ئەوەی به دیار کەوت هێرش بەرەکان کەمێك سەرکەوتن، کاتێك لێیان درا هەر ئەوەندەیان بۆ کرا سەرەو ژێر گەڕانەوه دواوه تا ناو سەربازگەکە، کۆمـەڵێك سەربازی کوژراوو بریندارییان هەبوون. له دوای چەند ڕۆژێك ئێوارەیەك دوای نیوەڕۆ له گوندەکانی خوار (مێرگەسۆر) چەند چەکدارێکی (بارزانی) بەرچاوکەوتن (ئامیر فەوج عەقید عوسمان) فەرمانی دایه (عبدالرحمن قازی) گوندەکان تۆپ باران بکرێن، (عبدالرحمن) له سەر داوای ئامیر چەند گولله تۆپێکی بەرەو گوندەکان هاویشت بی نیشان، له دوای هاویشتنی تۆپەکان ئەفسەره کوردەکان لەبەر دەرگای چادری (عبدالرحمن قازی) دانیشتبون (نوری ملا حکیم) گوتی: (توخوا ئامیرەکەمان کەر نیه؟) وا دەزانی بارزانیەکان لەوی بەستراونەتەوه تا تۆپی (عبدالرحمان)یان پی بکەوێت. (عبدالرحمن) وەڵامی دایەوەو گوتی: (بۆ به نیازه تۆپی بۆ باوێمه ئەو شوێنەی مرۆڤی لێبن، وا دەزانی ئەوانی بۆ دەکوژم!).

لێدانی ماڵی حمد ئاغای مێرگه سۆری

وا هەست دەکرا ئەفسەره کوردەکانی فەوج بەو نیازه بوون (حمد ئاغـای مێرگـه سـۆری) دڵشـکاو بکەنو پاڵی بدەن بڕواته دەرەوەو بگاته ڕیزی چەکدارەکانی (بـارزانی) بـی گومـان بـەدوای هەڵێکـدا

دەگەڕان بۆی ساز بکەن، بە ڕێکەوت ڕۆژێك کاروانێکی ئۆتۆمبێلەکانی سوپا لە ڕواندز بەرەو (مێرگە سۆر) دەهاتن لە دۆڵاییەکەی خوار (مێرگە سۆر) ڕێگایان لیگرتن، بوو بەشەڕێکی دژوار داوا کرا یارمەتیان بۆ بچێتو فەرمان درا سریەی ئێمە بڕوات، پێش ئەوەی ئێمە بڕۆین فەصیلێك لە سریەی یەك ڕۆیشتبوو ئێمە لە سەربازگەکە دەرکەوتین بەرەو شوێنی شەڕەکە دەڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە پشتی کۆشکی (حمد ئاغا) تەقە لەئێمە کراو هەندی لە سەربازەکان بریندار کران، سەربازەکان پەرتو بلاوی دەوری ماڵی (حمد ئاغا) بوون، ئەفسەرەکان هەڵیان بۆ هەڵکەوت (حمد ئاغا) دڵ شکاو بکەن بۆ ئەوەی بڕواتە ڕیزی شەڕ کەرەکانی دەرەوە، هەر ئەو دەمە (ملازم نوری حکیم) فەرمانی دا تەقە لەکۆشکی (حمد ئاغا) بکرێت ئەوەبوو سەربازەکان ڕووی چەکەکانیان کردە ماڵی (حمد ئاغا) لە گشت لایەکەوە تەقە لە کۆشك ئەکرا، لە گەرمەی شێلکی گولله بارانی تفەنگو مەترەلۆز ئافرەتێك بەسەر کەوتبووە سەربانی کۆشکەکە ئالایەکی سپی بەدەستەوە بوو ڕای دەوەشاندو هاواری دەکرد، لەوکاتەش فەصیلی ئێمە گەیشتبوونە بن دیواری کۆشكو فەرمان درا تەقە بوەستی (ملازم نوری) گەیشتە لامان، دەرگای کۆشك کراوەو ئێمە چەند سەربازێك بە سەرکەوتین و دیمان (حمدئاغا) لەگەڵ چەند مرۆڤێك دانیشتبون، وای دەزانی هیچ نەبووە لەو دەمەش (ملازم نوری) بەسەرکەوت ئەوەندەی بەنوری گووت: (ئافەرین نوری ڕێزتان لێنام با وابێت).

نوری بە (حمد ئاغای) گوت: (بفەرموو بڕۆ لای رەئیس شێخ معروف، ئەو لە جێگای ئامیرە). لەوی دەرکەوتین بەرەو شوێنی شەڕ ڕۆیشتین، لە گۆڕستانەکەی خوار (مێرگەسۆر) گەیشتینە هەندی سەرباز دەگەڕانەوە ئەفسەرێکی برینداریان پی بوو، ناوی (ملازم حامد کۆیی) بوو برینەکەی ئەوەندە نەبوو بەخۆی دەڕۆیشت، لەوکاتەشدا قافڵەیەکیش هات دیار بوو لۆرییەکی پڕ لە گەنم لە پێچەکان سوتێندرا بوو، لە دوای بەسەرکەوتنی قافلەکەو وەستانی تەقە ئێمەش گەڕاینەوە سەربازگەکە، ئەوەی دەمەوی بیڵێم ئەوەیە کە لەم تەنگوچەڵەمەیەدا زۆری نەمابوو بکوژرێم، یەکەم جاریش بوو توشی شەڕ هاتم لە نزیك ماڵی (حمد ئاغا)و چەند جارێك شوێنی خۆم گۆڕی لە بەر ئەو گوللانەی بۆم دەهاتن. ئەوەی لەیاد ناکرێت ئەوەیە نائب عەریفێکمان هەبوو بە ناوی (عۆدە) ناوبراو تەمەنی لە پەنجا بە سەرەوە دەبوو، کاتێك دەبوو بە تەقە ئەو مرۆڤە ئەوەندە دەترسا هەموو لەشی دەلەرزیو خۆی پی ڕانەدەگیرا، زۆر جار دەیپرسی:(ڕاستە ئەو کوردە شەڕکەرانە چەکێکیان پێیە هەر کە بە مرۆڤ بکەوێت ئاگری تێبەر دەداو دەسوتێت!!؟).

شەڕی گۆڕەتوو 1943/11/6

بەرە بەیانی ئەو ڕۆژە فەوج لە (مێرگە سۆر) دەرکەوت بەنیازی ئەوەی بڕواتە (شێروان مەزن) لە

(گۆڕەتوو) تێپەڕ بوو لە نزیك (خوێ ڕیزۆك) پێشیان لێگرت بوونو ببوو بە شەڕێکی دژوار لەگەڵ زری پۆشەکانی کەلە پێش سوپا دەڕۆیشتن، شەڕگەرم بوو لە گەرمەی شەڕدا ئەفسەرێکی بەریتانی لە سەربازگەکە بوو داوای کرد بڕواتە شوێنی شەڕ فەرمان درا دەستەی ئێمە لە فەصیلی (3) لەگەڵی بچین، ئامادەبووین بڕۆین نائب عەریف (عۆدە) نەی توانی لەگەڵمان بێت جندی ئەوەل (حوسێن نەجەف)ی لەجیاتی (عۆدە) هات، لەوی بە پیادە کەوتینە ڕی دیاربوو شەڕ زیاتر گەرم دەبوو، سەردەمێك گەیشتینە ناو گوندی (گۆڕەتوو) دیاربوو سەربازەکان بەشکاوی بەرەو دواوە دەگەڕانەوە زۆر ئالۆزو تەنگاو بوون ئەفسەری ئینگلیز چاوی بەو شکستەی ڕاکردوەکان کەوت تەنگاو بوو لەسەر ڕێگای ئۆتۆمبێل دیتی زری پۆشێك دەهات، لەو دەمەشدا گوللەیەك بە جندی ئەوەل کەوت لەوکاتەش ئۆتۆمبێلێك پڕ لە بریندار لەگەڵ زری پۆشێك گەیشتە لای ئێمە ئەفسەرەکە خۆی فڕێدا ناو زری پۆشەکەو ڕۆیشتەوە مێرگەسۆر، لە دوای ئەوان هەر ئەوەنددەمان بۆکرا خۆمان بشارینەوە، خۆم فڕێدایە ناو تەڕاشێك خۆم بوارد، ئۆتۆمبێلێك وەستابوو زۆر لەمن نزیك بوو دیار بوو پەکی کەوتبوو کاتێك دیم چەند چەکدارێك گەیشتنە سەر ئۆتۆ مبێلەکەو سەیریان کرد هیچی تێدا نەبوو ڕۆیشتن، لەناو تەڕاشدا دڵی لەدڵی دەدام خۆیان بدەمە دەست، دوایی گوتم نا ئەگەر بەخۆشم بڕۆمە لایان هەر دەڵێن کوڕی (سلێمان بەگ)ی دەرگەڵەمان بەدیل گرت، لە بەر ئەوە خۆم ئاشکرا نەکرد لەوی مامەوە هەتا تەواو شەو داهات کاتێك دونیا بی هەست بوو دەستم دایە ڕەشاشەکەم و بەرەو سەربازگەکە گەڕامەوە ئەوەی بەلامەوە سەیر بوو هەتا گەیشتمەوە ناو سەربازگە کەس نەبوو بڵێت تۆ کیی زەلام؟! لەکاتێکا ڕۆیشتمەوە سریە، ڕەئیس عورەفا چاوی پێکەوتم سەرسام وەستاو گوتی: (کوڕە ئەتو ماوی؟) بردمی بۆ لای (حسن تحسین) ئەویش بردمی بۆلای ئامر فوج (عقید عوسمان)، ناوبراو پرسی چۆن توانیت لەدەستیان ڕزگار بیت؟).

زۆر بەڕێك وپێکی سەربر دەکەم بۆ باس کرد بەوشێوەی لەسەرەوە باس کراوە. ئەوانەی لەگەڵ مندا بوون جندی ئەوەل زوو کوژرا ئەوانی تریش هەر یەکە بەلایەکدا ڕاپەڕینو خۆیان شاردەوە ئامر گوتی: (ئەوانی تۆیان هێنایەوە سەربازگە کی بوون؟ دیارە ناسیارن تۆ دەناسن؟)، منیش گوتم: (کەس منی نەهێناوەتەوە، کەسیش ناناسم، کەس منی نەدیوە هەتا هاتومەتە ناو سەربازگەکە، لە دواییدا ئامر گوتی: (ئافەرین بڕۆ سریەکەت)، زۆری پێنەچوو عقید (عوسمان) ڕۆیشت مقدم (ئەحمەد حمدی) هاتە شوێنی ئەو لەگەڵ گەیشتنی دا فەرمانی داو فوج گواسترایەوە سەرەوە لە دەورو بەری قشڵەی پۆلیسەکان چادریان هەڵدا هەرچوار دەوری خیوەتەکانی کردە شورە بە بەردی گەورە ناوە شوێنی نۆبەت دارانی تێدا دروست کرد بۆ ئەوەی لە دوورەوە گوللە نەیگرێتەوە، زەلام بەناوی دا دەڕۆیشت دیار

نەدەبوو، دروست کردنی ئەو شورەیە نیشانەی ئەوە بوو زستان لەوی دەمایـنـەوە کـە بەڕاسـتیش لـەوی مـاینەوە لە دوای تەواو بوونی شورە لە ڕێگای (ملازم نوری حکیم) چـەند ڕۆژێـك ئیجـازەم وەرگـرت‌و گەڕامـەوە ڕواندز، لە دوای چەند ڕۆژ مـانەوەم لە گەڕانەوەمـدا ڕۆیشتمە حامیە بۆ ئەوەی لەگـەڵ قافڵـە بگەڕێمەوە مێرگەسۆر گوتیان ڕێگەگیراوە ئەو ڕۆژە نەمـان توانی بگەڕێینەوە، پێیان گوتین ڕۆژی شـەممە سەرلەبەیانی وەرنەوە، بەڕێکەوت ڕۆژی هەینی لە دەرگای مـەکتەبی ڕواندز چاوم بـە ئەفسـەری تجنیـد کەوت چاك وچۆنیەکی زۆر گەرمی لەگەڵ کردم لە دواییدا پرسی: لەکوییی؟ گـوتم: لـە مێرگەسـۆرم. ناوبراو پرسی کەی دەگەڕێیتەوە مێرگەسۆر نامـەیەك دەنووسم بۆ رەئـیس (شـێخ معـروف) بـۆی ببـە، ئەگەر ئەولەوی نەبوو بیدە بە ملازم (نوری ملا حکـیم)، گـوتم فـەرموو بنووسـە، لـەدوای ماوەیـەك ڕۆیشتمەوە لای ملازم (محمد قودسی) دیار بوو نامـەکەی ئامادەبوو لـێم وەرگـرت و ڕۆژی شـەممە سـەر لەبەیانی ڕۆیشتمەوە حامیە، دیار بوو خەریکی ئەشیا بارکردن بوون، کات ژمێر (10)ی بـەیانی لـە ڕواندز بەڕی کەوتین‌و زرێپۆشێکمان لە پێش دەرۆیشت یەکێکیش لە دواوە دەڕۆیشت ئەو ڕۆژە هیچ لـە ڕێگا ڕوی نەدا بە ئاسودەیی گەڕاینەوە (مێرگەسۆر) دیار بوو هەنـدی گۆرانکـاری بەرچـاو دەکـەوت، دەوری سەربازگەکە هەر بەرزاییەك سەنگەرێکی لی دانـدرابوو، ئـەو سـەنگەرانەی کـە لـی درابـوون فەسیلێکی سەربازی بۆ ماوەی پازدە رۆژ لە ناویدا دەمانەوە، ئەم سـەنگەرانەش بـۆ پارێزگـاری فـەوج بوون. (ئەحمـد حەمـدی) زۆربـەی شـەوەکان دەگـەڕا بەسـەر نۆبەتدارانـدا قسـەی لەگـەڵ دەکـردن‌و مێوژوگوێزی پی دەدان نۆبەتدارەکان شەو نە دەنوستن دەیان گـووت ئـامیر دێـت. ڕۆژێـك داوای چـەند سەربازێك کرا برۆنە ڕواندز لەگەڵ ئۆتۆمبێلەکان باریان لـی بـار بکـەن منـیش لەگـەڵیان ڕۆیشـتم‌و قافلەکە کەوتە ڕی پێش بگەینە (مەزنی) بووبە تەقەو لێکدان، لەوکاتەدا ئێمـە ئەوانـەی بـی چـەك بووین دابەزین و خۆمان داییە پەنایەك، کاتێك تەقە نەما ڕۆیشـتینەوە لای ئۆتۆمبێلـەکان دیـار بـوو ڕۆیشتبون، ڕۆژیش درەنگ بوو، من‌و سەربازێکی خەڵکی بادلیان مابوین ناچار کەوتینـە ڕی بـەپێیان بەرەو گوندی (بادلیان)، سەربازەکە شارەزا بوو شەومان بەسەر دا هات کاتێك گەیشتینە سەر ڕوبارێك لە ڕوبارەکە پەڕینەوە ئەوبەر، لەوی خۆمان پێچایەوەو کەمێك ڕۆیشتین وگەیشتینە بەردەرگای ئاشێك، دەنگی لەقە لەقی چەقەنەی ئاشەکە دەهـات کەسـیش دیـار نـەبوو، تاریـك بـوو قەندیلـەك لەسـەر دیوارەکە بەکزی دادەگیرسا کۆمـەڵێك جەواڵی باراشی ئـاش لـە دەرگـای ئاشـەکە بـەڕیز دانـدرابوون، کاتێك چوینە ژووری ئاشەکە، ئەوەی لەگەڵ من بوو ئاشەوانی دەناسی‌و بانگی ئاشەوانی کرد، کاتێـك ئاشەوان هات دیار بوو مرۆڤێکی کورتە بالای ڕیش درێژ وامزانی ڕیشی تەواو سـپییە ئەوەنـدەی تـۆز لەسەر هەڵ نیشتبوو، لە دواییدا دەرکەوت ئەوەندە پیر نـەبوو، ئەوەنـدەی مـن بـۆم دانـابوو، لەگـەڵی

کەوتینە قسەو پێمان گووت برسیمانە، پیاوەکە ڕۆیشت هەندێك چنکەنانی ڕەقی بـۆ هێنـاین‌و بادیـە ئاوێکی لەپێش داناین چنکەنانەکە ئەوەندە بەتام بوو زیاد لەپێویسـت، ئـەویش ئـەوە دەگەیـەنی زۆر برسی بووین لەوی کەمێك خەوتین لای بەیانی ڕۆیشتین‌و ماڵ ئاواییمان لـە ئاشـەوان کـرد، ماوەیـەك ڕۆیشتین لە هەورازێك بەسەرکەوتین زۆری پێنەچـوو گەیشـتینە گونـدی (بادلیـان) ڕۆیشـینە مـاڵی سەربازەکە لەوی نوسـتین تـاکو کاتـژمێر دەی بـەیانی، ئـەوەی بـۆی بـە پەرۆشـم نـاوی سـەربازەکەو ئاشەوانەکەم بزر کردوە بەتەواو ناوەکانیان نایەتەوە یادم ، پێم وایە سەربازەکە ناوی (عوسمان) بوو.

هەر ئەو ڕۆژە ڕۆیشتمە ڕواندز لە حامیە چوومە لای لێپرسراوی سوپا زۆر بەڕێکی بەسەر هاتەکەم بۆ گێڕایەوە ناوبراو هەندێك شتی لای خۆی نووسیو گوتی: (قافڵە دوای چـوار ڕۆژی تـر ئـەڕوات ڕۆژی یەك شەممە سەر لەبەیانی وەرە بەڕێت دەکەم).

لەڕۆژی دیاریکراو سەر لەبەیانی ڕۆیشتمەوە ڕواندز، لە حامیە گوتیـان ئـەمڕۆش قافڵـە نـاڕوات، کەوتەوە ڕۆژی چوارشەممە ناچار ڕۆیشتمەوە (فەقیان) تا ڕۆژی چوارشەممە، ڕۆژی چوار شەممە لە حامیـە دەرکەوتین باوو بارانێك بـوو تـا گەیشـتینە (مێرگەسـۆر) بـە هـیلاك چـوین، کاتێـك گەیشـتینەوە سەربازگەکە دیار بوو فەصیلی ئێمە ڕۆیشتبوە سەنگەری سەرباسك، لە خوارەوەی ئێمە یـەك سـەنگەر هەبوو بەسەر (مێرگە سۆری) خوارودا دەیڕوانی، لە سەنگەری باس کـراو جنـدی ئـەوەلێکی سورچـی (حەسۆ) بە مەترە لۆز تەقەی لە گوند کرد یەکێکی لەسەر بانی کوشت.

ڕۆیشتمەوە فەصیل زۆر سەرمابوو بەفر زۆر لە گۆڕی بوو، ڕۆژی دووەم دوای گەڕانـەوەم بـاو بـاران‌و بەفرو کڕێوە بوو تەم‌و مژو تاریك بوو لە دەوری کات ژمێر دە لە دەورو بەری سـەنگەر بـوو بـە تەقـەو لێکدان، لە لێکدانەکەدا عریف (مهدی)کوژرا سەربازێکی خەڵکی (گەزنی)ش بریندار بوو، کە سـەر بە ناحیەی باڵەکە.

ئەوەی زۆر سەیر بوو ئەوەبوو لەکاتی گەرمەی تەقە مەتارەیەکی ئاویـان فـڕی دایـە نـاو سـەنگەر کاتێك سەیرم کرد دوکەڵی لی دەردەکەوت دەم‌و دەست هەڵم گرت‌و فڕێم دا دەرەوەی سـەنگەرەکە زۆری پێنە چوو مەتارەکە تەقیەوە و ئەوەندەی نارنجۆکێك دەنگی هات‌و نەزانرا چی تێدا بوو!!

وەك بەدیارکەوت لە کۆتایی مانگی (11ی 1943) (نوری باویـل ئاغـا)ی ڕوانـدزی نـاردرا بـۆ دیدەنی (مەلامستەفا) بارزانی، ناوبراو گەیشتە (مێرگەسۆر)و بـەڕی کـرا بـۆ ئـەو شـوێنەی (مـەلا مستەفا)ی لی بوو بۆ ڕی ڕۆن کردنەوەو سـازکردنی ووت ووێـژ لـە گونـدی (بیسـتری) لـە بەرامبـەر (مێرگەسۆر) بەیەك گەیشتن ئەوەی زاندرا (نوری باویل ئاغا) داواکاریەکانی بارزانی برد بۆ بەغدا.

زۆر ڕۆژان تەقە لە دوورەوە لە سەربازگە ئەکرا، ڕۆژێك لە بن دیواری قشڵەی پۆلیسەکان گوللەیەك

به ملازم (ڕەفیق)کەوتو بریندار بوو لەو کاتیش ڕێگا گیرا بوو، بەفرێکی زۆر کەوتبوو ناڕەحەتی ملازم (ڕەفیق) ئەفسەرە کوردەکانی ناچار کردو ڕاسپاردەیەکیان بەڕێ کردە لای (مەلامستەفا) بۆ ئەوەی ڕێگا بدات ملازم (رەفیق) بەڕێ بکرێتە ڕواندز (مەلامستەفا) وەڵامی دابۆوە با بیبەن بەو مەرجەی ئەو سەربازانەی لەگەڵی دەچن بی چەك بن، بیگومان ڕێگا ئەوکاتە لە دوولاوە گیرا بوو لەلایەك چەکدارەکان لەسەر ڕێگا بوون، لە لایەکی تر بەفر گرتبووی، ملازم (رەفیق) ئەفسەرێکی خۆشەویست بوو، لەکاتێکا بەڕێ کرا بەشی زۆری سەربازەکانی کورد لەوی کۆبوو بوونەوە تا بلێی بۆی بە پەرۆش بوون لە بەر ئەوەی ئەفسەرێکی بەڕێز و پاك ڕەوشت ولێهاتوو بوو، ڕۆڵەی شاری حاجی قادری نەمر بوو، لە ئەفسەرە نیشتیمان پەروەرەکانیش بوو. ڕۆژێك فڕۆکەیەکی بار ئەهڵگر گەیشتە سەر سەربازگەکە، هەندێك شتی فڕێدا خوارەوە شتەکان کەوتنە نێوان سەربازگەو چەکدارەکان، سەربازەکان هەوڵیان ئەدا بڕۆن بی هێننەوە، چەکدارەکانیش تەقەیان لی دەکردن، لە دواییدا سەربازەکان لە سەر شورەی دیوار ئاودیو بوون توانیان شتەکان بێننەوە ناو سەربازگەکە، دوا بەدوای ئەو ڕووداوە ڕۆژێك لە سەربانی قشڵەی پۆلیسەکان گوللەیەك بەجندی ئەوەل حسێن کەوتو کوژرا جوندی ناوبراو سلێمانی بوو، سەربازێکی خۆشەویست بوو.

بۆجاری دووەم (نوری باویل ئاغا) هاتەوە (مێرگەسۆر)و ئەم جارە (پوشۆی)کوڕی (سەید تەها)شی لەگەڵ دابوو، ڕۆیشتنە لای (مەلامستەفا) شەویش لەوی مانەوە لە دوای گەڕانەوەی ئەوان زۆری نەخایاند لەسەرەتای مانگی یەك واتە لە (1944/1/7) وەزیری دیاریکراوی عێراق (ماجید مستەفا) بۆ وتووویژ گەیشتە (مێرگەسۆر) لەگەڵ جەنابی (مەلامستەفا)کەوتنە ووتوووێژ، ئەوەی بەدیار کەوت لەسەر چەند خالێك ڕێکەوتن:

1ـ ماڵی شێخەکان لە خواروی عێراق بگەڕێنەوە بارزان.

2ـ چەکدارە بارزانیەکان چەکەکانیان لابێنێتەوە.

3ـ ئازوقە بدرێت بە خەڵك لە ناوچەی بارزان.

4ـ بارزانی بڕواتە بەغدا بۆ دیدەنی کاربەدەستانی بەغدا.

5ـ مەخفەرەکانی پۆلیس بگەڕێنەوە شوینەکانیانو سوپاش لە مێرگەسۆرو بلەی بارزان بگەڕێنەوە شوێنەکانی پێشویان.

لەبەر ڕۆشناییی ڕێکەوتننامەکە لە ناوەڕاستی مانگی (1944/2) ڕێگا درا بە ماڵی (شێخ احمد) برا گەورەی (مەلامستەفا)کە بگەرێنەوە (بارزان)و ئازوقەش گەیشتە (مێرگەسۆر)و گەنمو جۆش دابەش کرا بەسەر بارزانیەکان. بە پێی ئەو ڕێکەوتنە فەوجی ئێمەش لە (مێرگەسۆر) لە کۆتایی

مانگی سی دا گەڕایەوە ڕواندز، لەکاتێکدا گەیشتینەوە حامیە چەند ڕۆژێك ماوە درا بە سەربازەکان بۆ خۆ ڕێکخستنەوەو پاكو خاوێنی، لەدواییدا دەست کراوە بە مەشقی سەربازی، ئەوەی بەلامەوە زۆر زۆر گران بوو ئەوە بوو هەموو بەیانیان زوو چوار پایەکان بەسەر بخەینە سەر بانی قشلەو لە کۆتایی مەشقدا بیانهێنینەوە خوارو بۆ ناو قاوشەکان لەوێش ڕێك بکرێنەوە بەو شێوەیەی دیاریان کردبوو.

بەیانیەك لە گۆڕەپانی مەشق کردن وەستا بووین ئەفسەری مەشق پێکەر قسەی بۆ دەکردین دەربارەی کارو باری سەربازی، کاتێك ئینزیباتێك هات نامەیەکی دایە دەستی ئەفسەرەکە ئەویش گوتی: (زرار بڕۆ لەگەڵی بزانە لە قەڵەم چیان ئەوێت). لەگەڵ ئینزیبات ڕۆیشتم لەڕێگا بیرم لەوە دەکردەوە بۆ بەندیخانەم دەبەن، ئەمگوت لەوانەیە بم کەنەوە ئینزیبات، کاتێك گەیشتینە دەرگای گەورەی حامیە ئینزیباتەکە بانگی سەرۆکی نۆبەتدارەکانی کرد پێی گوت: (دەرگای بەندیخانە بکەنەوە) ناوبراو دەرگای کردەوە هەرئەوکاتە ڕاپێچی بەندیخانەکرام بەبی ئەوەی هیچ شکێك لەخۆم بکەم.

دادگای سوپای عورفی کەرکوك

لە دوای گەڕانەوەی فەوج لە مێرگەسۆر لە سەرەتای ساڵی (1944) بەند کرام بەبی ئەوەی شك بەهیچ شتێك ببەم، کاتێك خرامە بەندیخانە ئەوانەی ناو بەندیخانە ئەیان پرسی: (لەسەرچی بەند کراوی؟).

وەڵامم ئەوەبوو خۆشم نازانم لەسەرچی بەند کراوم بۆچی هێناویانم بۆ ئێرە! بی سەروو پرسیار چەند ڕۆژ لە بەندیخانەی حامیەی ڕواندز مامەوە، ڕۆژی دووەم بوو بە هەرجۆرێکی هەبوو (فەقی خدر) کاتیی قەڵەم فەوج توانی پێم رابگەێنیو بڵێت: (ئاگاداربە زۆر خەرابیان لەسەر نووسیوی، نووسینەکە مەترسی بەدواوەیە، ئەگەر بتوانی بڕۆی هەوڵ بدە پێش ئەوەی بەڕێ بکرێیت بۆ دادگای کەرکوك بڕۆ). (فەقی خدر) خەڵکی گوندی (ئاکۆیان) بوو برادەرم بوو پەیوەندی بەماڵی خاڵەکانمەوە هەبوو. بەندیخانەی سووپا کۆمەڵێك بەندی تێدابوون، لەوانە هەندی سەربازی گووندی (گەرۆیان) ڕایان کردبوو لە (مێرگەسۆر)، بەلام پێش بگەنەوە گوندەکەیان (ملازم حکیم) ڕواندزی لەسەر جۆخینی (بێرۆ) گرتبوونیو ڕاپێچی بەندیخانەی کردبوون لە مێژبوو لەوی بوون.

بەڕاستی لەدوای ڕاگەیاندنی (فەقی خدر)کەوتمە بیرکردنەوە بۆ ئەوەی ئەگەر بۆم هەڵ بکەوێت ڕابکەم، بەلام هەلێکی گونجاوم بۆ نەڕەخسا، ئەوەبوو بەیانیەك پاسێکی شەقو شڵۆق هاتە بەر دەرگای حامیەو ڕەئیس عورەفایەك هات ناوی کۆمەڵێك لەبەندیەکانی خوێندنەوە، ناوی منیش خوێندرایەوە، هەر لەوی دوو دوو کەلەپچە کراینو بەڕی خراین بۆ هەولێر ئێوارە سەری ڕۆژ ئاوابوون گەیشتەینە سەربازگەی هەولێر ماوەیەکی زۆر چاوەڕوانی ئەوە بووین هەتا لەوی وەریان گرتین، ئەوەی ئێمەی

وەرگرت ئاگام لی بوو بە سەرۆکی نۆبەتدارانی گووت: (زۆر ئاگاداری ئەو سەربازە بچکۆلەیە بن) یەك بەیەکیان بردینە ژووری بەندیخانەکە، بەلاّم چ بەندیخانەیەك لەشێوەی هۆڵی مەڕ تاریك ئەوەندەی بلێیت پیسو پەلۆس بوو، هۆدەیەکی گەورەی چوار گۆشە دوو کۆلەگەی لەناو دابوون پڕبوو لە سەربازی بەندکراو جێگا نەبوو، زۆر بەکەساسی لە ژێر یەکێك لە کۆلەگەکان دانیشتم لەگەڵ ئاگاداری ئەو مرۆڤەی لێپرساو زیاتر کەوتمە بیرکردنەوە بۆ زیاد لەهەموو ئەو بەندیانە ئاگاداری من بن؟ لەگەڵ دڵ تەنگیم سەیری قەندیلەکەم ئەکرد دادەگیرساو دوکەلێکی ڕەشی لی دەرئەچوو، وات دەزانی دووکەلی شەمەندەفەرە، لەو کاتەدا سەربازێك هات زۆر بەگەرمی چاك و چۆنی لەگەڵ کردم لەسەرەتادا نەم ناسی دوایی زانیم ئەو سەربازە (شێمحمدە) دانیشتوی (بێشوك) ئەوەی دەمەوی دیاری بکەم ئەو مرۆڤە زیاد لە پێویست ڕێزی گرتمو بەتانی خۆی بۆهێنام، دواتر چایان بۆ هێنام، دوایی لیی پرسیم بۆچی بەندکراوی؟ گوتم: (وەڵلاّ بەخۆشم نازانم بۆچی بەندم ئەوەی شکە بەخۆم نابەم)، دوو شەو لەو بەندیخانەیە پیسو پەلۆسەماینەوە، ئەوەی جێگای دڵ خۆشیم بوو، تەنها ئەو شێمحەمەدە بوو، ئەو دوو شەوە وای نەکرد هیچ نیگەران بم و زۆر چاودێری کردم.

ڕۆژی سییەم بەڕی کراین بۆ کەرکوك، لەکاتێکا لە (ئالتون کۆپری) وەستاین ئەوانەی لەگەڵ من بوون کەلەبچەیان لەدەستی کردنەوە تەنها هی منیان نەکردەوە، هەتا گەیشتینە کەرکوك، لەوێش بردنیانین بۆ بەندیخانەی فرقە، ئەوەی منی نیگەران کردبوو پارەی تاکە جگەرەیەکم پی نەبوو، ئەو ڕۆژەی گەیشتینە ئەوی هیچیان پی نەداین، نەخواردن نە ڕایەخ. زیاد لەپانزە ڕۆژ لەو بەندیخانەیە ماینەوە بەبی سەرو پرسیار هەموو ڕۆژێك ناوی بەند کراوەکانیان دەخوێندەوە گوێم دەگرت بەڵکو ناوی منیش دەخوێندرێتەوە، بەلاّم بەنا بەدڵی دەگەرامەوە لەدواییدا وام لی هاتبوو لەشوێنی خۆم هەڵ نەدەستام، لەپڕێکا ڕۆژێك بانگ کرام پێیان گوتم: (خۆت ئامادەبکەو وەرە بەر دەرگا) کاتێك ڕۆیشتم لە دەرگا نائب عریف ئینزیباتێك دەستی کەلە پچەکردمو لەگەڵ سەربازێکی چەکدار دامیە پێش خۆیو هەتا بارەگای فیرقەو بەسەر کەوتینە قاتی دووەم، لە بەر دەرگا وەستاین، لە دواییدا ڕۆیشتینە ژورەوە و منیان بردە ناو قەفەس وەستام سەیرم کرد کۆمەلێك ئەفسەر دانیشتبون لە سەرەتادا ئەفسەرێکی سی ئەستێرە گوتی: (دەستت بخەرە سەر ئەو قورئانەو بلّی بەو قورئانە ئەوەی لێم دەپرسن بەڕاستی وەلاّمی دەدەمەوە). منیش دەستم دانا سەر قورئانو گوتم: (بەو قورئانە ئەوەی لێم دەپرسن بەڕاستی وەلاّمتان دەدەمەوە). ئەفسەر گوتی: (پێمان بلّی لەو کاتەی لە شەڕی گۆڕە توو بەشەو گەڕایتەوە بۆسەربازگەکە ئەوانەی تۆیان گەیاندەوە نزیك فەوجەکە کی بوون؟) گوتم: (کەس منی نەگەیاندۆتەوە نزیك فەوج وکەسیش منی نەدیوە لەوکاتەی گەڕاومەتەوە بۆ فەوج). ئەفسەرەکە گوتی: (باشە تۆ بە ئامرت گوتوە

من لێرە کەس ناناسم کەچی شاهید هەیە کەتۆ گوتوتە ماڵی ئێمە لەمێرگەسۆر بووە، چی ئەڵێیت؟) گوتم: (بەڵی وەك زانراوە کاتی سوپای ئینگلیز هاتۆتە ڕواندز باوکم بەرهەڵستی سوپای ئینگلیزی کردوە لە دواییدا ڕای کردوە چۆتە لای شێخ ئەحمەدی بارزانی، سوپای هێرش هێنەر ماڵی ئێمەی تالآن کردوەو ژنو منداڵ بەسەلێتی هەلآتوون لە مێرگەسۆر ماونەتەوە تاکو عفو کراونو ئەوکات گەڕاونەتەوە ڕواندز). ئەفسەر گوتی: (ئەو ڕاستیەمان پی بڵی ئەو ڕۆژەی لە ڕواندز ملازم محمد قودسی تۆی بانگ کرد چی ڕاسپاردیو چی پی گوتی؟ ئەونامەیەی دای پێت بۆ کام ئەفسەرت برد؟) گوتم: (بەڵی ملازم محمد منی بانگ نەکرد، بەڵکو من خۆم ڕۆیشتم چاكو چۆنیم لەگەڵ کرد، ئەویش پرسی لەکوی سەربازی؟) گوتم: لە(مێرگە سۆر) ئینجا ناوبراوگوتی : (نامەیەك دەنوسم بیبە بیدە بە ڕەئیس شێخ معروف)، نامەکەم لی وەرگرت، کاتی گەڕامەوە مێرگە سۆر نامەم دایە مراسیلی شێخ معروف کەناوی بنیامین بوو زیاتر نا).

ئەفسەرەکە گوتی: (وەهاب ئاغای جوندیان دەناسی؟ ئەو پیاوە چ کارەیە لە ڕواندز؟) گوتم: (بەڵی وەهاب ئاغا دەناسم خزمانە، دایکی ئەو پوری باوکمە، بەلاّم نازانم چ کارەیە). ئەفسەر گوتی : (کە وابی تۆش لە کۆمەڵەی هیوای، خۆ بەڕاست ناوت لە لیستی ئەوان دایە). گوتم : (کۆمەڵەی هیوا چی یە؟) لەکام دائیرە کار دەکەن بۆ نایان ناسمو ناوی منیان نوسیوە!؟) ئەفسەر لەگەڵ قسەکانی من هەستا سەرپیو گوتی: (دەتەوی خۆت گێل بکەیت ئەگەر ڕاستی نەڵێی بەو دەمانچەیە دەتکوژم) لەگەڵ قسەی بی ڕێزیش فەرمانیدا بیبەنە دەرەوە، بردمیانە دەرەوەو لەدەری هەر دوو دەستیان کەلەپچە کردمو بردمیانەوە بەندیخانە.

ڕۆژی دوایی دیسان بەهەمان شێوە بردمیانەوە ناو قەفەسی دادگاو دەستیان کرد بە لێپرسینەوە هەمان ئەفسەر بوو. ئەفسەر گوتی: (وا دیارە لە شەڕی مەزنی لە ڕۆژی (10/11/1943) لەگەڵ بووی، بەلاّم خۆت لە شەڕ شاردۆتەوە لەبەر چی؟ یان ئاگاداربووی ڕێگرەکان دێنە سەر ڕێگا؟) وەلاّم: (بەڵی لە شەڕی مەزنی لەگەڵ قافڵە بووم وەك سەربازێکی بی چەك بۆ بارکردنی ئۆتۆمبیلەکان کاتێك بوو بە شەڕ ناچار خۆمان دایە پەنایەك لە دوای وەستانی شەڕ ئۆتۆمبێلەکان ئێمەیان بەجیهێشتو ڕۆیشتبوون، لەوی خۆمان بوارد تا تاریك داهات بەڕێگای بادلیان دا ڕۆیشتین بەرەو سەربازگەی ڕواندز لەوێش بە درێژی بەسەر هاتەکەم بۆ ئەفسەری بەر پرسی حامیە ڕوون کردۆتەوە، ئێوە ئەتوانن بنێرن بە دوای ئەو ڕوون کردنەوەیەداو سەیری بکەن ئەگەر وانەبوو ئەوکاتە بزانن ڕاستیم لە ئێوە شاردۆتەوە). لە دوای ئەو وەلاّمەم ئەفسەری پایە بەرزی دادگا ڕووی تێکردمو گوتی: (وا دیارە ناتەوی ڕاستیمان پی بلێیت ئەوەش مەترسیە بۆ تۆ ئاگاداربە خۆت توشی مردن مەکە، ڕاستیمان پی بڵی با

له مردن ڕزگارت بکەین).
وەلاّم: (ئەوەی ووتومە هەر ئەوەیە زیاترم لەلا نیە ناشتوانم زیاتر بلێم لەبەر ئەوەی سوێندم خواردوە ڕاستی بلێم ئەگەر باوەڕیتان هەبێت هەر ئەوەیە). هەمان ئەفسەر پرسی: (پێم نالێیت ئەونامەیەی ملازم محمد دای پێت بۆ شێخ معروفت برد چی تێدا نوسرابوو، نووسینەکە دەربارەی چی بوو؟) وەلاّم: (ئەوەی ڕاستی بێت نەمزانی چی تێدا نوسرابوو لەبەر ئەوەی نامەکە قایم کرابوو مافی ئەوەشم نەبوو دەستی لی بدەم لەبەر ئەوەی دەست لە ئەمانەت دان تاوانە). ئەفسەر: (ماوەت پی دەدەین بۆ بیر کردنەوە بەلکو چاك بیر بکەیتەوە ڕاستیمان پی بلێی ئەوکاتە ئازاد ئەکرێیت)!.
دیسان بردمیانەوە بەندیخانەو ماوەیەکی زۆر کەس لیی نەپرسیم، نزیکەی دە دوانزە ڕۆژ چاوەڕوان بووم هیچ نەبوو، تەواو بێزار بووم زۆریش پەرپوت بووم تا لە دواییدا ئێوارەیەك بە دەرەنگەوە بانگ کرام لە دەرگای بەندیخانە دیار بوو یەك دوو چەکدار وەستا بوون منیان برد زۆر ترسام، گوتم دیارە بۆ کوشتن دەم بەن کاتێك لە دەرگای فرقە چوینە ژوورەوە بردمیان بۆ لای ئەفسەرێك ناو براو گوتی: (ماوەمان پێدا بووی بیر بکەیتەوە بۆ ئەوەی ڕاستیمان پی بلێیت بابزانین چی نوێمان پی دەلێیت؟).
گوتم: (ئەوەی بە ئێوەم گوتوە ئەوە ڕاستیە هیچی ترم لانیە لەوە زیاتر ئەگەر باوەڕ بکەن هەر ئەوەیە، ئەوەی بە ئێوەم گوتوە). گوتی (ئەوە دوا جارە ئەگەر ڕاستیمان پی نەلێیت ئەوا ئەو سەربازانە دەتبەن دەتکوژن خۆت بە کوشتن مەدە زوو ڕاستیمان پی بلّی، ئێمە دەزانین پەیوەندیت بە کێوە هەیەو بۆ چیان تۆ کردۆتە سەرباز). ئەفسەرەکە کەمێك وەستاو دوایی گوتی: (بیبەنەوە) سەربازەکان منیان بردە دەرەوەو نائب عەریفەکە گەڕایەوە لای ئەفسەرەکە، کاتێك دەرکەوت منیان دایە پێش خۆیانو بردمیانەوە بەندیخانە.لە دوای دوو ڕۆژ بردمیانەوە دادگاو لە ناو قەفەسەکە کەمێك وەستام ئەفسەرە پایە بەرزەکە هەستاو بڕیارەکەی دادگای خوێندەوە لە دواییدا گوتی: (لە بەر ئەوەی ڕاستیت پی نەگوتین لەگەڵ ئەوەش دادگا ڕوحمی پی کردووی کە گەنجی بڕیار درا پانزە ساڵ بەند بکرێیت، دەبی ئەوەش بزانی دادگا ڕوحمی پی کردووی ئەگینا تاوانەکەت لەو حوکمە زیاتر دەگرێتەوە).
منیش گوتم: (من تاوانبار نیم خۆم بەتاوانبار نازانم، کەڕازی بم دان بە بڕیاری دادگا بنێم بێگومان بڕیارەکە دوورە لە ڕاستیو دادپەروەری لەبەر ئەوەی شاهیدێك نییە دانی پێدا بنێتو تەنیا گۆتەیەو هەلبەستە). ئەفسەرەکەگوتی: (یانی ڕازی نیت بەبڕیاری دادگاو مۆری ناکەی، ئەوە بڕیاری دادگای عورفیە)؟
گوتم: (نەخێر ڕازی نیمو مۆری ناکەم)، هەر ئەو دەمە بردمیانەوە بۆ بەندیخانە، دیاربوو ئەمە دوا جاربوو دادگا کۆتایی هات. ڕۆژی سی یەم بردمیان بۆ بەندیخانەی کەرکوکی مەدەنی کاتێك گەیشتینە

بەر دەرگای بەندیخانە ئۆتۆمبێلێك وەستا بوو، دیاربوو پڕ بوو لە بەندیەكان بەڕێ دەكران، ماوەیەك وەستاین دواییی منیشیان خستە ناو هەمان ئۆتۆمبیل لەوی بەڕێ كەوتین ڕوو لە هەولێر ئێوارە درەنگ بوو گەیشتینە هەولێر، بردمیان بۆ بەندیخانە لەوی ڕاپێچی هۆدەیەكی درێژی پڕ لە بەندی كراین لە نزیك دەرگا لە شوێنێك دانیشتم سەردەمێك نائاگا دەستم بە پلاكی كارەبا كەوت وایەری ڕووت بوو، كارەبا لیی دامو كەوتم زۆری نەمابوو بمرم. ئێوارەی ڕۆژی دوایی لەناو حەوشی سەرا بوو بە قرەو هاتو هاوار دوایی زانرا (عەونی یوسف) كە پارێزەر بوو لەگەڵ بەرێوەبەری پۆلیسەكانی كردبوە كێشە ،ئەوكاتە ناوبراویش دەست بەسەر بوو لەوی، بۆ بەیانی كۆمەلێك بەندیان بە پاسێكی شڕو بێ سەرو بەر بەڕێیان كردینە بەندیخانەی موصڵ.

دوو ساڵ بەندیم لە موصڵ

ڕۆژی سییەم لە بەندیخانەی هەولێر كۆمەڵێك بەندیان بەڕێ كردینە موصڵ ئەو سەربازانەی گەرەوەییش لەگەڵ بوون حەوت كەس بوون، ئێوارە درەنگ بوو گەیشتینە بەردەگای بەندیخانەی گەورەی لە موصڵ پێش ئەوەی بمان بەنە ژوری بەرگی سەربازیان لی وەرگرتینەوە و هەریەكەو كراسو بێجامەیەكی جاوی دەست كردی بەندیخانەیان پێداینو سەریشیان تاشینو بردنیانین بۆ شوێنێك لە ناو بەندیخانە كە تایبەت بوو بۆ ئەوانەی یەكەم جار دەگەیشتنە ئەوی، زۆر تەنگو ناخۆش بوو، پیی دەووترا (ڕەزالەت خانە) بەڕاستی ناوی خۆی بەخۆیەوە بوو بەیانی لە پەنا شیشەكان سەیری بەندیەكانمان دەكرد لەكاتی ڕیز بووندا بۆ ژماردن، بەلامانەوە سەیر بوو لەبەر ئەوەی ئەوە جاری یەكم بوو ئەو دیمەنە دەكەوتە بەرچاومان، لە دوای تەواو بوونی ژماردن بەندیەكان لە حەوشە بلاّوەیان كردو هەندێكیان بۆ لای ئێمە هاتن لەپەنا شیشەكان كەوتنە قسە من زۆر بەشپرزەیی لەوی وەستابووم یەكێك لە بەندیەكان پرسی (ئێوە لە كوی هاتونو خەڵكی كوێن؟) گوتم: (لە هەولێر هاتوینو من خەڵكی ڕواندزم ئەوانی تریش خەڵكی دەورو بەرن هی تریش هەیە نایان ناسم)، یەكێك گوتی (منیش ڕواندزیم دەبی بتناسم من بەحەسەن نۆپل ناسراومو ئارەزومە بزانم تۆ كیی؟)

گوتم: (من دەرگەڵەییم كوڕی سلێمان بەگ)م، (حەسەن) هەر زوو پرسی (بۆ بەند كراوی؟) گوتم: (كاكی بەڕێز سەرباز بووم زستانی ڕابردوو لە مێرگە سۆر بووم ئاگام لە هیچ نەبوو كۆمەڵێك بەندو بالۆرەیان بۆ هەڵ بەستووم بوختانی بی سەرو بەریان بۆ ساز كردوم، ئەوە ماوەیەكە لە كەركوك لە پێش دادگای عورفی چاوەڕوانی بەزەیی ئەوان بووم). حەسەن منی وەها دیت بەزەیی پێدا هاتم ڕۆیشت زۆری پی نەچوو گەڕایەوە قاپ قاپەیەكی دارو دەسرۆكێكی سپی (گۆترە) بۆ سەربەستنی بۆ هێنام بەڕاستی جێگای ڕەزامەندیم بوو لەبەر ئەوەی سەركۆت و پی خواسبووم. بی گومان بەندیەكان ڕۆژانی

بەیەك گەیشتنی كەس‌و كارەكانیان هەبوو كەل‌و پەلیان بۆ ئەهێنان ئـەوەی پێویسـتیان پـی هەبایـە، بەلاّم من لەوەش بی بەش بووم، لە دوای چەند ڕۆژی ڕەزالەت خانە دابەشی سەر قاوشەكان كراین مـن لە قاوشی ژمارە (5) دانرام، قاوشی پێنج چەندین دەزگای دارتاشیو دار شەق كردنی لەناو دانرابـوون، لەژێر یەكێك لەو دەزگایانە بەتانیە شورەكەم ڕاخست‌و لەسەری دانیشتم، سـەیری بەندیـەكانم دەكـرد هەریەكەی كەل‌و پەلی خۆیان هەبوو، ڕۆژی دوایی لە كۆتایی ژماردن ئێمـەیان دابـەش كردینـە سـەر ئیش، هەریەكەی لە شوێنێك دانراین كاربكەین، من ناوم بۆ ئاشخانە دەرچوو، ڕۆیشتمە شـوێنی كـارو دیار بوو كۆمەلێك دانیشتبوون خەریكی پاك كردنەوەی شێلم بوون، مرۆڤێكی موو زەردی چوار شانەی چلكاوی زنجیرێكی ئەستوری لە پێدا بوو سەبیلەیەكی كوردەواری بە دەستەوەبوو كاتێـك سـەلامم كـرد ئەو پیاوە هەر زوو گوتی: (مام خەنی دانیشە، چەقۆیەكی بۆ بێنن دوایی زانـیم ئـەو پیـاوە ئاشـپەزی گشتی یەو ناوی (چیچۆ)یە بیست سالّ حوكمە، زۆری پێنەچوو بەندیەك هات سەلامی كردو ڕۆیشتە ژورێك عەرەب بوو، ئەویش زنجیرێكی لە پێدا بوو ووتیان ئەوە بەرپرسی ئاشخانەیەو ناوی (سید محمد)ە. كاری من لەوی ئەوە بوو خواردنم بۆ ئەوانەی لە ژووری ئیعدام بوون دەبرد، كارە سەرپییەكانیشم دەكرد كەمێك شارەزای بەندیخانە بووم، دیار بوو بەندیەكان ئێواران دەیان خوێند منـیش چـووم نـاوی خـۆم بنووسم، مامۆستای بەپرس گوتی: (خوێندەواریت هەیە؟) گوتم: (بەلّی كەمێك خوێنـدەواریم هەیـە)، كاتێك سەیری كرد خوێندنەوەو نوسینم چۆنە گوتی: (ئەوانەی دەیان بینی هیچیان ئەوەندەی تۆ نـازانن مەگەر بێیت قورئان بخوێنی).

ئەڕۆیشتم عەرەبیو قورئانم دەخوێند، عەرەبییەكەم لاواز بوو دەمویست باشتر فێربیم، ڕۆژێك لەبن دیـوار دانیشـتبووم عــەرەبیم دەنوسـیەوە دیـتم كەسـێك لەسەرسـەرم وەسـتا بـوو زۆر بـە ووردی سـەیری نووسینەكەمی دەكرد، سەرم هەلّبڕی‌و ویستم هەستم نەی هێشت سەیرێكی كردم دیتی بـە مرۆڤێكـی شپرزە دەچم. پرسی: (چەند سـالّ حوكمیـو لەسـەر چ بەنـدكراوی؟) ئـەوەی ڕاسـتی بێـت باشـی تـی نەدەگەیشتم لەبەر ئەوەی عەرەبیم باش نەبوو، برادەرێكی كوردی بانگ كرد لە بەندیـەكان بـۆ ئـەوەی تەرجەمەمان بۆ بكات، گوتم: (پانزە سالّ حوكم كراوم)، سەرباز بووم ئەو تاوانەی لە دادگای كـەركوك پیی حوكم كرام بۆم باس كرد، پیاوەكە كـەمێك وەسـتاو چـاوەكانی دانایـە سـەریەكترو گـوتی: (دوای ژمـاردن وەرە لام لــە قاوشــی دوو نامەیـەكی داواكاریـت بـۆ ئەنوسـم بـۆ مـەلیك بـۆ سـوككردنی حوكمەكەت)، پرسی: (خۆ بڕیاری دادگات مۆر نەكردوە؟) گوتم : نەخێر مۆرم نەكردوە.

ئەو مرۆڤە بۆ ژماردن نەدەهات كاتی پرسیم بۆ نایەت بۆ ژماردن، گوتیان سیاسیـەو دەلّـێن شـیوعیە ناوی (غەنی) بوو. لەسەر ڕاسپاردەی خۆی ڕۆیشتمە لای ئەو مرۆڤـە، ئـەوەی ڕاسـتی بێـت بـەڕوێكی

گەشەوە بەخێر هاتنی کردمو هەر زوو دەستی دایە قەڵەمو کاغەزو دەستی کرد بەنوسین لەکۆتاییدا بە مەرەکەب ئەنگوستی تەڕ کردمو بەکاغەزی وەناو گوتی: (تۆ بڕۆ دوو بەیانی خوشکم دێتە سەردانم ماڵیان لەبەغدایە وا ئەکەم نامەکە باوێتە سندوقی ماڵی (مەلیك) هیچ غەمت نەبێت.

کاتێك لای ئەو مرۆڤە بە سۆزە دەرکەوتم بیرم لەوە کردەوە ئەگەر بی گوتبایە دە فلس چیم دەکرد!، خۆ یەك فلسم نەبوو، بەلاّم ماڵی ئاوا بێت هەموو شتی بەخۆی رێکخست. ئەوەی دیار بوو لەو بەندیخانە گەورەیە کەسی لە خۆم بی کەس ترم نەدەدی، تەواو ئالۆزو شێواو بووم، چونکە هەر من بووم کەس نەدەهاتە لام، پەرۆشیم لەوە نەبوو کە کەس نەدەهاتە لام، بەڵکو پەرۆشیم ئەوە بوو بڵێن ئەو گەنجە کەسی نیە بۆیە نایەنە لای.

نامەی ئەو مرۆڤە بۆی نوسیم ماوەی چەند مانگێك دەنگی نەبوو پیاوەکەش لەوی گواسترایەوە بۆ شوێنێکی تر منیش لیی بی ئومێد بووم، کەچی ڕۆژێك بانگ کرام بۆ لای مدیر کە چوم ناوبراو پرسی: (تۆ نامەت ناردوە بۆ مەلیك بۆ سوك کردنی حوکمەکەت؟) منیش گوتم: (بەڵی من نامەی داواکاریم داوە بە مەلیك زۆر لەمێژە تاکو ئێستا بی وەلاّمە). مدیر گوتی: (باشە چەند حوکم کراوی). گوتم: (15ساڵ) گوتی: (بە چەند ساڵ ڕازی دەبی ئێمە بۆت دیاری بکەین؟) گوتم: (بەیەك ڕۆژیش ڕازی نیم لەبەرئەوەی تاوان بار نیم تا ڕازی بم یان نا). مدیر گوتی: (بۆت بکەین بە پێنج ساڵ ڕازی دەبی؟) گوتم: (نەخێر بە پێنج ڕۆژیش ڕازی نابم ئەگەرچی نزیکەی ساڵێکە بەندم غەدرێکی زۆر لە من کراوە لەجیاتی ئەوەی خەلاّت بکرێم بەند کراوم).

مدیر گوتی: (کوڕم ئەوەی ڕاستیە ئەمرت گەڕاوەتەوە بە دوو ساڵ کەیفی خۆتە مۆر بکەی یان نا، بەلاّم پێت دەڵێم دەستی لی مەدە دوور نیە زیاد بکرێت! لەو کاتەی نزیکەی ساڵێك بوو بەندکرابووم بەگوێرەی بڕیارەکە ساڵێکم مابوو دەربچم.

ڕابواردنم لە بەندیخانە

ڕابواردنم بەزۆری لەگەڵ ناسیاوەکانی جەماعەتی گەرەوەییەکانو (حسن نۆپل)و زۆر جاریش (عەلی ئاغای سپینداریو کەریم خۆرانی)و ئاشنایەکانی تر بوو.

ڕۆژێك باش چاوەش (کامیل) ناسراو بوو بە جەلادی بەندیخانە ئەوەندەی باسی بکەیت مرۆڤێکی ناپەسەندو بی ڕێز بوو چەند نارێكو ڕەوشت ناشیرین بوو، جولاّنەوەو هەڵسو کەوتی ئەو پیاوەو کارەکانی کە پیی سپێردرابون پڕ بە پێستی خۆی لیی دەوەشانەوە، لە قاوشی (5) بەژور کەوت لەگەڵ پۆلیسێك، کاتێك گەیشتە لای من گوتی: (هەستە)، منیش هەستامو سەیری بەتانیە شوڕەکانی کردم لەژێر سەرم گۆڤارێکی گەلاوێژ هەبوو برادەریك لە کاتی دەرچونی لە بەندیخانە بۆی جی هێشتم،

گۆڤارەکەیان برد بەلامەوە سەیر بوو بۆچیان برد، لە دوای دوو کاتژمێر منیشیان برد بۆ لای مدیر، ناوبراو پرسی: (ئەو گۆڤارە هی تۆیە؟) گوتم: (بەڵی هی منە، برادەرێك بەربوو ئەم گۆڤارەشی بۆ من بەجێ هێشت). مدیر گوتی: (نازانی ئەو ژمارەیە قەدەغەیە، ئەوەی لیی بگیرێت بەتووندی سزا دەدرێت). گوتم: (نەخێر نەم زانیوە لە کوێ بزانم کەس باسی نەکردووە کەوا قەدەغەیە ئەوە ئێستا لەئێوەی دەبیستم کەوا قەدەغەیە). مدیر بە (کامیل)ی جەلادی گوت: (برۆ بیبە دە داری لی بدە با جارێکی تر کاری وا نەکات). کامیل بردمیو پێیەکانی بە قایش بەستم (10) داری لەبەری پی دام، کاتی ویستم هەڵبستم برۆم نەم توانی، چونکە پێم (گۆد) ببون دەستم کرد بە جنێو دان ئەوەی هاتە سەر دەمم نەم گێرایەوە، رئیس عورەفا (هیلال) لەوی بوو پیاوێکی باش بوو گوتی: (کورم هەستە برۆ ژورەوە خۆت ماندوو مەکە). لە دوای ئەم بەسەر هاتە رۆژێك کاتژمێر10ی بەیانی لە دائیرە بانگ کرام نەمزانی بۆ چیە بی گومان بەو هیوایە نەبووم کەس بێتە لام ترسام نەوەك دیسان بۆ لێدان بێت! بردیانم بۆ لای مدیر کاتێك چومە ژورەوە دیتم رئیس (بەکر سامی) لەوی دانیشتبوو بەخێر هاتنم لی کرد کەوتە قسە لەگەڵم وای راگەیاند کە بە مدیری گوتبو ئەوە خزمەو چاوت لی بێت زەرفێکی دامیو گوتی: (نەم توانی چیت بۆ بێنم ئەوا ئەرۆمە زاخۆ لە گەرانەوە بێرەدا دێمەوە، بەلاّم لەوانەیە دوا بکەوم)، رۆیشتمە دەرەوە و ئەوانیش لەگەڵ مدیر دەرکەوتن مدیر پێی گوتم: (هەر کارێکت هەبوو وەرە لام شەرم مەکە).

ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو هاتنی ئەو پیاوە بوو بۆ لام، بوژامەوە لەدوو لاوە لە رووی ئابوری ناوبراو زەرفێکی دامی سی دیناری لە ناو دابوو یارمەتیەکی زۆر باش بوو لەو دەمەدا، دوەمیان هەڵوێستی کاربەدەستانی بەندیخانە بەرامبەر بەمن گۆرا بەڵگەش ئەوە بوو رۆژی سێیەم مفەوەز (فازڵ) ناردی بەدوامدا گوتی: (چیتر مەرۆ ئاشخانە لەمەو دوا رۆژی وەرە ئێرەو سەرم لێبدە ئەو نامانەی بۆ بەندیەکان دێن بۆیان ببە، لە ئەمرۆ بەدواوە ئەمە کاری تۆیە).

لەو کاتەدا ویستم هەڵوێستی کاربەدەستان بخەمە گەڕ یەکەم جار داوام لە مدیرکرد کە زنجیری (عەلی ئاغا) بگۆرێت، چونکە ناوبراو زنجیرێکی ئەستوری لەپی دابوو نەی دەتوانی باش هاتوو چۆ بکات، مدیر بەڵێنی پێدام بۆی بگۆڕی. ئەبی دان بەو راستە بنێم کەوا ئەو دووساڵەی بەندیخانە قوتابخانەیەکی ئەوەندە بە سوود بوو لە ژیانی مندا فێری زۆر شتی کردمو لە زۆر رووەوە وشیار بومەوە، لە ماوەی ئەم دوو ساڵەدا لە زۆر شت گەیشتم کە سود بەخش بوون بۆ ژیانی داهاتووم. بە درێژایی ئەو دوو ساڵەی بەندیخانە تەنیا خۆم بەبی کەس دیت، کەس روی تی نەکردم وتەنها (عزەت)ی برام کە لە رواندز دەیخوێند دوو جار پارەی بۆ ناردم جارێك (1) دینارو جارێکی تریش (750) فلس ئەویشی

لەمەسرەفی خۆی دەیگێڕایەوە و بۆ منی دەنارد، سەردانیش تەنها (محمود شیعه) جارێك هاتە لام، وام زانی دونیای داومەتی ئەوەندە شاد بووم ئەو سەردانەم تاکو مردن لەیادە. زۆرم نەمابوو دەربچم لە بەندیخانە ئەو کاتە (یحیا بەگ) قائمقام بوو هاتە سەردانم سەردانەکەی ناوەخت بوو ئەگەر زوتر بایە کارم زۆر چاك دەبوو، دیار بوو برادەری مدیری بەندیخانە بوو. ڕۆژی هەرە خۆش ئەو ڕۆژەیە کەلە بەندیخانە دەردەچی، ڕۆژی بەربون خۆشترین مژدەی شادیە بەتایبەتی بەیانیان ناوی ئەوانەی بەر دەدرێن دەخوێندرێتەوە، ئەو بەیانیەی ناوم خوێندرایەوە لە خۆشترین شادی دابووم بەتایبەتی لەو کاتەی بەرگی بەندیم داناو بەرگی کوردیم کردە بەرم ئەو کاتە وام دەزانی تازە چاوم بە دنیا هەڵێناوە. پێش دەرچونم ڕۆیشتمە لای هەموو ئەو دۆست و برادەرانەی پەیوەندیم لەگەڵیان خۆش بوو ماڵ ئاواییم لێ کردن هیوای دەرچونی ئەوانیشم بە ئاوات خواست. بەڵی لە بەندیخانە دەرکەوتم بردیانین بۆ سەرای (موصل)گوایە لەوی بەرمان دەدەن تەواوێك چاوەڕوان بوین، ئێمە ئەوانەی سەربازبوین بەڕێیان کردینە ئینزباتخانەی (موسڵ) لەوێش ڕاپێچی بەندیخانە کراین ئەوەی شایەنی باس کردنە ئەوەندەی ئەو دوو شەوە لەوی ئەزیەتم خوارد لە دوو ساڵی بەندیخانەی گەورە ئەوەندەم ئەزیەت نەدی بێ خۆراکی لەلایەکو پیسو پەلۆسیو پێوە دانی تەختە کالۆسیش لەلایەکی ترەوە. ڕۆژی سێیەم یەکێك لە ئەفسەرەکان بانگی کردم پێی ڕاگەیاندم کە دەبوایە بەپێی یاسا نە گەڕێیەوە ڕیزی سوپا، بەلاّم لەبەر ئەوەی مەلیك حوکمی سوك کردووی دەبێ بگەڕێیتەوە ئەگەر لە دووساڵ زیاتر بوایە نە دەگەڕایەوە سەربازی، بەلاّم ئێستا دەبێ خزمەتی سەربازی تەواو بکەی لەبەر ئەوە ئێمە بەڕێت دەکەینەوە بۆ کەرکوك.

گەڕانەوەم بۆ ڕیزی سوپا

لەگەڵ چەند سەربازێك لە (موصڵ) بەڕێ کراین بۆ کەرکوك بە پاسێکی شوڕی شەقو دەق، کاتێك گەیشتینە (ئاڵتون کۆپری) لەوی هەموویان دابەزین من لەناو ئۆتۆمبێل دانە بەزیم لەبەر ئەوەی پارەم پێ نەبوو چایەکی پێ بکڕم، لە دواییدا نائب عەریفێك لەوانەی لەگەڵ ئێمە ناردرابوون هات گوتی: (ئەوە بۆ نایەیتە خوارەوە؟) گوتم: (برا چیت پێ بڵێم، ئەوەی ڕاستی بێت یەك فلسم پێ نییە لەبەر ئەوە دانا بەزم)، نائب عەریفەکە ناوی (سعدالله) بوو دەستی گرتم بەزۆری دایبەزاندم پارەی خواردنو خواردنەوەی منیشی دا بێگومان وام دەزانی دنیای داومەتی، چونکە نائب عەریفەکەم نەدەناسی، درەنگ بوو گەیشتینە کەرکوك بردنیانین بۆ هەمان بەندیخانەی فرقە، سێ ڕۆژی تریش لەوی مامەوە لەدوای سێ ڕۆژ بردمیان بۆ لای ئەفسەرێکی پایە بەرز ئەفسەرەکە بەڕووێکی خۆش گوتی: (تۆ دەبێ خزمەتی سەربازی تەواو بکەیتو بڕۆیتەوە شوێنی خۆت بۆیە ناردومە بەدوات تا

بزانی لە ڕیزی سوپا دەرنەکراوی). گوتم: (باشە ئەوە دوو ساڵە بەندم، دوور بووم لەماڵ و کەس و کار ڕێگام بدەن چەند ڕۆژێك بڕۆمەوەو سەردانێکیان بکەمو بگەڕێمەوە).

ئەفسەرەکە گوتی: (بڕۆوە فەوجەکەت ئاگاداریان دەکەین ڕێگەت بدەن بڕۆیتەوە ماڵەوە)، لـە دوای ئەو چاو پێکەوتنە گەڕاینەوەو ڕۆیشتینە بەردەرگای ئینزیباتخانە لەوی ئینزیباتێکیان لەگەڵ ناردم نـاو براو فایتۆنێکی ڕاگرت سوار بووین ڕۆیشتینە سەربازگەکەو بردمیانەوە فوجی سی لیوای سی، کاتێـك گەڕامەوە فەوج چوار ڕۆژ بەبەرگی کوردی بووم کاتێك بەرگی سەربازیان پێدام پـێڵاو نـەبوو، لەبـەر ئەوەی پێڵاووم نەبوو نەیان دەبردم بۆ تدریب هەر لە قاوش دەمامەوە، بەیانیەك ئەوەنـدەم زانـی مقـدم لیوا لەگەڵ دوو ئەفسەری تر پەیدا بوون دەگەڕان، لە شوێنێك لەناو حەوشە وەستان بانگی منیان کرد کە چوم مقدم لیوا گوتی: (بۆچی ئێرە ئەوەندە پیسە؟) لەکاتی قسەکردنی چاوی کەوت بە قۆندەرەکەم زۆر بە تووڕەیی گوتی: (ئەوەچی یە سەربازو پێڵاوی مدنی ناوی بنوسنو بیهێنن بۆ لام)، ڕێگـای نـەدا پیی بڵێم تازە لە بەندیخانە بەر دراوم‌و پێڵاو نییە بمدەنی، ڕۆیشت ئەفسەرێکی لەگەڵ بوو ناوی (ملازم ئەوەل عبدالغنی) لەکاتی ناوی نووسیم گوتی (مەترسە هیچ نییە).

لەگەڵ ئەوەشدا دڵ تەنگ بووم کاتێك سەربازەکان لە تدریب گەڕانـەوە زوو ڕۆیشـتمە لای (مـلازم نوری حکیم)و شتەکەم پی گوت، ناو براو گوتی: (کەریمە شێت ناوی نووسیوی مەترسـە ئێسـتا دەڕۆم ئەوەندەی تر شێتی دەکەم). شەوی دوایی ڕۆیشتمە ماڵی(ئەمین ڕواندزی)، لەوی مامەوە ئێوارە ڕادیۆی کردەوە، ڕادیۆی (تەورێز) بەکوردی دەدواو ناوی هەندی لە ئەفسـەرەکانی کـوردی خوێنـدەوە ئەوانـەی پلەی سوپاییان پێدرابوو لە کۆماری مهابات. بەرێکەوت شەوی دوایی ڕۆیشـتمەوە لای (صـاڵح نـادرا ئاغاو مستەفا حاجی رەزاق ڕواندزی)، هەردووکیان نائب زابت بوون لە قەڵەمی فەوج، (صاڵح) بـرای مامۆژنم بوو لەکاتی قسە کردندا گوتم: (لەماڵی ئەمین ئەفەندی شەوی ڕابردوو گوێیان دابوە رادیـۆی تەورێز بەکوردی قسەی ئەکرد)، من قسەم تەواو نەکردبوو (صاڵح) زۆر بە زویریو توورەیی گوتی: (بی قەزابی تۆ دوو ڕۆژو کەرکێکە لـە بەندیخانـە دەرکـەوتووی تکـات لـی دەکـەم لای ئێمـە باسـی ئـەو شتانەمەکە سەری ئێمەش مەخەرە قوڕی)، مـن لەسـەر خـۆم سـارد بوومەوە،بـەڵام ئـەوەی جێگـای ڕەزامەندیم بوو ئەوەبوو (مستەفا) زوو بەدەنگ هاتو گوتی: (صاڵح جێگای پەرۆشییە بەو هەڵوێستە چەوتە خۆت نیشان دەدەی کوڕە هیچی نەگوت تۆ بەوشێوەیە جوابت دایەوە، خۆ کەسی بێگانە لێرەنییە بچێت خەبەر بدات تۆ ئەوەندە دەترسێیت).

ئەو ماوەیەی لە کەرکوك مامەوە هەر شەوێك نۆبەتدار نەبوام دەڕۆیشتمە ماڵی (ئەمین ئەفەندی)، شەوێك ئەمین ئەفەندی چەند پیاوێکی لا بوون ڕادیۆی تەورێزیان کردبۆوە کەناوی کۆمـاری مهابـادی

دەهێناو ناوی فەرماندەکانی دەخوێندەوە گیانم تەزی تی هەڵ دەهات بەتایبەتی لەوکاتەی کە سروودی سەیرانگای بەهارانی لی دەدا، دڵم پڕبوو لە شەپۆلی کوڵی شادی، ئەمین ئەفەندی هەستی کرد من زۆرم پی خۆش بوو دوایی پیاوەکان ڕۆیشتن بەمنی گوت: (ئاگاداربە لای کەس باس نەکەی).

لە ناوەڕاستی مانگی دووی 1946 ڕۆژێکی هەینی لەگەڵ کۆمەڵێك سەربازی برادەر لەناو شار دەگەڕاین، لە شوێنێك هەندێك (فالْ)گرەوە دانیشتبوون هەر یەکەیان کتێبێکی لە پێش بوو ڕۆیشتمە لای یەکێکیان سەیری سەر بەرگی کتێبەکەم کرد گشت پیتەکانی بە عەرەبی لەسەر نوسرابوون پیاوەکە گوتی: (ئەوپیتانە دەبینی پەنجەت بخەرە سەر یەکی لەو پیتانە بەئارەزوی خۆت)، کەوای گوت پەنجەم خستە سەر پیتی (ح) پیاوەکە دەستی دایە کتێبەکەو گوتی: (یاحەزرەتی نوح لە دوای کەمێك سەیری کتێبەکەی کردو سەری بەرز کردەوەو گوتی: (تۆ ڕێگایەکی زۆر دوورت لەپێشە ئەوەندە دوور دەڕۆیت هەتا کێوەکانی قەفقاس ماوەیەکی زۆر گیر دەبیتو ماوەیەکی دوور دەکەویتەوە، بەلاّم دەگەڕێیتەوە کەهاتیەوە لێرە لەو کەرکوکە دەبی بە فەرمانبەر، دووەمیان دڵت داوە بەکچێك وازی لی بێنە بۆ تۆ نابێت).

ئەوەی ڕاستیە ئەوکاتە باوەڕم بەقسەکانی نەبوو تەنانەت نەم دەزانی کێوەکانی قەفقاس لە کوێن کەچی لە دواییدا قسەکانی دەقاودەق دەرچوون، کچەکە بۆ من نەبوو خۆشم لەناو کێوەکانی قەفقاس دیتەوە، لەدوای بڕینی ڕێگایەکی دوورو مانەوەم زیاتر لە دوانزە ساڵ بە دەربەدەری کاتی گەڕانەوەش یەکەم جار لەکەرکوك بوم بەفەرمانبەر.

دەنگێك پەیدا بوو کەسوپا دەڕواتە ڕواندز، پێش ئەوەی لە کەرکوك بڕۆین ئێوارەیەك ڕۆیشتمە ماڵی (ئەمین ئەفەندی) لەگەڵ (وریا) لەتارمەکە دانیشتبووین کاتێك (ئەمین ئەفەندی) لەگەڵ هەمان پیاوەکانی جاری پێشو هاتنە ژورەوە (وریا) ڕۆیشتە ژوری خوێندنی خۆی، ئەوان دانیشتن (ئەمین ئەفەندی) بەیەکێکیانی گوت: (ئەوەش کوڕی برادەرتە لێرە سەربازە). پیاوەکە گوتی: (بەڕاستی کوڕی سلێمان بەگە؟) ناوبراو گەڕایەوەو گوتی: (خۆ ئەویش ناوی هەبوو بگیرێت نە ڕۆیشتوە بۆ ئێران؟) لەوکاتە یەکێك هاتەلایان و دیار بوو ئەفسەر بوو لەکاتی قسەکردن ئەو ئەفسەرە گوتی: (ئەمرۆ گوێم لەنزیك ترین باوەڕ پی کراوی (لایەن) بوو گوتی: (لایەنو دارو دەستەکەیان زۆر بە پەرۆش بوون بە چونی مەلامستەفا بۆ ئێران). ئەمین ئەفەندی بەدەنگ هاتو گوتی: (ئەگەر مەلامستەفا بۆی کرابایە نەدەڕۆیشتە ئەو دیو، بەلاّم شێخ ئەحمەدی برا گەورەکەیو هەندێك ئەفسەر پڕۆژەی مەلامستەفایان تێکدا و هاتنی ئەفسەرەکانی ڕوس بۆ بارزان لێرە باوەڕیان لەسەر نەمانو یارمەتیان لی بڕین).

لەو کاتەی لە بەندیخانە دەرکەوتم لە سەرەتای (1946) بەنیاز بووم سەبازی نەکەم گوتم دەڕۆم بە ئیجازەو نا گەڕێمەوەو دەڕۆمە ئەو دیو دەبم بە سەربازی سوپای نیشتیمانی لە مهاباد، بەلاّم پەشیمان بومەوەو بڕیارمدا نابی بە دەست بەتالّی بڕۆم لەو دەمانەش دەنگێکم بەر گوی کەتبوو کە لیوایەکەمان دەڕواتە ڕواندز ئەوە هیوایەکی بۆدروست کردم کە بە دەست بەتالّی نەڕۆم، هەر چاوەڕوان بووم کەی فەرمانی ڕۆیشتن دەردەچێت، لە ناوەڕاستی مانگی دووی (1946)دەست کرا بە خۆ ئامادەکردن، ئەوە بوو بەیانیەك زوو لیوا لە کەرکوك دەرکەوتو پیادە بەرەو سەرو کەوتەڕێ، شەو لەنزیك ئالّتون کۆپری ماینەوەو ڕۆژی سی یەمی ڕۆیشتن گەیشتینە هەولێر دووسی ڕۆژ لە هەولێر ماینەوە لە وێش بە خانزادو بەستۆرە تێپەڕین هەورازو سەرەژێری پیرمامو کەندو دۆلّی کۆڕی مان بڕی لە خوار شەقلاّوە باران ڕای گرتین بۆ ماوەی سی ڕۆژ، دواتر لەوێش بەڕێ کەوتین بۆ(میراوەو سیساوەو باویانو حەریرو گولەك)مان بەجێهێشت بەرەو لۆفەکانی(سپیلك) شەو لە خوار کەلّەکین ماینەوە دوا قۆناغ گەیشتینە (زار گەلّی عەلی بەگ)، لەدیوی دەشتی ڕواندز لەنزیك گوندی(بالّەکیان) دابەزین ئەو شوێنە بوو بە سەربازگەی جێنشین دەست کرا بە دامەزراندنی سەنگەر لە دەوری سەربازگەکە، سەنگەرەکەی پشتی قشلّەی پۆلیسەکان بەسەر گوندی (بالّەکیان)ی دا دەڕوانی بەئێمە سپێردراو بەدلّی من بوو.

ئەوەی دیارە ڕێگایەکی دوورمان بەپێ بڕی هەتا (زار گەلّی عەلی بەگ) لە ژێر تەڕو تووشی ڕۆژانی باران، ڕۆژانی لە هەولێر بووین بلاّو کراوەیەکم دەست کەوت دەربارەی کۆماری دامەزراوی (مهاباد)و وێنەی (پێشەوا قازی) لێدرابوو تەواو دلّی شادکردم. سوپا لە(زارگەلّی) خەریکی خۆ ڕێکخستنو دامەزراندنی سەنگەرەکان بوو، کەچی من کەوتبومە بیر کردنەوە بۆ دەست نیشان کردن وڕەچاو کردنی ڕێگایەکی گونجاوو لەبار بۆ پێدا دەرباز بوون لەکاتی ڕاکردن، زۆر بەوردی ڕێگایەکانم خستنە بەر چاو (دێلیزیان سەری بەردیو باپشتیانو جندیان) ئەم ڕێگایانەم پەسند نەکردن. دەرچوون بەو ڕێگایانەدا مەترسی زۆی هەبوو لە بەر ئەوە ڕێگایەکم ڕەچاو کرد ئەگەر چی دوورو پڕ زەحمەتیش بوو، بەلاّم لەسەدا سەد سەرکەوتنی تێدا بەدی دەکرا ئەویش ڕێگای (گۆڕەزو بەسەر کەوتنی بەنی باڵەکیانو دابەزین بۆ ناوگەلی عەلیبەگو پەڕینەوە بۆ بەری هەندرێن) بێگومان ئەو نهێنیە هەر لای خۆم بوو تاکو کاتی دەرکەوتن.

هەر لەو کاتەی گەیشتینە (زارگەلی) چەند جارێك ڕۆیشتمەوە گوندەکانمانو بۆ چاو پێکەوتنی هەندی لە گەنجە باوەڕ پیکراوەکان، لە(دۆلەمنجەل) چاوم کەوت بەچەند لاوێکی خوێن گەرم توانیم ڕازیان بکەم لەکاتی پێویست بێن بڕۆین بۆ مهاباد بۆ خزمەتی (کۆماریکوردستان)، هەروەها لەناو

سەربازگەکەش لەگەڵ کۆمەڵێك سەربازی دۆستو برادەر لەو ڕەوە قسەمان کردبوو، ئێوارەیەك زانیم (مستەفاحاجی ڕزاق) بەند کراوەو چومە لای دیار بوو لەژێر خیوەتێك داندرابوو نۆبەتداری لابوون، ناوبراو لەسەر ئەوە گیرا بوو لەگەڵ زابتی خۆی بەشەڕ هاتبوو ئەو ڕۆژە بوو چاوم بە (ئیسماعیل عارف) کەوت ناوبراو عریف حاشای فەوج بوو دیار بوو بەنیاز بوو بڕوات بۆ (مهاباد)، ئەگەر چی برادەرم بوو بەلاّم نەوێرام خۆی لی ئاشکرا بکەمو بڵێم منیش بەو نیازەم، هەستم کردهەڵوێستی زۆر باش بوو پێیەوە دیارە گیانی کوردایەتی هەیەو مرۆڤێکی کورد پەروەرە لەگەڵ ئەوەشدا نەمتوانی پێی بڵێم لەگەڵ خۆمت دەبەم! لەو گەنجانەی لەگەڵیان دوابوم لە (دۆڵە منجەل) پێش بڕۆم ئاگاداری (ئیسماعیل مامەشێخە)م کرد بێت بۆ ئەو شوێنەی بۆی دیاری دەکەم بۆ بردنی چەك، لەسەر ئەو ڕۆشناییە لەسەرەتای مانگی (1946/4)ڕۆژێك ڕۆیشتمە ماویلیان بۆ ئەوەی(ئیسماعیل) ئاگاداربکەم و ڕۆژو کاتی بۆ دیاری بکەم، ئەوە بوو چاوم بەناوبراو کەوتو شوێنو کاتم بۆ دەست نیشان کردکە کەی بێت، پێش (ئیسماعیل) بێت ئەو دوو سەربازەی بەڵێنم پێدابوون کە بیان گەێنمە گوندی (وەرتی) ئاگادارم کردن لەو شوێنە ئامادە بن کە بۆم دیاری کردبوون. پێم گوتن (کاروانێك دێت دەچێتە لای ئێمە لەگەڵ خۆیان دەتان بەن هەتا وەرتی)، هەر بەوشێوەیەش بە (ئیسماعیل)م ڕاگەیاندبوو کەوا دوو سەرباز دێنە ئەو شوێنەی بۆ تۆ دیاری کراوە بیان غافلێنە تا من دەردەکەوم لەسەنگەر، ئەگەر من نەهاتم پێیان بڵی کاروان دورە هەتا ئەگاتە ئێرە زۆری پیێ دەچێت بانەزانن من دێمو تۆ چاوەریی من دەکەیت نەوەك بۆم ڕێك نەکەوێت چەکەکان دەربخەم ئەو کاتەی من دەرکەوتم با ئەو کاتە بزانن مەترسی نیە. ئێوارە (ئیسماعیل) لە شوێنی دەست نیشان کراو دەرکەوت لەگەڵی ڕۆیشتمە دوکانی سوپا هەندی شتی پێویستم بۆ ڕێگا کڕیو دامە دەستی، ناوبراو ڕۆیشت بۆ شوێنەکەومنیش گەڕامەوە بۆ سەنگەر (رەبیە) بەخۆم جێگری ئامیر(عەزیرە) بووم نائیب عەریفمان لە نەخۆشخانە بوو، نۆبەتدارم دیارکردن بەشێوەی پێویست، لە دیوی لای دەرگای سەنگەر خۆم نۆبەتدار بووم لەلایەکەی تری خیوەت سەربازێکی عەرەب (حسن جمعە) نۆبەتدار بوو خەڵکی دیوانیە بوو ئەوانەی گۆڕیمانن خەویان لی کەوت شەو ڕاکشا بوو لەو کاتەش لەخوار سەنگەرەکە چەمارۆی سەگەکانی شوان بوو ڕۆیشتمە لای حسن پێم گوت: (وشیار بە سەگەکان ئالۆزن دیارە شتێك هەیە).

گەڕامەوە ناو خیوەت هەموویان نوستبوون تفەنگەکانم خستنە باوەش بردنم بۆ لای(ئیسماعیل) دیاربوو دوو سەربازەکانیش لەوی بوون گەڕامەوە فیشەك و ڕەشاشم لە دەرگای سەنگەر بەجی هێشت لەبەر ئەوەی دەم زانی پێمان دەرناچێت زوو بەزوو هەریەکەی هەندی فیشەکم دا پێیان هەریەکەی تفەنگێکی زیادیان هەڵگرتو کەوتینە ڕی بەو ڕێگایەدا کە دەست نیشان کرابوو بەڕێگای گۆڕەزدا

سەرکەوتین بۆ سەر بەنی باڵەکیان، شەوێکی بەهاری بوو ...

ڕاکردنم لە ڕیزی ســوپـــای عێراق

وەك لە سەرەوە باسکراوە دادگای سوپای (عورفی) کەرکوك لەسەر هیچ بـڕیاری بەنـد کردنـی دام، دوو ساڵ بەندی و ئەزیەتو دەردە سەری بەنیاز بوون گوایە خزمەتی سەربازیان بۆ تەواو بکەم، بەلاّم بەپێی ئەو بڕیارەی بەخۆم دابوو کە ڕابکەم لەریزی سـوپا لـە ناوەڕاسـتی مـانگی 4\1946بـۆم هەڵکـەوت بڕیارەکەم گەیاندە جیو لەسەنگەر دەرکەوتم لەگەڵ هاوڕێکانم ڕێگای سەرکەوتنم گرتە بەرو بـەگۆڕەزدا سەرکەوتین، شەوێکی بارانی بوو لەگەڵ دوو سەربازی تر لە فەوج کـەناویان(حمـە عزیـزو نـورەدین)و (ئیسماعیل مامە شێخە) لەگەڵ دەرکەوتنی ئاسۆی بەیانی لە کێوی بـەنی (باڵـەکیان) سـەرکەوتین، بەلاّم تا سەرکەوتین زۆر هیلاك بوین، لەبەر ئەوەی پاش باران بـوو (7)تفـەنگو (800) فیشـەکمان پێبوو باشیش شارەزای ڕێگا نەبوین لەگەڵ ئەوەشا باش ڕۆیشتین لـەکاتێکی بـاش سـەرکەوتینە سـەر لوتکەی بەرزایی کێوی (بەنی بالەکیان)، دوای پشو دان بوو بەڕوناك لەوێوە سەیری سـەربازگەوڕێگاو بانەکانی دەشتی ڕواندزمان دەکرد، ئەو دەشتەی ئێستا پیی دەڵێن (دەشتە دیان)، زۆر بـاش دیـار بـوو سەربازەکانی سەربازگە لەو دەشتە پەرت و بلاّو ببون لە سەر ڕێگایەکانی (بادلیانو سەری بەردیو ناو ڕۆینو هاودیانو مەزنەو باپشتیانو گەروی سۆرە پەلۆکیو جندیان)، ئەگـەڕان بـە دوای منـدا. لـەوی خۆمـان بواردتا ئێوارە نزیك ڕۆژئاوا هەندی مەخزەنی ڕەشاشمان پـێ بـوو پڕبـوون لەفیشـەك بـەتاڵمان کردنو مەخزنەکانمان لەوی شاردنەوە، پێش تاریك دابی سەرەو ژێر بـۆ نـاو(گـەڵی) دابەزینـە خـوارو لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە سەر پردی (کانی ماران) یەکەم جار(ئیسـماعیل) دەربـازی ئـەو بەر بوو لەپردەکە پەڕیەوەو لە دوای ئەو سەربازەکان پەڕینەوە لە دوای ئـەوانیش مـن پەڕیمـەوە دوایـی بەسەر کەوتینە سەر ئەو ڕێگایەی بۆ(بێخـاڵ) دەڕۆیشـت بەوڕێگایـەدا ڕۆیشـتین تـاوەکو گەیشـتینە سەروچاوەی ئاوی (بێخاڵ)لە پردەکان چەندجار ئەو بەرو ئـەو بـەرمان کـردو دەربـاز بـوین لەگونـدی (بێخاڵ)یش دەرباز بوین، ئەو دووسەربازەی لەگەڵمان بوون یەکیان پەکـی کەوت، ئەوەی تریش گـوتی زیاتر ناتوانین بڕۆین لەبرسان، شەودرەنگ لەوی ناچار بووم (ئیسماعیل)م جیـا کـردەوە، بـەڕێم کـردە گوندی (کانیە قوڕ) بۆ نان هێنان بەخۆم لایان مامەوە (ئیسماعیل) شتەکانی پێی بوون لەگەل خـۆی بردنو رۆیشت، بێگومان نابوا بەجێیان بێڵین ئەوان هیچیان لەسەر نـەبوو، لـەوە دەترسـاین بـەجێیان بێڵین ئاشکرامان بکەن ئەو ئەشیاییەی پێیان بوو لیمان وەرگرتبوون لەگەڵ ئەوەشا نەیان دەتوانی بڕۆن هەرچۆنەکی بوو وورە ووردە ڕۆیشتین بەسەر کەوتینە سەر ئاوی (مێگر) کە بۆ ڕواندز دەڕوات لەگـەڵ گەیشتنی ئێمە (ئیسماعیل)یش گەڕایەوە تەواوێك نانی هێنابوو، لەوی نانو ئاوێکی بەتامان خـواردو

کەمێك پشووماندا، ئەوجا هەستاین زۆر بە گورجی بەرەو دۆڵی (ئاکۆیان) ڕۆیشتین شـەوێکی مانگـە شەو پنکە هەوری لەبەر بوون بەناو گیای سـەوزی بـەهار دا دەڕۆیشـتین، بـی گومـان سـەربازەکانیش کاتێك تێریان خوارد زیندو بوونەوە، زۆر بە چووستو چالاکی دەڕۆیشتین. لە ڕاسـتی (کێلـی بـەکون) گەیشتینە سەر ڕوبار، ڕوباریش ئەوەندە زۆر دەهات لەوکاتەی خەریك بووین بپەڕینەوە گوێمان لە رەقە رەقی پێخوستی وەلاخ بوو خۆمان دایە پەنای ژێر کەند دیار بوو پۆلیس بوون، ئەوانیش بە دوای ئێمەدا دەگەڕان، کاتێك دوورکەوتینەوە ئەوکات ئێمە لە ڕوبار دەربازبوینە بەری هەنـدرێنو بـە کۆسـپەکانی (دەروك) دا سەر کەوتین بە بنەی هەندرێن دا تێپەڕ بووین، لای بەرەبەیانی گەیشتینە (گەڵی بە تاوك) لە پشتی بێشوك بەسەر (جندیان)دا دەیڕوانی لەوێش (ئیسماعیل) مان بەڕی کردە بێشـوك بـۆ نـانو بش زانیت دەنگ وباس دەربارەی ئێمە چی هەیە. ناو براو چوو بووە ماڵی (مـەلا سمایـل)، ئـەو کەسـە خۆشەویستی باوکمو هەمووومان بوو.

کاتێك(ئیسماعیل) ڕۆیشتە بێشووك بەسەربازەکانم گوت: (من کەمێك دەخەوم هەتا (ئیسماعیل) دەگەڕێتەوە وشیار بن، ڕۆیشتمە پەنا بەردێك نووستم کاتێك گـوێم لـە دەنگێـك بـوو یەکسـەر سـەرم هەڵبڕی، سەرێکی زەردم بەرچاو کەوت، زوو تفەنگم سوار کرد، بەنهێنی خۆم گەیاندە (نـوری) دەبیـنم خەوتون هەڵم ستاندن لەوکاتەدا جەنگۆی کوڕی (مـەلا سمایـل)ە، منـداڵ بـوو هەستاسـەرپیوگوتی: (وەڵلاّ کەس لێرەنییە) دیاربوو لەگەڵ (ئیسـماعیل) دەدوا، ئەوکاتـە بـانگم کـرد وەرە ئێـرە لێـرەین. ئەوکاتە هاتن دیاربوو نانو ماستو چایان بۆ هێنابوین، لە دوای نان خـواردن هـەر دوو منداڵـەکانی (مەلا سمایل، قادرو جەنگۆ)مان بەڕی کردنەوە بەقادرم گوت: (لای کەس نەڵێن ئەوانمان دیت ئـەگینا دەتان گرنو باوکتان دەخەنە بەندیخانە (قادر) گەورەتر بوو لە (جەنگۆ)ی برای، ئەوان گەڕانەوە ئێمەش بەبناری هەندرێن دا بەناو دارستانو کەندو دۆڵـە سـەختەکان دا بـەرەو گونـدەکانی (دۆڵـە منجـەل) ڕۆیشتین .

لە ڕێگا (ئیسماعیل) بۆی گێڕامەوە لەوکاتەی چوو بوە ماڵی (مەلا سمایل) ئەڵێت: (هـەر چـاوی بە من کەوت زوو پرسی لە کوی وە هاتوی پێم بڵێ ئەو نێو چاوان ڕەشە هیچ خەبەری هەیـە یـان نـا؟ ئەوە چەند ڕۆژە باوکی لە وارەکۆن چاوەڕوانیەتیو ماڵیشی بەڕی کردۆتەوە دەرگەڵـە حکومـەت ئـاڵۆزە خەڵك ئەڵێن زرار ڕۆیشتوە چەکی زۆر بردووە بە دوای باوکیاندا ناردوە نەچـووە، بێشـوکیان بـە ووردی پشکنیوە).

(ئیسماعیل) ئەڵێت: (مەلا سمایلم لە ماڵ دەرخست لە پەنا دیوار پێم گوت من لەگەڵ زرارم ئەوا لێرەین لە گەڵی بەتاوك بۆ نان هاتووم)، مەلا سمایل دەستی بەڕدێنی داهێناو گوتی الحمدللـە. زوو بـە

منداڵەکانی نان‌و شتومەکی سازکرد بە(قادرو جەنگۆ)ی بەڕی کرد بەو بیانوە کەنانی بۆ جوتیارەکـان ئەبەن، منیش بە دوایاندا هاتم.

لەناو دارستانی بنەی (هەندرێن) دا دەڕۆیشتین دیاربوو ئۆتـۆمبێلی سـوپا پـڕ لـە سـەرباز بـەرەو سەرەوە دەڕۆیشتن سەری ڕۆژئاوا گەیشتینە سەروچاوەی ئـاوی (دەنگـارە)مـام (رسـول)ی مـاویلی لـە سەروچاوەی ئاوی ناوبراو چاوی بە ئێمەکەوت سەرسام بوو کەدیتی ئەوەندە کەسە بەبەرگی سەربازی لە چیا دا بەزینە سەر ئاو بە چەکەوە لە دواییدا من‌و(ئیسماعیل)ی ناسی، ناوبراو شوان بوو دەی گـوت: (ئەگەر تفەنگێکم بدەنی لەگەڵتان دێم بزنەکان بەجی دێڵم، بەڵام لەگەڵی کەوتمە دوان کـە بزنـەکانی بەخێو بکات باشترە لەتفەنگ، تفەنگ نان پەیدا ناکات بەڵکو نگبەتە ... .

لە دوای پشوێکی کورت لەسەر ئاوەکە بەرەو (وارەکۆن) ڕۆیشتین لە ڕێگای بانی (میراجیان) بـیرم لەوە دەکردەوە خودا بکات باوکم نەڵێت منیش لەگەڵتان دێم. ئێوارە درەنگ بوو دیاربوو ئۆتۆمبێلی پڕ لە سەرباز ئەڕۆیشتنە سەرەوە ئێمە دانیشتین هەتا ئەوان تێپەڕ بوون.

چەکدارەکانی لەگەڵ باوکم دا بوون چاوەڕوانی ئێمەیان دەکرد لـە پشـتی (وارەکـۆن) لـەناو کێڵـە شاخەکان، کاتێك ئێمە ئەبینن لەبانی (میراجیان) دەڵێن ئەوە پۆلیسن دێن خۆیان ئامادە دەکـەن، لـە دواییدا بە دووربین سەیر دەکەن چوار چـەکدار بـەرەو (وارەکـۆن) دەڕۆن نـەیان دەزانـی مـن سـەربازم لەگەڵن، دەڵێن ئەوانە چەکی زیادیان پێیە، لە دواییدا زانیبویان ئێمـەین منیـان ناسـی بـوو لەگـەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە ناو گووندی (وارەکۆن) ئـەوانیش دابـەزین لەسـەر بـانی مـاڵی (حسـن خاسکە) بەیەك گەیشتین باوکم پرسی: (بۆچی ئەوەندە گیر بووی ئەوە سـی ڕۆژە ئێمـە لێـرە چـاوەڕێین ئەگەر ئەمرۆکە نەهاتبان بەیانی ئەڕۆیشتین بیری ئەوەمان دەکردەوە ئەبی بەلای (سیدەکان)دا ڕۆیشـبن لەبەر ئەوەی دەربارەی ئێوە هیچ دەنگ وباسێك نەبوو ئاخۆ چیتان بەسـەر هـات بـۆ ئەوەنـدە گیربـوون حکومەتیش ئالۆز بوو ڕێگای گشتی چۆڵ نەبووە لە هات‌و چۆی سوپا!)

لە قسەکانی باوکم بۆم دەرکەوت کەوا بەنیازە لە گەڵمان بێت، لەو قسانەدا بەسەر هاتەکەم بۆ باس کرد چۆن گەیشتوین‌و بەکوی دا هاتووین. هەر ئەو دەمە بەرگەکەمان گۆڕی لەگەڵ سەربازەکانیش کەوتمە قسەکردن گوتم: (ئێمە دەڕۆینە (مەهاباد)و دەبینە سەربازی (کۆماری کوردستان)، ئەگەر ئێوەش بەشداری بکەن ئەوا تفەنگەکانتان لەلا دەمێنن، ئەگەر دەشڕۆنەوە وەك خۆتان داواتان کردوە کە بتان گەێنینە گووندی (وەرتی) ئەوا بەیانی لە (دەرگەڵە) کەسێکتان لەگەڵ دەنێرین هەتا دەتان گەێنیتە (ڕانیە). هەر دووکیان گوتیان: (تازە مردن‌و ژیانمان لەگەڵ تۆیەو لەتۆ جیا نابینەوە)، بەو هەڵوێستەی (حەمە عزیزو نورەدین) کە ئامادەن بێن لەگەڵ ئێمە زۆر خۆش حاڵ بووم، هەریەکە لەوان

دەستە جلکێکی کوردیان پێدراو چەکەکانیان لامانەوە، ئەو چەکە زیادانەی تریش دران بەو کەسانەی چەکیان نەبوو، یەك لەوان (حەیدەر) بوو پیاوی ناو ماڵ، ئەو شەوە ژنی هێنا بوو، ئەوەی ڕاستییە پێم خۆش نەبوو تفەنگ بدەم بە ناوبراو، بەلاّم نەمویست قسەی باوکم بشکێنم، ئەو کەسە ئەوەندەی بلّیی دەروون ڕەش‌و ناپەسند بوو، دەتوانم بلّێم دەربەدەری من‌و توندو تیژی باوکم لە هەلّوێستی بی ڕێزی زڕ دایك بوو، دوو ئەوەندەش پڕو پوچی و نا پیاوەتی حەیدەرە ڕەشی باوەڕ پێکراوی باوکم بوو ...

لە وارەکۆن بەرەو مهاباد

پێش ئەوەی لە (وارەکۆن) دەربکەوین جلە سەربازیەکانم دان بە (ئیبراهیم خاسکەی) کوڕی سەپانمان ئەویش داوای ئەکرد لەگەلّمان بێت، شەو لە گوند دەرکەوتین (حەیدەرە ڕەش) مایەوە گوایا بەیانی لە (دەرگەلّە) دەگاتەوە ئێمە، بەڕێگای دۆلّی وارەکۆن دا سەرکەوتین ژمارەی چەکدارەکان گەیشتە (11) چەکدار ئەوکاتە ئەوەندە چەکدارە بەلەشکرێك دەژمێردرا، شەوێکی مانگە شەو ناوە ناوە هەور دەکەوتە بەر مانگ، من‌و ئیسماعیل لە پێشەوە دەڕۆیشتین بە تەنیشت گوندی ماویلیان سەرکەوتین، گوندێکی کش ومات‌و بی دەنگ، دەنگی بالّندەشی لی نەدەهات، بەسەر کەوتینە سەر زی تەلانی ماویلیان باسك‌و باسك دەڕۆیشتین لە ئاگرێك نزیك کەوتینەوە، دیمان جوتیارن لای گایەکانیان خەوتوون، دیار بوو ئەوەندە ماندوو بوون بە تەنیشتیانەوە تێپەڕین سەریان بەرز نەکردەوە، ئینجا کەمێکی تر ڕۆیشتین لاماندا ناو ڕەزەکان چوینە سەرکانی (مەلا)ی لەدواییدا چوینە ناو کۆلّیتی وەستا(قادر)ی کاتێك لەگەلّ (ئیسماعیل) چوینە ژورەوە پیاوێك لەبەر ئاگر نوستبوو زانیمان (وەلی بەگ)ی ماویلیە، ناوبراو چاوی بەو چەکدارانە کەوت سەرەتا سەرسام بوو، دواتر ئێمەی ناسیو بەئیسماعیلی گوت: (ئەوە زرارو لەگەلّ دایە؟) ئیسماعیل گوتی: (بەلّی ئەوە زرارە)، لەو دەمەش باوکم ئەوانی ترگەیشتنەجی، کەمێك لای ئەو مرۆڤە باشە دانیشتین‌و لەگەلّی دواین دیار بوو خەریکی ڕەزکێلان بوو، لەوی ڕۆیشتین چوینە ناو کۆلّیتی (مالّی میر) ئەو شەوە تا لای بەیانی لەوی ماینەوە، بەیانی زوو سەرکەوتینە(گۆمەوییان) لەوی پشویەکی کورتمان دا بەڕێگای (بەستی شەمی) دا ڕۆیشتینە واری (بارزین) لەمالّی شوانمان (قادر لاجانی) بوینە میوان تا دوای نیوەڕۆ لەوی ماینەوە، دوای نیوەڕۆ ڕۆیشتینە ناو ڕەزەکانی (وارکووریش) دیار بوو خەلّکێکی زۆر لەوی خەریکی کارکردن بوون ڕەزیان دەکێلاّن‌و بن مێویان دەکردن، ئێمە لە کۆلّیتی (محمدحاجی) بووین، دایدایە باران لەوکاتەدا (حمەمینی فقی حسن) هات بۆکۆلّیت بینیم زۆر شڕوشەپرەزە بوو بەزەیم پیهات لەبەر ئەوە بەرگی زۆر بی سەرو بەربوو. کاتێك باران وەستا ڕۆیشتمە ڕووبەڕووی دەرگەلّە زۆرلە مێژبوو لیی دوور کەوتبومەوە لەدیدەنی دیمەنی ئەو ناوە، دیتم (مەلائەحمەدی قادری عبدالباقی) خەریکی ڕەزکێلاّنە

ڕۆیشتمە لای لەدوای چاك‌و چۆنی ناوبراو منی لە پیاوەکان دوور خستەوەوگوتی (زرار ئەوەی بیستومە خزمەکان هەمویان ڕێك کەوتوون یەخەی باوکت بگرن‌و نەهێڵن بچێتە ئەو دیوو تۆش بدەنەوە دەستی حوکمەت بۆیە زۆر ئاگادار بە بەتەنیا مامت (سەیدئاغا) لەگەڵیان نیەو دژی ئەو هەڵوێستە چەوتەیە)، بەڕاستی ئاگادارکردنەوەی ئەو مرۆڤە دڵسۆزە جێگای سوپاس‌و دڵخۆشیم بوو هەرگیز لە یاد ناکرێت، لەدواییدا ئەو مرۆڤە پاکە داوای لیّ کردم‌و گوتی: (ئەگەر بتوانی حمدەمینی فقی حسن لەگەڵ خۆت ببەیت زۆر حەز دەکەم، بەڵکو لێرە ڕزگاری دەبێت، چونکە فیراری عەسکەریە).

لە دوای ئاگادار کردنەوەم لەلایەن مامۆستای بەڕێز، (ئیسماعیل)و دوو سەربازەکەم جیا کردنەوەو پێم گوتن: (ئاگادارتان دەکەم ئەگەر هاتوو باوکم داوای چەکی لی کردن چەکی پی نەدەن، ئەگەر بزانن دەستتان بۆ درێژ دەکەن بی کوشتن خۆتان نەدەنە دەست خۆتان دەزانن ئێمە بکەوینەوە دەست حکومەت ئەکوژرێین کەوابی نایەڵین کەس دەستمان بۆ درێژ بکات بۆیە زۆر ووشیارو ئاگادار بن تا دەچینە ئەو دیوو لەیەك جیا نەبنەوە بەتایبەتی لەناو گوندی دەڕگەڵە، چونکە پاش ماوەیەکی تر ئەچینە ناو گوند). لەگەڵ تاریك بوون دابەزینە ناوگوند کاتێك گەیشتینە بەر دەرگای ماڵمان دیتمان ماڵەوەمان پڕە لەخزمان، ئەوەی (مەلا ئەحمد) فەرمووی ڕاست دەرچوو، ئەوان لەگەڵ باوکم کەوتنە مشت ومڕ من زوو ڕۆیشتمە لای (مام سەیداغا)چونکە تەنیا ئەو بەشداری ئەو مشتومڕەی نەکردبووو لەگەڵیان نەهاتبووە ماڵمان، کاتێك بەیەك گەیشتین گوتی: (خۆت دوا مەخەو لەگوند دەرکەوە نیازیان پاك نیە بەلاّم خەمت نەبێت ئەوەی دەستت بۆ درێژ بکات مەگەر مامت دەستی بە تفەنگ ڕانەگات، ئەگەر براشم بێت ئەبی بزانی سەید کێیە). کاتێك گەڕاینەوە ماڵ گوتیان مام (ئەحمەدی زێڕنی) هاتووە کاری بە تۆیە ناوبراو مرۆڤێکی گۆجەی بیّ پیّ بوو بەچۆکان دەڕۆیشت، ڕۆیشتمە لای دیار بوو داوای ئەوەی دەکرد (حیدەرە ڕەش) نەبەین لەگەڵ خۆمان لە بەر ئەوەی تازەی ژن هێناوە، پێم گوت: (مامەگیان زۆر باشە با تفەنگ‌و ڕانك وچۆغەڵ بێنێتەوە من پارەی ڕانك‌و چۆغەلێکی دەدەمی با بۆ خۆی ڕانك و چۆغەلێك بکرێت). (مام ئەحمەد) ڕۆیشت حەیدەر تفەنگ‌و فیشەك دان‌و ڕانك‌و چۆغەڵی ناردبونەوە، هەر ئەوکات بانگی (حمەدەمینی فقی حسن)م کردو پێم گوت: (ئەگەر بتەوێت لەگەڵ ئێمە بێیت خۆت ئامادەبکەو وەرە با بڕۆین. ناوبراو گوتی: (باوەڕ ناکەم باوکت ڕازی بێت من لەگەڵتان بێم). گوتم: (تۆ هەقت نەبێت من دەت بەم)، ئینجا گوتی: (ئەگەر پرسێك بە باوکم بکەی باشە)، لەسەر داوای ئەو بە پەلە ڕۆیشتمە ماڵیان (مام فەقی) لەژورێك لە شوێنێکی تاریك دانیشتبوو خۆش خۆش قومی لە سەبیلەکەی دەدا، کاتێك پێم گوت: (مامە هاتووم ڕەزامەندی تۆ وەربگرم حمەدەمین لەگەڵ خۆمان دەبەین). مام فقی گوتی: (زۆرم پی خۆشە لەگەڵ ئێوە بێت نەك بەدوای ئەم‌و ئەو

بکەوێت). ئەو شتانەی حیدرە رەشم دایە (حمدامین)و زۆر خۆشحاڵ بووم کە حیدەرە رەش پەشیمان بۆوەو نەهات. پێش ئەوەی لەگوند دەربکەوین ڕۆیشتمە لای دایکم خواحافیزی لی بکەم، زۆر لە مێژبوو لیی دوور بووم، بۆ ماوەیەکی کورت منی بینی زۆر غەمبار بوو، دیار بوو ئەوکچەی فاڵچیەکە پێی گوتم وازی لی بێنە بۆ تۆ نابێت لەوی بوو، کاتێك ماڵئاواییم لی کردن ئەویش لەگەڵ دایکم دەگریا! ماوەیەکی زۆر مشتو مڕی خزمەکان هەر بەردەوام بوو، ناچار ڕۆیشتمە دەرگا بە باوکم گوت: (ئەگەر دێیت بابڕۆین درەنگە ئەگەر ناشهێیت ئەوا ئێمە دەڕۆین)، لەو کاتەوە دەرکەوتین ژمارەی چەکدارەکان گەیشتە(12) چەکدار، شەو درەنگ بوو دەرگەڵەمان بەجی هێشت، زۆر بەریكو پێکی کەوتینە ڕیو دوودوو بەیەکەوە دەڕۆیشتین، بەیانیان نزیکەی (500) مەتر زیاتر هەنگاومان دەنا، لە دەرگایگەلی خوارو بە ڕێگای (پیبلان)دا ڕۆیشتین بەرەو گوندی (ڕەژیکەریان)، شەو هەورەکان ئالۆز بوون لەگوند نزیك بوینەوە بوو بە باران، ناچار لاماندا ئەشکەوتەکانی بەر ڕێگا تا باران وەستا، لەوی ڕۆیشتینە (گەروەسین) ناو ماڵی خاوەن ئاژەڵەکان لە ماڵی (خدرە جۆڵ)دا بەزین باوکم لەژێر ڕەشماڵی ماڵی (مام خدر) بوو، بەیانی کاتی هەتاو هەلاّت بەنیازی حەسانەوە کەمێك لە ڕەشماڵ دوورکەوتمەوە، لەبەر هەتاو پاڵم دایەوەو کاتێك گوی بیستی دەنگە دەنگێکی مشتوو مڕ بووم لەژێر ڕەشماڵ دەهات، هەستامەوەو ڕۆیشتمە بن ڕەشماڵ دیتم (کریم بگو حمەشریف بگ) کوڕانی(میر حمدامین) لەگەڵ دوو چەکداری نەناسراو دانیشتوون، یەکێکیان زۆر بەدەم زەنی لەگەڵ باوکم دەدواو ئەی گوت :(من هاتووم نارۆم یان پارە، یان چەکم دەوێت لەجیاتی پارە، کاتێك بەو شێوەیە هەڵوێستی چەوتی ئەو مرۆڤەم دیت ڕووم تی کردنو گوتم: (هەر ئێستا هەڵدەستن دەڕۆن، ئەگینا چەکەکانی ئێوەش دەبەین لەجیاتی چەکتان پی بدەین هەستن زوو برۆن هەتا چەکمان نەکردوون) ....

ئەو ڕۆژە دوای نیوەرۆ لە (ڕەژیکەریان) بەڕی کەوتین بەڕێگای (پاش تات) شەو گەیشتینە گوندی (وەڵزی) ڕۆیشتینە دیوەخانی (عزیزئاغا) لەوی کەمێك حەساینەوە لەسەر داوای(عزیزئاغا) ڕۆیشتینە سەرکانیاوی (کانیبەست) لەپشتی گوند، لەبەر ئەوەی نەوەك پیاوانی ناپاك بچن خەبەری حکومەت بدەنو بڵێن چەکدارەکانی (سلێمان بەگ) لە دیوانی (عزیزئاغا) میوان بوون، بەلاّم ئەگەر بۆ (کانی بەستی) بێن دەڵێن بەوێدا تێپەڕیون، (عزیزئاغا) ئەوەندەی بڵیی مرۆڤێکی ڕووخۆشو بەڕێزو نان دەر بوو، ئەو پیاوە یەکێك بوو لە بنەماڵەی (مەلا شەرەفی)ەکان لە باڵەکایەتی، ناوبراو هەموو پێویستیەکانی بۆ ناردینە (کانی بەست) کاتی نیوەرۆ خۆشی هاتە لامان، ئەوکاتەی ماڵئاواییمان لێکرد (عزیزئاغا) بە باوکمی گوت: (باوەڕ بەئاغا نەکەیت ئەگەرچی خزمی خۆشمە بەلاّم پیاوی حوکمەتەو جێگای باوەڕ نیە ،ئەگەر داوای کرد لانەدەن ڕاست برۆن خۆشت دەزانی معاش

خۆری کێیە! مەبەستی لە ئاغا (محمدئاغای وەلاش)ی بوو. ئێمە لە(کانی بەست) چاوەڕوانی (محمودی عالی سەکر)ی بووین ناوبراو شارەزا بوو بڕیار بوو بۆ شارەزایی ڕێگا لەگەڵمان بێت، ئەوە بوو دوای نیوەڕۆ (مام محمود) پەیدابوو،ئەوجا بەری کەوتین (کانی بەست)مان بەجی هێشت ئێوارە زەردە لەسەران بووگەیشتینە پشتی وەلاش،دیار بوو لەپشتیگوند دووکەس وەستا بوون کاتێك چەکدارەکانمان لەگەڵ (محمود) گەیشتنە لایان بەدیار کەوت چەکدارەکان نێردراوی ئاغا بوون بۆ ئەوەی (سلێمان بەگ) لابداتە وەلاش بۆ لای ئاغا، ئەوەی هەست دەکرا باوکم ڕازی بوو لابدات،بەلام ئێمە ڕازی نەبوینو ڕۆیشتین دەمی ڕۆژ ئاوا گەیشتینە ڕوی واری گوندی (سەکران) دیار بوو خەڵکی گوند بەشی زۆریان لەسەر بانان بوون کاتێك چاویان بەئێمە کەوت ئەو کۆمەڵە چەکدارە بەرەوگوند دەچن، ئەو خەڵکە تێکرا کەس لەسەر بانان نەما، ئێمە پێش بگەینە گوند لامان دایە ئەو ڕێگایەی بە پشت گووندا سەر دەکەوێت هەندێکمان زۆری نەمابوو سەر کەوینە سەر گەروەکە ئەوانی تریش سەر دەکەوتن هەر ئەوەندەمان زانی ئێمە دراینە بەر تەقەی تفەنگ، لەسەرەتاوە وامان زانی پۆلیسن هەر زوو کەوتینە دەست و بردو بۆیان دابەزین زوو دەورەی گوندەکەمان دا، بەلام شارەزاکەمان (مام محمود) هەر زوو گوتی: (تکایە ئێوە تەقە مەکەن ئەوانە بەهەڵەدا چوینە، ناو براو ڕۆیشتە گوندو زوو گەڕایەوە دوو پیرە پیاوی لەگەڵ هاتنەلای باوکم، دیار بوو زۆر پەرۆش بوون نەیان زانی بوو ئێمەین وایان زانی بوو جەماعەتی (مەلا شەرەف)یانن هاتوونەتە سەریان چونکە، نێوانیان ناخۆش بوو،کە زانیمان هەڵەیەو هیچ نییە ڕۆیشتین لەوی کۆمەڵێك کەندو دۆڵمان بڕی نزیك بوو بگەینە پردی (باسان) پێش ئەوەی بڕۆینە سەر پردەکە بۆئەوەی بزانین کەسی لەسەرە یان نا مەترسی ئەوەمان هەبوو پۆلیسی لەسەر بن، نزیك بوو لە گوندی (ئێنی) هەندێکمان لە پێشەوە ڕۆیشتین بۆ بەسەرکردنەوە لە بەر ئەوەی گوایا حکومەت ڕێگاو بانەکانی گرتوون، بە دەرچوونی ئێمە زۆر ئالۆز بوو بوون، لەبەرئەوە پێویست بوو زۆر بە هوشیاری، بڕۆین ئەوە بوو زۆر بەپارێز ڕۆیشتینە سەر پردەکەو بەسەرمان کردەوە کاتێك زانیمان هیچ نییە ئەو کاتە باوکم و ئەوانی تریش هاتن، لە پردەکە دەرباز بووین (مام محمودو اسماعیلو نوری) لە پێشدا ڕۆیشتنە ناو گوندی (ئێنی) ئێمەش دوا بەدوای ئەواندا ڕۆیشین لە داوێنی گووند دوو کەس لەگەڵ مام (محمود) هاتبوون بۆ سەر ڕێگا لەگەڵ ئەوان ڕۆیشتنە ناوگووند، لە دیوەخانەی (خدر ئاغا)دابەزین، بەلام چ دیوانخانەیەك، هۆدە خانوێکی پان وبەرین دوو کۆڵەگەی لە ناوەندی دا بوون پڕ لە ڕایەخ ڕاخسترا بوو لەوی پێیان ڕاگەیاندین کە (خدر ئاغا)و خەڵکی گوند بەشی زۆریان بە دوای هاواری گوندی (سەکری سەکران)دا چووینە بە دوای ئەو تەقەیەی لەگەڵ ئێمە کرابوو لە گوندی ناوبراو، زۆری پێنە چوو خەڵکەکە گەڕانەوە ئەوەندەمان دیت کەسێکی چوار شانەی ڕەنگ پیاوانە بە

ژوور کەوت لە دیواخانە بە ڕوویکی دەم بە زەردەخەنەوە گوتی: (یاخوا ئەو میوانە خۆشەویستانە بەخێربێن سەر هەردوو چاوم)، لەگەڵ باوکمی چاك‌و خۆشی کرد ئەوجا بەخێرهاتنی لە ئێمەش کرد کاتی دانیشت گوتی: (خەبەریان پێدابن لەشکری (مەلا شەرەف)یان بەسەر گوندی (سەکری سەکران)یان داداوەو شەڕە، ئێمە بەپەلە چووین کە گەیشتینە ئەوی پێیان گوتین تەقەکە بەغەڵەت لەگەڵ چەکدارەکانی (سلێمان بەگی) دەرگەڵە بوو، هەرکە ئەوەم بیست زوو گەڕامەوە زانیم لا دەدەنە (ئێنی) بەڵکو پێیان ڕابگەم‌و بیان بینم ئەگینا ئەو شەو نەدەگەڕامەوە. پرسی کامیان زرارە؟ (مام محمود) پیی گوت: (ئەوەیان زرارە) بەووردی سەیری کردم‌و گوتی : چەند ڕۆژ پێش ئێستا باش چاوەش ملا حسن ئێمەی بانگی لای خۆی کرد لەڕایەت پیی گوتین : (کوڕی سلێمان بەگی دەرگەڵەی زرار ڕۆیشتوەو چەکی حکومەتی زۆر بردوە لەوانەیە بەوناوەیەدا تی بپەڕێت بڕوات بۆ ئێران دەبی ئێوە مختاری گوندەکان هەولبدەن بۆ گرتنی، ئەوەی بیگرێت پاداشتێکی زۆر باشی پی دەدرێت).گوتی: (لە موختارەکان من بەدەنگ هاتم)و گوتم: (مەلا حسن خوات لی ڕازی بێت ئەو زرارەی ئەوەندە چەکەی حوکمەت ببات توخوا بە ئێمە دەگیرێت؟) ئەوەش بزانە کەسی باڵەك ناڕوات زرار بگرێت خۆی بکاتە دوژمنی بەگزادەکانی دەرگەڵە). لە دواییدا (مەلاحسن)گوتی: (بەئێمە ڕاگەیەندراوە پێتان بڵێین منیش دەزانم زرار بە ئێمە ناگیرێت)، ئەوەی جێگای دڵخۆشیمان بوو کاتێکی خۆشمان لەگەڵ ئەو مرۆڤە دڵپاکە بردەسەر، لەدوای حەسانەوەیەکی تەواو لە (ئێنی) دەرکەتین ئەگەر چی (خدرئاغا) زۆر هەولی دا لەوی بمێنینەوە، بەلام ماڵ ئاواییمان لە (خدر ئاغا)و ئەوانەی لەوی بوون کردوو بەڕیکەوتین (خدرئاغا)دەستی لەناو دەستی (سلێمان بەگ) ناو گوتی: (سلێمان بەگ من ناترسێم لە غەمی من دامەبە ئەگەر زۆر تەنگاو بووم دێم و ئەگەمەوە ئێوە، منیش ئەبمە سەربازی کوردستان).

لەوی دەرکەوتین بەسەر کەویە بەفرەکانی قەندیل دا ڕۆیشتین بە درێژایی شەو ڕێگامان بڕی بەیانی پێش ئەوەی ڕوناك دابێت گەیشتینە بەرامبەر (حاجی ئۆمەران) لەسەر سنور سەربازەکانی عێراقی ئێمەیان دیت،لەوێوەوە بە مەترەلۆزی (فیکەرس) تەقەیان لیکردین کەمێك وەستاین گوتمان بەڵکودێن بەلام لەشوێنی خۆیان جولەیان نەکرد، کە زانیمان ناین لەسنور ئاودیوو بوین، ئەوەی ڕاستی بێت لەو پەڕی هیلاکی‌وماندووبون دابوین لە بەرزاییەکە سەرەو ژێر ڕۆیشتینە خوارەوەو تا گەیشتینە گوندی (تەمەر چیان) لەماڵی (سەید مصلح) میوان بوین، ناوبراو لەماڵ نەبوو، بەلام ئەوەی جێگای دڵخۆشیمان بوو زیاد لە پێویست خزمەتیان کردین، لەوی ماینەوە تا ڕۆژی دوایی هەر نوستین تەنیا بۆ خواردن هەڵدەستاین، ڕۆژی دووەم کات ژمێر دەوری نۆ لە (تەمەر چیان) دەرکەوتین بەرەو (خانی)، کاتێك گەیشتینە بارەگای سەربازەکانی کوردستان پێشوازیەکی زۆر گەرمیان لێکردین، خۆشترین کاتم

ئەو کاتە بوو، لەو کاتەی باوەشم لەسەربازی کورد دەگرت‌و ئەمدیت ئالاّی شانازی‌و سەربەرزی کۆماری کوردستان ئەلەرایەوەو لەژێری وەستا بووم فرمێسکی شادیم دەڕشت‌و لە خۆشیان ئەوەندەی دەمکرد قسەم پێ نەدەکرا تا درەنگ ... بۆ نیوەڕۆ لە بارەگای سەربازەکانی کوردستان ماینەوەو لەگەڵیان دواین بەشادیو خۆشی.

بەشی سی یەم

بەشدار بوونم لە کۆماری مهاباد

بەسەر بەرزیەوە پێمان نایە کوردستانی ئازاد لە دیوی ئێران، وەك بەڵێنم بەخۆم دابوو ببم بە سەربازێکی خۆبەخت کەری سوپای ئازادی بەخشی کوردستان، ئەوا ڕاوەستاوم !

وەك لە سەرەوە هاتوە لە ناوەراستی مانگی (4/1946) پێمان نایە زەوی ئازادکراو لە کوردستانی ئەودیوی (ئێران) لە خانە (پیرانشهر)، لە بارەگای سەربازەکانی سووپای ئازاد کراو لە کوردستان خۆمان ناساند بە لێپرسراوی سەر سنور، ئەفسەرێکی سوپای ئازادی بەخشی کوردستان (سەید محمد)، ئەوەی جێگای لی دوانە ناوبراو پێشوازیەکی زۆر گەرمیان لی کردین‌و زۆر بەڕێزەوە وەریان گرتین، میوانداریەکی کوردەواریان بۆ سازکردین ....

ئەوەی دەمەوێت ڕای بگەێنم ئەوەیە خۆشترین کاتی شادیو خۆشیم ئەو دەمەبوو لەو کاتەی گەیشتینە (پیرانشەهر)و ڕۆیشتینە ژێر ئالاّی هەڵدراوی کوردستان لەسەر بارەگای سەربازەکان دەشەکایەوە.

بێگومان لەسەرەتاوە لە خۆشیاندا نەمتوانی بدوێم، لەدواییدا توانیم ئەوەندە بڵێم وا ئەو ئاواتەی هەم بوو،ئەوەبوو ئالاّی کوردستان بەچاوی خۆم ببینم هەڵدرابێت،ئەوا ئەو ئاواتەشم بەدیهات، هیوادارم ئاواتی گشت ئاواتخوازەکانی کورد بێتەدی. هەر لەوی بەڵێنم تازە کردەوە ببم بە سەربازێکی خۆبەخت کەری کوردستان بۆ پارێزگاری کۆماری دامەزراو لە مهاباد.

لەبنکەی سەربازەکان ماینەوە تا دوای نیوەڕۆ، ئەوەندەی لایان بووین کاتێکی خۆشمان بردە سەر لەگەڵیان نیشانە(ئامانجانە) داندرا، لە ئەنجامدا بەدیار کەوت چەك هەڵگرەکانی ئێمە توانای ئامانج شکاندنیان بەهێز بوو، زۆر جێگای ڕەزامەندیمان بوو. لەوکاتەی بەنیازبووین بەڕی بکەوین، ئەفسەری بنکەی سەر سنور دواو گوتی:(چەند ڕۆژە ئێمەئاگادار کراوین کە ئێوە لەرێگان‌و چاوەڕێتان بووین، ئەبی بنێرین ماشێن بێت بتان بەن بۆ نەغەدە). باوکم وەلاّمی دایەوەو زۆر سوپاسی کردن بۆ ئەوپێشوازیەی کەلێمان کراوە، دەربارەی ماشێنیش گوتی:(ئێمە شەو دەڕۆینە (جەڵدیان) لای کاك (عولاّ ئاغا) بۆ بەیانیش دەڕۆینە نەغەدە، ئەوەبوو ماڵ ئاواییمان لەسەربازەکان کردو لە (پیرانشەهر) دەرچووین، ڕێگای دۆڵی پیرانمان گرتە بەر بەپیادە، ڕێگاکە تەواو دوور بوو سەرەڕای ئەوەی دووریش بوو بەلاّم نەمان زانی بۆ ئەوەندە زوو گەیشتینە (جەڵدیان)! ئەبی بڵێین خۆشی ئازادیو وەرزی بەهارو

ڕازاوەیی دەوروبەری ڕێگا بەگیاو گوڵ زاری جۆراو جۆرو شۆڕە شۆڕی ئاوی کەندو شیوەکان دوری ڕێگایان لەبیر بردینەوە، دیمەنێکی بەهەشتی باس کراو دەکەوتە بەرچاو ئەوە ئەوە دەگەیێنی کەوا ئازادی ئاواتی هەموو نیشتمان پەروەرێکی کوردە ئێمەش لەکوردستانێکی ئازاد دەڕۆیشتینو ئەو ڕێگە درێژە لە پێش چاومان کورت ببوەوە، ڕێگای دۆڵی پیران تەواو بوو گەیشتینە نزیک (جەڵدیان) لە خواروی گوند دیار بوو کۆمەڵێك مرۆڤ وەستا بوون کاتی لێیان نزیك کەوتینەوە کاك (عولائاغا) لەگەڵ هەندی پیاو هاتبونە پێشوازیمان، لە دوای بەیەك گەیشتن (سلێمان بەگو عولائاغا) لەپێشەوە بەیەکەوە دەڕۆیشتن بەرەو گوند، کاتی گەیشتینە دیوانی ئاغا (سلێمان بەگو عولائاغا) ڕۆیشتنە ژوری تایبەت بە ئاغا ئێمەش گشتمان لە ژورێك دانیشتین کە پیی دەوترێت پاش خانە، ئەوەی دیار بوو دیواخانەکە دووبەش بوو، لایەك تایبەت بوو بە ئاغا لایەکەی تریش ئەوەی پیی دەوترا پاش خانە بۆ میوان بوو، ئێمە لە پاشخانە پاڵمان دایەوەو زۆر درەنگ خواردن هات لەکاتی خواردن بۆ ئاغا چوو یەکێك لە خزمەت کارەکانی ئاغا هاتو پرسی: کێیە کوڕی (سلێمان ئاغا) بابڕواتە لای باوکی بۆ نان خواردن، ئیسماعیل گوتی: (کوڕی ئاغا مان لەگەڵ نیە من بڕۆم؟!) پیاوەکە سەرسام بوو گەڕاوەوە پێیانی گوت کوڕی ئاغایان لەگەڵ نیە!!. ئێمە سی برا کوڕانی (سلێمان بەگ) لەگەڵ بووین (منو عزتو شەوقی) نەمان ویست لەو چەکدارانەی لەگەڵمان بوون جیا ببینەوە، ئەو شەوەمان زۆر بەخۆشی بردە سەر، بەیانی زوو لەگەڵ (ئیسماعیل) ڕۆیشتینە سەرکانیاوی گوندی بینیمان کۆمەلێك لاوی گوند بەرەو (شنۆ) دەڕۆیشتن بەگوتنی سرودی (ئەی ڕەقیب) تا ئاوا بوون سەیرم کردن. لە دوای چێشت خواردن لە (جەڵدیان) دەرچوین بەرەو (نەغەدە) کەوتینە ڕی ئەوەی مایەی هەردەم لەیاد بوونە ڕی ڕۆیشتنێکی لە ئەندازە بەدەر خۆش و دڵگیر بوو، ئەو کاتە تەواو هەستم بەئازادیو هەناسە کێشانی بەختەوەری دەکرد، هەست دەکرا گۆڕانێك لە ژیانی مرۆڤ بەدی هاتووە. بە دۆڵی (قاڕنی) دا ڕۆیشتینە خوارو لە گوندی (قاڕنی)کەمێك وەستاین، لەدواییدا ڕۆیشتین لە گەروەکە بەسەرکەوتین لەوی دوو سوار کە دوو چەکداریان لەگەڵ بوو یەکێك لە سوارەکان ئێمەی ڕاگرت و پرسی: (ئێوە لە کوی هاتوون؟) لەوەلامدا گوتمان: (لە کوردستانی عێراق هاتوین، ئینجا پیاوەکە گوتی: (ئێوە چەکدارەکانی سلێمان بەگی دەرگەڵن؟) گوتمان بەڵی. لەو سوارانە یەکێك لەگەڵ ئێمە ئەدوا ئەوەی تر دوور کەوتبوەوە و لەدوورەوە سەیری ئێمەی دەکرد، ڕانك و چۆغەیکی سپی لە بەر دابوو. باوکم هاتو تێپەڕی ئێمەش ئەوانمان بەجی هێشت، پاش ماوەیەك زانیمان ئەو دوو سوارەی گەیشتنە ئێمە یەکێك (سلێمان خانی کوڕی مام حسێنی) سێلوی بوە، ئەوەی تریش مرۆڤێکی ئینگلیز بووە لەگەڵ (سلێمان خان) بوەو بە ناوچەکەدا گەڕاونو کەس نەی ناسیوە.

کاتێك گەیشتینە نەغەدە لەوێ ڕۆیشتینە بەر دەرگای کۆمیتـەی (حزبـی دیمـوکراتی کوردسـتان) کۆمـەڵە کەسێك وەستا بوون بەشی زۆریان لە کارمەندانی شار بوون لەگەڵ بەر پرسی نەغەدە (سـەید ئەحمەدی سەید تەها) چاوەڕوانی گەیشتنی ئێمە بوون، لەگەڵ گەیشتنی ئێمە (سەید ئەحمەد) بـەناوی خەڵکی شارو کارمەندو ئەنجومـەنی نەغەدە بە خێر هاتنی کردین‌و هەندێك لـەبارەی (سـلێمان بـەگ) دواو نیشانی دا (سلێمان بەگ) کێیە. لەدواییدا باوکم زۆر سوپاسی کردن‌و خۆشحاڵی خۆی نیشـان دا بۆ ئەو پێشوازیە گەرمەی لێمان کراوە. ئەوەی جێگای ڕەزامەندی هەموو لایەك بوو یـەکێك کـە نـاوی (کەریمی حسامی) بوو قسەی کردو گوتی: (زۆر پێویستە هەولبدرێت پەیوەندی فراوان‌و بەتین هـەبێت لەگەڵ کوردە نیشتمان پەروەرەکانی سەرانسەری کوردستان بەگشتی بۆ بەشدار بونیان لە پاراستنی ئەو دەستکەوتە مـەزنەی کورد بەدەستی هێناوە ئەویش کە کۆماری کوردستانە لە مهابـاد). بـۆ سوپاسـی ئەو پێشوازیە گەرمە و ئەو قسە بەنرخانەی مامۆستا (کەریمی حسام)ی منیش کەوتمـە قسـە کـردن‌و ڕێزم لە هەستی پێشوازی کەران‌و مامۆستا (کەریمی حسامی) گرت بۆ ئەو هەستە بەرزو سۆزە پاکەی نیشانی دا بەرامبەر ئێمە. منیش نیشانمدا کەوا هاتوین لە پێناو ئەو کۆمـارەی کـوردە گیـان بـەخت بکەین دڵسۆزی ئەوکۆمارە بین. لەسەر داوای(سەید ئەحمەد)بەرپرسی ناوچـەی نەغـەدە، ئێمـە لـەوێ ماینەوەو شوێنی جی نشینیان بۆ دیار کردین لەناو شار، لە دوای چەند ڕۆژێك بڕیارێکی کۆماری هات وەدەڵێت: (لەسەر داوای سەدری نەغەدە سید ئەحمەد بە پێویست دەزاندرێت چەکدارەکانی سلێمان بەگ لە نەغەدە بمێننەوە بۆ پاریزگاری ئاسایشی ناوچەی نەغەدە، سـلێمان بـەگ بەرپرسـی سـەربازی بێـت لەناوچەو زراریش بەپلەی ئەفسەری یەك ئەستێرە بۆ چـاودێری ئاسایشـی شـار دەسـت بـەکار بێـت). بەگوێرەی ئەو بڕیارە کەوتینە کارکردن چەکدارەکان وەك سـەرباز مەشقیان دەکرد ئێمەش دەست بەکار بوین، لەدوای ماوەیەك ڕۆژی بازار بوو، خەڵك دەڕۆیشتنە بازاری(مەحمـەدیار) لـە سـەر پـردی گـادەر پیاوێك کە خەڵکی گوندەکانی لای گردۆڵکەکانی (حەیدەر ئاباد) بـوو بـە دیـوی لای نەغـەدە بـەلای سەید ئەحمەد دا تێدەپەڕیو سلاڵوی لی ناکات، (سەید ئەحمد)یش دەنێرێت بیگرن، پیاوەکـەش دەروات پاسەوانەکانی (سەید ئەحمەد) بەدوای دەکەون بیگرن، ئەویش دەگەڕێتەوەو تەقەیان لی دەکات دەڕوات شەو سەید ناردی بەدوامدا داوای لێکردم برۆم ئەم پیاوە بگرم، ئەگەر خۆشی نەدا بەدەست بیکوژم.

بەیانی زوو ڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە گووند دیاربوو خەڵکەکە دەترسان کەئێمەیان دیت دە پـازدە چەکداری کوردی عێراقی گەیشتنە ناو گوند ڕۆیشتینە دیوەخانی (سمایل ئاغا)، ناوبراو خـۆی لـەماڵ نەبوو لەگەڵ چەکدارەکانی ڕۆیشتبوە مهاباد دیاربوو لـە هێـزی بـەرگری بـوو، دایکـی هاتـە دیـوان بەخێرهاتنێکی زۆر گەرمی لێکردین‌و خزمەتێکی زیاد لە پێویستی کـردین، ئـەو کەسـەی ئێمـە بـە

دوای دا چووبووین برای (سمایل ئاغا) بوو، ئەویش چووبوە مهاباد، لەسەر داوای فەرماندەی هێزی بەرگری میللی سی شەو لەوی ماینەوە کاتێك (سمایل ئاغا) گەڕایەوە فەرمانی کۆماری پێ بوو کە دەست لەبرای ئەو نەدری بەبێ ئاگاداری فەرماندەی لەشکری مهاباد، کاتێك ئەوەمان بیستو بڕیارەکەم بینی گەڕاینەوە لای (سید ئەحمەد)، ناوبراو زۆر پەست بوو و گوتی: (چۆن گەڕاونەتەوە و هیچتان لەگەڵ ماڵی سمایل ئاغا نەکردوە؟) هەر ئەوکاتە بەنیاز بوو بمان نێرێت بچین ئەزیەتیان بدەین، بەلاّم دیتی ئێمە ئەوە ناکەین ئەوەی ئەو دەیویست کە بۆ زەبرو تێهەڵدانی خەڵکمان بەکار بێنی بۆ بەرژەوەندی تایبەتی خۆی. (سەید ئەحمەد) هەر لەوکاتەوە بۆی بە دیارکەوت ئێمە نابینە جەندرمەی ژێر فەرمانی ئەو، ناوبراو هەڵوێستی گۆڕاو پەشیمان بوەوە لەمانەوەی ئێمە لە نەغەدە، ئەو کەسە بەهەڵەدا چووبوو وای دانابوو ئەوەی بیەوی بۆی دەکەین بە پێچەوانە دەرچوو، پاك ڕەوشتیو دڵسۆزیمان بۆ خەڵك ئاشکرابوو.

هەر چەندە ئێمە ماوەیەکی کورت لە نەغەدە ماینەوە، بەلاّم بەشێوەیەکی ئاشکرا باوەڕی جەماوەری شار دیار کەوت چۆن ڕوویان لەئێمە کردبوو، ئەوڕووکردنەی خەڵکی شار (سەید ئەحمەد)ی ئالۆز کرد بوو دەیبینی ڕەوشتی ئێمە لەگەڵ خەڵك ڕەووشتێکی چاکەو خزمەت کردنی دیموکراتیەتە، خەڵکەکەش بەتەواوی هەستیان بەوە کردبوو کە ئێمە پاسەوانی ئەوانو دڵسۆزی کۆماری کوردین، بەڵگەش ئەوەبوو ڕێگامان نەدەدا پیاوانی ناپاك و دەست درێژی کەر بەکاری نا ڕەواو پڕو پوچ هەستن، ڕەوشتی ئێمە لەناو خەڵکی کوردو (قەرەپەپاغ) بوو بوە جێگای ڕێز گرتنێکی بەتین ئەو پەیوەندیەمان بەجەماوەر زۆر شتی بۆ ئاشکرا کردینو شتمان لی زانین، ئەو پەیوەندیەی نێوان ئێمەو خەڵك (سەید ئەحمەدی) زۆر پەست کردبوو بەتایبەتی ئەو خەڵکەی لە دیوی عێراق دەهاتن، چونکە زۆربەی زۆریان دەهاتنە لای ئێمە، ئەوەی جێگای پەرۆشی بوو کردەوەکانی (سەید ئەحمەد) لەناوی ئەو نەدەوەشایەوە، ئەوەبوو باوکم داوای کرد لە نەغەدە بمان گوازنەوە بۆبەرەکانی ڕوو بەڕوی دوژمن، لەبەر ئەوەی هەڵوێستی (سەید ئەحمەد) ئەوە نییە ئەوەی خواستی ئێمە بوو، لەدواییدا ناچار بوو بەبێ ڕەزامەندی دەوڵەوت ڕۆیشتە مهابادو نەگەڕایەوە نەغەدە، لە پاش ماوەیەك ناردی ئێمەش بڕۆینە مهاباد، بەلاّم فەرمانی وەزیری ناوەخۆ هاتبو، نەغەدە بەجی نەهێڵێنو لەوی بمێنینەوە تاکو ئەوان ئاگادارمان دەکەنەوە، ئەو نەچونەی ئێمە بۆ مهاباد باوکمی پەست کرد. لە هاوینی (1946) ڕۆژێك لە کۆمیتەی حزبی دیموکرات لە نەغەدە ئاگادار کراینەوە بەیانی کاتژمێر نۆ لە هۆڵی قوتابخانەی کچان ئامادەبین بۆ بەشدار بوون لە ئاهەنگی قوتابیەکان، لەسەر داوای ناردراو بەیانی لەکاتی دیاری کراو ڕۆیشتمە قوتابخانەکە، لەکاتی دەست نیشان کراو ئاهەنگەکە دەستی پێکرد لە سەرەتادا بەڕێوەبەری قوتابخانەکە

کورته وتارێکی خوێندەوەو بەخێرهاتنی بەشدار بوانی کردو بەرنامەی ئاهەنگی خستەڕوو، دوا بەدوای ئەمە هەندی کەم و کوڕی دیارکردن ئەوەی لە ماوەی خوێندا هاتۆتە پێش، لە دواییدا بەڕێوەبەری قوتابخانەی کچان کورتە وتارێکی خوێندەوە لە قسەکانیدا زۆر بە گەرمی دەی گوت: (دەبی سالّی داهاتوو هەموو کەم وکوڕیەکان چارەسەر بکرێن بە هاوکاری هەموو لایەك)، ئینجا چەند سرودێك لەلایەن قوتابیانی قوتابخانەکە پێشکەش کران سرودەکان و شێوەی وتنیان ئەوەندە بە سۆز بوون ئەوەی گویی لی بوایە کولّی خۆشی دەکەوتە دلّەوە. لەدوای کۆتایی هاتنی ئاهەنگ ڕۆیشتمەوەو کەوتمە بیر کردنەوە دەربارەی ئەو مامۆستایەیکچ، لەو دەمەدا (عەلی ڕەووکەوان) کە خەلّکی نەغەدە بوو هاتووچۆی ئێمەی دەکرد پەیدا بوو، ناو براو پۆستەچی بوو، بەهەلّم زانی لەو پیاوە بپرسم بەم شێوەیە: (عەلی گیان کارێکم هەیە تەنیا دەبی لەنێوان خۆم و خۆت دابێت پێم بلّی ئەومامۆستا کچەی بەڕێوەبەری قوتابخانەی کچانە، کچی کێ یە؟) عەلی گوتی: (کچی وەستا ڕەحمانی بەرگدرووە لەئەسلاّ سابلاّغین، بەلاّم لەمێژە لەنەغەدەن مالّێکی زۆر باشن). گوتم: (مێردی کردوە یان نا؟ خۆ بەدەستگیران نیە؟) گوتی: (نەخێر مێردی نەکردوەو بەدەستگیرانیش نیە بەتەمەن بچوکەو تازە خوێندنی تەواو کردوە، زۆر کەس داوای کردووە ڕازی نەبووە مێرد بکات. سەیرێکی منی کردو گوتی: (دەلّێی دلّت بۆ ئەو کچە ڕۆیشتوە؟) هەر بەخۆشی گوتی: (نامەیەك بنوسە بۆی دەبەم داوای وەلاّمیشی لی دەکەم). منیش گوتم: (ئەم ئێوارەیە سەرم لی بدەوە لەگەلّت دەدوێم و باسێکی لی دەکەین)، ئەوەی شایانی باسە بەلّێنەکەی عەلی دلّخۆشی کردم ، دەستم دایە پێنوس و نامەیەکی ڕازاوەم بۆ نووسی، ئێوارە عەلی هات نامەکەم دایی بۆی ببات لەو کاتەوە دوو ڕۆژ چاوەڕوانی وەلاّمەکە بووم، کەوەلاّمەکەم بۆ هاتەوە بەشێوەیەکی زۆر جوان و پەسند بوو، نووسی بووی: (بەڕێز (ز) نامەکەت گەیشتە دەستم ئەوەی تێیدا نوسرا بوو باش لیی تێگەیشتم، لە نامەکەت بە دیار دەکەوێت بۆ ژن هێنان ئەوەندە ڕێیەتان بڕیوەو خۆتان ماندوو کردوە نەك بۆ خزمەتی کۆماری کوردستان. تکایە بە وەلاّمی نامەم دلّتەنگ و نیگەران نەبیت هێشتا زووە بۆ ژن هێنان).

ئەو وەلاّمە ڕێگای لی بڕیم ئەگەر چی هەردەم دەهاتە بەر چاوم زۆر هەولّم دەدا لە بیر خۆمی بەرمەوە بەدەست خۆم نەبوو لەیادم دەر نەدەکەوت، هەر بۆ ئەوەی لە یادم بچێت زۆر جاران دوای نیوەڕۆ دەڕۆیشتمە سەر گۆماوی (حەسەن لیان) کە دەکەوێتە دەشتی (سندوس) بۆ ڕاوکردنی بالّندە ئاویەکان، بەڕێکەوت ڕۆژێك چوینە بناری گردەکان بۆ ڕاوی (جرك) ئێوارە درەنگ لە نزیك پردی (گادەر) لە دورەوە ژنێك و منداڵێك دیار بوون دەڕۆیشتنەوە بەرەو شار، ڕۆژیش تاریك دا کەوتبوو، پێش ئەوەی بیاگەینی بە شوفێرم گوت: (ئەوانە هەلّگرە رۆژ درەنگە)، هەلّمان گرتن و نەمان زانی کێن لە

دوای چەند رۆژێك (سەید ئەحمد) بە من دەڵێت: (زرار بۆ تۆ باش نیە تۆ ئەفسەرێکی کارگێری ئاسایشیو ناسراوی، ژنی خراپ لەگەڵ خۆتان دەبەن بەسەر خۆشی مەللەی لەگەڵ دەکەن!)، (سەید ئەحمەد) بە تەواوی قسەکانی تەواو نەکرد پێم گوت: (جەناب ئەوە هەڵبەستی خۆتەو باش دەزانی من عەرەق خۆر نیم بەڵکو نازانم تامی عەرەقیش چۆنە، من نیم هەموو ڕۆژ لە ورمی بەسەرخۆشی دەگەڕێمەوەو دایکم پێم بڵێت بریا کوڕی ئەو باوکە نەبایت! ڕازی نابم جارێکی تریش ئەو جۆرە قسانە بەمن بڵێت، ڕاستە کە ئەڵێن لە دز وایە هەموو خەڵك دزە، وابزانم جەماوەر ئێستا باش دەمان ناسی).
ناوبراو دیتی من زۆر پەست بووم ویستی بەشێوەیەکی تر بدوێت، بەلاّم ڕێگام نەداو گوتم: (جەناب خۆت داوات کرد ئێمە لێرە بمێنینەوە ئێستاش پەشیمانی! وات دەزانی ئەوەی بفەرموی بۆت دەکەین، نەخێر!) ئەوەی بەدیار کەوت کارەکانی (سید ئەحمەد) دوورن لە خزمەتی کۆمەڵ بەڵکو هەوڵدانی ئەو پیاوە پاڵدانی خەڵك بوو بۆ دوور کەوتنەوەی جەماوەر لە دەسەلاّتی کۆماری دیموکراتی کوردستان، بۆیە کاروکرداری (سەید ئەحمەد) جێگای گومان بوون.
ڕەوشتی چونەدەر: بەهاران ڕەوشتی کوردەواری وابوو لەشارو شارۆچکەکان بەناوی (قەرە چوارشەم) زۆربەی زۆری خەڵك لەشار دەردەکەوتن بۆ سەیران، ئەم ڕەوشتە ڕەوشتێکی باوە لە هەفتەی ڕۆژێك دەچونە دەرەوەی شار، ڕۆژێك ئەوەندەمان زانی سەر لەبەیانی خەڵکی شاری نەغەدە تێکڕا بە ڕێگای (بالخچی) دا کەوتنە ڕێ بۆ سەر چاکی (سوڵتان بایە یەعقوب) چاکەکە دەکەوێتە ناو گردۆڵکەکانی نزیك گوندی (بالخچی) سەیری ڕێگات بکردایە پڕ بوو لە خەڵك زەردو سورو سەوزو تێکەلاّو دەڕۆیشتنە سەیران، بە درەنگەوە ئێمە بەرەو شوێنەکە ڕۆیشتین ئەگەر چی کەسی خۆمانی لێ نەبوو تەنها بۆ دیتنی جوانی سروشتی کوردستانو شاییو هەڵپەرکێ چوین. لەدورەوە دەنگی دۆڵو زوڕنا دەهات کاتی گەیشتینە ئەوی بینیمان ڕەشبەڵەك بوو، دەنگی دۆڵو زوڕنا خەڵکی ڕادەکێشا بۆ لای خۆی ئێمەش لەگەڵ ئەو پێشمەرگانەی لەگەڵم بوون نزیك کەوتینەوە شاییەکی زۆر خۆش دەگەڕا لەسەر داوای (خدر زینوەیی) کە کەسێکی باوەڕ پێکراوو دڵسۆز بوو ڕۆیشتمە شایی کاتێك ئەوەندەم زانی ئەو کچەی نامەم بۆ ناردبوو هاتە دەستم، بەلامەوە شتێکی زۆر سەیر بوو! لەدوای وەستانی شایی ئێمە ڕۆیشتینە شوێنێکی بەلاوە لە ناو گیای بەهار دانیشتین زۆری پی نەچوو وەستا (رحمان)ی باوکی کچەکە هات، داوای کرد برۆینە لای ئەوان بۆ نان خواردن پێم گوت: (بەڵێنم بە میرزا محمد داوە) کەچی هەر وازی نەهێناو ڕۆیشت میرزا محمدیشی هێنا، لەگەڵ وەستا ڕەحمان ڕۆیشتین، زیاد لەپێویست ڕێزیان گرتینو زۆر بەگەرمی لەگەڵ (خدر) دەدوان وام هەستەت دەکرد کە ئاڵوگۆڕێك هەیە لە هەڵوێستیکچەکە. ڕۆژێکی خۆشمان بەسەربرد ئێوارەش لە گەڕانەوە ئەو خەڵکە کەوتبوە ڕێ بە بەزمو

چەپڵە لێدانو گۆرانی گوتنو سوار سوارانی لە نزیك نەغەدە (میرزا محمد)ی برادەرم لەسەر پشتی ئەسپ پەڕی زۆر خراپ کەوت لە مردن ڕزگاری بوو، زۆری نەمابوو ئەو خۆشییەی دیبومان لێمان بکات بە تازی، لە دوای ئەو نزیك بونەوەیە بە ڕێگای ئاڵووگۆڕی نامە کچەکە ڕازی بوو داخواز بکرێت بەو مەرجەی کە گواستنەوەی دوا بخرێت، بێگومان منیش بەوە ڕازی بووم.

لەنەغەدە ڕۆیشتم بۆ سابلاغ (مهاباد)

ئەوەی دیار بوو ڕۆژ بەڕۆژ کارو کردەوەکانی (سەید ئەحمەد) ڕوو لەناپەسندی بوو، شەوان خەڵکی دارکاری دەکردوئەزیەتی دەدان، ڕەشوەشی وەردەگرت، لەسایەی دیموکراتیەت ڕاوو ڕوتیش باسی ناکرێت،ئەو هەڵوێستەی ناوبراو وای لێکردم لە نەغەدە نەمێنم ناچار ڕۆیشتمە مهاباد بۆ ئەوەی بتوانم چارەیەك بدۆزمەوەو لەو بەدکاریە دووربکەومەوە. کاتێك گەیشتمە سابلاغ لەشوێنی باوکم پرسی گوتیان لە بارەگای هێزی بارزانیەکان بپرسە ،کاتێك دۆزیمەوە لە شوێنی خۆی نەبوو ناچار چومە ئەو چایەخانەی ئەوانی لی دادەنیشتن هەرگیز بیرم لەوە نەدەکردەوە هەڵوێستی باوکم بەم شێوەیە بێت، بەم جۆرە لە چایخانەکە بجولێتەوەو هەوڵی ئەوە بدات لەپێش خەلك لێم بدات، بێگومان ئەو هەوڵەی ئەو وای لێکردم بەناچاری پێی بڵێم: (برۆ دانیشە ڕێزی خۆت مەشکێنە با هەر ئەوەندە بێت بەسە). هەر ئەوکاتە ڕۆیشتمە سەربازخانە (مستەفا خۆشناو) لەوی بوو، ئەو منی نەدەناسی خۆشبەختانە (ڕەئیس عزەت) لەوی بوو سەربردەکەی (سیدئەحمەد)م پی ڕاگەیاندنو گوتیان لێرە بمێنەوە بەشداری بکە لەدەورەی سوپا ئەم ماوەیە، ئەوە بوو زیاتر لە مانگو نیوێك لەوی مامەوە، بەلاّم تابڵیی پەستو دڵشکاوو نیگەران بووم. بەو دڵتەنگیو ئاڵۆزیەم ڕۆژی دووەم ڕۆیشتمە بارەگای هێزی گشتی بارزانیەکان، سەرلە بەیانی دیار بوو خەڵکێکی زۆر لە بارزانیەکان لە هۆڵێکی گەورە دانیشتبونو چاوەڕوانی هاتنی (مەلامستەفا)یان دەکرد لەناو ئەو خەڵکەدا (مامەند شێروانی)یش دانیشتبوو، ناوبراو زۆر بەگەرمی بەخێرهاتنی لی کردمو پرسی: (ئەوە چی بوو باوکت دوێنی بۆچی بەو شێوەیە لەگەڵت تێك چوو؟) بەوردی بەسەرهاتەکەم بۆ گێرایەوە کە چۆن هەموو ڕۆژی دەینارد وەرن بۆ مهاباد وای دەزانی ئێمە هەر لە دەرگەڵەینو خۆی فەرمان ڕەوایە بیری ئەوەی نەدەکردەوە کە ئێمە لەژێر فەرمانی دەوڵەت داین چۆن بەبی پرسی ئەوان شوێنی کار بەجی بهێڵین، دوێنی هاتووم ڕۆیشتمەلای لە چایخانە خۆی دەپچڕیەوە دەی گوت لێم گەڕێن با بیکوژم. ئاخر لەسەر چی دەمکوژی؟ منیش ناچار پێم گوت: (برۆ دانیشە رێزی خۆت مەشکێنە با هەر ئەوەندە بێت بەسە). مامەند گوتی: (قەیدی ناکات باوکتە نابی لێی بگریت)، ئێمە لەو باسە دابووین ئەوانەی دانیشتبوون تێکرا هەستانە سەر پیو

گوتیان(مەلامستەفا) هات، ئەوەندەم دیت یەکێك لەپاسەوانەکانی بەژوورکەوت کە پیاوێکی چوستو چالاکو بالآبەرز بوو سلاّوی کردو لە دوای ئەویش (مەلامستەفا) هاتە ژورەوەو سلاّوی کرد پێش ئەوەی دابنیشێن مامەند پیی گوت: (ئەز بەنی ئەوە زرارە) منیش ڕۆیشتمە پێشیو دەستی خستە ناو دەستم بەزەردەخەنەوە ڕوی کردە مامەندو گوتی: (توخودی مامەند ئەوەی زراری نەدیبێتو بیبینێت باوەر دەکات ئەو زرارەیە ئەوەی ئەوەندە چەکەی هێناوە، خۆ زۆریش بچوکە) دەستی بەردام و چووم لەشوێنی خۆم دانیشتم. مامەند گەڕایەوەو گوتی: (دوێنی سلێمان بەگ عادزی کردوەو زۆر نیگەرانو ئالۆزە).

(مەلامستەفا) بانگی (فقی حەسەنی میرۆ)ی کرد، ناوبراو باوەڕ پێکراوی خۆی بوو پیی گوت: (بەسلێمان بەگ بلّی ڕازی نابم زراری عادز بکات با لێرە میرایەتی بەکار نەهێنی). مەلا مستەفا خەریك بوو لەگەڵ دانیشتوانی ناو هۆڵەکە دەدوا (فقی حسن) هات لە تەنیشتم دانیشت سەربردەکەم بۆ باس کرد ناوبراو گوتی: (ئەوە بەمن گەیشت هیچ غەمت نەبێت هەر کارێکت هەبوو بەمن بلّی دلّنیا بە جی بەجی دەبێت). مەلامستەفا دەرکەوتو مامەند گوتی: (خۆت بزر مەکە دەچینەوە مالّی ئێمە، ئەوەبوو لەگەڵ ناوبراو ڕۆیشتینە ناو شار، دوایی چوینەوە مالّی ئەوان، ئەویش تازە لە سەقز هاتبوەوە، شەو کۆمەڵێك بارزانی هاتنە لای لەکاتی قسەکردن شەڕی (گۆڕە توو)م بۆ گێڕانەوە یەکێك لەوان کەناوی (محی) بوو گوتی: (ڕاستە من بووم بەسەر ئۆتومبێل کەوتم دوو مەیتی لەناو دابوون ئاگرم تی بەردا، بەلاّم ئاگری نەگرتو جەماعەتمان ڕۆیشتنو منیش بە جێم هێشت.

مامەندو گەڕانەوەی مەلامستەفا بۆ بارزان سالّی (1943): ئەو شەوە مامەند بۆی گێراینەوە لەو کاتەی مەلامستەفا لە سلێمانی ڕای کردبوو لە نزیك نەغەدە چوبوە مالّیان مامەند گوتی: (ئێوارەیەك درەنگ بوو هاتمەوە مالّ مرۆڤێك میوانمانە، منیش بەخێرهاتنم لیکردوو چووم تفەنگم دابنێم پیرۆزی خێزانم بە پەلە هاتو گوتی: (کو مامەند ئەتو ئەو مرۆڤە ناس نەکر؟) منیش گوتم: (نەوەڵلاّ پیرۆز)، ئەوجا گوتی: (مالّ میراتۆ ئەوە مەلامستەفایە کو نەناسی!) بەپەلە ڕۆیشتمەوە لایو بەگەرمی بەخێرهاتنم لی کردو داوای لی بوردنم لی کرد کە نەم ناسیەوە، زۆر هیلاك بوو چەند ڕۆژ بەپێیان ڕۆیشتبوو، پێی ببوون بە پۆرگ، پیرۆز خەنەی بۆ گرتەوە لە پێیانی نا دوو شەو لەماڵمان مایەوە تاوەکو توانی بڕوات، کاتێك ئامادەبووین برۆین چوار پێنج چەکداری لەگەڵ ڕۆیشتن بەرەو عێراق، شەوێك لەلای کاك (مامەندی کولیچ) ماینەوە تەنیا ئەو دەیزانی ئەوە (مەلامستەفا)یە لەوی ڕۆیشتین بەناو هۆزی برادۆست دا تێپەڕین بۆ ناوچەی بارزان لەوێش گەڕاین هەندی چەکدارمان گەیشتنی، چەك کەم بوو حکومەت هێزێکی پۆلیسی گەڕۆکی بەڕی کردبوو بۆ گرتنی (مەلامستەفا) لە (خوێریزۆك) توشیان بووین لێمان دانو ئەوەی نەکوژرا گیرا لەوی باش بوو کۆمەڵە چەکێکی باشمان

دەست کەوت.

ئەو شەوە لەماڵی مامەند مامەوە بەیانی زوو ڕۆیشتمەوە سەربازخانە، شەو چوومە لای (مستەفا خۆشناو) ناوبراو زۆر قسەی کردن ڕون کردنەوەی هەبوو دەربارەی خزمەتی کوردو کۆماری کوردستان، کۆمەڵێك ئامۆژگاری پی ڕاگەیاندم کە سوود بەخش بوو. منیش دەربارەی کارەکانی نەغەدە ڕاپۆرتێکم دابوە وەزارەتی ناوەخۆ، لە ڕاپۆرتەکە نوسرابوو کەوامن لە وە زیاتر توانام نییە لەگەڵ (سید ئەحمەد) کار بکەم لەبەر ئەوەی کردارەکانی ئەو لێپرسراوە دورن لەخزمەتیگەڵو کۆماری دیموکراتی کوردستان، کۆمەڵێك بەڵگەش خرابوونە ڕوو.

بۆ بەیانی نامەیەکی (مستەفا خۆشناو)م بۆ یەکێك بەناوی (سعیدزادە) بردلە کۆمیتەی ناوەندی حزبی دیموکراتی کوردستان، ناو براو بانگی کردم گوتی: (لەسەر ڕاسپاردەی مستەفا خۆشناو تۆ بڕۆ لە دەورەی ئەفسەری بەشداری بکە،مەگەڕێوە بۆ نەغەدە، ئێمە بۆیان دەنوسین زرار ناگەڕێتەوە)، کاتێك گەڕامەوە لای مستەفا خۆشناو ڕەئیس عزەتیش لای ئەو بوو، عزت گوتی: (چەکدارەکانمان هەندێك ناردون بۆ بەرەی سەقز، بۆ ناو لەشکر هەندێکیشمان ناردونەتە تەورێز بۆ دەورەی تۆپ، باوکت دەڕواتە قادراوا لە نزیك سەقز)، منیش لە دەورە مامەوە لە سەرباز خانەی سابلاغ، بەلام لە دوای چەند ڕۆژ نەخۆش کەوتمو لەمەشق دوا کەوتم.

بەیەك گەیشتنەوە لەگەڵ محمد قودسی

بەڕێکەوت ئێوارەیەك ڕۆیشتمە باغی (سیسە) کاتێك سەیرم کرد کەپیتان(محمد قودسی) لەگەڵ هەندی برادەری بەبەرگی سەربازی لەوی بوون، ڕۆیشتمە لای چاكو چۆنیم لێکردن لەسەرەتاوە نەی ناسیمەوە لەبەر ئەوەی منیش بەجلی سەربازی بووم پێم گوت: (من زرارم جارێکی تر دەستی خستەوە ناو دەستم و بە برادەرەکانی ناساندمو گوتی: (ئەوە ئەو لاوەیە کەلە ڕیزی سوپای عێراق ڕای کردوەوکۆمەڵێك چەکی هێناوەو ئێستا لە ڕیزی سوپای کوردستان ئەفسەرە). دوایی پرسی بیستم لە سەر نامەی من ئەزیەت درابوی؟ منیش گوتم: (بەڵی دەیان گوت دەبی پێمان بڵێی ئەو نامەیەی ئەفسەری تەجنید ملازم محمد دای بە تۆ بۆ کام ئەفسەرت برد لە مێرگەسۆر؟) منیش پێم گوتن: (نامەکەم دایە مراسیلی شێخ معروف کەناوی بنیامین بوو)، دەیان پرسی نەتزانی چی تێدا نوسرابوو؟ منیش گوتم: (بەچی بزانم نامەکە داخرا بوو ئەمانەتیش دەستی لی نادرێت).

ئەوەی جێگای شادیم بوو کاتێکی خۆشم لەگەڵیان بردە سەر لەکاتی خواحافیزیم ناوبراو داوای لیکردم لە دوای کۆتایی دەورە بڕۆمەلای ئەو لە بەڕێوەبەرایەتی لاوانی کوردستان لەگەڵی کار بکەم، بەلام بەڵێنم پی نەدا گوتم: (با دەورەمان تەواو بێت ئەوکاتە ئاگادارت دەکەمەوە).

باسێکی دڵتەزێن: لەو کاتەی لە دەورە بووم لەسەربازخانە لە ڕۆژی پشوودا چووبوین بۆ ناو باخچەکان لەو بەری مهاباد لەپڕێکا ئاگادار کراینەوە کە سەربازەکان بەپەلە بگەڕێنەوە سەربازخانە ئەوە بوو دەنگی شەهید بوونی (نانەوازادە) ڕاگەیەندرا، هەموومان ڕۆیشتینە ئەو مزگەوتەی تەرمی شەهیدی لی بوو، بەلاّم ئەوەندە خەڵك هاتبوە مزگەوتو دەوەرو بەری مزگەوت جێگای سەرسوڕمان بوو هەر بەم شێوەیەش کە تەرمی شەهید بردرا بۆ گۆرستان ئەو جەماوەرە زۆرە لەگەڵ تەرمەکە ڕۆیشتن، بەپێی نیزامی سەربازی لەکاتی ناشتنی ئەو ڕۆڵە بلیمەتەی ڕێگای ئازادی کوردستان سەربازەکانی کۆماری تەقەیان کرد. لە کاتی لە سەربازخانە بووم دووجار نەخۆش کەوتم، بەلاّم جاری دووەم نەخۆشیەکەم درێژەی کێشا نزیکەی دە ڕۆژ، خۆشبەختانە لەوکاتەدا (ئەحمەدی خانە بەگی کەلێتەیی) ناسراو بەڕیشی سپی گەیشتە لام، ئەگەر ئەو پیاوە دڵسۆزەم نەگەیشتبایی توشی نەمان دەبووم، ئەوەندەی ئەو خزمەتی کردم ئەگەر برای خۆم لابوایە نەیدەتوانی بەم شێوەیە خزمەتم بکات. لەوکاتەی کە زۆر هیلاكو نەخۆش بووم برادەران دەهاتن بۆ سەردانم لەوانە(محمدی ماملیو علی یاوەر)و زۆر لەبرادەرانی تریش هەر جارەی محمدی ماملی دەهاتە لام، گۆرانی بۆ دەگوتم، بۆ ئەوەی کەمێك دڵم بکرێتەوەو بەڵکو لە ئێشو ئازار دوور بکەومەوە، قسەی زۆر خۆشیشی بۆ دەکردم، ڕۆژێك (علی یاوەرو محمدی ماملی) منیان بردە لای دکتۆرێك، ئەو دکتۆرە ئافرەتێکی عەرەبی ئەهواز بوو کەلە نەخۆشخانەی مهاباد دەوامی دەکرد، دوای ئەوەی کەسەیری کردم گوتی: (نەخۆشی تۆ نەخۆشی غەمو پەژارەیە ئاگاداری خۆت بە ئەوەندە بیر مەکەوەو ئەوەندەش غەم مەخۆ). تازە لە نەخۆشی هەستابومەوە نوسینگەی سوپایی (ڕئیس عزت عبدالعزیز) ئاگاداری کردینەوە بەیانی زوو ئامادە بین دەڕۆینە پێشوازی پێشەوا، ئەوە بوو بەپێی ئاگاداریەکە لەکاتی دیاری کراو لەسەربازگە ئامادەبوین، لەوی سواری ئۆتۆمبێل بوین بەرەو(میاندواو) ڕۆیشتین لە ڕێگا ئۆتۆمبێلەکانی (حەمەحوسێنی خاڵو مەلامستەفا)ش گەیشتنەوە ئێمە، هەموومان بەیەکەوە ڕۆیشتین لە (میاندواوو مەراغە)ش تی پەڕین لە شوێنێك وەستاین، شوێنەکە هەمووی باغو داری بەری بوو زۆر خۆش بوو لە نزیك شاری (ئازەر شەهر) لەوی پیاوەکان پەرتو بلاّوبوون، دووسی پاسەوانیمەلامستەفا ڕۆیشتنە ناو یەکی لەباخەکان، ڕئیس عزت پێی گوتن: (مەڕۆنە ناو باخچەکان عەیبە). یەکێك لە بارزانیەکان گەڕایەوەو زۆر بەبی ڕێزی ڕووبەڕووی ڕئیس عزەت وەستاوقسەی نالیۆەشاوەی پی گوت بی ئەوەی بیر لە هیچ بکاتەوە، بێگومان ئەو مرۆڤە مەزنە زۆر نیگەران بوو، لە کاتێك پێیان گوت برۆ بە مەلامستەفا بڵی ناوبراو گوتی: (چی پێبڵێم ئەو خۆی ڕای سپاردوون بەو شێوەیە بی ڕێز بن لەگەڵ ئێمە).

ئاگادار کراین کە (پێشەوا) لە تەورێز دەرکەوت، ئێمە لەسەر ڕێگا ڕیز بووین زۆری نەخایاند

پێشەوا گەیشتە لامان (ڕەئیس عزەت) فەرمانی بەسەربازەکان داو ڕۆیشتە لای (پێشەوا) ئەویش لە ئۆتۆمبێل دابەزی و دەستی نایە ناو دەستی (ڕئیس عزەت)و دووبەدوو بۆ لای ئێمە هاتن (پێشەوا) سلاّوی لێکردین لەو دەمەشدا (حمە حسێن‌و مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵیان بوون دەستی پێشەوایان گوشی پێشەوا بە مەلامستەفای گوت: (نابوا ئەوەندە ئەزیەت بخۆن ئەو ڕێیە دوورەتان بڕیبا). لە دواییدا (پێشەواو مەلامستەفا بە ئۆتۆمبێلی پێشەوا ڕۆیشتن، جێبێکی ئەفسەران لەپێشەوە دەڕۆیشت لەوێوە بەناو باغ‌و باغاتدا گەڕاینەوە کاتێك گەیشتینە میاندواو دیار بوو جەماوەرێکی زۆر لەسەر ڕێگا وەستابوون، پێشەوا دابەزیو بەناویاندا ڕۆشت‌و سلاّوی لی کردن لەوی دەستەی لاوانی چەکدار پاسەوانانی کارگەی شەکر لە سەر ڕێگا وەستا بوون سروودیان دەگوت. لە میاندواو دەرکەوتین بەرەو سابلاغ ئێوارە لە ڕاستی (قوونقەلاّ) گەیشتینە جەماوەری پێشوازیکەر دەستە دەستە وەستابوون تا ناو شاری سابلاّغ سەربازو قوتابیو لاوان‌و تێکڕای خەڵکی شار هەر کۆمەڵێك دروشمی خۆیان هەڵگرتبوو، دەبی بڵێین لەو پێشوازیە تەواو هەست بە خۆشیو کامەرانی دەکرا کە چۆن ئەو خەڵکە تامەزرۆی ئازادی نیشتمانەکەیانن. لە دوای ئەوەی گەیشتینەوە ناو شار ئێمە گەڕاینەوە سەربازگەکەی خۆمان. ڕۆژی دووەم (خۆشناو) ناردی بە دوامدا ڕۆیشتمە لای پرسی: (ئەو حوسێنیخاڵ مەلایە ئەوەی ڕووبەڕووی ڕئیس عزەت وەستاوە پیاوی باوکتە؟) گوتم: (ناوبراو بارزانیە بەند بوو لە بەندیخانەی عێراق دەیان ویست بەری بدەن کەس نەدەبووە کەفیلی باوکم بەری داو لەگەڵ خۆیشی هێنای بۆ ئێرە ئێستا لەگەڵ بارزانیەکانەو نۆبەتداری بارەگایە). لەو کاتەش ڕئیس عزەت هاتە ژوورەوەو لەگەڵ خۆشناو دەرکەوتن، زۆری نەخایاند گەڕانەوە محمد قودسیان لەگەڵ بوو، ویستم بڕۆم، عزت گوتی: (دانیشە مەڕۆ، لە قسەکردنیاندا بە دیارکەوت لە هەڵوێستی مەلامستەفا ناڕازی بوون‌و ناکۆکی هەبوو لە نێوان مەلامستەفاو ئەفسەرەکان ...

لەو دەمانەدابوو (سەید ئەحمەد سەید تەها) خەڵکی بانگ دەکرد بۆ ئاهەنگی بوك گواستنەوە بۆ خۆی بەو بۆنەیەوە مەلامستەفاش بانگ کرابوو، هەروەها ئەفسەرەکانی عێراقیش بانگ کرابوون، دیار بوو خەڵکێکی زۆر بانگ کرابوون، ڕۆژی یەکەمی ئاهەنگ کەسێك کەوتە ژێر ئۆتۆمبێل‌و مرد لەجیاتی وەستانی شایی، شایی گەرم ترو زوڕنا بە جۆش تر بوو، لە ئێوارەی ڕۆژی یەکەمی ئاهەنگ هەر ئەوەندە زاندرا چەند نۆبەتدارێکی مەلامستەفا زۆر بە ئالۆزی لەماڵی (سیدئەحمەد) دەرکەوتن بەرەو کارێز (گەراج) ڕۆیشتن لەو کاتەش مەلامستەفا لەلای (گولیزارخانمی دایکی سید ئەحمەد) دانیشتبوو،کاتێك نۆبەتدارەکان گەڕانەوە (ڕەئیس عزەت‌و محمد قودسی)یان هێنابون بردنیانن بۆ لای مەلامستەفا، ئەوەی جێگای نیگەرانی بوو محمدقودسیان زۆر دڵشکاو کردبوو، مەلامستەفاش زۆر

بەتووندی لەگەڵ رئیس عزەت دوا. هەر ئەو کاتە عزەت‌و قودسی ڕۆیشتنە شنۆ بۆ بەیانی دیار بوو خەڵك بلاوەیان لی کردوو ئاهەنگەکە ساردی تێکەوت، بەڕێکەوت منیش لەگەڵ (جەعفەرئاغا)ی قونقەلای گەڕامەوە سابلاغ، جەعفەرئاغا یەکێك بوو لە سەرکردەکانی سوپای میللی کوردستان.

چەند ڕۆژێك دوای ئاهەنگی باس کراو ڕۆژێك (فقی حەسەن میرۆ)کارگێڕی بەر دەستی مەلامستەفا، ناردی بە دوامدا، کاتی چومە لای گوتی: (ئێمە ڕۆیشتینە شنۆ کە گەڕاینەوە بۆ نەغەدە شەو ڕۆیشتمە ماڵی وەستا رحمان‌و کارەکەم جیبەجی کرد زۆر بەئاسانی، جەنابی مەلامستەفا بە باوکتی گوت: ڕازی نابم جارێکی تر زرار بەم شێوەیە عادز بکەی). ئەو قسانەی (فەقیحسن) کەمێك دڵی دامەوەو باری گرانی سەر شانمی سوك کرد بە دڵخۆشیەوە لە بارەگای بارزانیەکان دەرکەوتم، بەڕێکەوت لەگەڵ (ئیسماعیل عارف) بە یەك گەیشتین هەر زوو گوتی: (کافر ئەی کە دەڕۆیشتی بۆ بە منیشت نەگوت لەگەڵ تۆ بێم؟)، (مەبەستی کاتی ڕاکردنەکەمە لە سوپای عێراقی) گوتم : (کاك ئیسماعیل من بە نیازی چەك بردن بووم دەترسام بەکەس بڵێم، دەڕۆم لە بەر ئەوە بەکەسم نەگوت دەڕۆم)، ناوبراو دیتی من بەبەرگی ئەفسەریم بەلایەوە سەیر بوو، دیار بوو دەیویست بڕواتە لای جەنابی مەلامستەفا بۆیە بەپەلە ڕۆیشت.

پێش دەورەکە تەواو بێت داوام کردبوو لەگەڵ ئەو قوتابییانەی ناونوس کرابوون کە بۆ سۆڤیەت بنێردرێن بۆ خوێندنی سەربازی بنێردرێم، لەسەر داواکەی خۆم ئاگاداریان کردم بڕۆمە کۆمیتەی ناوەندی حزبی دیموکرات کاتژمێردەیبەیانی. لەکاتی دیاریکراو ئامادە بووم لەوی پێیان گوتم، دەڕۆیتە لای پێشەوا چاوەڕی بووم لەچ کاتێك بانگ دەکرێم، کاتێك بانگ کرام و ڕۆیشتمە ژوری دیاریکراو پێشەوا دەستی خستە ناو دەستم‌و زۆر بەخێرهاتنێکی گەرمیکردم‌و گوتی: (فەرموو دانیشە)کاتێك کەوتە قسەکردن دیار بوو دەربارەی من زانیاری تەوای لا هەبوو گوتی: (ئازیز داوات کردووە بنێردرێی بۆ خوێندن، بەلاّم لە خوێندن زیاتر ئێستا پێویستیمان بە ئێوەو زۆری وەك ئێوە هەیە کە توانای ئەوەیان هەیە فەرماندەی سەربازە جەنگاوەرەکانی ڕووبەڕووی دوژمن بن، خۆ ئەوانەی دەنێردرێن بۆ خوێندن‌و دێنەوە ئەوەندەی ئێوە توانای کاروباری سەربازیان نیە، لەبەر ئەوە بە پێویستی دەزانین داوایەکەت دوا بخرێت بۆ داهاتوو). ئەوەی ڕاستی بێت کاتی ئەو بلیمەتە دەدوا وەك لەگەڵ یەکێك بدوێت کەلە بنەماڵەی خۆی بێت ئەوهام هەست دەکرد، بۆیە نەمتوانی پشتگیری لە داوایەکەم بکەم ناچار گوتم: (ئێوە چی بفەرمون سەربازی ژێر فەرمانتانم). بەم شێوەیە دەرکەوتم و گەڕامەوە سەربازخانە، چاوەڕی بووم بۆ کوێم بەڕی دەکەن، هەر ئەو ئێوارەیە رئیس عزەت ناردی بە دوامدا کاتی ڕۆیشتمە لای ناوبراو پرسی: (ڕۆیشتیتە لای پێشەوا؟) گوتم: (بەڵی چووم) ئەوەی لەسەرەوە نوسراوە بۆ

ڕەئیس عزەتم بە ووردی گێرایەوە، ناوبراو پێکەنیو گوتی: (پێشەوا ئەو هەستەی هەبووە کەلە نیازی ئێمەدا هەبوو، باش بوو نەیناردی، کەوابێت بەیانی بڕۆ لای شێخ سلێمان داوای کردووە یەکێك بنێرین بڕواتە لایو جێگای باوەڕ بێت بۆ ئەوەی ئەو یارمەتیەی دیاریکراوە بۆ ئاوەرەکانی بارزانی لە ناوچەی نەغەدە بەسەریاندا دابەش بکات، ئێمەش کەسی لەتۆ باشترمان دەست ناکەوێت بینێرین). بەپێی ڕاسپاردە بەیانی ڕۆیشتمە لای (شێخ سلێمان بارزانی) نامەی عزەتم دایە دەستی لە دوای خوێندنەوەی دیار بوو پێی خۆش بوو زوو نوسراوێکی دایە دەستم بۆ لێپرسراوی ئازوقە لەمیاندواو گوتی: (برۆ لای خیراللە، ناوبراو ئوتۆمبێلت پی دەدات دەڕۆیتە میاندواوو لای عبدالرحمن مفتی ئەو ئەشیایەکانت پی دەداتو لیستەکەشت دەداتی کە چۆن دابەشی بکەیت، لەوی باری دەکەیت بۆ نەغەدەی دەبەیت لەوێش بەسەر ئەوانە دابەشی دەکەیت ئەوانەی دیارکراون.

لەلای ئەو دەرکەوتم، ڕۆیشتمە کاریژ ئەوکاتە (خیراللە) لەوی نەبوو گوتیان لەماڵی (وەهاب ئاغا)یە ناچار ڕۆیشتمە ماڵی ناوبراو،دیاربوو کۆمەڵێك ئەفسەرو خەڵکیتریشی لەوی بوون هەموویان کوردی باشور بوون، ئەو کەسانە بوون کە لەگەڵ مەلامستەفا هاتبوونە کوردستانی ئازاد کراو، بی گومان(وەهاب ئاغا) منی بەوان ناساندو گوتی: (ئەوە ئەو زرارەیە کەلەڕیزی سوپای عێراقی ڕای کردو چەکێکی زۆری هێنا). کاتێك ویستم بڕۆم وەهاب ئاغا گوتی: (نابی بڕۆی لەگەڵ ئێمەنانی نیوەڕۆ دەخۆیت ئەوکاتەبڕۆ)، لەسەر داوای ئەو لەوی مامەوە، لەقسەکانی ئەوان تەواو هەستم کرد ئەوانەی لەوی بوون هەموویان ناڕازی بوون لە هەڵوێستو ڕەوشتی (مەلامستەفا) بەشێوەیەکی تایبەتی دڵتەنگ بون بە لێدانی(محمد قودسی)و زۆریش عادز بوون بەدڵشکاندنی (ڕەئیس عزت)، ئەوە بوو بووە خاڵێکی ئاڵۆزو باسو ناکۆکی ئەو کۆمەڵە کەسە، کاتێك وەهاب ئاغا ڕوی لەمن کردو گوتی: (وشیار بە وەك ئێمە نەکەویە دوای کلاوی با بردو ...) لێرە لەمەرامی وەهاب ئاغا نەگەیشتم مەبەستی چییە.

ئەوەی ڕاستی بێت هەر لەسەرەتاوە لە قسەکانی (وەهاب ئاغا) نەگەیشتم کە مەبەستی چییە؟ لە دواییدا زانیم مەبەستی ئەوەبوو نەڕۆمە ژێر باری (مەلامستەفا)و ڕیزی بارزانیەکان، ئەوان زۆر بەگەرمی لۆمەی مەلامستەفاو هەڵوێستی ئەویان بە نارێکی دەکردو وایان باس دەکرد کەنیازی چەوتو ناپاکە بەرامبەر بەکۆماری کوردستانو(قازی محمد).

بەپیی ڕێکەوت دوای نیوەڕۆ ڕۆیشتمە(میاندواو) لەوی ئەوەی هەبوو وەرم گرت، شەومیوانی (حەسۆ میرخانی دۆڵەمەری) بووم، کاتێکی زۆر خۆشم لەگەڵی بردە سەر بەیانی گەڕامەوە نەغەدە، لەوی دەستمان کرد بە دابەش کردنی کەلو پەلەکان بەپیی پێویست، لەوکاتەی ئێمە خەریکی دابەش

کردنی کەلو پەلەکان بووین ئەوەندەمان زانی نەغەدە پڕ بوو لە لەشکری هێزی کوردستان، ئەوکاتە (حمد ئاغای مێرگەسۆری) ناردی بەدوامدا ڕۆیشتمە لایو پرسی: (چەند کەسی چەکدارت لایە؟) گوتم: (چوار چەکدار ئەوانی تر بلاّو کراون) (حمد ئاغا) بەنهێنی گوتی: (چوار چەکدارەکانی خۆت لەگەڵ شەش بارزانی دەبەیت زۆر بەوەستایی دەڕۆیتە گوندی (شاوەلی) ئەگەر دیتت نیازیان خراپەو خەریکی جم وجۆڵن چەکیان بکەن، ئەگەر جم وجۆڵیشیان پێوە دیار نەبوو دەنگیان لەگەڵ مەکەن، لەوێش بمێننەوە تا ئاگادارتان دەکەینەوە). ئەوەبوو شەش بارزانی هاتن لەگەڵ چوار چەکدارەکانی خۆم بەو شەوە بەڕێکەوتین، لە نەغەدە شارەزامان لەگەڵ دا بوو، کاتێك لە (بالیخچی) تێپەڕبووین بە گردۆڵکەکاندا سەرکەوتین بەرەو (شاوەلی) پێش گەزەنگی هەتاو گەیشتینە گوندی (شاوەلی) لەدەرگای دیوانخانەی (مارف ئاغا)وەستاین داوامان کرد (ئاغا) بێتە دیوان زۆری پێنەچوو هەموویان هاتنە دیوەخانە بینیمان هیچیان پێوە دیار نەبوو کە جموجۆڵیان هەبێت، لەدوای چێشت خواردن پێمان گوتن ئەوەندە ڕۆژانە بەڕاست نازانین لە (شاوەلی) دەربچن بەبی ئاگاداری ئێمە، چونکە لەشکری کوردستان بەڕی کراوەتە دەوروبەری مامەش لەبەر ئەوەی (مام عایزی پەسوی) یاخی بوە بزانین چی بەسەر دێت، پێم گوتن: (ئێوە خۆتان ئالۆز مەکەن، ئەوە پەیوەندی بە یاخی بوونی مام عایزەوە هەیە نەك بەئێوە، ئێمە نێردراوین ئێوە بپارێزین نەوەك لەشکری کوردستان ئێوەش بەیاخی بوو لەقەڵەم بدات). کاتی ئەمەیان زانی منداڵەکانی مارف ئاغا گوتیان : (ئێمەسوێند خۆری حزبی دیموکراتو کۆماری کوردین چۆن لەدژی دەوەستین؟ ئامادەین چەکی بۆ هەڵگرین دژ بەیاخی بوان).

ئەوەی دیاربوو یاخی بوەکان نەیان توانی لەپێش لەشکری کوردستان بوەستن، ڕۆژی دووەم دیتیان هێزێکی زۆر دەوریان داونو (مام عایزی قەرەنیاغا)ڕای کردو ڕۆیشتە عێراق بەبی ئەوەی خۆی ڕابگرێت لەدوای ڕۆیشتنی ناوبراو هێزێکی چاودێری لە گوندی (پەسوی) مایەوە، لەشکری هۆزەکانو سوپاش گەڕانەوە شوێنەکانیان ئەوی شایەنی باسە ئەوەندە ڕۆژانەی لە (شاوەلی) بووین نەمان هێشت هیچ شتێك ڕووبدات بەشێوەی چاودێری نۆبەتداری گوندو خەڵکەکەی بووین بۆ ئەوەی کەس دەستیان بۆ درێژ نەکات، چونکە مەترسی هەبوو لەهێزی هۆزەکان، ئەگەر بۆیان بگونجایە دەست درێژیان دەکردە سەر خەڵکی بی تاوان.

ئەوەبوو بەدڵ خۆشی گەڕاینەوە نەغەدە، دیاربوو هەموو سەرکردەکان، ئەوانەی لەمامەش گەڕابوونەوە لەماڵی (گولیزار خانم) دابەزیبوون،منیش چووم بۆ ئەوی،بەشی زۆری ئەوانەی لەوی بوون بەرپرسی ئەو چەکدارانە بوون کە ڕووبەڕوی یاخی بوەکان وەستا بوون.

(مەلامستەفاو زێرۆ بەگ)و سەرۆك هۆزەكان لەوی بوون لەكاتی قسەكردندا مەلامستەفا گوتی: (مام عایز غەدریكرد دژی كۆمای كوردستان یاخی بوو، گوایا لە سەید ئەحمەدو هەندی كارمەند ڕازی نییە، خۆ كۆمار هی سید ئەحمەدو كارمەندان نییە، كۆماری كوردەو ئەویش كوردە، دەبوایە قازی ڕێگا بەوە نەدات كار بەوە بگات). بەنیاز بووم بڕۆمە (میاندواو) لە نزیك كارێز لەگەڵ (ئیسماعیل عارف) بەیەك گەیشتین لە دوای چاكو چۆنی پرسیم: (ئەو ڕۆژە مەلامستەفات دیت؟) گوتی: (نەخێر ئەو ماوەیە هاتوم دەمەوێت میرحاج ببینم نەم توانیوەو دەستم ناكەوێت زۆریش پێویستە چاوم پیی بكەوێت). من بە پەلە بووم ڕۆیشتم ئەوەندەم پی گوت(میر حاج بەزۆری لە تەورێزە هەوڵ بدە بزانە كەی دەگەڕێتەوە بۆمهاباد ئەوكاتە دەتوانی بیبینی).

دیارە لە دیدارێك پرسی بووی (زرار چۆن كراوە بەئەفسەر، لە جوندی ئەوەل یەكسەر كراوە بەئەفسەر!) محمد قودسی وەلامی دابۆوە گوتبوی: (ئەوەی زرار كردویەتی نەك هەر حەقی ئەفسەریەتی هەبوو،بەڵكو حەقی ئەوەی هەبوو دروشمی پاڵەوانیەتی پی بدرێت، جیا لەو چەكانەی هێنابوونی خۆیو كۆمەڵێك چەكداری بەتوانا سەربازی پاراستنی كۆماری كوردستانن). بەیانیەك لە مهاباد دەچومە بارەگای بارزانیەكان بۆ چاوپێكەوتنی (فقی حسن میرۆ) لە دەرگا لەگەڵ ناوبراو بەیەك گەیشتین، گوتی: (باش بوو هاتی وا دەڕۆینە ماڵی خودانی) یانی ماڵی(شێخ ئەحمەد) برا گەورەی مەلامستەفا، ماڵیان لە نزیك ورمی بوو پێم گوت: (ئەوە خێرە وەها بەكۆمەڵ دەڕۆنە ماڵی شێخ؟) فقی حسن گوتی: (چۆن نەتزانیوە خودان لە ئەسعەد خۆشەوی‌و مەلامستەفا توڕەیەو دەڵێت نابێت ئەوانە هیچ پەیوەندیەكیان بە بارزانیەكانەوە بێت، لەبەر ئەوەی زوڵم لە فەقیران دەكەن)، بێگومان مەلامستەفاش تەنگاوەو دەترسێت بۆیە باوكت‌و حمدئاغای مێرگەسۆریو شێخ ئەحمەدی حەقەكانی هێناون لەگەڵ خۆیان ببات بەڵكو خودانی ڕازی بكەن ئەسعەدو ئەوانەی لەگەڵیانن دەرنەكرێن، تۆش وەرە بابچین. لەوكاتە مەلامستەفا هاتە ژورەوە بەبەرگی جەنەڕاڵی، چاوی بە من كەوت‌و گوتی: (باشە لێرەی ئێستا میریش دێتە ئێرە دەرفەتێكی چاكە پێكتان بینمەوە). زۆری پی نەچوو (حمدئاغاو سلێمان بەگ)و كۆمەڵێك چەكدار بەسەركەوتن، چاك‌و چۆنیان لەگەڵ مەلامستەفا كرد، هەر زوو مەلامستەفا گوتی: (میری من ئەوە زرارە دی دگەل وی پێك هێیەوەو چ جارە كا دی ئەوی عادز نەكەی). بەمنیشی گوت: (هەستە دەستی میر ماچ بكە). منیش هەستام دەستی باوكم ماچ كرد.

لەبارەگای هێزی بارزانیەكان هەستاین دابەزینە سەر شەقام ئۆتۆمبێلەكان وەستا بوون، بەمنی گوت: (تۆش وەرە) لە مهاباد دەركەوتین كاتێك نزیك كەوتینەوە لە ورمی لە ڕێگای گشتی لاماندا، پێش بگەینە ماڵی شێخ ئەحمد، مەلامستەفا لەشوێنێك لایدا ناو ماڵی هەندێك بارزانی لەوی بەرگی

گۆڕیو جلی کوردی کردە بەر لەوێوە بەرەو ئەو شوێنە ڕۆیشتین کە ماڵی شێخ ئەحمەدی لــی بــوو زۆری نەخایاند گەیشتینە ماڵی شێخ ئەحمد، جەنابی شێخ لە شوێنی تایبــەتی خــۆی بــە خێرهــاتنێکی زۆر گەرمی لە سلێمان بەگو شێخی(هەقەکان)کرد، لە دوای ماوەیەك دەست کرا بەو باسەی بۆی چوبوین، لەو ڕووەوە زۆر قسەکرا شێخ بۆ خاتری ئەوان ڕازی بوو بیان بورێت بەو مەرجەی ئەو زوڵمەی لەمیللـەت کراوە دوبارە نەبێتەوە. ئەوەی جێگای سەرسوڕمان بوو بە درێــژایی ئــەو هــەموو کێشــەو قســە کردنــە مەلامستەفا دەنگی لەبەر دەرنەچوو وات دەزانی هەرلەوی نیە. ئەوەی بەلامەوە زۆر سەرنج ڕاکێش بــوو بەئاشکرا مریدەکانی شێخ لەمرۆڤەکانی مەلامستەفایان ئەمرڕاندو قسەیان پی دەگوتن!

پێش گەڕانەوەمان شێخ ئەحمد گوتی : (سلێمان بەگ مرۆڤێت خراپ یەچووی بە حکومەتا کوردیان ڕاگەیاندیە کو مرۆڤێت شێخ ئەحمدی دەرۆنەوە عێراقی بەبی پرساحکومەتا کوردا، منیش گەلەك مالاَ بارزانیا ناردنە لای میاندواوی). سلێمان بەگ گوتی: (جەنابی شێخی دەنگو دۆڵەکی بــەرفراوان بــلاَو ببوەوە کەوا هەندی لەبارزانیەکان بە نیازن بگەڕێنەوە عێراقــی بــەبی ڕەزامەنــدی کۆماریکوردســتان، بەلاَم جەنابت ڕێگات لێگرتن بەناردنی ئەو کۆمەڵە ماڵە بۆ دەورروو بەری میاندواو کە لەوی جی نشین کران). ئەو ماڵە بارزانیانەی کە ناردرابوون بۆ میاندواو هەر لەوی بوون تا ڕۆژانی تێك چونی کۆماری کوردستان.

لە کۆتایی مانگی (10/1946) هەندی دەنگو باس پەیدا بوون کــە ئێــران بــە نیــازە هێــرش بێنێت بۆ سەر هەردوو کۆماری ئازربایجانو کوردستان، بێگومان ئــەوە لــە هــەموو کاتێــك چــاوەڕوان دەکرا بە تایبەتی لەدوای ئاخاوتنی باڵوێزی ئەمریکا لە تــاران کــەوای نیشــان داوە کــە دەبــی ئێــران ببێتەوە یەك پارچە بەمانای نابی ئەو دوو کۆمارەی لە ئێران جیابونەتەوە بمێنن، لەبەر ئەوەی ئــەو دوو کۆمارە کۆسپێکی گەورەن لە پێش بەرژەوەندی ئەوان، لەبەر ئەوە ڕازی نەبوون ئازربایجــانو کوردســتان سەربەخۆ بن مادام لەژێر فەرمانی ئەوان دا نین. دوا بەدوای باڵوێزی ئەمریکا وەزیری جەنگی ئێرانیش دەستیکرد بە هەڕەشەکردنو خۆ هەڵکێشان. دیار بوو پاڵپشتی قایم بوو.

بێگومان بە کشانەوەی سوپای سۆڤیەت لە ئازربایجانو کوردستانو ئێــران هــەلێکی گونجــاوی بــۆ هەڵکەوت بۆ ئەوەی بگەڕێتەوە سەرئەو دووکۆمارەو داگیریان بکاتەوە. قــینو داخــی خــۆی لــە ئــازادی خوازان بکاتەوە.

ئەوە بــوو لــە ڕێکــەوتی (23/11/1946) بــە پشــتیوانی دەوڵەتــەکانی ڕۆژئــاواو ئــەمریکاو بەریتانیا سوپای ئێران بەبی شەڕ گەیشتە (زەنجان) ناو خاکی ئازربایجان، بە گەیشتنی ئەو دەنگــە لــە کوردستان پەشێوی پەیدا بوو جەماوەر هاندرا بڕۆنە بەرەکانی ڕووبەڕووی دەســت درێــژیکاران بــۆ ئــەو

مەبەستە بانگەوازێك ڕاگەیەندرا هەر بە دوای ئەم بانگەوازە خەڵکێکی زۆر داڕژانە شوێنە دیاریکراوەکان بۆ ئەوەی بەڕێ بکرێنە بەرەکانی شەڕ، لە نەغەدەو گوندەکانی دەوروبەر خەڵکێکی زۆر کۆببونەوەو پێویستیان بە بەڕێ کردن بوو بۆ میاندواو، بۆ ئەو مەبەستە ڕۆیشتمە مهاباد لەوی داوای ئۆتۆمبێلم لێکردن بۆ ئەوەی خۆبەختکەران بەڕێ بکەینە بەرەکانی ڕووبەڕووی شەڕخوازەکان، هەندێك لەو جەماوەرە بەپیادە ڕۆیشتنە مهاباد، دوو ئۆتۆمبێلم بردن بۆ نەغەدە، دیار بوو (سەید ئەحمەد)یش ڕۆیشتبوە مهاباد بۆ ئەوەی ئۆتۆمبێل دابین بکات بۆ ڕەوانە کردنی ئەو خەڵکە زۆرە بۆ بەرەکانی شەڕ، (سەید ئەحمد) دوو ئۆتۆمبێلی بارهەڵگری کارگەی شەکری (میاندواو)ی وەرگرتبوون گوایا لەنەغەدە ئەو خەڵکەی چاوەڕێیە بەڕێیان بکات کەچی دەڕوات ماڵەکەی خۆیان لێ بارئەکات بەناوی ئەوەی گوایە دەڕواتە (ورمێ) هەتا ئامادە دەبن بۆ ڕۆیشتن ئەو کاتە بە شوفێرەکان دەڵێت : (لێخوڕن بۆ خانی لەوێش بۆ عێراق، کاتێك ئاگادارکراینەوە بەپەلە بەدوایدا ڕۆیشتین بۆ گرتنی، بەلاّم کارلەکار ترازابوو هەرچەندە بەدواشیدا ڕۆیشتین هەتا خانیو سەرسنوور بەپەڕۆشەوە دەرباز ببوو. ئەوەی جێگای پەرۆشیە ئەوەیەحاکمی باوەڕ پێکراوی کوردایەتیو سوێند خۆری حزبی دیموکرات هێشتا باس نەبوو سوپای داگیرکەر بگاتە کوردستان ئەو کوردەی لەژێر بەرگی کوردایەتی دا خۆی شاردبوەوە لەژێرەوەش پیاوی بێگانە بووە! لەگەڵ ڕۆیشتنی زۆر کەلوپەلی کۆمارو چەکی کوردستانی بردنو ڕۆیشت ئەوە یەك بوو لە باوەڕ پێکراوان کە ڕووی کردە ئەو بەدکارییە بەرامبەر نەتەوەکەیو کۆمارە ساواکەی کورد کە خۆی سوێندی بۆ خواردبوو خیانەتی لەگەڵ نەکاتو بی پارێزێت، دیارە بەلای ئەو پاراستنی کوردو حزبی دیموکراتی کوردستان بەم شێوەیە بووە. وەك ئاشکراشە ناوبراو کوڕی بنەماڵەیەکی کورد پەروەرن!

بەڕاستی تا سوپای ئێران تەورێزیشی داگیرکرد بوو هەڵوێستی بەرپرسەکانی کۆمار ئەوە بوو کە بەرگری بکەن، بەلاّم لە پڕێکا هەڵوێستیان گۆڕاو بڕیاریان دا شەڕ نەکەن!

لە(1946/11/23) سوپای داگیرکەر گەیشتە (زەنجان) حاکمی نەغەدە ڕای کردو ڕۆیشتە عێراق لە (1946/12/13) تەورێز گیرا، ماوەیەکی زۆری بەسەردا تێپەڕی بوو، کاتێك زاندرا سەرکردەکانی کۆمار شەڕ ناکەن، ماڵە بارزانیەکان لە دەورو بەری میاندواو کشانەوە بەرەو ناوچەکانی نەغەدەو شنۆو مامەشو پیران بۆ نزیك بوونەوە لە سنوور .

تێکچونی کۆماری کوردستان

کاتێك زاندرا کوردستانیش شەڕ ناکات ئاڵۆزی پەیدا بوو، ئەو ماڵە بارزانیانەی لە مهاباد و

دەوروبەریشی بوون باریان کردوو ڕۆیشتنە شنۆو گوندەکانی دەوروبەری نەغـەدەو شـنۆو زەرزا، لەگـەڵ گرتنی تەورێز سەربازەکانی ئازربایجان ئەوانەی لە کوردستان لەگەڵ لەشکری کـورد لەبـەرەی ناوچـەی سەقز بوون گەڕانەوەو خۆیان دایە دەسـتی سـوپای شـای ئێـران، لـە دوای ڕۆیشـتنی ئازربایجانیـەکان لەشکری بارزانیەکانیش ناچار بوون بەرەو میاندواو بگەڕێنەوە لە گەڕانەوەیانـدا لـە ڕێگـا نۆکـەرانی شاپەرست ویستبویان ڕێگایان لێبگرنو چەکیان بکەن. پیاوانە لێیـان هاتبونـە دەسـتو بـەرەنگاریان بوون خۆشـیان نـەیانزانی بـۆ کـام لا ڕابکـەن، ئـەوان وایـان دەزانـی وەك سـەربازەکانی ئازربایجـانی پێشمەرگەکانی کوردیش چەك دەکەن کەچی توشی هیلاکەتێك بوون مەگەر تەنها خۆیان بـزانن چـیان بەسەرهات. ئەو لەشکرەی بارزانیەکان کەلە سەقز گەڕایەوە بەسەر پەرشتی (حمدئاغای مێرگەسـۆریو سلێمان بەگی دەرگەڵەیی) بەرەو سابلاغ دەهاتن کە تۆپەکانیشیان لەگەڵ خۆیان هێنابوون لـەوێوە تـا نەغەدە بە ڕاکێشان بەهۆی گاوو گامێش، بە هیلاکیو ماندو بونێکی زۆرەوە ئەو تۆپانەیان گەیاندنـەوە نەغەدە لەوێشەوە بۆ شنۆ. لەوکاتە ناسازو نارێکە ماڵو منـداڵی بارزانیـەکان بـەو سـەرماو ساردیە بەپێیان دەڕۆیشتنە ڕیو دەگەڕانەوە ناوچەکانی نزیك سنوری عێـراق بـۆ نـاو مامـەشو پـیرانو زەرزاو دەوروبەری نەغەدەو شنۆ. لەو بەرتەنگیەو ئاڵۆزیەدا ئێمە کۆمـەڵێك چـەکدار لـە سـابلاغ دەرکـەوتین ئێوارە بەرەو میاندواو دەڕۆیشتین بۆ یارمەتی هێزەکانمان لە بەرەکانی ڕووبەڕوو لە سەقز، شـەو داهـات لە خوار گوندی (قونقەلا) ماشێنەکەمان لە کارکەوت، لەوی بە پێیان کەوتینە ڕی کاتێك گەیشتینە ئەوی سەرەتای لەشکر دەهاتنەوە، گوتیان (حمدئاغا) نزیکە وادێت لە دوای ئێمەیە، لـەدوای کـەمێك بەیەك گەیشتین حمدئاغا گوتی: (بگەڕێوە باوکت وا لە دواوەیە لەگەڵ تۆپەکان دێـت). مـنی لەگـەڵ خۆی گێڕایەوە ڕۆیشتینە سابلاغ، کاتێك گەیشتینە ناو شار شەو درەنگ بوو، دیـار بـوو سـابلاغێکی ئاڵۆزو شێواو کە پێش چەند کاتژمێرێك وانەبوو هیچ تەنگاویەك بەرچاو نەدەکەوت، ئێمـە ڕۆیشـتینە ماڵی پێشەوا، پێشەوا هەر وەك جاران پێشوازیەکی گەرمی لێکـردینو یەکـە یەکـە تەوقـەی لەگـەڵ کردین، چەند جارێك گوتی : (یاخوا بەخێر بێن) لە حمدئاغای پرسی (خۆ بەسەلامەتی گەڕانەوە؟)

حمد ئاغا لە وەڵامدا گووتی: (بەڵی گەورەم بەسەلامەتی گەڕاینەوە لە ڕێگا هەنـدی کەسـانی شـا پەرست ویستیان ڕێگامان لی بگرن، بەڵام زوو بڵاوەیان پی کرا)، حمد ئاغا زیاتر دواو گوتی: (جەنابی پێشەوا من بۆ ئەوەم لا داوەتە لای ئێوە کە بفەرموون لەگەڵ ئێمە بێن بـەرەو سـنور بـڕۆین بـزانین لـە دواییدا سەرمان بەچی دەگات0

پێشەوا گوتی: (زۆر سوپاسی هەستی پاکی ئێوە دەکەم، دەبی نیگەران نـەبن مـن نـاتوانم سـابلاغ بەجی بهێڵم، لە بەر ئەوەی بەڵێنم بە خەڵکی ئەو شارە داوە بە جێیان نەهێڵمو ناتوانم بە جێیان بێڵم).

حمدئاغا زۆر هەوڵیدا، بەڵکو ڕازی بکات، بەلاّم هەر ڕازی نەبوو لەگەڵ ئێمە دەربکەوێت لە دواییدا بە حمدئاغای گوت: (ئەگەر لە سابلاّغیش دەربکەوم ناتوانم لەگەڵ ئێوە دەربکەوم لەوانەیە بەخۆشت بزانی؟!).

لە دواییدا حمدئاغا زیاتر لەسەری ڕۆیشتو بی هیوا بوو، لەوکاتەی دەمانویست بڕۆین پێشەوا بە حمد ئاغای گوت: (بنێرە سەربازخانە ئەو چەکەی دەتانەویو پێتان دەچێت بیبەن لەگەڵ خۆتان).

بەدڵێکی تەنگی تەزیوی سارد لە دیوان دەرکەوتین‌و ماڵ ئاواییمان لەوکەسە هەڵکەوتوە کردو بەجێمان هێشت، کاتێك دەرکەوتین دیاربوو ئۆتۆمبێلە پەك کەوتوەکەی ئێمە کەوتبووە کار بە دواماندا هاتبوو.

حمدئاغا گوتی: (تۆ بڕۆ بۆ سەربازخانە ئۆتۆمبێلەکەت باربکە لە تفەنگ‌و فیشەك وەرەوە قونقەلاّ من لەوی دەمێنمەوە هەتا باوکت دەگاتەجی). ئەوان ڕۆیشتن منیش چەند چەکدارێکم بردن‌و ڕۆیشتمە سەربازخانە لەوی ئۆتۆمبێلەکەی خۆمان بارکرد ،دیمان ئۆتۆمبیلێکی سوپای کوردستان لەوی بارکرابوو لە تفەنگ‌و فیشەك، وا دیاربوو بەنیازبوون بۆ لایەکی بەڕی بکەن، ئەویشمان ڕاپێچ کردو شوفێرەکەمان دیتەوە لە سەربازخانە دەرکەوتین بەناو سابلاّغی ڕەش پۆشدا تێپەڕ بووین ڕوو لە(قونقەلاّ) لەوی لامدا لای حمدئاغا لە خەوم هەڵستاند پێم گوت: (دوو ئۆتۆمبێلم بارکردون لەفیشەك‌و کەل‌و پەلی سەربازی)، ناوبراو گوتی: (بڕۆ بۆ شنۆ لەوی بیدە بە دەستی شێخ صادق‌و بگەڕێوە، ئۆتۆمبێلەکانیش لەگەڵ خۆت بینەوە). لەوی بەڕی کەوتین کاتێك گەیشتینە نزیك (حەیدەر ئاباد) لە سی ڕیانەکەی (سابلاّغ ـ نەغەدە ـ ورمی) خەڵکێکی زۆر لە ڕێگادابوون بەرەو نەغەدەو شنۆ دەڕۆیشتن چەند چەکدارێکی بارزانی ڕێگایان لە ئۆتۆمبێلەکانی ئێمە گرت دەیان گوت: (دەبی باری ئۆتۆمبێلەکان دابگرن ئێمە ماڵی شێخ عوسمانی پی دەگەیەنینە شنۆ)، هەولێکی زۆرم لەگەڵ دان بی سوود بوو ناچار ڕۆیشتمە لای (شێخ عوسمان)، ناوبراو منی ناسی، پێم گوت: (ئەو بارانە چەك‌و کەل‌و پەلی سەربازیە دەیبەم بۆ شنۆ ئەویش پیاوەکانی ئێوە ڕایان گرتوین)، ناوبراو لەپیاوەکانی زویر بوو پیی گوتن: (ئەوبارانەی بارکراون زۆر پێویست ترن لەکەل‌و پەلی ئێمە). لەوی دوو ئۆتۆمبێلی ئەوان وەستابوون بەنزینیان بڕابوو لە ورمیو نەغەدە بەنزینیان نەدابونی بەپارەش، لەوی بەرەو نەغەدە ڕۆیشتین پێش ئەوەی بگەینە ناو نەغەدە ئۆتۆمبێلێکی ئێمەش بەنزینی بڕا ناچار بووین بڕۆینە لای بەنزین فرۆش (مهدی مشهدی) داوای بەنزینم لی کرد هەزار سوێندی خوارد کەهیچ بەنزینی نەماوە، بەلاّم ئاگادار کرابووم بەنزین لەماڵێك شاردراوەتەوە بۆ ئەوەی نەیدەن بەو ئۆتۆمبێلە پەك کەوتوانەی کە ماڵی بارزانیەکان دەگوازنەوە، ڕۆیشتمە ماڵە دەست نیشان کراوەکە ئەوەی

بەنزینی تێدا شرابوەوە، داوام کرد دەرگا بکەنەوە، دیاربوو ڕازی نەبوون بڕۆینە ژوور، لە دواییدا کردمانە ناخۆشی پێمان گوتن دووقات پارەتان پی دەدەین دەیان گوت: (ئەگەر بەنزینیش هەبێت پێتان نادەین)، کە وام دیت زۆر پەست بووم ئەو بەنزینەی هەیان بوو زیاتر لە (25) تەنەکە بوو دەستم بەسەردا گرت لەو ماڵەی لیی شرابۆوە هەمووم گواستەوە لای چەکدارەکانی خۆم، شەش تەنەکەم بۆ ئۆتۆمبیبێلە پەك کەوتوەکانی شێخ عوسمان بەڕی کردن، ئۆتۆمبێلەکانی خۆشمان پڕکردنو ڕۆیشتین بۆ شنۆ لەوی چەكوکەل وپەلەکانی بردبووم دامەدەستی (شێخ صادق)و گەڕامەوە بڕۆم بۆ لای حمد ئاغا لە ڕێگا (شێخ سلێمان) ڕای گرتین گوتی: (بەپەلە بڕۆوە نەغەدە دەڵێن قەرەپەپاغەکان نیازیان خەراپەو خەریکی خۆ کۆکردنەوەن بۆ دەست درێژی کردنە سەر کوردەکان). ئەوکات ماڵی (شێخ محمد صدیق‌و شێخ سلێمان)یش هەر لەوی بوون، لە سەر پردی گادەری ئۆتۆمبێلەکانم بەڕی کردن تاریکیش داکەوت‌و گەیشتینە نەغەدە هەر زوو یەکێك لە نۆبەتدارانی ماڵی شێخ سلێمان (مستۆی محی) هاتە لام گوتی: (ئەوەی بەئاشکرا دیارە قەرەپەپاغەکانی دەوروبەری شار زۆریان هاتونەتە ناو نەغەدە نیازیان خەراپەو مەترسی لی دەکرێت)، پێم گوت: (ووشیاربن بەیانی چارەیان لی دەکەین).

ئەو شەوە بە درەنگەوە لە چەند شوێنێك تەقەکرا بۆ ترساندنی خەڵك دیاربوو زۆر چەکداریان لە مزگەوتی شیعەکان کۆبوبونەوە، دوو سی پێشمەرگەشیان چەك کردبون، بەیانی کۆمەڵێك چەکدارم بردن چوومە مزگەوتەکەیان زانیم چەند چەکداری کوردیان چەك کردون بەو نیازەی بیاندەنە دەست حکومەت، لەکاتی سووپای داگیرکەر دەگاتە نەغەدە ئەو هەڵوێستەی ئەوان ناچاری کردین ڕوو بەروویان بوەستین‌و بەتوندی لەگەڵیان بدوێین، هەر زوو چوار دەوری مزگەوتەکە لەلایەن چەکدارەکانی ئێمە کۆنترۆڵ کراو خۆشم لەگەڵ چەند چەکدارێك لە مزگەوت بە ژوور کەوتین پێم گوتن: (هەر ئێستا بلاّوە دەکەن‌و هەرکەسەی دەگەڕێتەوە شوێنی خۆی ئەگینا هەموتان دەگرین‌و دارکاریتان دەکەین، داواشم لە ئاخووندو دارو دەستەکەی کرد ،ئەوانەی چەکیان لە پێشمەرگەکانی دەوڵەت وەرگرتبوون هەر ئێستا تفەنگەکانمان بۆدەهێننەوە، ئەگەر نەیهێننەوە ئەوەی خراپە پێتان دەکەین)، هەر بەو شێوەیەش ئەوانەی لە ناو بازار خەڵکیان دەترساندو گەفو هەڕەشەیان دەکرد زۆر باش تەمیی کران‌و بەسزای خۆیان گەیشتن، هەر ئەو ڕۆژە ئێوارە چەکەکانیان هێنایەوەو بلاّوەشیان لێکرد.

ڕۆژانی (14-15/12/1946) وورده وورده لەشکری بارزانیەکان، ئەوانەی لە سەقز بوون گەیشتنەوە نەغەدەو ڕووبەڕوی دوژمن وەستان، لە دەشتی (سندوس)و بەرزاییەکانی دەوروبەری پێش سوپای ئێرانیان گرت‌و ڕێگایان نەدا یەك هەنگاوی تر بێنە پێش، ڕێگای (حیدر ئاباد)یان لی گرتن لە (مەحمەدیار) تەقەیان لە سوپا کرد، ڕێگەیان نەدا زیاتر بێنە پێشەوەو بەرەو دواوەیان گێڕایەوە. لە

ڕێکەوتی (1946/12/17) مەلامستەفاش گەیشتەوە نەغەدەو ڕۆیشتە شنۆ لەو دەمەشدابوو سوپای ئێران ڕاگیراو ڕێگای نەدرا بڕواتە پێش کە ئەمەیان دیت ناتوانن بڕۆن یەکسەر نوێنەریان بەڕیکرد داوای ووتو وێژیان کرد، نوێنەری ئێران سەرهەنگ (غەفاری) داوای لەشێخ ئەحمەد کرد مەلامستەفا بڕواتە تاران، شێخ ئەحمەد ڕازی بوو مەلامستەفا بڕواتە تاران، زۆربەی چەکدارەکان پێیان خۆش نەبوو مەلامستەفا بڕواتە تاران، لەبەر ئەوەی دەسەلاّت داریەتی ئێران جێگای باوەڕ نەبوون بەرامبەر تێکۆشەرە ناسراوەکانی کورد، بۆیە چونی جێگای مەترسی بوو، کەچی مەلامستەفا بەبی ترس خۆی ئامادەکردو دەستەیەکی دەست نیشان کردن کەلەگەڵی بڕۆن کە ئەمانەبوون (عزت عبدالعزیز، میرحاج ئەحمەد، نوری ئەحەمد تەها، حمدامین میرخان، خالد بارزانی، جمیل تۆفیق). ڕۆژی (1946/12/20) مەلامستەفاو وەفدەکەی لەنەغەدە بەرەو مهاباد ڕۆیشتن ڕۆژی (1946/12/21) لە مهاباد لەلایەن سەرتیپ (هومایۆنی) بەڕی کران بۆ تاران، لەو کاتەوە لە تاران مانەوە هەتا دوای کۆبوونەوەی نێوان شێخ ئەحمەدو سەرتیپ (هۆمایۆنی) لە نەغەدە ڕۆژی (1947/2/19) ئەو ماوەیەی مەلامستەفا لە تاران مایەوە چەند جارێك سەرهەنگ (غەفاری) بەڕیکرا بۆ لای شێخ ئەحمەد داوای دەکرد:-

1- چەکە گەورەکانیان بدرێتە دەست.

2- ڕێگا بە سوپا بدرێت بڕواتە خانی.

3- ئەفسەرەکانی ئێران ئەوانەی گەیشتبوونە ڕیزی لەشکری بارزانیەکان بدرێنەوە دەستیان.

بەلاّم هەر جارەی دەهات بەدەستی بەتاڵ دەگەڕایەوە، دوا جار شێخ ئەحمەد پیی گوتبوو: (جارێکی تر باسی دانەوەی ئەفسەرەکان مەکەن، چونکە ئەوانە پەنایان هێناوەتە بەر ئێمە تازە مردنو ژیانیان بە ئێمەوە بەستراوەتەوە، بۆیە هەر کاتی فەرمانی لێبوردنیان بۆ دەرکەوت ئەوکاتە دەتوانن بگەڕێنەوە، دەربارەی تۆپەکانو ڕێگا دان بۆ چوونە خانی با ئەو نوێنەرانەی کە نێردراون بۆ تاران بگەرێنەوە بزانین ئێوە چیمان بۆ دەکەن ئەوکاتە باسی لێوە دەکەین تا ئەوان نەگەڕێنەوە ناتوانین چیتان بۆ بکەین).

نوێنەری ئێران دیتی نەیتوانی هەڵوێستی شێخ بگۆڕی ناچار ڕۆیشتەوە تاران لەوی داوای لە مەلامستەفا کردبوو کە ڕاسپاردەیەکی خۆی بنێرێت بۆلای شێخ ئەحمەد، بەلکو ڕازی بێت داوایەکانی(غەفاری) جێبەجی بکات، مەلامستەفاش لەوی (ڕەئیس عزەتو خالید)ی لەگەڵ دەنێرێتو دەڕۆنە شنۆ ،(غەفاری) هەمان داوایەکانی بە شێخ دەگەیەنیو دەڵێت ئەوانەش ڕاسپێردراوی مەلامستەفان بۆ ئەوەی ئێوە باوەڕ بکەن.. وەك زاندرا شێخ زویر دەبیو گوتبوی: (پێم گوتون باسی

ئەفسەرەکان نەکەن تا فەرمانی لێبوردن دەرنەکرێت، بۆ مەسەلەی تۆپەکانو ڕۆیشتنی سوپاش بۆ خانی ئەو کاتە دەکرێت مەلامستەفا بەخۆی بێتەوە با بزانین لەسەر چی ڕێك کەوتون ئەوجا داواکاریەکانتان جی بەجی دەکرێنو ڕێگا دەکرێتەوە بڕۆنە خانی). بە عزەتیشی گوتبو: (نەگەڕێیتەوە تاران)، ئەمجارەش غەفاری بەدەستی بەتاڵو نابەدڵی گەڕایەوە زۆری پی نەچوو سەرتیپ (هۆمایۆنی) داوای کرد چاوی بە شێخ بکەوێت ئەوە بوو لەسەر داوای ناوبراو ڕۆژی (19/2/1947) دیارکرا لەنەغەدە یەکتر ببینن ئێوارەی (18/2/1947) شێخ ئەحمەد لە شنۆ هاتە نەغەدە لە بنکەی چەکدارەکانی (سلێمان بەگ) میوان بوو بۆ ئەو مەبەستە لەگەڵ هەندی لە سەرکردەکانی لەشکر دوا، پێش ئەوەی لەگەڵ هۆمایۆنی دابنیشێت (شێخ سلێمان بارزانی، حمدئاغای میرگەسۆری، سلێمان بەگ دەرگەڵەیی، عزەت ئامێدی) بڕیاریان ئەوە بوو بەسەرتیپ (هۆمایۆنی) بڵێن هەتا مەلامستەفاو نوێنەرەکانی کە لەگەڵیەتی نەگەڕێنەوە داواکاریەکانتان جی بە جی ناکرێن ئێمە نازانین لە سەر چی ڕێك کەوتوون؟.

لەڕۆژی دیاریکراو سەرتیپ (هومایۆنی) گەیشتە نەغەدەو لەماڵی (میرزا قوولیخان) دانیشتن بەشداربوان لەگەڵ شێخ ئەحمەد بریتی بوون لە(شێخ سلێمان بارزانی،حمداغای مێرگەسۆری، سلێمان بەگی دەرگەڵەیی، عزەت ئامێدی) ئەوانیش (سەرتیپ هومایۆنی، غەفاری)و ئەفسەرێکی تریش کە یاوەری سەرتیپ بوو.

لە سەرەتاوە (ڕەئیس عزەت بەناوی شێخ ئەحمەد)و نوێنەرانی بە خێرهاتنی لە سەرتیپو نوێنەرەکانی کرد، ڕێگادرا بە سەرتیپ قسە بکات، ناوبراو هەمان داواکاریەکانی کە پێشوتر هەیان بوو دووبارەی کردنەوە، دیاربوو زۆر بە پەلە بوون سوپاکەیان بگاتە خانی! لەوەلامدا شێخ ئەحمەد پیی گوتن: (وەفدێکمان چۆتە تاران لە سەر داوای ئێوە بۆ ووتوویژ با بگەڕێنەوە بۆ ئەوەی بزانین لەسەر چی ڕێك کەوتون، نابی بزانین حکومەتی شا چیمان بۆ دەکات، تاوەکو بەپیی ڕێکەوتننامەکە کارەکان بکرێن بۆیە واباشە وەفدەکە بگەڕێتەوە پێمان ڕابگەیەنن لە سەر چی پێك هاتوون ئەوکاتە ئەگەر ڕێکەوتنەکە پەسند بوو ئەوا ڕازی دەبین ئەگەر پەسەندیش نەبوو ئەوکاتە قسەی لی دەکەین). لەکۆتایی قسەکانی شێخ، هومایۆنی گوتی: (جەنابی شێخ لە ماوەی دووسی ڕۆژی تر وەفدەکە دەگەڕێتەوە لای ئێوە، قسەکانتان ماقووڵن). بەو شێوەیە کۆتایی بە کۆبوونەوەکە هات، (هومایۆنی) گەڕایەوە سابلاغو شێخ ئەحمەدیش ڕۆیشتەوە شنۆ.

بێگومان دوای تێکچونی کۆماری ساوای کورد ئالۆزیەکی زۆر لە کوردستانی ژێر دەسەڵاتی کورد پەیدا بوو کوشتنو بڕین هەر باسی لی ناکری، دەربەدەریش بی ئەندازە بوو ئەو ماڵانەی ئاوارە بوون بەو

سەرماوساردییە کەوتبونە کۆلأنان، بەتایبەتی بارزانیەکان ئەوانەی لە دەوروبەری مهابادو میاندواو جێنشین ببوون، لە شوێنەکانی تریش ناچار بوون باریان کردو دارژانە ناوچەکانی دەوروبەری نەغەدەو شنۆو مامەش وپیرانو زەرزاو ناو شنۆو دەوروبەری ورمیو بلأوی سەر ئەو گوندانە ببوون، ئاوارەبوەکان ئەوانەی لە ژێر سێبەری حکومەتی کوردستانو ئالأی ئازادی دەژیان کەوتنە ژێر بارێکی زۆرگران لە رووی ئابوریو بی رێییو جێیو زەبروزەنگی سەرماو ساردی وەرزی زستان ئەو خەلکەی وێك هێنابوو، جیا لەوەش مەترسی فڕۆکەو تۆپەکان سەر بارو بن بار. لەلایەکی دیکەش دەنگو باس دەگەیشت حکومەتی ئێران لە ژێرەوە بە نهێنیچەکی دەدا بە کوردەکان ئامادەی دەکردن بۆ لێدانی هێزە چەکدارەکانی بارزانی. لەبەر ئەوەی لە رێکەوتنەکە بە شك بوون! بەلێ، بەلێنی (هومایۆنی) راست دەرچوو دەنگوباس پەیدا بوو کە (مەلا مستەفا) گەیشتەوە سابلأغ بەیانی دەگەرێتەوە نەغەدە، بەرێکەوت لە بنکەی چەکدارەکانی عزت ئامێدی بووین باسی ئەوە دەکرا ئەبی مەلامستەفاو وەفدە یاوەرەکەی چیان پی بێت؟ دەبی شایانی خۆشی بێت؟ عزەت بە دەنگ هاتو گوتی: (دەبی ئەوە بزانن ئەوەی ئێران داوای دەکات شێخ ئەحمەد پی ی رازی نابێت، چونکە ئەوان دەیانەوی بەرێمان بکەن بۆ ئەلوەند کەلە نزیك هەمەدانەو چەکەکانیش بدەینە دەست سوپای شاو ئەو ئەفسەرانەی ئێرانی، ئەوانەی لەگەلّ ئەبوالحەسەنی تەفریشیان دان بدرێنەوە دەستیان، شێخیش ئەوە قبول ناکات کەواتە ئەوە پێك نەهاتن). (علی محمد سەدیق) لە عزەتی پرسی: (خالّ ئەوە مەسەلەی مستەفا خۆشناو چیە؟ دەلێن خۆی داوەتە دەستی حکومەتی عێراق، وەهاب ئاغاو پیاوەکانیشی خەریك بوون برۆن بۆ عێراق، بەلأم لە خانە گێردراونەتەوەو بەرێیان کردونەتەوە بۆ شنۆ!) عزەت گوتی: (خالّ مەلامستەفا زۆر لە مێژە دلّی هێشاوە لەو ئەفسەرانەی لەگەلّی بوون بەتایبەتی زۆر لەخۆشناو دلّتەنگو نیگەران بوو زیاتر لە هەموان قینی لە خۆشناو بوو لەگەلّ تێکچونی حکومەتی کوردی هەولّی دا بڕواتە سۆڤیەت تا نزیك سنوری سۆڤیەتیش رۆیشتبوو، بەلأم دەرنەچوو گەرایەوە مەلامستەفاش فەرمانی دابوو بەلە ناو بردنی و بەدوایدا دەگەران، باش بوو دەرباز ببوو لە دەستیان ئەگەرچی لەوێش هەر دەکوژرێت). کاتێك گەرامەوە بنکە بیرم لەوە دەکردەوە کە لەو کاتەی عزەت قسەی دەکردو باسی خۆشناوی دەکرد هەستم دەکرد ئەو مرۆڤە ئەوەندە بە پەرۆشو دلّ رەنجاوو بێزارە لە ئەندازە بەدەر، کاتی گەیشتمەوە بنکە دیار بوو (ئیسماعیل عارف) چاوەرێم بوو، ئەو شەوە لای ئێمە مایەوە ئەو کاتە زانیم ناوبراو ئەندامی پارتی بوەو کادیریش بووە.

بۆ بەیانی بەشێکی زۆری چەکدارەکانی نەغەدە رۆیشتنە سەر پردی گادەر چاوەروانی هاتنەوەی مەلامستەفا بوون، زۆری پی نەچوو گەیشتە جی بەناو چەکدارەکاندا تێپەری لە بنکەی چەکدارەکانی

(سلێمان بەگ) دابەزی، لەوی جێگای بۆ سازکرابوو، لە کاتی گەیشتنی خەڵك بە خێرهاتنەوەیان لێکرد، لە دواییدا لەگەڵ (شێخ سلێمانو حمدئاغاو سلێمان بەگ) ڕۆیشتنە ئەو شوێنەی بۆی ئامادە کرابوو، هەر بەو بۆنەیەوە کە گەڕاوەتەوە لە تاران خەڵکێکی زۆر لای دانیشتبوون باسی ئەوەی دەکرد کە زیاتر لە مانگێك لە سەربازگەیەك داندراوون وەك دەست بەسەرێك ماونەتەوە، دەی گوت (هەر چەند ڕۆژێك یەکێك دەهات گوایا فێرم دەکەن لەو کاتەی دەڕۆمە لای شا دەبی چۆن دەستی ماچ بکەمو سەری بۆ دابنوێنم، بەلاّم کە زانیان دەستی ماچ ناکەمو سەریشی بۆ دانانەوێنم) وەك خۆی گوتی: (سەر دانەواندن تەنها بۆ خودایەو بەس، بۆم ئاشکرا بوو نامبەن بۆ لای شا، ناچار بوین لەگەڵ یەکێك لە ئەفسەرەکان ڕێك کەوتین بەپارە شەو بۆ ماوەی یەك دوو کاتژمێر ڕێگا بدات بڕۆمە دەرەوە بەم شێوەیە شەوێك دەرچوومو خۆم گەیاندە باڵوێزخانەی ئەمریکا لەوی چاوم بە باڵویز کەوت ماوەی یەك کاتژمێر لەگەڵی دانیشتم بەڕاستی ئەوەی لە دلّمدا بوو بەووردی پێم گوتو پێم ڕاگەیاند ئینجا بە پەلە گەڕامەوە، بۆ ڕۆژی دووەم (قەوام السەلتەنە) بەخۆی هاتە لامو پێی گوتم ئامادە بە بڕۆینە لای شا ئەوەبوو ڕۆیشتینە دیوانی شا بە ڕێزەکی زۆرەوە پێشوازی لی کردم لە دواییدا بە سەرۆك وەزیرانی گوت زوو کارەکانی مەلامستەفا ڕێك بخەن، بەپێکەنینەوە گوتی: (کاتێك کە گەڕامەوە لای ئەوان لەگەلّم بوون پێم گوتن، الحمدلله لەدەستی ئینگلیزە درۆزنەکانو ڕوسە برسیەکان ڕزگار بووین هەندێك جنێویشی بە هەردوکیاندا).

لەکۆتایی قسەکانیدا هەندی پرسیاریان لێکردن، شێخ سلێمانی برازای خۆی پرسی: (مام دەربارەی ئەو ماڵو منداڵانەی ئاوارە چیتان کردوە بڕیاری چیتان لەسەر داوە؟).

گوتی: (لەو بارەیەوە ڕێك کەوتوین ڕێگایان بدەین بڕۆنە سەر سنوری خانە، چەکە گرانەکانیان بدەینە دەستیان ئێرانیەکانیش خۆیان بدەنەوە دەستی حکومەتەکەیان، ئەوانیش ئێمە لە شوێنێك جێنشین دەکەن خواردنو خۆراكو پێویستیەکانمان بۆ ڕێك دەخەنو هەوڵ دەدەن لەگەڵ عێراق بەلکو عفومان بکەن).

سلێمان بەگ پرسی: (جەنابی بارزانی دەربارەی پێشەواو هەواڵەکانی ئەوانەی گیراون باسێکتان لەگەڵ نەکردن داهاتویان بەچی دەگات؟).

گوتی: (سلێمان بەگ داهاتووی ئەوانە هەر لە سێدارەدانە ئەوان بە خائین تاوانبار کراون باسی چیان بکەین نابوو باسیان لەگەڵ بکەم!).

کوشتنی ئاغایەکانی مامەش: شەوی دووەم بوو مەلامستەفا گەیشتبوەوە نەغەدە لەتاران گەڕابوەوە شەو درەنگی شەو بە مەلامستەفایان ڕاگەیاند کەوا لە(سێلوی) بارزانیەکان کۆمەلێك ئاغایان

کوشتون له ئاغاکانی مامەش، بەو بیانوە کە خەریکی جموجۆڵ بوون دژی بارزانیەکان، ئەو کۆمەڵە ئاغایە لە گوندی (سێلوی) کۆ دەبنەوە لەوکاتەدا هێزێکی بارزانیەکان لێیان بەژوور دەکەونو لێیان دەدەن هەموویان دەکوژن تەنیا منداڵێك دەربازببوو، کاتی ئەو دەنگە گەیشتە مەلامستەفا زۆر ئالۆزونیگەران بوو بە سلێمان بەگی گوت: (بەپەلە چەند کەسێك بنێرە بە چوستی بڕۆن خەبەرێکی ڕاست بێننەوە). لەو دەمەدا قادر ئاغا پەیدا بوو هاتبوە بەخێرهاتنەوەی مەلامستەفا، ئەو دەنگەی بیستو دوانەکەوت داوای گەڕانەوەی کرد، مەلامستەفا بەسلێمان بەگی گوت: (ئەو پیاوانەی دەنێردرێن بۆ شیناوە با قادرئاغاش بگەێننەوە کولیچ)، حەوت کەس لەگەڵ (قارد ئاغا) ڕۆیشتن بەیانی گەیشتنە (سۆفیان) لەوێش ڕۆیشتبونە(کولیچ) کاتێك گەیشتبوونە ئەوی دەبینن هەندی لەو بارزانیانەی بەشداری کوشتنی ئاغاکان بوون لەماڵی کاك (مامند)ی مابوون (حەدۆ پەری لەگەڵ پیاوەکانی) سەربردەی(سێلوی)ی بۆ باس کردینو گوتی: (ئێمە هێزێکی چەکدارین لەگەڵ شێخ صادق لە گوندی شیناوەین کاتێك ئاگادارکراین کەوا ئاغایەکانی مامەش لە گووندی سێلوی کۆبوونەتەوە بەنیازی ئەوەن ڕێگا لە ماڵە بارزانیەکان بگرن نەهێڵن بڕۆنە خانەو دەشتی لاجان شێخ صادقیش بە سەعیدی وەلی بەگی گوت هەندێك چەکداران بنێرە بابچن بزانن ڕاستەو ئاغاکان بۆ لەوی کۆبونەتەوە؟ سەعیدیش ئێمەی ناردین، چووین ئاغاکان لە دیوانخانەی مام حوسێنی سێلوی کۆببونەوە، کاتێك ڕۆیشتینە دیوان دیاربوو پڕبوو لەئاغا دەرگای دیوانمان لی گرتنوو داوای چەکەکانمان لی کردن، دوو سی یەکیان خۆیان پچڕیەوە بەتایبەتی سلێمان خانی کوڕی مام حوسێن گوتیان چەك دانانێین. ئەوە بوو پیاوەکانی میرزا ئاغا تەقەیان لی کردن هەموویان خستنە ناو دیوانخانە تەنیا گەنجێك هیچی پی نەکەوت ئەوانی تر هەموویان کوژران). بێگومان ڕۆژی دوایی ئەو زانیاریە بەبی کەموکورتی لە نەغەدە بە مەلامستەفا ڕاگەیندرا، لەزار گۆتەی (حەدۆی پەری). کاتێك ئەمەیان ڕاگەیاند بارزانی کەمێك وەستاو دوایی ڕوی کردە حمد ئاغاو سلێمان بەگ گوتی: (توخوا من خەریکی چیمو ئەوانیش چیم بۆ دروست دەکەن، کاتی ئەوە بوو بکرێت؟ من دروستی دەکەمو ئەوانیش تێکی دەدەن).

ئەو ڕوداوە لەوکاتو ساتەدا هەڵومەرجێکی ناسازی پەیدا کرد، بارزانیەکانی ناچار کردن بەو سەرماو ساردیە لە ناوچەکانی مامەشو پیران بگوازنەوە بۆ شنۆو زەرزا، لە دوای گواستنەوەیان ئیران توانی لە ڕێگای ناو مامەشو پیران دا هێزەکانی بەڕی بکات بۆ نزیك شنۆ بۆ ئەوەی ئەگەر شەڕ دەست پی بکات زوو لە شنۆ بدرێت دەیان زانی ماڵی شێخەکان لەوێیەو ئەگەر بتوانن ڕێگای گادەر بگرن.

لەدوای ئەو ڕوداوە مەلامستەفا ڕۆیشتە لای شێخ ئەحمەد ڕێککەوتن نامەکەی تارانی بەشێخ

ڕاگەیاند بوو وا دەرکەوت شێخ پێی ڕازی نەبوو، ناچار بووین نەغەدە چۆڵ بکەین و دەربکەوین هێزەکانمان لە گوندەکانی نیزیك نەغەدەو گردۆلکەکانی نیزیك قاڕنەو زنجیرە بەرزاییەکانی قۆپی ئالیاوە هەتا دەگاتە پشتی دەربەند سەنگەریان لێدان هەر ئەوهاش لای ورمی لە هەندی شوێن خۆیان ئامادەکردبوو.

ئەوەی جێگای ڕەزامەندیە ئەوەیە ئەو خەڵکەی لە گوندەکان جێنشین کران یارمەتی دەدران لەلایەن برا کوردە گوند نشینەکان بەئەزیەتێکی زۆر ماڵ و منداڵی بارزانییە ئاوارەکان جێگایان بۆ دابین کردبوون هەتا ڕێگا کرایەوە دەربازی دیوی عێراق بوون، ئەوەی دیاربوو زۆر لە ماڵە گوند نشینەکان دوو ماڵی ئاوارەی وەخۆ گرتبوو ئەوەیە مرۆڤایەتیو برایەتی!.

ڕێك نەکەوتن لە نێوان ئێران و شێخ ئەحمەدی بارزانی

ئەوە بە دیارکەوت (شێخ ئەحمەد) بەو ڕێککەوتنەی تاران ڕازی نەبوو، بەتایبەتی بەوە ڕازی نەبوو کە بنێردرێن بۆ ئەو شوێنەی کە ئێران بۆی دەست نیشان کردوون، هەروەها ڕازی نەبوو ئاوارە ئێرانیەکان بی عەفوو بدرێنەوە ئێران، ئەو پی چەقاندنەی شێخ بوە هۆی ئالۆزی، ئالۆزیەکە بەوەگەیشت لە سەرەتای مانگی (1947/3)کە ئێران هێزی سوپاوجاشەکانی بەڕی بکاتە ئەوشوێنانەی کە بەدەست بارزانیەکانەوە بوو، بەرەبەیانی ڕۆژی (1947/3/11) لە ناکاو سوپاو جاشەکان هێرشێکی بەرفراوانیان هێنا بۆسەر گوندەکانی قەلاتان لەو بەری ڕوباری گادەرو میراوەو ئالیاوەو پی بەجك و دەربەندو ئەو گوندانەی دەکەونە بناری بەرزاییەکانی قوپی ئالیاوەو گردۆلکەکانی تریش. بوو بە شەڕێکی دژوار ئەمە یەکەم شەڕی ڕووبەڕووبو لە دوای تێکچونی حکومەتی کوردستان لەگەڵ ئێران، ئەنجامی ئەو شەڕە سوپاوجاش بە شکاوی بەرەو نەغەدەو مۆڵگەکانیان گەڕانەوە لە دوای شکست هێنانیان ئەوەندەی توانیان بەتۆپ وفرۆکە درێغیان نەکرد لە بۆردومان کردنی کوێرانە، کاتێك بۆیان دیارکەوت ناتوانن بمان گێرنەوە دواوە خۆیان بە سەر شۆڕی کشانەوە، لە بەرەکانی لای ئێمە شکستێکی گەورەیان خوارد، بەهەمان شێوەش لە هێرشەکەیان بۆ سنوری ورمێش بە شکاوی گەڕابوونەوە، ئیتر هەر لەوکاتەوە زۆر هەوڵیاندا بتوانن هەنگاوێك بێنە پێشەوە، بەلام نەیانتوانی بۆ ئەو مەبەستە بەبەردەوامی فڕۆکەو دەبابە بەکار دەهێندران زۆر بی بەزەییانە .

ئەوەی بەدیارکەوت هەر لە سەرەتای دەست پیکردنی شەڕ هەوڵی سەرەکیان بۆئەوە بوو ڕێگای گشتی بکەنەوە بەلکو بڕۆنە پیران و خانەو لاجان، بەلام ڕێگایان نەدەدرا ئەوە بوو ڕوویان کردە گردۆلکەکانی نێوان ئالیاوەو زنجیرە بەرزاییەکانی پشتی دەربەند بەو هیوایە بوون کە لێمان بستێنن،

بەلاّم بە گیان فیدایی هێزەکانمان هەموو جارێـك بەسـەر شـۆڕیو شـکاوی دەگەڕانـەوە، بۆیـە بـەهیچ شێوەیەك نەیانتوانی بەو ڕێگایەدا تێپـەڕن، ئـەمجارەیان هێرشـێکی بـەرفراوانیان کـردە سـەر گونـدی (قەلاّتان)ئەم گوندە دەکەوێتە نێوان شنۆو نەغەدە، لـە ئـەنجامی تـۆپ بـارانێکی بـەردەوامو سـەخت (سولّتان ئاغای برای حمدئاغای مێرگەسۆری) کوژراو شـەڕێکی دژوار دروسـت بـوو، سـوپا گەیشـتە گوندی قەلاّتانو بەسەرکەوتە قۆپی قەلاّتان، گرتنی قوپی قەلاّتان مەترسیەکی زۆر بوو بۆ سەر شـنۆو گوندەکانی دەشتی شنۆ، ئەو گوندانەی بەشـی زۆری مالّـە بارزانیـەکانو کـوردە عێراقیـەکانی تێـدا نیشتەجی کرابوون ناچار دژە هێرشێکیان بۆ کردن بەشکاوی گەڕاندنیانەوە نەغەدە، ئەم جـارە کەوتنـە جموجۆڵ لە ڕێگای ناو مامەش هەموو توانایەکیان خستەکارو بەجاشەکان هێرشـێکی فراوانیـان بـردە سەر شنۆ لە ڕێگای سۆفیان بەو مەرامەی بگەنە شنۆ بۆ ئەوەی هێزەکانی پێشەوە دەستیان شل بێـتو بەرەکانی شەڕجی بهێلّنو ئەگەر پێیان بکری ڕێگای گادەر بگرن، بەلاّم خۆش بەختانە ئـەو پلانەشـیان سەری نەگرت هەر چەکدارەکانی ناو شنۆ لێیان ڕاپەڕینو ڕاویان نان هەتا شێخ ئەحمد خۆیشی ڕۆیشتە ڕووبەڕوویانو لە ماوەیەکی زۆرکورت بەرەو دواوەیان ڕاونانو بە شەرمەزاری گەڕانەوەو لەگەڵ زیانێکی زۆریش سۆفیەکان ئاواکران. لە دوای ئەوەی لەهێرش بۆ سەر شـنۆ سـەرنەکەوتن بەیانیـەك سـوپا بـە دەبابەو زریپۆش کەوتنە ڕێ بە دۆلّی قاڕنی دا، بەنیازی ڕۆیشتن بۆ خانی لە کاتێکا لە گونـدی قـاڕنی دەرکەوتن شەش خۆبەخت کەری لاو بۆیان دابەزینە سەر ڕێگا (ڕشید، خدر، دەروێـش حسـن، دەروێـش حسێن ،حمدامین، زرار) ئەو هێزەیان گێڕایەوە بۆ قاڕنی، بەلاّم دەبابەکان گەڕانەوە بـەرەو بەرزاییـەکانی پشتی دەربەندو کەوتنە ڕێو تۆپـەکانیان لـە قـاڕنی دامەزرانـدنو دەسـتیان کـرد بـە تـۆپ بـارانی سەنگەرەکانی ئێمە لە بەرزاییەکانو هەر خۆیان دەیانزانی چەندیان تۆپ هاویشتن، ڕۆژی دوایـی سـەر لە بەیانی دەبابەکان کەوتنەڕی زۆر نەڕۆیشتن لە ڕێگای گشتی لایانداو ڕوویان کـردە بەرزاییـەکان بـۆ ئەو شوێنەی ئێمەی تێدا بووین، زۆری پی نەچوو سـوپاش بـە دوایانـدا هـات، دەبابـەکان نزیـك بـون سەربکەون ئێمە بۆیان دابەزین لە ناوەڕاستی بەرزاییەکان لە دیوی لای قاڕنی لە سـوپامان داو سـوپا زوو شکاو سەرەو ژێر بەرەو قاڕنی هەلاّتن، لەم شەڕەدا دوژمن زیـانێکی زۆری پێکـەوت، دەبابـەکانیش گەڕانەوە قاڕنی، قاڕنی ئەوکات ببوە بنکەی لەشکری سوپاو جاشەکان.

لەپێش دەست پێکردنی شەڕ بنکەی ئێمە لە گوندەکانی ئالیاوەو میراوەو دەربەنـد بـوو، هـەر لـەو ڕۆژەی شەڕ دەستی پێکرد ئێمە لەو گوندانە ماینەوەو ڕێگامـان نـەدا سـوپاوجاش بـە هـیچ لایەکـدا بجولّێنەوە، لەبەر ئەوە بەردەوام شەوو ڕۆژ شوێنەکانی ئێمە تۆپ باران دەکرا.

دوای ئەوەی هێزەکانی ئێران لە هێرشەکانیان سەرنەکەوتن ئەمجارە خەریك بوون لە ڕێگای

مامەش‌و پیران بە ڕێگا سەختەکان هێزێکی تۆپەکانی چیایی بگەیێننە نزیك گوندی (نەلۆس) بەرامبەر بە شنۆ بۆ تۆپ باران کردنی شنۆ بۆ ئەوەی ئالۆزی بخەنەناو دانیشتوانی شنۆ بەتایبەتی ماڵی شێخەکان، بەلاّم کە زاندرا تۆپ لەوی دامەزراون تۆپەکانی ئێمە لە گوندی(حسن نوران) دەست پێشخەریان کرد بەرە بەیانی (16/3/1947) هێزێکی ئامادەکراو لە کەتیبەی تۆپەکانی ئێران نزیك کەوتبونەوە (تەفریشیان)و ڕەئیس عزەت تۆپەکانیان ئامادە کردبوون، لەوکاتەی کە فەرمانی تەقەکردن درا یەکەم گوللە تۆپ سەرەیکرد، دووەم گوللە تۆپ بە ناوەندی تۆپەکانی دوژمن کەوت‌و نەیانتوانی یەك گوللەش باوێن، دوای ئەوەی کە دەورەیان درابوو، هێرش کرایە سەریان ئەوەی کوژرا کوژرا ئەوانی تریش بەدیل گیران، فەرماندەی کەتیبەی تۆپەکانی دوژمن کوژراو هەموو کەتیبەکەش کەوتە بەردەست، دیل وگشت کەل‌وپەلەکانیان گواسترانەوە شنۆ.

ڕۆژی(17/3/ 1947) لە نەغەدە هێزێکی زۆری سوپا بەڕێ کرا گوایا لە هاواری کەتیبە لێدراوەکە دەچن بۆ (نەلۆس) بەڕێگای گشتیدا، بەلاّم ئەوەندە لە قاڕنی بە دوورنەکەوتن کە ڕێگایان لێگرتن لە گەرمەی لێك دان‌و بەگژیەکدا چونمان یەکێك بەناوی(سلێمان) بە سواری وەلاّخ هاتبوو پێمان ڕابگەیێنی کەوا سوپای دوژمن لە ڕێگایە ئاگادار بن، بەداخەوە ئەو پیاوە دڵسۆزو پاکە نەگەیشتە لامان شەهید کرا تەرمەکەشی کەوتە دەست دوژمن ئەوانیش لاشەی ئەو شەهیدەیان بردبووە نەغەدەو بەشەقامەکاندا گێڕابویان‌و گوتبویان ئەوە سلێمان خانە کوژراوە یانی(سلێمان بەگ) بۆ ئەوەی خەڵکی پی بترسێنن، بە شەهید بوونی ئەو تێکۆشەرە نیشتمان پەروەرە زۆر نیگەران بووین، بۆ جاری دووەم ڕوویان کردەوە قەلاّتان بۆیان دەرکەوت بەڕێگای گشتیدا ناتوانن بڕۆن بۆ خانە، جارێکی تر هێرشیان بۆ قەلاّتان برد، بێگومان ئەو شەڕە گرانەی لە دۆڵی قاڕنی توشی بوون ڕێگای پی گۆڕین‌و ڕوویان کردەوە قەلاّتان‌و هێرشێکی بەرفراوانیان دەست پیکرد لە پاش شەڕێکی خوێناویو دژوار هێزە چەکدارەکەی لەژێر فەرماندەی حمدئاغای مێرگەسۆری دابوو نەیان توانی زیاتر خۆیان ڕابگرن لە ژێر زەبرو زەنگی تۆپ‌و دەبابەو فڕۆکەکان قەلاّتانیان بەجی هێشت‌و ڕۆیشتنە دیوی لای شنۆ، قەلاّتان کەوتە دەستی سوپای هێرش بەری شاوە، ئەوە بووە مەترسیەکی ترسناك لەبەر ئەوەی ئاشکرایە قوپی قەلاّتان بەسەر هەموو گوندو دەشتی شنۆدا دەڕوانێت‌و هەمووی لێوە دیارە هەر شوێنێکی بیانەوی دەتوانن تۆپ بارانی بکەن.

ئێمە لەئالیاوە بووین ئەگەر بێتو سوپا لە قەلاّتان بمێنێتەوە، ئەبی ئالیاوەو میراوەو دەربەند بەجی بهێڵین، باوکم بنکەی لە دەربەند بوولە تەنیشت قەلاّتان، ناردی بە دوامانداا بگەینەوە دەربەند ئێوارەیەکی درەنگ کە دونیا بەرەو تاریکی دەچوو گەیشتینە لای باوکم، دیار بوو ئەویش خۆی

ئامادەكردبوو لە دەربەند دەربكەوێت لەگەڵی كەوتینە قسەو پێمان گوت:(تـۆ بـڕۆ بـۆ لای حمـەدئاغا ئێمەش دەڕۆیین دەستێك لە دوژمن دەوەشێنین لە قەلاّتان ئەگەر نەمانتوانی دەریان بكەین ئەوا ئێمەش شوێنەكانمان جی دەهێڵین‌و دێینە لاتان) باوكم هەڵوێستی ئێمەی زۆر بە باش زانی‌و پەسـندیكرد، لـە دوای ئەم گفتوگۆیە ئێمە لە ڕوبار دەرباز بووین‌و ڕۆیشتین كاتێك نزیك كەوتینەوە لـە قـەلاّتان بـەپێی ئەو زانیاریانەی هەمان بوو دەمان زانی ئەفسەرەكان لە دیـوانی ئاغـا دابـەزی بـوون، چـەكدارەكانمان بەرێك‌و پێكی دابەشكردن هەریەكە بە شوێنی خـۆی دەزانـی(مـن‌و ڕەشـیدو خـدرو دەروێـش حسـن‌و ڕەحمان) بەناو جۆگەی ئاودا ڕۆیشتین تا نزیك كەوتینەوە لـە نۆبەتـدارەكانی دیوەخانـە، بڕیـاریش بـوو كەس تەقە نەكات هەتا ئێمە لە ئەفسەرەكان دەدەین، ڕەشید بە نهێنی چووبوە نزیك دیوەخانەو تـا لـە نۆبەتدارەكە نزیك كەوتەوەو كوشتی‌و نارنجۆكێكی فڕێدایە ناو ئەفسەرەكان یەكسەر بوو بـە تەقـە لـە هەموو لایەكەوە نەمانزانی چۆن ئەوەندە زوو ڕایان كردو قەلاّتانیان بەجی هێشـت سـەربازەكانی سـەر قۆپیش نەیانتوانی لەپێش چوست‌و چالاكی لەشكری سلێمان بەگ خۆیان ڕابگرن، بە پەلە بـە ڕێگـای گشتیدا هەلاّتنە خوار بەرەو نەغەدە گەڕانەوە، هەر ئەوكات نامەیەكم بۆ باوكم بەرێ كـرد بـۆ ئـەوەی ئاگاداری حمدئاغا بكات چەكدارەكانی بگەڕێنەوە وا ئێمە لە قەلاّتانین، كاتێـك بـاوكم بـە حمـدئاغای گوتبوو ئەوە نامەی زرارە لـە قـەلاّتان ڕەوانـەی كـردووە داوا دەكـات چـەكدارەكانی ئێـوە بگەڕێنـەوە شوێنەكانیان ناوبراو سەری سوڕمابوو لەو چالاكیەی ئێمە ئەنجامان دابوو!.

دوای دەركردنی هێزەكانی دوژمن لە قەلاّتان هەر ئەو شەوە بەشی زۆری چەكدارەكانم بەرێ كردنەوە ئالیاوەو دەربەند،ئەو كاتەی ئەو هێزانەی لـە قـەلاّتان بـوون گەڕانـەوە شـوێنەكانیان منـیش لەگـەڵ كۆمـەڵێك لە چـەكدارەكان لـە ڕوبـار پەڕینـەوەو ڕۆیشـتینە گونـدی(كـامووس) بـوین بـە میـوانی (سەیدڕەحمان) ئەوەی ڕاستی بێت زۆر هیلاك بووین، بەلاّم ئەوەندەیان خزمەت كردین هیلاكیەكەیان لە بیر بردینەوە، ماوەی دوو ڕۆژ لەوی ماینەوە بۆ ڕۆژی دووەم باوكیشم لەو گوندە هاتە لامان.

دووسی ڕۆژ لە دوای ئەو سەركەوتنەی بە دەستمان هێنا (شێخ سلێمان) هاتە دەربەند بۆ لای باوكم دیار بوو كە وەزعی ئابوریان لە شنۆ زۆر پەرێشـان بـوو نـاوبراو گـوتی :مـاڵی خـودان یـانی (شـێخ ئەحمد)لەو پەرێ پەرێشانی دان لە ڕووی خۆراكەوە بەڵكو هەوڵێك بدەن بۆ پەیدا كردنی هەندی گـەنم. ئەوانەی لە گوندەكان ڕایان كردبوو زۆربەیان چاڵە گەنمیان هەبوو بۆیە كەوتینە گەڕان بـۆ دۆزینـەوەی چاڵەكان دووسی چاڵە گەنمان دۆزیەوەو بۆمان ناردن، باوكم گوتی: (خۆشـت لەگـەڵی بـڕۆ بـۆ شـنۆ بەشێخ سلێمان بڵی بەڵكو هەندی چەكدار بنێرێتە دەربەند، ئێمە هیلاك بووین بۆ ئـەوەی یارمـەتیمان بدەن، برۆ لای وەهابیش پیی بڵی با چیتر لەسەر هێلكە كوورك نەبیت با بێتە ئێرە) مەبەسـتی هاتنـە

دەربەندە بۆ لای باوکم. ڕۆیشتمە شنۆ چاوم بە (شێخ سلێمان) کەوت بەڵێنیدا کۆمەڵێك چەکدار بنێرێت بۆ یارمەتی دانمان هەر بە هەمان شێوەش ڕۆیشتمە لای (شێخ ئەحمەد)، ئەوەی جێگای خۆشحاڵیم بوو ڕێزێکی زۆری لێنامو زۆر بە گەرمی باسی چالاکیەکانی ئێمەی دەکردو ڕێزی هەبوو بۆ باوکم و گوتی: (لەوەختەکی باش گەنمتان بۆ هێناین).

لەوی هەستام ڕۆیشتمە لای (وەهاب ئاغا)ماڵیان لە ناو خانوێك بوو تاریك ناسازو نا بەرچاو وەهاب ئاغا ڕیشی زۆر هاتبوو واپی دەچوو لە خۆی وەرەس بوبی، چونکە زۆر شپرەزە بوو، هەندێك گەنمیشم بۆ ئەو بردبوو ڕاسپاردەی باوکم پی ڕاگەیاندو پێم گوت: (باوکم منی ناردووە بۆ ئەوەی لە گەڵم بێیت بڕۆینە لای تا ماوەیەك لەوی بمێنیتەوە). وەهاب ئاغا بەنابەدڵی گوتی: (بە باوکت بڵی ئێمە بە دوای کلاوی بابردوو کەوتبوین نەمانزانی تووشی ئەو هەڵدێرە دەبین، دیارە ئێوە تازە بە نیازن کلاوی بابردوو بدۆزنەوە ؟!) لە زۆر ڕوەوە لۆمەی مەلامستەفای کردوو زۆریش لە بارزانیەکان ناڕازی بوو لەوکاتەی کە لەگەڵیان بووە لە قادراوا، دیسان گوتی: باوکت هەر لەسەر بیرو هۆشی هۆزایەتیە، هێشتا کابرای نەناسیوە (مەبەستی مەلامستەفا بوو) باسی ئەوەی کرد چۆن بەدوای مستەفا خۆشناودا گەڕاون بۆ کوشتنی، هەر لە بەرئەوەی مرۆڤێکی لێوەشاوەی کوردپەروەر بوو نەبوو بە دارو دەستەی مەلامستەفا، ئینجا ئەزیەت دانی خۆشی باس کرد. کاتی کە گەڕامەوە شتەکانم بە ووردی بۆ باوکم گێڕایەوەو گوتم (وەهاب ئاغا نایەت، چونکە باوەڕی بە مەلامستەفا نەماوە و زۆریش لۆمەیکرد). باوکم گوتی: (ئەدی هەر ئەوان نەبوون دەگەڕان بەداوودامەنی مەلامستەفایان هەڵ دەگوت ئەمرۆش لۆمەی دەکەن ساحێبی قسەی خۆیان نین‌و ئێمەشیان دەربەدەرکرد). ئەوەی بەدیار کەوت شێخ سلێمان کۆمەڵێك چەکداری بەڕیکردن بۆ ئەوەی لە جێگای ئێمە نۆبەت بگرن، شەولەمزگەوتی دەربەندمان دانان، بەیانی بی ئەوەی کەس ئاگادار بکەن ڕۆیشتبون، ناچار شەو بەدرەنگەوە خۆمان بە سەرکەوتین بۆ ئەو سەنگەرانەی کەدەبوایە ئەوان بڕۆنە ئەوی، پێش ئەوەی ڕوناك دابێت هێشتا هەر تاریك بوو ئێمە خەریك بووین بڕۆینە شوێنەکانمان ئەو سەنگەرەی(ڕەشیدوحمدامین) بەنیاز بوون بچنە ناوی کاتێك، کە نزیك کەوتنەوە تەقەیان لێکراو کەوتنە بەرشێلکی ئاگری تفەنگ باش بوو ئێمە یەکسەر لێمان دان‌و زۆری نەبرد دەرمان پەڕاندن لە سەنگەرەکان دەرکەوتن‌و ڕایان کرد بەدیارکەوت کە جاش بوون وا پی دەچوو زانیبویان سەنگەرەکان چۆلن، بە ئاسانی هاتبونە ناو سەنگەرەکان، لە کاتێکا لێیان درا پێڕانەگەیشتن وەلاخەکانیشیان ببەن، سی ئەسپیان لی بەجی مابوون‌و یەکێکیشیان لی کوژرا بوو، وەك زاندرا جاشەکان بریندارێك‌و کوژراوێکیان هەبووە. لە دوای ڕاکردنی جاشەکان وەلاخەکانمان گواستەوە دیوی لای خۆمان، لە دەربەند گوێیان لەو تەقەیەی ئێمە

دەبێت بـاوکم چـەکدارەکان دەنـگ دەداتو دەڵێـت: (زوو بـڕۆن لـە هـاواری زرارو ئەوانـەی لەگـەڵی بەسەرکەوتون دیارە کەوتونەتە بۆسە) ئەو چەکدارانەی لەوی بوون بەڕێیان دەکات دیتمان وا هێزێکـی زۆر بەرەو لای ئێمە بەسەر دەکەون کاتێك لێمان نزیـك کەوتنـەوە دەبیـنن لـە دیـوی لای ئێمـە وولاّخ بەستراونەتەوە دەزانن کە ئێمە وولاّخمان پی نەبووە دەڵێن دیارە کوژراون یان گیراون ! ئەو هێزە بە پـارێز وا سەردەکەون بۆ لای ئێمە بەنیازی لێدانی سەنگەرەکان، ئەوکاتە (ڕەشیدوحمدامین) هەستانە سەر پی و بە دەستیان ئیشارەتیان بۆ کردن کە زانیان ئێمەین ئەوجا بەسەرکەوتن هاتن بۆ لامان، بەلاّم ئەوەندە ماندوو ببوون بی ئەندازە لە دوای ئـەوان زۆری پـی نەچـوو باوکیشـم بەسـەرکەوت، سـەربردەکەم بـۆ گێڕایەوەو وا بەدیار دەکەوت کە زانیویانە سەنگەرەکان بەشەو چۆل دەکرێن ئەوانیش بە هەلی دەزانـنو هاتبونە ناو سەنگەرەکان وایان دەزانی لێیان دەگەڕێن لەوی بن، کەچی پێڕانەگەیشتن وەلاّخەکانیشـیان ببەن بەم شێوەیە سەرەو ژێر هەلاّتن تا لەحوکمی گوللە دیار بوون ڕایان دەکرد، دوای نیوەڕۆی هـەمان ڕۆژ سەیرمان کردکۆمـەڵێك جاش بەرەو لای ئێمە دەهاتن وابەدیارکەوت کوژراوێکیان لە نزیك ڕێگـای گشتی بەجی هێشتبوو هاتبوون بیبەنەوە بەلاّم (ڕەشیدو حمدامینوحسن)بۆیان دابەزینو ڕاویان نان تـا قارنی خۆیان ڕانەگرت. ئێوارە لەگەڵ باوکم دابەزیم بۆ دەربەند شەو لـەماڵی هـەمزە چـاوم بـە شـێخ جەلال کەوت ناوبراو یەکێك بوو لە ئەنجومەنی شاری نەغەدەو لە کۆمیتەی شـاری نەغـەدەش ئەنـدام بوو دیار بوو خۆی نەدابووە دەست حکومـەتی ئێران زۆر ئالۆزو غـەمبار بوو لەگەڵی کەوتمە دوان، داوام لێکرد لەگەڵ ئێمە بێت مردنو ژیانمان هەر چۆن بێت با بەیەکەوە بێت تا بزانین سەرمان بەچی دەگات ناوبراو گوتی: (خۆ ئێمەش لەوانەی بەندکراونو چاوەڕوانی پەتی سێدارەن زیاتر نین، مردنی سەربەرزی باشترە لە ژیانی مل کەچی، ناوبراو زۆر بەگلەیی بوو لـە هەڵوێسـتی مەلامسـتەفا بەرامبـەر قـازیو حزبی دیموکرات).

بەیانی زوو ئاگادارکراین سوپا خۆی ئامادەکردوە بەنیازی هێرشە بۆ سەر بەرزاییـیـەکانی ئالیـاوەو پشتی دەربەند، ڕاگەیاندنەکە ڕاست دەرچوو، بەپەلە بەسەرکەوتینو تووشی شەڕێکی زۆر دژوار بـووین لە ئەنجامی ئەو شەڕە دژوارە دەبابەیەکمان لەکارخستو پەکی کـەوت لەگـەڵ ئـەوەش توانیـان چـەند سەنگەرێك بگرن لەبەرزاییەکان لەپشتی دەربەند هەندی سەنگەر دابنێن، شەوی سییەم شێخ سلێمان هەندی چەکداری ناردن یارمەتیمان بدەن بەڵکو دەریان بکەین، بۆ ئەو چالاکیە سـەنگەرەکان دابـەش کران بەو مەرجەی هەریەکەی سەنگەرەکەی بـۆی دانـدراوە بیگرێـت، شـەو بۆیـان دەرچـووین ئـەوەی بەدیارکەوت تەنیا ئەو سەنگەرەی بۆ ئێمە داندرابوو گیرا و تێکدرا ئەوانی تر هەڵ نەستان دوو دەبابـە پارێزگاری لی دەکردن خۆیان قایم کردبوو.

دەبوایە بیر لە دەست وەشانێك بكرابایەوە بۆ ئەو مەبەستەش بنكەی لەشكریان لە قارنی دەست نیشان كرد، بۆ ئەو چالاكیە داوامان لەو چەكدارانەی كە شێخ سلێمان ناردبونی كرد ئامادەبن (1ـ مەلاعلی ژاژوكی 2ـ علی ئاغا خوێریزۆكی 3ـ مەلا شین 4ـ مەلكۆ زێڕۆ 5ـ حەسۆی بەبانی) ئەوانە هەریەكەی هەندی چەكداریان لەگەڵ بوون، لەكاتی دیاریكراودا گەیشتینە ئالیاوە خۆیان‌و چەكدارەكانیان ئەوانەی ناویان نووسراوە بانگی لای سلێمان بەگ كران، سلێمان بەگ پی گوتن: (نیازێكی ئەوهامان هەیە لە بنكەی لەشكر دەدەین لە قارنی) وەك بەدیاركەوت بەشی زۆریان لەگەڵ ئەوە نەبوون بێن دەیان گوت: (باپرسی شێخ سلێمان بكەین بزانین دەڵێت چی) ،سلێمان بەگ پیی گوتن: (ئێوە بێن یا نێن ئێمە هەر دەڕۆین بەیانی نەڵێن سلێمان بەگ بە ئێمەی نەگوت، ئەوا هەمووتان لێرەن) مەلكۆومەلا شین گوتیان ئێمە دێین.

هەر ئەو دەمی لە ئالیاوە بەڕی كەوتین بەرەو قارنی، كاتێك نزیك كەوتین لە گوند ئاگاداركراین كەوا ئەوانی تریش هاتن، ئەوكاتە لە شوێنێك دانیشتین نەخشەی لێدانی بنكەی لەشكرو گوندمان خستە بەرچاو، شوێنەكانمان دابەش كرد هەریەكەی بۆ كاملا دەچی‌و ئەبی چی بكات، شوێنە هەرە سەختەكەم بۆ خۆم دانا ئەویش بنكەی سوپا بوو لە نزیك چایخانە لەو كاتەی هەریەكەی بە جێگای خۆی زانی، بڕیاریش بوو ئێمە تەقە نەكەین كەس تەقە نەكات، ئەو كاتەی هەریەكەی بۆ ئەو شوێنەی كە بۆی داندرابوو ڕۆیشتین شەوی(21/3/1947) ئەو چالاكیە ئەنجام درا، پێش بڕۆین بۆ ئەوشوێنەی بۆمان دیاریكرابوو، كورتە كۆبونەوەیەكی سەرپێیمان كرد بۆ دیاركردنی چەكدارەكان بۆ ئەوەی هەریەكەی بەكاری خۆی بزانی، لەو كاتەی ئێمە خەریكی دوان بووین، بەلامەوە سەیر بوو لەوكاتەدا چەند سەگێك لە ناو گوندی قارنەدا هەبوون تێكڕا دەیان لوراند، لە دوای كورتە كۆبوونەوەكە باوكم لەگەڵ چەند چەكدارێك لەوی مانەوە بۆ چاودێری ڕێگا، ئەوانی تریش بەرەو ئەو شوێنانە ڕۆیشتین كە بۆمان دیاریكرابوو، ئێمە شەش كەس لەناو جۆگەی ئاو ئەوەی دەكەوێتە پشتی چایخانەو باخچەكان زۆر بەنهێنی ڕۆیشتین كاتێك لە چایخانە نزیك بوینەوە دەوریەكان بۆ لای ئێمە هاتن زۆر لە نزیك ئێمە گەڕانەوە(خدرو حمد امین و ڕەشید) بەپەلە لە دوایان چوون زۆر بەوەستایی‌و نهێنی، زۆری نەخایاند نارنجۆكێیان فڕی دایە ناو چایخانەو بوو بەتەقە هەر زوو ڕێگامان لی گرتن ئەوەی لە ناو چایخانەدا بوون ئەوەی نەكوژرا بەدیل گیرا، لە ماوەیەكی كورت دا دەستمان بەسەر تەواوی بنكەی سەربازی داگرت، كەل‌و پەلەكانی بنكەی لەشكروچل‌ویەك هێسترمان گرتن جاشەكان زوو ڕایان كرد زۆر بە چووستی‌و گورج وگۆڵی ڕاپەڕی بوون، بەشی زۆری كەل‌و پەلەكانیان بەجی هێشتبون ئازوقەی لەشكر لەناو مزگەوت داندرابوو خەریكی باركردن بووین لەو هێسترانەی گیرابون لەگەڵ دوو

سی عارەبانەی گامێش لەو دەمەدا یەکێك بەناوی(مجروم) دانیشتوی گوندەکە بوو بەنهێنی ئاگاداریکردم کە کۆمەڵێك سەربازی ڕاکردو لەماڵی موختاری خۆیان پەنا داوە، بانگی موختارم کرد پێم گوت: (دەڵێن میوانت هەن بابڕۆین بیان ناسین)، ڕۆیشتینە ماڵیو گەڕاین لە ناو کادین حەوت سەربازی بەچەك دۆزرانەوە ئەوانیشمان بەڕی کردن، سی عارەبانەی گامێشو (40)هێستر لە خۆراك بارکران، ئەوەی پێویست بوو لە مزگەوت بارکراو بەڕێمان کرد بۆ (ئالیاوە) ئەوەی مابوو بەخەڵکی گوندمان گوت وەرن بۆخۆتانی بەرن ئەوەی لەناو مزگەوت ماوە.

ئەوەی دەمەوێت لیی بدوێم ئەوەیە لە ماوەیەکی زۆر کورت ئەو شەڕە دژوارە، کۆمەڵە سەربازێك بەدیل گیران ئەوانەی کوژرابون شەو درەنگ بوو نەزاندرا چەند بوون، لاشە زۆر کەوتبون لە دەوروبەری چایخانە لاشەی دوو ئەفسەریش لەناو چایخانەکە کەوتبون.

لێدانی بنکەی لەشکر سەرکەوتنێکی سەربەرزانەبوو، ئەو ئازوقەی لە قارنێمان گواستەوە ئالیاوە باوکم دابەشی سەر بنکەکانی هێزەکانی دەوروبەری کرد، هەندێکیش ناردرا بۆ شنۆ، هێسترەکانیش (ڕەئیس عزت) هەمووی بردن بۆ تۆپخانە، تەنیا دوویان بۆ من بەجێ هێشتبوون.

ئەو چالاکیەی لەقارنی ئەنجام درا دەنگێکی زۆری هەبوو، ماوەیەك جموجۆڵی سوپای ڕاگرت، ئێمەش کەمێك بووژاینەوە لە ڕووی خۆراك و وورەی چەکدارەکانیشمان بەرزبوەوە.

زوو زوو دەنگ وباسی لای وورمی دەگەیشت کەوا، شەڕی دژواری خوێناوی لەگەڵ سوپای ئێران دەکرێنو سەرکەوتون مەلامستەفا خۆی لەوییە.

ئەوەی بە دیارکەوت لە دوای تێك دانی بنکەی لەشکری لە قارنی حکومەتی ئێران ئاڵۆز بوو دیار بوو بیریان لە نەخشەیەکی نوی دەکردەوە، ئەوە بوو هێرشێکی بەرفراوانیان دەست پیکرد بۆ سەر ئێمەو قەلاتانو دەشتی میراوەو بەرزاییەکانی، دوژمن بە دەبابەو تۆپو فڕۆکە لە قەلاتانی دەداو هەولێگرتنی قوپی قەلاتانیان دەدا، چونکە قوپەکە کلیلی دەرگا بوو بۆ سوپای هێرش بەر، ئەوە بوو لە ڕێگای نەغەدە شنۆ بۆ قەلاتان لە چیانەوە بۆ میراوەو دەربەندو ئالیاوە، هەر لەگەڵ بەرە بەیان تا ئێوارە درەنگ شەڕو لێکدان بوو، ئێمە لە ئالیاوەو میراوە ڕێگامان نەدان بێنە پێشەوە هێزەکانیان بە شکاوی گەڕانەوە، بەلاّم لە بەری قەلاتان بۆ ئێوارە گەیشتنە قەلاتانو قوپی قەلاتانیان گرت، بنکەی هێزی حمدئاغا چووە گوندی (گوندە وێرە) لە دیوی لای شنۆ، بێگومان بەگرتنی قوپی قەلاتان ئێمەش کەوتینە مەترسیو ناچار بووین بکشێینەوە لەبەر چەند هۆیەك :ـ

1- قەلاتان لە ئێمە بە پشتەوە تر بوو دەیان توانی بەئارەزوی خۆیان سەنگەرەکانمان تۆپ باران بکەن.

2- دەیان توانی ڕێگای گەڕانەوەمان لی بگرن.

3- زۆر لە چەکدارەکانمان ئەوانەی خاوەن ماڵو منداڵ بوون ڕۆیشتن ماڵەکانیان بگوازنەوە سەر سنوور.

4- بە ڕاستی چەکدارەکانیش هیلاكو ماندوو بوبوون مانەوەمان لەوی لە مەترسی زیاتر هیچ سودێکی تری نەبوو.

ڕۆژی دوای گرتنی قەلاتان ئێوارە بە درەنگەوە چەکدارەکان لەگەڵ باوکم ڕۆیشتنە (گوندە وێرە) لای حمدئاغا) منیش لەگەڵ دوو چەکداری تر بۆ شەو چومە گوندی (حەسەن نوران) لای (ڕئیس عزت عبدالعزیز) بە داخەوە زۆر کزو داماو بوو هەر زوو گوتی: (دوێنی قازیو براوو برازای لە سێدارە دراون جێگای غەمو پەژارەیەو گەورەترین زیانە بەکوردکەوتووە)، ئەوەی ڕاستی بێت ئەو شەوە بۆ ئەوە چوبووم گوی لە ئامۆژگاریەکانی (ڕەئیس عزت) بگرم، بەلاّم بە داخەوە ئەو مرۆڤە هەست بەرزە تەواو دلتەنگو غەمبار بوو لە ئەژمەتی ئەوانەی لە سێدارە درابوون. بەیانی پێش بگەڕێمەوە (گوندە وێرە) دوو چەکداری (حمدئاغا) هاتنە لای (ڕەئیس عزت) پێیان ڕاگەیاند(مەلامستەفا) هاتووە وا لە بنکەی حمدئاغایە لە(گوندە وێرە) ئەگەر بفەرموون بێی بۆلای. عزت گوتی: (ئەگەر پێیان نە گوتبام نە دەهاتم بەلاّم مەڕۆ بەیەکەوە دەڕۆین). بەڕی کەوتین بۆ گوندە وێرە کاتێك گەیشتینە گوند چوین بۆ بەخێر هاتنی (مەلامستەفا) ناوبراو باسی شەڕەکانی لای ورمیی بۆ کردین لە دواییدا ڕەئیس عزت گوتی: (بە پەرۆشەوە دوێنی نا پێری قازیوئەوانەی لەگەڵی بوون لە سێدارە دران ...).

مەلامستەفا زوو بەدەنگ هاتوگوتی: (تۆ بۆ پەرۆشی؟ حکومەتی ئێران بە خائینی تاوانبار کردوون) زیاتریش دوا دەربارەی ئەوان، هەستم کرد ڕەئیس عزەت زۆر نیگەرانو پەست بوو، لە دوای ماوەیەك هەستاو ڕۆیشتە سەر کانیاوەکەی گوند، لەوی نەگەڕایەوە، بی ئەوەی خواحافیزی بکات، ڕۆیشتەوە شوێنی خۆی، کاتێك حمدئاغا گوتی: (عزەت بۆ کوی ڕۆیشت؟) پێیان گوت گەڕایەوە بۆ (حسن نوران). حمدئاغا زوو گوتی: (بێگومان لە دوانەکەی مەلامستەفا نیگەران بووە لە بەر ئەوە ماڵ ئاوایشی نەکردو ڕۆیشت)، لە دوای حمدئاغا مەلامستەفا پرسی (ئەوە عزت چی لێهات دیار نیە؟) فقی حسن گوتی:(ئەزبەنی وادیارە لە قسەکانی ئێوە ئەوەی دەربارەی قازی کردتان نیگەران بووە، بۆیە گەڕاوەتەوە حەسەن نوران). مەلامستەفا بە زەردەخەنەوە گوتی: (ئەو ئەفەندیانە بەو ڕاستیەی من پێیان دەلێم زۆر پەست دەبن هیچ دلخۆش نین بەو ڕاستیەی دەیان خەیە ڕوو، ئەوان هەردەم بارگرانی سەرشانی ئێمە بوون)، زیاتریشی لەسەر گوتن.

شەو بۆخەوتن فەقی حسن باوەر پێکراوی مەلامستەفا لای ئێمە جێگای بۆ دیارکرابوو لەگەلی کەوتمە قسەو پرسیم: (وا دیارە مەلامستەفا لەو ئەفسەرانەی لە سوپای عێراق ڕایان کردووەو لەگەڵ

ئێوەش دەربەدەرن ناڕازیەو هەردەم لێیان بە ڕەخنەیە، ئێوە چی لێ دەزانن؟) فقی حسن گوتی: (ئەفسەرەکان بەگشتی خاوەن بیروڕان دەیانەوی کارەکانیان لە ڕێگای ڕێکخستن بکەن دوور بێت لە کاری هۆزایەتی، مەلامستەفاش بە قسەیان ناکات، شتی تریش هەیە لێک دوورن). منیش پرسیم: (فقی حسن جیاوازیەکی تریش هەبووە کە بویتە هۆی ساردی نێوان قازیو بارزانی، ئەفسەرەکان زیاتر ڕوو لە قازین لە قسەکانی شێخ جەلالیش وا دیار بوو ئەو ساردیە هەبووە بۆ ئەمە چی دەڵێیێت؟) فقی حسن گوتی: (دەتەوی لە ڕاستی بگەیەت، بەکورتی ئەفسەرەکان لەگەڵ بیروڕای قازی دابوونو چەپڕەو بوون، مەلامستەفاش بە پێچەوانەی ئەوانە ئەو ڕاستیەش شاراوە نیە هەر ئەوەشە بووە بەهۆی ساردی نێوانیان). لەوکاتانە بوو بە ڕاسپاردەی بابم چومە شنۆ، ڕۆیشتمە لای وەهاب ئاغا، دیار بوو هەر تورەو لالوت بوو، بەنارێکی لۆمەی مەلامستەفای دەکرد، زۆرم پی ناخۆش بوو کە پێمی گوت: (بەقسەی باوکت نەبیتە جەندورمەی چاوبەست، چونکە ئەوەی تۆ بەدوای کەوتی هەو نیە)، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیمان بوو شەوێکی خۆشمان بەسەر برد، بەیانی مەلامستەفا ڕۆیشتە شنۆ، کاتێک دەرکەوت دەستێکی دانا سەر شانم وگوتی : (مێرك ئەو دەستو بردەی لێرە کراوە هەمووی ئاگادارمو زانیومەتەوە مێرینیا تۆم بۆ باس کراوە).

لە (1947/4/4) لە سەر ڕاسپاردەی حمدئاغا ڕۆیشتمە بنکەی تۆپەکان، بەلاٚم دیار بوو(ڕەئیس عزەت)و ئەفسەرەکان لەوی نەبوون ڕۆیشتبونە شنۆ، لە ڕۆژی(1947/4/7) ئاگادارکراین کەوا بڕیار دراوە ماڵەکان بڕۆنە سەر سنوری عێراق، ئەوەی گران بوو ئەوەبوو کە دەبوایە ماڵەکان بەسەر بکەونە سەر بەرزاییەکانی پشتی شنۆ بەسەر بەفردا ئاوای دیوی لای ڕووباری گادەر بن، بێگومان ئەو ڕێگایەی پێیدا دەڕۆیشتن ڕووبەڕووی سوپای دوژمن بوو دەیان توانی بە تۆپی دوورهاوێژ تۆپ بارانیان بکەن، چاریش نەبوو دەبوایە هەر بەو ڕێگایەدا بڕۆنە سەر ڕووباری گادەر، بۆ ئەوەی ئەو کۆچبارەی ئاوارەکان کەمێك لە مەترسی دووربکەونەوە(حمدئاغاو سلێمان بەگ) لەگەڵ (ڕەئیس عزەت) بیریان لەوە کردەوە دەستێك لەو هێزانەی دوژمن بوەشێنن. بۆ ئەم مەبەستە بڕیاردرا هێزێکی چالاك شەو بڕۆنە بن سەنگەرەکانی ئەوان بەیانی تۆپەکانی ئێمە سەنگەرەکانی دوژمن تۆ باران بکەن ئینجا هێزە ئامادە کراوەکە هێرش بەرێتە ناو سەنگەرەکان، بەڵی بە شەو ئێمە ڕۆیشتینە بن سەنگەرەکانی دوژمن چاوەڕی بووین بەتۆپ لێیان بدری، بەیانی کاتێك تۆپ بارانی هێزەکانی ئێمە دەستی پێکرد تۆپەکان کورتەیان دەکرد زۆری نەمابوو بەر ئێمە بکەون، ئەو ڕۆژە بەدرێژایی ڕۆژ لەبن تاشە بەردەکانی شاخ لەسەر تەنیشت نەبزوتین ئەگەر بیانزانیبایە ئێمە لەوێین هەر بە نارنجۆك هەموویان دەکوشتین، کاتێك

دونیا تاریك داهات ئەوجا بە نهێنی گەڕاینەوە. لە ڕۆژی دیاریکراودا کۆچباری ئاوارەکـان کەوتنــە ڕێ بەسەر دەکەوتنە بەرزاییەکان بەناو کەویە بەفرەکاندا تێپەر دەبوون بەرەو سنوری عێراق بۆسەرگادەر.

لە دوای ئەوەی لە لێدانی دوژمن سەرنەکەوتین ڕێگا درا بەو چەکدارانەی مـاڵو منـداڵیان هـەبوو ئەوانیش بڕۆن منداڵەکانیان بگەیێننە سەر ڕوباری گادەر منیش ڕۆیشتم بۆ ئـەوەی بـزانم منداڵـەکانم گەیشتونەتەکوی، کاتێك شەو بەسەرکەوتین سەیرێکی سەر ڕوبارمـان کـرد لەوبـەرو ئـەو بـەر ئـاگر دادەگیرسا، وێنەیەکی دڵتەنگ دەکەوتە بەرچاو، ئـەو مـاڵو منداڵـە بـەو سـەرمایە لـە سـەر ڕوبـار کۆبونەتەوە نیوەشی زیاتر وا بەرێوەیە، سوپای دوژمنیش بی ڕەحمانــە بــە تــۆپ و فرۆکــە لیــی دەدان، کاتێك دابەزینە سەر ڕوبار گەڕاین بەو شەوە ماڵەکەمان دۆزیەوە دیـار بـوو ئەوانـەی زوو گەیشـتبونە سەر ڕوبار لە چەند شوێنێك بۆ پەڕینەوە پردیان هەڵبەستبوو، کاتێك بە ڕۆژ سەیری ئەوبەری ڕوبـارت بکردبایە هەر بن بەردێك‌و بن دارێك چەقەڵە شاخێك چەند منداڵێك سەریان پێکەوە ناوە بەو سـەرماو ساردیە.

ئەوەی زۆر نیگەرانی کردم بەیانی دەنگێکی دڵتەزێن ڕاگەیندرا کە شەو ئەفسەرەکان لـە شـوێنێك بووینەو لە بەر ئاگر دانیشتبون لە دورەوە تەقەیان لێ دەکرێت ملازم(حمە صالح) بریندار کـراوە، ئـەو کردارە ترسنۆکانەیە بووە هۆی نارەزامەندی هەندی لە ئەفسەرەکان هەر ئەو ڕۆژە پەرت وبـڵاو بوونـەوە هەریەکەی بەلایەکدا ڕۆیشتن، ئەوانەی مابونەوەش لەوپەڕی پەرۆشی غەمباری دابوون.

ڕۆژی(11/4/1947) سەر لە بەیانی (ئەحمەد بەگی مجید خـان)ی کـوڕە خـاڵی بـاوکم هـاتبوو فەردە ئاردێکی بۆ هێنابووین دەیویست باوکم ببینی، بەڵام باوکم هـەر لـە دیـوی شـنۆ مـابوەوە زۆرم هەوڵدا تفەنگێك بۆ خۆی ببات ڕازی نـەبوو، بـەیانی (12/4/1947) دەوری کاتـژمێر دە کاتێـك بانگیان کردم کە چوم دیتم (حمدئاغا)ی مێرگەسۆری وەستا بوو ڕۆیشتمە لای هەر زوو گوتی: (ئەگەر ئیشت نەبێت وەرە دەڕۆینە ماڵەکانی ئەولای)، لەگەڵی چووم کاتێك گەیشتینە لای ڕەئیس عـزەت لـە بن بەردێك دانیشتبوو کزوو داماو بە تەنیا، کاتێك ئێمەی دیت هەسـتاو بـەخێرهاتنێکی زۆر گـەرمی لێکردین لە دواییدا لەگەڵ حمدئاغا کەوتنە دوان، حمدئاغا پیی گـوت: (مـن ڕاسـپاردراوی خـودانیم یانی (شێخ ئەحمەد) کە بە ئێـوەو ئەفسـەرەکان ڕابگەیـەنم کـە ئەفسـەرەکان خۆیـان نەدەنـە دەسـت حکومەتی عێراق لەبەر ئەوەی ئەوان بە یاسای سەربازی دەدرێنە دادگاو لە سێدارە دەدرێن)، ئەو پیاوە ڕەوشت بەرزە لە وەڵامدا گوتی: (حمدئاغا شێخ ئەحمەد مرۆڤێکی دڵپاکەونایەوێت ئێمە تووشـی بـەڵا ببین زۆر سوپاسی دەکەم، بەڵام من بڕیارم داوە خۆم دەدەمەدەستو دەرۆمە ژێرپەتی سێدارە، کۆمـەڵانی خەڵك دەزانن لە سەرچی لە سێدارە دراوم نەك، بی سەروو شوێن بزربم) زیـاتریش قسـەی کـرد. چـوین

ئەوانی تریش ببینین دیار بوو (بەکرئاغا) گەڕابوەوە عێراقو بەنهێنی (جلال ئەمین بەگ) خۆیدا بووە دەست ئێران (خیراللەو محمدقودسی)ش وەك عزەت بڕیاریان دابوو لەگەڵ منداڵەكانیان بڕۆنەوە عێراق. لەگەڕانەوەماندا لامان دایە لای (وەهاب ئاغا) ئەویش لەژێر چەقەڵە شاخێك دانیشتبوو زۆر شپرەزەو بی سەرو بەر بوو، حمدئاغا لیی پرسی: (ئەوە چیە ئەوها خۆت بەرداوەتەوە؟) وەهاب ئاغا لە قسەكانیدا زۆر بە نابەدڵی باسی ژیانی خۆی دەكردو زۆر بێزار بوو دیار بوو هیچیان نەبوو بیخۆن، لەوی حمدئاغا گەڕایەوە لای شێخ ئەحمەد، من لای وەهاب ئاغا مامەوە كاتێك هەستام بڕۆم پێم گوت: (یەكێك بنێرە با هەندێك ئاردتان بۆ بنێرم، لەوكاتە ناوبراو پرسی تۆ نیازت چیەو چۆن دەگەڕێیەوە؟) گوتم: (كاك وەهاب من خۆم نادەمە دەستی حكومەت لەبەر ئەوەی فرمانی خنكاندم لە سەرە با لە چیاكان بكوژرێم باشترە نەك ئەوان بمكوژن، وادیارە مەلامستەفا خۆی ناداتە دەست ئەگەر وابێت لەگەڵی دەڕۆم بزانین چیمان بەسەر دێت ئەگەر چی ناشزانم باوكم چی دەكات).

وەهاب ئاغا گوتی: (ئەگەر بە گوێم دەكەیت خۆت لە داوی مەلامستەفا بە دوور دەخەیتەوە، وەك ئێمە بەدوای كلاوی بابردو مەكەوە باوكت نەزانە، هێشتا هەر لەسەر بیروڕای هۆزایەتیە، مەلامستەفا حەز لە پیاوی وەك باوكت دەكات بە چاوبەستی بەدوای بكەوێتو لەژێر فەرمانی خۆیدا بێت هەرچی بلێت دەبی بلێ بەڵی ئەز بەنی). پێم گوت: (ئێوە ڕۆشنبیران هانتان داین مەلامستەفا بناسینو گوی ڕایەڵی فەرمانی بین ئێستاش شتێكی تر دەڵێن). وەهاب ئاغا گوتی: (تازە پێم گوتی ئێمە بە دوای كلاوی بابردوو كەوتبوین تا هەڵدێراین).

لە دوای قسەكردنێكی زۆر لەگەڵ وەهاب ئاغا گەڕامەوە، دوای نیوەڕۆ چومە ئەو شوێنەی ماڵی شێخ ئەحمەدی لی بوو خەڵكێكی زۆری لی بوو وەزعەكە بە ئاڵۆزی دیار بوو، كەس بەكەس نەبوو ئەو هەموو چەكانە لەسەر یەك داندرا بوون بەردەوامیش دەهاتن چەكیان دادەناو دەڕۆیشتن، خەڵكەكە پەلەی دەكرد بڕوات لەبەر ئەوەی برسیەتی هیلاكی كردبوون، سەرماو ساردیش سەر بارو بن بار، لەو كاتەدا ڕاگەیەندرا كە سوپای دوژمن لە پشتی شنۆ هێرشی هێناوە بۆ ئەوەی ئەو ماڵانەی هێشتا بەسەر نەكەوتوون بیانگرێت. حمدئاغا دەركەوت گوتی: (ئەو پیاوانەی چالاكن زوو بڕۆنە هانای ئەوانەی هێشتا بەڕێوەن، دەی ئەوەی مرۆیە زوو بڕوات ئەو چەكدارانەی لێرەن یەكسەر بڕۆن فریای ئەو ماڵانە بكەون). هەر زوو زیاتر لە بیست، سی چەكدار ڕۆیشتین بۆ ڕووبەڕوو بونەوەی سوپای ئێران، كاتی گەیشتین تووشی شەڕێكی خوێناوی بووین، بەلاّم لێدانێكیان لێدرا نەیان زانی كە چۆن بگەڕێنەوە، ئەوان بەو نیازە بوون هەندی ماڵ بگێرنەوە، بەلاّم پێش ئەوان بگەنە ماڵەكان، ئێمە دەستمان لی وەشاندن، سوپا بە شكاوی بەرەو شنۆ سەرەوژێر هەلاّتن تا شنۆ خۆیان ڕانەگرت.

ڕۆژی(1947/4/13) هەندی لە ماڵەکان کەوتنە ڕێ بەرەو عێراق، ڕۆیشتن بەردەوام بوو تا ڕۆژی(4/17) ئێوارەی ڕۆژی دیاریکراو کۆتایی هات، دوا ماڵ لە گادەر ڕۆیشتنە (خرێنە) لەوێش بەڕێ دەکرانە(دیانە) لەوێش دەخرانە ناو تێل دڕ [K].

ڕۆژانی(13-1947/4/17) ئەو ڕۆژانە بوون کوردە ئاوارەکان بەشێوەیەکی گشتی بارزانیەکان خۆیان دەدایە دەستی دوژمنو نەیارانی کورد، ئەو ڕۆژانە ڕۆژانی جیابونەوەی کۆمەڵێك کەس بوو لە ماڵو منداڵەکانیانو دوورکەوتنەوەی بۆ سەر سنورە دەستکردەکانی نێوان (ئێرانو تورکیاو عێراق) ماڵو منداڵیش بۆ ناو تێلدڕ لە دیانە، بەو شێوەیە ئەم ڕۆژانە ڕۆژانی لێکدابڕانو فرمێسك بارینو دەست لێك بەردان بوو!

دوای ئەوەی ماڵەکان ڕۆیشتن ئەو چەکدارانەی ڕازی نەبوون چەك دابنێن لەگەڵ (مەلامستەفا) لە ڕێکەوتی (1947/4/17) پێش ئەوەی تاریك دابکەوێت ڕۆیشتنە ناو ماڵە کۆچەریەکانی (هەرکی) ئەوانەی سەر بە(تەهابەگ)بوون شەو لەوی ماینەوە ماڵە کۆچەرەیەکان لە بەرزاییەکانی بەری ئێران ڕەشماڵیان هەڵدابوون، بەشی زۆری چەکدارەکان ڕۆیشتبونە ناو هۆبەکانی(زێڕۆ بەگ) لە نزیك سێ کوچکەی سنورەکان، سوپای ئێرانی زانیبوی بارزانیەکان ڕۆیشتونەتە عێراق بەیانی پێش گزنگی هەتاو ڕوویان کردە هۆبە ڕەشماڵەکانی کۆچەریەکان دیار بوو(تەها بەگ) بە سواری وەلاخ تەنگاوو هەڵاسان هاتە لای (مەلامستەفا)، داوای لێکرد کەوا ڕێگا نەدرێت سەربازەکانی ئێران بگەنە ماڵەکانیان تا بار دەکەنو لە گادەر دەربازی دیوی لای عێراق دەبن.

بارزانی بە سلێمان بەگی گوت: (با هەندی چەکدار بڕۆنە بەرایی سوپا، بەڵکو بیان گێڕنەوە هەتا ماڵەکانیان باردەکەن). سلێمان بەگ گوتی: (مەلامستەفا لەدوێنێوە لێرەین لە ناو ماڵەکانی ئەوان تێر نانمان نەخواردووە، چۆن بە زگی برسی شەڕ دەکرێت). لەگەڵ ئەوەشدا لە سەر فەرمانی (مەلامستەفا) کۆمەڵێك چەکدار چوون، کاتێك سوپای دوژمن زانی ئێمە ڕۆیشتینە پێشیان زیاتر نەهاتن لەوی ماینەوە تا ماڵەکانیان بارکردنو ڕۆیشتن، کاتێك گەڕاینەوە زۆر درەنگ بوو بە شەو ڕۆیشتین بۆ ناو ماڵەکانی(زێڕۆ بەگ)لە نزیك سنوری تورکیا هەر لە شوێنی هۆبە ماڵەکانی (تەها بەگ) دەرکەوتین تووشی ڕێگایەکی دوورو سەختو نالەبار بووین، شەوێکی سارد تا بەسەر کەوتین تەواو هیلاك بووین، لە زۆر جێگا ئاگرمان دەکردەوە، پێش بەرەبەیانی لە هەندی ماڵی کۆچەریەکان نزیك کەوتینەوە لاماندا ناو ڕەشماڵەکان تا بووە ڕۆژ لەوی نەمان زانی (مەلامستەفا)و ئەوانی لەگەڵی

[K] ئەو سیمە سەربازیە دڕەی کە لەدەوری سەربازگەکان ڕا دەخرێت .

بون ڕۆیشتبوونه ناو هۆبه بۆ ماڵی (زێڕۆ بەگ)، ئەو شەوه لەڕێگا (عبدالرحمن مفتی و محمدنجیب بەرواری)مان لەگەڵ بوون، لەبەر ئەوەی بە درێژایی شەو ڕۆیشتبوین لە دوای پشوودانێکی تەواو دابەزینه ناو ماڵەکانی خوارەوە.

ئەوەبوو هەر لە(4/17 تا1947/4/21) له ناو ئەو هۆبە ڕەشماڵانەی هەرکیەکان ماینەوە، ئەوەی شایانی باسە ئەو هۆبە ماڵانەی کۆچەریەکانی (هەرکی)، ئەوانەی سەر بە(زێڕۆ بەگ) بوون ئەوەندەی لە دەستیان هات میوانداریان کردین کە جێگای ڕەزامەندیمان بوو. لە ڕۆژی(1947/4/21) له ناو ماڵه کۆچەریەکان دەرکەوتین بەرەو دۆڵی (خواکورك) سەرەو ژێر ڕۆیشتینه خوارەوە بەناوخاکی کوردستانی عێراق بۆ ناو هۆزی برادۆست.

بــەشی چوارەم

سەرەتـای ڕێ ڕۆیشتنە دوورو درێژەکەمان بەرەو سۆڤیەت

لە دوای تێکچونیکۆماری مهاباد لە ڕۆژهەلاّتی کوردستاندا لە شکری بارزانیەکان خۆیان نەدایــە دەستی سوپای هێرش هێنەر بۆ سەر کوردستان، ووتووێژی نێوان حکومەتی ئێرانو شێخەکانی بارزانی سەری نەگرت، نزیکەی دوومانگ شەڕ بوو لەگەڵ ئێران لە ئەنجامــدا بارزانیــەکان گەڕانــەوە عێــراق، بەشێکی زۆری چەکدارەکان لەگەڵ (مەلامستەفا) مانەوەو چەکیان دانەنا ڕویــان کــردە کێوەکــان، بــۆ ماوەیەك گەڕانەوە کوردستانی عێراق، نزیکەی مــانگ و نیوێــك لــە گونــدەکانی(مــزوری) ماینــەوە، بەرەبەیانی(1947/4/21) لە سێ کوچکەی سنورە دەستکردەکانی نێوان هەرسێ داگیرکەری دژ بــە کورد(تورکیا و ئێران ، عێراق) ئەوانەی زۆر لە مێژە دەسەلاّتدارن بەسەر کوردســتاندا، هــەر کاتێــك بزاڤو شۆڕشێك سەری هەڵدابێت لە هەر پارچەیەك هەرسێکیان یەك دەگرن بۆ دامرکاندنەوەی.

ئەو کەسانەی چەکیان دانەناو نەڕۆیشتنەوە ژێــر دەســەلاّتی دارودەســتەی (مــەلیك) لــە بــەرزایی چیاکانی سەر سنوور بەرەو دۆڵی (خواکورك) دابەزین، ئەو شوێنەی ئێمەی پێدا تێپەڕ دەبوین دەبوایــە بەناو هۆزی (برادۆست)دا بڕۆین، هۆزی ناوبراویش لــەژێر دەســەلاّتی بەگزادەکانیــدا بــوو، لــە نێــوان برادۆستو بارزانیەکانیش ناکۆکی هەبوو.

بەڵێ گەروە بەفراویەکەمان بەجێ هێشتو کەوتینە دۆلاّییەكو شۆڕ بووینەوە ناو دۆڵێکــی پــڕ لــە داروبار، لەشکر کۆمەڵ کۆمەڵ بە دوای یەکتردا دەڕۆیشتنە خوار لە پێچ و گردۆڵکەکان دەرباز دەبوین، کشومات بــەبێ دەنگــی پــێش ئــەوەی تاریــك دابکــەوێت لــە شــوێنێك وەســتاین چــاوەڕوانی شــارەزا بووین،کاتێك شارەزا هات دیار بوو یەکێك بوو لە کوڕە خاڵەکانی سلێمان بەگ کە ناوی (محمد شــریف مجیدخان) بوو ناوبراو پیاوێکی ڕێكوپێكو لێهاتوو بوو، دوو چەکداریشی لەگەڵ دابون ماوەیەکی تەواو لای باوکم دانیشت، ناوبراو لەلایەن بنەماڵەکەیانەوە ناردرابوو بۆ شارەزایی لەگەڵ ئێمــە بێــت تــا لــە هۆزەکەی ئەوان دەرباز دەبین، (محمدشریف) هەر لەسەر سنوری هۆزەکەیانــەوە کەوتــە پێشــمان تــا دوا گوندیان(دەریا سۆر) کاری ناوبراو هەر شارەزایی نەبوو، بەڵکو لە پێش لەشــکر دەڕۆیشــت ئاگــاداری گوندەکانی دەکرد خۆراكو ئەو پێویستیانەی کە پێویستمان بوو دابین بکەن.

ئێوارەی ڕۆژی(1947/4/22)گەیشتینە گوندی(ئەرموشە) ئەگەرچــی گونــدی نــاوبراو چــەند ماڵێك بوون ئێمەش(500) چــەکدار زیــاتر بــووین لەگــەڵ ئەوەشــدا پێشــوازیەکی زۆر مــەردانــەیان

لێکردین، ئەوەش ئەوە دەگەیێنیٚ کەوا پیاوەکانی(محمد شریف)دەپێشدا دەرۆیشتن گوندەکانیان ئاگادار دەکردەوە بۆ خۆئامادە کردنیان کەوا لە شکر بەڕێوەیەو بە گوندەکەتان تێپەڕ دەبێت، بۆیە دەبیٚ خواردنیان بۆ ڕێك بخەن بەپێی تواناتان ئەگەر دووسیٚ ماڵیش بوون، بەلاٚم توانیان نانی(500)چەکدار زیاتر ئامادە بکەن‌و بە ڕەزامەندی بەڕێمان بکەن، ڕۆژی(23/4/1947) لەویٚ کەوتینە ڕیٚ ئەو شوێنەی پێیدا تێپەڕ بووین شوێنێکی زۆر دڵگیرو خۆش بوو بەناو دارستانێکی چڕدا دەرۆیشتین، کۆمەڵێك باسك‌و دۆڵ‌وگەرومان بڕی بۆ ئێوارە گەیشتینە گوندی(بەنی) گوندی ناوبراویش ئەوەی لە توانایدا هەبوو بۆیان کردین ئەو ڕۆژە لەو گوندە ماینەوە لەبەرئەوەی دەبوایە بەشەو بڕۆین ئەو ڕێگایەی کە دەبوایە پێیدا بڕۆین بەتەنیشت (کانیە ڕەش)دا تێپەڕ دەبوو، گوندی کانیە ڕەشیش مەخفەری پۆلیسی لیٚ بوو، ئێوارەی ڕۆژی (24/4/1947) لە گوندی(ئارموش)ە دەرکەوتین شەو درەنگ گەیشتینە نزیك ئەو چۆمەی کە لە خوار کانیە ڕەش دایە، ئاگادار کراین لەو شوێنە زۆر بەنهێنی‌و ماتی بڕۆین نەدەبوایە بش کۆخین،کاتێك گەیشتینە چۆمەکە دیار بوو پڕبوو لە دار چنارو داری تریٚ ئاوی، تا بڵێی تاریك بوو چڕی دارەکانیش تاریکتری کردبوو، بەڕیز بە دوای یەکتردا دەڕۆیشتین لەبەر تاریکی زۆر خۆمان بە یەکتردا دەداو یەکترمان نەدەدی تا لەو چۆمە دەرباز بووین زۆر ئەزیەتمان دیت، بەرەبەیانی(25/4/1947)گەیشتینە گوندی (دەریا سۆر) گوندی ناوبراو دەکەوێتە سەر لێواری ڕووبار ئەو ڕۆژە تا ئێوارە درەنگ لە دەریا سۆر ماینەوە، ئەو بەری ڕووبارەکە سنوری کوردستانی باکوور بوو (تورکیا) ئەو ڕۆژە زۆر باش حەسانەوە خزمەت گوزاری خەڵکی گوندیش جێگای ڕەزامەندی وحەسانەوەی زیاترمان بوو.

ئێوارە درەنگ لە ڕوبار پەڕینەوە بەری تورکیا ئەو شەوە بە درێژایی شەو ڕۆیشتین شەوێکی تاریك‌و ڕێگایەکی هەورازو ناخۆش، لەگەڵ تاریك‌و ڕۆنی بەیانی لەسەر سنوری عێراق لە گەرووی زیتی لەگەڵ پۆلیسەکانی مەخفەر بوو بە شەڕ لە ماوەیەکی زۆر کورتدا مەخفەرەکە گیرا، لەو شەڕەدا یەکێك لە چەکدارەکانی ئێمە بریندار بوو کە ناوی(تیلۆ کەریم) کەلێتی بوو، ناوبراو باب‌و برایەکی لەگەڵمان بوون، گوللەیەك بە بەردەستی کەوتبوو بە هیچ جۆرێك خوێنی نەدەوەستا هەرچەندە(میرحاج) هەوڵێکی زۆری دا خوێنەکە نەوەستا هەوڵدانەکەی میرحاجیش بیٚ سوود بوو لەگوندی ئەرگۆش تەواو بوو. هەر لەو شوێنەی مەخفەرەکەی لێگیرا لەشکر دابەشی سەر گوندەکانی ناوچەی مزوری سەر بە بارزان کرا،ئەوەی شایانی باسە گوندەکان نیمچە چۆڵ بوون خەڵکێکی زۆر کەمیان تێدا مابوون، ئەوەی ماش بوو ساڵی (1945) لەلایەن جاشەکان تالاٚن کرابوون، ئەوکاتە بەشی زۆری ماڵەکان ڕۆیشتبونە کوردستانی ئازادکراو لە دیوی ئێران ئەو ماڵانەشی کە مابوونەوە بەروبومێکی وایان نەبوو بەشی

ژیانیان بکات، ئەوان لەو پەڕی بێدادیو پەرێشانیدا بوون،ئێمەشیان لیٚ پەیدا بووین باریان گرانتر بوو.
لە پاش گرتنی مەخفەری (زیتی) ئەو ڕۆژە تا دوای نیوەڕۆ لەناو لیڕەواری نزیك گوندی (زیتی) ڕامان بوارد لەبەر ئەوەی شەو زۆر هیلاك ببوین لەڕێگا، باش نوستین دوایی چوینە سەر کانیاوێك لە بناری چیای(گەوەندی) ماوەیەکی خۆشیش لەویٚ ماینەوە نزیك ڕۆژئاوا ڕۆیشتینە(ئەرگۆش) بە درەنگەوە گەیشتینە گوندی ناوبراو، ئێمە تەنها بەشێك بووین گەیشتینە ئەرگۆش، ئەوەی زاندرا بەشەکانی تری لەشکر ڕۆیشتبونە گوندەکانی(سێلکەو مێرۆزو پێندرۆو سەرشنگیلوشیڤیٚ)و گوندەکانی تری مزوری بەتێکرایی لەبەر ئەوەی بەشی زۆری چەکدارەکان خەڵکی شوێنەکە بوون زۆریان کەسو کاریان لە گوندەکان مابوون پیٚ ڕانەگەیشتبون بڕۆنە ئێران. ئەوەی شایانی باسە بە تێکرای ئەو ماڵو منداڵەی لە ژێر سێبەری حکومەتی کوردستان دەژیان ناچار لە سەر ڕوباری(گادەر)ڕۆیشتنەوە ژێر دەستەلاٚتی حکومەتی عێراق چاوەڕوانی ئەوەبون بەڵکو لێبوردنێك دەر بکرێت، ئێمەش بەو نیازە گەڕاینەوە سەر کێوەکانی سەر سنوور. هەرلە(1947/4/26)تا کۆتایی مانگی(1947/5) لەو شوێنانەی لە سەرەوە ناویان هاتووە ماینەوە چاوەڕوانی لێبوردنمان دەکرد، کەچی حکومەت هێزێکی زۆری سوپاو جاشەکانی بەڕیٚ کردە دەوروبەری ئەو شوێنانەی ئێمەی تێدا بووین بۆ لێدانمان.

مانەوەی لەشکر لە دەڤەرا مزوری

وەك لە سەرەوە دیاری کراوە ئێوارەی ڕۆژی(1947/4/26) لەشکر دابەشی سەر گوندەکانی دەڤەری مزوری کراو ئێمە ڕۆیشتینە گوندی(ئەرگۆش)، گوندی ناوبراو گوندێکی گەورە بوو دەکەوێتە بناری کێوی (گوەند) لەویٚ دابەشی سەر ماڵەکانی گوند کراین بە گوێرەی لێوەشانەوەی ماڵەکان(منو حمدامینو رەحمان) لە ماڵێك داندراین خاوەنی ماڵەکە ناوی(ئیسماعیل) بوو ماڵی ناوبراو لەو پەڕی پەرێشانی دابوون لە ڕوی ئابوریو ژیاندا لە نانی (ئاردەخۆژەو بەڕوو کرۆسك) زیاتر هیچیان نەبوو، پێخۆریش دۆیان هەبوو ئەویش دراوسێکانیان پێیان دەدان، دەتوانم بڵێم ئەوەی لەپێش ئێمەدا، داندرا خواردن نەبوو زۆر بە شەرمەوە دەمان خوارد بۆمان نە دەگونجا ئەگینا نەمان دەخوارد، ڕۆژیٚ سیٚ ئەستورکی بچوك لە ئاردی (کرۆسكو بەوڕوو خۆژە) یان پیٚ دەداین لەوە زیاتریان نەبوو لەگەڵ ئەوەشدا زۆر دڵ فراوانو خزمەت گوزار بوون.

دەنگێکی دڵ تەزێن: لە ئەرگۆش دەنگێکی بەپەرۆش ڕاگەینرا زۆر دڵ تەزێن بوو ئەویش ئەوەبوو دوو ڕۆڵەی ئازاو گیان بەخت کەری لیٚ هاتووی بە دەست وبرد کوژران (عەریف عبدالرحمنو عزیز)، ئەوانە دەڵێن خەڵکی دەوروبەری هەولێر بوون، ئەودوو کەسە دڵ سۆزە لە شەڕێکی خۆبەخۆیی کوژران، ئەوانە خۆیان دابووە دەست حکومەت لەو کاتەی گەیشتبونە ناو تێل دڕ لە دیانا دەبینن وا ئەو

خەڵكەی كراونەتە ناو سیم دەیان گرن كە ئەمە دەبینن چەند كەسێك ڕادەكەن و بەرەو ناوچـەی مـزوری دێن شەو بەسەر سەنگەرەكانی ئێمەدا هەڵ دەبن یـەكتر ناناسـن و لـە یـەكتر دەدەن لـە ئـەنجامی ئـەو لێكدانەدا ئەو دوو كەسە كوژران كە جێگای پەرۆشی هەموولایەكمان بوو.

ئەو ماوەیەی لە ئەرگۆش بووین حكومـەت ڕاسـپاردەی نـاردە لای(مەلامسـتەفا) داوایـان دەكـرد خۆمان بدەین بە دەستەوەو بەبێ مـەرج چـەك دابنـێین، بـەلاّم داواكـەیان پەسـند نـەكراو ئـەوە بـوو حكومەت لە ژێرەوە سوپاو جاشی بەڕێ دەكردە ناوچەی مزوری لە ڕێگای(مێرگەسۆر - شێروان مەزن و ئاكرێ)بۆ لێدانی هێزەكانی ئێمە، ئەو گەمارۆدانەی ئەو شوێنەی كە لەشكری ئێمەی تێـدا بـوو لـە ڕێگای (ئـاكرێ)وە سـوپاو جاشـەكانی(ڕێكـانی و سورچـی) بـوون لـە ڕێگـای شـێروان مەزنیشـەوە سوپاو(برادۆست) ئامادە كرابوون.

(علی حیجازی)، دووجار مفەوەز(علـی بـەگی قەمچـیرەش)ی بـەڕێ كـردە لای مەلامسـتەفا ڕای سپاردبوو كە بە مەلامستەفا بڵێ، ئەگەر لەسەر بەختی حكومەت دێن تسلیم دەبنـەوە وەرن وە ئەگـەر بە هیوای لێ بوردنیش بن چاوەڕێ مەبن. هاتنی(علی بـەگ) بـۆ ئـەرگۆش لەگـەڵ ئـەو پۆلیسـانەی لەگەڵی بوون دەنگوباسی بە سودمان پێ گەیشت دەربارەی ئەو ماڵ و منداڵەی گەڕابوونەوەو لە دیانـا، كە ئاخۆ چیان بە سەر هاتووەو كێ گیراوە، (حسن شێروانی) ئەوەی لەگەڵ (علـی بـەگ) بـوو هـاتبوو ڕونكردنەوەیەكی تەواوی لە بارەی ئەوانەی ڕۆیشتبونە دیانا پێ ڕاگەیاندین، (علی بـەگ)یـش زۆر بـە مەردانە بە باوكمی گوت:(سلێمان بەگ ئاگاداری خۆتان بن حكومەت نیازی زۆر خراپە دەربارەی ئێوە، بەڵكو هەوڵ بدەن زوو چارەیەك لە خۆتان بكەن). ئـەو ئاگاداركردنـەوەی(علـی بـەگ) پێویسـتی بـە لێكۆڵینەوە هەبوو لەبەر ئەوە هەر ئەوكات ڕۆیشتمە لای(میرحـاج)، شـتەكەم پـێ ڕاگەیانـد نـاوبراو گوتی: (ئێستا دەڕۆمە لای مە'لامستەفا پێی ڕادەگەیێنم نامەیەكیشمان لە ڕێكخراوەكانی ناو شارەوە بۆ هاتووە ئەوانیش داوایان كردووە كە خۆمان زوو ڕزگار بكەین، چونكە حكومەت خەریكی پیلانی لە ناو بردنتانە.

دوو ڕۆژ دوای ئـەو ڕاگەیاندنـە ڕۆژی(1947/5/17) بەفـەرمانی(بـارزانی)،(مامنـد مەسـیح شێروانی) لەگەڵ چەكدارەكانی بەڕێ كرانە سەر ڕوبار بۆ چـاك كردنـەوەی پـردی نێـوان (ئـەرگۆش - دری)، پردی ناوبراو جاشەكانی(حسێن ئاغای هەركی) خـەرابیان كردبـوو بـۆ ئـەوەی ئێمـە دەربـازی بەری(دری) نەبین حەرەسیشی لەسەر داندرابوون، ئەو كاتەش ڕوبار یـەكجار زۆر بـوو، پردەكـەش لـەو پردانەی سەردەمی پاشای گەورەی ڕواندز بوو دیار بوو پێ ڕیزەكانی وەك خۆی مـابوون وەك باسـم كـرد جاشەكان پردەكەیان تێك دابوو بـۆ ئـەوەی كـەس نەپەڕێتـەوە بـەری(دری)، لەسـەر بـەرزایی پشـتی

پردەکەش سەنگەرێکیان دانابوو نۆبەتداری لـە نـاو دابـوون بـۆ ئـەوەی ڕێگـا نـەدەن پردەکـە چـاك بکرێتەوە.(مامەند) پێش ئەوەی بڕواتە سەر پردەکە ئەو پێویستیانەی کە پێویست بوون ڕێکی خستن‌و ئامادەی کردن، بەو شەوە ڕۆیشتنە سەر ڕوبارو کەلوپەلەکانیشی لەگەڵ خۆی بردن، لـە سـەرەتاوە دوو کەسی ئامادەکردن بۆ ئەوەی لە ڕوبار بپەڕنەوە بە نهێنی، ئەو کەسە یەکێکیان بـرازای خـۆی بـوو بـە ناوی(میران میرخان) ئەویتریان یەکێکی شانەدەری بوو، ئەو دوانە بەڕووتی لـە ڕوبـار پەڕینـەوە لـەوێ سەری گوریسیان قایم کردو بەو گوریسە چەند چەکدارێك پەڕینەوە بەنهێنی ڕۆیشتنە سەرسەنگەرەکەو جاشەکانیان ڕاونان ئەوکاتە دەستکرا بە چاککردنەوەی پردەکە، کاتێك پرد تەواو بوو وای لێهات پیـادە بەسەری تێبپەڕێت0مامەند بە منی گوت: (نامەیەك بـۆ فقـێ حسـن بنووسـە بـا بـە مەلامسـتەفا ڕابگەیێنێ کە پردەکە تەواو بووە، ئینجا گوتی بەخۆت برۆ ئەوەی دیتت پێی ڕابگەیەنە پێی بلێ کـەوا پردەکە سازو ئامادەیە). لەسەر داوای مامەند گەڕامەوە ئەرگۆش‌و ڕۆیشـتمە لای مەلامسـتەفاو پـێم ڕاگەیاند کـەوا پردەکـە تـەواو بـووە، مامەنـد چـاوەڕێی ئەوەیـە خەبـەری بـۆ بنێـرن بڕواتـە(دری). مەلامستەفا ڕووی کردە سلێمان بەگ‌و شێخ سلێمان گوتی: (بەڕاستی مامەند مرۆڤێکی بە دەسـەڵاتە ئەگەر حەز بکات لە فیل بە تواناترەو جێگای باوەڕە).

دوابەدوای ئەو ڕاگەیاندنە خەبەردرا مامەند بڕواتە(دری)و پیاوەکـانی(مرادئاغـای بـیری)بڕۆنـەوە (ستونێ)و گوندەکانی خۆیان، ڕۆژی(19/5/1947) مەلامستەفاو یاوەرەکـانی گەیشـتنە گونـدی دری لە ماڵی حسێن ئاغای ڕاکردوو دابەزی(ملا محمەد) پیرە پیاوێك بە خـۆی‌و چـەند کەسـێکەوە لـە پێشوازی وەستا بوون مەلا محمد خزمی حوسێن ئاغا بوو، دیاربوو مەلامسـتەفای دەناسـی، هـەر ئـەو ڕۆژەش (19/5/1947) لــە ڕێگـــای ئـــاکرێوە پیاوێـــك بـــە ســـواری وولاخ گەیشـــتە دری بـــۆ دیدەنی(مەلامستەفا) شەو لای مایەوە، ئەگەر بە هەڵە نەچووبم ناوی(سەیفەدین) بوو، ئەو شـەوە بـە درێژایی شەو دووبەدوو لەگەڵ ئەو کەسە دانیشتن قسەیان دەکرد، وا دیار بوو ئـەو کەسـە ڕاسـپاردراو بێت، بەڵام ڕوون نەبوەوە لەلایەن کێوە بـەڕێ کـراوە، بـەیانی ڕۆژی(20/5)گەڕایـەوە، مەلامسـتەفا ماوەیەکی لەگەڵ ڕۆیشت تا بەڕێی کرد.

کاتێك ئێمە گەیشتینە گوندی(دری) لە دابەش کردن من‌و ڕەحمان لە ماڵی جولەکەیەك دانـدراین ئەوەندەی بلێی ماڵێکی خزمەتگوزار بوون ئەگەر ژەمێك نەچووباین دەهاتنە دوامان.

ڕۆژی(20/5)مەلامستەفا ئەو میوانەی هەیبوو بەڕێی کردو گەڕایەوە گونـد، فقـێ حسـن داوای کرد ئەو پیاوانە بڕۆنە لای مەلامستەفا(میرحاج‌و عبـدالرحمان‌و محمـەد نجیـب) ئـەوانی تـریش (شـێخ سلێمان‌و سلێمان بەگ‌و علی محمد صدیق) لای خۆی بوون، لە دەوری کاتژمێر دە مەلامسـتەفاو شـێخ

سلێمان‌و سلێمان بەگ بە سەرکەوتنە پشتی گوندی(دری) لە ژێردارەبەنە گەورەکان چاوەڕوانی ئەوانی تریان دەکرد ،کەچی ئەوان ئێوارە درەنگ گەیشتنە دری، ڕۆژی(21/5/1947) هەر لەو شوێنەی دیاریکراو(مەلامستەفا) داوایکرد ئەوانەی ناویان لە سەرەوە هاتووە ئامادە بن بۆ ئەوەی لەگەڵیان دابنیشێ، بۆ ئەم مەبەستە ڕۆیشتنە ژێر قەزوانەکانی پشتی گوند ،بەشداربوەکانی ئەم دانیشتنە بریتی بوون لە(شێخ سلێمان بارزانی، میرحاج ئەحمەد ئاکرەیی، سلێمان بەگ دەرگەلەیی، علی محمد صدیق بارزانی، عبدالرحمان مفتی ئامێدی، محمد نجیب بەرواری) دانیشتنەکە لەکاتژمێر دەی سەر لە بەیانی دەستی پێکرد ، ئەوەی دیار بوو لەکۆبوونەوەکە چەند خاڵێکی زۆر گرنگ خرابوونە بەر باس‌و لێکۆڵینەوە.

1. دۆزینەوەی ڕێگایەك بۆ دەربازبونمان بۆ لایەك، لەبەرئەوەی حکومەتی عێراق لەگەڵ تورکیاو ئێران ڕێککەوتبوون بۆ لێدان‌و لە ناو بردنی ئێمە، ئەوەش لە نامەی ڕێکخراوەکانی ناو شاریش دیار کرابوو کە نوسیبویان خۆتان دەرباز بکەن پێش ئەوەی لێتان بدرێت، چونکە دوژمن بەنیازی لە ناو بردنتانن.

2. ڕێکخستنی چەکدارەکان لە شێوەی(سریە)، لەشکر بە گشتی لە (500) چەکدار زیاتر بوو هەر (100) چەکدار بکرێن بە یەك (سریە) فەرماندەیان بۆ دیاری بکرێت، ئەوانەی کرانە فەرماندە(مامەند مەسیح شێروانی، سعید وەلی بەگ شێروانی، حمدامین میرخان مێرگەسۆری، ئەسعەد خۆشەوی مزوری، مستۆ مێرۆزی).

3. دیاری کردنی ئەو شوێنەی بۆی دەچین.

(بارزانی) ڕای وابوو بڕۆینە سوریاو لە ڕێگای خۆشمان دەستێك لە ڕێکانیەکان بوەشێندرێت، کەچی ئەوانیتر یەك دەنگ بیرو ڕایان وابوو بەرەو سۆڤیەت بڕۆین لە بەر ئەوەی هەر وولاتێکی بۆی بچوباین لەوانە بوو بماندەنەوە دەستی عێراق، هەر چەندە گەیشتنە سۆڤیەت زۆریش زەحمەت بوو، بەلاّم تاکە ڕێگا بوو کە پەنای بۆ ببەین، لە دوای گفتوگۆیەکی زۆر(مەلامستەفا)ش ڕازی بوو بڕۆینە سۆڤیەت لە بەرئەوەی لەوێ بەولاوە هیچ چارەی تر نەدۆزراوە. بێگومان ئەوانەی لە کۆبونەوەکە لەگەڵ (مەلامستەفا) بەشدار بوون وەك ئەنجومەنێك سەیریان دەکرا، (شێخ سلێمان) یارمەتی دەربوو(میرحاج) بەرپرسی ڕێ ڕۆیشتن بوو ئەوانی تریش لەگەڵ (مەلامستەفا) دابوون، دوای کۆبونەوەکە ئاگاداری هەموو چەکدارەکان کرایەوە کە بێنە گوندی دری.

سەر لەبەیانی ڕۆژی(22/5/1947) سەعید وەلی بەگ خۆی‌و چەکدارەکانی گەیشتە دری

بەخۆی نەخۆش بوو لەداوێنی گوند لەناو خانویەکدا بوو چەکدارەکانی تازە گەیشتبوونە گوند هەندێکان لە سەر کانیاوەکەی خوار گوندی بوون، لەوکاتەدا شەش فرۆکەی بۆمبا هاوێژی عێراقی گەیشتنە سەر گوندی دری، شوێنەکانی دەورو بەری گوندی درێیان دایە بەر بۆمبای سوتێنەرو بۆمبای گەورە، دوو لە فرۆکەکان زۆر هەوڵیاندا پردەکە خراپ بکەن ئەوانی تریش لەو شوێنانەیان دەدا کە بۆیان دەست نیشان کرابوو، ئەوەی پێیان بوو هەڵیان ڕشت لە ئەنجامی ئەو بۆمبابارانەیان لەدری دوو چەکداری(سەعید وەلی بەگ) شەهید بوون کە ناویان(تەمەر مستەفا بناوی، تەها عزیز سپیندراری) بوون. هەر ئەو ئێوارەیە لە وێمان شاردنەوە، دوو برینداری پەك کەوتوشمان هەبوون لەگەڵ خۆمان بردن تا گوندی(بێداو) ئەوەی دەکەوێتە زەوی کوردستانی باکوور.

دەرکەوتنمان لە باشوری کوردستان بۆ ناو باکووری کوردستان

دوای ئەوەی بە دیارکەوت کە سوپای عێراقی خەریکی خۆ ئامادەکردنە بۆ هێرش هێنانە سەر ئەو شوێنانەی ئێمەی لێ بووین، پێش ئەوەی دوژمن دەست بە هێرش بکات لە شکری ئێمە شوێنەکانی جێ هێشت، ئەوە بوو ڕۆژی (1947/5/23) لەشکر بە تێکڕایی لە گوندی(ستونی) نزیك سنوری باکووری کوردستان کۆبوەوەو ئامادە بوو، ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لە بن دارگوێزە گەورەکان ڕۆژمان بە سەر برد، ڕۆژئاوایەکی درەنگ(مامەند) لە گوند دەرکەوت و لە سنور ئاودیوو بوو لە دوای ئەو(حمەدامین میرخان) ڕۆیشت، پێش ئەوەی تاریك دابێت گشتمان لە گەروەکە بەسەر کەوتین لەوێ دابەزینە خوار بەرەو گوندی (بێداو) گوندی ناوبراو کەوتۆتە دۆڵێکی زۆر قوڵ لە باکووری کوردستان، ڕوبار گوندەکەی کردۆتە دوو بەش بەشێکی سەر بە تورکیایەو بەشەکەی تری سەر بە عێراقە، شەو لەوگوندە ماینەوە، ئێوارەی ڕۆژی (5/24)گەیشتینە بێداو کاتێ تاریك داکەوتن بەرە بەیانی ڕۆژی(1947/5/25) لەگەڵ تاریكو ڕۆنی بەیانی مامند دەرکەوت تەورو بێڵیان لەگەڵ خۆبردن، لەگەڵ شارەزا زۆر لەگوند بەدوور نەکەوتن دەستیان کرد بە دروست کردنی پێپیلکە لە سەر بەفر تاسەر لوتکەی کێوە بەرزەکەی بێداو، ئەو هەموو لەشکرە بەو پێپیلکە دروست کراوانەدا سەرکەوتن لەقەد پاڵی بەرزایی کێوی بێداو دوو برینداراەکانمان گێڕایەوە بۆ بێداو(صالح حوسێن گووزیو حمۆ هۆزانی) بوون، ئەو دوو بریندارە هی ئەوە نەبوون بەشان لەو چیایە سەر بخرێن لەبەر ئەوە لە بێداو بەجێمان هێشتن. هەر لە بەرەبەیانی(1947/5/25) ئەو لەشکرە لە ڕێ ڕۆیشتن دابوو بەو پێپیلکە دروست کراوانەدا سەر دەکەوتن تا نزیك ڕۆژ ئاوا، لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە گوندی(بای) لە دیوەکەی تری کێوی بێداو ئەگەرچی (بای) گوندێکی بچوك بوو لەگەڵ ئەوەشدا پێشوازیەکی زۆر

باشیان لێ کردینو نانی ڕۆژی دواییشیان بۆ ئامادەکردین، چونکە دەیان زانی ڕۆژی دوایی ناگەینە ئاوایی بۆیە نانی ڕۆژی دواییشیان بۆ ئامادە کردین. پێش ئەوەی ببێت بە ڕووناك لەگوند دەرکەوتینو شارەزا بە پێشمان کەوت، هەرکە بوو بە ڕوناك لەشوێنێك ناو دارو تەڕاشی زۆر چڕ خۆمان بووارد، بە درێژایی ڕۆژی (5/26) لە ناو ئەو دارو تەراشانە زۆر بە نهێنی خۆمان حەشاردا لەبەر ئەوەی بیستبومان سوپای تورك بەڕێ کراوە بۆ ئەوشوێنانەی شکیان لێ دەکرد کە ئێمەی پێدا تێپەردەبین، لەبەر ئەوە دەبوایە بە وەستاییو وریایی برۆین بۆ ئەوەی لەگەڵیان توشی شەڕ نەبین، ئێوارەی ئەو ڕۆژە پێش ئەوەی تاریك دابێت خۆمان پێچایەوەو ئامادە بووین بۆ ڕۆیشتن(مستۆ مێرۆزی)لەگەڵ کۆمەلێك چەکدار دەستە دەستە کەوتنە ڕێ ئینجا هەموو لەشکر کەوتە ڕێ ئەو شوێنەی پێیدا دەڕۆیشتین ئەوەندە خۆشو دڵگیر دەهاتە بەرچاو هەر ئارەزوت دەکرد پێیدا تێپەڕ ببیت، شەو مانگە شەوێکی زۆر خۆش بوو لە شوێنێك لەشکر زۆر لەسەر خۆو بێ دەنگ دەرۆیشت ئەوانەی کەوتبونە دۆلی پێچاوپێچ چەکدارەکان بەدوای یەکتردا دەڕۆیشتن وێنەیەکی ئەوەندە جوان بوو دڵی مرۆڤی شاد دەکرد، وێنەکە وات دەزانی خۆراکی خواستی دڵمەو لێی تێر نەدەبووم، هەر ئەوەشە کە قەت لە یادم ناچێتو بەبەردەوامی ئاخی بۆ دەکێشمو هەموو کاتێك یادی دەکەمەوە.

درەنگی شەو گەیشتینە شوێنێکی زەلکاوی پڕ لە قامیشەلان، دەبوایە بەناویدا تێپەڕ ببین، بەناو ئەو زەلکاوەدا ڕۆیشتین تا دەرباز بووین، تەواو هیلاك بووین، لەبەر ئەوەی ماوەیەکی زۆر لەناو ئاودا ڕۆیشتین، ئەوەندە تەڕ ببوین شوێنێکی وشکمان نەمابوو تەڕ نەبوبێت، کاتێك دەرباز بووین گەیشتینە بناری چیایەك پشوێکماندا لەبەر ئەوەی زۆر هیلاك ببوین هەریەکەمان کە دادەنیشت لە جێگای خۆی خەوی لێ دەکەوت، ماوەی دە پانزە دەقیقەیەك، دوایی زۆر بە نهێنی هەریەکەی ئەوەی تەنیشتی خۆی ووشیار دەکردەوە، دواتر کەوتیینە ڕێ، پاش باران بوو گیا تەڕ بوبوو بەقەدپاڵی کێوەکەدا دەڕۆیشتین، بەلاّم چ ڕۆیشتنێك هەر هەنگاوێك جارێك دەکەوتین ! مەگەر هەر خۆمان بزانین هەریەکەمان چەند جارکەوتین!

بەیانی ڕۆژی(1947/5/27) بەشی زۆری لەشکر بەسەرکەوتە سەر گەروەکە، بەلاّم ئەوەندە سەرما بوو باوو کرێوەیەك بووکەس خۆی پێ ڕانەدەگیرا، هەرکەسەو هەوڵی دەدا هەنوانێك بۆ خۆی پەیدا بکات لە بن تاشە بەردێکی شاخەکە، دوای ئەوەی بەسەرکەوتین ئەوکاتە بەدرەنگەوە تورکەکان دیتیان ئێمە لە چیا بەسەرکەوتوین هەرئەوەندەیان بۆ کرا لە دوورەوە تەقەمان لێ بکەن، لە دوای تەقەی ئەوان دوو فڕۆکە هاتن بەسەر سنوردا سوڕانەوە، ئەوکاتە زۆربەی زۆری لەشکر ئاودیوی کوردستانی ئێران ببون، لە دوای ماوەیەك ئێمە گەیشتینە کوێستانی کۆچەریەکان، خواردنمان ڕێواسو ئەوگیایانە

بوون كە دەخوران، ئەوانەی لە پێشەوە دەڕۆیشتن گەیشتبونە گوندی(جیرمێ) لە دیوی ڕۆژهەلاتی کوردستان، ئێمە ئەوانەی لە دواوە بووین ئەو شەوە نەگەیشتینە گوندی ناوبراو لە چیا لە هەوارگەی ڕەوەندەکان ماینەوە لە ڕۆژی (1947/5/28) گشتمان لە گوندی(جیرمێ) بەیەك گەیشتینەوە.

لە 1947/5/28 جارێکی تر پێمان نایەوە ڕۆژهەلاتی کوردستان

بەڵێ پێش نوێژی نیوەڕۆی ڕۆژی(5/28) هەموومان لەگوندی جیرمێ لە سەر سنوور بەیەك گەیشتینەوە، گوندی ناوبراو دەکەوێتە سەرسنوور، ئەوەی بەدیارکەوت ئەو نۆبەتدارانەی لە بەرزاییەکانی گوند داندرابوون نەیان دەهێشت نەکەس بێت نە کەسیش بڕوات. دوای نیوەڕۆی هەمان ڕۆژ لەسەر داوای (میرحاج) کۆبونەوەیەکی بەرپرسەکان بەسترا لەو ماڵەی(مەلامستەفا)ی لێ میوان بوو بەشداربووەکان بریتی بوون لە(شێخ سلێمان، میرحاج، سلێمان بەگ، علیمحمدصدیق، محمدنجیب، عبدالرحمان مفتی، ئەسعەدخۆشەوی، مامەندمەسیح، مستۆمێرۆزی، سەعید وەلی بەگ، حمەدامین میرخان)، لە کۆبونەوەکەدا (مەلامستەفا) گوتبوی: (دەڕۆینە سەر سنوری سۆڤیەت لەوێ لەناو هۆزی جەلالی دەمێنینەوەو پەیوەندی بە سۆڤیاتەکانەوە دەکەین، ئەگەر یارمەتیمان بدەن لەوێ دەمێنینو لەگەڵ ئێران شەڕ دەکەین). دیارە میرحاج بەووردی باسی ڕێگای کردبوو کە چۆن دەتوانن لەو ڕێ ڕۆیشتنە سەرکەوتووبن، ڕێگاکە دوورەو سەختیشە بێگومان کۆسپو تەگەرەی نالەبارو جەنگ دەبینن لەگەڵ ئەوەشدا باوەڕیم بەتینە کە بەسەرکەوتویی دەگەینە سنووری سۆڤیەت بەو مەرجەی فەرماندەکانی لەشکر لەگەڵ یەکتر پەیوەندی دار بن و وشیار بن، زۆر شتی تریشی گوتبوو، لەو کۆبونەوەیەدا میرحاج کرابووە فەرماندەی ڕێ ڕۆیشتن وەك ڕێ نیشاندەر.

(هۆزی جەلالی) دەکەوێتە سەر سنوری سێ دەوڵەت(سۆڤیەت، تورکیا، ئێران)کێوە بەرزەکەی (ئارارات) لەسەر سێ کوچکەی ئەو سێ دەوڵەتەیە. ڕۆژی (1947/5/29) سەر لەبەیانی مامەند لە جێرمێ دەرکەوت بەرەو بەرزایەکانی ڕێگای پێیدا دەڕوات بۆ گوندەکانی بەگزادەکانی(هەرکی) لە دەوەرا مەرگەوەڕێ، لە کاتێکا بە سەرکەوتینە سەر بەرزاییەکان پێشڕەوەکانی پێشەوە دیتیان دووکەس بەچەکەوە لە دیوی لای تر بەسەر دەکەوتن پێش بگەنە لای پێشرەوەکانی ئێمە چاویان بە نۆبەتدارەکان دەکەوێت یەکسەر دەگەڕێنەوە دواوە زۆر بە گورجی شۆڕ دەبنەوە نۆبەتدارەکان هەوڵ دەدەن بیانگرن، بەلاّم ناگیرێن، ئەو دوو کەسە دەڕۆن بە گوندەکان ڕادەگەیەنن کەوا لەشکری(بارزانی) ئەوا دێت بەرەو گوندەکان، کاتێ ئاغاکان ئەم هەواڵە دەبیستن هەڵدێنو بەرەو(ورمێ) دەڕۆن، لەبەرئەوەی خۆیان بە تاوانبار دەزانی، چونکە لەگەڵ سوپای شا شەڕی بارزانیەکانیان کردبوو، دوو مانگ پێش ئەوە لەو شەڕانەی لەوێ کرابوون (هوودکۆ) کوژرابوو، ناوبراو لەو ئاغایانە بوو بەپێش سوپای ئێرانی کەوتبوو

له دژی بارزانیەکان، ئەوە بووە هۆی ئەوەی کەوا ئەوانیش ڕا بکەن.

بۆ ئێوارەی هەمان ڕۆژ دابەزینە ناو گوندەکان(مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون ڕۆیشتنە گوندی(ئەمیی) لە ماڵی (نوری بەگ) دابەزین، نوری بەگ ڕای کردبوو چوبوە ورمێ، لەشکر دابەشی سەر گوندەکان بوو، ئێمە کۆمەڵێك چوینە گوندی(هوورکۆ) بیست چەکدارم لەگەڵ بوون، ئەوەی شایانی باسە پێشوازیەکی زۆرباشیان لێ کردین، ئەوەیان پێوە دیار نەبوو ڕقو قینیان هەبێت، میواندارییەکی زیادلە پێویستیان کردین، پیرەژنێك هاتە لامان بەخێرهاتنی لێ کردین، دەرچوو دایکی هوورکۆ بوو.

ڕۆژی(1947/5/31)سەرلەبەیانی کاتێك ئێمە گەیشتینە گوندی(ئەمیی) دیار بوو نۆبەتدارەکانی مەلامستەفاش وەستابوون چاوەرانی ناوبراو بوون دەربکەوێت، ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو یەکێك لە نۆبەتدارەکان بەبەرگی ئەفسەری کوردستان وەستابوو، کاتێك لێی نزیك کەوتمەوە دەبینم(فەرزی بارزانی)یە بەرگی(نوری بەگ)ی دۆزیوەتەوە، ئەو بەرگەی لە سەردەمی کۆماری کوردستان بە نوری بەگ درابوو نیشانەکانیشی هەر پێوە بوون، لە ڕێگا ئەو خەڵکەی فەرزی بارزانی دەدیت وایان دەزانی لێپرسراوی لەشکرە.

لە ئەمیی دەرکەوتین بەرەو چۆمی(بیلە جووك) کەوتینە ڕێ ئەو شوێنەی پێیدا دەڕۆیشتین خۆشترین شوێنی ژیان بوو ئەویش بەوە بەدیار دەکەوت کاتی سەیری گوندەکانم دەکرد یەك لەوی تریان جوانتر دەکەوتە بەرچاو، گوندەکان بە تێکڕایی داپۆشراوی دارستانی دەست کردبوون دیار بوو زەویوزارەکانیشی بەشی زۆری بەراو بوون. ئەو ڕۆژە بەدرێژایی ڕۆژ لە دەشتاییەك ڕۆیشتین بە شەویش هەر بەردەوام بووین لە ڕۆیشتن بۆ بەیانی ڕۆژی(1947/6/1) گەیشتینە گوندی(سێلوێ) لەوێ میوانی ئاغای ڕاکردوو (حسن تیلو) بووین ناوبراو پیرە پیاوێکی پیر بوو کاتێ زانیبوی ئێمە لە ڕێگاینو بە وێدا دەڕۆین هەڵاتبوە ورمێ، ئەوەی زاندرا ئەو پیاوە پیرە، پیاوێکی هیلاك بوو کەچی ژنێکی گەنجی لاوی هەبوو، ئەو ئافرەتە وەك مرۆڤێکی بەدەستەلاّت پێشوازی ئەو هەموو لەشکرەی کردو داوای لە میرحاج کرد نابێ ئەو لەشکرەی ئێوە دابەشی سەر ماڵەکان بکرێ، دەبێ خواردنی هەموو چەکدارەکان لە ماڵی ئەو ئامادە بکرێت، بەڵێ خواردنی هەموو لەشکر لەماڵی ئەو ئافرەتە دابەش کرا، بێگومان نۆبەتدارانی دەرەوەش خواردنیان بۆ بەڕێ کرا ئەو شوێنانەی لێی نۆبەتدار بوون. تا ئێوارە درەنگ لەوگوندە ماینەوە پێش تاریك دابکەوێت لە سێلوێ دەرکەوتین بەرەو سنوری هۆزی(شکاك)کەوتینەڕێ، شەو تا بەیانی ڕۆیشتین ئەوە بوو بەیانی ڕۆژی(2/6/ 1947) پێشڕەوەکانی پێشەوەی لەشکر ڕووبەڕووی جاشەکانی(عومەرئاغا)ی شکاك بوون، ناوبراو بە

ڕاسپاردەی حکومەتی شای ئێران بەرێ کرابوون بۆ ئەوەی ڕێگا لە لەشکر بگرێتو نەهێڵێت تێپەڕ بین، بەلاّم پێشڕەوانی پێشەوە(مامەندومستۆ مێرۆزی) کەوتنە دەستو برد هەر زوو ڕاویان نان نەمان زانی پیاوانی شاو عومەرخان بۆ کام لا ڕایان کردو پەرتوو بلاّو بوون.

(عومەرخان) یەکێك بوو لەئاغاکانی تیرەکانی هۆزی شکاك، بەلاّم ناوبراو ناسراو بوو بەشا پەرست کەچی لەسەردەمی کۆماری کوردستان لە مهاباد سوێندی خواردبوو بۆکۆمارو قازی لەسەر ئەوە پلەی بەرزی سووپایی کۆماری پێدرابوو، ئەوجا ئەو سوێندخۆرە پێش ئەوەی کۆماری کوردستان تێك بچێت ڕۆیشتەوە بەردەرگای خزمەت کردنی شاو دارو دەستەکەی بۆ نۆکەرایەتی. دوا گوندی سەربەتیرەی عومەرخان گوندی(بالەکان)بوو پێیدا تێپەڕ دەبووین خەڵکی گوندەکە پێشوازیەکی زۆر گەرمیان لێ کردین ئەو لەشکرە دەستە دەستە دەگەیشتە ئەو گوندەو یەکسەر خواردنیان پێ دەدراو دەڕۆیشتن، تەواویش هەست دەکرا خەڵکەکە لە عومەرئاغا ناڕازی بوون.

ڕۆژی(3/6/1947) گەیشتینە گوندەکانی سەر بە تیرەی سمایل ئاغا(سمکۆ) گوندەکانی(دێلزەو دوستانو حاجی جەفاو کۆزە ڕەش)، ئەم گوندانە لەیەك نزیك بوون، لەوێ بەسەر ئەو گوندانەدا دابەش بووین، گوندەکان لە ژێر دەستەلاّتی(تاهیرخان)دا بوون ناوبراو خۆی ڕای کردبوو لە دەسەلاّتی شای خوێنڕێژ، لە گوندی دۆستان پیرە پیاوێك لە خزمەکانی(سمکۆ) عەبدۆ ناوێك ئەوەندە بە سۆز پێشوازی لێ کردین بەتایبەتی لە(مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون باس ناکرێتو ناتواندرێت هەموی بنوسرێت، ئەو پیرە پیاوە تەمەن درێژە بە چاوی پڕ لە فرمێسك وەستابوو بەخێرهاتنی لە چەکدارەکان دەکردو دەی گوت: (خوا پشتیوانتان بێت خوا بتان پارێزێ لە دوژمنانی کورد). ئەو پیاوە دڵسۆزە لەسەر بانێکی پانو بەرین لە ناومان وەستابوو قسەی بۆ دەکردین زۆرجاری دوبارەی دەکردەوەو دەی گوت: ئاگاداری خۆتان بن باوەڕ بە دوژمن مەکەنو وریا بن بەدرۆی دوژمن فریوو ندرێن باوەڕ بە خۆفرۆشان نەکەن، ئەو کوردە خۆفرۆشانە دوژمنی ڕاستەقینەی کوردن، ئەوانەن بونەتە کۆسپ لەڕێگای کۆششو خەباتی کورد. ئەوەی گوێی لە قسەکانی ئەو پیرە پیاوە بووبێ بۆی بە دیار دەکەوت کە چەند بە پەرۆش بوو بۆ خەباتو تێکۆشانی نەتەوەکەی.

دەبێ ئەوە بڵێین ئەو گوندانەی سەر بەتیرەی(سمایل ئاغا)بوون زۆر بە سۆزەوە بە پیرمانەوە دەهاتنو پێشوازیان لێ دەکردین، لە زۆر شوێن دەهاتنە سەر ڕێگا کەلوپەلی پێویستیان بۆ دەهێنایین وەك گۆرەویو پێلاّوو تووتنو پەڕە جگەرە، زۆر دیمەنێکی سەرنج ڕاکێش بوو کاتێ دەمدیت زۆر لە پیاوە پیرەکان کە ئێمەیان دەدیت دەگریانو دەپاڕانەوە لە خوا دەستیان بەرز دەکردنەوە دەستەو دوعا دەوەستان. ڕۆژی (4/6)یش لەو گوندانەی ناویان هاتووە ماینەوە ئەوەی شایانی باسە ئەو ناوچانە زۆر

دڵگیروخۆش بوون، بەلاٚم ئێمە خۆشیمان لێ نەدی لەبەر ئەوەی ئەوەندە ماندوو هیلاك بووین هەرجێگایەکی لێی بوەستاباین ئەگەر بۆ دە دەقیقەش بوایە دەنوستین.

ڕۆژی(1947/6/5) لەگوندی(حاجی جەفا) لەشکر کرا بە دووبەش بەشێك زووتر ڕۆیشتە پێشەوە لەبەرئەوەی مەترسی ئەوە هەبوو نەوەك ڕێگاکە بگیرێت، چونکە زانیبومان حکومەت ئاغاکانی بانگ کردبوون چووبونە ورمێ لەوێ بەڵێنیان بە شا دابوو کە ڕێگا لە لەشکری(مەلامستەفا) دەگرن‌و نایەڵن تێپەڕبن بۆ سەر(ئاراس)، لەبەر ئەوە مامەندو مستۆ ماوەیەك لە پێش لەشکردا ڕۆیشتن بۆ ئەوەی ڕێگا ڕۆن بکەنەوە ئەگەر چی لە سەر ڕێگا هەبێت بزاندرێت بۆ ڕووبەڕووبونەوەیان، ڕێکەوتی(1947/6/6) لە ڕێ ڕۆیشتن گوندی(هەولەران) کەوتە سەر ڕێگامان، ئەوەی گەیشتە گوندی ناوبراو پشوی دەکێشاو خواردنی پێ دەدراو دەڕۆیشت، بەلاٚم ئەوەی جێگای لە بیر نەکردنە گوندی ناوبراو تێکرا ووردو درشت هاتبوونە پێشوازیمان، ئەوەی لە گوند دەردەکەوت میرحاج لە سەر ڕێگا وەستابوو پێی دەگوتن بڕۆن زۆر بە وشیاری ئاگاداری یەکتر بن لە فلانە شوێن دەوەستن، فلانە گوندتان لەپێشە. ئەو ڕۆژەش بە درێژایی ڕۆژ لەو شوێنە خۆشانە دەڕۆیشتین، مرۆڤ لە دیدەنی ئەو دیمەنانەی دەکەوتنە بەرچاو تێر نەدەبوو، ئەوەندەی لەسەر خۆشی‌و دڵگیری ئەوشوێنە بنوسرێت هەرکەمە.

ئێوارەی ڕۆژی(6/7) هەموو لەشکر لە گوندی(بەردەڕەش) کەناوداره بە(بڕوش نەخۆر) لەوێ کۆبووینەوە ئێوارە درەنگ هەموو لەشکر لە گوندی بەردەڕەش ئامادە بوو، دەبوایە شەو بڕۆین، کاتی داکەوتنی تاریکی دوو فڕۆکەی ئێرانی گەیشتنە سەرگوند، لەوکاتە هەموومان لەناو گونددا بووین، فڕۆکەکان زۆر بە نزمی بەسەر گونددا دەسوڕانەوە، بەلاٚم ئێمە خۆمان ئالۆز نەکرد،خەڵکی گوند وایان دەزانی فڕۆکەکان هی ئێمەن، ئەوەی ڕاستیە فڕۆکەکان ئەوەندە نزم بوون هەرخۆیان لە دارەکان نەدەداو بەس، هەندێ لە چەکدارەکان بەخەڵکی گوندیان گوتبوو، ئەو فڕۆکانە پارێزەری ئێمەن خەڵکەکەش باوەڕیان کردبوو، ئەوە باش بوو فڕۆکەکان تەقەیان نەکرد. لەگەڵ داکەوتنی تاریکی لەشکر دەستە دەستە لە گوند دەرکەوت ئەو شەوە دەبوایە بە شەو بڕۆین لەبەر ئەوەی بە شوێنێکی مەترسیداردا تێپەڕ دەبووین، شەو ڕۆیشتین بەدرەنگەوە لە گەروێك سەرکەوتین،دیار بوو دیوەکەی تری گەلیەکی زۆر قووڵ‌و فراوان بوو دەنگی بای ئەوبەرو ئەوبەری چیاو هاژەی ئاوی ناو گەلی ببوە ئاوازێکی زۆرخۆش هەرکاتێك کە بەیادم دێتەوە لە گوێم ئەزرینگێتەوە. لەوێ سەرەو ژێر شۆڕ بووینەوە بەناو شوێنی هەوارگەی کۆچەرەکاندا دەڕۆیشتین ئەو شوێنەی لە وەرزی هاویناندا ڕەشماڵیان لێ هەڵ دەدان، کاتێك گەیشتینە شوێنێکی گونجاو(مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون دانیشتبوون لەگۆڕەپانێك لە

قەدپاڵی چیا گوتیان ئێرە شوێنی هاوینەهەواری(سمکۆی شکاك)بووە، بەڕاستی ئەگەر شەویش بوو باسی خۆشی ئەو ناوچەیە ناکرێت ئەوەندە خۆش دەکەوتە بەرچاو تا دڵ حەز بکات، ئەو شارەزایەی لەگەڵمان بوو گوتی: ئێرە گەڵی (کۆتۆلی)یە سمکۆی شکاك لەوەرزی هاوینان دەهاتە ئەو کوێستانە لەو کاتەی شەڕیشیان لەگەڵ ئێران دەکرد ئەو گەڵیە شوێنی پاراستنی ماڵومنداڵیان بووە. لەوێ ڕۆیشتینە خوار بۆ سەر ڕوبار لەگەڵ گزنگی هەتاو گەیشتینە سەر ڕوباری ناوگەلی، مامەندو مستۆ ڕۆیشتبون بە ناو گەڵیدا بۆ سەرەوە ئێمەش لە ڕوبار پەڕینەوە دەربازی لای تری ڕوبار بووین، لە ناو گەڵیدا بەرەو سەرەوە ڕۆیشتین ڕۆژی (1947/6/8) پێش نیوەڕۆ گەیشتینە دوو گوندی لەیەك نزیك لە سەرەوەی گەلی بەناوی(کەلێتەی سەروو کەلێتەی خواروو) دیار بوو مستۆ لەگوندی سەروو بوو مامەندیش لە گوندی خواروو بوو، مامەند لەو گوندەی لێی بوو دوو پۆلیسی ئێرانی گرتبوون، شەو کۆمەڵێك ڕیش سپی گوندەکە ڕۆیشتبوونە لای(مەلامستەفا) داوایان لێ کردبوو کە ئەو پۆلیسانە بەر بدەنو هیچیان لێ نەکرێت، گوتبویان ئەگەر ئەو پۆلیسانە هیچیان لێ بکرێت دەوڵەت گوندەکانیان تێك دەدات. لەسەر داوای خەڵکی گوند پۆلیسەکان بەردران بەمەرجێك نابێ بڕۆن تا ئێمە لەو گوندانە دەرباز دەبین، بەو بڕیارە خەڵکی گوند زۆر شاد بوون. بەڕاستی شوێنی ئەو دوو گوندە زۆر لەباربوو بۆ مانەوەمان بۆ ئەوەی بتوانین کەل و پەلەکانمان بشۆین و پشوویێك بدەین.

سەرلەبەیانی ڕۆژی(1947/6/9)پێش ئەوەی لەو دووگوندە دەربکەوین چەکدارەکانی(مامەندو ئەسعەد خۆشەوی) بەگژیەکدا چوون(لاوکۆ)ی کوری مامەند تەقەی لە چەکدارێکی ئەسعەد کرد ناوی (حاجی هۆرەکاری)بوو، بەبڕیاری مەلامستەفا، لاوکۆ چەك کرا بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك. ئەوەی هەست دەکرا پێش بەگژیەکداچوونی چەکدارەکانی مامەندو ئەسعەد ساردیەك لە نێوانیاندا ڕەچاو دەکرا لە نێوان ئەسعەدو مامەند، بێگومان ئەسعەد یاوەری مەلامستەفا بوو پرسوڕای بە ئەو دەکردن ئەویش مەترسی هەبوو لەو ڕێ ڕۆیشتنە مامەندو مستۆ شوێنی ئەو بگرنو مەلامستەفا زیاتر ڕوو لەوان بکاتو قسەیا لەهی ئەو باشتر بڕوات!.

لە ڕێکەوتی(1947/6/10) سەرلەبەیانی مامەندو مستۆ لەگەڵ چەکدارەکانیان لە گوند دەرکەوتن لەبەرزاییەکانی(زارگەڵی) سەرکەوتن، چەکدارەکان پێچاوپێچ بەسەر دەکەوتن لە خوارەوە دەبیندران وێنەیەکی جوانی ڕێ ڕۆیشتنی دەخستە بەرچاو، لە کۆتایی گەلی بەسەرکەوتینە سەرەوە، لەوێش بەناو دۆڵاییەکدا ڕۆیشتین هەموو گردۆلکەی زورگاوی بوون لەناو دۆڵەکە دوو فڕۆکە بەسەرماندا دەسوڕانەوەو شوێنەکەیان بەجێ نەهێشت، گوندێکمان لە پێش بوو نەچوینە گوندەکە، بەلاّم تەنها پێشڕەوەکانمان چووبونە ناوگوند بۆ ئەوەی نانی ئێوارە ئامادە بکەن، چونکە دەبوایە بەشەوە

برۆین، گوندەکە ناوی(ئەلەند)بوو، لە شوێنێکی زۆر خۆش بوو زۆریش گەورە بوو کاتێ کە شەو داهات بۆ وەرگرتنی خواردن چوینە ناو گوند، ئەوەی خواردنی پێ دەدرا دەڕۆیشت، ئەو ڕۆژە زیاد لە ڕۆژەکانی پێشوو فرۆکەکان تا تەواو تاریك دانەهات ئەو ناوەیان جێ نەهێشتو بەسەر گوندەکەدا دەسوڕانەوە، وەك بلێیت دەیانزانی لە گوندەکەین، بەلاّم تەقەیان نەکرد، گوندی(ئەلەند)زۆر گەورە بوو خەلّکی گوند میوانداریەکی باشیان کردین، شەو لەو گوندە دەرکەوتین، ئەو شەوە بەدرێژایی شەو ڕۆیشتین بەیانی ڕۆژی (6/11) گەیشتینە دوو گوندی لەیەك نزیك کەناویان(بەلە سۆرو بەلە ڕەش) بوو لەوێ لەشکر بوو بە دوو بەش، بەشێك لەبەلە ڕەش مانەوە، بەشەکەی تریش ڕۆیشتە بەلە سۆر، بەڕۆژ لەو گوندانە ماینەوە، چونکە دەبوایە بەشەو برۆین، شەو کەوتینە ڕێ نیوەی شەو لە بەرزایەك سەرکەوتین بەناو کوێستانێکی زۆر خۆشدا دەڕۆیشتین، ئەگەر شەویش بوو زۆریش ماندوو بووین، بەلاّم دیار بوو شوێنەکە کوێستانە، بەیانی ڕۆژی(6/12) زانیمان کوێستانەکە ناوی کوێستانی(حاجی بەگ)ە کاتێ بوو بەڕۆژ سەیری هەرلایەکت دەکرد وەك وێنەی مافووری ڕەنگاوڕەنگ دەهاتە بەر چاو هەرجۆرە گولێك کەهەبێت لەو کوێستانە دەکەوتە بەرچاو، ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لە ناو مێرگو گولزار دەڕۆیشتین، ئێوارەی ئەو ڕۆژە گەیشتینە دووگوند کەناوی یەکێکیان(عەمبار)بوو ئەوی تریان ناوم نەنوسی بوو گوندەکان لەیەك نزیك بوون لە گوندی(عەمبار) شارەزایەکمان لەگەلّ هات ئەو پیاوە ناوی(میرزا) بوو تەمەنی دەگەیشتە شەست سالّو بەسەرەوە تریش، دەرکەوت پیاوێکی پاکو دلّسۆز بوو، بەلّگەش ئەوەیە ئەو ڕێگایەی دیار کرابوو ئێمەی پێدا برۆین ئەو ڕازی نەبوو بەو ڕێگایەدا برۆین، بەهەمان شێوەش کاتی ڕۆیشتنیشی گۆڕی،(میرزا عەبدی)، لەگەلّ میرحاج ڕێك کەوتن بەو ڕێگایەدا بڕۆن، ئەوەی میرزا دەستنیشانی کردو کاتیشی گۆری بۆ تێپەڕبوون لەو شوێنەی مەترسی لێ دەکرا لەنزیك سنووری تورکیا، ئەگەر لەو شوێنە ئاشکرا بووباین لەدوو لاوە لێمان دەدرا ئەو ڕێگایەی(میرزا) دیاری کردبوو دوورتر بوو، بەلاّم سەلامەت تر بوو لەبەر ئەوە داوای شارەزا پەسەندکراو شەو لەگوندەکەی(میرزا) دەرکەوتینو لە شوێنە مەترسی دارەکە بە سەلامەتی دەرباز بووین، بەیانی(6/13) گەیشتینە ناو ڕەشماڵەکانی(مستەفا بەگ) شوێنەکە کوێستان بوو هۆبە هۆبە ڕەشماڵ هەلّدرابوون، لەشکر بەسەر ڕەشماڵەکان دابەش بوونو سەرەك هۆزەکە مستەفا بەگ، ڕای کردبووە ناو حکومەت، زانیمان چووبوو چەك وەربگرێت بۆئەوەی شەڕی ئێمەی پێ بکات، کەچی خەلّکەکە زیاد لەپێویست ڕێزیان گرتینو میوانداریان کردین، دوای نیوەڕۆ لەشکر سەرەو ژێر ڕۆیشتە خوار بۆ گوندەکانی دەشتێ ئەو گوندانەی دەکەوتنە پێشمان بەشی زۆری ئازربیجانی بوونو زاوایان تورکی بوون، پێش ئەوەی بگەینە گوندەکان لە بناری بەرزاییەکان گەیشتینە عەتارێکی عەجەم کەلو پەلیان لێ کریبوو پارەیان پێ نەدابوو

عەتارەكە ڕۆیشتبووە(لای مەلامستەفا) شكایەتی كردبوو جەنابی مەلامستەفاش داوای كرد هەموو لەشكر بوەستێ،لە شوێنێك لەسەر داوای مەلامستەفا لەشكر هەمووی وەستا ئینجا گوتی: (پێم بلێن كێ ئەو عەتارەی ڕووت كردۆتەوە)؟ عەتارەكە چاوی بەحكیم پێندرۆیی كەوتو گوتی: (ئەوەیان لەگەڵ بوو، ئەویش شتی برد پارەی نەدا)، مەلامستەفا گۆپاڵی سەروە بن كردوو دووسێ گۆپاڵی بە شانو ملی ناوبراودادا، دیار بوو (شێخ ئۆمەری شانەدەری) پێی گوتبوو: (ئەزبەنی من گوێ بیست بووم ئەو كاتەی عەتارەكە ڕوت دەكەنەوە زرار لەوێ بووە)، یەكسەر بانگی كردمو گوتی: (ڕاست بلێ كێ بوو شتەكانی عەتاری برد؟) منیش گوتم: (كاتێك من گەیشتمە لایان پیاوەكانی حەكیمو بابكەییەكان دەورەی عەتاریان دابوو ئەویش داوای پارەی دەكرد پێی دەگوتن شتەكانتان بردووە پارەكەم بدەنێ، بەڵێ شتەكەیان بردوو پارەیان نەدایێ، زۆریشم پێ گوتن شەرمە پارەكەی بدەنێ كەس گوێی نەدامێ بۆیە من ڕۆیشتم). لەوكاتەدا شێخ سلێمان برازای خۆی گوتی: (مام من زانی دوای ئەوەی گورگۆی بابكەیی تێر خورمای عەتاری خواردوە ئەوجا دەستی بە حەیوحۆ كردووە گوایە حاڵی هاتۆتێ).

(گورگۆ) پیاوێكی چوارشانەی بەهەیكل بوو، هاتە پێش مەلامستەفا وەستا، ناوبراو گوتی: (تۆش شتی عەتارت خواردو حاڵێشت گرت؟) هەر ئەوەندەی گوت دایە بەر گۆپاڵو لێی دا، بەلاّم سلێمان بەگ گرتی نەی هێشت زیاتری لێ بدات، بێگومان كەس نەی دەتوانی بیگرێت لە سلێمان بەگ زیاتر، هەر ئەوكاتە سلێمان بەگ بە فقێ حەسەنی گوت: (عەتارەكە ڕازی بكەو با بڕوات). لە دوای ئەو ڕووداوە لەشكر كەوتە ڕێ لەو دەشتە بەرەو گوندەكانی(ئاغاداشو كلێسە) دیار بوو پێش بگەینە ناو گوندەكان خەڵكەكە لە گوند دەردەكەوتنو ڕایان دەكرد، كاتێك گەیشتینە ناو گوند ماڵەكان دەرگاكانیان بەكراوەیی بەجێ هێشتبوون ئاژەڵەكانیشیان هەروا بەجێ هێشتبوو، ئەو گوندانە كەسیان تێدا نەمابوو تەنها ئەوانە نەبێت كە پیرو پەككەوتە بوون، میرحاج هەر زوو ئاگاداری لەشكری كرد بۆ ئەوەی دەست لە هیچ نەدرێت تەنیا خواردەمەنی نەبێت، تەنانەت كوشتنەوەی مریشكێكیش قەدەغەیە. شەو بەشێكی زۆری ئەو لەشكرە لەو گوندانە ماینەوە، بەلاّم(مامەندو مستۆ) ڕۆیشتبوونە پێشەوە لە نزیك ئەو گەروەی ئێمەی پێدا تێپەڕ دەبووین بۆ دیوی دۆڵی ماكۆ، گوندێك لەوێ هەبوو بەناوی(ئاوە جاغ) چووبونە گوندی ناوبراو، شەو بەدرەنگەوە هەندێ لە ڕاكردوەكان گەڕانەوە ئەوانەی گەڕابونەوە، دەیان گوت:(ئێمە لەبەر ئەوە ڕامان كرد، چەند ڕۆژێك بەرلە ئێستا كارمەندانی دەوڵەت ئاگاداریان كردین كەوا هەندێ كوردی پیاو كوژو خوێن ڕێژ پەیدا بووینە مرۆڤ دەخۆن لەبەر ئەوە داواتان لێ دەكەین خۆتان مەدەنە دەستیان هەركاتێ ئەوانە پەیدا بوون زوو پێمان ڕابگەیەنن با لێیان بدەین لەبەر ئەوە ئێمەش ترساین).

شەڕە دژوارەکەی شازدە کاتژمێری لە دۆڵی ماکۆ

شەوی(13 لەسەر 14/6/1947) هەست بەئالۆزیەك دەکرا نیوەی شەو دوو سوار گیران نەیان دەزانی ئێمە لە گوندەکانین لەو دوو گیراوە زاندرا کەوا لەشکرێکی زۆر لە هۆزەکانی کوردو ئازربیجانی چەکدار کراونو ئەوان هاتوون بۆ لێدانی ئێمە، بەلاّم پێش ئەوە ئەوان دەست بوەشێنن بەرەبەیانی رۆژی (14/6/1947) لەگەڵ ئاسۆی بەیانی لە هەر چوار دەوری ئەو گوندانەی ئێمەی لێ بووین چـــــوار دەورمان گیرابوو بە هۆزی چەکدار کراوی کوردو ئازربیجانی،کاتێك هێرشیان بۆ هێنایین بەو نیازە بوون بەدەست بمانگرن، بەلاّم قارەمانانی رێ ڕۆیشتن ڕوبەڕویان بوونەوەو هەر زوو ڕاویان نان بە ماوەیەکی زۆر کورت پەرت و بلاّو بوون بەشکاوی هەر هەندێك بۆ لایەك هەلاّتن، لەگەڵ ڕووناکی ڕۆژ دوو فرۆکەی جەنگی گەیشتنە سەر شوێنی شەڕ بە بۆمباو شێستیر تەقەیان دەکرد لەو شوێنانەی دەیانزانی ئێمەی لێین، ئێمەش بە دوایانەوە بووین ڕاومان دەنان، لە گەرمەی ڕاونانی جاشەکان لەوکاتەدا ڕاسپێردراوی(مستۆو مامەند) بەرێ کرابووە لای مەلامستەفا بۆ ئەوەی بەپەلە بڕۆین بگەینە گەروەکە لەبەر ئەوەی هێزێکی زۆری سوپای دوژمن بەڕێوەیە بەرەو گەروەکە دەڕۆن خەریکن بەسەر دەکەون وا ئێمە دەڕۆینە پێشیان.

لە دوای ئەوەی ئەم هەواڵەمان بۆ هات ڕاسپێردراوی مەلامستەفا(میرحاج) داوای لە(حمەدامین) کرد بەپەلە بڕوات بۆ سەر گەروەکە بۆ یارمەتی دانی مامەندو مستۆ، بۆ ئەوەی ئەو هێزەی دوژمن کە هاتووە بیگێڕنەوە دواوە.

لە دوای ڕۆیشتنیحمدامین، جەنابی(مەلامستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون بەرەو گەرووەکە بەرێ کەوتن، سریەکانی(سەعیدو ئەسعەد خۆشەوی) لە شوێنەکانیان مانەوە نەوەك هێزی جاشە بەزیوەکان بگەڕێنەوەو لەدواوە هێرش بێننەوە. پێش ئەوەی بەسەر گەروەکە بکەوین زۆر بەگەرمی دەنگی تۆپەکان دەهات بەبێ وەستان دیار بوو شەڕێکی زۆر دژوار بوو، کاتێ بەسەر گەروەکە کەوتین سەیری ئەو دیومان کرد جێگای سەر سوڕمان بوو ئەو دۆڵە فراوانەی نزیك پردەکە شوێنی بەتاڵی تێدا نەدەبیندرا لەبەر خیوەتی سوپا، هەر گردێك چەند تۆپێکیان لەسەر دانا بوو، سوپایەکی زۆریش لە ڕێگا دابوو بەرەو ئەو گەروەی دەهات ئەوەی ڕێگای ئێمەی پێدا دەڕۆیشت، بەلاّم (مامەندو مستۆ) هەریەکە لەلایەك بۆیان دابەزی بوون پێشیان لێ گرتبوون، لێکدانێك بوو مەگەر هەر ئێمە بزانین چی بوو، حمدامینو چەکدارەکانی گەیشتنە یارمەتیان شەڕگەرم تر بوو سوپا بەنیاز بوو پێ بچەقێنێ، ڕۆڵە دلێرەکانی ڕێ ڕۆیشتن بەورەیەکی بەرزی پیاوانەو چاو نەترس دەجەنگان لە مەیدانی جەنگدا.

مەلامستەفاو ئەوانەی لەگەڵی بوون شێخ سلێمانو علیو سلێمان بەگو عبدالرحمانو محمد نجیبو

ئەوانی تریش لە قەدپاڵی چیا لە بەرزاییەك بە دووربین سەیری ئەو شەڕەیان دەکرد، ئەوەی لە نێوان پاڵەوانانی ڕێ ڕۆیشتن‌و سوپای ئێرانی جەرەیانی هەبوو لەمەیدانی شەڕدا، بێگومان بەشی زۆری ڕۆڵە بە تواناکانی لەشکر دابەزینە ناو سەنگەرەکانی ڕووبەڕووی ئەو شەڕە خوێناویە لەبەر ئەوەی شەڕی مان‌و نەمان بوو، دەبوایە دەرباز ببینە بەرەکەی تری ڕووبار ئەوانیش پردوو دەوارەکانیان گرتبوو چاریش هەر ئەوە بوو بە لولەی تفەنگ ڕێگا بکەینەوە ئەگەر نیوەشمان تێ بچین، دەبوایە ڕێگا هەر بکرێتەوە.

لە کاتی نوێژی نیوەڕۆ شەڕ ئەوەندە گەرم بوو تەقە نەمابوو تەنها دەنگی هاشە هاش دەهات، کاتێك وای لێ هات لەگەڵ سەربازەکان تێك هەڵ بووین، لە ئەنجامی لێك دانێکی خوێناویدا سوپا ناچارکرا پاشەکشە بکات بەرەو دواوە ڕابکات، ئەوەی لە مەیدانی شەڕ مابوو تانکەکان بوون لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە نەوەستاین تانکەکانمان بەجێ هێشتن . بەدوای شکستەکەی سوپاکەوتین،شوێنەکەمان پێ چۆڵ کردن‌و ڕۆیشتنەوە مۆڵگاکانیان، لەو شەڕوپێکدادانەی ئێمەو سوپا جەنابی مەلامستەفا بە دووربین سەیری دەکرد شەڕەکەی لێوە دیار بوو، باش دەیبینی کێ لەو شەڕە دژوارە دا بەرەو دوژمن دەڕوات گیان بەخت کەرە. زۆر جار خۆی باسی ئەو شەڕە خوێناویەی دەگێڕایەوە. بێگومان پاڵەوانیەتی(مستۆ مێرۆزی‌و مامەند شێروانی) هیچ کەسێك ناتواتێ بیشارێتەوە بەخۆیان‌و چەکدارەکانیان خۆبەختکەرانی تریش ئەوانەی شان بەشانی ئەوان لە ناو سەنگەرەکانیان بێ ترس دەجەنگان لەو شەڕە دژوارە خوێناویەی هەر لە بەیانیەوە تا ڕۆژئاوا لێك دان بوو، تا ئەو کاتەی سوپا شکاو بەرەو دواوە بە شکستی شوێنەکانیان پێ چۆڵ کراو گەڕانەوە زیانێکی زۆری گیانی‌و ماڵیان لە دوا بەجێما، کوشتارێکی زۆر لە سوپا کرا جگە لەوەی چەکێکی زۆریش تێك شکێندراو تەرمێکی زۆریش لە مەیدانی شەڕەکەدا کەوتبوون، کەل‌و پەلی سەربازی لە ژمار نەدەهات کە بە جێیان هێشتبوو، ئەوەی بۆ ئێمە زۆر پێویست بوو بارهەڵگرەکان بوون وەك هێستر.

پێویستە ئەو ڕاستیە بڵێم ژمارەی کوژراوەکان نەدەزاندرا چەند بوون،لە بەر ئەوەی ڕووبەری مەیدانی شەڕەکە زۆر فراوان بوو شەویش بەسەر داهات کەس لەو توانایەدا نەبوو لەوکات‌و ساتەدا بچێت کوژراو بژمێرێت، مەگەر لەدوای ئێمە خۆیان بیانزانیبێت کوژراوو بریندایان چەندن، هەروەها ژمارەی دیلەکانیش دیار نەبوون بەتەواوی، لەبەر ئەوەی زۆریان هەر لە شوێنی خۆیان ئازاد کرابوون ئەوانەی مابوون ئەوانیش بەرەڵا کران، ئەوەش ئەوە دەگەیێنێ ئێمە زیاتر پێویستیمان بەخۆ ڕزگار کردن هەبوو.

ئێوارە درەنگ دوای شکانی سوپا ،نزیك کەوتنەوە لە ڕووبار، مەلامستەفا دابەزیە خوارو لە شوێنێك وەستا مامەندو مستۆی بانگ کردن دەستێکی خستە سەر شانی مستۆو ئەوەی تریشی خستە سەر شانی مامەندو گوتی:(ئەوەی ئێوەو چەکدارەکانی ئێوە کردووتان ئەو مێرچاکیە هەر خۆم ئەو نرخە

دەزانم، ئێوە بوونە نیشانەی سەربەرزی بنەماڵەی بارزان‌و بارزانیەکان، ئەو مێر چاکیەی ئێوە لە بیر کەس ناچێت. مەلامستەفا زیاتر دواو ناوی کۆمەڵێك لە چەکدارەکانی هێنا ئەوانەی لەو شەڕەدا ئازایەتیان دیار بوو، لە دوای تەواو بونی قسەکانی جەنابی مەلامستەفا، لەشکر تێکڕا دەستی بە ڕۆیشتن کردەوە بە پێشڕەوی ئەو شارەزایەی لەگەڵمان بوو، مامەند بەرەو دەراوی ڕوبار ڕۆیشت(مستۆ)ش لەگەڵ چەکدارەکانی‌و هەندێکی تریش ڕۆیشتنە سەر پردەکە، پردەکە سەنگەری دوژمنی لێ بوو،پێش ئەوەی ئێمە بگەینە سەر ڕوبار لەسەر پردەکە بوو بە شەڕ، شەڕێك کە تەنها ئاگر باران بوو، ئێمە زۆر بەنهێنی ڕۆیشتینە سەر دەراوی ڕوبار لەبەر ئەوەی دەمانزانی سەنگەرەکانی دوژمن لە تەنیشت دەراوی ڕووبار هەن، ئەو دەراوەی ئێمە دەمان ویست پێیدا دەرباز بین، کاتێك گەیشتینە سەر دەراو هەندێك پەڕینەوەو هەندێك لە ناو ڕوبار دابوون، بووبە تەقە لە سەنگەرەکانی نزیك دەراو تەقەیان لێ دەکردین لە ئەنجامی ئەو تەقەیەدا یەکێکمان لێ شەهید بوو بەناوی(محمد مەلا محمد) مێرگەسۆری.

ئەو شەڕەی لە بەرزاییەکانی(سووسۆز) کرا دژوارترین‌و درێژترین شەڕبوو هەر لە بەیانی لێکدان بوو تا نزیك ڕۆژئاوا، تەنها بۆ ماوەیەکی کورت شەڕ وەستاو دیسان دەستی پێ کردەوە تا نزیك بەیانی، ئەوەی دیار بوو لە شەڕی بەیانی تەنها سێ بریندارمان هەبوو ئەوانیش(مەلی لیری، حاجیگوزی، صالح سپینداری) بوون کەچی لە شەڕی شەو لە سەر ڕوباری(زەنگی) شەهیدێك‌و حەوت بریندارمان هەبوون. زۆر بەپەلە لە ڕوبار دەربازبوین لە کاتێکا شەڕ لە سەر پرد گەرم بوو لەگەڵ چەکدارەکانی مستۆ، ئێمە ئەوانەی لە ڕوبار بوین پەڕینەوە کەوتینە دەشتێك زۆر نالەبار بوو هەموی پەرێزە برنج بوو، گوڵە برنجەکان پڕبوون لە ئاوی باران تا دەرباز بووین زۆر ئەزیەتمان خوارد، ئێمە پێشڕەو بوین کاتێك نزیك کەوتینەوە لە گردەکان هێشتا هەر تاریك بوو دەنگی دوو تفەنگ هات لە قەد پاڵی بەرزاییەکان هەر زوو مامەند داوای لێ کردین بەپەلە بڕۆین بگەینە گردەکان نەوەك دوژمن پێش ئێمە ئەو گردانە بگرێت، لەسەر ڕاسپاردەی مامەند دەستەیەکمان لە چالاکەکان ڕۆیشتین، لەبن گردەکان، ڕێگای ئۆتۆمبێل هەبوو، هەندێ چەکدارمان لەوێ بەجێ هێشتن نەوەك دوژمن بێت بەنیازی ڕێگا گرتن. ئێمە سەرکەوتین بۆ سەر گردەکان، کاتێ بوو بەڕوناك سەیری پێش خۆمان کرد دیار بوو لەو گردەی ئێمەی بۆ دەچوین چەند کەسێك دیار بوون بەناچاری بە پارێز بۆیان چووین کاتێك لێیان نزیك کەوتینەوە بۆمان دەرکەوت کە چەکدارەکانی مستۆن گەیشتبونە ئەوێ بەپەلە ڕۆیشتینە لایان بینیمان (مەلکۆ)ی برازای مامەندە ئەوانەی لەگەڵ مستۆ چووبون، دیار بوو بریندارە پێش ئەوەی بۆمان بدوێت کە چۆن بریندارکراوە ناوبراو داوای ئاوی لێ کردین ئاومان پێ نەبوو،ئەوجا داوای جگەرەی

کرد ،یەکسەر جگەرەیەکم بۆ پێچایەوەو دامە دەستی، کەمێك لایـان وەسـتاین زۆری بـۆ پـەرۆش بـووم ئەوان ڕایان گەیاند کەوا کۆمەڵێك بریندارى تریشیان هەیە هەردوو برازای مستۆ مێرۆزی علیو جادر بریندارن کە هەردووکیان برابون،ئێمە ئەوانمان بەجێهێشتو ڕۆیشتین دەبوایە سەربکەوینە سەرەوە بەرەو گوندی(هاسون) بڕۆین لەوێ ڕۆیشتین لە گردەکان سەرکەوتینە سەر، لەخوار گوندی(هاسـون) لەسـەر کانیاوێك وەستاین پشوێك بدەین دیار بوو بەینی کانیاوەکەو گوند هـەموو کـردار بـوو گـەنم وجۆبـوو گوندیش لە شوێنێکی بڵند بوو، خوارەوەی گوند هەمووی باغو باخچەبوو، لە هـەردوو لای گونـد دوو (قوللە) واتا قونگرە هەبوون دەست کردی دەوڵـەت بـوون، لـە کۆنـەوە لـەوێ دروسـت کرابـوون وەك سەنگەری شەڕ. پێیەوە دیار نەبوو شتێك لە گوند هەبێت، بیریشمان نەدەکردەوە خەڵکی گوند ڕابکەن، لەدوای پشویەکی کورت هەستاین بەرەو گوند سەر کەوتین کەمێك نزیـك کەوتینـەوە گەیشـتینە نـاو گەنمەکانو دیاربوو خەڵکی گوند بەگشتی بەرەو ماکۆ دەڕۆیشتن وا پێ دەچوو ڕایان دەکرد، کاتێـك لـە گەنمەکان دەرچووین هەر ئەوەندەمان زانی لە قوللەکانەوە لەملاو ئەولای گوندی (هاسون) دراینە بـەر گوللە هەر ئەوەندەمان پێ کرا بلاَوە بکەینو بەپارێز بۆیان بچین، لەگەڵ (محمـودی عـالی یـە درێـژی هەودیانیو رەحمانوعزیزوکریم) توانیمان خۆمان بگەیەنینە ناو باخچەکان، نزیك کەوتین لـە قوللـەکان دوای ئەوەی زانیان زیاتر خۆیان پێ ڕاناگیرێ، ئەوانیش ڕایان کردو بەرەو ماکۆ ڕۆیشتن ئێمە گەیشـتینە ناو گوند ئەو گوندەش هیچ کەسی تێدا نەمابوو دەرگاکانیان ئاوەلا بەجێهێشـتبوون، هیچـیان لەگـەڵ خۆیان نـەبردبوو، خـەڵکی ئـەو گونـدە گەورەیـە بـە زۆری ئازەربێجـانی بـوون، ئـەوانیش دیـارە وەك گوندەکانی(ئاغە داشو کلێسە) پێیان گوتراوە، ئەو گوندە دیارە چـەکیان هـەبوە، بۆیـە بـەو شـێوەیە گەورەو بچوکیان ڕایان کردبوو گوندیان بەجێهێشت کاتێك گەیشتینە ناو گوند هـەرزوو نۆبەتـدارمان لە شوێنە پێویستەکان دانان لە دەوری گوند.

زوو نامەیەکم بەڕێ کرد بۆ میرحاج بۆم نووسی:(ئێمە دەستەی پێشڕەو گەیشتینە گوندی هاسـون، بەلاَم خـەڵکی گونـد ڕایـان کـردوە وەك گونـدەکانی ئاغـەداشو کلێسـا دەرگاکانیـان بـە ئـاوالاَیی بەجێهێشتوە و هیچیان نەبردوە)، نێردراوەکان لە ڕێگا لە سەر کانیـاوی خـوار گونـدی دەگەنـە مـەلا مستەفاو ئەوانەی لەگەڵی بوون سلێمان بەگ دەپرسێ:(بۆ کوێ ئەچن)؟ ڕەحمـان دەڵێـت: (نامەیـەکی زرارمان پێ یە بۆ میرحاجی دەبەین). فقێ حسـن نامەکـەیان لـێ وەردەگرێـت لـە دوای خوێندنـەوەی دەڵێت: (میرحاج لە دواوەیە لەگەڵ بریندارەکان دێت من وەلاَمتان بۆ دەنوسـم). نـاو بـراو نوسـیبوی: (برام زرار من ڕاسپێردراوەکانم گەڕاندەوە تکایە چـەکدارەکان ئاگاداربکەنـەوە دەسـت لـە ئاژەڵـەکانو پەلەورەکان نەدەن بە هیچ جۆرێك تەنیا خواردەمەنی دەتوانن بەکاری بێنن.

(هاسون)گوندێكی زۆر گەورەیە لە قەدپاڵی بەرزاییەكی بەرزە لەسەرەوەی گوند كانیاوێك هەڵ دەقوڵێت بەقەد ئاش گێڕێك دەبێت، لە سایەی ئەو ئاوە هەر چوار دەوری گوندەكە باغو باخچەیە دارو درەختێكی زۆریشی هەیە باسی خۆشیو هەڵكەوتنی گوندی هاسون ناكرێت ئەوەندە خۆشە. ڕۆژی (15/6/1947) ئێمە بەیانی كاتژمێر دە گەیشتینە ناو هاسون بۆ ئێوارە هەموو لەشكر گەیشتە ئەو گوندە لەو گوندە وامان دیار دەكرد لایەكمان بوە بە هی خۆمان، لەبەر ئەوەی گوندی هاسون سەرەتای هۆزی(جەلالی)بوو، كاتێك بریندارەكان گەیشتنە ناو گوند ڕۆیشتمە لایان ئەوەی زۆر بە ئازار بوو جادری برازای مستۆو مەلی لێڕیو مەلكۆ زێرۆ بوون، ئەوانی تر ئەوەندە بە ئازار نەبوون.

سەرلەبەیانی ڕۆژی (16/6/1947) سێ چوار چەكداری (عمرئاغای جەلالی) هاتنە لای مەلامستەفاو لەگەڵی دووانو گەڕانەوە، پێش ئەوەی لە گوند دەربكەون دووفڕۆكەی بۆمبا هاوێژ گەیشتنە سەر گوند، ئەوەی پێیان بوو هەڵیان ڕشت،لە دواییدا یەكێك لە فڕۆكەكان بە شێستیر تەقەی لە گوندكرد، لە ناو كوڵانەكەی ئەو خانووەی (مەلی لێری) برینداری لە ناو دابوو گوللەیەك بە مەلی دەكەوێت تەواوی دەكات، ئەو هەموو چەكدارە لەوێ بوون كەس چی پێ نەكەوت، تەنیا بەو بریندارە كەوتو تەواوی كرد. لەكاتێكدا خەریكی شاردنەوەی(مەلی) بووین(حاجی گوزی)ش تەواوبوو، ئەویشیان لەوێ شاردەوە، بێگومان شەهید بوونی(مەلی)جێگای نیگەرانی هەموومان بوو لەبەر ئەوەی پیاوێكی ئازای لێهاتوو بوو، یەكێك بوو لە پاڵەوانەكانی ئەو شەڕە مەزنەی دۆڵی ماكۆ.

لەدوای شاردنەوەی ئەم دوو شەهیدەی ڕێ ڕۆیشتن چوومە لای جادر، ناوبراو دۆستێكی زۆر ئازیزم بوو دیار بوو زۆر بە ئازار بوو، لەوێ لەگەڵ مستۆ كەوتمەقسە، ناوبراو بەدرێژی باسی شەڕی سەرپردێی بۆ گێڕامەوە كە چۆن بوو چۆنیش دەرباز ببون، مستۆ گوتی:(لە سەرەتاوە لە سەنگەرەكانی سەر پردماندا شەڕێكی گەرمی ئاگرین لەسەر پردەكە كراو پردمان لێ پاك كردنەوە، دوای ئەوەی لە پردەكە پەڕینەوە دەربازی بەرەكەی تر بووین چەند چەكدارێك لەگەڵم مانەوەو پردمان بەجێ نەهێشت تا ئەوان هاتن لەوكاتەش تانكێك لێمان نزیك كەوتەوەو تەقەی لێ كردین ئەو كۆمەڵەی لێ بریندار كردین، بەڵام جادرو مەلكۆ لەسەر پردەكە بریندار بون، ئەوە باش بوو بریندارەكان هەمویان بە پێی خۆیان دەڕۆیشتن تا برینەكەیان گەرمە برین بوو، ناوبراو زیاتر لەسەری ڕۆیشتو گوتی: (ئەو شەڕەی لە سەر پرد كرا شەڕە نێزە بوو ئەوسەربازانەی هەڵاتن بە یارمەتی تانكەكان دەربازبوون لەگەڵ ئەوەشدا ئەوەندە كوژران زۆری نەماوە بڵێم كوژراوەكان ئەوەندەی هی ڕۆژ دەبوون ئەوانەی بەڕۆژیش كوژران خۆت لەگەڵ بووی دیتت چەند زۆر بوون. ئەوەی شایانی یادكردنەوەیە ئەو دوو ڕۆژەی لە(هاسون) ماینەوە پشوێكی زۆر باش بوو باش حەساینەوە، دیار بوو تا ئێمە نەڕۆیشتین خەڵكی گوند

نەگەڕایەوە، ڕۆژی(6/17) بەیانی لە هاسون دەرکەوتین پێش نیوەڕۆ گەیشتینە شوێنێك، کۆمەڵێك بنەداری بناوی گەورە گەورەی لێ بوون ئاوەدانی لێ نەبوو، دیار بوو شوێنەکە چۆل بوو،لە ژێر ئەو دارانە حەساینەوەو نیوەڕۆمان لەو شوێنە بەسەربرد، لەو کات وساتەی حەسانەوەماندا (صالح)ی برینداریش تەواو بوو لەوێ شاردمانەوە لەو کاتەی خەریکی شاردنەوەی (صالح) بووین دوو فڕۆکەی جەنگی بەوشوێنەدا دەسوڕانەوە، بەلاّم بۆیان دیار نەبوو ئێمە لەوێین، بەلاّم لە شوێنەکە بەشك بوون زۆر گەڕان و سوڕان هیچیان بۆ دیار نەکەوت ئەوجا ڕۆیشتن، دوای نیوەڕۆ لەوێ بەڕێ کەوتین لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە یەکەم هۆزی جەلالی.

بەپێی بەڵێنی سەرۆك هۆزی جەلالی دەبوایە ئێمە لەناو هۆزی جەلالی بمێنینەوەو شەڕی ئێران بکەین کەچی ڕۆژی(6/18) زانیمان کەوا(عومەرئاغای جەلالی)ڕاسپێردراوی حکومەتی ئێران بووە بۆ ئەوەی ئێمە ڕابگرێت تا سوپاکانی ئێران و تورکیا دەتوانن ڕێگای(ئاراس) مان لێ بگرن و لەناومان بەرن تا لەئاراس، نەپەڕینەوە بۆ سۆڤیەت، ئەو ئاگاداریەش لەلایەن یەکێك لە برازایەکانی(عومەرئاغا) بەسەرکردەکانی ڕێ ڕۆیشتن ڕاگەیەندرا، عومەر ئاغا هەستیکردبوو ناپاکی ئەو بەسەرکردەکانی ڕێ ڕۆیشتن گەیشتووە زوو ڕایکردو ڕۆیشتە ماکۆ، لەدوای ڕاگەیاندنی ئەو لاوە دڵسۆزەی ئەو هەواڵەی ڕاگەیاند بوو بڕیاردرا بڕۆینە سەر ڕوباری ئاراس، لەو دەمەشدا میرحاج لە سۆڤەت گەڕایەوە ڕەزامەندی ئەوانی هێنابوو کە بپەڕینەوە بەری سۆڤیەت لەوکاتەدا ڕۆیشتینە سەرئاوی ئاراس بۆ پەڕینەوە بۆناو خاکی سۆڤیەت.

لەوکاتەی بەتەواوی زاندرا دەپەڕینەوە لە ئاراس، یەکێك کە ناوی(عادل بەگ) بوو کەهەر لەسەرەتای دەرچونمان لە عێراق لە ڕۆژی(1947/5/23)وە گەیشتبوە ڕیزی چەکدارەکانی بارزانی ناوبراو لەکوردەکانی تورکیا بوو ئەو پیاوە ڕازی نەبوو بپەڕێتەوەو داوای گەڕانەوەی کرد، لەسەر ئاراس گەڕایەوە بەخۆیو ئەو دوو چەکدارەی لەگەڵی بوون، دیار بوو ئەو پیاوە نەدەوێرا بپەڕێتەوە بۆ بەری سۆڤیەت وەك هەست دەکرا گومانێکی لێ دەکرا!

پەڕینەوەمان بەم شێوەیە بوو: لە شوێنێکی نزیك ڕوبار دەراوێك دۆزرایەوە، لەو دەراوە دەست کرا بەپەڕینەوە لەسەر ڕاسپاردەی مەلامستەفا بە هەموو مەلەوانەکان ڕاگەیەندرا بەشێوەیەکی تایبەتی شانەدەریەکان ئامادەبن لەسەر لێواری ڕوبار بوەستن بۆ ئەوەی ئەگەر هاتوو یەکێك بکەوێتە ئاو، بیگرنەوە، دەبێ ئەوەش بڵێین کەوا بەشی زۆری هێزەکەمان لەوپەڕی هیلاکی دابوون لە برسان، ئەگەر چاودێری نەکرابان توانایان زۆر کەم بوو بپەڕنەوە. لەوکاتەی خەریکی پەڕینەوە بووین دوو فڕۆکەی ئێرانی گەیشتنە سەر ئەو شوێنەی ئێمە لێی دەپەڕینەوە تەقەیان لەوانەی ناو ئاو دەکرد، بەلاّم دیار

بوو سۆڤیەتیەکان زوو ڕاویان نانو ڕۆیشتن لەو کاتەشدا (حمدامین میرخان) ڕاسپاردەی ناردبوو بۆ لای پردی (زولفا)و سوپایەکی زۆر بەرەوە لای ئێمەدێت، شکی تێدا نیە بۆ لێدانی ئێمەیە، میرحاج گوتی:(ئەوەی لەخۆی ڕادەبینی‌و زۆر هیلاك نیە بڕۆن بۆ یاریدەی (حمدامین میرخان)، لەسەرداوای(میرحاج) کۆمەڵێکی زۆر لە چالاکەکان کەوتنە ڕێ بەرەو شوێنەکە ڕۆیشتن، زۆریان بەوهیوایە ڕۆیشتن بەڵکو لە جانتای سەربازەکان نانیان بەدەست دەکەوێت، بەڵێ بەڕاستی بوو بەلێکدان، کاتێ تانکەکان هاتن خۆمان لێیان لادان، تا لێمان تێپەڕبوون، ئەوکاتە زۆر بەوەستاییی‌و ڕێکی دەست لە سوپا وەشێندراو بە شکاوی بەرەو دواوە گەڕاوە، باش بوو خواردنی سەربازەکانمان دەست کەوت بە بەر ئەوانیش کەوت، ئەوانەی هێشتا نەپەڕیبونەوە لە ڕوبار.

ئەوەی بەدیار کەوت پێش ئەوەی بپەڕینەوە لە ئاراس، شێخ سلێمان‌و میرحاج هەوڵێکی زۆریان لەگەڵ (میرزا)ی شارەزا دا بۆ ئەوەی بگەڕێتەوە ناو ماڵ‌ومنداڵی خۆی، ناوبراو ڕازی نەبوو بگەڕێتەوە، دەی گوت: (ماڵ‌ومنداڵی منیش لە منداڵی ئەوانە هەموویان زیاتر نیە،ئەوانەی لە ئاراس دەپەڕنەوە).

دەربارەی ڕوباری ئاراس: ڕوباری ناوبراو گەورەیە، بەلام زۆر مەندو لەسەرخۆیە واهەست دەکرێت ناڕوات، لەو شوێنەی ئێمە لێی پەڕینەوە زۆر بەرین بوو بە پێیان لە دەراو دەربازی بەری لای سۆڤیەت بووین، ئێمە لە نزیك کێوە بەرزەکەی(ئارارات) کە دەکەوێتە سێ کوچکەی سنورەکانی ئێران وتورکیاو سۆڤیەت پەڕینەوە لە ئاراس، هۆزی (جەلالی) دەکەوێتە سەر لێواری ڕوباری ئاراس‌و لە کێوی ئارارات تا نزیك پردی(زولفا)لە ناوەوەش تا ماکۆ دەڕوات، بەلام شوێنێکی ئەوەندەی بلێی سەختە، هەمووی کێلە بەردو کەندو کۆلانی ناهەموارە، کۆمەڵێك گۆماوی گەورە لە نزیك ڕووباری ئاراس هەن، زەوی کشتوکاڵی ئەوەندە نیە زۆرکەمە، بەشی زۆری خەڵك خەریکی بە خێوکردنی ئاژەڵن شوێنەکەیان بەڕاستی شوێنی بەخێوکردنی ئاژەڵەو شوێنێکی فراوانە. هۆزی(جەلالی) هۆزێکی شۆرشگێربوون مێژوی جولانەوەکانیان لە لاپەڕەی مێژوودا هەیە.

ڕۆژی(1947/6/19) ڕۆژی پەڕینەوە بوو لە ڕووباری ئاراس هەر لەو دەمەی دەست بەپەڕینەوە کرا دەستەی مەلەوانەکان لەسەر لێواری ڕوبار وەستابوون، ئەو خەڵکەش کۆمەڵ کۆمەڵ دەپەڕینەوە ئەوەی دەپەڕیەوە چەکی دەدایە سەربازەکانی سۆڤیەتی ئەوەی چەکی دادەنا سەربازەکانی سۆڤیەتی دەیان بردنە شوێنێك پارچەنانێکیان پێ دەدان، لەوکاتەی گشتمان دەرباز بووین ئێوارە زۆر درەنگ بوو هەر ڕایان گرتین تا مەلامستەفا لەگەڵ مەلەوانەکان نەپەڕیەوە ئێمە بەڕێ نەکراین، کە ئەوان پەڕینەوە ئەوکات بە ئۆتۆمبێلەکانی سوپا بەڕێیان کردین بەرەو شاری (نەخچیوان) شەو بەناوشاری ناوبراودا تێپەڕبووین، بردیانین لەلاپەڕگەیەکی شاری ناوبراو لە شوێنێکیان دانایین، شوێنەکە چۆم بوو

دەورو بەری باخچە بوون، با بۆ ئاگاداری ئەوەش لەبیر نەچێت ئەوکاتەی لەڕوباری ئاراس پەڕینەوە بەری سۆڤیەت ئەوەی پێمان بوو لەگەڵ خۆمان پەڕاندەوە، دەتوانم بڵێم کۆنە پێڵاوێکمان بەجێ نەهێشت.

ئەوەی جێگای سەربەرزیو شانازیە سەرکەوتنی ڕێ ڕۆیشتن بۆ نەیارانی کوردی بەدیار خست کەوا جەنگاوەری کورد نەبەزیەو نابەزێ، دەتوانێ سەر بەدوژمن شۆڕ بکات، ئەو سەرکەوتنەی ئێمە وەڵامی مل هوڕانە بوو بۆ ئەوانەی دەیان گوت:(ئەگەر خواش لە باوەشی خۆیان بگرێت هەر نایەڵێن مەلامستەفاو چەکدارەکانی بگەنە یەکێتی سۆڤیەت)، بەڵام بەشەرمەزاریو سەر شۆری دیتیان لەشکری سەربەرزی گەیشتە یەکێتی سۆڤیەت.

بێگومان سەرکەوتنی ڕێ ڕۆیشتن خۆی لە سێ خاڵی گرنگدا دەنوێنێ: یەکەم گشت چەکدارەکانی ڕێ ڕۆیشتن لە ژێر فەرمانی بارزانی دا بوون هەموویان گوێ ڕایەڵی فەرمان بوون زۆر بەڕێکی.

دووەم: ئەو کەسانەی لەڕێ ڕۆیشتن بەشدار بوون یەك پارچە گیان بەختکەر بوون لە پێناوی گەیشتن بەئامانج ئەویش تەواو کردنی ڕێ ڕۆیشتن بوو.

سێیەم: لێپرسراوی ڕێ نیشاندەر میرحاج دەورێکی کاریگەری هەبوو لە دەست نیشان کردنی ڕێگا لەگەڵ ڕێ ڕەوانی ڕێ ڕۆیشتن، بەتایبەتی مامەند شێروانیو مستۆ مێرۆزیوخۆیانو ئەو چەکدارانەی لەگەڵیاندا بوون.

ئەو ڕێگا دورەی ئێمە بڕیمان ڕێ ڕۆیشتنێکی مێژویی بوو، لە مێژووی کۆڵنەدانی نەتەوەی کورد بوو لە پێناو بەدەست هێنانی ئاواتی کورد ئەویش ئازادیو سەربەخۆیی کوردستانە.

بــەشـــی پێنجەم

دوازدە ساڵ زیاتر پەنابەریەتی لە یەکێتی سۆڤیەت

دەربازبوونمان لە ئاوی ئاراس بۆ بەری سۆڤیەت :

وەك دیارکراوە لە دوای دەربازبوونمان لە ڕوباری (ئاراس) بە ئۆتۆمبێلی سوپا شەو بەرێ کراین بەرەو شاری(نەخچیوان) پایتەختی ئۆتۆنۆمی نەخچیوان، لەوێ لەلاپەڕگەیەکی شاری ناوبراو لە چۆمێك داندراین، پاسەوانیشیان لە دەورە دانابن،شوێنەکە دارودرەختی(سونجی)وداری بەری بوون، شەو نووستین بەبێ غەم بەیانی زانیمان کە(مەلامستەفا) لەگەڵ دوو کەسەکەی تر بەناوی(سەعیدو زیاب) لە نەخچیوان ماونەتەوە لەگەڵ ئێمەیان نەهێناون. زیاتر لە مانگێك لەو شوێنە ماینەوە، ئەوەندەی لەوێ ماینەوە لە ژێر چاودێری بووین، زۆر بەوردی چاودێریمان دەکرا، بەتایبەتی لە ڕوی تەندروستیەوە بەردەوام پزیشکەکان سەریان دەداین زوو زوو دەرزیان لێ دەدابن، ماوەی ئەو چل ڕۆژەی لەوێ ماینەوە چەندین جار خراینە ژێر چاودێری پزیشکیەوە بۆ دوور خستنەوەی نەخۆشییەکان، بریندارەکان بەرێ کرابونە نەخۆشخانەی نەخچیوان پاش ماوەیەکی کەم بریندارەکان چاك بوونەوەو گەڕانەوە لامان بە تایبەتی(جادرو مەلکۆ)، چونکە ئەو دوانە بریندار مەترسی دار بوون.

شاری(نەخچیوان) شارێکی گەورەیە دەکەوێتە نزیك ڕوباری ئاراس، دانیشتوانی نەخچیوان بە زۆری (ئازەربیجانی کورد وئەرمەنی‌و ڕوسی)و نەتەوەکانی تریش لەگەڵیان دەژین، شاری ناوبراو کەوتۆتە بن چیا بەرزەکانی قەفقاس. ئەو ماوەیەی لەو چۆمە ماینەوە وەزعی ژیانمان زۆر ناساز بوو، خۆراکێکی زۆر کەممان پێ دەدرا، تەنانەت شەوێکیش بە زگی تێر نەدەنوستین، لەگەڵ ئەوەشدا بەزۆری خەریکی فێربونی پیتەکانی ڕووسی‌و هەندێ وشەی پێویست بوم بە یارمەتی مامۆستای دڵ پاکی کوردایەتی‌و هەست بەرز میرحاج ئاکرەیی.

ڕۆژی(1947/7/20) مەلامستەفایان هێناوە لامان، دوو ڕۆژ لە دوای هاتنەوەی ناوبراو لە ڕۆژی(1947/7/22) بەشێکمان بەرێ کراینە ناوچەی (لاچین) دانیشتوانی ناوچەی ناوبراو کوردن، ناوچەی لاچین دەکەوێتە بەرزاییەکانی ناو کێوە بەرزەکانی پشتی نەخچیوان بەگوێرەی بەرنامەکەیان پیاوەکانی(ئەسعەد خۆشەوی‌و سەعید) بە ئۆتۆمبێلی سوپا بەرێ کرابوون لەوێ بەسەر (کەلخۆزەکان)[2]ی ناوچەکەدا دابەش کران هەرچەند کەسێك لە گوندێك داندران بۆ ئەوەی لەوێ کار بکەین.

---

[2] کەلخۆزە : کەرتی هەرەوەزی ئەهلی

ڕۆژی(30/7/1947)بەشی دووەمیش بەڕێ کراین، سەر لەبەیانی ڕۆژی دیاریکراو چەند ئۆتۆمبێلێکی سوپا هاتن ئەوانەی مابوون ئەوانیشیان بارکردنو بەرەو بەرزاییەکانی سەرووی نەخچیوان کەوتینە ڕێ، پێچاوپێچ بەسەرکەوتین ئۆتۆمبیلەکان ئەو ڕێگا هەورازە شاخاویەیان دەبڕیو سەردەکەوتن ئەو دیمەنە جوانە وێنەیەکی دڵگیری دەخستە پێش چاو، ئێوارە کاتی ڕۆژئاوا بەناو ئەوشارۆچکەیەدا تێپەڕین خەڵکی شارەکە بە چاوێکی نا بەدڵو ناشیرین سەیری ئێمەیان دەکرد، وایان دەزانی ئێمە دیلین لە شەڕ گیراوین، خەڵك بەدوامان کەوتبوون دەیان ویست بەردبارانمان بکەن، بەڵام ئەو ئەفسەرانەی لەگەڵمان دابوون لێیان بەدەنگ هاتن.

ئەو ڕۆژە هەر لەبەیانیەوە بە ناو کێوە بەرزەکاندا دەڕۆیشتینو سەردەکەوتین لەو ڕێ ڕۆیشتنەدا زۆر شوێنی خۆشو شارو شارۆچکەی جوان وڕێك دەکەوتنە سەر ڕێگا، بۆ ئێوارە لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە شاری(لاچین)وەك دیارکراوە دانیشتوانی شاری ناوبراو کوردن، شارەکەش ناوەندی قەزایە، ئێمەیان بردە ناو قوتابخانەیەك زۆر گەورە بوو، ئەو شەوە لەوێ ماینەوە لە دوای نان خواردن هەندێکمان ڕۆیشتینە سینەما فیلمێکی هیندی کاری دەکرد، ئەگەرچی تێشی نەدەگەیشتین لەگەڵ ئەوەشدا بەلامانەوە زۆر خۆش بوو لەبەرئەوەی زۆربەمان فلیم مان هەر نەدیبوو.

ڕۆژی(31/7/1947) بەیانی تا ئۆتۆمبێلەکان ئامادە بوون سەیرێکی شاری(لاچین)مان کرد شارەکە لە شوێنێکی زۆر بڵندبوو دەورو بەری چیا بوون پێشەوەشی کراوە بوو تا بڵێی شوێنێکی خۆش بوو، لە ناو شار بەڕێکەوت لە یەکێکمان پرسی کە ناوی(سوڵتان عەزیزۆف)بوو ئەو کێوە بەرزانە ناویان چیە؟ ناوبراو گوتی:(بەگشتی پێیان دەگوترێت کێوەکانی(قەفقاس) یەکسەر فاڵ گرەوەکەی کەرکوکم بەبیرهاتەوە کە پێی گوتبوم:(دەڕۆیتە کێوەکانی قەفقاس)، لەوکاتەدا چەند هەڤاڵێکی خۆمان ئەوانەی لەگەڵ(ئەسعەد خۆشەوی) بەڕێ کرابوون لە ناو شار دیتنمان، دیار بوو دەڕۆیشتنە شوێنی کاریان، ئەوان گوتیان ئێمەیان دابەشی سەر گوندەکان کردوە کارمان پێ دەکەن.

لە کاتی ئامادە بوونمان ئۆتۆمبێلەکان کەوتنە ڕێ لەقەد پاڵی کێوەکاندا بەناو دارستانێکی پڕ لە داری جۆراوجۆردا ڕۆیشتین بەبەرزاییەکاندا سەر دەکەوتین، هەر شوێنێك پێیدا تێپەڕ دەبووین وامان دەزانی ئەو شوێنە لەوی تر خۆشترە، ئەوەی هەرە سەرنج ڕاکێش بوو ئەوە بوو لە بەرزایە نا هەموارەکانیش تراکتۆرەکان زەویان دەکێلاو جوتیان دەکرد، دوایی زانیمان ئەو تراکتۆرانە زنجیردار بوون، ئەو شوێنانەی ئێمەی پێدا دەڕۆیشتین ناوچەی(ناگۆرنۆ قەرەباغ) بوو ئەو شەوە لەناو کێوەکان لە شوێنێکی چۆل ماینەوەو نەگەیشتینە ئاوایی لە دەوروو بەری ڕێگا خەوتین.

بەیانی ڕۆژی(1/8/1947) لەگەڵ گزنگی هەتاو کەوتینە ڕێ ماوەیەکی زۆر لە شوێنێکی

ئەوەندە بەرز دەڕۆیشتین کە بەسەر دۆڵو کێوە نەویەکاندا دەیڕوانی، ئەوەندەی سەیرم دەکرد لە دیمەنی ناوچەکە تێر نەدەبووم هەر لەبەر ئەوەی بە دیمەنی کوردستان دەچوو. پێش نیوەڕۆ گەیشتینە شارێك ئەو شارە کەوتبوە سەربەرزاییەك دەتوانم بڵێم لەسەر شاخێك بوو ئەو دیوو ئەم دیوی دۆڵاییەکی زۆر فراوان بوو دۆڵەکان داپۆشراوی دارو درەختی لێڕەوار بوو شارەکە ناوی (شوشی) بوو، (مەلامستەفاو شێخ سلێمانو علی محمد صدیق)و سێ کەسی تر لەوێ دابەزینو لەوێ دانـدران، بەلاّم شێخ سلێمان لەگەڵ ئێمە هات بۆ دامەزراندنمان. لە شاری (شوشی) دەرکەوتین پێچاوپێچ سەرەو ژێر ڕۆیشتینە خوارەوە بەناو دارستانێکی پڕ لە داری هەمەجۆر، لە ناو ئەو دۆڵەدا تەنیا گوێت لە دەنگی ئۆتۆمبێلەکان دەبوو، کاتێك گەیشتینە بناری بەرزاییەکان لە ئاوەدانی نزیك کەوتینەوە لەم بەرو ئەوبەری دۆلاّییەکە گوند دەکەوتنە بەرچاو لە ناو لەوەڕگەکان لە دەوروبەری گوندەکان مێگەلی مەڕو بزنو بەرازی کەیی‌وگاڕان دیار بوو، بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە شاری(ئاغدەم) شاری ناوبراو ناوەندی پارێزگای ئاغدەم بوو، لەوێ نانی نیوەڕۆیان داینێ کەمێك حەساینەوە دوایی ئێمەش کراین بە دووبەش بەشێك لە ئاغدەم مایەوەو لەوێ دامەزرانو میرحاج لەگەڵیان مایەوە بۆ دامەزراندنیان بەشەکەی تریش بەڕێ کراین بۆ ناوچەی(ئاغجەبەدی)، لە دەشتێك ڕۆیشتین ئەو دەشتە وەك مێرگێکی سەوزی کوێستانان دەهاتە بەرچاو، ئەوەش هەموی پەمۆ بوو، ئێوارە درەنگ گەیشتینە(ئاغجەبەدی) لەپارکێك دایان بەزاندین، لەناو پارکەکەدا دانیشتبوین یەکێك هات باوەشێك ڕۆژنامەی(پراڤدا)[②]ی پێ بوون بەڕیز پێداچوو هەریەکەی ڕۆژنامەیەکی پێداین، شێخ سلێمان پێی گوتین: (ڕۆژنامەکانتان تێك مەدەن سەیری وێنەکانی بکەن)، ئەو شەوە لەو پارکە ماینەوە هەرکەسەی لە شوێنێك نوستین تا بەیانی. بەیانی کاتژمێر دە شێخ سلێمانو پیاوانی دەوڵەت هاتن ئێمەیان کۆکردەوە شوێنێك (شێخ سلێمان) هەندێك ئامۆژگاری کردین پێی گوتین: (ئێوە دابەش دەکرێن هەرچەند کەسێك لە گوندێك دادەندرێن بۆ ئەوەی لەوێ کاربکەن، کەس نەڵێت کار ناکەم دەبێ هەموتان کار بکەن بەپێی تواناتان، تا ئەوکاتەی خوا یارمەتیمان دەدات‌و چارەیەکتان بۆ دەدۆزینەوە، هیوادارین زۆر لێرە نەمێنن، تەنها ئەوەی لە سەر ئێوە پێویستە ئەوەیە کە سەبرتان هەبێت.

ڕۆژی (1947/8/4) ئێمەشیان بەسەر کەلخۆزەکانی ناوچەی(ئاغجەبەدی)دا بلاّو کردینەوە هەرچەند کەسێك بۆ کەلخۆزێك بەڕێ کراین ئێمە نۆ کەس بەڕێ کراینە کەلخۆزێك ناوی(گیندراغ) بوو، کەلخۆزی ناوبراو زۆر گەورە بوو،ئەوانەی بەڕێ کراینە ئەو گوندە بریتی بوون لە :(سلێمان بەگ، مامند

[②] پڕاڤدا : ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەی ئەو کاتی حزبی کۆمەنیستی سۆڤیەت بووە .

مەسیح، زرار سلێمان بەگ، حمدامین فقێ حسن، مەلکۆ زێڕۆ، لاوکۆ مامند، حوسێن عبدالقادر، سید سالم، میران میرخان).

له ئاغجەبەدی بە ئۆتۆمبێلێکی شلو شۆق بەڕێ کراین، کاتێك گەیشتینە گوند، بردیانین بۆ خانوێك پێشان کۆشکی ئاغای گوندەکە بووە لە ژووره گەورەکە دە چارپایە داندرابوون هەریەکەی لەسەر چارپایەك دانیشتین ئەو ڕۆژە هیچ، ڕۆژی دووەم کارگێڕی گوند هات گوتی:(هەمووتان هەستن بابڕۆین بۆسەرکار، تەنیا سلێمان بەگ دەمێنیت ئەویش نۆبەتداری کەل وپەلەکانتان دەبێت هەتا ئێوە لەکار دەگەڕێنەوە)، هەر ئەوکاتە بەڕێ کراینە ناو پەمۆ، کاتێك گەیشتینە شوێنەکە سەیرمان کرد، بەلاّم چی یەك کۆمەڵ ئافرەت وا خەریکی پەمۆ چینىن، بە ئێمەشیان گوت ئێوەش پەمۆ بچنن کاتێ بەپرس(یانی چاودێر)سەیری(مامندو حوسێن)ی کرد دیتی ئەوانە بەتەمەن گەورەن پێیانی گوت: (ئێوە بڕۆن لەسەر جۆخین دانیشن)، ئێمەش هەریەکەی کارێکی پێ سپاردین‌و دەستمان بەکار کرد.

ئەوەبوو هەر لەڕۆژی(4/8/1947)هەتا(22/10/1947) لەو گوندەماینەوەو کارمان دەکرد ئەو ماوەی لەوێ بووین بە ڕۆژ کارم دەکردو بەشەو خەریکی خوێندن بووم بەشێوەیەکی تایبەتی زمانی ڕوسی فێربوونی ئامانجم بوو، جیا لە زمانی ڕوسی حەفتەش دوو دەرسی لاتینی کوردیم دەخوێند(عبدالرحمن فقێ) دەرسی پێ دەگوتم، ناوبراو لەگەڵ(محمد نەجیب و سالم بەخشی)لە گوندێك بوون زۆر نزیك لەئێمە، ڕێگای دە دەقیقەیەك زیاتر نەدەبوو، بۆ دەرس دەڕۆیشتمە لای.

شەوان هەتا درەنگی شەو دادەنیشتم دەمخوێند، دەرسەکانم دەوردەدانەوە هەتا تەواوم دەکردن ئەوکاتە دەنوستم، ئەوەی زیاتر نیگەرانی کردم ئەوەبوو ئێواریەك لەکار گەڕامەوە دەبینم کتێبەکانم دیار نەبوون لە برازای مامندم پرسی:(میران نازانی کێ دەستی لەکتێبەکانی من داوە؟) ناوبراو زۆر مەردانە گوتی (مامند سوتاندنی)دەیگوت: (شەوان هەتا نیوە شەو دادەنیشیت کارەبا ناکوژێنتەوە خەومان لێ ئالۆز دەکات!) کاتی ئەمەم بیست زۆرنیگەران بووم ئەو ئێواریە خواردنیشم نەخوارد، دیاربوو مەلکۆی برازای زۆر پەست بوو لەو کردارە پوچەی مامی، ناوبراو لای من دەرسی کوردی دەخوێند بەنیازی فێربوونی خوێندنەوەو نوسینی کوردی.

کاتێك باوکم بیستی مامند کتێبەکانی منی سوتاندون زۆر نارازی بوو،بە مامندی گوت: (مامند سوتاندنی کتێبەکانی زرار کارێکی زۆر ناشیرن‌و چەوتە، ئەگەر بەمنت گوتبایە من داوام لە بەرپرسی گوند دەکرد ژورێکمان لێ وەردەگرت، ئێمە دەچووینە ناوی بۆ ئەوەی خەو لە ئێوە ئالۆز نەبێت، ئەوەی من بیزانم ئێوە حەز لە خوێندن ناکەن لەبەر ئەوەتان نیە کە خەوتان لێ ئالۆز بووە، تکایە کاری وەها دووبارە نەبێتەوە با نەبێتە هۆی ناخۆشی نێوانمان، چونکە ئێمە زۆر لەمێژە دۆستی یەکترین).

مامەند دانی نا بەو هەڵەیەی کە کردبووی بۆیە بە باوکمی گوت: (سلێمان بەگ نابێ دڵت نیگەران بێت لەو کردەوەم من دەزانم غەڵەتێکی گەورەم کردووە، داوای لێ بوردن دەکەم). ناچار کتێبەکانم پەیدا کردنەوەو بەردەوام بووم لەسەر خوێندنەکەم، من لە سەرەتاوە باوەڕیم بەوە هەبوو ڕۆژێك دادێت بگەڕێمەوە کوردستان، کاتێك کە گەڕامەوە خەڵك لێم دەپرسن فێری چی بووی؟.

بەڕاستی زوو فێری زمانی(ئازربایجان)ی بووم ئەویش لەبەرئەوەی ژیانمان لەگەڵ ئەوان بوو کارمان لەگەڵ خەڵکەکەی دابوو لەبەر ئەوە زوو فێری زمانیان بووم، زۆر هەوڵم دەدا زمانی ڕوسی زوو فێربم بۆیە بەبەردەوامی دەمخوێند بۆ ئەوەی بتوانم لە سەرانسەری ڕووسیا بەئارەزووی خۆم بدوێمو لە خەڵك بگەم.

ناسین: ئەوکاتانەی هاتووچۆی لای(عبدالرحمان مفتی)م دەکرد ڕێگام بەناو کۆڵانی ماڵەکاندا دەڕۆیشت ئێوارەیەك درەنگ دەگەڕامەوە کچێکی ئازربایجانی لەبەر دەرگاکەیان وەستا بوو کاتێك لێی نزیك کەوتمەوە ڕای گرتمو پرسی:(رەفیق بە ئازربایجانی گوتی یولداش تۆکوردی؟) گوتم بەڵێ فەرموو خزمەتێکت هەیە؟ کچەکە گوتی: (بفەرموو بڕۆینە ماڵمان باوکم داوات دەکات). کاتێك چوومە ژوورەوە پیاوێکی تەمەن چل تاچل وپێنج ساڵانە دانیشتبوو گوێی لە دەنگی ڕادیۆی پەکی ئێران گرتبوو کە بە زمانی ئازربایجانی بوو، هەر کە گەیشتمە ناو داڵانەکە پیاوەکە هەستاو بەڕێزەوە پێشوازی لێ کردم لە دوای دانیشتن گوتی: (زۆرلە مێژە بە منداڵەکانم گوتوە چاوتان لێ بێت هەرکاتێ ئەو برا کوردە بێرەدا تێپەڕ بوو پێی بڵێن ئێواران کاتژمێر پێنج لە ڕادیۆی پەکی ئێران بەکوردی بۆ ماوەی پازدە دەقیقە بەرنامەیان هەیە بالەکاتی دیاریکراو ئەگەر بتوانێت بابێ گوێی لێ ڕابگرێت). بێگومان سوپاسی هەستی ئەو پیاوەم کرد لەبەر ئەوەی دڵسۆزانە ئاگاداری کردم کەوا دەنگی پەکی ئێران بەکوردی بەرنامەیان هەیەو داوام لێ دەکات بڕۆم گوێی لێ بگرم، ناوبراو دەیزانی ئێمە ڕادیۆمان نیە لەسەر داوای ئەوان چەند جارێك چووم گوێم لە کوردیەکەی پەکی ئێران گرت. وا هەڵ کەوت چەند ڕۆژێك نەمتوانی بڕۆم گوێ لە ڕادیۆ بگرم، ئێوارەیەك کاتی گەڕانەوەم دیسان کچە قژ درێژەکە لە دەرگاکەیان وەستابوو، کاتێك لێی نزیك کەوتمەوە بەزەردەخەنەوە گوتی: (ئێوارە باش خۆخوانەخواستا لیمان دڵ ڕەنجاوو نەبوی ئاوا ڕووت وەرگێراوەو ئێمەت لە بیرکردووە، وامان دانابوو گوتمان لەوانەیە ڕۆیشتبێت بۆیە دیار نیە). گوتم: (نەخێر سارای نازدار هیچ دڵ ئێشیەك لە گۆڕێ نیە تا مردن هەڵوێستی ئێوەو پیاوەتی باوکتو ڕیزی دایکت نیشانەی هەمیشە لەسەر دڵمەو لە یادم ناچێت). کاتێك چوومە ژورەوە دایکی وەك کوڕی خۆی دەیگرتمە باوەشو ماچی دەکردم وای دەزانی ساڵێکە نەی دیووم.

بەرێکەوت لە دوای ماوەیەك لەگەڵ باوکم لە دوکانە گەورەکەی شار دەرکەوتین لەبەر دەرگا ساراو دایکی ڕووبەڕوومان دەهاتن کە گەیشتنە ئێمە دایکی سارای دەم بەزەردەخەنە پرچ درێژ منی گرتە باوەش‌و وەك جارەکانی تر وای دەزانی لە مێژە نەی دیووم ساراش زۆر بەگەرمی چاك وچۆنی لەگەڵ کردم بەوانم گوت: (ئەوە باوکمە)... لەگەڵ باوکمیان چاك‌و چۆنی کرد. کاتێك بە جێمان هێشتن باوکم پرسی :(زرار ئەوانەکێ بوون ئەوەندە تۆیان خۆش دەوێت؟) گوتم : (بابە ئەوە ئەوماڵەن کە باسم بۆ کردی کە چۆن منیان بانگ کرد گوێ لە ڕادیۆی پەکی ئێران بگرم لە ماڵیان تا بلێی ماڵێکی باشن هەست بەوە دەکەن کە ئێمە ئاوارەین).

ئەوەی شایانی باسە ئەو ماوەیەی لە کەلخۆزەکان بووین لە ئازربایجان چەند جارێك کارمەندانی دەوڵەت هاتن بۆ سەردانمان چاویان بە پەنابەرەکان کەوت هەرجارەی دەهاتن کوردیشیان لەگەڵ دا بوون دواجار کە گەڕانەوە بۆ باکۆ پایتەختی ئازربایجان زۆری نەخایاند بانگی میرحاج‌و سلێمان بەگیان کرد لە ڕێکەوتی(15/10/1947) بەرێ کرانە(باکۆ) لە سەر داوای مەلامستەفا دیار بوو ناوبراو داوای کردبوون، ماوەی دە پانزە ڕۆژان لەوێ بوون دوایی گەڕانەوە لامان میرحاج ڕۆیشتەوە(ئاغدەم)و سلێمان بەگ هاتەوە لای ئێمە، ئەوان ڕایان گەیاند کەوا(مەلا مستەفا)و ئەوانەی لەگەڵی بوون ماوەیەکە بەرێ کراونەتە(باکۆ) ئێمەش لەو نزیکانە لە کەلخۆزەکان دەگوازرێنەوە بۆ باکۆی پایتەخت بۆ فێربوونی کاروباری سوپایی‌و چەك. لەو کاتەی لەکەلخۆزەکانی ئازرەبیجان کارمان دەکرد زۆر بەسەرهاتی سەیر ڕویان داوە هەر ئەوهاش مامند شێروانی سەربردەی بارزانی بۆ گێڕاینەوە لەوکاتەی لە سلێمانی ڕای کردبوو لەساڵی(1943) هەروەك لەمهاباد بۆی باسکردین کەلەنزیك نەغەدە چۆتە ماڵی مامندو لەوێش چونەتەوە بارزان.

ڕۆژی(22/12/1947) ئاگادارکراین خۆمان ئامادە بکەین بەرێ دەکرێن بۆ باکۆ بێگومان ئەوەندە ماوەی لەوێ ماینەوە کۆمەڵێك دۆست وبرادەرمان پەیدا کردبوون پێش ئەوەی بڕۆین ڕۆیشتمە لایان بۆ ماڵ ئاوایی، لەسەرەتاوە لای دکتۆرە(دونیا)و مێردەکەی کە ئەوانیش ئاوارە بوون، بەلاّم پەنابەری سیاسیان هەبوو لە تورکیا ڕایان کردبوو، لە سۆڤیەت خوێندنیان تەواو کردبوو لە نەخۆشخانەی ئەو گوندە کارمەند بوون، دکتۆرە(دونیا)زیاد لە پێویست یارمەتی دام بۆ فێر بوونی زمانی ڕوسی بە نوسین‌و خوێندنەوە.

لە دوای ئەوە ڕۆیشتمە ماڵی(علی ئەکبر) باوکی سارا، کاتی گوتم هاتوم ماڵ ئاواییتان لێ بکەم دایکی دەستی کرد بە گریان سارا خانیش چاوە شینەکانی پڕ بوون لە فرمێسك کاتێك ماڵ ئاواییم لێ کردن‌و لەماڵیان دەرکەوتم دەیانگوت بریا نەمان ناسیبای بەلامانەوە زۆر گرانە بەجێمان دێڵیت!.

کۆکراینەوە و بەڕێ کراینە باکۆ

بەپێی بڕیارکۆکراینەوە، بەیانی ڕۆژی (23/12/1947) کەلخۆزمان جێهێشتو کەوتینە ڕێ بەرەو باکۆ بە ئۆتۆمبێلی کەلخۆز بۆسەر هێلی شەمەندەفەر، بە دەشتایی تێپەڕ بووین، کۆمەڵێك گوندی خۆشو جوان دەکەوتنە بەرچاو بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە شارێك ناوی(یوولاٌغ) بوو وا بەدیارکەوت دەبوایە هەموومان لەو شارە کۆبکرێینەوەو بە شەمەندەفەر بەڕێمان بکەن، پێش ئەوەی ئێمە بگەینە ئەوێ هەندێك گەیشتبوونە شوێنی دیاریکراو، هەروەها ناوە ناوە ئەوانی تریش دەگەیشتن بەو شێوەیە ئەوەی دەگەیشتە یولاٌغ لە گۆڕەپانی وێستگەی شەمەندەفەر دایان دەبەزاندن ئەوانیش لە شاییو خۆشی بەیەك گەیشتنەوەیان شاییان دەکرد بەو شێوەیە تا ئێوارە بەشی زۆریان گەیشتنە شوێنی دیاریکراو ئەوەی دەگەیشتنە جێ دەڕۆیشتنە ناو شایی هەتا دەهات شایی گەورەتر دەبوو، کاتێك بینیمان بەشێکی زۆری خەڵکی دەورو بەری وێستگەکە دابەزینە شوێنەکەو بە ماوەیەکی کورت ئەوەندە خەڵك لە دەوری شایی کۆبوبوەوە بۆ سەیر کردنی شایی، چونکە بەلایانەوە سەیر بوو. ئەوەی هەست دەکرا ئەو خەڵکەی لە دەوری شایی وەستا بوون سەرسام ببوون، چونکە نەیان دەزانی ئێمەکێین!

ئەوی ڕاستیە ئێمە لە خۆشی بەیەك گەیشتنەوەو بەیەك شاد بونەوەمان خەریکی یەکتر لە باوەش گرتن بووین بەشێکی زۆریان شاییان دەکرد بە گۆرانی گوتنو دەمێك شمشاڵیان لێ دەدا ناوەناوەش شێوەی شایی دەگۆڕا هەرلە شێخانیەوە هەتا ڕۆینو سێ پێیوهی تر، لە گەرمەی شاییدا بوین پیرە ژنێك بە ڕوویێکی خۆشەوە لێم نزیك کەوتەوە بە کوردی پرسی: (ئازیز ئێوە کوردی کامە پارچەی کوردستانن؟) گوتم: (دایە گیان ئێمە کوردی کوردستانی باشورین، لە عێراق).

پیرەژنەکەگوتی ڕۆڵە: (لە کوێ وە هاتوون بۆ کوێتان بەڕێ دەکەن؟)

گوتم: (چەند مانگێك بوو لە کەلخۆزەکان داندرابووین ئێستاش نازانین بۆ کوێمان بەڕێ دەکەن). کاتێك ئافرەتەکە زانی ئێمە کوردی عێراقین بە دوو چاوی پڕ لە فرمێسکەوە گوتی: (جەرگی پورێت خەرابێ منیش کوردی عێراقمو خەڵکی سلێمانیم زۆر لە مێژە لێرەین لە دوای شکستی شێخ محمود ئاوارە بووین لێرە ماوینەتەوە)، ئەو کاتە بانگی کوڕێکی کرد هاتەلامان گەنجێکی ڕێكو چوست بەبەرگی فڕۆکەوانی بوو پێی گوت: (کوڕم نەمگوت ئەمانە کوردی لای خۆمانن بزانە چۆنم زانی؟)

هەر زوو کوڕەکە گوتی: (ڕاستە ئێوە کوردی عێراقین؟ دایکم لەوکاتەی ئێوەی دیوە دەگرییێتو فرمێسك دەڕێژێت دیارە یادی نیشتیمان دەکاتەوە، لەبەر ئەوەی من کوردستانم نەدیوە ئەوەندەی بۆ پەرۆش نیم ئەوەندەی دایکم بۆی بە پەرۆشە). گوتم: (بەڵێ کوردی عێراقین وەك دایکت گوتویەتی منیش دەڵێم کوردی کوردستانی عێراقین نزیکەی پێنج شەش مانگە لێرەین لە گوندەکان لە

پارێزگاری ئاغدەم داندرابووین ئێستاش نازانین بۆ کوێمان بەڕێ دەکەن)، لەدواییدا دایکەکە کەوتە دووانو گوتی: (ئێمە زۆر لە مێژە لە غەریبی دەژین چوار مندالّم هەیە ئەوەیان بچکۆلەکەیانە ئەفسەرە ئەوانی تریش خاوەن وەزیفەن)، دیار بوو پیرەژن زۆر بەسۆز بوو لەگەلّ قسەکردنیدا دەش گریا زۆر هەولّیدا لەگەلّیان برۆمە مالّیان، بەلاّم پێم گوتن ئێمە لە ڕێ ڕۆیشتنین ناتوانم بێم زۆر سوپاستان دەکەم، لەوکاتەدا بانگ کرام بەپەلە مالاّوایم لێ کردنو ڕۆیشتم، ئەوەی جێگای نیگەرانیم بوو ناونیشانم لێ وەرنەگرتن، چونکە دەبوایە ناونیشانم لێ وەرگرتبان بۆیەش نەمتوانی ناونیشانیان لێ وەرگرم، چونکە زەنگ لێدراو گوتیان برۆنە ژوورەوە سەیرم کرد پیرەژن هەر وەستابوو تا ئێمە چووینە ژوورەوە. هەرلەوکاتەی ڕۆیشتینە ناو شەمەندەفەر چاوەڕوان بووین تا کاتژمێر هەشت لەکاتی دیاریکراو شەمەندەفەرەکە کەوتە کارکردنو بەرێ کەوت بەرەو باکۆ ئەوشەوە بە درێژایی شەو ڕۆیشتین کاتی بەیانی گەیشتینیە وێستگەیەك لە وێستگەکانی شاری(باکۆ) لەوێش بە ئۆتۆمبێلەکانی سوپا گواسترایینەوە بۆ سەر لێواری دەریای(کاسپی) کەپێشی دەوترێت(بەحری خەزەر) ئەو شوێنەی ئێمەیان لێ دابەزاند دیار بوو شوێنی سوپا بووە بۆ ئێمەیان چۆل کردبوو کە دوو شوێن بوون لە نزیك دەریای ناوبراو، بۆ ڕۆژی دووەم کۆمەلّێك ئەفسەری سۆڤیەتیو کارگێڕی دەولّەت هاتنە لامان خەریکی ڕێکخستن بوون، بەرگی سەربازیان بە ئێمە داو هەر ئەوانیش دابەشیان کردینو کردنیانین بە دوو بەش گەنجەکان بە جیاو پیرەکانیش بە جیا، لە دوای لێك جیاکردنەوە ئەوکاتە ئەو ئەفسەرانەی هاتبوون بوون بە مامۆستای فێرکردنی کاروباری سەربازی هەر ئەوان ئێمەیان بە شێوەی سوپایی ڕێکخست، ئەفسەرەکان(ئازربیجان)ی بوونو بەرپرسی کاروبارەکان ئەفسەرێکی کوردی سۆڤیەتی بوو کە ناوی(کازیمۆف) بوو ناوبراو لە سەردەمی کۆماری کوردستان لە مهاباد بەناوی(کاکاغا) ئیشی دەکردو کارمەندێکی گەورە بوو، ئەو ئەفسەرە ئەفسەرێکی لێ هاتووی سوپای سۆڤیەتی بوو، یەکێك بوو لە ئەفسەرە پالّەوانەکانی شەڕی دووەمی جیهانی، نیشانەی قارەمانیەتی پێدرا بوو، بەشی زۆری ئێمەی دەناسی لەو سەردەمەوە(کازیمۆف) کرا بە فەرماندەی کاروباری مەشقو پێ گەیاندنی کوردە پەنابەرەکان لە ڕووی سەربازی لە کوردەکانیش(ئەسعەد خۆشەوی)داندرا بە یارمەتی دەری. بۆ هەر لقێك مامۆستایەك لە ئەفسەرەکانی سۆڤیەتی داندران، وە بۆ هەر یەکێك لە مامۆستایەکان یەکێك لە کوردەکان داندرا بە یارمەتی دەریان بە هەمان شێوەش بۆ هەر فەسیلێك ئەفسەرێك دیارکراو یەکێك لە کوردەکانی بەیارمەتیدەر داندرا، بەم شێوەیە لقو پەلو دەستە ڕێکخران لە شێوەی سەربازی، ئەوجا بەرێك وپێکی دەست کرا بەمەشقی سەربازی. ئەوەی ڕاستی بێت ئەفسەرەکان وەك مامۆستای فێرکردن هەولّێکی بێ وچانو دلّسۆزانەیان دەدا بۆ فێرکردنو پێگەیاندمان لە گشت

ڕویەکەوە، بەلاّم پاش ماوەیەك تێ گەیشتن کەوا ئارەزوی فێربوونمان لاوازە، بەلّکو بۆ ڕابواردنە نەك فێربوون، لە بەر ئەوە ڕۆژ بەڕۆژ کۆسپ دەخرایە ڕێگای فێرکردنو خوێندن، لەگەلّ ئەوەشدا مامۆستایەکان بەپێی ئەو بەرنامەیەی بۆیان داندرابوو هەربەردەوام بوون، ئەوەی لە توانایاندا بوو دەیان کرد بەرێزێکی زیاد لە پێویست لە گەلّمان دەجولاّنەوە، زۆر پێمانەوە ماندوو بوون، بەلاّم بەپەرۆشەوە ئێمە نەمانتوانی ڕێزی ئەو خۆماندوو کردنەی ئەوان بگرینو سود لە زانیاریەکانیان وەربگرینو گوێ ڕایەلّی ئامۆژگاریەکانی ئەوان بین، بە پێچەوانەوە هەرزوو ئەوانمان دلّ ڕەنجاو کردنو تێمان گەیشتن کەوا ئێمە شایانی ئەوە نین ئەوەی ئەوان نەخشەیان بۆ کێشاوە، بەنیازن پێمان بگەیەنن کەچی هەلّوێستە چەوتەکەی ئێمە لە زۆر ڕووەوە دلّی مامۆستایانی نیگەران کرد، وای لێ کردن لێمان بێ ئومێدبنو هەست بکەن کە هەولّەکانیان بێ سوودە، کارگەیشتە ئەو ڕادەیەی ڕوبەڕوی مامۆستایەکان دەوەستان، دلّ شکاویان دەکردنو گوێیان نەدەدایە فەرمانەکانیان ئەمە لەلایەك، لەلایەکی ترەوە مامۆستایەکان هەستیان بە ناکۆکی دەکرد لە نێوان ئێمەدا کە بۆنی مەترسی لێ دەکرا، ئەفسەرەکان بەکارێکی ناسازیان هەلّ دەسەنگاند، ئەوە بوو شەوێك پاسەوانێك بەناوی(محمد عوزێر) لە کاتی نۆبەتەکەی نێزەیەکی لە(ئالۆ عەلی)داو بریندارى کردو ڕای کرد، ئالۆ یەکێك بوو لە یاریدەدەرەکانی ئەو مامۆستایانەی هاتبوون پێمان بگەیەنن، هەر بەو شەوە ئالۆ بەرێ کرایە نەخۆشخانەی باکۆ باش بوو لە مردن ڕزگار کرا، ئەم کردەوەیە بوو بە مایەی ئالّۆزیو نیگەرانی مامۆستایەکانمانو ئێمەش بە گشتی.

وەك پێش تر باسم کردوە لە سەر لێواری دەریای (کاسپی) دوو شوێنی سەربازی بۆ ئێمەی پەنابەری کورد ڕێك خرابون پیرەکان بەجیاو ئەوانەی لە پەنجا سالّیش بەرەو خوار بوون لە شوێنێکی تر بە جیا، کەمێك لە یەکتر دوور بوون، لەو شوێنەی پیرەکانی لێ بوو، (میرحاج ئاکرەییو محمدنجیب بەرواریو عبدالرحمان مفتی ئامێدیو سلێمان بەگی دەرگەلّەیی) لەوێ بە شێوەیەکی کاتی جێگیر کرابوون بە بەرگی مەدەنی بوون.

دەنگی شادی و .... پەرۆشی !!

لە پرێکا دەنگوباسێك ڕاگەیەندرا کەوا بڕیارێکی زۆر گرنگ لە سەرکردایەتی سۆڤیەت دەرکراوە، بەڕەزامەندی ئەنجومەنی بالاّی سۆڤیەتیو حزبی کۆمۆنیستو ئەنجومەنی وەزیرانی سۆڤیەت بە دانانی ئەنجومەنێك بۆ کوردە پەنابەرەکان لەشێوەی حکومەتێکی کاتی لە دەرەوەی کوردستان، بڕیاڕی ناوبراو بووە مایەی خۆشیو شادی هەموومان، بێگومان ئەو بڕیارە ئاواتو مەرامی گشت کوردێکی شۆڕشگێڕو ماندوی ڕێگای ئازادی بوو، ئەو هەوالّە هەوالّێکی بەرز بوو بە ئێمە گەیشت بۆمان هەبوو

به سەربەرزیەوە بلێین ماندوو بونو خەباتمان بەلاش نەڕۆیشتوە بە ئاوات گەیشتین. بەلاّم ئەوەی جێگای نیگەرانیەکی زۆرو پەرۆشی بوو، ئەو هەواڵە بەرزو بەنرخە زوو بێ دەنگ کراو بەتەواوی نەگەیشتە گوێی جەماوەرە ئاوات خوازەکەمان، دەنگەکە کپ کراو بێ دەنگ بوو!!

ئەوەی زاندرا سەرکۆماری ئازربیجان (باغیرۆف) بە مەبەستی ڕاگەیاندنی ئەو بڕیارە مەلامستەفاو شێخ سلێمانی برازای بانگی لای خۆی کردبوون، لە زارگۆتەی شێخ سلێمان (باغیرۆف) پێشوازیەکی زۆر گەورەی لێ کردبون، لە دواییدا پێی گوتبون: (مژدەیەکی زۆر گەورەم پێ یە بۆ گەلی کورد لە ڕێگای ئێوەوە پیرۆزبایی سەرکردایەتی سۆڤیەت تان پێ ڕادەگەیەنمو بەناوی خۆمو گەلی ئازربیجانیش گەرمترین پیرۆزباییتان لێ دەکەم، لە ڕێگای ئێوەشەوە پیرۆزبایی لە گەلی کوردی برامان دەکەین). لە دوای ڕاگەیاندنی بڕیارەکە باغیرۆف گووتبوی: (جەنابی مەلامستەفا ئەوا حەسەنۆف ڕاسپێردراوە هەموو پێداویستیەکانتان بۆ ڕێك دەخات).

شێخ سلێمان گوتی: (لەکاتێکا دەرکەوتین حەسەنۆفو سەرۆك وەزیرانی ئازربیجان لە گەڵمان دەرکەوتن داوای لە مەلامستەفا کرد لیستی ئەوانەی لەو ئەنجومەنە بەشدار دەبن ئامادە بکات بۆ ڕۆژی یەکەمین کۆبونەوەی ڕاگەیاندنی ئەنجومەن). لە گەڕانەوەماندا مەلامستەفا لەگەڵ میرحاج خەریکی ڕێکخستنی لیستەکە بوون ئەوانەی بەشداری لە ئەنجومەن دەکەن. ئەوەی زاندرا میرحاج بەپێی ڕێنمایەکانی مەلامستەفا لیستەکەی ڕێکخستو شوێنی هەریەکەی لە ئەندامانی ئەنجومەن دیارکردو ئامادەی کرد بوو، مەلامستەفا چۆنی دانابوون ئەویش ئەوهای ڕێك خستبوون. وەك لە دوایی بەدیار کەوت پێشنیارەکانی سەرکۆمار لەگەڵ ئامۆژگاریەکانی بە میرحاجی نەگوتبون پێش ڕێکخستنی لیستەکە، بۆ هەمان مەبەست میرحاج ڕاپۆرتێکی سیاسیشی ئامادە کردبوو بۆ ڕۆژی دیاریکراو، ڕۆژی (1948/1/19) دیاریکرابوو بۆ بەستنی یەکەم کۆبونەوەی دامەزراندنی ئەنجومەنی کاتی بۆ کوردە پەنابەرەکان لە دەرەوەی کوردستان.

لە ڕۆژی دیاریکراو لە(باکۆ)ی پایتەختی ئازربیجان کۆبونەوەکە ئەنجام درا لەو کۆشکەی بۆ ئەنجومەنەکان دەست نیشان کرابوو، ئەوانەی دەستنیشان کرابوون بۆ ئەندامیەتی ئەو ئەنجومەنەی بڕیاری لەسەر درابوو ئەمانە بوون (مەلامستەفا سەرۆك، شێخ سلێمان بارزانی، میرحاج ئاکرەیی، علی محمد صدیق بارزانی، سلێمان بەگ دەرگەڵەیی، محمدنجیب بەرواری، عبدالرحمان مفتی ئامێدی، سەید عزیز شەمزینی، ڕەحیم قازی سابلاّغی، عەلی گەلاوێژ سابلاّغی)، لە کۆبونەوەکەدا کۆمەڵێك کەسایەتی پایەبەرزی حکومەتی ئازربیجانو ئازربیجانی ئێرانیو هەندێ لە فەرمانەدە پایەبەرزەکانی قەفقاس ئامادەبوون، لە سەرەتای کۆبونەوەکە میرحاج، وتارێکی پڕ مانای سیاسی گرنگی خوێندەوە کە

جێگای ڕەزامەندی گشت ئامادەبوان بوو، دوای وتارەکە لیستی ناوی ئەندامانی ئەنجومەنی بەو شێوەیە خوێندەوە : (مەلامستەفا سەرۆك، شێخ سلێمان بارزانی یاریدەدەر، ئەوانی تریش لەسەر ڕاسپاردەی سەرۆك شوێنیان بۆ داندرابوو (میرحاج، محمد نجیب بەرواری، عبدالرحمان مفتی، ڕەحیم قازی، سەید عزیز شەمزینی، سلێمان بەگ، عەلی گەلاوێژ، علی محمد صدیق) بەم شێوەیە لە دوای خوێندنەوەی لیستەکە وتاری حکومەتی ئازربیجانی سۆڤیەتی‌و سەرکردایەتی پەنابەرەکانی ئازربیجانی ئێرانی خوێندرانەوەو لەگەڵ پیرۆزبایی فەرماندە سوپاییەکانی قەفقاس.

لە کۆتاییدا سەرۆك وەزیرانی ئازربیجان (حەسەنۆف) پیرۆزبایی لێ کردن‌و بە ناوی سەرکۆماریش پیرۆزبایی ئاراستەی مەلامستەفاو ئەنجومەنە دەست نیشان کراوەکە کرد، لە دواییدا لەگەڵ مەلامستەفا کەوتە قسەکردن‌و پێی گوت: (جەناب، ئەگەرچی ئێمە دەست ناخەینە نێو ئیش‌و کارەکانتان، بەڵام تێبینیم ئەوەیە ڕێنمایی‌و ئامۆژگاریەکانی سەرۆك کۆمار لەو لیستەی کە خوێندراوە ڕەنگی نەدایەوە). کاتێك میرحاج گوێ بیستی ئەوە دەبێت کە ڕێنمایی‌و ئامۆژگاری هەبوینەو پێی نەگوتراوە هەر ئەوکات ئاڵۆز ببوو یەکسەر نامەی دەست کێشانەوەی نوسی‌و دەرکەوت‌و نەگەڕایەوە، یەکسەر گەڕابۆوە سەربازگەکەی سەر لێواری دەریا. چەند ڕۆژێك دوای واز هێنانەکەی میرحاج(عبدالرحمان مفتی‌و محمد نجیب بەرواری‌و سلێمان بەگ)یش کۆشکی ئەنجومەنیان جێ هێشت‌و گەڕانەوە لای میرحاج، بۆ سەر لێواری دەریای (کاسپی)، هەر دوای ئەوان (ڕەحیم‌و عەلی گەلاوێژی)ش ئەوێیان بەجێ هێشتبوو، ئەو دەنگە بەرزە کپ بوو شادی‌و خۆشی بوو بە پەرۆشی.

ئەو دەسکەوتەی بەدەست کورد کەوتبوو سەرکەوتنێکی زۆر مەزن بوو، بەڵام بە پەرۆشەوە نەتواندرا سودی لێ ببینین‌و زۆر بە ئاسانی لە دەست دراو زیانێکی زۆر گەورە بە خەبات‌و تێکۆشەرانی کورد کەوت. دەبێ بپرسین ئەو هەلە گەورەیە بۆچی لەدەست درا؟ بۆ ئەو دەنگە مەزنە کپ کرا؟ بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئەو بەسەرهاتەماڵوێرانیە بەرێکی‌و پوختەیی لە ئەرشیفی ئازربیجان‌و لای ڕەحیمی قازی هەیە. ئەوەی زۆر جێی سەرنجە بەلامەوە کە سۆڤیەتیەکان بۆ لەو ڕووەوە بێ دەنگ بوون هەروەك هیچ شتێك نەبوبێت ئەوها بێ دەنگ بوون!؟

وەك بەدیار کەوت لەدوای سەرنەکەوتنی ئەنجومەنی دەستنیشان کراو بۆ کوردەکان، ناکۆکی کەوتە نێوان کاربەدەستانی ئازربیجان‌و مەلامستەفا، ناکۆکیەکە بەوە گەیشت مەلامستەفا زۆر بە توندی لەگەڵ وەزیری ناوخۆی ئازربیجان ژەنەراڵ (ئاتاشیف) دوابوو، ئەو زویری و لالوتیەی نێوانیان بەوە گەیشت کە وەزعەکە ئاڵۆز بێت، ڕۆژ بە ڕۆژ ساردی‌و ناخۆشی زیادی دەکرد لە نێوان بارزانیو کاربەدەستانی ئازربیجانی، ئەو ناکۆکیەی نێوانیان زیانی گەیاندە ڕێڕەوی کوردو بەرەو دواوەی پاڵدا.

لەگەڵ ئەوەی ئەو ناکۆکیە هەر بەردەوام بوو ئێمە هەر بەردەوام بووین لە مەشق کردن، بەڵام هەستمان دەکرد ئاڵوگۆڕێك ڕوو دەدات تەنیا نەمان دەزانی ئەوەندە دوورمان فڕێ دەدەن.

ئەوە بوو ڕۆژی(1948/8/25) ئاگادارکراینەوە کە دەمان گوازنەوە بۆ شوێنێکی تر، پێویستە خۆمان کۆبکەینەوەو ئامادەبین، هەرئەو ڕۆژە کەل وپەلەکانمان ئامادەکرد، کەلوپەلەکانی مەلامستەفاو ئەوانەی لەگەڵی بوون لە باکۆ هێنایانە لای ئێمە، بەدیارکەوت کە ئەوانیش لەگەڵ ئێمە بەڕێ دەکرێن بۆ ئەو شوێنەی بۆمان دیارکرابوو.

ڕۆژی(1948/8/26) دەست کرا بۆ گواستنەوەی کەلوپەلەکانی سەربازی بۆ سەر وێستگەی هێڵی ئاسنی شەمەندەفەر بۆ بارکردن، دیار بوو شەمەندەفەرەکە تایبەت بوو بۆ گواستنەوەی ئێمە، وا پێ دەچوو شەمەندەفەری دیاریکراو بۆ دوور دەڕوات لەبەرئەوەی خواردەمەنی زۆری تێدا بارکرابوو، لە دوای گواستنەوەی کەل وپەلەکانمان ئێمەش ڕۆیشتینە ناو شەمەندەفەرەکە، بەڵام نەمان دەزانی بۆ کوێمان دەبەن! دوور وەستانی (میرحاج)، ئەو تێکۆشەرە پایە بەرزە لە دوای ئەو هەموو ماندوو بوونە کە چۆن توشی نەدامەت بووە منی خستە ژێر بارێکی زۆر گرانی بیرکردنەوەیەکی دووربین.

گواستنەوەمان لە ئازربایجان بۆ ئاسیای ناوەڕاست

ئەوەی بەدەرکەوت لە ئەنجامی ئەو مشتومڕەی نێوان کاربەدەستانی ئازەربێجانو مەلا مستەفا بوە هۆی دوورخستنەوەی ئێمە لە قەفقاسو بەڕێ کردنمان بۆ ئاسیای ناوەڕاست.

ئێوارەی ڕۆژی (1948/8/27) گشتمان لەیەکێ لە وێستگەکانی شەمەندەفەرەکانی (باکۆ) ئامادە کراین، مامۆستایەکانیش خۆیانو کەلوپەلەکانیان هاتنە ناو شەمەندەفەرو لەفارغۆنێك بەتەنیا داندران، هەر بەو شێوەیەش فارغۆنی مەلامستەفاو ئەوانەی لەگەڵی بوون جیا بوو لە ئێمە، ئەوانی تر بە شێوەی نیزامی هەرکەسەو لەگەڵ لۆو پەلی خۆیان دابوون، هەر لە ئێوارە لە ناو فارغۆن بووین تا کاتژمێر دەی شەو چاوەڕوانی ڕۆیشتن بووین. ئەوەی ڕاستی بێت زۆرمان پێ ناخۆش بوو ئەو شوێنە خۆشەمان بەجێ دەهێشت، ئەوەندەی باسی ئەو شوێنە خۆشە بکەیت هەرکەمە، چونکە ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین لە سەر لێواری دەریا بوو دەوروبەرمان هەمووی باغ وباخچە بوو، وە لە(باکۆ)ش نزیك بووین.

کاتژمێر دەی تەواو شەمەندەفەر کەوتە جوڵانەوەو بەڕێ کەوت، ئەو شەوە تا بەیانی ڕۆیشتین ڕۆژی (8/28) دیار بوو لەناو دارستانێکی چڕ دەڕۆیشتین شوێنێکی زۆر خۆش بوو ناوە ناوە گوندی زۆر جوان دەکەوتنە بەرچاو، کاتژمێر نۆی ڕۆژی دیاریکراو گەیشتینە شارێك ناوی (دەربەند) بوو لە دورەوە دیار بوو شارێکی جوانو ڕێکە، دوکەڵی کارگەکان دیار بوو، شاری ناوبراو دوا شاری سنوری ئازربایجان

بوو، لەوێ بەولاوە سنوری ئۆتۆنۆمی (داغستان) بـوو، ئـەو ڕۆژەش تـا ئێـوارە هـەر لـەناو دارسـتان دەڕۆیشـتین، بـەلاّم چ دارسـتانێك ئەوەنـدە چـڕ بـوو بەرچـاوی خۆمـان نـەدەدیت. بێگومـان ئـەو شەمەندەفەرەکەی ئێمەی لێ بار کرابوو تایبەت بوو، لـە وێسـتگەکان نەدەوەسـتا تـەنیا لـەو کاتانـە نەبێت کە شەمەندەفەرەکە خۆی پێویستی بە وەستان هـەبێت، ئـەوکاتیش هـەر ئەوەنـدە دەوەسـتا تـا کارەکەی تەواو دەکات، بۆ ئێوارەی ئەو ڕۆژەش پێش تاریـك دابێـت گەیشـتینە شـاری (مەخاچـکەلا) پایتەختی داغستان، شاری ناوبراو دەکەوێتە سەر لێواری دەریای (کاسپی) وەك دیـار بـوو بـە شـێکی خانوەکانی لە ناو ئاودا دەبیندران، بۆ ماوەی دە پانزە دەقیقە شەمەندەفەر وەستا، مەکینەکـەی گـۆڕی کاتژمێر نۆی شەو شاری ناوبراومان جێ هێشت، ئەو شەوەش تا بەیانی ڕۆیشتین. ئەوەی شـایانی باسـە هەر لە شاری دەربەندەوە تا کۆتایی سنوری داغستان جیا ناکارێتەوە لـە دیمـەنو نیگـاری کوردسـتان تەنانەت هەڵکەوتی کێوە بەرزەکانیشی بە هی کوردستان دەچێت، بێگومان دیدەنی ئەو دیمەنە جوانانە وایان لێ کردم بە درێژایی ڕۆژ هەر لە دەرگای فارغۆن بوەستم، بۆ ئەوەی لە دیتنی ئـەو دیمەنانـە بـێ بەش نەبم لەبەرئەوەی دڵم پێ دەکرایەوە، چونکە کوردستانم پێ دەهاتەوە یاد. ڕۆژی (8/29)کاتـژمێر شەشی بەیانی شەمەندەفەر لە شارێك وەستا، ناوی (گۆردمس) بوو، بۆ ماوەیەك لـەوێ وەسـتاین لـە کاتژمێر حەوت لە شاری نـاوبراو دەرکـەوتین بـەرەو چـۆڵەواریەك تـەنیا وێسـتگەکانی شـەمەندەفەر دەکەوتنە سەر ڕێگاو هیچی ترنا، لەو دەشتە چۆڵەواریەدا بارانێك دەباری وات دەزانی سەرەتای بەهارە، لە وێستگەیەك وەستاین لە چۆڵەواریەکە نانی نیوەڕۆمان خوارد، لە دوای کاتژمێر سـێی دوای نیـوەڕۆ بەڕێ کەوتین ئەوشەوەش بە درێژایی شەو هەر ڕۆیشـتین لـە چـۆڵەواریەکە، کاتـژمێر شەشـی بـەیانی ڕۆژی(1948/8/30) گەیشتینە شاری (ئەستەرخان) شاری ناوبراو کەوتۆتە نزیك دەریای (کاسپی) لە سەر لێواری ڕووباری (ڤۆلگا) ڕوباری ناوبراویش لـە خـواروی شـاری (ئەسـتەرخان) دەڕژێتـە نـاو دەریای (کاسپی)، زیاتر لە حەوت کاتژمێر لە شاری (ئەستەرخان) وەسـتاین، لەبـەر چـەند هۆیـەك، یەکەمیان کۆمەڵێك پێویستیان هەبوو وەك وەرگرتنی خۆراكوشتی تر، دووەمیان سەیدعزیز شەمزینی لە باکۆ بەجێ مابوو چاوەڕێیان دەکرد بەفڕۆکە بگاتە (ئەستەرخان).

ئەوماوەیەی لەوێ وەستاین توانیمان دابەزینە هەندێ شوێنی شارەکە، ئەوەی دڵمی شاد کـرد ئـەوە بوو لە دوای کاتژمێر سێو نیو خەڵك کۆمەڵ کۆمەڵو جووت جووت لە شار دەردەچونو لە ماوەیـەکی کەم خەڵك دارژایە سەر لێواری ڕوباری(ڤۆلگا)وەك کەوەکانی بەهار جوت جوت بەیەکەوە دەگەڕان، لـە ناو گیای سەوزی سەرلێواری ڕوباری(ڤۆلگا). دیمەنی گەڕانی ئەو خەڵکە ئەوەندە جـوان بـوو هـەرگیز لەیاد ناچێتەوە.

ئێوارەی ئەو ڕۆژە درەنگ لە شاری ئەستەرخان بەڕێ کەوتین تاریک داهاتبو، بەسەر پردێکی درێـژدا تێپەڕ بوین، پردی ناوبراو زۆر درێژە لە ناوەندی پردەکە شـەمەندەفەر دەڕۆیشـت، لـەملاو ئـەو لاشـی ئۆتۆمبێل دەڕۆیشتن، لە پردەکە دەرباز بووین کەوتینە چۆلەواری(قازاغستان) نیوەی شەو یەکێك خۆی لەشەمەندەفەر فڕێدا خوارەوە، ناچار لە وێستگەی پێشەوە وەستاین کاتێك بە دوایـدا گەڕانـەوە سـەیر دەکەن هیچی لێ نەهاتوە، وا بەپێی خۆی دەڕوات، بینیمان(تاهیرە گێل) بوو خۆی فڕێ دابوو.

ئەوەی دەمەوێ بیخەمە ڕوو هەر لە ئەستەرخانەوە تا بەشێکی زۆری (قازاغستان) بە درێژایی ڕێگا نیشانەی شەڕی دووەمی جیهانی پێوە دیار بوو، بە هەزاران کەلوپەلی تێك شکاوی سـوتێندراو لـەولاو لـەم لای ڕێگـا دەکەوتـە بەرچـاو وەك(فارغۆنومکـائن)و شـتی تـر کـە لـەکار کـەوتبون، ڕۆژی (1948/9/1) گەیشـتینە شـاری (کراسـنی ئـۆردە)، شـاری نـاوبراو کەوتۆتـە سـنوری کۆمـاری (قازاغستان) لە کاتژمێر پێنجی ئێوارە لـەو شـارە دەرکـەوتین بەشـەویش لەچـۆڵگە ڕۆیشـتین، ڕۆژی (9/2)کاتژمێر شەش گەیشتینە وێستگەی (ێرسـوومی) لـەوێوە شـەمەندەفەر ڕوی وەرگێـرا بـەرەو خوارو، لە دوای سوڕانەوەی گەیشتنە وێستگەی(ئەلتاتە)بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە شاری (ئۆزینسـکی)لـە کاتژمێرهەشتی ئێوارە گەیشتینە شاری (ئوورالسکی) ئەو شەوەش بەردەوام بووین لـە ڕۆیشـتن، ڕۆژی (9/3)یش بە درێـژایی ڕۆژ لـە چـۆلەواری سـەروی (قازاغسـتان) دەڕۆیشـتین بەرەبـەیانی (9/4) گەیشتینە شاری (سارتووچك) ئەو ڕۆژە تەواوی ڕۆژ لە دەشتاییەکی چۆل ڕۆیشتین، ئێوارەکاتی ڕۆژئـاوا بەناو هەندێ گردۆڵکەی نیمچە بەرزدا تێپەڕ بووین لەسەر یەکێك لەو گەروانە وەستاین، لەسـەر ئـەو بەرزاییە وێستگەی هێڵی ئاسنی بوو، دوای دوو پێچی درێژ بەدیوی تری وێستگەکە ناوی (کەنـدەگاج) بوو بەڕاستی شوێنێکی زۆر خۆش بوو هەمووی داپۆشرا بوو بەداری بـەری، لـە کاتـژمێر سـێی شـەو گەیشتینە وێستگەیەکی تر وەستاین، دیار بوو لە بناری بەرزاییەك بوو وێستگەکە زۆر نزیك بـوو لـە شارۆچکەیەك بەودرەنگە شەوە لەم شارۆچکەیە دەنگی مۆسیقایەکی زۆر خۆش دەهات ئـەو وێسـتگەی لێـی وەسـتابووین نـاوی (بیرچـووگوور) بـوو لەکاتـژمێر دووی ڕۆژی (9/5)گەیشـتینە شـاری (کازالینسکی) ئەو ڕۆژەش لە دەشتاییەك ڕۆیشتین کە چۆلەواری بوو ڕۆژی (9/6) هـەر لـە چـۆڵگە ڕۆیشتین کاتژمێر دوازدە گەیشتینە شاری (ژووسالی) شاری ناوبراو شـارێکیکۆنی (قازاغسـتان) بـوو کاتژمێر هەشتی ئێوارە گەیشتینە شاری (قزل ئـۆردە) دیـاربوو شـارێکی گـەورە بـوو، ڕۆژی (9/7) گەیشتینە شاری (چیالی) ئەو شەوو ڕۆژەش لە ڕۆیشتن هەر بەردەوام بووین بـۆ بـەیانی ڕۆژی (9/8) گەیشتینە شاری (تورکستان) شاری تورکسـتان، جـوانو ڕێـك بـوو دوا شـاری قازاغسـتان بـوو، لـە کاتژمێر هەشت شاری ناوبراومان جێ هێشتو بە شەو ڕۆیشتین بەیانی ڕۆژی (9/9) گەیشتینە شاری

(ئاریس) بۆ ئێوارە گەیشتینە شاری (تاشکەند) پایتەختی ئۆزبەکستان لە سەرەتاوە شەمەندەفەر بەناو باغو دارستانێکدا ڕۆیشتین هەر ئارەزوت دەکرد تەماشای بکەیت ئەوەندە دڵگیروجوان بوو، لە ناو شار لە وێستگەیەك وەستاین کە ناوی (سالار) بوو لە ژێرەوەی هێڵی ئاسنیدا ڕێگای ئۆتۆمبێل هەبوو کە دەڕۆیشت بۆ شار دیار بوو ڕێگاکە ئاوەدان بوو، هاتووچۆشی زۆر بوو، ماوەیەکی زۆر لە وێستگەکە وەستاین دوایی بەڕێ کەوتین ئێوارە کاتژمێر شەش، گەیشتینە وێستگەیەکی تر بەناوی (جەرچیك سترۆی) لەوێ پێیان گوتین ئێرە ئەو شوێنەیە کە ئێوە لێی دادەبەزن، فەرماندرا بۆ دابەزاندنی کەلوپەلەکان لە شەمەندەفەر، ئێوارە درەنگ بوو ئەشیایەکان هەندێکیان دابەزێندران ئەوەی تریشیان مایەوە بۆ ڕۆژی دوایی، بەیانی بە دیار کەوت ئەو شوێنەی ئێمەی لێ دابەزی بووین نزیك بوو لە هێڵی ئاسنی، لە دوای دابەزاندنی کەلوپەلەکان دەست کرا بە گواستنەوەمان بۆ شوێنە دیاریکراوەکەی سەربازی، دیار بوو سەربازگە بوو چۆڵکرا بوو، بەڵام شوێنێکی خۆش بوو، چەند ڕۆژێك خەریکی ڕێکخستن بووین لە دواییدا ئەو ئەفسەرانەی لەگەڵمان بوون بە شێوەیەکی سەربازی دەستیان کرد بە مەشقی ڕۆژانە. ئەوەی زاندرا جەنابی مەلامستەفاو یاوەرەکانی لە (تاشکەند) لە شوێنێکی تایبەت داندرابوونو هەموو پێداویستیەکیان بۆ ئامادە کرابوو.

بێگومان ڕێگایەکی دورو درێژی دوازدە شەوو ڕۆژمان بڕی لە پایتەختی ئازربیجان لە قەفقاس تا ئۆزبەکستان ڕۆیشتین تا گەیشتینە تاشکەند، لە دوای حەسانەوەی چەند ڕۆژێك لە نوێ وە دەست کرا بە مەشقی سەربازی لەسەر بەرنامەی پێشان، لە دوای دوو سێ ڕۆژ ئێوارەیەك دوای دەوام ڕۆیشتمە لای میرحاج، ناوبراو بەتەنیا لە ژورێك بوو ماوەیەك لای دانیشتم لە کاتی قسەکردن پێم گوت: (میرە پێم ناڵێی بۆچی ئێمەیان ئەوەندە دوور هێناوین بۆ ئێرە؟) وەڵامی ئەو پیاوە بەڕێزە ئەوە بوو: (پرسیارلە مەلامستەفا بکەن، ئەو دەزانێ بۆ ئەوەندەیان دوور هێناوین). دەبێ ئەوە بڵێین کاتێك دەست کرایەوە بە مەشقی سەربازی دیار بوو هیچ لە بەرنامەی پێشوو نەگۆڕابوو لە مەشقی سەربازیو خوێندنو پرۆگرامی کار بەڵکو ئەفسەرەکان زیاتر خۆیان ماندوتر دەکردو هەوڵێکی زۆریان دەدا بۆ فێرکردنی چەکە جۆراو جۆرەکانی کە لەسەرمان دەخوێندن، ئەوانەی پێویست بوون بۆ داهاتووی ئێمە، بەڵام ئەوەی جێگای بەدبەختی گەلی کوردبوو پشتمان دایە فێر بوون، ڕومان کردە دوو بەرەکیو ناکۆکیو ململانێو دژایەتی یەکتر، تا سەری گەیاندین بەبێ بەشیو دوور لە ئامانجەکەی بۆی چووبوین. زۆری نەخایاند لە ئاسیای ناوەڕاستیش گەڕاینەوە سەر پیشەی کۆنمان لە ناخۆشیو دووبەرەکی نێوان هەندێ سەرکردەکانی ڕێ ڕۆیشتن بە شێوەیەکی تایبەت لە نێوان (ئەسعەد خۆشەویو مستۆ مێرۆزی) ئەو نەخۆشیەی ئەوان گەیشتە ڕادەیەك خەڵکی تریشی گرتەوە، لەو کێشەو ململانێ یەی نێوان ئەسعەدو

مستۆ ئەنجامی بەوە گەیشت، ئەسعەد توانی بە پاڵپشتی مەلامستەفا، مستۆ تووشی نیگەرانیو پەستی بکات، مستۆ زیاتر پەستی ئەوە بوو کە مەلامستەفا لەو قسانەی لەسەر پردی ماکۆ کردبوونی پاشگەز بوەوەو لە بیری خۆی بردەوە ! هەروەك لە سەرەتاوە دیارکراوە (ئەسعەد) هەر لەسەرەتاوە دڵتەنگو ئاڵۆز بوو بەوەی کە مەلامستەفا دەستی لە ملی مامەندو مستۆ داو ناوی بە پاڵەوان بردن، هەر ئەوەش بووە هۆی جموجۆڵی ئەسعەد دژی مستۆو مامەندو ئەوانەی هاتووچۆی ئەوانیشیان دەکرد، لەوە دەترسا نەوەك مامەندو مستۆ ببنە جێگای باوەڕی مەلامستەفاو شوێنی ئەو لەق ببێت! ناکۆکیەکە وای لیٚ هات ڕۆژ بەڕۆژ پەرەی دەسەندو گەیشتە شکایەتو شکایەت کاری، ئەو ناکۆکیە بووە بەلاٚیەكو توشی هەمومان بوو لە گەرمەی ئەو ناکۆکیەدا شەوی (1949/1/19) میرزای شارەزای ڕیٚ ڕۆیشتن گیانی پاکی لە دەستداو لیٚمان جیابوەوە، بووە مایەی نیگەرانیو ناخۆشی هەموو لایەکمان، ناوبراو ئەو تیٚکۆشەرە بوو کە کەوتە پیٚش ڕیٚ ڕۆیشتن وەك شارەزایەك لەگەڵ پیٚشڕەوانی پیٚشەوە دەڕۆیشت بۆ شارەزایی ڕیٚگا، ماڵو منداڵەکەی خۆی بەجیٚ هیٚشتو پیٚشمان کەوت، میرزای دڵپاكو هەست بەرز لەو ڕۆژەدا کۆچی دوایی کردو گیانی پاکی خۆی لە پیٚناو کوردو کوردستان بەخت کرد،دوور لە ماڵومنداڵو کەسوکاری، ئەو پیاوە خزمەتیٚکی گەورەی بە میللەتی خۆی کرد لەبەر ئەوە مردنی ئەو تیٚکۆشەرە بوو بە تازیەی گشتمان، ئەوەش ئەوە دەگەیٚنیٚ میرزا ببوە خۆشەویستی هەمووان، وەك لەسەرەوە دیارکراوە لەسەر ڕوباری (ئاراس) هەوڵیٚکی زۆری لەگەڵ درا بگەڕیٚتەوە ناو ماڵو منداڵی خۆی، بەلاٚم ڕازی نەبوو لیٚمان جیا بیٚتەوەو دەی گوت : (خۆ ماڵ ومنداڵی منیش لە ماڵومنداڵی ئیٚوە زیاتر نیە).

بەپەرۆشەوە ناکۆکیەکەی نیٚوان (مستۆوئەسعەد) سەری بەوە گەیشت شەوی (1949/2/9) چەند کەسیٚك هەوڵی ئەوەیان دابوو (ساکۆی کانیە لینجی) سەرببڕن، بەلاٚم سەر نەکەوتن، ئەوکارە ناسازەو نالەبارە بووە هەلیٚكو ڕیٚگا خۆشکەریٚك بۆ ئەوەی ئەسعەد لەو ڕیٚگایەدا مەرامی خۆی جیٚ بەجیٚ بکاتو بە ئارەزووی خۆی دەست بوەشیٚنیٚ لە ژیٚر ئەو پەردە ڕەشە ناوی کۆمەڵیٚك لەو کەسانەی لای(ئەسعەد) پەسەند نەبوون خستبویانە لیستی ئەو تاوانبارانەی گومانیان لیٚ دەکرا لە هەوڵی سەربڕینی (ساکۆ)، لەگەڵ دابووبن، لە سەرەتادا مستۆو برازاکانی خرانە بەندیخانەو ناوی چەند کەسی تریش لەو کەسانەی ئەسعد لیٚیان ناڕازی بوو درانە مەلامستەفا بۆ گرتنیان، ئەو ناوانەی درابوون بگیریٚن (منو شاکر بەگی گەردیو لاوکۆی مامند)یش دەست نیشان کرابووین.

لەکاتیٚکا بانگ کرامە لای مەلامستەفا وەلاٚمم ئەوەبوو: (جەنابی مەلامستەفا من بارزانی نیم هیچ ناڕەزامەندیم لە ساکۆ نەبوە، دەبی لەبەرچی؟ بۆچی بڕۆم ساکۆبکوژمەوە؟) ئەگەر بمزانیبایە بە

پیاو کوژ تاوانبارده‌کرێم ئەو هەموو ماندو بوون‌و هەڵاسانیەم بۆچی بوو، قەت ئەوەندەم ئەزیەت نە دەخوارد بۆکوشتنی ساکۆ، ئەوەندە ڕێیە ببڕم بێمە ئێرە، خۆ دەمتوانی لەبەر دەرگای خۆم پیاو بکوژم بەڕاستی پەرۆشە!) لە وەڵامدانەوەم مەلامستەفا هیچی نەگوت، من بەنابەدڵی دەرکەوتم‌و ڕۆیشتمەوە لای باوکم‌و ئەو بانگ کردنەی مەلامستەفام پێ ڕاگەیاند، ئەوەی بەدیار کەوت باوکم زۆر پەست بوو، بانگی (حمید خسروی)کرد نامەیەکی پێ نوسی بۆمەلامستەفاو زۆر بە نارەزامەندی باسی ئەو ڕوداوەی بۆ دیار کردبوو، نوسی بوی (دەبی ئەوە بزانی سلێمان بەگ بۆساکۆ کوشتن لەگەڵ تۆ نەهاتووە، بەڵکو بە دوای هیواو ئاواتێك کەوتووم، دیارە ئەویش ئەنجامی هیچە؟!).

کاتێك نامەی سلێمان بەگ دەگاتە مەلامستەفا ناوبراو هەستا بوو ڕۆیشتبوە لای سلێمان بەگ‌و پێی گوتبوو: (میرا باش دەزانم تۆ بۆکوشتنی ساکۆ بە دوای من نەکەوتوی زرارم بۆیێ بانگ نەکردوە، تۆ ئەوها ئاڵۆز بووی، من بەو ئاڵۆزیە ڕازی نیم لەبەر ئەوەی ئێوە جێگای باوەڕی منن).

پێش هەوڵدان بۆ کوشتنەوەی ساکۆ یەکێك لە بارزانیەکان خۆی کوشتەوە، ئەوەو کۆمەڵێك لە نارەزامەندیەکان بوونە هۆی ئاڵۆزی‌و پە شێوی‌و گرتنی مستۆو برازایەکانی بێ ڕەزامەندی حکومەت، چەند جارێك داوایان لێ کردن بەری بدەین، گوێیان نەدایە داوای کارمەندانی دەوڵەت‌و ئەفسەرەکانیش بە ئەسعەدیان گۆت: (ئەو بەندیانە بەردەن ئێوە ڕێزی دەسەڵاتی دەوڵەت ناگرن، ئەگەر بەرنەدرێن ئەنجامی باش نابێت، وە هەر ئەوهاش بەشێوەی تایبەت کەپیتان (کەریمۆف) زۆری هەوڵدا بۆ بەردانی مستۆو ئەوانەی گیرابوون، بەڵام بێ سوود بوو، هەروەها کازیمۆف زۆر جار پێی گۆتبوون هەتا بە مەلامستەفاشی گۆتبوو، کابرا کورد بوو نەیدەویست ئێمە توشی کۆسپی مەترسی داربین، بەڵام گوێیان نەدایە داوایەکەی، ئەفسەرەکان زۆر بەپەرۆش بوون بۆ ئێمە دەیان زانی بەسەر هاتێکمان بە دواوەیە.

پەرتوو بڵاو بوونەوەمان بەسەر سەفخۆزەکاندا[1]

دوا بەدوای ئەو بەسەر هاتانەی باس کراو هەر ئەوەندەمان زانی لە ڕۆژی (12/3/1949) مەلامستەفا لەگەڵ ئەو دوو کەسە (زیاب‌و سعید) بەناوی ئەوەی بەرێ دەکرێنە مۆسکۆ، بە فرۆکەیەك بەرێ کران لە جیاتی مۆسکۆ بەرێ کرانە ئۆتۆنۆمی (قەرەقەلباغستان) لەوێ لەیەکێ لە سەفخۆزەکان داندرابوون بۆکارکردن، ئێمە وامان دەزانی رۆیشتینە مۆسکۆ، بەڵام ئەو فرۆکەی ئەوانی هەڵگرتبوو لە جیاتی مۆسکۆ بردبوونی بۆ ئۆتۆنۆمی (قەرەقەلباغستان).

---

[1] سەفخۆز: کەرتی هەرەوەزی گشتی .

ئەوەی بە دیارکەوت ڕۆژی(16/3/1949) سەرلەبەیانی چەند کارمەندێکی دەوڵەت هاتنە سەربازگە، (مستۆ)و ئەوانەی بەند بوون بەریاندانو ناوی کۆمەڵێك لە سەرکردەکانیان خوێندەوە، (ئەسعەد خۆشەویو برازایەکانی عەلی خلیلو عیسی سوارو مستۆو برازای جادر، مامند مەسیحو محمدامین میرخانو مرادئاغای بیری فەقی حەسن میرو)، ئەوانیش بە فڕۆکەیەك ڕەوانەی یەکێ لە شارەکانی سەر لێواری دەریای (ئارالسك) لە شاری (مۆیناك) داندرابوون ئەویش دەکەوێتە ئۆتۆنۆمی (قەرەقەلباغستان)، بۆ کوێ بەڕێ کران؟ نەزاندرا بەناوی ئەوێ بەڕێ کران نەزاندرا بەناوی ئەوە بەڕێ کران گوایا دەڕۆن سەیری ئەوشوێنە بکەن ئەوەی بۆ ئێمە دیاریکراوە، کەچی بێ سەرو شوێن بوون هەتا ئەوکاتەی کۆکراینەوە، ئەوکاتە زاندرا کەوا ئەو کۆمەڵە کەسە لە شاری (مۆیناك) لە کارگەیەکی ماسی چاك کردن داندرابوون کاریان پێ دەکردن لەوێ زانیان چیان بەسەرهاتووە.

ڕۆژی(17/3/1949) سەرلەبەیانی پەرت وبلاۆ کراینو بەسەر سەفخۆزەکاندا دابەش کراین هەرچەند کەسێك بۆگوندێك دیار کرابووین، ئەوانەی لە تاشکەند نیزیك بوون ئۆتۆمبێلیان بە دوادا هاتبوون هەندێك بەشەمەندەفەر بەڕێ کران بەوناوەی کە دەمان گوازنەوە شوێنێکی تر لە بەرئەوە بیر لەوە نەکرایەوە ئەوەی خزمە لەگەڵ یەك بچین، ئەوها لەیەك جیا کراینەوە هەریەکەی بەلایەك دا کەوتین هەر لەو دەمەوە وەك تۆی زەوی بەسەر گوندەکان دا بلاۆ کراینەوە، هێشتا سەرمابوو بەفر لەگۆڕێ مابوو ئۆتۆمبێلێکی باری ئێمەی هەڵگرتو ڕۆیشتین کاتی نیوەڕۆ گەیشتینە سەرپردێکی زۆر درێژ لەسەر روباری (سرداریا) لە دوای دەرباز بونمان لە پردەکە زۆری نەخایاند لە شارۆچکەیەك وەستاین، شارەکەش ناوی (سرداریا) بوو کەمێك لەناوشارەکە لەڕێگای گشتی دەڕۆیشتین کاتێك لە شەقامێك لایداو ئۆتۆمبێل لەناو حەوشێکی گەورە چوە ژوورەوە، دیاربوو قائیمقامیەتی شاری (سەرداریا) بوو، ئێمە دە کەس بووین لەوناوچەیەدا داندراین لە دوای ماوەیەك ئەفسەرێك هاتەدەر لەگەڵ ئەوکەسەی لەگەڵمان هاتبوو ناوەکانی ئێمەیان خوێندەوە، لەوێ بردیانین بۆشوێنێکی تر، لەوێ زۆریان ڕاگرتین ڕۆژ درەنگ بوو سواری ئۆتۆمبێل کراینەوە لەوێ بەڕێ کەوتین بەڕێگایەکدا ڕۆیشتین دیاربوو بۆگوند دەچوو،لە دەوروبەری ڕێگادا گوندی کشتوکاڵیدەکەوتنە بەرچاو ئێوارە تاریك پەڕینەوە گەیشتینە داوێنی باخچەکان ئۆتۆمبێلمان لە قور چەقی زۆرمان هەوڵدا چاری نەبوو، ناچار ناردیان لە گوند تراکتۆرێك هات، منداڵێك لێی دەخوڕی لە ئۆتۆمبێلەکەمان نزیك کەوتەوە زنجیرێکی دایە شوفێرو لە ئۆتۆمبێل قایم کراو ڕایکێشا، بەلامانەوە زۆر سەیر بوو کچ تراکتۆر لێ دەخوڕێت لەبەر ئەوەی نەمان دیبوو، شەو لەبەردەرگای دائیرەیەك وەستاین زۆر سەرمابوو لە وێش بەسەر سێ گوند دابەش کراین، چوار کەس بۆ گوندێك بەڕێ کراین هەر بەو شەوە ناوەکانیان خوێندینەوە (زرار سلێمان

بەگ، جمیل تۆفیق بامەڕنی، مستەفا مەلا شین، مەلۆ پیرۆ) کاتێك گەیشتینە گوندەکە بردنیانین بۆ ژوورێك چوار جێگا داندرابوون، گوتیان ئێرە شوێنی ئێوەیە، زۆر بەساردی هەریەکەمان لەسەر چوارپایەیەك دانیشتین بە دڵێکی غەمبار لەبەر ئەوەی نەمان دەزانی ئەو بەسەر هاتە چیە کە بەسەرمان هاتووە! من بۆم بەدیار کەوت کە ئێمە دوور خراوینەتەوە ئەو جێگایەو لەمەودوا شوێنی ئێمەیە بۆ کارکردن، ئەگەرچی مستەفاشین لەبەرخۆیەوە دەی گوت: (بەیانی دێن دەمان بەن). ئەوە خەیاڵ بوو، ئەو شەوە بە دڵێکی پڕ لە غەم نووستین. بەیانی خەڵك سەیری دەکردین، ئێمە بەبەرگی سەربازین، وایان دەزانی دیلین‌و گیراوین، کە دیتیان (کەریمۆف) یەکێك بوو لەو ئەفسەرانەی دەرسیان بە ئێمە دەگوت لەگەڵ ئێمەیان ناردبوو تا دامان دەمەزرێنن لەگەڵ بەڕێوەبەری گوند کە پیرە پیاوێکی (ئۆزبەك) بوو هاتنە لامان پێیان ڕاگەیاندین ئێوە لێرە دەمێننەوەو کار دەکەن، نابێ بەبێ پرس لەگوند دەربکەون، ئەگەر بەبێ پرس لەگوند دەربکەون‌و بیست‌و پێنج کیلۆمەتر یش دووربکەونەوە هەر دەگیرێن‌و دەخرێنە بەندیخانە بۆیە ئاگادار بن خۆتان تووشی هیلاکەت مەکەن، ئەوەی هەستم کرد (کەریمۆف) زۆر بەپەرۆش بوو بۆ ئێمە. ئەوان ڕۆیشتن ئەو ڕۆژە هیچیان پێ نەگوتین‌و هیچیشیان پێ نەداین ئەو خواردنەی بۆ ڕێگا پێمان درابوو هەر ئەومان دەخوارد، ڕۆژی سێیەم سەرلەبەیانی کارگێڕی گوند هات‌و گوتی: (وەرن بڕۆنە مەزرا لەگەڵ خەڵکی گوند بۆ ئیش). منیش پێم گوتن (کارگێڕو مراقیب هاتون دەڵێن بڕۆن بۆئیش)، مستەفا مەلاشین پیرە پیاوێکی بارزانی بوو گوتی: (پێیان بڵێ ئێمە بۆ ئیش کردن نەهاتوین‌و ئیش ناکەین). منیش قسەکانی مستەفام پێ گوتن وەکو خۆی مراقیب گوتی: (ئێمە زۆریتان لێ ناکەین، پێتان دەڵێین ئیش بکەن ئەگەر ئیش نەکەن هیچتان پێ نادەین،دەبێ ئەوە بزانن لێرە ئەوەی کارنەکات ناخوات، کەیفی خۆتانە). مستەفاو جمیل گوتیان (ناچینە ئیش خوا رزقی ئێمە دەدات، لە دەستی ئەوان دانییە). ئەوان ڕۆیشتن لەدوایی پێم گوتن (برایان چارە نیە دەبێ ئیش بکەین ئێمە نەفین با زیاتر خۆمان سوك نەکەین چار ئەوەیە کار بکەین تا دەرگایەك دەکرێتەوە، خۆ ئێمە هەر لێرە نامێنین). دیاربوو ڕازی نەبون‌و نەچونە ئیش ڕۆژی دواییش گوتیان ناچین من پێم گوتن هیچم نییە بیخۆم ناچارم دەڕۆم کاردەکەم، ناچار ڕۆیشتمە دائیرەکەیان‌و پێم ڕاگەیاندن هاتوم بڕۆم بۆ کار هەر ئەو دەمە ناردمیان بۆ دەشت کاتێك گەیشتمە شوێنی کار سەیرم کرد هەموو خەڵکی گوند بەتێکڕایی ژن‌و پیاو خەریکی کۆکردنەوەی چەوەندەری شەکرن، ئەو چەوەندەرەی کۆدەکرایەوە باردەکرا بۆ کارگەی شەکر، منیش لەگەڵیان دەستم کرد بەکار لەوان باشتر کارم دەکرد، ڕۆژی سێیەمی کارکردنم هیچم نەبوو بیخۆم ئەوەی هەبوو خواردبوم پارەشم نەمابوو بە مراقیبم گوت، ناوبراو هەرزو پسولەیەکی نوسی گوتی بیبە بۆ کاتب لە دائیرە ڕۆیشتمە لای

کاتبەکە، ئەویش بە ئافرەتێکی گوت: (ڤالیا پەنجا ڕۆپل ئاڤانس بۆ ئەو برا کوردە بنوسەو بیدەیە)، بەمانای پەنجا روبل سلفەی بۆ بنوسە. هەر ئەوکاتە (ڤالیا)ی قەڵەو پەنجا ڕوبلی پێ دام.

بەڵێ یەکەم جار پەنجا روبلیان سولفە پێ دام کاتێك گەڕامەوە سەیرم کرد (مەلۆ) پیرو کزو داماو بوو لێم پرسی: (ئەوە چیتە خۆ نەخۆش نیت ؟ ئەگەر نەخۆشی با بتبەم بۆ دکتۆر) ناوبراو گوتی: (نەوەڵا نەخۆش نیم چیت لێ بشارمەوە هیچم نیە بیخۆم توانای یەك جگەرەم نیە بیکڕم توشی نگبەتیەك بووم لەگەڵ جمیلو مستۆ یەکیان شێتو ئەوی تریان کەللە ڕەق نازانم چیان لەگەڵ بکەم)، پێم گوت: (برام من ئەمڕۆ پەنجا ڕوبلم وەرگرتووە سلفە بگرە ئەوە دە ڕوبل بۆ تۆ خەرجی بکە)، بەلاَم ئەوەش چارنیە، ناوبراو گوتی: (برا بەیانی منیش دێمە ئیش ئەوانیش کەیفی خۆیانە). بەیانی ڕۆیشتین بۆلای بەرپرسی گوند کە ناوی (مام عومەر) بوو ناوبراو گوتی: (ئێمە پێمان خۆشە یارمەتیتان بدەین بە مەرجێك بگونجێت، ئێمە ناتوانین کارێك بکەین لەگەڵ یاسای دەوڵەت نەگونجێت، ئێوە وەرن بۆ سەرکار با بزانن کە ئێوە کار دەکەن، ئەوەی دیکە غەمتان نەبێت پەکی هیچتان ناخەین). لە دوای پێنج ڕۆژ لە کاتێکا هیچیان نەما بیخۆن (مستۆو جمیل)یش ناچار بوون کار بکەن دیتیان هیچ چارەیەك نیە دەبێ هەر کاربکەن، ئەوجا بۆکار ملیان شۆڕ کردو دەستیان بەکار کرد.

بیر کردنەوە بۆ خوێندن: لە دوای ئەوەی کەمێك شارەزا بووین ڕۆژێك ڕۆیشتمە لای بەڕێوەبەری گوند مام عومەر پێم گوت: (من لێرە پەنابەرم لای ئێوە داندراوین بە شێوەیەکی کاتی ڕۆژێك دێ دەمان بەن، بۆیە داوام ئەوەیە یارمەتیم بدەن بەڵکو بتوانم ئەو ماوەیەی لای ئێوەین بخوێنم، ناوبراو زۆر پیاوانە گوتی: (بڕۆ لای بەڕێوەبەری قوتابخانە داوا بکە وەرت بگرن، ئەگەر دەوامت بەیانیان پێ درا، من بەشەو کارت بۆ دیار دەکەم ، ئەگەر دەوامیشت ئێواران بوو من لە کاتی وا کارت بۆ دیار دەکەم کە بگونجێ لەگەڵ خوێندنت. ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو هەڵوێستی ئەو مرۆڤە بوو پاڵی دام زیاتر هەنگاو باوێم بۆ خوێندن، لە دوای بەڵێنی بەرپرسی گوند ڕۆژی دوایی ڕۆیشتمە لای بەڕێوەبەری قوتابخانە، داوام لێ کرد وەرم بگرێت بۆ ئەوەی لە قوتابخانە بخوێنم، بەڕێوەبەر پرسی (هیچ بەڵگەنامەت بەدەستەوە هەیە کەتاچەندت خوێندوە؟) گوتم : (نەخێر مامۆستا هیچ بەڵگەنامەیەکم نیە دەبێ ئێوە ڕێگایەکم بۆ بدۆزنەوە بۆ ئەوەی بخوێنم).

یەکێك لە مامۆستایەکان بەناوی (ئەننا) ئافرەتێکی ڕوسی بوو گوتی: (وا بەڕاست دەزانرێت لیژنەیەك لە مامۆستایان دابندرێت بۆ ئەوەی تاقیکردنەوەیەکی لەگەڵ بکەن توانای کامە پۆلی هەبوو لەوێی دابنێن) دیار بوو پێشنیاری ئەو مامۆستایە پەسندکرا هەر ئەوکات پێیان گوتم: (خۆت ئامادە بکە بۆ تاقی کردنەوە) مادەکانیان پێ دام بۆ ئەوەی لەسەری بخوێنم. ئەوەی سودبەخش بوو بۆ

خوێندنەکەم خوێندنی ئەو دوو ساڵەی سەربازیم بوو زۆر شتی فێرکردم یارمەتی دەرێکی زۆر باش بوو بە تایبەتی لە ڕوی زمانو نوسین، ئەوان جدولو کتێبیان پێدام منیش لەو ماوەی بۆم دیارکرابوو خۆم ئامادەکرد تا کاتی تاقیکردنەوە هەر ڕۆژەی یەکێك لە وانەکانیان لێ دەپرسیم، لە کۆتاییدا پێیان گوتم (لە پۆلی شەش دەوام بکە)، بەپێی ڕاسپاردە لە پۆلی شەش لەگەڵ منداڵان دانیشتم بەڕۆژ دەخوێند بەرپرسی گوند کاری بەشەو بۆ دیاری کردم ئێواران دەڕۆیشتم کارم بە تراکتۆر دەکرد زەویم دەکێڵاو بە ڕۆژیش دەچوومە قوتابخانە، ئەو ساڵە پۆلی شەشم تەواو کرد بۆ ساڵی دوایی ڕۆیشتمە پۆلی حەوت، لە پۆلی حەوتەم بەیەکەم دەرچووم بەڵگەنامەم بەدەستەوەیە لەگەڵ شەهادەی سوپاسنامەی قوتابخانە.

بێگومان ئەوکاتە لە یەکێتی سۆڤیەت یاسایەك هەبوو ئەوەی پۆلی حەوتەمی بەیەکەم تەواوکردبایە لە هەر پەیمانگایەك بیویستبا بخوێنێ وەردەگیرا بەبێ ئەوەی دواناوەندی تەواو بکات. ژیانی دوورکردنەوەمان نزیکەی سێ ساڵی خایاند ئەو مانەوەیەمان لە سەفخۆزەکان ئێمەی لەیەك دابڕیبوین کەسمان ئاگاداری کەس نەبووین، باوکم لە پارێزگای (سەمەرقەند)، بوو نەمدەزانی لە کوێیە لە دوایی دووساڵ ئەوجا زانیم وا لە سەرمەرقەندە لەگەڵ (عبدالرحمان مفتیو محمد نجیب بەرواری) لە سەفخۆزێك داندرا بوون لە نزیك شاری سەمەرقەند. درێژە کێشانی مانەوەمان بەو شێوە ناسازە ناچاری کردین بە دەنگ بێین، لە دوا ڕۆژانی هاوینی (1950) ڕۆژێك ئاگاداری کاربەدەستانی ناوچەکەمان کرد کە پێمان بڵێن (مەلامستەفا) لە کوێ یە؟ بابزانین کە کەسو کارەکانمان لە کوێن پێویستە پێیان بزانین، ئەوکاتە نامەیەکی نارەزامەندیمان پێدان تیایدا دیارکرابوو لە بەرچی ئێمە توشی ئەو دەردەسەریە کراوین. بۆچی گوێ لە داواکاریەکانمان ناگیرێ، ئێمە هاتووین پەنامان هێناوە بۆ سۆڤیەت بۆ ئەوەی پێمان بگەیەنێ نەك نەفیمان بکات، وەك تۆوی زەوی هەریەکەی بۆ لایەك فرێ بدرێین. لە دوای چەند ڕۆژێك بە دیارکەوت کەوا گوێ نادرێتە داواکاریەکانمان تا بەوە گەیشت ڕۆژێك گشتمان ڕۆیشتینە بەردەرگای دائیرەی قایمقامیەت، زۆر بە توندی لە داواکاریەکانمان پێچایەوە لە ئەنجامی ئەو توندو تیژیەی ئێمەو پۆلیس بە گژیەکدا چووین، مشتومڕەکە سەری بەوە گەیشت کە شەڕە بەرد دروست بوو لە نێوانمان، ئێمە هەوڵمان دەدا بڕۆین بۆ (تاشکەند) شکایەت بکەین، ئەوانیش نەیان دەهێشت، لە دواییدا بەڵێنیان پێداین وەڵامان بدەنەوە، کەچی دوای ئەو ئەزیەت دانەش هیچیان بۆ نەکردین. ئەنجامی درێژە کێشانی بێزاریو ژیانی دەردەسەریو تاڵیو مانەوەمان لە سەفخۆز پاڵی دام ژن بێنم، چونکە بەتەنیا گوزەران کردن زۆر زەحمەت بوو لەوە زیاتر ئەوەی توشی هاتبووین مەگەر هەر خۆم بزانم چیم دیت لە دەستی ئەو مرۆڤە نەفامانەی لەگەڵم بوون.

جارێکی دیکەش کۆکراینەوە یەك شوێن

لە سەرەتای مانگی (10ی 1951) لەسەر داوای (مەلا مستەفا) ئاگادارکراین کەوا لە شوێنێك کۆ دەکرێینەوە لە ناوەڕاستی مانگی دیاریکراودا هەموو لە پارێزگایەکانی تر دابەش کرابوون بەرێ کرانە پارێزگای (تاشکەند)، لەوێش لە سەفخۆزێك داندراین لەناوچەی (چیناز)، سەفخۆزەکە بەناوی ژمارە نوێی میوەجات بوو، ئەو سەفخۆزە لە چوار گوند پێك هاتبوو گوندەکان داچاندراوی داری سێو بوون، ئەو گوندانە بۆ ئێمە چۆڵ کرابوون، لەماوەی چەند ڕۆژێك هەموومان لەناوەندی ئەو چوار گوندە کۆکراینەوە. لەوشوێنەی باسکراو جێو ڕێیان بۆ ڕێکخستین، دوای ئەوەی کە هەموومان بەیەك گەیشتینەوە ڕۆژێك لەسەر ڕاسپاردەی (مەلا مستەفا) هەموومان لە گۆڕەپانێك ئامادەبووین وامان زانی دێت بۆمان دەدوێت و بەخێرهاتنەوەمان لێ دەکات بە بۆنەی بەیەك گەیشتنەوەمان، کاتێك هات دوانەکەی هەر ئەوەندە بوو کەخەڵکەکە چاوەڕوانی بوو، لەجیاتی دڵ خۆشی بەیەك گەیشتنەوە زۆر بەتوندی ڕووبەڕووی خەڵکەکە وەستاو هەڵوێستێکی ناڕێکی هەبوو هەستی بریندار کردین بەوەی گوتی: (ئەوەی ژنی هێناوە بابێبەنە ئەولاوە)، ئەوانی جیاکردنەوە زۆریش بوون ئەوانەی ژنیان هێنابوو، کاتێك سەیرم کردن نیوە بەنیوە دەبوون، لە ئاخاوتنەکەی (مەلامستەفا) هەندێ ووشەی نابەدڵی فڕێ دان و گوتی: (ئەوەی ژنی هێناوە پیاو نین لەوەش زیاتر ڕۆیشت...!!)

شکی تێدانیە ئەوانەی ژنیان هێنابوو بە تێکڕایی دڵ شکاوو نیگەران بوون لەو هەڵوێستەی (مەلامستەفا)، ئەو لەیەك جیاکردنەوەو دوانەکەی ناوبراو بوونە هۆی ئەوەی زۆر لە پیاوەکان گەڕانەوە ئەو شوێنەی پێشان لێی بوون دەیان گوت: (مادام ئێمە پیاونین بۆ لێرە بین؟) دەڕۆینەوە لای ژنەکانمان بەو شێوەیە بەکۆمەڵ ڕۆیشتن و ئەوێیان بەدڵ شکاوی بەجێهێشت.

لەدوای ئەوەی لە سەفخۆزی دیاریکراو جێ نشین کراین، ئەوەی توانای خوێندنیان هەبوو ناویان نوسرابوو بۆ خوێندن، ئەوانی دیکەش ڕێکخران ئێواران لەدوای کارکردن بخوێنن.

ئەوەی شایانی باسە ئەو شوێنەی ئێمەیان لێ کۆکردبووەوە خۆشترین شوێن بوو، سەفخۆزی میوەجات بوو، دیاربوو بۆ ئێمە چۆڵ کراوە هەندێ خەڵکیان لەوێ ڕاگواستبووەوە. ئێمەیان لە شوێنی ئەوان جێنشین کرد، (مەلامستەفا)و برازایەکانی وەك پێشان لە نزیك تاشکەند لە شوێنێکی تایبەت داندرابوون زیاد لە پێویست چاو دێری دەکران.

ئەوەی ڕاستی بێت حکومەت ئەوەی پێویست بوو بۆی کردین بەشێوەی تایبەت لەبارەی خوێندن، ڕێگادرا بەوانەی ئارەزوی خوێندنیان هەبێت و بتوانن لە هەر پلەیەك بخوێنن دەیان نارد، لە سەفخۆزیش قوتابخانەی ئێوارانی تایبەتیان بۆ ڕێکخراو کۆمەڵێك مامۆستایان بۆ دانابوون دەرسیان

پێ دەگوتن، دەرسی کوردیشیان پێ دەگوترا. شێوەی کارکردن ڕۆژی پێنج کاتژمێر کاریان دەکـرد سـێ کاتژمێریش بۆ خوێندن داندرابوو، بەڕاستی لەسەرەتا یەك دوو مانگ زۆر بە ڕێكوپێكی دەیان خوێند، دوایی پەیتا پەیتا سست بوون تا وای لێ هات زۆر کەمیان مانـەوە، دەتـوانم بڵـێم زۆریـان کشـانەوە، ئەوانەی مابوون زۆر بەساردی دەچون بۆخوێندن.

دەربـارەی پیرەکـان بەڕاسـتی چـاودێریان دەکـرا بـە تایبـەتی لـەڕووی ژیـان یارمـەتیان دەدراو مامۆستایان بۆدانابوون فێری نوسینو خوێندنەوە بکرێن زۆریان لـەکارکردن ئـازادکرا بـوون، ڕێزێکـی تەواویان لێ دەگیراو ژیانێکی ئاسودەیان بۆ دابین کرابوو، ئەوانەی توانای کارکردنیان هـەبوو کـارێکی لێ وەشاوەیان پێدابوون.

مشت ومڕی مەلا حەسەن باب یەزیـد: لەسـەرەتای مـانگی (11/1952) لـە مشـتو مڕێـك لەنێوان (مەلا حەسەن)و بەڕێوەبەری سەفخۆزدا، مەلا حەسەن دەستی لە بەڕێوەبەر وەشاندبوو، لەسـەر ئەو دەست وەشـاندنە بەنـدکراو بـەڕێ کرابـوە تاشـکەند، ماوەیـەك بـێ سـەرو شـوێن دیـار نـەبوو، (مەلامسـتەفا) زۆر هەوڵیـدا، بـەڵام هیچـیان بـۆ نـەکرد، دیـتی هەوڵـدانی بـێ سـودە لە(25/11/1952) بارزانیەکان بەگشتی سەفخۆزیان بەجێ هێشتو ڕۆیشتنەوە تاشـکەند چـوونە بەردەرگای ئەنجومەنی وەزیرانی ئۆزبەکستان داوای بەردانی (مەلاحەسەن)یان دەکـرد، ئەوکاتـەش زۆر سەرماو ساردی بوو بەفر لەگۆڕی بـوو ئـەو خەڵکـە بەوسـەرمایە لەبـەردەرگای وەزارەت وەسـتابوون، بەکارمەندانی دەوڵەتیان ڕاگەیاندبوو یان بەردانی (مەلاحەسەن)یان بماندەنەوە دەسـتی دەسـەڵاتدارانی عێـراق !! لـەدوای ئەوهـەموو بەسـەرهاتانەی بەسـەرمان هـاتبوو دیسـان کەوتینـەوە نـاو گێـژاوی دووبەرەکیو سودمان لە ڕابردوو وەرنەگرتو تەمێ نەبووین، سەرەتای دووبەرەکیەکە لە بـاش چـاوەش (محمدمستەفا) دەست پێکرا، ناوبراو یەکێك بوو لەکۆنە چەك هەڵگرەکانی لەشـکری (مەلامسـتەفا).

ئـەو کەسـە لـە سـاڵی (1943) لەوکاتـەی مەلامسـتەفا لـە ناوچـەی بـارزان خـەریکی دەسـت بەسەرداگرتنی مەخفەرەکانی ئەو ناوچەیە بوو، باش چاوەش (محمد) بەخۆیو ئەوانـەی لەگـەڵی بـوون بەچەکەوە ڕۆیشتبونە ڕیزی هێزەکانی (مەلامستەفا)وە هەر لەوکاتەوە ماڵو منداڵ جێ دەهێڵێ لەگەڵ بارزانیەکان دەچێتە ئێران، لەوێش لەگەڵ مستۆ مێرۆزی لەبەرەکانی جەنگ جەنگاوەر بـووە، لـە دوای تێکچونی کۆماری مهاباد لە بارزانیەکان دانەبڕاوە تا ئەو ڕۆژەی بەیەك گەیشتنەوەمان لە(ڤریڤسکی) لە ساڵی (1951)، لە دوای ئەو بەیـەك گەیشـتنەوەمان هەنـدێ کـەلو پـەلی پیـاوێکی ئەسـعەد خۆشەوی بزر دەبێت، بزر بوونی ئەو ئەشیایە دەخرێتە ملی باش چاوەشو دەیبەن بـۆلای مەلامسـتەفا،

ناوبراو گوتبوی: (ئەزبەنی تۆش دەزانی من پیاوی دزی نیمو بۆ دزی ئەوەندە ساڵە ماڵو منداڵی خۆم بەجێ نەهێشتوە، تکایە لەسەر خواستی ئەسعەد من بەدز تاوانبار مەکەن).

ئەوەی بەدیارکەوت مەلامستەفا بە توندی لەگەڵی دوابوو، ئەویش بەو توندیە ڕازی نەبووە، لە ئەنجام مەلامستەفا پێی گوتبوو: (برۆ لێرە نەمێنی بۆ کوێ دەڕۆی بڕۆ). ئەو پیاوە ناچار ڕۆیشتە شوێنێکی دوور لە ناوچەی (بەیاووت) لە سەفخۆزێك کاری دەکرد، لە دوای ماوەیەك شەوێك لە ژورەکەی خۆی سەریان بڕیبوو لەسەر سنگیان دانابوو!! لە دوای لێ کۆڵینەوە ئەمنی سۆڤیەتی وێنەی بکوژەکانی(محمد)ی دابوە مەلامستەفاو گوتبویان خۆتان کوشتوتانە! ئەو تەنگوچەڵەمانەی ڕویان داو هاتنە ئاراوە بارزانی ئاڵۆز کرد، لە سەرەتای (1953) بە نهێنی ڕۆیشتە مۆسکۆ لەوێ مایەوە، ناوە ناوە سەری لە پیاوەکانی ئۆزبەکستان دەداو چەند ڕۆژێك دەمایەوە، لە مۆسکۆ کۆمەڵێك مامۆستایان بۆ دانابوون بۆ خوێندن.

ناکۆکیەکە لە دوای ئەوەی کە بارزانیەکان ڕۆیشتنە بەر دەرگای ئەنجومەنی وەزیران بۆ ئازاد کردنی مەلاحەسن دیار بوو کارمەندانی حکومەتی سۆڤیات لەگەڵ مەلامستەفا کەوتنە دوانو ناڕەزامەندیان نیشانداو یەکێك لەوانەی لە مۆسکۆ هاتبونە تاشکەند بە مەلامستەفای گوتبوو: (تکایە جەنابی مەلا مستەفا زیاتر یاری بەئاگر نەکەیت).

بێگومان پێش ئەوەی ئەو ئاگاداریە ئاڕاستەی (مەلامستەفا) بکرێت، (شێخ سلێمان) برازای خۆی داوای لێ کردن بگەڕێنەوە شوێنەکانیان، کە دیتی ناگەڕێنەوە ئەوەی گوێ ڕایەڵی ناوبراو بوون گەڕانەوە سەفخۆز، لێرە دوو بەرەکی زیاتر پەرەی سەندو تەواو بوونە دوو پارچە، نێوان (شێخ سلێمانو مەلا مستەفا) بەرەو ئاڵۆزی ڕۆیشتو بوە ڕقەبەری. ئەوەی دیار بوو (مەلامستەفا) زۆر بەتوندی لە دژی ئەوانە دەدوا کە بەشداری یاخی بونیان نەکرد بوو، نەڕۆیشتبونە بەردەرگای ئەنجومەنی وەزیران، ناویشی لای خۆی نووسی بون بە خائنو هەڕەشەی لێ دەکردن، ئەنجامی توند تیژیو ناکۆکی مامو برازا بەرەو هەنگاوی مەترسی دار دەڕۆیشت، هەر ئەوەش بوو زیاتر (مەلا مستەفا)ی پاڵداو ڕۆیشتە مۆسکۆ، لە دوای ڕۆیشتنی ناوبراو (شێخ سلێمان) ڕۆیشتە (ڤریڤکی) ئەو شوێنەی پیاوەکانی لێ بوون.

کاتێك (مەلا مستەفا) ڕۆیشتە (مۆسکۆ)و لەوێ مایەوە ئەسعەدی کردبوە جێگری خۆی بۆسەر پەرشتی پیاوەکان، ناوبراو کەسێکی دڵ ڕەش بوو لایەنی چاکە نەبوو، وەك ئاشکرایە (ساکۆی کانیەلنجی)کەسێکی دڵپاکی ڕاست گۆبوو زۆر لە خراپەکاری دوور بوو ناوبراو گوتبوی (من دەزانم کێ بوو هەوڵی کوشتنەوەی داوەو ئەو هەوڵدانەیان بۆچی بوە، ڕۆژێك دێت بەچاویاندا بدەمەوە، بەخوای

بەقسەی ئەسعەدی بەربەرەکانی شێخ سلێمان ناکەم). لە دوای ئەو دوانەی شەوێك لەبەردەرگای مـاڵی بە تفەنگی ساچمە تەقەی لیَ کراو بریندار کرا، برینەکەی کاریگەربوو جێگای مەترسـی بـوو، بـەلاّم دکتۆرەکان توانیان لەمردن ڕزگاری بکەن، دوا بەدوای ئەو کەسـێك بـەناوی (حـدۆ) لـە شارۆچـکەی (ڤریڤسکی) شەو تەقەی لیَ کراو کوژرا، هـەر بـەو شـێوەیەش یـەکێك لەومریدانـەی لای (یوسـف سەفتی) بوون خۆی کوشتەوە مرد! دوو بەرەکی‌و ناکۆکی هەتا دەهات بەرەو ئالۆزی‌و دژواری دەڕۆیشت بەتایبەتی لەنێوان مەلامستەفاو شێخ سلێمانی برازای.

ئەوەی جێگای باس کردنە ئەوەیە لەسەرەتای کۆکردنەوەمان کۆمـەڵێك لە ئێمە بـۆ خوێنـدن بـەڕێ کراینە شاری تاشکەند، خۆش بەختانە لەگەڵ میرحاج‌و عبدالرحمن مفتی مـاوەی سـێ سـاڵ لەبەشـی ناوخۆی قوتابخانە لەیەك ژوور بووین، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیـە ئەوەیـە میرحـاج وەك مامۆسـتایەکی پایە بەرز زۆر شتی لیَ فێربووین بەتایبەتی من، ئەو پیاوە لە زۆر شتی دورخستمەوەو زۆر زانیاری تری لیَ فێر بووم کە بوونە ڕیَ ڕۆنکەرەوەم زۆر سوود بەخش بوون چ لە ڕوی خوێنـدن چ لـە ڕوی پـەروەردەو پیَ گەیشتن پڕ بەدڵ دەڵێم ئەوەندەی باسی ئەو مرۆڤە هەڵکـەوتوە بکرێـت لەگشـت ڕوویێکـەوە هـەر کەمە، ناوبراو مامۆستای ڕیَ نیشاندەرم بـوو ئامۆژگاریـەکانی بوونـە بازگـەی دەربـاز بـوونم لـە زۆر کۆسپی ترسناك، ئامۆژگاریەکانی هەردەم ئاوێنەن خۆمی تێدا دەبینم!!

لە دوای تەواوکرنی پەیمانگای تاشکەند بڕیارێك لە حکومـەتی ئۆزبەکستان دەرچـوو بنێـردرێم بـۆ خوێندنگایەکی بەرز لە مۆسکۆ، بەلاّم لەبەر چەند هۆیەك ڕێك نەکەوت، ئەوەی بەدیارکەوت ئەسعەد خۆشەوەی (بێجان جندی) ناردبوە تاشکەند لەویَ بە تەلەفۆن قسەی لەگەڵ مەلامستەفا کردبوو پێـی ڕاگەیاندبوو کەوا حکومـەتی ئۆزبەکستان بەبیَ ڕەزامـەندی ئێوە (زرار) دەنێرێتە مۆسکۆ بۆ خوێنـدنی بەرز. مەلامسـتەفا لـەویَ بەکاربەدەسـتانی ڕاگەیانـدبوو ڕازی نـیم (زرار) بێچـتە مۆسـکۆ بـۆ ئـەو خوێندنگایەی بۆی دیاری کراوە، هەروەها بە بێجان دەڵێت (ئاگاداری سلێمان بەگ بکەن بـا کوڕەکـەی نە نێرێت بۆ مۆسکۆ، چونکە ڕازی نـیم). لەسـەر ڕاسـپاردەی مەلامسـتەفا دوو کـەس دەنێرێتـە لای سلێمان بەگ پێی دەڵێن (مەلامستەفا بە تەلەفۆن ئێمەی ڕاسپاردوە ئێـوە ئاگـادار بکـەین کـە زراری کوڕت نەنێری بۆ مۆسکۆ بۆخوێندن، چونکە بە پرسی مەلامستەفا نیە)، دوو کەسەکەش بریتی بوون لە(محمود عبدالرحمان‌و سەعید عمر ئەرگۆشی). سلێمان بەگ پێیان دەڵێت: (بە داخەوە بۆ هەڵوێستی ڕابەری کورد ڕێگا لە جەنگاوەرێکی ماندوی ئەو ڕێگایە بگرێت‌و نەهێڵێت بخوێنێت، دەبیَ لەوە بـەدوا هیوای چیمان پێی بیَ)!؟ زۆر بە تورەیی پێیان دەڵێت: (هەستن بڕۆن نێنەوە بەر دەرگـام مـن ئاگـادار نیم حکومەت ئەو کوڕە دەنێرێت، لە جیاتی ڕابەر خۆی هەوڵ بدات کە تاکە کوڕێکم لەگەڵە پێی

بخوێنیێ ڕێگای خوێندنی لیێ دەگرێت، چاك بوو منیش تێگەیشتم لە کوردایەتی سەرۆکتان!!).

بەڕاستی باوکم ئاگاداری هیچ نەبوو هەر ئەوەندەی دەزانی (زرار) خەریکی خوێندنە، بەخۆشی لایەنگری مەلامستەفا بوو زۆر بە توندی دژی دووبەرەکی بوو، بەلاّم بەو ڕاسپاردەیە تەواو پەست دەبێتو دەڵێت: (دیارە خۆڕایی نیە ئەفسەرەکانی لیێ دوور کەوتنەوە). هەر لەوکاتەوە سلێمان بەگ ڕوی وەرگێرا لە مەلامستەفاو لێی دوور کەوتەوە بە دڵ شکاوی مایەوە، چەند جارێك مەلامستەفا ویستی چاوی بە سلێمان بەگ بکەوێتو لەگەڵی بدوێت، بەلاّم سلێمان بەگ ڕازی نەبوو هەربیبینیێ ، کەچی پێشان لۆمەی ئەوانەی دەکرد کە لە مەلامستەفا دور دەکەوتنەوە، کەس نەدەوێرا باسی مەلامستەفای لەلا بکات. لە دوای ئەو ناڕەزامەندیەی مەلامستەفا لێپرسراوی کاروباری خوێندکاران، لە وەزارەتی پەنابەران (سەفایف) ناردی بە دوامداو ڕۆیشتمە لای گوتی: (وەك دەزانی مەلامستەفا لە مۆسکۆ نا ڕەزامەندی خۆی بە کاربەدەستانی ئەویێ ڕاگەیاندوە نابیێ تۆ بۆ خوێندن بڕۆیتە مۆسکۆ جا ئەگەر لێرە یان هەر شوێنێکی بتەویێ بخوێنی دەتنێرین). ئەوەی ڕاستی بێت دەمویست لە (نەوت) بخوێنم، بەلاّم لەبەر ئەوەی زۆر لە بابم بەدوور دەکەوتمەوە بۆ خوێندنی نەوت دەبوایە بڕۆمە (باکۆ) یان (قازان)، ئەو دوو شوێنە زانکۆی نەوتی لیێ بوو ئەو دوو شوێنەش ئەوەندە دوور بوون لەو شوێنەی ئێمەی لیێ بووین باوکم ڕازی نەبوو بڕۆم، لەبەر ئەوە لە زانکۆی (تاشکەند) مامەوە لە کۆلیژی پەروەردە بەشی مێژوو. مانەوەم لە تاشکەند ئەوەی باش بوو ناوە ناوە دەڕۆیشتمە (ڤریڤسکی) ئەوشوێنەی باوکمو منداڵەکانمی لیێ بوون. ڕۆژانی پشوو دەڕۆیشتمە لایان، ڕۆژێکی یەك شەم چوومە لای باوکم بینیم پیاوێکی پیر لای باوکم دانیشتووەو نەمناسی، پیاوێکی ڕەق ولاواز بوو باوکم پێی گوت: (کاك ڕەسول ئەوەیە زرار)، ناوبراو چاكو چۆنیەکی گەرمی لێکردم ئینجا دووبەدوو دانیشتینو قسەمان کرد لە قسەکانیدا دیار بوو پیاوێکی ووشیار بوو لە ماوەی دانیشتنمان زۆر شتی مێژوویم لیێ بیست، لە دواییدا زۆر بەوردی باسی گرتنی خۆی گێڕایەوە کە چۆن لە نەغەدە لە ساڵی (1946) دەستگیرکراوەو بەڕیێ کراوەتە سۆڤیەت، لەقسەکانی بەردەوام بوو گوتی: (لە ڕاستیدا من پیاوی ئینگلیزەکان بوم، لە زووەوە وەك کاربەدەستێکی شەریکەی نەوتی کەرکوك باوەڕ پێکراوی ئەوان بووم پەیوەندیم بە زۆر کەسەوە هەبوو لە کوردستان، لە کاتێکا هێنامیان بۆ ئێرە هەموو شتێکم پیێ گوتن، ئەوانیش بەریاندام، لەوکاتەی بیستم ئێوە هاتوون بۆ سۆڤیەت داوام لیێ کردن ببەن بۆ لای بارزانیەکان، مەلامستەفا دەناسم ئەوانیش هێنامیان بۆ ئێرە) ڕەسول زۆر لە مێژ بوو چاوەڕوانی مەلامستەفا بوو، بەلاّم لەکاتی هاتنی ناوبراو بۆ (ڤریڤسکی) نەیهێشت بڕواتە لای چاوی پیێ بکەوێت گوتبوی: (نامەوێت چاوم پێی بکەوێت با لێرە بڕوات پیاوێکی خراپە بۆتە نۆکەری ڕوسەکان!!). لە

دوای ئەوەی ڕیگای پێ نەدرا بڕواتە لای مەلامستەفا، (ڕەسول ناجی) دەمی بەرداو پەردەی لەسەر کۆمەڵێك نەهێنی لادا کە هی ئەوە نین بنوسرێن. وەك دیار بوو کێشەی نێوان مامو برازا تا دەهات ئالۆزترو قوڵتر دەبوو، ئەوەی زۆر ناخۆش بوو ئەوە بوو ئێمە تووشی بەلا ببوین لەگەڵ کام لا بدوابای لایەکەی تر ڕووی لێ وەردەگێڕایو لالوت دەبوو، لێرەدا ئێمە کەوتبوینە گێژاوێك ڕێگای لێ وون کردبووین، ئەوەندەی بلێی بەپەرۆش بووین بەو نێوان ناخۆشیەی ئەو دوو کۆمەڵە لەبەرئەوەی چەند بۆ خۆیان زیان بەخش بوو دوو ئەوەندە زیاتر بۆ ناوبانگی کورد زیان بەخشتر بوو.

دۆزینەوەی کوردێکی سەرپەڕو ئاوارە : لە هاوینی(1957) بۆ چارەسەری نەخۆشی (ڕۆماتیزم) بەڕێ کرامە باکوری (قازاغستان) شاری (سۆلی لیتسکی) شاری ناوبراو گۆماوێکی سوێری خوێیاوی هەیە ئەم جۆرە نەخۆشانە خۆیان تێدا دەشۆن، نەخۆشخانەی لێیە بۆ چارەسەری ڕۆماتیزم، لەو نەخۆشخانەیە لەژێر چاودێری پزیشکەکان بووم، وا ڕێك کەوت ڕۆژێك لەگەڵ چەند برادەرێك ڕۆیشتین بۆ سەیرکردنی ئەو ئافرەتەی (لینین)ی بریندار کردبوو ئافرەتەکە ناوی(قەپلان)بوو لەلاپەڕگەی شاری ناوبراو لە کۆشکێکی دوو نهۆم دا بەندبوو، بەڕۆژ دەهاتە سەرئەو تارمەیەی ڕووی لە ڕێگای گشتی دابوو بۆ دانیشتن، ڕۆژنامەی دەخوێندەوە خەڵك دەچون بۆ دیتنی، ئەوەبوو ئێمەش چووینو بینیمان، لە گەڕانەوەماندا بۆ شار لەگەڵ شوفێرێك گەڕاینەوە زانی من کوردم گوتی: (من جیرانم کوردەو خەڵکی کوردستانی عێراقە ناوی علی بارزانی)ە، لەگەڵی ڕۆیشتم بۆ ناسینی هەرچەندە دووریش بوو لە شار، بەلام بەداخەوە لە ماڵ نەبوو، ڕۆژی دووەم دوای نیوەڕۆ دیسان ڕۆیشتم ئەمجارەیان دیتم لەگەڵی کەوتمە قسەکردن دیار بوو نەیدەتوانی بەکوردی قسە بکات تێکەلاوی ڕووسی دەکرد، لەو بەیەك گەیشتنەمان بۆم دەرکەوت علی بارزانی نەبوو، بەڵکو خەڵکی سلێمانی بوو ناوبراو لە سەردەمی کۆماری کورد لە مهاباد لەگەڵ (جەلال ئەمین بەگ) بووە لەگەڵ تێکچونی کۆماری کورد دەربەدەر بوەو ڕووی کردۆتە سۆڤیەت.

ئەوانیش ڕەوانەی ئەو شوێنە دوورەیان کردبوو بێ هاوارو بانگ، ڕۆژی سێ یەم ڕۆیشتمەوە لای کاتێ چووم کچێکی بچوکی مردبوو، لە دوای ناشتنی گەڕامەوە، بەلام ئەدرەسی شێخ سلێمانو میرحاجو هی خۆم پێدا لە ئۆزبەکستان، ئەدرەسی مەلامستەفاشم پێدا لە مۆسکۆ، لە دواییدا لەگەڵ ئێمە گەڕایەوە کوردستان.

ئەو هێرشە سێ قۆڵیەی کرایە سەرمیسر لەساڵی (1956): لە کاتی دەست درێژیە سێ قۆڵیەکە کرایە سەر میسر لە ساڵی (1956) لەسەر داوای شێخ سلێمان بارزانی بروسکەیەکی ئامادەبوونی

هەندێ لە پەنابەرە بارزانیەکان بۆ حکومەتی میسر بەرێ کرا کە ئێمە کۆمەڵێك لەو کوردە پەنابەرانەی لە سۆڤیەت دەژین ئامادەین بێین بەشداری بکەین لە ڕووبەڕوو بونەوەی داگیرکەران. ئەوەی بەدیارکەوت (جمال عبدالناصر) لە ڕێگای کارمەندێکی باڵوێزخانەی سۆڤیەت لە میسر سوپاسی شێخ سلێمانی کردبوو. لە دوای بڵاوبونەوەی دەنگی ئەو بروسکەیە زاندرا مەلامستەفا زۆر پەست ببوو، بەرێکەوت ئێوارەیەك لە(سێنترل پارك) چاوم بە (علی محمد صدیق) برازای مەلامستەفا کەوت ناوبراو گوتی: (زرار دەزانی مەلامستەفا زۆر لە تۆ توڕەیەو دەڵێت ئەو بروسکەیەی بۆ عبدالناصر کراوە زرار کردویەتی شێخ سلێمان ئەوەندە چالاك نیە بیر لەو کارە گرنگ و دووربینە بکاتەوە). منیش گوتم: (کاك علی بەپەرۆشەوە من هەست دەکەم ئەوەی هاتووچۆی شێخ سلێمان بکات جەماعەتی ئەسعەد خۆشەوی زۆر بە توندی دژی دەوەستن! دەبێ ئەوە بزانن ئێمە ناتوانین ڕوو لە ئێوە وەربگێرین، ئێوە مامو برازای یەکترن، بۆ دەبێ مەلامستەفا لە من تووڕە بێ لە کاتێکا شێخ سلێمان کارێکم پێ ڕادەسپێرێت، یان بۆ تۆی بکەم. دەبێ ئاگادار بنو بزانن ئەو ناکۆکیەی کە هەیە ڕوو لە زیانێکی ترسناکە بۆ هەمووان، من بارزانی نیم، بۆ من هەمووتان وەك یەکنو بەیەك چاو سەیرتان دەکەم، مەلامستەفا کە مامی ئێوەیە ئەوە شتێکە، بەڵام وەك سەرکردە شتێکی ترە، بۆیە دەبێ ئەوە بزانن من لەگەڵ ڕاستیم ئێوە کامتان ڕەوو ڕاستی بن بە هەموو بڕوامەوە دەستی بۆ درێژ دەکەم). بێگومان دیار بوو (علی)ش لەو پەڕی نارەزامەندیدا بوو بەرامبەر دارو دەستەی (ئەسعەد خۆشەوی) زۆر بەتوندی دابەزیە سەریان و باسی کردن.

هاتنی ڕەحیم قازی لە باکۆ بۆ تاشکەند:

ئەوەی زاندرا (ڕەحیمی قازی) بانگ کرابوو بۆ کۆنگرەی ئەدیبو نوسەرانی ئاسیا لە تاشکەند کە لە ڕێکەوتی (1957/6/10) بەسترا، پێش هاتنی ڕەحیم بۆ تاشکەند (سلێمان بەگ)ی بە بروسکەیەك ئاگادار کردبۆوە، لەکاتێ کە گەیشتە تاشکەند (شێخ سلێمان) لەگەڵ چەند کەسێك ڕۆیشتبونە بە خێرهاتنی، داوایان لێ کردبوو سەردانی (ڤریڤسکی بکات) ئەو شوێنەی شێخ سلێمانو باوکمی لێ بوو، لەسەر ئەو داوایە (ڕەحیم) سەریدا لەو شوێنەو پێشوازیەکی گەرمی لێکرا لەلایەن لایەنگرانی شێخ سلێمانو ئەوانی تریش، لەسەرەتا میوانی سلێمان بەگ بوو دوایی لای شێخ سلێمان میوان بوو، شەوو ڕۆژێك لامان مایەوە، ڕێزێکی زۆری لێگیرا وەك کەسایەتیەکی ناسراوی بنەماڵەیەکی کوردپەروەرو ڕۆشنبیرێکی کورد، لە دواییدا زاندرا مەلامستەفا بە هاتنی (ڕەحیم) بۆ (ڤریڤسکی) زۆر نارازی بووەو زۆر قسەی نارێكو لێنەوەشاوەی بەوکەسانە دابوو ئەوانەی پێشوازیان لە ڕەحیم کردبوو.

دووبەرەکیو ناکۆکی نێوان مەلامستەفاو شێخ سلێمان ئاڵۆزیەکی زۆری خستبوە ناو ئەو کەسانەی

ئەو ڕێ ڕۆیشتنە بەناوبانگەیان ئەنجامدا کە لاپەرەیەکی نوێیان لە مێـژووی سـەربەرزی کـورد تۆمـار کرد.

دەبوایە ئەو سەرکەوتنە پیرۆزە بپارێزرێتو بە فیڕۆ نەڕوات، لە پایزی (1957)دا مەلامستەفا لە مۆسکۆ هاتە تاشکەند بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك لە ڤریڤسکی مایەوە، لە سەر داوای یەکێك لـە تابیعـە ناوادارەکانی بارزانی (یوسف سەفتی) شـێخ سـلێمانو میرحـاجو سـلێمان بـەگ لەگـەڵ مەلامسـتەفا دابنیشن، بەڵکو ڕادەیەك بۆ ئەو دوو بەرەکیە دابنێن. ئەو دانیشـتنە لە بنکـەی مریـدەکانی (یوسـف) ڕێکخرا، کاتێك ناردیانە دوو باوکم منیش لەگەڵی چووم لە سەرەتای دانیشتنەکەدامەلامستەفاو شێخ سلێمان کەوتنە دووان، مەلامستەفا گوتی: (ئەو نێوان ناخۆشیە بۆتـە گـەورەترین کۆسـپ لـەڕێگای بەرەو پێش چوونی ئێمە بیر لەوە ناکرێتەوەکە ئێمە نوێنەری نەتەوەی کوردینو دەنگی گەلی کوردمـان پێیە بیدەین بە سۆڤیەت،) جارێکی تر دابەزیەوە سەر ئەوانەی ژنیان هێنابوو گوتی: (ئەوانـەی ژنیـان هێناوە کوردیان بەبیر نەماوە ژنی خۆیان بە هەموو کوردستان ناگۆڕنەوە هەر ئەوەشە ئێمەی توشی ئەو هەورازە کردووەو لێی سەرناکەوین) ئینجا شێخ سلێمان گوتی: (مام دەربارەی ئەو ناکۆکیانەی باسـتان کردو دەفەرمووی بونەتە کۆسپ خۆت لە هەمومان باشتر دەزانی باری ئـەو ناکۆکیـە دەکەوێتـە ملـی کێ‌و لە کوێ سەری هەڵداوە!؟ حەزدەکەم لەم بارەیەوە بدوێم، بۆ مەسـەلەی نوێنەرایـەتی ئێمـە قـەت نوێنەری کورد نین، کەی نوێنەری کوردین لە ترسی حکومەتی عێراق ڕامان کردووە لە هیچ جێگایەك شوێنمان نەبوو خۆشمان بەنوێنەری کورد دادەنێین، ئەگەر نەتەوەی کورد بەو کردارانـەی ئێمـە بزانـێ‌و بمان ناسن کە چیمان بۆ کردوون خۆمان لێ بەری دەکەن). وە دەربارەی ئەوانەی ژنیـان هێنـاوە گـوتی: (مام ئەوە جاری چەندەمە ئەوە دوپات دەکەیتەوەو لۆمەی ئەوانە دەکەیت کە ژنیـان هێنـاوە ئـەوانیش بەڵگەیان بە دەستەوەیە کەوا بۆچی ژنیان هێناوە). مەلامستەفا لە قسەکانی شـێخ سـلێمان نیگـەران بوو هەستا بەتورەیی ڕۆیشتو یەکسەر گەڕایەوە تاشکەند. لە دوای ڕۆیشـتنی مەلامسـتەفا، سـلێمان بەگ بە شێخ سلێمانی گوت: (نابوایە ئەوها توند لەگەڵ مامت بدوێ پێم خۆش نـەبوو بـەو شـێوەیە دڵشکاوی بکەیت باش نیە بگاتە ئەو ڕادەیـە) ئـەو ناکۆکیـەی نێـوان مـامو بـرازا بـەردەوام بـوو تـا گەڕانەوەمان بۆ نیشتمان لە ساڵی (1959).

گەشتێکی خۆش گوزاری بۆ دوورگەی قرم

لـە کۆتـایی سـاڵ (1957)و سـەرەتای (1958) توشـی نەخۆشـی بـووم، ماوەیـەکی زۆر لـە نەخۆشخانەکان کەوتم، نەخۆشیەکە پەرێشانی کردبوم، کاتێك لە نەخۆشخانە دەرکەوتم بـۆ ئـەوەی لـە

پەرێشانیو لاوازیو بێ توانایی ڕاست ببمەوە بەڕێ کـرام بـۆ دورگـەی (قـرم) کـە خۆشـترین شـوێنی پشودانو کات بەسەر بردن بوو لە یەکێتی سۆڤیەت، بۆ ماوەی چل ڕۆژ لەو دورگەیە مامەوە، دورگەی ناوبراو دەکەوێتە سەر لێواری دەریای ڕەش، خەڵکێکی زۆر بۆ حەسانەوە دەچوونە ئەو دورگەیە. لە دوای دەرکەوتنم لە نەخۆشخانە، وەزارەتی پەنابەران تەواوی کارەکانیان بۆ سازکردم لە ڕۆژی دیاریکراو بەڕێ کەوتم لە تاشکەند بە ڕێگای مۆسکۆدا بەرەو دورگەی قرم لە دوای سێ ڕۆژو چـوار شـەو ڕۆیشـتن بـە شەمەندەفەر گەیشتمە مۆسکۆ لەوێ لە میوانخانەی (ئەوروپا) دابەزیم سێ ڕۆژ لە مۆسـکۆ مامـەوە، بە تایبەتی بۆ دیتنی هەندێ شوێنی مێژویی گرنگ، لەو دیدەنیانەدا ئەوەی بەلامەوە سـەرنج ڕاکـێش بوو(میترۆ) بوو لە ژێر شار بۆ هەموو لایەك دەڕۆیشت ئەوەی زۆر جوان بوو سەرکەوتنو دابەزین بوو بۆ وێستگەکانی میترۆ بە دیمەنێکی زۆر جوان دەکەوتە بەرچاوم.

ڕۆژی دووەم سەر لە بەیانی ڕۆیشتمە گۆڕەپانی سوور لەگەڵ ئەو خەڵکەی کە بەڕیز وەسـتابوون بـۆ تەماشاکردنی تەرمەکانی (لینینو ستالین) وەستام، گۆڕەپانی سوور دەکەوێتە پێش کۆشکی (کرێملین) خەڵکێکی زۆر وەستا بوون کەچی زوو گەیشتمە (مەوزەلی) یانی (ئارامگە) ئەوەی شایانی باسکردنو تێڕامانە ئەو دوو سەربازەی لەبەردەرگا وەستابوون وات دەزانی گیانیان لەبەردا نیە، بەو شێوەیە وەسـتا بوون بێ جوڵە، کاتێك ڕۆیشتمە ناو ئارامگە چاوم بە تەرمەکانی ئەو دوو ڕابەرە کەوت ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو لینین ئەوەندە لە مێژ بوو مردبوو کەچی وات دەزانی تـازە خـەوی لێکـەوتووە. ئێـوارەی هەمان ڕۆژ ڕۆیشتمە کتێبخانەی گشتی، کتێبخانەکە ئەوەندە گەورە بە قەبارەو ئەوەندە دەوڵەمەند بـە کتێب مرۆڤ کە دەچێتە ژورەوە سەری سوڕ دەمێنێ نەمدەزانی سەیری چی بکەم. بۆ شـەویش ڕۆیشـتمە (بەلشۆی تیاتر).

ڕۆژی سـێ یـەم ڕۆیشـتمە مۆزەخانـەکان، لـە سـەرەتادا چـومە مۆزەخانـەی نـاو (کـرێملین) کـە مۆزەخانەیەکی مێژوییە کەلوپـەلی دەسـەڵاتدارانی ڕابـردووی ڕوسـەکانی تێـدا پـارێزراوە، هـەروەها مۆزەخانەی گشتیو ئەوانەی چاوم پێیان کەوت کە پڕ بوون لـە کەلوپـەلی مێـژووییو شـتی سـەرنج ڕاکێش ئەگەر لەسەریان بنوسم هەرگیز تـەواو نابێـت، بـەڵام ئـەوەی جێگـای باسـە تۆپـە کۆنەکانی ناو حەوشی (کرێملین)ن و زەنگوڵەکانیان بەڕاستی سەرنج ڕاکێش بوون، ئەوەی زۆر بـیرم لـێ دەکردەوە ئەوە بوو لە سەردەمی ڕابردو ئەو زەنگوڵە گەورانە بەچ شتێك بەرز کراونەتـەوەو لـەو شـوێنە داندراون!! دوای نیوەڕۆی ئەو ڕۆژە ڕۆیشتمە ناو(گـووم) یـانی (فرۆشـگای گشـتی) لـە دوای دیـتنی فرۆشگای گشتی چوومە سەر ڕوباری (مەسکەوە ریکا) لەوێ بە بەلەمی ناو ڕووبـار کـەمێك گـەڕام،

دەبوایە کاتژمێر هەشتی ئێوارە لە وێستگەی ئەو شەمەندەفەرەی بۆ قرم دەڕۆیشت ئامادە بم بۆ ئەوەی بڕۆم بۆ (سیمفیرۆپۆل) لە وێش بۆ شاری (یالْتە) لە سەر لێواری دەریای ڕەش.

لەکاتی دیاریکراو لە وێستگە ئامادە بووم، شەمەندەفەرەکە کاتژمێر نۆ لە مۆسکۆ دەرکەوت بەیانی لەگەڵ گزنگی هەتاو گەیشتمە (سیمفیرۆپۆل) لەوێ دەبوایە بە ئۆتۆمۆبێل بڕۆمە شاری (یالْتە) دیار بوو گەراجی ئۆتۆمۆبێل ئامادە بوو ئەو ئۆتۆمۆبێلەی ئێمەی هەڵگرتبوو بە ناو شارە خۆشەکەی (سیمفیرۆپۆل) دا تێپەڕی لە زۆر شوێنی شار نیشانەی کاولکاری شەڕی پێوە دیار بوو، کاتێك لە شار دەرکەوتین بە ڕێگایەکدا ڕۆیشتین بە ڕێگای (ڕواندز ـ حاجی ئۆمەران) دەچوو ئەوەندە دڵگیر بوو زۆر بەئارەزووەوە سەیری ئەملاو ئەولای ڕێگام دەکرد، لە گەروێك سەرکەوتین لە دیوەکەی تر ئۆتۆمبێل لە قەدپاڵی چیا دەڕۆیشت لە خوارەوەی (دەریای ڕەش) بوو،دیمەنەکەی ئەوەندە جوان بوو هەر حەزت دەکرد سەیری بکەی، کاتێك لە پێچو کەندو دۆڵەکانیدا تێپەڕ بووین ئەملاو ئەولای ڕێگا دارستانێکی چڕو پڕ بوو لە داری جۆراوجۆر، لەو ڕێگا خۆشە بەناو دوو شارۆچکەی زۆر خۆشو جوان تێپەڕ بووین کە بریتی بوون لە(ئالووپکاو ئالووشتە)جیا لەوەش هەندێ گوندی جوانیش کەوتە سەر ڕێگامان لە کۆتاییدا گەیشتینە گەروێك شاری(یالْتە)مان لێ بەدیارکەوت لە سەر بەرزاییەکە شاری (یالْتە) دیار بوو کەوتبوە سەر لێواری دەریا پشتی لە چیای (ئای پیتر) بوو، بەشێکی شار کەوتۆتە قەدپاڵی بەرزاییەکانی چیای ناوبراو، کاتێك لەبەرزاییەك دەرکەوتین زۆر بە ئارەزووەوە سەیری ئەو دیمەنە جوانانەم دەکردو دڵم پێیان دەکرایەوە، لە دەریاشەوە پاپۆرەکان بەرەو (یالْتە) دەهاتن لە چەند لایەکەوە دیار بوو ئۆتۆمبێلەکان هاتووچۆیان دەکرد، لە گەروەکە شۆڕ بووینەوە بۆ ناو شار لە گەراج دابەزین پرسیم: (سەنەتۆریای ئۆزبەکستان لە کوێیە؟) لەوێ تاکسیەك هەڵیگرتمو بردمی بۆ (سەناتۆریای) ناوبراو، بەناو یالْتەدا تێپەڕین ماوەیەکی تەواو بە پێچاوپێچ سەرکەوتین لە نزیك تاڤگەی (ئووچان سوو) لە شوێنێك ڕۆیشتینە ناو حەوشی باخێك لە دەرگای خانویەك وەستاین دیار بوو خانوەکە لە خانوە کۆنەکانی دەوڵەمەندەکانی سەردەمی ڕابوردوو بووە، کرابوە شوێنی کارمەندانی سەناتۆریەکە، (سەناتۆریا بەمانای شوێنی حەسانەوەو چاودێری پزیشکی). لە دوای دابەزین ڕۆیشتمە لای کاتبەکەو نوسراوەکەم دایە کچێك سەیری کردوو هەر زوو یەکێکی بانگ کردوو لەگەڵی ناردم ماوەیەك بە ژێردارەکاندا ڕۆیشتین لە بەردەرگایەك وەستاین کاتێك ڕۆیشتینە ژورەوە لە ژورێك چوارپایەکی بۆ دیارکردو گوتی: (ئەو چوار پایە هی تۆیە) ئێوارەی ئەو ڕۆژە لەگەڵ ئەوانەی لەوێ لەلام بوون ڕۆیشتینە شوێنی نان خواردن هەر زوو کچێك هات گوتی: (بفەرموو چیت ئارەزوە با بۆتی بهێنم)، بەو شێوەیە لەوێ بەپێی کەتەلۆك خواردنمان پێ دەدرا. لە دوای چەند ڕۆژێك دابەزیمە ناو شاری (یالْتە) بۆ

دیتنی شوێنە خۆشو مێژوویـەکان، یەکـەم جـار ڕۆیشــتمە ئـەو کۆشـکەی کـە کۆبونـەوەی ســەرۆك دەوڵەتەکانی هاوپەیمانانی لەساڵی (1943) تێدا دەبەسترا، (سەرۆکی ئەمریکا ڕۆزڤیلـتو ســەرۆکی سۆڤیەت ستالینو سەرۆکی بەریتانیا چەرچیل) لەو کۆشکەدا بەیەك گەیبشتبوون کۆشکەکە کراوەتـە مۆزەخانەیەکی مێژوویی‌و وەك خۆی ماوەتەوە، ئەو کەلوپەلەی لەوکاتە لـە نـاوی دابـووە دەســتی لــێ نەدراوە. بەڕێکەوت چاوم بە کۆمەڵێك قوتابیانی زانکۆی ئاسیای ناوەڕاست کەوت هاتبوون بۆ گەشـت وگوزار بۆ دورگەی (قرم) لەگەڵیان کەوتمە قسەکردن، (گوتیان ئامادەبە دەڕۆینە سەردانی شـوێنەوارە مێژوویەکان)، ڕۆژی (2/7/1958) سەرلەبەیانی لەگەڵ قوتابیەکان لە(یاڵتە) دەرکەوتین بە نیازی شاری (باخچە سەرای) شاری ناوبراو لە سەردەمی پادشایەکانی دورگەی قرم پایتەختی دەوڵەت بووە.

سەردانی شوێنە مێژووییەکان: بەڵێ ڕۆژی (2/7/1958) بـەیانی لـە (یاڵتـە) دەرکـەوتین بـۆ شاری (باخچە سەرای) کەلە سەردەمەکانی پێشوو پایتـەختی شـایەکانی قـرم بـووە، کـە لـە یاڵتـە دەرکەوتین پێچاوپێچ سەرکەوتینە سەرچیای (ئای پـیتر) کاتێـك ســەرکەوتین دیـار بـوو لەســەر چـیا گۆڕەپانێکی خۆشکراوی پانو بەرین هەبوو، گۆڕەپانەکە ڕازاوەی گوڵو داری جوان بوو لە شێوە پارك لە ناوەندی گۆڕەپانەکە گۆرستانی ئەو پارتی زانانەی لە شەڕی ئەڵمانەکان شەهید ببـون بـوو، زۆربـەیان لەویێ بەخاك سپاردرابوون، گۆڕی دوو جەنراڵیشی لێ بوو، ماوەیەك وەســتاین دوای ســەرەو ژێـر بـەناو دارستانێکدا ڕۆیشتین بە درێژایی ڕێگا گوڵو گوڵزارو داری دەست چین بوو، کاتێـك گەیشــتینە شـاری (باخچە سەرای) ڕوومان کردە کۆشکە کۆنەکەی شای قرم، کۆشکی ناوبراو کراوە بە مۆزەخانە هـەموو کەلوپەلەکانی ماڵی شا وەکو خۆی ماوەتەوە بێ دەستکاری کردن شوێنی دانیشتنی شا چۆن ڕاخســتراوە وەك خۆیەتی‌و دەستی لێ نەدراوەو دەست لێدانیشی قەدەغەیە، لە دیدەنی ئەو کۆشکە گەورەیە ئـەوەی بەلامەوە سەرنج ڕاکێش بوو ئەوە بوو لەناو دالاَنەکەی بەردەرگای ژووری شا سەرێك دروست کـراوە کـە سەری ئافرەتەو دەجولێتەوە بەملاو ئەولاداو فرمێسك دەبارێنێ، دەربارەی ئەو سەرکە بۆیان باس کردین گوایە شا خۆشەویستێکی لێ مردووە بۆ ئەوەی لە بیری نەکات زانایەکان ئەوەیان بۆ دروست کردووە تا ئێستاش پارێزراوەو خەڵك سەیری دەکەن، بە زمانی فارسی‌و عەرەبیش لـە ســەری نوســراوە. لەشـاری باخچەسەرای دەرکەوتین بۆ دیتنی شوێنەوارێکی مێژوویی زۆرکۆن ئەویش شارێکی دروستکراوی کۆنە، مێژوەکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی ئەهرامەکان، شوێنەکە چیایە، هـەر چـوار دەوری هەڵـدێرە تاکـە ڕێگایەکی بۆ دەچێ لە هیچ لایەکی ترەوە ناتوانی بۆی بچی، ئەم شارە زۆر بە ئامێدی دەچێ، لەوانەیـە کەمێك سەخت تر بێت، ئـەو ڕێگایـەی دەچـێتە نـاوی دەرگایـەکی بـۆ دروســت کـراوە کـە جێگـای سەرسوڕمانە مرۆڤی ئەو سەردەمە چۆن ئەو دەرگایە گەورەو پتەوەی دروست کردووە!!

شوێنەکە ناوی (جفوودکالە)یە، ئەوەی ئەو دەستکاریە ببینیٚ بیر لەوە دەکاتەوە ئەو ئەشکەفتانە بەدەست کۆڵدراون‌و تیایدا ژیاون، ئەشکەفتە دروستکراوەکان زۆرن لە ناو ئەشکەفتەکان پاردەی لەسەر دانیشتن دروست کراوە کە بەڕاستی عەقڵێکی زۆر بە توانا بووە. هەر بەو شێوەش کۆمەڵە بیرێکی گەورەو زۆر قوڵ بە شێوەیەکی وەستاکاری لە شاخ کۆڵدراون، بیرەکان لە سەرەوەیان دەرگایەکیان هەیە هەر ئەوەندەیە زەلام دەتوانیٚ بڕواتە ناوی، لە ناوەوە زۆر بەرین‌و قوڵن کە جێگای سەرسوڕمانن. دروست کردنی ئەو بیرانە دەڵێن بە زستان بیرەکان پڕ دەکران لە بەفر بۆ کاتی مەترسی‌و ئابلۆقە، دەرگا گەورەکەش دیوارێکی بۆ کراوە دوو مەتر بەرینەو هەرماوە ڕێگاکانی هاتووچۆشی بەرد ڕێژ کراون‌و بەردەکانی شۆردراون‌و دەزاندریٚ زۆری لەسەر ڕۆیشتوون، ئەوەش ئەوەمان بۆ دەردەخات کە ماوەیەکی زۆر لەو شوێنە ژیاون. بێگومان (جفودکالە) کراوەتە مۆزەخانەیەك زۆر بەجوانی پارێزراوە، خەڵکێکی زۆر دەڕۆنە دیدەنی، لە ناو ئەو مۆزەخانەیەدا چەند گۆڕێکی لەبەرد داتاشراوی لێیە کە بەدەست دروست کراوە لە هی مسریەکان دەچیٚ، تەرمی شایەکانی ئەو سەردەمیان لە ناو دایە ،یەکێك لە گۆڕەکان دوو تەرمی لەناودایە کە ژن‌و مێردن، گۆڕەکە یەك بەردە جێگای دوو مردووی تێدا دروست کراوە لە نێوان هەردوکیان ناوبڕێکی زۆر تەنك هەیەو لە ڕاستی سەریان کونە. ئەوەی ڕاستی بێت ئەگەر باسی ئەو شتە کۆنانەی سەردەمی پێشووی مرۆڤی کۆن بکەین کە لەو شوێنە بینیمان قەت بەنوسین تەواو نابێت‌و نانوسرێت. کانتۆرێکی کۆنی دروستکراو لە دارگوێز لە ناو ژوورێکدایە کە تەمەنی (507) ساڵە. لەگەڕانەوەماندا ئێوارە هەر بەو ڕێگایەدا گەڕاینەوە کە پێیدا هاتبووین.

لە (1958/7/4) لە ناو دەریا بە بەلەمێك گەڕاین لەنزیك مێردڕەوی بەلەم وەستابووین دووبەدوو قسەمان دەکرد لەگەڵ یەکێك لە بریندارە خۆبەختکەرەکانی جەزائیر کە ناوی (منعیم) بوو، لە کاتی قسەکردنماندا پیرە پیاوێکی ڕووس لە نزیك ئێمەوە وەستا بوو، کاتێك گوێی لە ناوی کوردستان بوو لێمان نزیك کەوتەوەو پرسی: ئێوە کوردن؟ گوتم: (بەڵیٚ من کوردم فەرموو مامەگیان چیت دەوێت لەخزمەت دام بەپێی توانام). پیرە پیاوەکە زۆر بەدڵخۆشی‌و سۆزەوە گوتی: (من قەرزاری کوردانم نانی ئێوەم خواردووەو چاکەتان لەسەرم هەیە، من لە شەڕی (1914) لە کوردستان بریندار بووم کوردەکان نەیاندامە دەست تورکەکان، لەگەڵ کاروانێك بەڕێیان کردمەوە کوردستانی ئێران، کورد مەردن، نان دەرن‌و خاوەن شەڕەفن). زۆری هەوڵدا لەگەڵی بڕۆمەماڵیان نەمتوانی بڕۆم، چونکە دەبوایە بگەڕێمەوە سەنەتۆریا. بۆ جاری دووەم لەگەڵ قوتابیان ڕۆژی (1958/7/6) ڕۆیشتینە شارە خۆراگرەکەی (سیڤاستۆپۆل) بۆ دیدەنی پانارۆمای ئەو شارە، بەو ڕێگایە خۆشەدا ڕۆیشتین ئەوەی لە

قەد پاڵی چیا دەڕوات لە خوارەوەشی دەریایە، ماوەیەکی زۆر بەو ڕێگا خۆشەدا ڕۆیشتین کاتێک گەیشتینە شار چوینە هەندێ لەو شوێنانەی شەڕی تێدا کرابوو، لە دواییدا پانۆڕاماکەشمان بینی، ناتوانم ئەو باسە بکەم ئەوەی ئەوان بۆیان باس کردین دەربارەی ئەو شەڕانەی لەوێ کراون، لەو خۆڕاگریەی سوپای ئابلۆقەدراوی سۆڤیەت ئەو ماوە درێژە بەڕاستی مرۆڤ سەری لێ دەشێوێ، ئەگەر بیر لەو هەموو لێکدانەی ئەو هێزە شەڕ کەرانە بکاتەوە، ئەوەی زاندرا سێ ساڵ ئەو شارە لە ژێر ئابلۆقەدا بەبێ هیمداد مابۆوە، هەندێ جێگاش هەبوون ڕێگەیان نەدا بۆ دیدەنی بڕۆینە ناوی.

ڕۆژی(9/7/ 1958) سەر لە بەیانی بۆ جاری دووەم بەسەرکەوتمەوە گازینۆیەکانی تاڤگەی (ئووچان سو) ئەو شوێنە لە بەرزاییەکانی قەدپاڵی کێوی (ئای پیتر)ە شوێنی پشودانو کات بەسەربردنەو تا بڵێی خۆشە، بەسەر شاری یالتەدا دەڕوانێت، دەریای ڕەشیش بەتەواوی دیارە، کاتێک دانیشتبوین، بوو بەبارانێك هەر ئەوەندەمان بۆکرا هەریەکەمان بڕۆینە ژێر هەیوانێك تا بارانەکە وەستا. ڕۆژی (11/7/1958) سەرلەبەیانی بەئارەزوو جارێکی تر بەسەر کەوتمە سەرچیای (ئای پیتر)، لەوێ لەناو گۆڕستانی پارتیزانەکان خەریکی خوێندنەوەی نوسینی سەر کێلەکان بووم لە پڕێکا چاوم کەوت بە یەکێ لەو ئەفسەرانەی لە(باکۆ) دەرسیان بە ئێمە دەگوت ناوی (قولیف)بوو، ناوبراو هەر منی دیت گرتمیە باوەشو زۆر بە سۆزەوە چاکو چۆنی لەگەڵ کردم لە دواییدا بۆم دەرکەوت ناوبراو لەسەر ڕادار بوو، پێش ئەوەی ئەو ئەفسەرە ببینم ڕادارم لە دوورەوە دەدیت کە کاری دەکرد نەم دەزانی ڕادارە، کاتێك لەگەڵ (قولیف)کەوتینە قسەکردن ئەو گوتی: (سەری ئەو چیایە پڕە لە ڕادارو موشەك بە هۆی ئەو ڕادارانە هەموو شوێنە سوپاییەکانی تورکیا لەبەر چاوی ئێمە دیارن بەتایبەتی فڕۆکەخانەکانیان، هەر فڕۆکەیەك لە تورکیا هەڵدەستێ دەبیندرێت بۆ کوێ دەچێت، موشەکەکانیش داندراون ئاراستەن بۆ لێدانی ئەو شوێنانەی ئارەزومان بێت لێی بدەین). ئەو هەموو موشەکانە ڕوویان لە تورکیا بوو ئەوەی ڕاستی بێت زۆر بە وردی سەیری ڕادارەکانو موشەکەکانم دەکرد لەبەرئەوەی یەکەم جاربوو شتی وا ببینم. ماوەی چەند کاتژمێرێك لای ئەو مرۆڤە بەرێزە مامەوە لەو شوێنە بڵندو خۆشەی سەرچیای (ئای پیتر) لەوەێوە دەریایەکی بێ سنور دیارە هەموو هاتوچۆیەکانی ناو دەریا دیارە، پاپۆرەکان لە بەندەری یالتە وەستابوون بە کورتی وێنەیەکی وات دەخاتە بەرچاو لێی تێر نابی، لەگەڵ ئەو مامۆستایەم زۆر دواینو سەردەمەکانی باکۆمان یاد دەکردەوە، بە درەنگەوە مالاوایم لەو ئەفسەرە بەرێزە کردو گەڕامەوە یالتە.

ڕاگەیاندنی دەنگی شادی و ئازاد بوون

بەیانی ڕۆژی (1958/7/14) وەك ڕۆژەکانی پێشوو زوو هەستامەوەو دەستم دایە ڕادیۆ لە سەرەتاوە گوێم دایە ڕادیۆی مۆسکۆ بەڕووسی لە دەنگو باسی دەرەوەی گوتی: (لە پەیامنێری ڕۆژهەلاتی ناوەڕاستەوە ئەم هەواڵەمان پێگەیشتوە، لە عێراق کودەتایەك بووە، بەلام تاکو ئێستا هیچ شتێکی ڕوون لەم بارەیەوە نیە). لەگەڵ بیستنی ئەو دەنگ وباسە گشت گیانم کەوتە لەرزین کاتێك ئەمەم بیست هەر زوو خۆم پێچایەوەو ڕۆیشتمە هۆڵی گەورەو ڕادیۆ گەورەکەم کردەوەو بردمە سەر ئێستگەی عێراق بێ دەنگ بوو، بردم بۆ سەر ئێسگەی تورکیا مۆسیقای لێ دەداو ناوە ناوەش دەی گوت: (مەلیكو نوری سەعید دەگەنە ئەنقەرە کاربەدەستانی دەوڵەت لە پێشوازیانو چاوەڕێیانن). بە ڕاستی زۆر ئالۆز بووم دیسان بردمەوە سەر ئێسگەی کوردی عێراق هەر ئەوەندەم زانی بە دەنگ هاتوو گوتی: (ئێرە ئێستگەی کوردی کۆماری عێراقە). ئەمەم بیستو لە خۆشیان نەمزانی چی بکەم دەم گوت، تۆ بڵێی ئەمە خەون نەبێت؟! دەبێ ئەوە ڕاست بێت عێراق بوبێت بە کۆمار!؟ لە دوای پارچە مۆسیقایەك بەیانی ژمارە دووی شۆڕشی خوێندەوە ئەوکاتە دڵم ئارامی گرتو بۆم بە دیارکەوت بەڕاستی شۆڕش بەرپا بووە لە عێراق. لەوکاتەی بەیانێك بلاوکراوە کە (نوری سەعید) هەلاتوەو خۆی شاردۆتەوە ئەوەی بیگرێت (10000) دیناری خەلات پێ دەدرێت، ئەوکاتە بۆم دەرکەوت شۆڕش سەرکەوتووەو شۆرشگێران لە بەرەو پێش چوون دانو خەریکی دەستو بردنو پێچەقاندنن. ئیتر هەر لەو کاتەوە دەقیقەیەك لە ڕادیۆ دوور نەکەوتمەوە هەردەم چاوەڕوانی ڕاگەیاندنی نوێ بووم لە ڕادیۆ، پاش ئەوەی دڵنیا بووم شۆڕش سەرکەوت بروسکەیەکی پیرۆزباییم بۆ لێدان بە بۆنەی سەرکەوتنی شۆڕش لە دوای دووسێ ڕۆژ بروسکەکەم چەند جارێك بە کوردیو عەرەبی خوێندرایەوە، ئەوەی ڕاستیە تەنگاوو بوومو کەوتمە پەلە بۆ گەڕانەوەم بۆ (ئۆزبەکستان)، ئارەزووم بوو لەوکاتو ساتەدا بگەڕێمەوە لای باوکم لە ئۆزبەکستان. ئەو ڕۆژانەی لە دوورگەی قرم مامەوە لە دوای سەرکەوتنی شۆرشی (14ی گەلاویژی 1958)کۆمەڵێك نامەو بروسکەی پیرۆزبایی سەرکەوتنی شۆڕشی عێراقیان بۆ ناردم دۆستو برادەران. ئێوارەی ڕۆژی (1958/7/17) بەسەر کەوتمە ناو دارستانی سنۆبەرەکان لە قەد پاڵی کێوی (ئای پیتر) لە شوێنێك دانیشتم بە دلێکی شادەوە پارچە هەڵبەستێکی سەر پێیم نووسی بە ناوی موژدە ئەگەر چی ئەوەندە بە هێز نەبوو، بەلام لەگەڵ سەردەمەکە دەگونجا. ئەوەندە ماوەی لەوێ مامەوە بەردەوام لە تەنیشت ڕادیۆ دادەنیشتم گوێ ڕایەڵی دەنگوباس دەبووم لەو دەمانەی گوێم لە ڕادیۆ دەگرت برادەرەکانم کۆمەڵێك وێنەی منیان گرتبوو بێ ئەوەی ئاگام لێ بێت.

لە ڕێکەوتی (1958/7/19) داوام کرد بگەڕێمەوە بۆ ئۆزبەکستان، ئەگەرچی هێشتا دە ڕۆژم

مابوو که لەوێ بنێنمەوە، بەلاّم بەرپرسی (سەناتۆریا) ڕازی نەبوو بڕۆم ئەوەندەی هەولّم دا لەگەڵی‌و باسم بۆ کرد کەوا دوور نیە بەڕێمان بکەنەوە بۆ عێراق‌و ئەوە باوکم بروسکەی بۆ کردوم کە زوو بگەڕێمەوە لای ئەوان لە(تاشکەند) هەر ڕێگای نەدا، ئەو داواکاریە درێژەی کێشا تا ڕۆژی (1958/7/26) لە ڕۆژی دیاریکراودا ئامادە بووم بۆ ڕۆیشتن، سەرلەبەیانی دوای ماڵئاوایی لەو برادەرانەی ئەو ماوەیە لەگەڵیان بووم‌و لە کارمەندانی بەڕێوەبەرایەتی (سەناتۆریا) بە شێوەیەکی تایبەتی (لیووبا خانم) ئەوجا دەرکەوتم‌و دابەزیمە شاری یالّتەو لە وێشەوە بەو ڕێگایەدا گەڕامەوە کە پێیدا هاتبووم بۆ شارە خۆشەکەی (یالّتە)، کاتێک گەیشتمە (سیمفیرۆپۆل) ڕۆیشتمە فرۆکەخانە کارتی فڕۆکەم بڕی بۆ (ئۆزبەکستان) پێش ئەوەی بەڕێ بکەوم بروسکەم بۆ کاك (ڕەحیمی قازی) کرد گوتم وا دەگەڕێمەوە بە ڕێگای باکۆ بۆ تاشکەند بەلّکو بتوانم لە فرۆکەخانەی باکۆ بتانبینم ..
بێگومان لە فرۆکەخانە ماوەیەکی زۆر چاوەڕوانی نۆرەمان کرد تا فرۆکەی ئێمەش هات، ناوە ناوە ناویان دەخوێندینەوە هی ئەو فرۆکانەی دەڕۆیشتن کاتێك ناوی فرۆکەی ئێمە خوێندرایەوە ڕۆیشتینە ناو فرۆکەو دانیشتین ئینجا بەڕێ کەوتین، فرۆکەکە کەوتە کارو بەسەر شاری (سیمفیرۆپۆل)دا تێپەڕ چوو، ڕوو لە کێوەکانی (قەفقاس) فرۆکەی (لیووشین) لە زۆر شوێن بەسەر هەورەکاندا دەڕۆیشت کاتێك لە فرۆکەخانەی(دنیپرۆپیترۆڤیسکی) نیشت‌و لەوێ پشوێکماندا ئینجا بەڕێ کەوتینەوە بەسەر دەریای (کاسپی)دا ڕۆیشتین بەرەو باکۆ، ماوەیەکی زۆر لەسەر دەریا ڕۆیشتین لە فرۆکەخانەی باکۆ نیشتینەوە.
دیار بوو کاك (ڕەحیم)و هاوڕێکانی چاوەڕوانی منیان دەکرد، لە دوای بەیەك گەیشتن کاك ڕەحیم گوتی: (دەبێ لای ئێمە بمێنیتەوە چەند ڕۆژێك لە غەمی کارتی فرۆکەدا مەبە ئێمە کارتی ڕۆیشتنەوەت بۆت وەردەگرین)، بەو شێوەیە نەیان هێشت بڕۆم لەوێ مامەوە لەگەڵیان ڕۆیشتمە باکۆ لە یەکێ لە میوانخانەکانی باکۆ دابەزین ئەو ڕۆژو شەوەش تا درەنگ دانیشتین‌و کوڵی دڵمان لە قسەکردن ڕشت لە گشت ڕوێکەوە. ڕۆژی دوایی نانی نیوەڕۆمان لە ماڵی کاك (ڕەحیم) خوارد ئەو ڕۆژە دواین دەربارەی ئەو بارودۆخەی ڕێ ڕۆیشتن‌و ڕوداوەکانی، دەربارەی ئەنجومەنە کاتیەکەی بۆ کوردان بڕیاری لەسەر درا بوو پرسیم: (کاك ڕەحیم دیکۆمێنتەکان پارێزراون وەك پێویست؟) کاك ڕەحیم گوتی: (بەلّێ تا وتاری میرحاج لەسەر کاسێت تۆمارەو دەمێنێ، جیا لە نوسین)، ئەوندە ڕۆژانەی لای ئەوان بووم چاومان بە سەرکردەکانی پەنابەرانی ئازربیجانی ئێرانی کەوت، لەگەڵیان دانیشتین‌و باسی زۆر شت کرا، ئەوەی پەیوەندی بەهەردوو لاوە هەبوو، هەروەها لە بارەی ڕۆژنامەی کوردستان ئەوەی لەگەڵ ئەوان بە یەکەوە دەردەکرا زۆر بەوردی لەسەری دواین، هەوڵ درا ئەو کەم‌و کورتیانەی تێیدا ڕەچاو دەکرا چارەیان بۆ بدۆزرێتەوەو نەمێنن‌و ڕۆژنامەکە تەواو شێوەی زمانی نوسینی زمانی کوردی بە خۆیەوە بگرێت‌و

پێویسته دووربکەوێتەوە لە وشەی عەرەبی‌و فارسی‌و تورکی، لەو ڕەوەوە شتێکم نووسی لە ژێرناوی نهێنیم لە ڕۆژنامەی کوردستاندا بلاْوکرایەوە.

شەوێك لە پارکی (کیرۆف) بانگ کراین کۆمەڵێك هونەرمەندە گۆرانی بێژەکانی ئەوانەی ناسراوی (ئازربایجان)ن لەوێ گۆرانیان دەگوت کاتێ ئێمەیان بینی چەندین گۆرانیان بە کورد هەڵگوتن، بێگومان ئەوەش بۆ دڵخۆشی ئێمە بوو، ئەو سێ چوار ڕۆژەی لەوێ بووم بە خۆشی لەگەڵ کاك (ڕەحیم)و برادەرانی سابلاْغیم ڕابوارد، دووسێ ئێوارەش دەرکەوتینە (بۆلڤاری) سەر لێواری دەریاو گەڕان بەناو شاردا. ڕۆژی گەڕانەوەم بۆ ئۆزبەکستان کاك ڕەحیم‌و برادەرەکانی لەگەڵم هاتنە فرۆکە خانەو لە باکۆ بەڕێیان کردم، ئەو فرۆکەیەی پێی ڕۆیشتم دوای نیوەڕۆ لە باکۆ بەڕێ کەوت فرۆکەکەمان بەسەر دەریادا دەڕۆیشت لەگەڵ ئەوەی دنیا تاریك داهات لە فرۆکە خانەی (ئاشخاباد) پایتەختی (تورکمەنستان) نیشتەوە لەوێ کەمێك وەستاین بەو شەوە ڕۆیشتیمە تاشکەند، کاتێك گەیشتمەوە ئۆزبەکستان دیاربوو کوردە پەنابەرەکانمان تەواو تەنگاوو ببون بۆ گەڕانەوە چاوەروانی ئەوە بوون کەی بەڕێ دەکرێنەوە بۆ عێراق، هەر لەوکاتەوە چاوەڕان بووین تا مانگی (1959/3) لە دوای پێنج مانگ بێدەنگی نامەیەکی داواکاریمان دایە دەسەلاْتدارانی سۆڤیەت بۆ ئەوەی بزانین بۆ بەڕێمان ناکەنەوە ئەگەر بەڕێشمان دەکەنەوە بەڵکو پەلە بکەن لە بەڕێ کردنەوەمان بۆ نیشتمان، بۆیە ئێمە پێویستیمان بەوە هەیە بزانین هۆی ڕاگرتنمان چیە؟

ئەبێ ئەو ڕاستیە نەشارینەوە ئەوەندە ماوەی لە دوای شۆڕشی (14ی تەموز) لە سۆڤیەت ماینەوە، بە قەدەر ئەوەندە ساڵەی لەوێ بووین ئالۆزو دڵتەنگ نەبووین، زیاتریش لەبەرئەوەی دیار نەبوو بۆچی‌و لەبەر چی ڕاگیراوین !! هەر ڕۆژێکمان لێ ببوو بە ساڵێك. ماوەی هەشت مانگ ڕاگیراین. ئەو ماوەیەی بە هیوای گەڕانەوە بووین هەوڵمان ئەوەبوو هەندێ کەلوپەلی بە کەڵکی هێنانەوەی ئێمە دەهات لەگەڵ خۆمانی بێنینەوە بۆ عێراق بکرین، بۆ ئەم مەبەستە دەگەڕاین بە دوای پێویستیەکان. لەدوای ئەوەندە ڕاگرتن وامان لێهاتبوو بێ ئومێد ببین‌و بلێین ئەو کەلوپەلانە کە کڕیبومان لێی پەشیمان ببینەوە، دوای هەشت مانگ ئەوجا بڕیاری گەڕانەوەمان پێ ڕاگەیندرا. تەنگاوی ئێمە زیاتر لەوە بوو لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی(14ی تەمووز) مەلامستەفاو هەندێ لەوانەی لای خۆی بوون، لە مۆسکۆ لەگەڵی گەڕانەوە تەنیا میرحاج لە ئۆزبەکستان بوو، بردیان بۆ ئەوەی لەگەڵ مەلامستەفا بگەڕێتەوە، (میرحاج) پێش ئەوەی بەڕێی بکەنە مۆسکۆ داوای کردبوو کە ئەو ناگەرێتەوە عێراق‌و لە سۆڤیەت دەمێنێتەوە، کەچی سۆڤیەتیەکان ناچاریان کرد لەگەڵ (مەلامستەفا) بگەڕێتەوە عێراق، ئەوەبوو ئەوان لە ڕێگای حکومەتی (چیکۆسلۆفاك)ی بەڕێ کرانەوە بۆ عێراق، دوای

گەڕانەوەی ئەوان بە هەشت مانگ ئەوجا حکومەتی عێراق میرحاجی ناردەوە سۆڤیەت بۆ ئەوەی پەنابەرە بارزانیەکان ڕێك بخات بۆ گەڕانەوەیان. ئەوەی ئاشکرایە لە پێش بەرپا بوونی شۆڕشی گەلانی عێراق لە (14ی تەمووزی 1958) حکومەتە داردەستەکەی عێراق دەرگای ئازادی داخستبوو، بەلاَم لەگەڵ سەرکەوتنی ئەو شۆڕشە مەزنە دەرگا کراوە بۆ ئازادیخوازان، ئەوەبوو پێش گەڕانەوەمان بۆ نیشتمان لە کۆتایی ساڵی (1958)وسەرەتای (1959) دەستەیەك لە نوێنەرانی ئاشتی خوازی عێراقی لەکوردو عەرەب هاتنە یەکێتی سۆڤیەت، کاتێ ڕاگەیەندرا دەستەی ناوبراو سەر دەدەن لە (ئۆزبەکستان) ئێمە چاوەڕوانیان بووین، پێش بگەنە (تاشکەند) من لەگەڵ قوتابیانی زانکۆی ئاسیای ناوەڕاست ڕۆیشتمە پێشوازیان لە فرۆکەخانەی تاشکەند، کاتێك دابەزین لە پێشان کارمەندانی دەوڵەتی ئۆزبەکستان پێشوازیان کردن لە دواییدا نۆرەی قوتابیان هات، لەوکاتەی دەستم نایە ناو دەستی (شێخ لەتیف)و گوتم: (زۆر بەختەوەرم کە چاوم پێتان کەوت)، لەگەڵ قسەکانی من ناوبراو گوتی: (لێرە بوەستە،)منیش لەوێ وەستام لە دوای کۆتایی پێشوازی کەران ڕووی لەمن کردو گوتی: (تۆ لەو کوردە پەنابەرانەی کە لەگەڵ مەلامستەفا لێرە بوون)؟ گوتم: بەڵێ ، هەرزوو بە موتەرجیمی گوت: (پێیان بڵێ ئەو پیاوە لەگەڵ من دەبێت تاکو لێرەم). لەگەڵ ئەوان ڕۆیشتم لە میوانخانە دابەزین، بەختەوەرانە لە میوانخانە بە دیدارو ناسینی مامۆستای بەرزی کورد مامۆستا (گۆران) شاد بووم، ئەو شادبوونەم یەکێك بوو لە ئارەزوەکانم، وە هەروەها لەگەڵ (مەهدی حەمیدو جمیل ڕۆژبەیانی) یەکترمان ناسی، ڕۆژی سێیەم دەستەی ئاشتیخوازان سەریاندا لەو شوێنەی کوردە پەنابەرەکانی لێ نیشتەجێ ببون کەلە شارۆچکەی (ڤریڤسکی) بوو. دەستەی ئاشتیخوازان بریتی بوون لە: (شێخ لەتیف شێخ محمود، مامۆستا گۆرانی شاعیر، مەهدی حەمیدو جمیل ڕۆژبەیانی) بوون لەگەڵ برادەرانی عەرەب.

ڕۆژێکی تەواو لە (ڤریڤسکی) مانەوە میوانی (شێخ سلێمان بارزانیو سلێمان بەگ) بوون، لەو گەشتەدا کۆمەڵێك وێنەمان گرت، بێگومان ئەوەندە ڕۆژانەی لە (ئوزبەکستان) بوون، لە گەڵیان بووم لەسەر داوای (شێخ لەتیف)، سەردانی زۆر شوێنیان کرد، ڕۆژێك ڕۆیشتینە سەمەرقەند سەریاندا لە ئارامگای شای نەخشەبەند، بەو شێوە لە تاشکەندیش زۆر گەڕان سەریان لە شوێنەکۆنو مێژوویەکاندا. ئەو ماوەیەی لە ئۆزبەکستان مانەوە توانیم ئەو نوسینەی لە (ئنسکلۆپیدیا)ی سۆڤیەتی لە سەر (شێخ محمود) نوسرابوو لە ڕووسیەوە بۆم کردن بە کوردی لە سەر داوای شێخ لەتیف دوایی نوسینەکەی لەگەڵ خۆی بردەوە.

لە دوای چاوەڕوانیەکی زۆر لە ناوەڕاستی مانگی دووی (1959) ئاگادارکراین کە دەگەڕێینەوە،

ئەوکاتە دەست کرا بە چاك کردنی بەڵگە نامەکان ئەوانەی پێویست بوون بۆ گەڕانەوە، بۆ ئەو مەبەستە میرحاج لە عێراق گەڕایەوە سۆڤیەت بۆ ئامادە کردنی کوردە پەنابەرەکان بۆ گەڕانەوەیان بۆ نیشتمان، ناوبراو کەوتە کارکردنو کۆبونەوەی بەوانەکرد کە ژنیان سۆڤیەتی بوون، پێی ڕاگەیاندین کەوا دەگەڕێنەوە بۆ وولاتو ڕێگاش دراوە ئەوەی ژنی هەیە لەگەڵ خۆی بیبات ئەوەی بیەوێت لەگەڵ مێردی بڕواتە عێراق، میرحاج گوتی: (داوام لە ئێوە ئەوەیە هەریەکێك لە ئێوە ڕاستی بە ژنەکانتان بڵێن، لەبەر ئەوەی ئەوان لەگەڵتان دێن، هەموتان باش دەزانن ژیانی ئەوان جیاوازیەکی زۆری هەیە لەگەڵ ژیانی ئێمە، دەبێ ئەو ڕاستیە بڵێن،ئەوەی لێرە هەیە لە عێراق نیە، چونکە ئەگەر لەو شوێنەی کە ئێوەی لێ دەژین، لەبەر ئەوە تکایە درۆیان لەگەڵ مەکەن لە دواییدا گرفت بۆ خۆتان دروست مەکەن دوایی بێنە ئەویّو ڕازیش نەبنو بگەڕێنەوە دەبێتە شەرمەزاریەکی تر).

(میرحاج) داوای لێکردین بەڕاستی باسی ژیانی کوردەواریان بۆ بکەینو پێیان بڵێین دواکەوتنی ئێمە لەگەڵ پێشکەوتنی ژیانی ئەوان زۆر لێك دوورە. ئەوەی دیار بوو میرحاج زۆر ماندوو بوو، بۆ ڕاپەڕاندنی کارەکان زۆری هەوڵدا بۆ ئەوەی تووشی گیرگرفتو ناڕێکیو نا لەباری نەبین لە داهاتوودا لەگەڵ ئافرەتەکانمان ئەوانەی کە دەهاتن بۆ کوردستان، ناوبراو هەولێکی زۆری دا ڕاستی بەو ئافرەتانە بگوترێت، ئەوانەی بەنیاز بوون لەگەڵ مێردەکانیان بێن بۆ عێراق ئەگەر ڕاستیان پێ بگوترێت ئەوکاتە ئۆباڵی خۆی دەکەوێتە سەرخۆی، ناڵێت نەمزانی.

بەشی شـــەشـەم

شۆڕشی 14 ی گەلاوێژی 1958 لە عێراق و گەڕانەوەمان بۆ نیشتمان

ئەوەی جێگای دڵخۆشیو شادیمان بوو لەگەڵ سەرکەوتنی شۆڕشی (14ی گەلاوێـژی 1958) لـە عێراق دەرگا کرایەوە بۆ دەربەدەرو پەنابەرەکان ئەوانەی دوور لە وولات بـوون کـە بگەڕێنـەوە باوەشـی گەرمی نیشتمانی خۆشەویستمانو ناو کەسو کارەکانیان، بێگومـان ئێمـەش لـەو پەنابـەرە ئاوارانـە بووین بگەڕێینەوە نیشتمانمان کوردستانی پاوان کراو. ئەوەی بە دیار کەوت لەدوای بەرپابونی شۆڕشـی گەلاوێژی پێشکەوتنخواز بە ماوەیەکی کورت مەلامستەفاو چەند کەسێکی تری لەگەڵ گەڕانەوە، لـە ڕێگای حکومەتی (چیکۆسلۆفاکیا)ئەوان بە فرۆکە گەڕانەوەو ئێمە ماینەوە بۆ ماوەی هەشـت مـانگ لە سۆڤیەت چاوەڕوانی گەڕانەوە بووین، ئەوە بوو لە مانگی (2/1959) ئاگادار کراین کەوا بڕیـاری گەڕانەوەمان دەرچوە.

هەروەك لە سەرەوە نوسراوە میرحاج لە عێراق گەڕایـەوە سـۆڤیەت بـۆ ئامـادەکردنو ڕێکخسـتنی ئەوانەی بڕیار بوو بگەڕێنەوە عێراق، هەر لەو ڕۆژەوە کە ناوبراو گەیشتەوە سۆڤیەت کوردەکان کەوتنـە دەستو برد بۆ خۆ کۆکردنەوەو ئامادەکردن، میرحاج کۆبونەوەی بە هەمووماں کرد بـە درێـژی بۆمـان دواو پێشی ڕاگەیاندین کە حکومەتی شۆڕش لە عێراق ڕازی بووە بە گەڕانەوەمان داواشی لە سۆڤیەت کردوە بۆ ئەوەی ڕێگا بدات بەژنومنداڵی کوردە پەنابەرەکان، ئەوانەی لە سۆڤیەت ژنیـان هێنـاوە لـە گەڵیان بگەڕێنەوە عێراق، بەو مەرجەی ئـەو ژنـە سـۆڤیەتیانەی کـە ڕازی دەبـن لەگـەڵتان بـێن بـا بفەرموون، تەنیا دوبارە تکام ئەوەیە ڕاستیان لێ مەشارنەوە با ئەوە بزانن کە وولاتی ئێمەو ژیانی ئێمە لەگەڵ ولاتی ئەوانو ژیانی ئەوان زۆر لێك دورن، ئەگەر ئەو ڕاستیەیان ئێستا پێ بڵێن ئەوکاتە تـاوان ناکەوێتە سەر شانی ئێوە، بەڵکو خۆیان ئەو بارە هـەڵ دەگـرن ئـەو سـەر کێشـەیە لـە ئێـوە بـەدوور دەکەوێتەوە.

لە سەر ڕۆشنایی ئەو بڕیارەو بـەپێی خۆئامـادەکردن لـە ڕۆژی(23/3/1959)دا ئێمـە بەشـی زۆرمان لە وێستگەی شەمەندەفەری شارۆچکەی (ڤریڤسـکی) ئـەو شـوێنەی ئێمـەی لـێ نیشـتەجێ کرابوین کۆکردینەوەو کەلوپەلەکانیان لە شەمەندەفەر بارکردو چاوەڕوانی بەڕێ کەوتنی شـەمەندەفەر بووین، ئەوەی زۆر نیگەرانی کردم لەوکاتو ساتەی شەمەندەفەر وەستابوو بەڕاستی دیـدارێکی زۆر بـە پەرۆش دەکەوتە بەرچاوم ئەوەیش ئەوە بوو کەس وکاری ئەو ژنانەی لەگـەڵ پیاوەکانیـان ئامـادە بـوون بڕۆنە عێراق لە ناو فارغۆنەکانی شەمەندەفەر باوەشیان لە یەکترگرتبوو بـە چـاوی پـڕ لـە فرمێسـك

سەیری یەکتریان دەکرد ئەو دەمە بەلامــەوە گــرانترین کــات بــوو ئــەو دیــدارە غەمناکــە، لەوکاتــەدا شەمەندەفەر زەنگی ئامادەبوونی لێداو خەڵکەکە بە دڵتەنگیو گریــانو پەرۆشــەوە لــە شــەمەندەفەر دابەزین لە کاتی جولانەوەی شەمەندەفەر دەستیان بۆ یەکتر بڵندکردوو دوا ماڵ ئاواییان لە یــەکترکرد. لە کاتژمێر دە، شەمەندەفەر کەوتەڕێ بــەرەو تاشــکەند، کاتێــك گەیشــتینە نــاو تاشــکەند لــەوێش وەستاین ئەوانەی لەوێ بوون هەڵمان گرتنو بەرێ کەوتین بە هەمان ڕێگادا گەڕاینەوە،ئەوەی یانزە ساڵ پێیدا هاتبووین بۆ ئۆزبەکستان لە ئاسیای ناوەڕاســت. ئــەوەی شــایانی بــاس بێــت ئەوەیــە لــە کــاتی گەڕانەوەماندا هەندێك لە بارزانیەکان نەگەڕانەوەو لەوێ مانەوە، هەرچەندە هەوڵێکی زۆریــان لەگــەڵ درا بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە،بەڵام هەوڵەکان هەمووی بێ ئاکام بوونو ڕازی نەبوون بگەڕێنــەوە، بێگومــان ئەوەش بارێکی گران بوو بــۆ کــەسوکاریان کــە بــەو شــێوەیە بگەڕێنــەوەو ئــەوانیش لــەوێ بمێنــەوە. بەرەبەیانی ڕۆژی (1959/3/24) لە تاشکەند بەرێ کەوتین شەووڕۆژ بێ وەستان دەڕۆیشــتین تــەنیا ئەو کاتەی شەمەندەفەر دەوەستا کە پێویستی بە شتێك هەبوایە یان مەکینەی بگۆڕێت، بــەو شــێوەیە چەند شەوو ڕۆژێك لە زەوی کۆماری (قازاغستان) بەرەو سەروو ڕۆیشتین تا گەیشتینە شــاری (ســۆلی لیتسکی) لەوێوە بەرەو ڕۆژئاوا سوڕاینەوە تا گەیشتینە شاری (ئۆرالسك) بەرۆژ بە شاری (ئــنگلس)دا تێپەڕین لە شاری (سەراتۆف) جارێکی تر بەرەو سەروو ڕۆیشتین شــەو بەدرەنگــەوە گەیشــتینە شــاری (میچۆورینسکی) لەوێ بەولاوە بەرەو خوارەوە ڕۆیشین تا گەیشتینە (ڤۆرونیژ) لەوێوە جارێکی تــر ڕووەو ڕۆژئاوا ڕۆیشتین لە شاری (کوورسك) بەرەو (خــارکۆف) لــە دوای گەیشــتینە (کیروڤــۆگراد) ئێــوارەی ڕۆژی (1959/4/2)گەیشتینە (ئەدیسە) بەندەری پاپۆڕەکان.

ئەوەی دەمەوێ باســی بکــەم هــەر لــە شــاری (ســەراقۆفەوە) تــا گەیشــتینە (ئەدیســە) بــە نــاو دارستانێکی پڕ لە دارو درەختی جوانی سنۆبەرو پەرکو دارەکانی جــۆراو جــۆرو شــارو دێهــاتی ڕێــكو پێکی شینا وەردی دەشتاییەکاندا تێپەڕ بووین لە زۆر شوێن شاری نوێو دێهاتی نوێ ئەوانەی لە شــەڕ وێران کرابوون دیار بوو نوێ کرابونــەوە، دەتــوانم بڵــێم ئەوەنــدە ڕۆژانــەی لــە ڕێگــا بــە شــەمەندەفەر دەڕۆیشتین هەر لە تاشکەندەوە تا گەیشتینە (ئەدیسە) لەبەر خۆشی ڕێگا وامان دەزانی شەوو ڕۆژێکە چەند لەبەر جوانی دیمەنی سروشــتی ئــەو شــوێنانەی پێیــدا تێپــەڕ دەبــووین، ئەوەنــدەش لەبــەر ئــەو شەمەندەفەرەی ئێمەی هەڵگرتبوو هەموو شتێکی پێویســتی تێــدا هــەبوو ئــەوەی بتویســتبایە، جیــا لەوەش هەرکەسەی جێگای خۆی هەبوو، فارغۆنێکی تایبەتی هەبوو بــۆ دانیشــتنو خوێندنــەوەو کــات بەسەر بردن، لە کاتێکا گەیشتینە بەندەری (ئەدیسە) زووبەزوو دەست کرا بە گواستنەوەی کەلوپــەلی ناو شەمەندەفەر بۆ ناو پاپۆڕ، ئەو پاپۆڕەی داندرابوو ئێمەی پــێ بگەڕێینــەوە نیشــتمان. ئــەوەی ســود

بەخش بوو لەو ماوەی وەستاین لە(ئەدیسە) توانیمان هەندێ شوێنی (ئەدیسە) کە نزیك بوو لە بەندەر ببینین، ئەوەی زۆر دڵخۆشو دڵگیر بوو بەندەر لە هەموو شوێنێك سەرنج ڕاکێش تر بوو لەبەرئەوەی ئەوەندەی پاپۆر تێدا وەستا بوون نەت دەزانی سەیری کامەیان بکەی، زۆر بە ئارەزووەوە تا تاریك داکەوت بە دیار دیمەنی دەریاو بەندەرەوە وەستام بە درەنگەوە ڕۆیشتمە ناو پاپۆر، هەریەکەمان چوینە ئەو شوێنەی بۆمان دیارکرابوو، بەلاّم ئەوەی مالّو منداڵیان هەبوو شوێنی تایبەتیان پێدرا بوو، پاپۆڕەکە زۆر گەورە بوو ناوی (گرووزیا) بوو پاپۆڕی ناوبراو هی گواستنەوە بوو دیارکرابوو ئێمە بگەیێنێتەوە عێراق، لە کاتێك دنیا تاریك داهات هەریەکەمان بەپێی ئەو کارتەی پێیدرابوو ڕۆیشتینە شوێنەکانمان، وەك گوتراوە (گرووزیا) پاپۆرێکی گەورە بوو لە بەندەری (ئەدیسە) تەنیا پاپۆری لەو گەورەتر (راسیا) بوو لەبەندەرەکە وەستابوو وەك زاندرا ئەو پاپۆرەی ئێمەی سوارببوین بۆ گەڕانەوە زۆر جاری دیکەش بەو ڕێگایەدا ڕۆیشتووەو شارەزا بوو، لە ڕێك وپێکیو پاكو خاوێنی ئەوەندەی باسی بکەیت هەر کەمە، لە گشت ڕوێکەوە شوێنی وای تێدابوو وەك هۆڵی سینەماو مەکتەبەو هۆڵی خوێندنەوەو ناو دالاْنەکانو گۆمی مەلەوانی کە جێی سەر سوڕمان بوون. شەو دوای ئەوەی نانمان خوارد هەرکەسەو لەشوێنی دیاریکراوی خۆی پشومان داو خەوتین لە درەنگی شەو پاپۆڕ لە (ئەدیسە) بەڕێ کەوت ئاگاشمان لێ نەبوو کەی لە بەندەر دەرکەوتین ئەوەندەمانزانی وا لە ناوەندی دەریای (ڕەش) دەڕۆینو لە ئاو زیاتر هیچ دیار نیە.

لە ئەدیسە بەڕێ کەوتینو وولاْتی سۆڤیەتمان بەجێ هێشت: دوای ئەوەی بە شەو لە(ئەدیسە) دەرکەوتین بە ناو دەریای ڕەش کەوتینە ڕێ بەرەو ئەو دەریایانەی دەکەوتنە سەر ڕێگامان، ئەو شەوە تا بەیانی ڕۆیشتین بەیانی بەڕادیۆی ناو پاپۆر ئاگادار کراین ئەوانەی لە قاتی سەرەوەو خوارەوەن بڕۆنە قاتی ناوەڕاست بۆ چێشت خواردن لە چێشتخانە، کاتێك چوین بۆ شوێنی خواردن چێشتخانەکە زۆر ڕێكو پێك بوو هەرکەسەو دەچوو نانی دەخوارد، زۆر بەسەروبەر خەڵك بەڕێ دەکران ئەوانەی لەوێ کارمەند بوون ئیشو کارەکانیان بەپەلە ڕادەپەڕاند. دوای نان خواردن دەرکەوتینە سەر مێردڕەوەکانو سەربانی پاپۆڕ لە گشت لایەك شوێنی دانیشتن هەبوو لە سەرەوەش گۆماوێکی مەلەو گۆڕەپانێکی یاری کردن هەبوون، ئەوەی دەمەوێ بیلێم ئەوەیە کاتێك بەتەواوی سەیری پاپۆڕمان دەکرد وەك گەڕەکە خانوێکی گەورە لەسەر ئاو بڕوات وابوو لە کاتی ڕۆیشتن سەیری پاپۆڕمان دەکرد لە ناو دەریا زۆر لە ئۆتۆمبێل خۆشترو چالاکتر دیاربوو، ئەوەندەش جوان دەکەوتە بەرچاو لە ناو ئاو ئەوها توند دەڕوات واتدەزانی دەخوشێت. ئەوەی شایانی باسە ئەو پاپۆڕە گەورەیە ئەوەندەی خەڵكو بار هەڵگرتبوو بەو بارە گرانەشەوە لە ناو ئەو ئاوە بێ سنورە بێ وەستان دەڕۆیشت زۆر بە سوکی واتدەزانی هیچی پێنیە دەبێ

بلێین ئەوە خزمەتێکی گەورەیە بە مرۆڤایەتی دەکرێت جیا لە سودی دارایی، ئەگەر بە ووردی سەیری ئەو دەستکاریە بکرێت بە دەستکەوتێکی گرنگی دەزانی، بەلاّم بە پەرۆش بووم چەندین سالّ لەوێ ماینەوە نەمان توانی فێری لێخوڕینی ئۆتۆمبێلیش بین نەك پاپۆڕ! لە کاتێك لەگەلّ منداڵەکانم ڕۆیشتینە هۆڵی خوێندنەوە لەوکاتەی خەریکی خوێندنەوەی گۆڤارێك بووم لەو کات‌و ساتەدا خێزانم زۆر بە سەر سامی سەیری کردم‌و گوتی: (زرار ئەوەچیە ڕەنگت تەواو گۆڕاوە هەستە بڕۆینەوە ژورەکەمان). هەستام ئاوم خواردەوەو هەندێ ئاوم بە دەم‌و چاوم داکردو ڕۆیشتمە لای دکتۆر، لەدوای سەیرکردنم پرسی: (چی گرانت هەلّگرتووە؟) گوتم (نەخێر هیچی گرانم هەلّ نەگرتوە)، گوتی: (بیرت لە چی کردۆتەوە؟) گوتم: (بلّێم چی؟).

بۆ ئەوەی لە بیرکردنەوە دوور بکەومەوە ڕۆیشتمە ژوری مەکتەبە سەیری کتێبەکانم کرد کەمێك هاتمەوە سەرخۆ دلّ تەنگیەکەم لە بیرچووەوە، دیار بوو مەکتەبەکە جۆرەها کتێبی تێدا بوو ڕوسی‌و هی نەتەوەکانی تریش، ئافرەتێکی لێبوو کارمەندی مەکتەبەکە بوو هەرکتێبێکی داوات دەکرد یەکسەر دەیدایە دەستت لەوێ کەمێك لەگەلّ ئافرەتەکە کەوتمە قسەکردن ناوی (ماریانە) بوو زۆر وشیار بوو پرسی: (لە مێژە لە سۆڤیەتی؟) گوتم: (زیاتر لە دوازدەسالّە لە سۆڤیەتین)، بەلاّم تەنها لە شوێنێك نەبووین ماوەیەك لە ئازربایجان بووین، چەندین سالّیش لە ئۆزبەکستان بووین. ماریانە گوتی: (وا دیارە خوێندوتە لەو ماوەی لە سۆڤیەت بوی بۆیە ڕوسی ئەوەندە باش دەزانی، چونکە زمانی ڕوسی زۆر زەحمەتە بۆ فێربوون؟) گوتم: (بەلّێ خوێندومەو ژنیشم سۆڤیەتیەو قسەکردنمان بە ڕوسیە وە زۆریش دەخوێنمەوە سودم لە کاتی بەتالّم وەرگرتوەو لە دەستم نەداوە). لەو گفتووگۆیە دابووین هاتن پێیان گوتم (زرار برۆ لای شێخ سلێمان ئیشی پێتە)، ڕۆیشتمە لای شێخ سلێمان، باوکم لەلای دانیشتبوو ناوبراو گوتی: (کەپیتانی پاپۆڕ داوای کردوە کەسێك لە ئێمە بڕوات پەیوەندی بە کەپیتانەوە بکات‌و کوردی‌و ڕوسی باش بزانێ منیش ناوی تۆم داونەتێ بڕۆلای‌و خۆتی پێ بناسێنە بزانە چی دەوێ بۆی بکە، هەر ئەوکاتە چومە لای کاپیتان خۆم پێ ناساند ناوبراو خۆشحالّی خۆی دەربڕی‌و لەگەلّی کەوتمە قسە، کۆمەلّێك پرسیاری ئاراستە کردم هەمویانم وەلاّم دانەوە لە دواییدا گوتی: (وا دەبێت بانگەوازێکمان دەبێت یان ڕوداوێك بە پێویست دەزاندرێت بە ڕادیۆی پاپۆڕ بە خەلّك ڕابگەیەندرێت ئەوکاتە تۆ بەکوردی بۆیان بلاّو دەکەیتەوە. بۆ ئەوەمان داواکردوی، لەئەمڕۆ بەولاوە هەموو ڕۆژ سەرمان بدە). کەپیتان (ئەرمەنی) بوو، ئەوەندەی بلّێی ڕوخۆش‌و مرۆڤانەو هەست بەرز بوو. ئەو ئێوارەیە لە دوای نان خواردن لەگەلّ منداڵەکانم ڕۆیشتینە هۆڵی سینەما فلیمێك ئیشی دەکرد کە هی شەڕی (ستالین گراد) بوو ئەگەر چی یەك دوو جاری تریشم بینی بوو، بەلاّم هەر پێم خۆش بوو لە

بەرئەوەی شەڕێکی دژواری مێژوویی بوو، ئەو شەوەش لە دەریای ڕەش ڕۆیشتین لەگـەڵ ئاسـۆی بـەیانی دیار بوو پاپۆڕ لەسەر خۆ دەڕۆیشت ڕۆژی (1959/4/4) گەیشتینە تەنگەبەری (بەسفۆر) لە شاری ئەستەمبۆل دیار بوو پاپۆڕ بە ژێر پردێکدا تێپەڕی لەسەر بانی پاپۆر ئەودیوو ئەم دیوی شار دیار بـوو هاتوچۆی ئۆتۆمبێلو خەڵك لە شەقامەکانینزیك ئاو دیار بوو، لـەو کاتـە بەلـەمێك لـەپاپۆر نزیـك کەوتەوە هەرزو قادرمەکەی پاپۆریان بۆ دابەزاندە خوارەوە دوو ئەفسەری تورك بەسەرکەوتنو چونە لای کاپیتان، بەڵام دوا نەکەوتن زوو گەڕانەوە ناو بەلەمەکەیان لـە دوای دابـەزینی ئەفسـەرە تورکـەکان، پاپۆرەکەمان جڵەوی بەردراو کەوتەوە ڕۆیشتن ئەمجارەیان کەوتینـە نـاو ئـاوی دەریـای(مەڕمـەڕە) ئـەو دەریایە تەواو خۆشحاڵی کردم هەموو غەمو پەژارەی لە بیر بردمەوە، خۆشیەکەی لـەوە دابـوو سـەیری هەر لایەکت دەکرد لە دوورەوە لە ناوەندی دەریا دورگەی جوان جوان دەکەوتنە بەر چـاو ئـەو دورگانـە دەرو پشتیان هەموی ئاوەو ئاوەدانیشی تێدایەو کۆشكو خانوەکانیان دیار بوون لـەوێ بـەو لاوە بـەرەو تەنگەبەری (دەردەنیل) ڕۆیشتین ئەویش هەمان دیمەنی جوانو سـەرنج ڕاکـێش بـوون لـەوێ بـەم لاوە گەیشتینە دەریای (ئیجە) بۆ خۆشیو جوانی ئەویش هەمان شـت بـوو بـەڵکو شـوێنی جـوانتری لـێ دەبیندرا لە هەندێ لە دورگەکان دوکەڵی کارگە دیار بوو، ئەوەی زۆر جوان بوو هەندێك لەو دورگانـە لە ناوەندی دەریا وەك پارچە چـیایەك هەڵکـەوتبون، بەڕاسـتی جێگـای سـەرنجو تێڕامـان بـوون لـە بەرئەوەی تا لە دەریای (ئیجە) دەرکەوتین هەر لەسەر مێردڕەوەکانی پاپۆر بـە ئـارەزووەوە سـەیری ئـەو دورگە جوانانەمان دەکرد بە تەواو بونی دەریای (ئیجە) گەیشتینە دەریای (سپی ناوەڕاست) بێگومـان ماوەیەکی زۆر لە ناو ئاوی دەریای ناوبراو ڕۆیشتین ئەو ماوە درێژە چاومان بە وشکایی نەکـەوت جگـە لە ئاو!! ئەوەی دەمـەوێ باسی بکەم ئەو دەریایە پانو بەرینـەی دەمـان بـینی بـە شـەوان وات دەزانـی شارێکە لە شارە هەرەگەورەکان لە بەر ڕوناکی ئەو پاپۆڕانەی لە نـاو دەریـا هاتووچـۆیان دەکـرد کـە ئەوەندە زۆر بوون لە ژماردن نەدەهاتن.

دوانێك لەگەڵ شێخ سلێمان بارزانی: ڕۆژێك لە ناو دەریای (سپی ناوەڕاست) پێش ئـەوەی بگەینـە (قەناتی سوێس) لای شێخ سلێمان دانیشتبوین لەکاتی قسەکردن شێخ سـلێمان گـوتی: (ئـەوە نزیـك کەوتینەوە لە وولاتەکەمان کاتێ کە دەگەینەوە جێ تۆ دەڕۆیتەوە دەرگەڵەو ئێمـەش دەچـینەوە بـارزان لێك دوور دەکەوینەوە دەترسم یەکتر لە بیر بکەین). لە وەڵامدا گوتم: (وا بزانم ئەوەندە ساڵانەی تـاڵیو ناخۆشی، ڕێگا نادات یەکتر لەبیر بکەین ئەگەر خاوەنی وەفا بین، من لە غەمی ئـەوەدا نـیم بـیر لـەوە دەکەمەوە لە دوای ئەوەی دەگەینەوە عێراق هیچ شکی تێدانیە کەسانێك هـەن دەپرسـن ئێـوە ئەوەنـدە ساڵە لە سۆڤیەت بوون چیتان هێناوەتەوە بۆ گەلەکەتان یان بۆ خۆتان؟) شێخ سلێمان گوتی: (با ئـەو

پرسیارە ئاراستەی مەلامستەفا بکەن لەبەر ئەوەی هەر ئەوە دەزانێ چی کردووەو ئەو خەڵکەی فێری چی کردووەو چۆنی تێگەیاندون‌و چیمان هێناوەتەوە!).

گوتم: (ئەوەی من تێی گەیشتبم مەلامستەفا ئەو بەسەرهاتوو ماڵ وێرانییەی بەسەرمان هاتووە هەمووی دەخاتە سەر شانی (باغیرۆف)و سۆڤیەت، لەوانەیە تۆش لەو گێژاوەدا بەشدار بکات‌و دەڵێت لێنەگەڕان ئەو خەڵکە فێری هیچ بن وە بەشێکی تاوانیش دەخاتە ئەستۆی ئەوانەی لێیان نارازیەو هاتووچۆی ئەویان نەکردووە). شێخ سلێمان گوتی: (خۆ هەموو کەس دەزانێ ئەو بارە گرانە لەکوێ لەقوڕدا کەوتبوو وە بەشی زۆری پیاوەکانمان زۆر باش دەزانن ئەوەی بەسەر ئێمە هاتووە هەمووی لە ژێر هەست‌ونەستی خۆی دا بووە چاك یان خراپ هیچ کەسێك لە ئێمە بەرپرسیار نین لەبەر ئەوەی هیچ پرس‌و ڕایەك بە ئێمە نەکراوە لە خۆی زیاتر، دەربارەی سۆڤیەتیش لەوە زیاتر چیمان بۆ بکەن لەوەی بۆیان کردوین ئەگەر پێ لەڕاستی بنێین خۆ باوکیش هەر ئەوەندە بۆ کورەکەی دەکات، ئەوەش بە کردەوە کراوەو دیارە، ئەگەر ئێمەش بیشارینەوە خەڵکانێك هەن‌و سۆڤیەتیەکانیش نای شارنەوە). گوتم: (پێش ئەوەی بەرێ بکەوین نامەیەکی عزەتی برام بۆ هاتبوو وادیارە لەکاتی گەڕانەوەی مەلامستەفا بۆ بەغدا ئەوان چوونەتە بەخێر هاتنەوەی، ناوبراو لۆمەی ئێمەی کردوە، بەتایبەتی هی من‌و باوکم گوایا وەهاب ئاغا بەڕێکی خستۆتە مزگەوت‌و گوتویەتی بریا هەر لێرە لەگەڵ سەرۆك نەچوبان زۆر باشتر بوو نەك سەرۆك ئەوەندەیان لۆمە بکات‌و لێیان نارازی بێت) وام هەست کرد عزت دڵ تەنگ‌و نیگەران ببوو، ناچار نامکەیەکم بۆ نوسی‌و بۆم نارد،(برام تۆ دڵ تەنگ‌و ئاڵۆز مەبە سەبرت هەبێت تا ئێمە دەگەڕێنەوە ئەوکاتە بۆت ڕوون دەبێتەوەو دەزانی ئەو لۆمەیەی لەبەرچی یەو لەسەر چییە! دەربارەی وەهابیش پێی بڵێ زرار دەڵێت، ئەگەر ئەویش ئەو قسانەی لەسەر ڕوباری گادەرو شنۆیێ بەبیر نەمابن کەچی بە مەلامستەفا دەگوت من زۆر باشم لەبیرن، دیارە بە نیازە بنێکی تازە لە خۆی بنێتەوە. ئەو پیاوی باشەو ئێمەش هیچ با بگەڕێمەوە ئەوکاتی لەگەڵی دەدوێم).

لەکۆتاییدا شێخ سلێمان گوتی: (لەو سەردەمەدا مرۆڤی ڕاست مەنکوبە لەگەڵ ئەوەشدا ڕاستی ڕێڕەوی مرۆڤی پاکە). لە دوای چەند شەووڕۆژ ڕۆیشتن لەناو دەریای سپی ناوەڕاست دا نزیك کەوتینەوە لە (قەناتی سوێس)، پێش ئەوەی بگەینە قەنات لە ئێزگەی ناو پاپۆڕ بەڕاگەیاندنێك ئاگادار کراین بە کوردی‌و ڕوسی گوتیان: (بۆ ئاگادرای پاش ماوەیەکی تر لە دوای یەك دووکات ژمێر دەگەینە بەندەری (پۆر سعید) لەوێ دەوەستین، تکایە کەس لەگەڵ ئەوانەی دێنە ناو پاپۆڕ نەدوێت‌و خۆیان لێ دوور بگرن بانەزانن ئێوە کێن‌و بۆ کوێ دەچن ئەگەر جنێویش‌و پێ بدەن وولاَمیان نەدەنەوە کەم یان زۆر بەدەنگ مێن با نەتان ناسن. بەڵێ لە دوای دووکاتژمێر گەیشتینە بەندەری(پۆر سعید) لەوێ وەستاین

لەبەر ئەوەی تێپەڕ بوون بە قەنات دا بە نۆرە بوو ئەوەندەی پاپۆڕ لێ وەستا بـوون سـەرت سـورِ دەمـا چاوەڕوانی نۆرە بووین‌و ئەو کەل وپەلانەی پێویستیان پێ هەبوو ڕێکیان خست کاتێـك نۆرەمـان هـات بەندەری (پۆرسەعید)مان بەجێ هێشت، پێش بەرِێ بکەوین لە (پۆرسەعید) بەلەمێك بەسەر خرایـە سەر پاپۆڕ لەو شوێنە داندرا ئەوەی پیاوەکان شاییان لێ دەکرد بەلەمەکە دوو کەسی عـەرەبی شـەپوو شۆری نارێك‌و ڕوو گرژو نالێوەشاوەی لە ناو دابوون گوایا کەل‌و پەل دەفرۆشن وەك سێوو پرتەقاڵ‌و مۆزو شتی تریش، بەلاّم تا لە قەنات دەرکەوتین گەیشتینە (سوێس) کەسیان بەلاوە نەچوو چیان لێ نەکڕین، ئەوانە سەریان لێ شێوا بوو لە زمانی ئێمە نەدەگەیشتن دەیان زانی ناوەکانمان ناوی ئیسـلامین لەگـەڵ ئەوانیش نەدەدواین، لە ناو قەنات پاپۆر زۆر سەبر دەڕۆیشت پاپۆڕەکەمان زۆر گەورە بوو نەدەکرا لـەوێ بەپەلە بڕوات نەوەك لە عاردی بدات، چونکە قەنات ئەوەندە قوڵ نەبوو تاکو پاپۆری گـەورە بـە تیـژی تێیدا بڕوات لە کاتێکا پاپۆڕە گەورەکان بە قەناتدا دەڕۆیشتن تەنیا بەلەمە بچـوکەکان دەیـان تـوانی بەملاو ئەولادا ڕەت بن، ڕۆیشتنی پاپۆڕەکان بە قەناتدا بە نۆرە بوو دەبوایە لە لایەك بوەستن تا نۆرەیان دەهات. لەوکاتەی پاپۆڕەکەمان (گروزیا) لە ناو قەنات دەڕۆیشـت هـەمومان لـە سـەر مێردڕەوەکـان وەستابووین‌و سەیری ئەملاو ئەو لامان دەکرد، دیاربوو لە دوو لای قەنات ڕێگای هاتووچۆی ئۆتۆمبێل هەبوو لە دیوەکانی قەنات خەڵك خەریکی کار بوون، کاتێك چاویان بە پـاپۆڕی سـۆڤیەت کـەوت بـە چەپڵە لێدان هاواریان دەکرد (دروژبە) یـانی دۆسـتایەتی. کاتێـك قـەنات کۆتـایی هـات گەیشـتینە (سوێس) ئەو دوو عەرەبەی لەگەڵ بەلەمەکەیان لە سەر پاپۆڕی ئێمە بوون گوێ بیست بوون خۆ بەخۆ بە عەرەبی دەستیان کرد بە جنێودان، لە کاتی ئەوانیان دابەزاند بەلەمەکەیان شۆڕ کردەوە بۆ ناو ئـاو (فقێ حسن‌و میرۆ) بە عەرەبەکانیان گوت: (وەلو گەواوی) دیار بـوو زۆر پەسـت بـون. لـە کۆتـایی قەنات شاری (سوێس) دیار بوو بەڕاستی شارێکی زۆر ڕێك‌و جوان بوو بە شێکی کۆشکەکانی لە سەر لێواری دەریا بوون،(سوێس)مان بە جێ هێشت گەیشتینە ناو دەریای (سوور) دیار بوو دەریای سوریش وەك دەریای(سپی) قەرەباڵغ بوو، دوو ڕۆژو شەوێك لە ناویدا ڕۆیشتین کاتێك نزیك کەوتبوین لـە ئـاوی (سعودی) بوو بەڕۆژ کاتژمێر دە، ئەوەندەمان زانی دوو فڕۆکەی جەنگی لـە چەشـنی(مـیراج) زۆر بـە ئالۆزی لە پاپۆڕی ئێمە نزیك کەوتنەوە پێوەیان دیار بوو نیازیان خراپە چەند جارێك بە دەوری پـاپۆڕدا سوڕانەوە بە شێوەی ترسناك ئەوەی ڕاستی بێت خەڵك لە ناو پاپۆڕ زۆر تەنگاوو ئالۆز بـوون، هاوکـات لەگەڵ سوڕانەوەی فڕۆکـەکان دوو گـەمی جـەنگی ئـەمریکی هەریەکـەی بەلایـەکی پـاپۆڕدا نزیـك کەوتنەوەو بە تەنیشتماندا تێپەڕ بوون وا هەست دەکرا نیازیان خراپ بێـت، بـەپێی ئـەو هەڵوێسـتەی دوور لە یاسا دەتوانن کارێکی نارەوا ئەنجام بدرێت،لەبەر ئەوە خەڵك ئاگادار کران کە ئاگادار بن نەوەك

دەست درێژی بکرێتە سەر پاپۆڕی هاتوچۆی خەڵك گواستنەوە ئەگەر پێویست بوو وەڵامیان دەدرێتــەوە. ئەوەی بەدیار کەوت لەو کاتەی فرۆکەکان بە نیازی ئاڵۆزی بەسەر پاپۆڕدا دەسوڕانەوە پاسەوانانی نــاو پاپۆڕ چالاكو ئازایانە بە دیارکەوتن‌و ئەوەندە بەتەڕدەستی ئامادە بوون بۆ بەرپەرچ دانەوەی فڕۆکەکان، تا ئەو کاتەی پاسەوانەکان دەرنەکەوتن کەس بیری نەدەکردەوە لە ناو پاپۆڕ پاسەوان هــەبێت، هــەروەها بە درەنگەوە زاندرا کەوا لە پێشەوەی پاپۆڕ غەواسە دەڕوات بۆ ڕێ ڕۆن کردنەوە.

لەوکاتەی فڕۆکەکان دەسوڕانەوە لەسەر پاپۆڕی مــەدەنی‌و هاتوچــۆدا زانــدرا لــە قیــادەی ســوپای سۆڤیەتی لە دەریای ناوەڕاست ئاگاداری فڕۆکەکان کرابوو ئەگەر دوور نەکەونەوە لە پاپۆڕی (گروزیـا) توشی لێدان دەبن. دوای ئاگادار کردنەوە فڕۆکەکان دوور کەوتنەوەو گەمیەکانیش دوورکەوتنــەوە، لــە دوای نەمانی مەترسی فڕۆکەکان لەسەر بانی پاپۆڕ لەگەڵ (فقــێ حســن‌و مــیرۆ) بەیــەك گەیشــتین، لەوێ لەشوێنێك دانیشتین، هەروەك لە سەرەوە باس کراوە (فقێ حسن) تا گەیشــتینە ســۆڤیەت بــاوەڕ پێکراوی مەلامستەفا بوو لــە گشــت ڕوێکــەوە، کەچــی لــەو دواییانــە، زۆر بەســاردی ســەیر دەکــرا ناوبراویش داماو دیار بوو، لێم پرسی: (ئــەوە بۆچــی بــەم شــێوەیە لەگــەڵت ســاردن؟ تــۆ جــاران لای مەلامستەفا هەموو شت بووی؟) وەڵامی فقێ حسن ئەوەبو: (لەوکاتەی بەڕێ کراینە مۆینــاك، چــەند جارێك لەگەڵ ئەسعەد خۆشەوی کەوتمە مشت‌ومڕ جارێك پێم گوت، تۆ ڕاوێژکاری مەلامســتەفا بــوی بۆیە حاڵمان ئەوەندە خۆشە هەر تۆش بویە هۆی ئەو ماڵوێرانیە وا ئێستا ئەزیــەت دەچــێژین‌و والیــرە کارمان پێ دەکەن، وا هەست دەکەم هەر لەوکاتەوە ئەسعەد ڕوی وەرگێــراو زانــیم مەلامســتەفاش بــە قسەی ئەو ڕوی وەردەگێرێت هەر واش دەرچوو، کاتێك کۆکراینەوە مەلامستەفا زۆر بە ســاردی ســەیری دەکردم بۆیە منیش نامەوێت وەك جاران ئەوەندەیان لێ نزیك بم لە بەرئەوەی وەفا بۆ ڕاستی نیە، ئازیزم کاك زرار ئەوەی من دەیزانم ئەگەر ئێوە بیزانن تەرگی دنیا دەکەن، میرحاج ناحــەق نــەبوو شــێت بێــت زیاتر ناڵێم). ماوەیەکی زۆر لەناو ئاوی دەریای سوور ڕۆیشتین چەندین شەوو ڕۆژی خایاند لەو ماوەیەدا چەند جارێك لەگەڵ باوکم کەوتینە دوان دەربارەی داهاتوومان لە دوای ئــەوەی کــە دەگەڕێینــەوە چــی پێویستە بکرێت‌و بیکەین.. بۆ ئەو مەبەســتە دوو ســێ خــاڵم دیــار کردبــوون: 1- پێویســتە شــێوەی پەیوەندیمان لەگەڵ خەڵك بە دوور بینی‌و لە سەر خۆی بێت‌و دوور بین لە تونــدو تیــژی‌وکاری نابــەجێ هەموو کارەکــان لــە ڕێگــای لەیــەك گەیشــتن بێــت. 2- بــە پێویســت دەزانــدرێت ئــەو ناکۆکیانــەو دوژمنکاریانەی ڕابوردوو هەوڵبدەین نەمێنن لەگەڵ بنەماڵەی ئالانەو ماڵی نوری باویل ئاغا، ئەگــەر لە دوای گەڕانەوە ئەو هەنگاوە باوێین بۆ ئێمە سەربەرزیە نەك لاوازی، ئەوکات خەڵکیش بەچاوێکی تر سەیری هەڵوێستمان دەکات‌و دەست خۆشانەمان لێ دەکەن. 3- لە دوای ماوەیەك پێشوازی کردن لــەو

میوانانەی دێنەلامان بەڕاست دەزانم بگەڕێینەوە سەر ئەو گوندانەی بە جێمان هێشتوون لە ساڵی (1946) لەوێ جێ نیش دەبین‌و کاسیی دەکەین.

لەدواییدا بەتکا داوام لە باوکم کرد بۆ ئەوەی کەس دەست لەکارو هەست‌و نەستی ئەو ئافرەتە نەدات کە لەگەڵ من هاتووە، چونکە کەس‌و کاری ئەو ئافرەتە منم، منیش هەوڵ دەدەم دڵی نەڕەنجێت تا لە باوەشی مندا بێت، ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو باوکم بە پێشنیارەکانم ڕازی بوو بە خۆشحاڵیەوە گوتی: (بابەسەلامەتی بگەڕێینەوە ئینشاالله هەموویان چارەسەر دەکەین پێشنیارەکانت هەموی پەسندن).

لە کۆتایی دەریای سوور گەیشتینە تەنگەبەری (باب المندب) لە بەندەری ناوبراویش وەستاین،لەوێ ئەوەی پێویست بوو هەڵیان گرت‌و بەڕێ کەوتین بەرەو ڕۆژهەڵات بەناو ئاوی (عەدەن)دا سوڕاینەوە بۆ ناو(دەریای عەرەبی) لەوکاتەی لە ناو دەریای ناوبراو دەڕویشتین لێپرسراوی پێشەنگای ناو پاپۆڕ داوای یادگاریەکی لێ کردین، ئەوەی بە دیارکەوت هەر کۆمەڵێك بەو پاپۆڕە ڕۆیشتبن یادگاریان بۆ پاپۆڕ بەجێ هێشتووە داواشیان لە ئێمە کرد یادگاریەکیان بۆ بەجێ بهێڵین، ئێمەش بیرمان لەوە کردەوە شتێکی وایان پێ بدەین کە نیشانەی کوردی پێوە دیار بێت، ئەوەی بە دەستمان کەوت ڕانکوچۆغەیەکی زاخۆیی بوو کە بە شێوەی بادینی دروابوو، لەگەڵ قەلنەو باسکەو کیسەی توتن‌و ئەستێ و بەرد ،ئەو شتانەمان لە مامەند وەرگرتن، چونکە پاراستبونی‌و لای مابوون ئێمەش بە ڕوسی‌و بە کوردی لەسەرمان نوسین بەوشێوەیە: (ئەو ڕانکوچۆغەیە کە بەرگی کوردین لەسەر شێوەی بادینان لەگەڵ قەلنەو کیسەی توتن‌و ئەستێووبەرد یادگارن لەلایەن کوردە پەنابەرکانی کوردستانی عێراق ئەوانەی زیاتر لەدوازدە ساڵ پەنابەر بوون لە یەکێتی سۆڤیەت، ئێستاش بە پاپۆڕی گروزیا دەگەڕێنەوە بۆ نیشتمانیان پێشکەشە بە پێشەنگای ناو پاپۆڕی گروزیا لەگەڵ ڕێزمان (1959/4/14) لەلایەن نوێنەری کوردە پەنابەرەکان، زرار دەرگەڵەییو ئالۆ بارزانی درایە دەستی کارمەندی پێشەنگا (لیزا ئیڤا نۆڤنا).

لە ناو ئاوی دەریای عەرەبی زوو ڕۆیشتین دوایی سوڕاینەوە بەرەو کەنداوی (عومان) لەوێشەوە بۆ تەنگەبەری (هورمز)و بەرەو کەنداوی عەرەبی ڕۆیشتین تا پێمان نایە ناو خاکی نیشتمان عێراقی (14ی تەمووزی 1958)، عێراقی ئازاد کراوی کورو عەرەب عێراقی سەربەرزی شۆڕش. ئەوەی جێگای هەمیشە یادەوەریە لەو کاتەی پێمان نایەوە خاکی نیشتمان هەر لە سەر سنورەوە جەماوەر بە ئارەزویەکی پڕ سۆزانە لە پێشوازیمان بوون‌و پۆل پۆل وەستا بوون چاوەڕوانی گەیشتنی ئێمەیان دەکرد، جەماوەر پێشوازیەکی برایانەی گەرمیان لێکردین‌و بەخێرهاتنەوەیەکی پڕ لە هەست‌و سۆزیان

لێکردین کە شایانی ئەوەیە تا مردن لە بیر هیچ کەسێك نەچێت، ئەو پێشوازیە ڕوداوێکی گەشــەداری مێژووییە لە ژیانی کۆمەڵگای عێراقی بەگشتیو برا عەرەبەکان بە تایبەتی.

هیچ شکی تێدا نیە یادی ئەو پێشوازیە مێژوییە دروشمێکــی بــەرزە نــەك هــەر لەلاپــەڕەی مێــژوو دەنوسرێت، بەڵکو نەخشەیەو لەسەر دڵی هەموو ئەو نیشتمان پەروەرانەی لە بەشداری پێشــوازیەکەدا بوونو دەیان دیت هەر لەسەر سنورەوە ئەو خەڵکە لەسەر شەقەماکانو لە سەر لێــواری ئــاوی شــەتی عەرەب وەستابوون بەچەپڵە ڕێزانو بە دەنگێکی پڕ سۆز هاواریان دەکردو نوسینەکانیشیان بە نوســینی پڕ ماناو جوان بەرز کردبونەوە، ناو ئاوی شەتی عەرەب پڕ بوو لە بەلــەمی پێشــوازیکەران تــا شــاری (بەسرە) ئەو بەلەمانە لەگەڵ پاپۆڕی ئێمە لە ناو ئاودا بوونو هەڵپەڕکێو سەمایان دەکردو هاواریــان دەکرد (بارزانیەکان هاتنەوە لە سایەی زەعیمەوە) هەروەها هاواریان دەکردو بــە نوســینیش نوســرابوو (اهلا بك بــارزانی شــعب العــراق يحيــك) لــەو ئاهــەنگو بــەزم وهەڵپەڕکێیــە لــەناو بەلەمەکانــدا پــێش بگەینە (بەسرە) بەلەمێکی پێشوازی کەران نقومی ئاو بوو چەند گــەنجێکیش لــە نــاو ئــاودا خنکــان کەبووە مایەی دڵتەنگیو ناخۆشیمان.

ئەوەی جێگای خۆشحاڵیمان بوو ڕۆڵە دڵسۆزەکانی سوپا دڵسۆزی خۆیان بەوە نیشاندا کە هــەر لــە سنوری ئاوی عێراقەوە فڕۆکەکان نۆبەتداربوون لەگەڵ جەماوەر سەمایان دەکــرد.. لــە نزیــك بەنــدەری (بەسرە) لەسەر لێواری شەت بە هەزاران کەس لە خەڵکی بەسرە لە ڕێ ڕۆیشتن دابوون بــەرەو بەنــدەر دەهاتن بۆ پێشوازیمان.

پاپۆڕی (گرۆزیا) لە بەندەر وەســتا، بــەلاّم چــی ســەروبنی جــەماوەر دیــار نــەبوو ئەوەنــدە خــەڵك داڕژابوونە گۆڕەپانی بەندەر لە پێشوازیمان وەستا بوون، ئەوەی هەرگیز لە یــاد نــاکرێ ئــەو پێشــوازیە گەرمەیە کە لە خوارووی عێراق لە ئێمە کرا پێشوازیەکی هەمیشە زیندوە ئــەو پێشــوازیەی لەلایــەن برا عەرەبەکانەوە لێمان کرا زۆر گەرم ترو بەرزتر بوو لەو پێشوازیەی کەلەلایەن خەڵکی کوردســتانەوە لێمان کرا، لەو کاتەی پاپۆر لە بەندەر وەستا دەمانبینی خەڵك چیان دەکــردو لــە چ شــادیەك دابــوون بەرامبەر گەڕانەوەی ئێمە بۆ نیشتمان. وەك پێشتر باسم کردوە ماوەیەکی زۆر لــە نــاو دەریــا ڕۆیشــتین ڕۆژی (1959/4/16) کاتژمێر 1,5 ی دوای نیوەڕۆ پاپۆرەکەمان گەیشتە بەندەری بەســرە، لــەوێش وەك لە سەرەوە هاتوە جەماوەرێکی ئێجگار زۆر هاتبونە پێشوازیمان هــەمویان لــە بەنــدەر چــاوەڕوانی گەیشتنی پاپۆر بوون، کاتێك پاپۆر گەیشتە بەندەر بینیمان سەدان دروشمی جۆراو جۆر بەرزکرابوونــەوە بەناوی خەڵك هەموو چینو توێژەکان ئامادەی پێشوازیکردنەکە ببوون (کرێکارو جوتیــارو مامۆســتاو قوتابیو لاوانو ئافرەتان) تەنانەت پیرو پەککەوتەش هەمویان هەســتی دڵپاکیــان لــە دروشــمەکانیان

دەربڕیبوو دیار بوو ئەو جەماوەرە تەواو شادو خۆشحاڵ بوو بە گەڕانــەوەمان بــۆ خــاکی نیشــتمان، بــە هەمان شێوەش هەمان هەستو سۆزی دڵسۆزانە لە کارمەندانی حکومــەتی کۆمــاری 14ی گەلاوێــژ دەبیندرا هەر لەو کاتەی پێمان نایەوە ناو ئاوی عێراق دەسەلاّتدارانی کۆماری بڕیاریان بــە فرۆکــەکان دابوو کە لەسەر سەرمان بسورێنەوە تا دەگەینە بەسرە، ئەوەی تریان ئەوە بوو لــە ســەر سنور یەکــەم بەلەم کەوەستا بوو کۆمەڵێك ئەفسەری سوپای شۆڕشی 14ی گەلاوێژ بوون چاوەڕێی گەیشتنی پاپۆری ئێمە بوون لەوانە (مقدم علی عبدالعزیز) برای(ڕەئیس عزت ئامێدی)یان لەگەڵدا بوو ئــەو کۆمەڵــە ئەفسەرەی باسکراو نوێنەرانی سوپای شۆرشگێری کۆماری بوون بــەڕێ کرابــوون بــۆ پێشــوازیکردنمان ئەوانو دەستەیەکی ڕاگەیاندنو ڕادیۆو دەزگاکانی تری بلاّوکراوەکانی تری دەوڵەت بەسەر کەوتنە سەر پاپۆڕ بە نــاوی حکومــەت بــە خێرهاتنــەوەیان لێکــردین، لــە دواییــدا دەســتەی ڕادیــۆو ڕاگەیانــدن کەوتنەدوانو پرسیارکردن لە ئێمە، یەکەمجار پرسیارێکیان ئاراستەی من کرد وەلاّمــم دانــەوە گەرچــی ئەوکاتە عەرەبییەکەشم باش نەبوو وە هەروەها کەوتنە پرسیارکردن لەو ئافرەتــە ســۆڤیەتیانەی لەگــەڵ مێردەکانیان هاتبوون من لە ڕوسیەوە بۆم دەکردنە عەرەبی. لە کۆتاییدا بەرپرسی ڕاگەیاندن داوای لێ کردم شتێك ئامادە بکەم بە بۆنەی گەڕانەوەمان بۆ ئەوەی لە بەغدا لە ڕادیۆی بەشی کــوردی بــدوێمو بلاّو بکرێتەوە، بەڵێنم پێدانو شتەکەشم ئامادە کرد، بەلاّم ئەوەندە لە بەغدا نەوەســتاین تــاکو ئــەوەی ئامادەم کردبوو لە بەغدا لە ڕادیۆ بلاّو بکرێتەوە یاخود بدوێم. بەڵێ گەیشتینە بەسرە پاپۆڕ لە بەندەر لەنگەری گرتو پێپیلکانەی بەردا خوارەوە دیار بوو خەڵکێکی زۆر دەیانویســت بەســەر بکەونــە ســەر پاپۆر، بەلاّم ڕێگایان پێ نەدرا تەنیا چەند کەسێك ڕێگایان پێدرا بەسەر بکەونە سەرەوە بۆ شاد بونەوە بە کەسو کاریان، جەماوەرێکی زۆریش لە خوارەوە وەستا بوون بە چەپڵە ڕێــزانو هــەل هەلــە ســەیری ئێمەیان دەکرد ئێمەش لەسەر مێردرەوەکانی پاپۆڕ هەستی شادیو خۆشی خۆمــان دەردەبــڕی بەڕاســتی ئەوکاتانە لەو کاتە خۆشانەیە کە هەرگیز لە بیر نــاکرێ دەبــێ ئــەوە بڵــێین هەســتو ســۆزی خــەڵکی پێشوازیکەر وای لێکردبوین فرمێسکی شادی بڕێژینو بڵێین ئەوە ئێمەین دوای چواردە ســاڵ ئــاوارەیی دەربەدەری دەگەڕێینەوە خاکی نیشتمان ! بــۆ ماوەیــەکی زۆر پــاپۆڕ وەســتا تــا کــەلو پــەلیناو پــاپۆڕ گواستراوە ناو شەمەندەفەر ئەو شەمەندەفەرەی تایبەت بۆ گواستنەوەی ئێمە لە بەســرە بــۆ (هــەولێر) دیارکرابوو، ئێوارە بڕیاڕ درا برۆینە ناو شەمەندەفەر بێگومان پێش ئەوەی لە پاپۆڕ دابــەزین ڕۆیشــتمە لای کارمەندانی پاپۆڕ یەکە بەیەکە مالاّوایم لێ کردنو زۆر بە گەرمی سوپاسم کــردن لەبــەر ئــەوەی لەگەڵ هەمویان ئاشنایەتیم پەیدا کردبوو. دیار بوو کۆمەڵێکی زۆر لەوانەی کەسوکاریان لەگەڵ ئێمە لە ناو پاپۆڕدا بوو هاتبوونە بەسرە بۆ پێشوازی خزمــەکانیان، ڕێگایــان نــەدەدان بەســەربکەونە ســەر

پاپۆڕو زۆریش لە مێژ بوو وەستابوون، ڕۆیشتمە لای کەپیتان بۆ ئەوەی ڕێگایان بدەن ناوبراو ڕازی بوو، کە خەڵکەکە بەسەر بکەون، کاتێك خەڵکەکە بەسەرکەوتن لەگەڵ خزمەکانیان بەیەك شاد بونەوە زۆر بە سۆزەوە باوەشیان لە یەکتر دەگرتوو یەکتریان ماچ دەکرد، فرمێسکی شادیو خۆشیان دەباراند، لەو دەمەش دوو کەسی خزمی ئێمەش (قادرحاجی حسنو قاسم وەرتی) بە سەرکەوتن لە سەرەتادا نەمان ناسین دوایی خۆیان پێ ناساندینو ڕۆیشتینە لای باوکم لەگەڵمان هاتن بۆ بەغدا، لە کاتی دەست کرا بە گواستنەوە کەل وپەلەکانمان بۆ ناو شەمەندەفەر هێزی بەرگری میللی (مقاومە شعبی)بەوکارە هەڵساو دەورێکی کاریگەری نیشاندا لە خزمەت کردنی ئەوانەی لە دەرەوەی نیشتمان گەڕابونەوە ولاَت. لەو کاتەی گەیشتینە بەسرە زانیمان (صالح خۆشناو) بەڕێوەبەری پۆلیسەکانی بەندەری بەسرەیە، لەو دەمەی لە پاپۆڕ گواسترابینەوە بۆ ناو شەمەندەفەر ناوبراو بە خۆیو منداڵەکانی هاتنە لامانو لەگەڵمان بەشەمەندەفەر هاتن تا نزیك(ناصریە) لەوێ بە ئۆتۆمبێل گەڕانەوە بەسرە، ناوبراو دۆستێکی زۆر نزیکی باوکم بوو. لە بەسرە بەڕێ کەوتین بەرەو کوردستان ئەوەی جێگای یادگاریو خۆشیە ئەو پێشوازیەی خەڵك بوو کە لە هەموو وێستگەکانی شەمەندەفەر هەر لە بەسرە تا بەغدا جەماوەر بەو دروشمانەی کە هەڵیان گرتبوو لە پێش شەمەندەفەر دەوەستانو خۆشحالی خۆیان نیشان دەدا، بەو شێوەیە لە گشت ئەو شوێنانەی ئێمەی پێدا تێپەڕ دەبووین جەماوەر چاوەڕوانی شەمەندەفەرەکەی ئێمەیان دەکرد لەگەڵ وەستانی شەمەندەفەر خۆیانو دروشمەکانیان نزیك دەکەوتنەوە هاواریان دەکرد (بارزانیەکان هاتنەوە بەخێر بێنەوە لە سایەی زەعیمەوە) زۆریان خۆیان دەکوتایە ناو فارغۆنەکان ئێمەیان دەگرتە باوەشو ماچیان دەکردین زۆر بە سۆزەوە. هەروەك لە سەرەوەش باس کراوە ئەو پێشوازیەی لێمان کرا هەر لە بەسرە تا کوردستان گەرمترینو بە سۆزترین پێشوازی بوو لێمان کرا، بۆم هەیە بڵێم ئەو پێشوازیەی لە خوارووی عێراق لێمان کرا لە کوردستان بەو شێوەیە نەکرا ئەوەندەش گەرم نەبوو.

شەوی ($4/17$) بە درەنگەوە شەمەندەفەر گەیشتە بەغدا لەوێش جەماوەرێکی زۆر لەوێستگەی شەمەندەفەر پێشوازیان لێ کردین، لەکاتی وەستانی شەمەندەفەر یەکێك بەناوی دەولەت بە خێرهاتنەوەی لێ کردینو خۆشحالی حکومەتی شۆرشی نیشاندا، خەڵکیش تێکرا هاتبونە سەر هێڵی شەمەندەفەر دروشمەکانیان بەرز کردبونەوەو لە پێشوازیمان وەستا بوون، ئەو پێشوازیکەرانەی وەستابوون زۆر لەوانە کەسو کاری ئەوانە بوون کە لە دەرەوە گەڕابونەوە بۆ پێشوازی هاتبونە بەغدا. لەگەڵ ئەو پێشوازیکەرانە براو خزموکەسو کاری ئێمەش ئامادە بوون لەوانە براکانم(عزەتو سلاح)و ئامۆزایەکانم بوون هەر شەمەندەفەر وەستا ئەو جەماوەرە بەقەرپەستانە خۆیان کوتایە ناو فارغۆنەکان

لەگەڵ ئەوانیش براو خزمەکانی ئێمە هاتنە ناو ئەو فارڕغۆنەی ئێمەی تێدا بووین لەو دەمە خۆشەی بەیەك گەیشتن‌و شادبونەوەدا کەلەو پەڕی شادی دابووین یەکێك لە بارزانیەکان هات‌و گوتی: (ئەوە یەکێك وا لە ئێوە دەپرسیێ) کاتێ ڕۆیشتم بینیم (مام دێوانە حمدامین)ە لە دوای چاك‌و خۆشیەکی زۆرگەرمی بە سۆز ڕۆیشتینە لای باوکم لەوکاتەی باوکم‌و مام دێوانە بەیەك گەیشتن بەشێوەیەك باوەشیان بەیەکدا کردبوو ئێمەش خۆمان پێڕانەگیرا فرمێسکی خۆشی‌و سۆزمان دەباراند. مام دێوانە مرۆڤێکی پاك‌و بەوەفا بوو ژیانێکی زۆری لەگەڵ باوکم بەسەر بردبوو، ناوبراو ناسراو بوو بە مرۆڤێکی دڵ پاك‌و نیشتمان پەروەرو ئازاو بەجەرگ وە،لە ناو خەڵك خۆشەویست بوو تا بڵێی مەردوو پیاوانەوچاو نەترس بوو هەموو کاتیش لە پێشەوەی نیشتمان پەروەران دەڕۆیشت بە ئاواتی ئازادی گەل‌و نیشتمان بوو جیا لەوانەش لەگەڵ ئێمە یەك ماڵە بوو جێگای تایبەتی خۆی دیار بوو.

لە بەسرە کورتە بەلێنێکم بە کارمەندانی ڕادیۆ دابوو کە گەیشتینە بەغدا لە ڕادیۆ بدوێم، بەلاّم لەبەر ئەوەی لە بەغدا دوانەکەوتین نەمتوانی ئەو بەلّێنەم جێ بەجێ بکەم. لە دوای پشویەکی کورت لە بەغدا بەڕێ کەوتین بەرەو کوردستان ئەو کەس‌و کارانەی بە پیرمانەوە هاتبونە بەغدا لەگەڵ ئێمە بە شەمەندەفەر بەیەکەوە گەڕاینەوە، کاتێك گەیشتینە (بەعقوبە) شەو زۆر درەنگ بوو ئەوجا لەگەڵ ئەوەشدا جەماوەرێکی زۆر لە پێشوازیکەران وەستابوون چاوەڕوانی گەیشتنی شەمەندەفەری ئێمە بوون، ئەوانیش زۆر بەگەرمی هەستی خۆشحاڵی خۆیان نیشاندا لەوێش چەند قوتابیەکی کورد ئەوانەی لەوێ دەیان خوێند لە(پەیمانگای مامۆستایان) بەسەرکەوتنە سەر شەمەندەفەر لەگەڵمان هاتنەوە هەولێر یەك لەوانە (هەڵگوردئیبراهیم ئاغا) ڕواندزی بوو. بەم شێوەیە شەمەندەفەرەکەمان لە بەعقوبە بەڕێ کەوت بۆ کوردستان.

بەشــــی حــەوتــەم

شادبوونەوە بە کوردستان و کەس و کارمان

بەرەبەیانی ڕۆژی(1959/4/18) لەگەڵ دەرکەوتنی گزنگی هەتاو گەیشتینەوە شاری کەرکوکی خۆشەویست بەو بەرە بەیانە جە ماوەر لە چوار دەوری شەمەندەفەر کۆبونەوە بە دروشمە ڕازاوەکانیان هەستی شادیو خۆشیان دەردەبڕی، بە دەنگی بەسۆزی ئەو جەماوەرە هەموومان لەخەو هەستاین کاتێك بینیمان سەربازەکانی سوپای شۆڕش خەڵکیان لادەدا پێیان دەگوتن (ڕێگا بدەن قائد دێت)، پاش ماوەیەك قائدمان بینی هات دیار بوو مرۆڤێکی چوستوچالاك ولێهاتوو بوو لەگەڵ میرحاجو هەندێ ئەفسەری تریش لە شوێنێك وەستان، قائد بەناوی سوپاو لەشکری دووی کەرکوكو ئەفسەرەکانو سەربازە شۆڕشگێرەکانی 14ی تەمووز بە خێرهاتنەوەی لێکردینو شادیو خۆشحاڵی خۆیو سوپاو جەماوەری پیشاندا بەبۆنەی گەڕانەوەمان بۆ نیشتمان وتارێکی زۆر ڕێكو پڕ مانای داو گوتی: (برایانی بەرێزو ئازیز ئەمڕۆ ڕۆژێکی مێژوویی، پیرۆزە کە ئەو ڕۆژەیە لە دوای چواردە ساڵ ئاوارەییو دەربەدەری برا کوردەکانمان دوور لە نیشتمانو کەسو کاروماڵو منداڵیان دەژیان وا ئەمڕۆ لە سایەی دەستو بردی شۆڕشگێرانی عەرەبو کوردو کەمایەتیەکانو زەعیم بەسەر بەرزی گەڕانەوە ئەوان وا لەبەرچاومانو ئێستا لەسەر خاکی بابو باپیریان پێشوازیان لێ دەکەین، دوبارە بەگەرمی بەخێرهاتنەوەیان لێ دەکەین). لەدوای قائد میرحاج وتەیەکی کورتیدا کەتیایدا سوپاسی حکومەتی شۆڕشو سوپاو کارمەندانو قائدی کرد بە ناوی ئەوانەی لە سایەی شۆڕشەوە گەڕاونەتەوە ئەو نیشتمانەی بە خوێنی شۆڕشگێران ئازاد کراوە هەستی خۆشحاڵی ئێمەی بەدیار خست دەربارەی شۆڕشی 14ی تەمموزی پیرۆز.

ئەوەی جێگای ڕەزامەندیو شادی بوو لەو کاتەی قائد(داود جەنابی) دەدوا جەماوەر یەك دەنگ هاواریان دەکرد (بەخێر بێنەوە برایانی دەربەدەرو ئاوارە با هەربەردەوام بێت یەك گرتنی گەلوسوپا بۆ سەرکەوتن بەسەر نۆکەرانو دەست درێژیکەران، با پتەو تر بێت برایەتی نێوان کوردو عەرەبو نەتەوەکانی تر) ئەوە بوو هەستی جەماوەری شۆڕشگێڕو تێکۆشەر.

ئەوەی دەمەوێت بیڵێم لەو کاتەی جەماوەر هاواریان دەکردو هوتافیان لێ دەدان ئەوەندە بەگەرمیو بەسۆزو ئارەزووەوە سەیرم دەکردن لە خۆشیان تەزیم بە گیاندا دەهاتو فرمێسکی خۆشیو شادیم بە چاواندا دەهاتە خوارێ وامدەزانی ڕۆژی لە دایك بونمە، بەتایبەتی زۆر سەرسام بووم بە ووتە بە نرخەکانی (داود جەنابی). لە دوای وتەکانی قائدی لەشکری کەرکوكو میرحاج شەمەندەفەرەکەمان

کەوتەوە ڕێ بەرەو شارە دێرینەکەی هەولێر، چرای ڕوناکی شارە جوانەکەی کوردستانمان (کەرکوك) جێ هێشت، پێش نیوەڕۆ گەیشتینەوە شارە مێژووییەکەی کوردستان،هەولێری خۆشەویست،لە دورەوە قەلاَی شار بەدیار کەوت، کاتێك نزیك کەوتینەوە دیار بوو جەماوەرێکی زۆر چاوەڕوانی ئێمە بوون لەو کاتەی شەمەندەفەر لە وێستگەی هەولێر وەستا هەر ئەوەندەمانزانی ئەو خەڵکە وەك سەر لێشێواو خۆیان پەستایە ناو شەمەندەفەر لە فارغۆنەکان بە ژوور کەوتن هەرکەسەو بەدوای کەس‌و کاری خۆیان دەگەڕان‌و دەیان پرسی، لەبەر زۆری خەڵك دەرگایەکان گیران نەمانتوانی دابەزین، ئەوەی ئەو کاتە ئەو خەڵکەی بدیبایە توشی سەرسامی دەبوو بە تایبەتی ئەوانەی کەس‌و کاریان گەڕابونەوە زۆر لە خۆشی‌و شادیدا بوون لەلایەکی تریش ئەوانەی کەس‌و کاریان نەگەڕابوەوە دەست لە ئەژنۆو دڵ غەمبار دەگریان بەتایبەتی ئەوانەی نەمابوون‌و هەندێکیش هەر نەگەڕابونەوە، لەلایەك شین بوو لەلایەکی تریش شایی، ئەوانەی تازیەیان بوو دەگریان‌و فرمێسکی پەرۆشیان دەباراند ئەوانی تریش کە بەکەس‌و کاریان شادببونەوە فرمێسکی شادیان دەباراند. ئەوکاتانەم بەلاوە زۆر گران بوو بە پەرۆشەوە سەیری غەمبارەکانم دەکرد، دیمەنێکی زۆر سەیر دەکەوتە بەرچاوانم، ئەو خەڵکە تێکەلاَوی یەکتر ببوون کەس بە کەس نەبوو لەو کاتەدا کارمەندانی دەوڵەت لەگەڵ (میرحاج) هاتن بەگوێرەی ئەو بڕیارەی دەرچووبوو ئەوانەی خاوەن ژن‌و منداڵن بەرێ بکرێنە هاوینە هەوارەکانی (صلاح الدین‌و شەقلاَوە) ئەوەی بێ ژن‌ومنداڵیشە لە هەولێر بمێنێتەوە بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك میوانی حکومەت دەبن شوێنیان بۆ دیار کرابوو، بەو شێوەیە داوایان کرد کە ئامادە بین بۆ ئەوەی بەرێ بکرێنە شوێنی دیاریکراویان، هەر ئەوکات ئۆتۆمبێلەکان دیار کرابون بۆ ئەوەی ئێمە بگوازنەوە، ئەوەی ڕاستی بێت زۆر بە پەلە ئێمە بەرێ کراین بۆ شەوکەس نەما هەرکەسەو بۆ ئەو شوێنە نێردرا کە بۆی دەست نیشان کرابوو، بەو شێوەیە لەوێ بلاَوەیان پێ کردین، ئێمە بەشێك لە ناو خانوەکانی مەسیف داندراین من لە خانوەکەی کوڕی (نوری سەعید) داندرام لە هاوینە هەواری پیرمام، بۆ ڕۆژی دوایی ئەوەندەمان زانی جەماوەر لە گشت ڕوێکەوە ڕوویان تێ کردین بێ پچڕان ئەو خەڵکە لە ڕێگادا بوون دەهاتن بۆ بەخێرهاتنەوەمان، ئەو ڕۆژانەی لەوێ بووین خۆشترین ڕۆژانی ژیانمان بوو لەبەر ئەوەی چواردە ساڵ بوو لە نیشتمان‌و کەس‌وکارمان دوور بووین، بۆیە ئەو کەس‌و کارانەی کە ئێمە لێیان دوور بووین دەستە دەستە لەگەڵ دۆست‌و ناسیاوەکان دەهاتنە بە خێرهاتنەوەمان، زۆر لە خزمەکان هاتنە لامان لەوان هەندێکیانم نەناسیەوە بۆ نمونە (حمدامین کوڕی مام سیدئاغا)م نەناسیەوە تا پێیان نەگوتم! بەهاتنی ئەو خەڵکە بۆ لامان شادیان لەگەڵ خۆیان دەهێنا، بەلاَم ئەوەی بەلامەوە نیگەرانی بوو لەو خۆشی‌و شادیەدا هەستم دەکرد نا تەبایی‌و ناکۆکی هەیە لە نێوان کۆمەڵە سیاسیەکان، ئەو ناتەباییە ناسازی‌و

ناخۆشیو دووبەرەکی پەیدا کردبوو، هەستم بەوە دەکرد ئەو خزمانەی دەهاتنە بە خێرهاتنەوەمان پێیانەوە دیار بوو هەر هەندێك ڕوویان لەلایەك بوو، لەگەڵ یەك نەدەهاتن بەڵکو هەریەکەی لەگەڵ لایەنەکەی خۆی دەهات بۆ پیرمام.

ئەوەندە ماوەی مانەوەمان لە هاوینە هەواری پیرمام جیا لە کەسو کارەکانمان بەکۆمەڵ کەسانی تریش دەهاتنە لامان ئەوانەی ئارەزویان بوو شتێك لە چونی ئێمە بۆ (سۆڤیەت) بزانن، ئەو کاتە وایان دەزانی ئەوەی بڕواتە سۆڤیەت دەبێتە سیاسیو بیر هەڵگری چەپ!

ڕۆژی سێ یەم دەستەیەك لە مامۆستایان لە هەولێرەوە هاتنە لامان مامۆستاکان بریتی بوون لە (حیدر عوسمان، ئەنوەر سلێمان، جەواد رەسول، گۆرگیس) لە دوای بەیەك گەیشتن ئەوان دەستیان کرد بە پرسیار کردن، مامۆستا حەیدەر پرسی: (تەمەنت چەند بوو کە ڕۆیشتیتە یەکێتی سۆڤیەت؟) گوتم: (تەمەنم لە نێوان نۆزدە تابیست ساڵاَن دەبوو کە چوومە یەکێتی سۆڤیەت). دیسان گوتی: (ڕێ ڕۆیشتنتان چۆن بوو و چەندی خایاند تا گەیشتنە سۆڤیەت؟) گوتم: (لە دوای تێك چوونی کۆماری مهاباد لە کۆتایی ساڵی 1946 تا مانگی4/1947لە کێشە دابووین لەگەڵ کاربەدەستانی ئێران، ئەو کوردانەی گەیشتبونە ژێر ئالاَی کۆماری کوردستان بە شێوەیەکی تایبەتی هۆزی بارزان گشتمان کشاینەوە نزیك سنورەکانی عێراق لە ناوچەکانی مامەشو پیرانو زەرزاو شنۆو نەغەدەو دەوروبەری ورمێ، تا ناوەڕاستی مانگی 4/1947 ڕووبەڕووی سوپای ئێرانی لە جەنگدا بووین لە دواییدا ناچار بووین ماڵو منداڵ بەرێ بکەینەوە عێراق ئێمەش پێنج سەدو بیست وپێنج خۆبەختکەر لەگەڵ مەلامستەفا لەکێوەکانی سەر سنورەکانی عێراقو تورکیاماینەوە تا مانگی 5/1947 لە دوای ئەوەی ناچار کراین لە 24/5/1947لە عێراق دەربکەوین بەرەو سۆڤیەت ڕۆیشتین بەسەر سنورەکاندا لە19/6/1947لە ئاوی ئاراس پەڕینەوە ناو خاکی سۆڤیەت). مامۆستا پرسی: (دیارە تۆ خوێندوتە ئایا لە چیت خوێندوە؟) گوتم: (بەڵێ خوێندومە، دەتوانم بڵێم ئەو ماوەیەی لەوێ بووین لە خوێندن دوور نەکەوتم بەڵکو جیا لە تەواو کردنی زانکۆ لە چەند خوێندنگایەکی تریشم خوێندوە). ئەمجارە مامۆستا ئەنوەر سلێمان پرسی: (ئایا ئەوە ڕاستە ئێوە لە شەڕی کۆریا بەشداریتان کردوە مەلامستەفا کراوە بە فەرماندەیەکی پایە بەرز لەو شەڕەدا؟) گوتم: (ئەوەی ڕاستی بێت وا لە ئێوەی دەزانینو بیستومانە، کاتی شەڕی کۆریا ئێمە دوورخرابوینەوەو نەفی کرابووین بەسەر گوندەکان لە ئۆزبەکستان مەلامستەفاش وەك هەمووومان لەگوندێك داندرابوو وەك نەفی). پرسیار: (ئایا وابوو مەشقی سوپاییان بە ئێوە دەکرد، چونکە نوری سەعید باسی ئەوەی دەکرد کەوا سۆڤیەت مەشقی سەربازی بە بارزانیەکان دەکاتو فێری چەکی گرانو نوێیان دەکاتو ئامادەیان دەکات؟) وەلاَم: (بەڵێ

ماوەی دوو ساڵ مەشقی سەربازیان پێ کردین، بەلاّم بە داخەوە سودمان لەو هەلە ڕەخساوە وەرنەگرت ئەوانیش وازیان لێ هێنایین). پرسیار: (لەوانەی گەڕاونەتەوە چەند کەستان بوون بە شیوعی؟) وەلاّم : (دەتوانم بلێم کەسمان شیوعی نین ئەوەی بزانم یەکێك نەگەڕاوەتەوە شیوعی بێت لەبەر ئەوەی ئێمە لەوێ پەنابەر بووین بە گوێرەی پەیڕەوی ئەوان ئەوەی سۆڤیەتی نەبێت لە ڕیزی حزبی شیوعی وەرناگیرێ، لەلایەکی تریش لەوێ بوون بە شیوعی ئەوەندە ئاسان نیە ئەوەی دەبێتە شیوعی دەبێ پەروەردە کرابێت و بزانێت شیوعی چیە) ئەو مامۆستایە لە دوای وەلاّمەکەی من دایە قاقای پێکەنین و گوتی: (بەزیادی خێرم نەکرد دیارە چۆن ڕۆیشتوون هەر ئاوهاش هاتونەتەوە!) بەڕاستی زۆر پەست بووم، بەلاّم میوان بوو بۆیە ڕێزم لێنا. ئەوجارە مامۆستا جەواد ڕەسول پرسی: (کەس لە ئێوە لە کۆلیژەکانی زانستی نەتان خوێندوە؟) وەلاّم: (نەخێر لەبەرئەوەی ئێمە کە چووینە ئەوێ تەنیا چەند کەسێکی خوێندەوارمان لەگەڵدا بوون ئەوانیتر بە تێکڕایی نەخوێندەوار بوون، مرۆڤیش ئەگەر بە پیری بخوێنێ فێری هیچ شتێکی وا نابێت ئەگەرچی زۆریان هەوڵدا فێرمان بکەن، بەلاّم هەرئەوەندە فێربووین ئەوەی هێناومانەتەوە، وە لە ڕووی زانستیش هیچ). پرسیار: (لەوکاتەی پێتان ناوەتەوە خاکی نیشتمان لە بەسرەوە تاکو ئێرە هەست بەچی دەکەیت و ڕەئیت بەرامبەر دەستەلاّتی حکومەتی شۆڕشی 14ی تەمموز چۆنە؟) وەلاّم: (ئەوەی ڕاستیە لەو پەڕی شادی دام بەو سەربەستیە، ئەوەی گەل دەستی کەوتووە تێیدا دەژیت، ئەو یەکگرتن و برایەتیەش جێگای پیرۆزباییە، ئەو برایەتیەش لەوە بەدیار کەوت لەوپێشوازیەئەوەی لە خواروی عێراقەوە لێمان کرا، ئەوەش وادەگەیەنێ دەبێ سەرکردایەتی شۆڕش نیازیان خزمەتی گەل و وولاّت بێت، هیوادارم هەربەو نیازە بن و برایەتیش هەربەهێزترو پتەوتر بێت).پرسیار: (بیروڕات بەو دروشمانەی دەیان بینی و ئەو هوتافانەی خەڵك چۆن بوو؟) وەلاّم: (دەربارەی دروشمەکان ئەوە ئارەزوی خەڵکەو هەست بە ئازادی دەکەن ئەوەش هەنگاوێکی زۆر باشەو جێگای خۆشحاڵیەکە دەتوانن بیروڕای خۆیان دەربڕن، بەلاّم دەربارەی هوتافەکان وا هەست دەکەم دوور نیە لە داهاتوو ببنە هۆی نا ڕەزامەندی نێوان کۆمەڵە سیاسیەکان، هەرچەندە ئێمە تازە هاتوینەتەوە زۆر شارەزای کارو کردەوەکان نین ئەوەی دەبینم سوپا دەڕواتە سەرەوەو سەربازەکان لەناو ئۆتۆمبێلەکان هاواریان دەکرد (ماکو زعيم الا كريم،حزب الشيوعي للامام ديمقراطية والسلام) ئایا عبدالکریم تادوایی لەگەڵ ئەو هوتافانەی دووەم دەڕوات؟ دەبێ ئەوە دیاربێت ئەو مرۆڤە چیە؟) مامۆستا جەواد وەلاّمی دامەوەو گوتی: (ئەوە نازانم و دیار نیە تا کەی لەگەڵی دەڕوات!). دوا پرسیار مامۆستا جەواد پرسی: (وەك دیارە هێشتا حزبی نیت نیازت هەیە بڕۆیتە ناو ڕیزی یەکێك لەو حزبانەی کە هەن؟) وەلاّم: (ئەوەی ڕاستیە لەو بارەیەوە ناتوانم پێتان بلێم بەڵێ یان نا لەبەرئەوەی هێشتا هیچ نازانم لە دوای ماوەیەکی

تر بە دیار دەکەوێتو وە لێتان ناشارمەوە مارکسیم).

لە دوای ئەو دانیشتنە درێژ خایەنە لەگەڵ مامۆستایان وام هەست کردو دیاریش بوو بە ڕەزامەندی هەستانو ڕۆیشتن وتیان ماندومان کردی، بەڵام ئەو دانیشتنە کۆمەڵێك شتی گرنگی داینە دەست زۆر سوود بەخش بوو جێگای سوپاسمانە.

لەو دیدارە بۆم بەدیارکەوتو هەستم پێ کرد شتیان زۆر بیستبوو پێش بێنە لای من لە قسەکانیان دیار بوو (ئەنوەر سلێمان) خۆڕایی نەی گوت ئەوە ڕاستە چۆن ڕۆیشتوون ئەوهاش هاتونەتەوە. ئەوەندە ڕۆژانەی لە پیرمام میوانی دەوڵەت بووین زۆر شت هەبوو بنوسرێت ئەوەی زۆر گرنگ بێت ئەوە بوو لەوکاتەدا سوپا لە ڕێگادا بوو بۆ ناوچەی ڕاوندوز وا بەدیار دەکەوت مەترسی هەبێت لە سەرەوە، ئەوەی بەدیار دەکەوت ئۆتۆمبێلەکانی سوپا ڕازاوە بوون بە دروشمی نایاب وپڕمانا، بۆ نمونە یەکێك لە دروشمەکان نوسرابوو (سوپای شۆڕش پاسەوانی گەلو نیشتمانە)، هەروەها لە یەکێکی تر نوسرابوو (سوپاو گەل پارێزەری دەسکەوتەکانی شۆڕشن) زۆر دروشمی تریش دەبیندران، ئەمانە جێگای دڵخۆشی بوون، بەڵام نەمبینی بەناوی هاوپەیمانەکانو ڕێکخراوەکان شتێك هەبێت کە سەنگەری پتەوی پاراستنی دەستکەوتەکانی شۆڕش بێت کە جێگای متمانە بێت نەك هەر بە دروشم.

بێگومان پێش لە سۆڤیەت بگەڕێینەوە (ڕەسول ناجی) هاتەلامو داوای کرد کە دەگەڕێینەوە هەولێر برۆمە ماڵیان ناونیشانی ماڵەکەیو نامەیەکی پێدام بۆ منداڵەکانی، ئەو ڕۆژەی لە پیرمام ڕۆیشتمە هەولێر بۆ سەردانی باوکم لە وێش بە گوێرەی ناونیشانی پێم بوو ڕۆیشتمە ماڵی مام ڕەسول شتەکانم بە ئەمانەتەوە پێدان زۆر کەیفیان هات یەکێك لە کوڕەکانم بینی کەناوی (فوئاد) بوو لەگەڵ دایکی پێم ڕاگەیاندن کە هەندێ شتی بەبەرید ناردوە نازانم گەیشتووە یان نا؟ گوتیان نەگەیشتووە. هەر لەو گەشتە چاوم بەقوتابیەکی خزمم کەوت: (قادرملا ئەحمەد) بوو لەگەڵی ڕۆیشتمە بارەگای یەکێتی قوتابیان لەگەڵ لێپرسراوی یەکێتی قوتابیان (صلاح حاجی سەعید) دوامو گفتوگۆم کرد ناوبراو داوای کرد بەشداری کۆبونەوە فراوانەکەی کەرکوك بکەم بۆ ئەوەی ئەو باسەی بۆ ئەوانم کرد لە بارەگاکەیان لە کۆبونەوەکەی کەرکوك بۆیان بدوێم، بەڵێنم پێدانو ڕازی بووم بەشداری کۆبونەوەکە بکەم، بەڵام ئەوەی بووە کۆسپو ڕێك نەکەوت برۆم بۆ ئەو کۆبونەوەیە لە کاتی دیاریکراودا ئەوە بوو ئێمە گەڕاینەوە دەرگەلە بەپێی ئەو بڕیارەی کە هەرکەسەی بگەڕێنەوە گوندەکانیان، ئەوە بوو ئێمەش گەڕاینەوە دەرگەلەو ڕێك نەکەوت برۆمەکەرکوك. بەڵێ لە بارەگای قوتابیانی هەولێر بەدرێژی باسی سۆڤیەتو قوتابیانی ئەوێم بۆ کردنو وەڵامی زۆر پرسیارم دانەوە، هەندێك شت لایان ڕۆن نەبوو دەربارەی ژیانی سۆڤیەت بۆم روون کردنەوە، بۆ ڕۆژی دوایی (جەواد کوڕی رسول) خۆیو منداڵەکانی

هاتنە لامان داوایان کرد بڕۆینە لایان لە هەولێر ناوبراو گوتی: (بەیانی دێم دەتان بەم میوانمـان دەبـن ئێوارەش دەتان هێنمەوە). ئەوە بوو جەواد هاتو ئێمەی برد بۆ هەولێر لەماڵیان میوانداریـەکی زیـاد لە پێویستیان کردین جێگای ڕەزامەندیمان بوو. ئەوەی جێگای یادەوەریـە ئـەو ڕۆژانـەی لـە مەصـیف صلاح الدین بووین، ڕۆژێکیان لەگەڵ دایکی منداڵەکانم دەدوام بـە ڕویـەکی زەردەخەنـەوە لـە پێشـم وەستاو گوتی: (وا دیارە نەت دەویست لەگەڵت بێم بۆ عێـراق بۆیـە دەت گـوت خانوەکانمـان ئـەوهاو ئەوهان ئێستاش دەبینم خانوەکانی ئێرەش جیاوازیان نیە لەگـەڵ خانوەکـانی سـۆڤیەت). پـێم گـوت: (بەدبەخت تۆ لێرە میوانی ئەو خانوانەی تێیدا دانیشتوین ئەوە خانوی وەزیرەکانن هاوینـان دێـن لێـرە ڕادەبوێرن، لە دوای چەند ڕۆژێکی تر دەڕۆینەوە ناو ئەو خانوانەی لەوێ باسم بۆ کردی من ڕاسـتیم پـێ گوتوی نەك بۆ ئەوەی لەگەڵم نێیت بۆ عێراق،بەڵکو بۆ ئەوەم بوو نەڵێیت پیاوەکەم فریوی دامو ڕاستی پێ نەگوتم. لە پاش چەند ڕۆژێك مانەوەمان لە پیرمەم وەك میوان لە هاوینە هەواری مەسیف ئاگـادر کراین بڕۆینە هەولێر بۆ لای میرحاج، کاتێك ڕۆیشتینە لای ناوبراو پێی ڕاگەیانـدین کـە هەرکەسـەی دەتوانێ بڕواتەوە شوێنی خۆی لە دواییدا ئەوەی بیانەوێت لەسەرکار دامەزرێت بابێن ناویان بنوسن بـۆ دامەزراندن، لە دوای چاوپێکەوتنی میرحاج ڕۆیشتمە لای باوکم بۆ ئەوەی لەبارەی گەڕانەوەمان کاتێـك دیار بکەین لەوێ ڕێك کەوتین کە دووسێ ئۆتۆمبێل بگرن ئەوان لە هەولێر بێن بـۆ پیرمـامو ئێمـەش هەڵبگرنو بگەڕێینەوە دەرگەڵە لەوێ ڕۆژوکات دیاریکران ئەوکارە بـە (صـلاح)ی بـرام سـپێردرا بـۆ ئەوەی منو حمدامین لەکاتی دیاریکراودا ئامادە بین بۆ ڕۆیشتن.

ڕۆیشتنەوەمـان بـۆ دەرگـەڵـە

لە ڕۆژی (1959/4/27) سەرلەبەیانی لە هاوینە هەواری صلاح الـدین بـەڕێ کـەوتین بـەرەو ناوچەی ڕواندز بۆ شوێنی ژیانی هەمیشەیمان بەو ڕێگا دڵگـیرەی کـۆڕێو شـەقلاوەو حریـرو سـپیلكو خەلیفانو گەلی عەلی بەگدا تێپـەڕین بـە سـێ ئۆتۆمبێـل، ئەوکاتـەی لـەناو شـەقلاوە دەڕۆیشـتین منداڵەکانم دەیان گوت: (ئێرە زۆر خۆشە)، بەڵام کە گەیشـتینە گونـدی باویـان (صـلاح)ی بـرام بـە خێزانمی گوت، گوندەکانی ئێمەش بەم شێوەیە بێ دارو ئاون هەر لەگوندی باویانـەوە ئـەو ئافرەتـە بـە داماوی مایەوە تا گەیشتینە تاڤگەی ناو گەلی عەلی بەگ، لە ناو گەلی عەلی بەگ دابەزین هەندێ وێنەمان گرت ئەوکاتە خێزانم بە دەنگ هاتەوەو زۆر بە ئارەزووەوە سەیری دیمـەنی گـەلی عـەلی بـەگی دەکرد بەشێوەیەکی تایبەت ئەو شەقامەی بە بن شاخەکەدا دەڕوات کە ئێمەی پێدا پەڕیبوینەوە، لەوێ دەرچوین گەیشتینە دەشتی ڕواندز ئێستا پێی دەگوترێت دەشتە دیان کاتێك گەیشتینە (گەروی سـۆرە پەلۆکێ)، ڕواندز بەدیارکەوت بە منداڵەکانم گوت (ئەوەیـە ڕوانـدز)، گەیشـتینە (خـەلکان) ئێمـە

لەگەڵ باوکم لاماندایە ڕواندز بۆ چاوپێکەوتنی قائمقامو فەرماندەی سەربازگەی ڕواندز ئەوانی تریش بەرو حافیز ڕۆیشتن، لە دوای سەردانەکەمان بۆ ڕواندز ئێمەش زۆر دوا نەکەوتینو ڕۆیشتین بۆ حافیز دیار بوو جەماوەرێکی زۆر هاتبوونە پێشوازیمان، لە کاتێکا ئۆتۆمبێلەکەمان وەستاو باوکم دابەزی بوو بەتەقەی خۆشی کۆمەڵە تفەنگێك تەقەیان دەکرد، ئەوەی شیانی باسە پێشوازیەکی گەرمان لێ کراو لەگەڵ پێشوازیکەران یەك بەیەك باوەشمان بەیەکدا دەکردو بەخێرهاتنەوەیان دەکردینو خۆشحاڵی خۆیان نیشان دەدا.

لەوکاتو ساتە خۆشەدا (حمدامین ئاغای ناوپردانی)گەیشتە حافیز ئەویش هاتبوە پێشوازیمان لەگەڵ ئێمە هاتە دەرگەڵە، لەگەڵ باوکم بە سواری ولاخ ڕۆیشتین ئێمە هەموومان هەولێکی زۆرماندا دایکی منداڵان بە سواری وولاخ بڕوات، بەلام سوار نەبوو بە پێیان کەوتە ڕێ ڕێگاش دوورو هەوراز بوو، تا بەسەر کەوتینە سەر(زیخان) تاریك داهات، بەلام تا بڵێی هیلاكو ماندوو ببوین لەگەڵ ئەو ئافرەتە ئەوجاش سواری وولاخ نەبوو، لەگەڵ بەسەرکەوتنی سەر زیخان (نەجمەی مام سەعید بەگ) لە گوندی چرای لۆکسی هێنا بە پیرمانەوە لەبەر ئەوەی تاریك داهاتبوو ناوبراو پێشمان کەوت سەرەو ژێر بەرەو گوند شۆڕ بووینەوە ناو گەلیو بەرەو گوند سەرکەوتینو گەیشتینە ناو گوند بەو ماندوو بونەی لەگەڵ دایکی منداڵان توشی هاتبوین کە گەیشتینە بەر دەرگای ماڵەوەمان بە دایکمیان گوت (ئەوە زرار)ە هەرچاوی بەمن کەوت لە شوێنی خۆی کەوتو بێ هۆش کەوت،گوتمان تەواو بوو لە دوای ماوەیەك وەخۆی هاتەوە وەك سەرلێشێواوێك هەستاوەو باوەشی لەمن گرتوو وەك باران فرمێسکی دەباراندو دەی گوت: (ئەوە تۆی ماوی؟ بە ئێمەیان گوت زرار لە ڕێگا مار خواردویانە!) بێ شکە ئەوەش پڕوپاگەندەی نەیارانی ئێمە بوو بلاویان کردبۆوە، ئەو پڕوپاگەندەیەی نەیاران مەرامێکی گلاویان هەبوو لێی، بەلام لە مەرامە پوچەڵەکەیان سەرنەکەوتن. دیار بوو دایکم زۆری هەوڵدا منداڵە بچوکەکان بگرێتە باوەشو ماچیان بکات ئەوانیش خۆیان دەپچڕیەوەو نەدەچونە لای دەگریان لەبەر ئەوەی نەیان دەناسی، وە زۆر بە ووردی سەیری دایکی منداڵەکانمی دەکرد دەیدی وا بێ دەنگ دانیشتوە مەگەر من بمدوانبایە یان لەگەڵ منداڵەکانی قسەی کردبا ئەگینا کڕو مات دانیشتبوو هەر ئەوەندەم زانی دایکم گوتی: (ڕۆڵە زرار ئەو کەڕو لاڵە چیە هێناوتە؟ ئەوە کەنگێ فێری کوردی دەبێتو دەتوانێ وەك ئێمە قسە بکات؟ ئەی قوڕم بەسەری تا ئەوە فێری کوردی دەبێتو قسە لەگەڵ دایکت بکات من نامێنم). پێم گوت: (دایە غەم مەخۆ ئەوە زۆر زوو فێری هەموو شتێك دەبێ خۆشت نازانی چۆن ئەوەندە زوو فێربووە!).

ئەوەی شایانی باسە ئەو شەوە ئەوەندە خەڵك هاتبونە دەرگەڵە جێگای بەتاڵ نەمابوو هەموو

ماڵەکان پڕ ببوون لە میوان، خەڵکێکی زۆری گوندەکان هاتبوون بەو شەوە شایی دەگەڕاو ڕەش بەڵەك گەرم بوو، بەیانی ڕۆژی دوایی لەگەڵ گزنگی هەتاو ئەو جەماوەرە زۆرە دارژایـە شـوێنی شـایی کـردن دەستە دەستەش خەڵك هەردەهاتن، دەتـوانم بڵـێم دەرگەڵـە لـە هـیچ کاتێـك ئەوەنـدە خـەڵکی تێـدا کۆنەبۆتەوە ئەمە یەکەم جار بوو دەرگەڵە ئەوەندە خەڵکی تیادا کۆببێتـەوە، خـەڵك ڕۆیشـتنە شـوێنی ئاهەنگ‌و شایی باوکم لەگەڵ (حمدامین ئاغای ناوپردانی)و کۆمـەڵێك کەسی تر سـەرکەوتنە گـەڕەکی قەلاّت بۆ دیدەنی (میرحمدامین بەگ) ناوبراو ئامۆزای باوکم بوو مرۆڤێکـی بەتەمـەن بـوو لەوکاتـەی ئێمە گەڕاینەوە نەخۆش بوو لە ناو جێگا کەوتبوو، بەنیاز بووین شەو بڕۆینە لای، بەلاّم لەبەر میوانـان بەتایبەتی ئەو میوانانەی لە دورەوە هاتبون ڕێك نەکەوت بڕۆینە لای ئەو پیاوە ناودارەی لـە مێـژ بـوو لێی دوور کەوتبوینەوە، دیارە پێش ئەوەی باوکم‌و ئەو کۆمەڵە کەسـێك لەگـەڵی بڕۆنـە لای (مـیر)، ناوبراو داوای کردبوو بیبەنە سەربانی بۆ ئەوەی لەو شوێنە بەرزە ئەو خەڵکانەی کە هاتوون ببـانبینێ، کاتێك بەسەر کەوتینە قەلاّتی‌و گەیشتینە لای ئەو پیاوە ناودارە لە ناو نوێنەکانی باوەشـی بـۆ بـاوکم کردەوە زۆر تووند لە باوەشی گرت فرمێسکی شادی دەباراند، چەند جارێك گوتی: (ئۆخەی خۆ نەمردم ئێوەم دیتەوە ئەوە منم نەمردووم ئێوەم دیتەوە!) لە دواییدا منیشی گرتە باوەش‌و ماچی کردم‌و گـوتی: (خۆ ئەتو ناوت بە مردوو هاتبوو ئێستاش الحمدالله وا بە سەلامەتی هاتیەوە)، ئەوجا بەخێرهاتنی لە هەموو میوانەکان کردو بالیفیان بۆ دانان‌و پاڵی دایەوە دەستی کرد بە قسە کردن‌و گـوتی: (سـلێمان ئەوها نەخۆش نەبووام دەهاتمە هەولێر، بەلاّم نەخۆشی ڕێگای نەدام نەمتوانی بێم ئاواتم ئـەو ڕۆژە بـوو نەمرم تا چاوم پێتان دەکەوێتەوە، ئەوا مەرامم بەدی هات ئەمڕۆ ئەو ڕۆژەیە ئەوەی خواستی من بـوو).
ئێمە لەو قسە خۆشانە دابووین لەگەڵ ئەو پیاوە مەزنە لەوکاتەدا هاتن بەباوکمیان ڕاگەیاندو گوتیـان زۆر میوان هـاتوون، ناچـار ڕۆیشـتینەوە لای میوانـەکان، شـایی‌و هەڵپـەڕکێ بـەردەوام بـوو لـەلای میوانەکان بووین ئەوەندەمان زانی گوتیان شەڕە لە ناو شایی لەسەر وتـاف بەگژیەکـدا چـوون‌و بۆتـە شەڕ کە هی پارتایەتیو شیوعیایەتیە، باش بوو زوو پێڕاگەیشـتم ئـەگینا دوور نـەبوو گـەورەتر بێـت خۆشبەختانە توانیمان لێکیان دوور خەینەوەو تێیان بگەیەنین کە ئەوە کـارێکی ناپەسـندو نـا ڕەوایـە دەبێ ئەوە بزانن‌و تێبگەن تەنیا یەکێتی‌و برایەتی بناغەی گەیشتنە بە ئامانج ئەو ئامانجەی بۆی هەوڵ دەدەین، هەرکاتێك ئێوە یەك بن دوژمن هەوڵ دەدات ڕیزەکانتان ئاڵۆز بکـات بـۆ ئـەوەی نەگـەن بـەو ئاواتەی بۆی دەچن، لە دوای ئەو قسانەی لەگەڵم کردن دەستیان کردەوە ملـی یـەکترو ڕۆیشـتنەوە نـاو شایی.

ڕۆژی دووەمی گەڕانەوەمان بوو بۆ دەرگەڵە نامەیەکی (حزبی شیوعی) ڕێکخراوی ڕواندز بۆ

(عزەت)ی برام هات تیایدا نوسرابوو بەپەلە خۆیو ئەو چەکدارانەی کە هەن بگەنە ڕواندز لە (سیدەکان) شەڕە، (عزەت) یەکسەر لەگەڵ کۆمەڵێك چەکدار ڕۆیشت بەمەرجێك زۆری ئەو چەکانەی پێیان بوون هی ئەوە نەبوون بیان بەن بۆ شەڕ لەگەڵ ئەوشدا هەر ڕۆیشتن، ڕۆژی دواتر ئێوارە درەنگ نامەیەکی بەپەلەش بۆ من هاتبوو لەلایەن ڕێکخراوی ڕواندزی حزبی شیوعیەوە لە خوارەوەش بەناوی (حسێن خەباز) مۆرکرابوو نەك بەناوی ڕێکخراو! بەلامەوە زۆر سەیر بوو ناوبراو داوای کردبوو ئەوکەسانەی دەتوانن چەك هەڵگرن بیانهێنن بۆ حافیز بۆ ئەوەی چەك وەربگرن، بە گەیشتنی ئەو نامەیە ئاهەنگ و شایی تێکدرا، (عزەت) لەگەڵ سی چەکدار ڕۆیشتو ئەوانی تریش ئاگادر کران بڕۆینە حافیز بەپێی ئەو ڕۆشناییە خەڵکێکی زۆر ڕۆیشتنە حافیز بۆ ئەوەی چەك وەربگرین، لە حافیز چاوەڕوانی هاتنی چەك بووین، باوکمو(جەلال) بەگیش هاتبوون لەگەڵ چەند ڕدێن سپیەکی گوند(ئیبراهیم بەگ، حەسەنی بوکە فاتیێ، محمود بەگی وەسمانی، خدری حەسنە کەڕی) ئەوانەش دەیان ویست چەك وەربگرن، کاتێك (علی مەکتەبە) بە جیبێکی سوپایی هات وەستا دیتی ئەو هەموو خەڵکە هاتوون زوو گوتی: (بۆ ئاگاداری چەك بە پارتیەکان نادرێت باشتر ئەوەیە ئەوەی پارتیە بڕواتەوە؟!).

پێم گوت: (کاك علی ئەو خەڵکەی هاتوون لە ژێر چاودێری باوکم هاتوون بە ناوی حزبایەتی نەهاتون ئێمە لێیان بەرپرسین). ناوبراو بەلوت گرژیەوە گوتی: (خۆت ماندوو مەکە نابێت، با پارتیەکان چاوەڕێ نەکەن چەك بۆ ئەوان نیە، ئێمە وا هەوڵ دەدەین هۆزایەتی بن بڕ بکەین کەچی ئێوە بەنیازن نوێی بکەنەوەو نوێ ناکرێتەوە). علی ئەو قسانەی کردو ڕۆیشت.

جەلال بەگ گوێی لە مشتومڕی منو علی بوو لە هەڵوێستە چەوتەکەی علی مەکتەبە بە پەستی بە باوکمی گوت: (کاکە من دەڕۆمەوە) ئەوەندەی باوکمو من هەوڵمان دا نەڕواتەوە کەمێکی تر بوەستێو ئەگەر هاتن چەکیان بەپارتیەکان نەدا ئێمەش وەری ناگرینو دەگەڕێینەوە هەوڵدانەکەمان بێ سوود بوو خۆی گەڕایەوە، بەلاَم ئەوانی تر مانەوە لای ئێمە. لە دوای گەڕانەوەی (جلال بەگ) بۆ دەرگەڵە بە نیگەرانی من زۆر ئاڵۆز بووم زۆر بە ووردی کەوتمە بیرکردنەوە دەبێ ئەو ناکۆکیەی نێوان شیوعیو پارتی ئەوەندە ناساز بێت وەك لە هەڵوێستی علی مەکتەبە ڕەنگی دایەوە؟ ئەگەر بەم شێوەیە بێت چاوەڕوانی مەترسی لێ دەکرێت لە داهاتودا. من لەو ئاڵۆزیە دابووم (نوری تاڵەبانی) بەرپرسی مقاوەمەی شعبی ناوچەی ڕواندز گەیشتە حافیز، لە دوای یەکتر ناسین پێم ڕاگەیاند ئەو خەڵکەی هاتووە چەك وەربگرنو بڕۆنە بەرەکانی شەڕ لەژێر فەرمانی شیوعیەکان کەچی کەسیشمان شیوعی نین ئەگەر چەك وەرگرتن بەو شێوەیە بێت کە علی مەکتەبە کەمێك پێش ئێستا پێی ڕاگەیاندین ئەوا

گشتمان دەڕۆینەوە ئەو چەکە وەرناگرین، وە تێم گەیاند کەوا ئێمە تازە لە سۆڤیەت هاتوینەتەوە نامانەوێ ئەو خەڵکە لێك جیا بکرێتەوە، چونکە بەناوی پارتی نەهاتووین چەك وەربگرین بەڵکو لە لیستی شیوعیەکان داندراوین. (نوری تاڵەبانی) پیاوێکی وریاو وشیار بوو بەتەواوی تێگەیشت من چیم پێ گوت ناوبراو بەڕویەکی خۆشەوە گوتی: (ئێمە چەك بە ئێوە دەدەین ئەوەی ئێوە باوەڕی پێ دەکەن چەکیان دەدەینێ خوای دەکرد هەرهەمویان پارتی دەبوون).

نوری تاڵەبانی لەگەڵ باوکم کەوتە قسەو باوکم پێی گوت: (ئەوەی لەگەڵ ئێمە هاتبێتو سەر بە ئێمە بێت هەرچیەکی بێت لە ژێر فەرمانی ئێمەیە، ئێمەش ئۆباڵی هەڵ دەگرین هەر ڕوداوێك ڕوو بدات ئێمە لێیان بەرپرسین). دیارە علی مەکتەبە گوتویەتی با پارتیەکان بڕۆن چەکیان پێ نادەین ئەگەر وابێت ئەوا ئێمەش چەك وەرناگرینو دەگەڕێینەوەو دڵی خەڵکەکەمان ناشکێنین. نوری تاڵەبانی لە دوای قسەکانی باوکم کەمێك وەستا زۆر بە ڕێزەوە گوتی: (مامە گیان نابوایە ئێوە ئەوەندە ئەزیەت بخۆن بێن بۆ ئێرە ئەی ئەو هەموو لاوە چین با ئەوان ئەو ئەرکە بخەنە سەر شانیان)، دوبارە (نوری تاڵەبانی) بە منی گوت: (ئێوە ئەو چەکە وەردەگرنو بەرپرسیارن ئەوەی جێگای باوەڕی ئێوە بێت جێگای باوەڕی ئێمەشە، ئێمە ئەو خەڵکە لە ڕێگای ئێوەوە دەناسین، پێویست بەوە ناکات ئەوە کیەو چیە ئێوە خۆتان دەزانن). هەروەها گوتی: (کاکە بەپەلە ناوەکانیان لە لیستێك بنوسنو ئامادەیان بکەن ئێستا لەوانەیە ئۆتۆمبێلی دابەشکردنی چەك دەگەنە ئێرە ئەوەی ناوی لە لیست دابێت چەکی پێ دەدرێت). لەسەر داوای (ملازم نوری) پیاوەکان ناونوس کرانو لیست ئامادە کرا چاوەڕوانی هاتنی چەك بووین، لە دەوروبەری نوێژی نیوەڕۆ ئۆتۆمبێلەکان گەیشتن هەر زوو (ملازم نوری) داوای لیستی ناوەکانی کردو گوتی: (برایان ڕیز بن هەریەکەی تفەنگو پەنجا فیشەك وەرگرن)، چەك هەڵگرەکان ڕیز بوون یەك یەك چەکیان وەرگرت لەو دەمەشدا ئەو دوو سێ ڕیش سپیە داوای چەکیان کرد،(ملازم نوری) لەگەڵیان کەوتە قسە پێی گوتن: (مامە پیرانی ئازیز ئێمە چۆن ڕازی دەبین ئێوە چەك هەڵگرنو نۆبەت بە ئێوە بگرین، نەخێر ئێوە هی ئەوە نین تەمەنی ئێوە هی ئەوەیە خزمەتتان بکەین، ئەوە ئەو کۆمەڵە گەنجە ڕێكو چالاکانەی وەستاون دەبێ لە جیاتی ئێوە نۆبەت بگرن ڕازی نابین ئێوە ئەو ئەزیەتە بخۆن).

وەلامی پیرەکان ئەوە بوو: بۆچ وادەزانن ئێمە پەك کەوتەینو بێ هێزین قەت خۆمان بەو گەنجانەی چەکتان پێداون ناگۆڕینەوە، کاتێك زانیان چەکیان پێ نادرێت زۆر بە ناڕەزامەندی گەڕانەوە دەرگەڵە، دیار بوو (ملازم نوری) هەستی کرد پیرەکان لە هەڵوێستی ئەو دڵ ڕەنجاون ڕۆیشتەوە لایانو لەگەڵیان دوا دڵی دابونەوەو ڕازی کردبوون. لەو ڕۆژەی چەکمان وەرگرت لەگەڵ کەلوپەلو خواردەمەنی ڕۆژی

دوایی بەیانی زووکۆمەڵێك لەو كەسانەی چەكیان وەرگرتبوو دەست نیشانم كردبوونو لەگەڵ خۆم بردن بەرەو (سیدەكان) ڕۆیشتین بۆ ئەوەی بگەینە ئەو كۆمەڵە چەكدارەی لەگەڵ (عزەت)ی برام ڕۆیشتبوون بۆ سیدەكان بەو نیازە لە حافیز دەركەوتین (عزیزی مام سیدئاغا) لەلای برادەرانی حافیز مایەوە، ئێمە بەرێگای (ڕوستێ)دا ڕۆیشتین گەیشتینەكۆسپەكانی (شارناسی)و تێپەڕین لە نزیك گوندی (چۆمبالۆك) گەیشتینە ئەو نوێنەرانەی نێردرابون بۆلای یاخی بووەكانو دەگەڕانەوە، (حاجی تاهیر ڕواندزیو حەسەنیكوڕی) لەلایەن حكومەتەوە بەڕێ كرابوون، (حاجی تاهیر)مرۆڤێكی ناسراوی ڕواندز بوو ڕێزێكی زۆری هەبوو لە ناو خەڵكی ڕواندز، هەروەها كوڕەكەشی (حسن)، خۆشەویست بوو لەناو كۆمەڵو پیاوێكی ووشیارو پێگەیشتوو بوو ناوبراو ئەندامی لیژنەی حزبی شیوعی بوو لە ڕواندز كەسایەتیەكی ناسراو بوو. لە كاتێك لە ڕێگا بەیەك گەیشتین ئێمەیان بینی كۆمەڵێك چەكدار لە ڕێگای (روستێ)وە بەرەو سیدەكان دەڕۆین (حەسەن) ڕایگرتینو منی جیا كردەوەو گوتی: (مەڕۆ بۆ سیدەكان پێویستیان بە ئێوە نیە لەشكرێكی زۆر گەیشتۆتە ئەوێ، پێم باشە ئێوە بگەڕێنەوەو بچن پاسەوانی لە پردەكانی ڕێگای گشتی بگرن هەر لە پردی گەلاڵەوە تا پردی خەلكان، لەگەڵ ئەو شوێنانەی پێویستیان بە پاراستن هەیە)، هەروەها ناوبراو گوتی: (بەڕاست نازانم تۆ بڕۆی بۆ سیدەكان لەسەر داوای من ئێوە بگەڕێنەوەو پاسەوانی لەو شوێنانە بگرن كە پێم گوتن). لەوێ لەسەر ڕاسپاردەی (حسن) گەڕاینەوە حافیز، بەلاّم پێش ئەوەی بگەڕێینەوە یەكێكمان بۆ لای (عزەت)ی برام ناردە سیدەكان بۆ ئەوەی پێی بلّێ ئەگەر پێویستی بە چەكدار هەبێت با داوای بكاتو ئێمە بۆی بەڕێ دەكەین، (حسن)هەستی كرد من ئالۆزم دەستی خستە سەرشانمو گوتی: (پێت دەڵێم لە غەمی عزەت دا مەبە هەر شتێك بێ لە منی بزانە بڕۆوە چاوەڕوان بە لە دوای دوو ڕۆژی تر ئاگادارت دەكەم بە مژدەیەكی خۆش). لەسەر ڕاسپاردەی (حسن) گەڕاینەوە حافیزو نامەیەكم بۆ باوكم نوسی ئەو شتانەی (حسن) بۆی باس كردبووم هەمویم بۆ نوسی، بێگومان حسن خۆیوباوكیو برایحسێن جێگای باوەڕی ئێمە بوون ئەوان تا بڵێی لای ئێمە خۆشەویست بوون، ئەوەی ئەوان بیان گوتبایە باوەڕیمان وابوو كە لە بەرژەوەندی ئێمەیە هەر لەبەر ئەوەش دڵنیا بووم لە قسەكانی حسن، بۆیە گەڕاینەوە حافیز. من لە حافیز مامەوەو چەكدارەكانیش دابەش كران بۆ پاسەوانی لەو شوێنانەی بۆمان دیار كرابوون.

بەیەك گەیشتنێك لەگەڵ هەمزە عبدالله لە حافیز لە مانگی 1959/4

ماوەیەك لە حافیز مایەنەوە لەو ماوەیەدا چەند جارێك چوومە ڕاو لە چیای (بنكێلان) بەڕێكەوت لە دوا ڕۆژانی مانگی (4/1959) ڕۆژێك چوومە ڕاو كاتێ ئێوارە گەڕامەوە لە بنكەی چەكدارەكان پێیان ڕاگەیاندم كە ئۆتۆمبێلێك تێپەڕ بوو ڕۆیشتۆتە خانوەكانی ئەندازیارانی ڕیگاوبانی (ئیشغال)

چەند کەسێکی لە ناو دابوون وەستان پرسیاری تۆیان کرد ، یەکێك لەوان گوتی: (هەر کاتێـك هاتـەوە پێی بلێین با بێتەلامان لە خانوی ئەندازیاران) ، کەئەمەیان پێ ڕاگەیاندم لە دوای کـەمێك حەسـانەوە لەگەڵ (عەزیزی مام سـیدئاغا) ڕۆیشـتینە لایـان، دەرکـەوت یـەك لـەوان (هـەمزە عبـداللە) بـوو دامەزرێنەری (پارتی دیموکراتی کوردستان). لە سەردەمی کۆماری مهابـاد نـاوبراوم دەناسـی، بـەلاّم ئەوانی ترم نەدەناسی، لە دوای بەیەك گەیشتن‌و چاك‌و چۆنی کەوتینە قسە هەر زوو کاك هەمزە پرسی: (زرار ئەوەی زانیومە تۆ زۆر شتت لایەو دەزانی هەندێ لەو سـەربردانەمان بـۆ بگێـڕەوە بـە تایبـەتی دەربارەی چوون‌و ڕابواردنتان لە یەکێتی سۆڤیەت ئەوەنـدە سـالأنەی لـەوێ بـوون) گـوتم: (مامۆسـتا هەمزە لە میرحاجت نەپرسیوە خۆ ئەو زوو گەڕایـەوە لەگـەڵ مەلامسـتەفا ئـەو زۆر لـە ئێمـە زیـاتر ئاگاداری کارو کردەوەکان بووە). هەمزە گوتی:(ئەوەی هەسـت دەکرێـت میرحـاج وەك ئـەوەی وازی لـە هەموو شتێك هێنابێت وایەو نارازی دیارە باسی هیچ ناکات‌و وەلاّمی پرسیاریش ناداتەوە هەر وادەزانی لەوت نەپرسیوە) گوتم:(خاڵ هەمزە میرحاج‌و زۆری تریش دڵشکاون ئەوەی ئێمـە دیومانـە هیـوادارین ئێوە نەیبینن ئەو مەرامەی ئێمـەی بـەدوا کـەوتبوین لەپەشـیمانی بـەولاوە هـیچ شـتێکمان دەسـت نەکەوت،ئەوەش جێگـای داخەکـە بەدەسـتبەتاڵی گەڕاینەوە،نابوایـە وابێـت نـازانم ئـەبێ چـیتان بـۆ بگێڕینەوەو باسی چی بکەین کە ئێوەی پێ دڵ خۆش بێت)! من بەتـەواوی قسـەکانم تـەواو نـەکردبوو ئەوەندەم زانی یەکێکی چوارشانەی ڕانکوچۆغەیەکی سور لەبەر کە لەگـەڵ (هـەمزە عبـداللە) دابـوو هەستا سەر پێ‌و ڕووی کردە پەنجەرەی لای ڕوبارو گوتی: (ئێوە کۆمـەڵێك بون لەوێ سەرۆکتان ئەوەنـدە دڵشکاوو عادز کردووە، ئەگەر ڕۆژێك لە ڕۆژان کوردستان ئازاد بێت جێگـای ئێـوەی تێـدا نابێتـەوەو لێتان حەرامە!). ئەوەی ڕاستی بێت زۆر پەست بووم لەگەڵ ئەوەشدا زۆر بە هێمنی پێم گـوت: (کـاکی بەڕێز من جەنابت ناناسم ڕێزم بۆ خاڵ هەمزە هەیە هەر ئەوەندەت پێ دەڵێم ئێمە زیاتر لە سێزدە سـاڵ لەگەڵ ئەو سەرۆکەی ئێوەی بۆ بەسۆزن ئاوارەو دەربەدەر بووین‌و لەگەڵمان ڕابوارد ، بەبێ ئـەوەی کـەس بتوانێ خاڵێکی ڕەخنەی بێ ڕێـزی بخاتـە بەرچـاو، ئـەوەی لـە پاشـەملەش دەگوترێـت وابـزانم تـەنیا سوکایەتیەو شەرمەزاریە، پێویستە ئەوەش بزانن ئێمە ماوەیەکی درێژ لەگەڵی ژیـاین‌و ڕامـان بـوارد هیوادارم جەنابتان نەك سێزدە ساڵ، بەڵکو هەر سێ ساڵ بەڕەزامەندی لەگەڵی بن زیاتر نـاڵێم)! خـاڵ هەمزە هەستی کرد من پەست بووم هەوڵیداو قسەکانی گۆڕی‌و پرسی: (باشە چـۆن سـەیری ئێسـتای عێراق بە گشتی‌و کوردستان بەتایبەتی دەکەی؟) گوتم: (ئەوەی لەبەر چاوە دیـارە بەرهـەمی شۆڕشـی 14ی تەمموزە لەعێراقدا ئەوەی ئێستا دەیبینین خەڵك شادوسەربەستن، دەربارەی کوردستانیش ئەگەرچی ئێمە تازە هاتوینەتەوەو ئاگاداری زۆر شت نین، بەلاّم دەتوانم بڵێم باش نیە ، لەبەرئەوەی ناکۆکی دەبیـنم

له نێوان پارتیو شیوعی، ئەوە دیاردەیەکی زۆر زیان بەخش وترسناکە، نمونەیەکی بچوکتان بۆ باس دەکەم لەسەر ئەو ناکۆکیە، بەبۆنەی گەڕانەوەی ئێمە ئاهەنگو شایی بوو، خەڵکێکی زۆر تێکەڵاوی شایی بوو لەناکاو پێیان ڕاگەیاندین شەڕە! بەپەلە ڕۆیشتم مشتو مڕ بوو لە نێوان دوو خزمی لەیەك نزیك، یەك پارتیەو ئەویتریان شیوعی، پارتیەکە بە شیوعیەکەی گوتبو کۆسمۆپۆلیت، شیوعیەکەش بە پارتیەکەی گوتبو دۆلار خۆر، باوەڕیم وایە نە پارتیەکە زانیوەیەتی کۆسمۆپۆلیت مانای چیە وە نەشیوعیەکەش زانیویەتی دۆلار پارەی کام وڵاتە، ئەگەر ئەوکاتە نەگەیشتبامێ دوور نەبوو بگاتە ڕادەی چەك بەکارهێنان، جا ئەگەر هەر لە ئێستاوە لەم جۆرە گیروگرفتە بچوکانە نەکۆڵدرێتەوەو چارەسەریان بۆ دانەندرێ ئەوە حاڵمان ڕوەو خراپیە). ئەو برادەرە چوارشانو ڕانکوچۆغە لەبەرەش (عومەر دەبابە) بوو.

ئەوەی جێگای دڵشادیو ڕەزامەندیم بوو هەڵویستە بەرزەکەی (نوری شاوێس)بوو ئەو مرۆڤە بە پێچەوانەی (عومەر دەبابە) بوو لە دوای تێبینیەکەی من(نوری شاوێس) بە دەنگ هاتو گوتی: (بەڕاستی جێگای پەرۆشیو نیگەرانیە ئەو جۆرە دیاردانە، دەبێ بزانن شیوعی کێنو دەبێ شیوعیش بزانن پارتی کێن، ئەو پارتیەی کە شیوعی دەڵێت کۆسمۆپۆلیت ئەوە پارتی نیە، بەڵکو لە پارتایەتی نازانێ لە هیچ نەگەیشتوە، ئەو شیوعیەش کە بە پارتی دەڵێت دۆلارخۆر لە شیوعیەتو بیربڕاوەڕی شیوعی دورەو دەبێ هەردولا بزانن پارتیو شیوعی هاوپەیمانن ئەگەر هاتوو شیوعیەکان تا گوێزینگێ بکەونە لێلاوێ خۆ پارتی تا چۆکان دەکەوێتە قوڕاوێ).

کاتێ گوێم لە قسەکانی ئەو مرۆڤە هەست بەرزە بوو سەلماندی کە کەسایەتیەکی ڕۆشنبیرو زاناو وریایە لە ڕوی سیاسیەوە، لەبەر ئەوەی زۆر بەڕێکی وەزعەکەی شی کردەوە و لێی دواو وەڵامەکەشی لەجێی خۆی بوو، زیاتریش دوا.

ئەوەی جێگای خۆشحاڵیم بوو ماوەیەکی تەواو لەگەڵ کاك هەمزەو هاوڕێکانی دانیشتینو کاتەکەمان بە خۆشی بردە سەر، پێش ئەوەی دەربکەوم کاك هەمزە گوتی بەیانی دەتبینمەوە، بەڵێنیشیدا بێتە دەرگەڵە بۆ دیدەنی باوکم، بەڵام بەداخەوە بەیانی زوو بۆ کارێکی پێویست ڕۆیشتم، نەمتوانی بیان بینمەوە، ئارەزووم بوو زیاتر لەگەڵ (نوری شاوێس) بدوێم، کاتێ ڕۆیشتم وام دەزانی زوو دەگەڕێمەوەو پێیان ڕادەگەم، بەڵام کە گەڕامەوە ئەوان ڕۆیشتبوون. لەکاتی ڕۆیشتنیان خاڵ هەمزە بە پاسەوانەکانی گوتبوو: (لەو نزیکانە دێمەوە دەچمە دەرگەڵە). ئەوەی بەدیارکەوت سەرکردەکانی پارتی (هەمزە، نوری شاوێس، عومەر دەبابە) لەبەر یاخی بوونی سۆفیەکانی (لۆلان) هاتبون دەنگیش هەبوو کەمەلامستەفاش لەگەڵ بەشێکی هێزەکەی دێتە سیدەکان بۆ دەرکردنی برادۆستە یاخی

بووەکان لە حکومەتی(عبدالکریم).

قسەکانی (حسن حاجی تاهیر) ڕاست دەرچوو هێزێکی زۆری جوتیارەکانی دەوروبەری دەشتی هەولێر چەکیان وەرگرتبوو هاتبونە ناوچەی ڕواندز لەوێش بۆ سیدەکان بۆ ڕوبەڕوبونەوە لەگەڵ یاخی بوەکان. دواتر زاندرا کە مەلامستەفاش بە خۆی سەرکردایەتی هێزێکی بارزانیەکانی گرتبوە دەستو گەیشتبوە سیدەکان بۆ لێدانی یاخی بوەکانی(لۆلان) پاش ئەوەی هێزێکی زۆر ڕۆیشتە سەریان، زۆری نەخایانـد چەکدارەکانی (لۆلان) کشانەوە سەر سنورەکانی تورکیاو ئێران ناوچەی برادۆستیان بەجێ هێشتو لـە سنور ئاودیو بوون، بەم شێوەیە یاخی بوەکان کۆتاییان هاتو خۆیان ڕانەگرت. لە دوای کۆتایی هاتنی کێشەی یاخی بوەکان بـە ماوەیـەکی کـەم دەوڵـەتی(قاسـم) ئـەو چـەکانەی دابەشـی کردبـووە سـەر جوتیارەکان لێی وەرگرتنەوەو چەکدارەکان بلاوەیان لێکردو هەرکەسـەی گەڕایـەوە سـەرکاری ئاسـایی خۆی، منیش ڕۆیشتمە کەرکوك لەوێ بە هەڵە دامەزرابوم لە بەڕێوەبەرایـەتی چـاککردنی کشـتوکاڵ، چونکە من دەرچوی کۆلیجی کشتوکاڵ نەبووم، بەلاّم بەناچاری ماوەیەك لەوێ مامەوە، ئەوەندە ماوەی لەوێ بووم بە زۆری کاتم لای (ڕەئیس مستەفا عبداللهو ملازم فەخری)و بارەگای حزبی شیوعی بەسـەر دەبرد ناوە ناوەش چاوم بە (نافع یونس)و ئەوانی تریش لە بارەگای کەرکوك دەکەوت.

حکومەتی عبدالکریم بەرەو گـۆڕینی هەڵوێسـتی هـەنگاوی دەهاوێشـت بـەونیازەی لـە باوەشـی دیموکراتیەت بڕواتە باوەشی نەیارانی گەلو نیشتمان ئەوەش ڕێڕەوێکی ترسناك بوو بۆ لە دەسـت دانـی ئازادیو دیموکراتی.

لە کاتێکا ڕۆیشتمەوە ڕواندز لەوێ ئاگادار کـرام کـەوا لـە دەرگەڵـە حکومـەت مـاڵی ئێمـەیان پشکنیوە بە دوای چەکدا گەڕابوون بە بیانوی ئەوەی گوایـە ئـەو چـەکانەی دابـەش کرابـوون بەسـەر جوتیارەکاندا زۆریان دیار نینو نەدراونەتەوە، ئەوەیان کردبوە بیانوو بۆ پشکنینی مالـەکانی ئێمـە لـە دەرگەڵە، سەرپەرشتکەری ئەو پشکنینە (ملازم سەدیق)، ناوێك بووە دیارە مرۆڤێکی پیاوانـەو بـەڕێز بووە کاتێك زانیبوی ژنەکەی من بێگانەیە زۆر لەسەر خـۆو پیاوانـە لەگـەڵی دوا بـوو وای نـەکردبوو هەست بکات بۆ پشکنین چۆتە ماڵمان دەستیان لە هیچ نەدابوو.

ئەو پەشێویە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ڕوی دەسەلاّت دارانی بەرەو پەشێویو تێکـدان پـاڵ دەداو هـەنگاوی دەهاویشت، بۆ ئەوەی دوربم لە مشتو مڕ ماوەیەك ڕۆیشتمە رواندز، بەرێك کەوت لەگەڵ یەکێك لـەو بارزانیانەی لە سۆڤیات لەگەڵمان بوو بەیەك گەیشتین، نامەوێ ناوی بێنم لەسەر داوای خۆی (ح ، ی) ئەو پیاوە پاکە ئاگاداری کردمو گوتی: (زرار ئاگاداری خۆت بە و وشیار بە نەیارەکەت لەگەڵ یـەکێك لـە خزمـەکانی ئێـوە دەدوا دەربـارەی لـەناوبردنی تـۆ خزمەکەشـتان (و.ه) بـەلێنی داوە بـەو کـارە

هەڵبستیت)، ئەوەش ئەوە دەگەیێنێ بەشی زۆری خزمەکان لەگەڵ من ڕاستو پاك بوون چەند کەسێك نەبێت ئەوانیش بە ئارەزووی خۆیان نەبوون؟!.....

لە هاوینی(1960) لە دەرگەڵە بووم ئێوارەیەك تازە لە ڕاوە کەو گەڕا بومەوە (مام بەکر خان بەگ ناسراو بەمیرۆ) هاتەلام گوتی: (خۆت بپێچەوە بابرۆینە ساباتێ، دەڵێن عباس ئاغا هاتووە بچینە بەخێر هاتنی)، لەسەر داوای مامم لەگەڵی ڕۆیشتم بۆ دیوەخانەی میر لەوێ لەگەڵ (عباس ئاغا) بەیەك گەیشتین، لە دواییدا لەگەڵ ناوبراو تووشی کێشەی سیاسی بووین، ئەنجامی ئەو قسانەی نێوانمان (عباس ئاغا) دانی بەوەنا کە وەزعی کوردەواری ئاڵۆزو نارێك بووە لە دەستی جوتیارە نەزانو سەر شێواوەکان. لە وەڵامدا گوتم: (کاك عباس ئەگەر لەگەڵیان برۆیت زیاترلە بەرژەوەندی ئێوەیە)، ناوبراو بەشێوەیەکی ئاغایانە گوتی: (پشتیان بە ئەرزی دادەدەم ! جوتیار نەزانە هەر بەڕەنجی ئەوانەوە ملیان دەشکێنم، جوتیار مەڕی بە خوریە ساڵی سێ جار دەیانبڕمەوە بەرهەمی، خوری، شیر، بێچوەکە. ئەو سێ بەرهەمە یەکێکیان بۆ خۆم دەی خۆم دوەمیان دەدەمە کاربەدەستان سێیەمیشیان دەدەم بەخۆیان بۆ ئەوەی بەگژیەکدا بچن خۆبەخۆ)!! دیسان بەدەنگ هاتم گوتم: (کاکە ئەوەی دەفەرموی ئەوە لە ڕابوردوو باو بوو جوتیاری ئێستا وای لێ هاتووە لە خۆی دەپێچێتەوەو بە دەنگ دێت بەزەبرو زەنگ ڕازی نابێت وەك جەنابت دەڵێی نەزانە لەوانەیە وابێت، بەڵام مامۆستای ڕێ نیشاندەری هەیە کە دەرسی پێ دەدات، خۆت باش دەزانی نەزان لە ڕێگای مامۆستا فێری زانیاری دەبێت). پێش ئەوەی عباس ئاغا وەڵامی من بداتەوە یەکێکێك لەوانەی لەگەڵ عباس ئاغا بوون (شێخ خدر) ناوێك بەدەنگ هاتو گوتی: (جوتیارەکان لەمەودوا بەدرۆو دەلەسەی شیوعیەکان هەڵ ناخەڵەتێنو بەدوایان ناکەون بۆیان بە دیارکەوت شیوعیەکان کافرن، لە دوای ئەوەی ئاشکرا بووە لە ڕانیە ڕەئیسی فەلاحەکان توشی زڕ دایکی بووەو منداڵێکیشی لەبەر چووە لەماڵی خۆیان لە ژێر ئەستەڕکی نوێنان شاردبویانەوە، بەڵام ئاشکرا بوو و دۆزرایەوە، بۆیە زۆربەی جوتیارەکان لەوبەدکاریە گەیشتوونو لێیان جیابونەتەوەو ناڕازین لە کردەوەکانیان). ناچار ڕووم کردە ئەو کەسەو پێیم گوت: (جەناب من ئێوە ناناسم، بەڵام مادام شتەکە باس کرا ئەوەندە دەڵێم کەکێ ئەوە باوەڕ دەکات ئافرەتێك منداڵی لەبەر چوبێتو بچێت لە بن ئەستەڕکی نوێنان بیشارێتەوەو چاوەڕێ بکات تا پۆلیس دەچن دەری بێنن، تۆ بڵێیت ئەوە ڕاست بێت؟ مادام لەم بارەیەوە دوایو شتەکەت خستە ڕوو پێم ناخۆش بوو من باسی بکەم، بەڵام داوا لە کاك عباس دەکەم تەنیا ئەوەندە بڵێت من سێ سەد دینارم بۆ ئەم کارە خەرج نەکردووەو بم گەیەنێتە قەناعەت ئەوکاتە منیش دەڵێم فەرمایشی جەنابتەو ڕاستە، دیارە حزبی شیوعی بنکەی کافرەکانە). لەگەڵ وەڵام دانەوەی من عەباس ئاغا زۆر بە تووڕەییو زویری هەستا لە دیوەخان چووە

دەرو ڕۆیشتە لای ماڵ دیار بوو لە(شێخ خدر) پەست ببوو نەك لە وەڵامی مـن، ئـەوەی دوایـی زانـدرا عەباس ئاغا بە شێخ خدری گوتبوو کە شتێك نازانن بۆ باسـی دەکـەن، گوایـا دەتـەوێت لەگـەڵ زرار بدوێیتو باوەڕ بە قسەکانی تۆ بێنێت! ئەوە چواردە ساڵە لە دنیای دەرەوە دەگەڕێ تـۆ زۆر سـەهوی. دە بفەرموو چۆن نهێنی جەنابتی ئاشکرا کرد دە چارەی بۆ بدۆزەرەوە چۆن شەرمەزاری دیوانیشی کردین.

بەیانی وەك ڕۆژانی پێشوو زوو ڕۆیشتمە چیا بۆ ڕاو کاتێك گەڕامـەوە لـە دەوری کاتـژمێر یـازدەی پێش نیوەڕۆ دیتم (عەباس ئاغا) لە ماڵی ئێمە چاوەڕوانی من بوو هەر زوو گوتی: (دەزانی لەبـەر تـۆ نەڕۆیشتوم بۆ ئەوەی وا نەزانیکە شەو لە دیوەخان هەستام لەبەر تۆ ڕۆیشتبم، بەڵکو لەبەر ئەو نەزانـە بوو ئەوەی بەپێ خواسی کەوتبوە ناو سیاسەتو هیچیشی لـێ نـەدەزانی). لەوکاتـەی هەسـتا بـڕوات گوتی: (جیا لە هەموو ئەو شتانە تکایەکی برایانەم هەیە ئەویش ئەوەیە ئەو ئافرەتە دڵشکاو نەکەیت لەبەر ئەوەی ئەو ژنە هەموو کەس‌وکاری تەنها تۆی کەسیتر نابینێ لە ئێوە بەولاوە). لە دواییدا دەستی نایە ناو دەستمو لەو خەڵکەی دوور خستمەوە کە لەوێ بوون بەنهێنی پێی گوتم: (زۆر وشیاری خۆت بە یەکێك زۆر بە خراپە باست دەکات بەبێ ئەوەی بەڵگەیەکیشـی بەدەسـتەوە بێـت، نـازانم بۆچـی لـەتۆ ئەوەندە بە ڕقو قینە!). لە دوای وریاکردنەوەی کاك عەباس‌و ئەو بارزانیە دڵسۆزەی کە پێشی عـەباس ئاغا ئاگاداری کردبومەوە زۆری نەخایاند بە کـردەوە ئاگادارکردنـەوەکان هاتنـە دی‌و تەقـەم لێکـرا، واهەڵ کەوت کە پێویست بوو منداڵەکانم ببەم بۆ ڕواندز بۆلای دکتۆر بۆ ئەو مەبەستە سـەرلەبەیانی لە دەرگەڵە دەرکەوتین دوو چەکدارم لەگەڵ بوون ڕۆیشتمە حافیز لەوێ چـاوەڕوانی ئۆتۆمبێلمـان کـرد ڕێك نەکەوت هەموومان بەیەکەوە بڕۆین، وا ڕێك کەوت من‌و دایکی مندالاَن بە ئۆتۆمبێلێك بـڕۆین‌و چەکدارەکانی لەگەڵیشم بوون لەوێ مانەوە، ئەو ئۆتۆمبێلەی ئێمەی لەگەڵ ڕۆیشتین(محمد) ڕوانـدزی‌و پۆلیسێك لەگەڵ ژن‌و منداڵی لە ناو دابوون، شوفێریش (عبدالله گەمشۆ)بوو، کاتێك لـە بەرسـیرین بەدەرکەوتین سوڕاینەوە بۆ دواوی (زەروان) بینیم یەکێك لە سەر بەردێك دانیشتوەو کـە ئێمـەی بـینی یەکسەر هەستایە سەر پێ، پێش ئەوەی بگەینە دواوی (پیروسوان) هەر ئەوەنـدەمان زانـی لـە دوولاوە ئۆتۆمبێل درایە بەر گوللە، لەگەڵ دەنگی تەقە ئۆتۆمبێل وەستا وامزانـی ئۆتۆمبێـل پـەکی کـەوت، ئەگەرچی تەقەیەکی زۆر کرا، بەلاَم هیچ بەر ئۆتۆمبێل نەکەوتبوو هەمووی بە دەوروبـەری کـەوتبوون تەنیا ساچمەیەك بە دەستی (محمد گەردی) کەوتبوو، کاتێـك ئۆتۆمبێـل وەسـتا تەقـەش وەسـتا، ژن‌و منداڵی پۆلیس کردیان بەشین‌و هاتوو هاوارێك بە شوفێرم گـوت (چـیە ئۆتۆمبێـل پـەکی کـەوت؟) عبدالله گوتی نەخێر. بڕۆم ، پێم گوت (لەسەرچی وەستاوی بڕۆ مـەترسێ)، عبدالله وەك گوللـە بـۆی دەرچوو ئەوان دەستیان کردەوە بە تەقە، کەسیشیان دیار نەبوو، بەلاَم ئەو شـوێنەی تەقـەی لـێ دەکـرا

دیار بوو لە پێشەوەو دواوە تەقە دەکرا، هەڵنەستان نەوەك بناسرێن گرنگ ئەوە بوو ئێمە دەرچووین، ئەوەی ئێمەی دڵتەنگ کردبوو ژنو منداڵی پۆلیسەکە بوو تا گەیشتینە (جوندیان) ئەوان هەر دەگریان، لە مەخفەری خەلکان پۆلیسەکان ئاگادار کران کە ڕوداوێکی وا ڕویداوە پۆلیسەکان داوایان کرد بڕۆینە ڕواندز، ئەوان وەکو سەرەتا شتێکیان نوسی کە تەقەکە چۆن کراوە، بەلاّم دیار بوو زۆر بە ساردی ئیفادەکەیان دەنوسی لە دوای لێ پرسین ئێمە ڕۆیشتینە نەخۆشخانە، دوایی زانیمان مەئمور مەرکەزی ڕواندز(حەمید) ناوێك بوو پیاوێکی تورکمانی داخ لە دڵ بوو ناوی دەرکردبوو بە پڕوپوچیو دوژمن بە شۆڕشی 14ی تەمموز، کاتێك ئێمە دەرکەوتبووین گوتبوی: (ئەوە شیوعیە خۆیان ئەو کارەیان دروست کردوە بۆ ئەوەی بتوانن بەو ناوە چەك هەڵگرن). دوا بە دوای ئەم ڕوداوە زۆر هەوڵم دا بزانم ئەو تەقەیە چی بوو، کێ بوون، زۆری پێ نەچوو لە سەرچاوەیەکی باوەڕ پێکراو پێیان ڕاگەیاندم کە(وەهاب ئاغا) خۆی هەڵکێشا بوو گوتبوی: (ئەگەر خوا ئەجەلی کەسێك نەدات نامرێت ئەگینا دەبوو زرار پارچە پارچە بوبایە لەو بۆسە جەهەنەمیەی بۆی داندرابوو لە نزیك کۆسپێ سپی). وەلاّمی میری میران ئەوە بووە: (وەهاب ئەگەر ڕاست بێت باشە ئەوجارەی نا جارێکی دیکە نەچوە بچێت ئەوەی ماوە زیاترە).

پێش ئەوەی خوێندن دەست پێ بکاتەوە بڕیارێکی وەزارەتی مەعاریف دەرچوو بە گەڕانەوەم لە کشتوکاڵەوە بۆ تەربیە، یانی بۆ مامۆستایەتی لە ڕواندز داندرام لە کاتی دەوام ماڵیشم بردەوە ئەوێ، ئەوەی زۆر سەیر بوو کاتێك ماڵمان گواستەوە بۆ ڕواندز کە گەیشتینە نزیك نەخۆشخانەی حامیە، منداڵەکان چاویان بە خانوەکانی دەوروبەری حامیە کەوت دەیان قیژاندو دەیان گوت: دایە دایە ئەوەن خانوەکانی خۆمان) وایان دەزانی گەڕاونەتەوە سۆڤیەت. ئەوەی غەمم بوو دیسان بە هەڵە لە قوتابخانەی زۆزکی سەرەتایی داندرام، ناونیشانیشم مدرس بوو،ماوەیەك لەوێ دەوامم کرد، ئەو ماوەیەی لەوێ لەگەڵ مامۆستایان زۆر بەخۆشی ڕامان بوارد، لە پشوی نیوەی ساڵ چوینە بەغدا بۆ کۆنگرەی مامۆستایان، ئەوەی بەلامەوە گرنگ بوو ئەو ماوەیەی لەوێ ماینەوە لەگەڵ مامۆستا (تەحسین ئامێدی) لە بەغدا زۆر گەڕاین چاومان کەوت بە زۆر شوێنەواری کۆنی مێژوویی، مامۆستای ناوبراو لە بەغدا شارەزا بوو پێنج ساڵ لە زانکۆ بووە، لەوێ بەیاریدەی مامۆستا هەر شوێنێکی بمان ویستبایە دەچوین بۆ دیدەنی.

لە سەربازگەی ڕواندز بە بۆنەی جەژنی سوپا ساڵی (1960) ئاهەنگێك سازکراوخەڵکێکی زۆر بەشداری ئاهەنگیان کرد، ئێمەش بەشێکی زۆری مامۆستایان بە شداریمان کردو کۆمەڵێك وێنەمان گرت، بێگومان خواردنی نیوەڕۆمان لەوێ خوارد بۆ ئێوارە دەبوایە هەندێك مامۆستا لە ماڵی ئێمە

ئامادە بن بۆ کۆبونەوە، لەوانە بەڕێوەبەری قوتابخانەی سەرەتایی زۆزك (ئەنوەر محمد نەورۆز)و بەڕێوەبەری دواناوەندی ڕواندز(ئەنوەر سلێمان)و (فتاح تۆفیق ئاغا)و منو چەند مامۆستایەکی تریش، سەیر ئەوەبوو ئەوەی دەگەیشتە ماڵی ئێمە دەڕشایەوە بە خواردنی سوپا تێك چووبوون تەسەمومیان کردبوو، بەڵام خێزانم توانی یارمەتیان بدات بە (فۆرمەنگەنات)گەدەیان پاك بکاتەوە، سەیری ماڵی ئێمەت بکردایە وات دەزانی نەخۆشخانەیە هەریەکەی لەلایەك کەوتبون ئەوەی تێك نەچووبوو تەنها من بووم.

هەستی مەترسی، دوا بە دوای ئاهەنگی سوپا زۆری پێ نەچوو هەستم کرد دەهاتنە پشت دەرگاکان ئەمەش نیشانەی نا پاکی پێوە دیار بوو،وە بۆنی ناپاکی لێدەکرا، ناوە ناوە لە دەرگا دەدرا کە دەچوون دەرگا بکەنەوە کەس لەوێ نەدەما، باوەڕم هات کە شتێك هەیە، ئەوجا ناردم لەدەرگەڵە چەند چەکدارێك بە نهێنی هاتنەلام بۆ ماوەیەك پاسەوانیان دەگرت، بەو نیازە بووین بەڵکو بتوانین یەکێك بگرین ئەگەر بە بریندایش بێت هەر باشە، بەڵام دیار بوو هەستیان کردبوو بە دوایانەوەین بە داخەوە نەکەوتنە ئەو داوەی بۆیان داندرا بوو. بۆ ئەو مەرامە ماوەیەکی تەواو (عەزیزی ئامۆزامو سەلاحی برام) بە نهێنی لامان بوون، ئەوەی ڕاستیە لەگەڵ ئاگاداری (عەباس ئاغا)و ئەو بارزانیە زۆر لە خۆم وشیار بووم دەتوانم ئەوەش بڵێم ئەوانەی دەستیان بە سینگەوە نا بوو بۆ ئەوەی دەست لەمن بوەشێنن ئەو پیاوە نەبوون لێیان بترسێم، لەگەڵ ئەوەشدا دەبوایە ئاگام لەخۆم بێت، تا ئەو ڕۆژەی ڕاستی بەدەر دەکەوێتو ئەوکاتە پەرێزی پیاوان بەدەر دەکەوێت بە کردەوە نەك بە گۆتە، شکی تێدا نیە مرۆڤی ڕاست سەر بەرزە هەر بە سەربەرزیش دەمێنێتەوە لەبەرامبەر گەلو نیشتمان.

شادیەکی دایكو باوك: ئەو شادیە ئەوەیە لە ئایاری (1960) لە دوای سێ کچ کوڕێکمان پەیدا بوو لەبەر ئەوەی پێی شاد بووین ناومان لێنا (شادومان) لە دوای پەیدابونی ئەو کوڕە بۆ پشودانی هاوین ڕۆیشتینەوە دەرگەڵە لەوێش لەسەر داوای (عزەت)ی برام ڕۆیشتینە چۆمان ئەوکاتە کەمپی ئیشغال لە چۆمان بوو (عزەت)ی برام سەرپەرشتی کەمپی دەکرد، ئەوکات چۆمان تەنها چایخانەیەکی هەبوو لەسەر پرد پێیان دەگوت (چایخانەی شێخ ئەحمەدی)، لە تەنیشت کەمپ کەپرێك بۆ ئێمە کرابوو ئێوارەیەك کرێکارەکان دەگەڕانەوە،(عزەت) خۆی قەلابەی لێدەخوڕی گەیشتە پرد لە سوڕانەوە لە سیلەی پردێدا چەند کرێکارێك پەڕینو کەوتنە خوارەوە ئەزیەتیان پێ گەیشت بە تایبەتی (حەسەنی حاجیو بەگۆ) چەند ڕۆژ بوو دایکی شادومان دەرمانی دەکردن لە ناو کەمپ، ئەو ماوەیەی لەوێ ماینەوە چەند ئێوارەیەك ڕۆیشتینە دەربەندو زینویۆ خەلانو حاجی ئۆمەران، بەڕاستی ماوەیەکی خۆشمان بەسەر برد پاش ماوەیەك گەڕاینەوە دەرگەڵە، لەوێش زۆربەی زۆری ڕۆژان دەڕۆیشتمە

سابات، لای(میر حمدامین بەگ)، ناوبراو مرۆڤێکی بەتەمەن بوو ماوەیەکی زۆر بوو میری دەرگەڵەو دەوروبەری بوو، وا هەڵکەوت ڕۆژێك لە بارەی خوێندن لەگەڵی کەوتمە قسەو گوتم: (باپیر دەزانی جەنابت غەدرێکی زۆرت لە ئێمەکردووە بە تایبەتی خەڵکی دەرگەڵە، وەك ئەڵێن لە زووەوە بڕیار بوو قوتابخانە بێتە دەرگەڵە، بەڵام ئێوە ڕێگاتان نەداوە بێت!) میر گوتی: (ڕاستە لەگەڵ ڕواندز قوتابخانەش بۆ دەرگەڵە دەرچوو داوای خانویان لێکردم بۆ قوتابخانە لە نەزانی خۆم چووم پرسم بە ماموٚتکی خۆم کرد (حمد علی ئاغا) بۆ دانانی قوتابخانە لە دەرگەڵە ناوبراو گوتی، میرم نەکەی ڕێگا بدەی قوتابخانە بێتە دەرگەڵە هەرئەوەمان مابوو نازوگۆزی ئەفەندیەکانیشمان بێتە سەرو پێمان بڵێن ئەو نانە بەو دۆیە، ئەوە بوو ئامۆژگاریەکانی (مام مۆتك)، بە قسەی ئەو فریوم خواردو بە سواری ولاخ ڕێگای هەولێرم کوتاوەو ڕۆیشتمە لای (ئەحمەدە فەندی متەسەریف) داوام لێ کرد بڕیاری دانانی قوتابخانەی دەرگەڵە هەڵبوەشێنێتەوە، ناوبراو زیاتر لەسەری ڕۆیشتو گوتی، لە دواییدا پەشیمان بومەوە، بەلام پاش لە دەست چونی ئەو هەلە زێرینە، بزانە داخوا ئاغایەکانی دزەییو شەقلاوە زانا تر بوون زوو هەولیان داو داوای قوتابخانەیان کردو منداڵەکانیان ناردنە بەر خوێندن ئەوا ئەمڕۆ منداڵەکانیان پێ گەیشتوون بە خوای غەدرێکی زۆرمان لە ئێوە کردوە، بەڵام لە دەستم چوو. ویستم هەندێ شتی تریش بپرسم بە شێوەیەکی تایبەت شتی مێژوویی لەسەر بنەماڵەمان ئەویش لەوکاتەدا هەندێ میوان پەیدا بوون ماوە نەما.

جیۆلۆجیەکانی سۆڤیەت لە ڕایات ساڵی 1960

کۆمەڵێك لە جیۆلۆجیەکانی سۆڤیەت هاتنە (ڕایات) لەوێ کۆمەڵگایەکی زانایەکان ئەوانەی بە دوای بەردە بەنرخەکاندا دەگەڕان جێ نیش بوون، بەڕێکەوت ڕۆژێك ڕۆیشتمە لایان ئەوەی هەستم کرد نەیان دەویست لە سیاسەت بدوێن بەڵگەش ئەوەیە لەوکاتەی لەلایان بووم مامۆستایانی زینوە هاتنە لایان یەکێك لەوان دیار بوو نەتەوە پەروەر بوو کۆمەڵێك پرسیاری ئاراستە کردن لە بارەی کورد، ئەندازیاری سەرپەرشتکاری کۆمەڵگایەکە لە وەڵامدا گوتی: (ئێمە بۆیە نەهاتوین بکەوینە ناو کێشەی سیاسی، کۆششی ئێمە گەڕانە بە دوای دۆزینەوەی بەردی بەنرخ، تەنیا دەربارەی کۆماری کورد لە مهاباد کە دەڵێی سۆڤیەت فرۆشتنی بە ئێران وەڵامێکی کورتت دەدەمەوە، ئەوەندەت پێ دەڵێم کۆماری کورد بە یارمەتی سۆڤیەت دامەزرا هەموو پێداویستیەکانیشی پێدان خۆتان نەتان توانی بیپارێزن، چونکە کۆماری کورد دامەزرا بوو تەنیا پاراستنی پێویست بوو بۆ نەتان پاراست؟ پێتان نەپاراسترا لەبەر ناتەبایی خۆتانو سەرکردەکانتان ئەوەیە شکستی ئێوە!) ئەندازیارەکە بەردەوام بوو لە قسەکانیو گوتی: (پێی بڵێ یەککگرتن تاکە ڕێگای سەرکەوتنە ئێوە یەك گر نین لەبەر ئەوە ڕێگاتان

بیرەوەریەکانم

زۆر سەختەو ماندوبونێکی زۆری دەویٚ بۆ پەروەردە کردنی کۆمەڵگای کوردی لەسەر تیرازێکی دوور لە ملکەچی هۆزایەتی). مامۆستایەکان بەنابەدڵی هەستانو ڕۆیشتن لەوکاتەشدا ئەفسەری تەجنیدی ڕواندز (محمد سامرائی) هاتە لایان ئەویش دەستی کرد بە پرسیار کردن دەربارەی بیروباوەڕی شیوعیەت، یەکێك لە ئافرەتەکانی ئەندازیار (ئەننا) ناوێك وەڵامی دایەوەو گوتی: (ئێمە لێرە کۆمەنیست نین جیۆلۆجین تۆ ئەو پرسیارانە لە حزبی خۆت بکە مادام دەڵێیت من شیوعیم، ئەوان لە ئێمە باشتر دەزانن‌و وەڵامت دەدەنەوە). ئەفسەرەکە بە تووڕەیی هەستاو ڕۆیشت، خۆشی دیار بوو پیاوێکی دەمارگیرو توند بوو ئەوەندەش زانا نەبوو، لە دوای ڕۆیشتنی (ئەننا) پێمی گوت: (ئەوانە جێگای باوەڕ نین، بەڵکو دەناردرێن بۆ ئەوەی بزانن ئێمە چی دەڵێین!).

هەڵوێستی نەگۆڕاو: ئەوەی دەمەوێت دیاری بخەم‌و باسی بکەم ئەوەیە لە دوای گەڕانەوەی ئێمە لە سۆڤیەت هەڵوێستی هەندێك لە خزمەکانمان دەربارەی ئێمە چەوتوو ناڕێك بوو، بەبیانوی ئەوەی گوایا ئێمە لە دەرەوەی ولاٰت بەربەرەکانی مەلامستەفامان کردوە، لێرەدا دەبیٚ ئەو ڕاستیە بزاندرێت ئێمە هیچ کاتێك ڕێگای دووبەرەکیمان نەگرتوەو ڕەچاومان نەکردوە بەڵکو زۆر دڵ تەنگ‌و نیگەران بووین بەو دووبەرەکیەی نێوان مام‌و برازا، ئێمە بەکردەوە لەگەڵ ڕاستی بووین، لەبەر ئەوەی بە باوەڕەوە دەمانزانی ڕاستی تاکە ڕێگای سەرکەوتنە، بەلاٰم زۆر تاڵە بە هەموو کەس ناخورێت، تەنیا سەبرو لەسەرخۆیی ڕاستی بەدیار دەخات، ئەوەش بەکردەوە بە دیارکەوت زۆری بەسەر نەچوو ئەوکەسانەی لۆمەی ئێمەیان دەکردو زۆر توڕەو زویر بوون هەر ئەوان بوونە هێرش بەری ناڕەزامەندی‌و هەڵوێستی چەوتی نەگونجاو. زۆر بەسەربەرزیەوە دەتوانم بڵێم هیچ کاتێك هەڵوێستی چەوت‌و بێڕێزم نەبوە بەرامبەر بارزانیەکان‌و مەلامستەفا، تەنیا ئەوە نەبێت لە بیرو ڕا جیاواز بووم، ئەوەش مافێکی ڕەوای خۆمە، هەموو کاتێکیش لە دژی زوڵم‌و زۆرداریدا ڕاوەستاوم لەبەر ئەوەی ئەزیەتم لە دەستی زوڵم چێشتوە لە ژیانمدا. بەکردەوە لەسەر ڕۆشنایی ئەو بیرو باوەڕەی پەسەندم کردبوو دەڕۆیشتم بەردەوام لایەنگری یەکگرتنی کۆمەڵ بووم لەبەر ئەوەی باوەڕم بەهاوپەیمانی هەبوو، لەبەر ئەوەی کە کورد پێویستی بە هاوپەیمانی هێزە پێشکەوتنخوازەکان هەیە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی، ئەوەی لێی داگیرکراوە، دوور کەوتنەوەی نیشتمان پەروەران لە یەکتر دوور کەوتنەوەیە لە مەرام‌و خواستی کوردی ستەمدیدەو کوردستانی دابەش کراو بۆیە باوەڕم وایە ئەوەندەی هێزە پێشکەوتنخوازەکان لە کوردستان هاوپەیمان بن ئەوەندە زووتر دەگەینە ئامانجەکانمان لە کوردستان‌و باوەڕ بە سەرکەوتن بە هێزتر دەبێت ئەوە مەرامی من بووە کە زۆر لە مێژە بەو هیوایە بووم . بەڵگەش بەوە دەردەکەویٚ ئەوەی هەڵبەستەکانی من بخوێنێتەوە کەلە پەنجاکان نوسراون ئەوکاتە بۆی بەدیار دەکەوێت لەچ کاتێکدا یەکگرتن ئاوات‌و

ئامانجی من بووە، من وای بۆ چوومە کە یەکگرتن تاکە خۆراکی سەرکەوتنە، یەکگرتن پەرژینی پاراستنە، یەکگرتن چەکی دژواری دوژمن بەزێنە، لەبەرئەوە تا سەرکەوتن دروشمی هەمیشەیمە. ئەو خواستەی من بە کردەوەش لە سەردەمی (عبدالکریم) سەلماندی کە بەدیارکەوت لە دوای کۆتایی هاتنی یاخی بونەکەی (لۆلان) دەسەلاتداریەکەی (عبدالکریم) ڕووی لە کۆمەلانی خەلك وەرگێراو بوو بە گوێڕایەلی دەستەیەکی دژ بە خۆیو شۆرشگێرانی 14ی تەمووزی پێشکەوتنخواز، دوور کەوتنەوەو ڕوو وەرگێڕانی دەسەلاتداریەکەی عبدالکریم ڕێگای خۆش کرد بۆ گەڕانەوەی مرۆڤە ناپاكو داخ لەدلەکانی لە دەستی کۆمەلانی خەلكو شۆرشگێرەکان هەلاتبوون بگەڕێنەوە لانە گلاوەکانیان بۆ ئاژاوە نانەوەو پیلان بە شێوەیەکی تایبەت لە کوردستان بۆ ئەوەی مادەی سێ لە دەستوری عێراق نەچەسپێ کە دەلێت (کوردو عەرەب لەم نیشتمانەدا هاوبەشن).

هەلوێستی عباس ئاغا: زۆری پێ نەچوو لە دوای یاخی بونەکەی (لۆلان)، من هەر لە کەرکوك بووم ڕۆژێك لای (مستەفا عبداللە) دانیشتبوم گوتیان (عباسی مامەندئاغا)ش بەنیازە یاخی ببێت ماوەیەکە نایەتە ناو حکومەت ئەو نەهاتنەی ناوبراو بۆنی یاخی بوونی لێ دەهاتو دوور نیە ببێتە کارێکی زیان بەخش، لەوکاتەشدا (حسن حاجی تاهیر ڕواندزی) پەیدا بوو، ئێمە ئەوکات قسەمان لەسەر لالوتی عەباس ئاغا بوو چۆن بتوانین پەیوەندی پێوە ببەستینو لەگەلی بدوێین بۆ ئەوەی بەوە نەگات کە یاخی ببێت. بۆ ئەم مەبەستە(حسن حاجی تاهیر) بەدەنگ هاتو گوتی: (من ڕێگای ئەو کارەتان نیشان دەدەم، ئەویش ئەوەیە بنێرنە دوای سلێمان بەگ ئەو دەتوانێت بڕواتە لای عەباس ئاغاو پەیوەندی پێوە بکات عباس ئاغا لە قسەی سلێمان بەگ دەرناچێ، ئەوە تاکە ڕێگای چارەسەریە ئەگەر بتانەوێت .(ڕەئیس مستەفا عبداللە) ئەوکاتە ئەفسەری بەرپرسی سیاسی بوو لە لەشکری دووی کەرکوك، دیار بوو بەو ئامۆژگاریانەی (حسن) ڕازی بوو ئەوانی تریش پەسندیان کرد لە دوای ئەو گفتوگۆیە، حسن ڕۆیشتە لای بەرپرسی حزبی شیوعی هەرێم (نافع یونس) دیار بوو ئەوانیش ئامۆژگاریەکانی (حەسەن)یان پەسند کردبوو، بۆ ئەم مەبەستە لەگەلٚ حسن گەڕاینەوە ڕواندز، من ڕۆیشتمە دەرگەلە بە دوای سلێمان بەگدا لەوێ هاتینەوە ڕواندز، لەو کاتەی ناوبراو هاتە ڕواندز لەو بارەیەوە لەگەلی دوان، سلێمان بەگ گوتی: (هیچ غەمتان نەبێت لەو نزیکانە شێخ ئەحمەدی بارزانی بە نیازە سەر بدات لە ناوچەکانی ڕانیەو قەلادزەو کۆیە، لەوێش دەڕواتە هەلەبجە، وەك بیستراوە لەوێ هێسترێك زاوە دەیەوێت بیبینێ ئەوەش هەلێکی زۆر باشە، لەوێش عەباس ئاغا ڕازی دەکەین لەگەلٚ خۆمانی دەبەینە بەغدا). ئەو ڕێ نماییانەی سلێمان بەگ دەربارەی ئەو گەشتەی شێخ ئەحمەد برا گەورەی مەلامستەفایان زۆر بەلاوە گرنگ بوو بە پێویستیان زانی خۆیانی بۆ ئامادە بکەنو

پێشوازیەکی جەماوەری گەورەی لێ بکرێت لەو شوێنانەی شێخ سەردانیان دەکات، بێگومان ئەوکاتە حزبی شیوعی لە مەلامستەفا ڕازی بوو، دەنگێکی وا بلاّو ببوەوە لەوکاتەی یاخی بونەکەی(لۆلاّن) کۆتایی هات مەلامستەفا لە بەغدا زۆر شتی لەسەر ئەفسەرەکانی حزبی شیوعی گوتبێت، بە تایبەتی لە سەر (داود جەنابی) قائدی لەشکری دووی کەرکوك!! ئەو پێشوازیەی حزبی شیوعی خۆی بۆ ئامادە دەکرد کە لە(شێخ)، بکرێت زیاتر بۆ دڵ تەنگی مەلامستەفا بوو بۆ ئەوەی بزانێ ئەو حزبە خاوەنی ئەو جەماوەرەیە. ئەو ڕوونکردنەوەی سلێمان بەگ بە سەرکەوتویی پەسند کرا، سلێمان بەگ ڕۆیشتە بارزانو حزبی شیوعی ئامادەیی خۆی نیشاندا، ئەو ڕۆژەی شێخ ئەحمەد لە بارزان دەرکەوتو گەیشتە خلیفان جەماوەر لەپێشوازی وەستانو پێشوازیەکی گەرمی لێ کرا تا گەیشتە هەولێر سەدان ئۆتۆمبێلی لەگەڵ ڕۆیشتن، ئۆتۆمبێلی سەرکردایەتیو ئەندامانی هەرێمی حزبی شیوعی لە خەلیفان پێشوازیان لێ کردو لەگەڵی ڕۆیشتن تا گەیاندیانە بارەگای حزب لە هەولێر، شێخو ئەو کەسانەی لەگەڵی بوون لە بنکەی (اتحادالشعب) دابەزین، ئەوەی شایانی باسە جەماوەرێکی زۆر هاتنە بەخێر هاتنی شێخ ئەحمەد، ڕێچکەی ئەو خەڵکە نەپچڕا تا نانی نیوەڕۆ داندرا. دوای نیوەڕۆ بەرەو شاری (حاجی قادر) کەوتینە ڕێ، کۆمەڵێك ئۆتۆمبێلی لەگەڵ ڕۆیشتن لە کۆیەش پێشوازیەکی زۆر گەرمیان لێکراو زۆر لە پیاو ماقولانو ناسراوەکانی کۆیە ڕۆیشتنە ئەو شوێنەی شێخی لێ دابەزی بوو، وەك دیار بوو ڕێکخراوی ئافرەتانی کۆیە بە میوانداری شێخو ئەو میوانانەی لەگەڵی بوون هەستا بوو، بە ڕێزێکی زۆرەوە بە خێرهاتنی شێخو ئەوانەی لەگەڵی بوون کرد.

ئافرەتان سەرپەرشتی جەماوەرێکی زۆریان کرد لە یەکێ لە باخچەکانی کۆیە ئامادەکرابوو، لە وتەکانی خوێندرانەوە بە دیارکەوت هەستی خۆشحاڵی جەماوەری کۆیە بە گەیشتنی شێخو میوانەکان چەند زۆرە ئەو پێشوازیە گەرمە لە کۆیێ دەنگی دایەوە، لە جیاتی شێخ ئەحمەد سلێمان بەگ زۆر بەگەرمی سوپاسی کۆمەلاّنی خەڵکی کۆیەی کرد بۆ ئەو پێشوازیە گەرمەی لێیان کراوە، هەروەها لە جیاتی شێخومیوانەکان هەستی خۆشحاڵی دەربڕی بە تایبەتی بەرامبەر ئەو ووتە بە سۆزانەی مامۆستایانو ئافرەتانو قوتابیان کە خوێندرانەوە، هەروەها سلێمان بەگ وەلاّمی ئەوپرسیارانەی دایەوە کە لەلایەن خەڵکەوە ئاراستەی کرابوون، ئەو شەوە لە کۆیە ماینەوە بەیانی ڕۆیشتینە (ڕانیە)، دیارە لەڕێگا سلێمان بەگ بە شێخ ئەحمەدی گوتبوو دەربارەی عباس ئاغا کە بەینی لەگەڵ حکومەت ناخۆشەو بەنیازە هەڵبگەڕێتەوە بەڵکو ئێوە ڕازی بکەن بێتە بەغدا لای (عبدالکریم) با نەبێتە ئاژاوە. شێخ ئەحمەد بە سلێمان بەگی گوتبوو: (شۆلەکا قەوی باشە دێ دگەل خۆ دبەین بۆ بەغدا). گەیشتینە ڕانیە، شەو ڕۆیشتینە (بۆسکین) میوانی (شێخ حسێن) بووین لەوێ ناردیانە دوای

(عەباس ئاغا)و هاتە (بۆسكین) وا دیار بوو ڕازی كرابوو لەگەڵ شێخ بڕواتە بەغدا، لەوێ بەڕێ كەوتین بۆ هەڵەبجە بۆ دیتنی ئەو (هێستر)ەی زابوو، لە دوای دیتنی هێسترەكە خاوەنی هێستر زۆر هەوڵیدا شێخ ڕازی بێت هێسترەكەی بۆ ببەنە بارزان، بەلاّم شێخ ڕازی نەبوو بۆ ئێوارە گەڕاینەوە كەركوك میوانی لەشكری دوو بووین لە یانەی ئەفسەران دابەزین، ئەوەی ڕاستی بێت میواندریەكی زیاد لە پێویستیان كردین، ڕێزگرتنو خزمەت گوزاریش هەر ب اس ناكرێت، لە وێش خەڵكێكی زۆر هاتنە بە خێرهاتنی شێخ ئەحمەد، كۆمەڵێك پەیامنێری ڕۆژنامەو گۆڤارەكان چاویان بە شێخ كەوتو لەگەڵی دووان لە زۆر ڕووەوە پرسیاریان لێ كرد.

لەو گەشتە دورو درێژە ئەفسەری بەرپرسی لیوای دەشتەدیان (ملازم سمكۆ) لەگەڵمان بوو ناوبراو خەڵكی شاری (حاجی قادر) بوو تا بڵێی مرۆڤێكی چالاكو زیرەك بوو، تاكو لە بەغداش گەڕاینەوە هەر لەگەڵمان بوو. لە كەركوك بەرەو بەغدا ڕۆیشتین كۆمەڵێك ئۆتۆمبێل بوون سلێمان بەگ لەگەڵ شێخدا بوو، كە گەیشتینە بەغدا ڕۆژی سێ یەم شێخ ئەحمەدو سلێمان بەگ ڕۆیشتنە دیدەنی عبدالكریم قاسم، عباس ئاغاشیان لەگەڵ چوو، هەر لەهەمان ڕۆژ چاویان بە مەلامستەفا كەوتبوو، دیارە ناوبراو نارەزامەندی نیشاندا بوو دەربارەی جوتیارە چەك هەڵگرەكانی دەشتی هەولێر، ئەوانەی بەڕێ كرابوونە سەریاخی بوەكانی (لۆلاّن)، هەروەها لۆمەی قائدی لەشكری دووی كەركوكی كردبوو بە نارێكیو وشەی ناشیرین، ئینجا لەسەر (فاخیر)یش دوا بوو. كاتێك لەبەغدا گەڕاینەوە دیسان لە كەركوك ماینەوە وەك جاری پێشوو میوانی قائدی لەشكر بووین (داود جەنابی)دواتر بە ڕێزێكی زۆرەوە شێخ ئەحمەدی بەڕێ كردەوە بارزانو عباس ئاغاش بۆ پشدەر، ئەوەی هەست كرا عباس ئاغا پێش بگەڕێتەوە ئالۆز بوو بەوەی حزبی شیوعی بانگیان نەكردوە، چومە لای (نافع یونس) لەم بارەیەوە لەگەڵی دوامو داوام لێكرد ببینێت، دیار بوو بانگیان كردبوو.

ئەوەی هەست دەكرا لە سەرەتای (1961) دەنگی جموجۆڵێك دەكەوتە بەر گوێ لە زۆر شوێن گوایە لە زۆر شوێن ئاغایەكان سەریان هەڵداوەتەوە كەوتونەتە ڕاونانی جوتیارەكان لەگەڵ ئەمانەش پڕوپاگەندەی دژ بە جوتیارانو ڕێكخراوەكان دەكرا بە پشتیوانی كارمەندانی دەوڵەت بە شێوەیەكی تایبەتی ئەوانەی لە سەرەتاوە بە دەسەلاّتی شۆرشی 14ی تموز ڕازی نەبوونو بڕیاری حكومەتیان پاش گوێ دەخستو ئاگری فتنەو ناكۆكیان لە نێوان كۆمەڵ خۆش دەكرد تا زەمینەیان خۆش كرد بۆ ئاغا ڕاكردوەكان ئەوانەی لە دەستی جوتیارەكان ڕایان كردبوو بگەڕێنەوە شوێنەكانیان بۆ ئالۆزیو ئاژاوە نانەوەو شلۆق كردنی ڕیزەكانی كۆمەڵ. هەر لەوكاتەوە دەست كرا بە چەك كرین، بە ئاشكرا هەست دەكرا بە گواستنەوەی چەك لە ناوچەی بیتوێن بۆ هەندێ شوێن بە زۆری بارزان، نوێنەری ئاغایەكان

بێ وەستان لە هاتوچۆدا بوون بۆ لای سەرکردەکانی پارتیو بارزانی، لەو ڕووەوە مەلامستەفا خۆی دانی ناوە بەو ڕاستیە گوتی: (ئاغاکان ئەوەندە هاتوچۆیان کردو هاتنە لام لە خۆم دەترسام حکومەت شتێکم لەگەڵ بکات لەبەر ئەوە گەڕامەوە بارزان).

لە ناوەڕاستی مانگی (5/1961) لە کاتێکدا عباس ئاغا دەڕۆیشتە (حاجی ئۆمەران)، لە دەرگەلە چاوم پێی کەوت گفتوگۆیەکی دۆستانەمان کرد، دیار بوو ئەویش کاربەدەست بوو لەگەڵ ئەوەش گەش بین نەبوو لە هەڵوێستی مەلامستەفا بە گلەیی بوو، بەلاّم هەستو مستی فەرمان بەدەست خۆی بوو، پێش ئەوەی بڕوات گوتی: (زرار نازانم مەلامستەفا بۆ ئەوەندە لە جمال حەیدەریو هەمزە ناڕازیە قسەی بێ ڕێزیان پێ ئەڵێ ؟!). ناوبراو بەردەوام بوو لە قسەکانیو نیشانی دا کەوا لەم زوانە شتێك ڕوو دەدات بە پێویستی دەزانم ئێوە ئاگاداری خۆتان بن پێم ناخۆشە چیت بەسەر بێت.

ئەوەی ڕاستی بێت ئەو قسانەی (کاك عەباس)م بەلاوە زۆر سەیر بوو، ئەو شتە نوێیە کە ڕوو دەدات دەبێ چی بێت؟. بەڵێ ئەو ڕوداوەی عباس ئاغا پێش بینی کرد پەیتا پەیتا نیشانەکانی بە دیار دەکەوتن، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئالۆزی زیاتر بە دیار دەکەوتو هەڵوێستی کارمەندانی دەوڵەت بە ئاشکرا بە دیارکەوت دژی کەسایەتیە ناسراوەکانو سیاسیەکانو دووریان دەخستنەوە بۆ شوێنە دوورەکانو زۆریشان ڕاپێچی بەندیخانەکانی ژێر چاودێری ئەمنو ئیستخبارات کران. تا دەهات ناخۆشیو ئاژاوە نانەوە پەرەی دەسەندو ناکۆکیەکان دژوارتر دەبوون، پیاوە پیسەکانی دژ بە ئازادیو ئاشتی خۆیان خزاندبوە ناو ڕیزی خەڵك بۆ دابین کردنی مەرامە گلاّوەکانیان، ئەویش تێکدانی ڕیزی ڕێکخراوەکانو لێك دابڕینی کۆمەڵە سیاسیەکان بوو بۆ ئەوەی بێ هێز بنو گۆڕەپان چۆل بکەن بۆ ناپاكو داخ لە دلاّن، بەڵکو بتوانن دەست درێژ بکەنە سەر ئەو خەڵکەی کە دەزانن لەگەڵیان ناگونجێن، تا بەوە گەیشت دەست درێژکرایە سەر ژیانی هەندێ لە کەسایەتیە چالاكو زیرەکەکانی ناو ڕیزی جوتیاران بەنیازی هەڵوەشانەوەی ڕێکخراوی جوتیارانو ئەو کۆمەلاّنەی لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی(14ی تەمموزی 1958) ڕێکخرابوون، دەسەلاّتدارانی خاوەن زەوی دەسەلاّتدارانیان تەنگاوو ناچار کردبوو هەموو توانایەکیان بخەنە کار بۆ لێدانو هەڵوەشاندنەوەی یاساکانی چاك کردنی کشتوکاڵو کۆمەڵەو ڕێکخراوی جوتیاران، ئەوە بوو ئاغاکانو دەسەلاّتدارەکان زۆر بە گەرمی کەوتنە جولاّنەوەو یەکیان گرتەوە بۆ ڕوبەڕوبونەوەی دەستکەوتەکانی جوتیاران، بەوەیان توانی لە ژێر دروشمێکی ئاوات خوازو مەرامی نەتەوەیان بەرز کردەوە لە ژێر سێبەری ئەو دروشمە ئاوات خوازەی تێکڕای نەتەوەی کورد هیچ کوردێکی نیشتمان پەروەری ڕێگای کوردایەتی نەیانتوانی بەرهەڵستی بکات کەچی زۆربەی نەیارانی پێشکەوتنی نیشتمان لە ژێر ئەو دروشمە بەرزەدا خۆیان شاردبۆوە، ببونە سوار چاکی گۆڕەپانو خۆیان

له ژێری مۆڵ دابوو تا بۆیان هەڵ دەکەوێت بە ئارەزوی خۆیان دەست بوەشێنن، بەڵام کۆمەڵە سیاسیەکان وا دەکشێنە ناو جولاَنەوەی گومان لێکراو، ئەوە بوو پارتی دەستی بەسەرکردایەتی دا گرتو جولاَنەوەکەیان لە گومان ڕزگارکرد، کەسانی ناپاك ئەوانەی لە ژێر سێبەری کوردایەتی خۆیان پەنا دابوو چەکی ناپاکیان هەڵگرتو ڕووبەڕووی جولاَنەوەی کوردایەتی وەستان، ئەوانەی جولاَنەوەی کوردیان بە هی خۆیان دەزانیو لافیان پێ لێ دەدا بەسەر شۆڕی ڕۆیشتنەوە هێلانەی بەدکاریو بە فەرمانی دەوڵەت بوونە کورد کوژ بەرگی پیرۆزی جاشایەتیان کردە بەریان، هەر هەندێك بە بیانوێك چەکیان هەڵگرتو ڕۆیشتنە ژێر ڕکێفی ئاغاکانیانو دەست بەکاربوون بۆ کوشتنی براکانیان، ئاغاکانیان بە بەردەوامی هانیان دەدان بۆ شەڕی کوردکوژی.

بەشی هەشتەم

ســەرهەڵدانی شۆڕشی ئەیلول ساڵی 1961

لە ناوەڕاستی ساڵی (1961) جموجۆڵی ئاغایەکان ئەوانەی خاوەن بەرژەوەندی زەوی‌و زار بوون لــە کوردستان یەکیان گرتەوە جموجۆڵەکەیان پەرەی سەند، ئەوە بوو لە زۆر شوێن جوتیارەکان کەوتنە ژێــر زەبرو مەترسی دەست درێژی نۆکەرانی خاوەن زەوی‌و زارەکان. ئــەوەی دیــار بــوو لەگــەڵ ســەرهەڵدانی شۆڕشی ئەیلول زۆری نەخایاند بڕیارێك دەرچوو بە بەدوور خستنەوەی ئــەو بارزانیانــەی لــە ســۆڤیەت گەڕابونەوەو لە سەرکار دامەزرا بوون لە دام‌و دەزگاکانی حکومەت، منیش بــەر ئــەو بڕیــارە کــەوتم‌و لەکار دوور خرامەوە، ناچار کەوتمە بیرکردنەوە بۆ دۆزینــەوەی کارێــك کــە بتــوانم ژیــانی خــۆم‌و مــاڵ‌و منداڵمی پێ دابین بکەم، ماوەیەك بەبێ کاری تەواو پەرێشان بووم‌و بیرم لە کۆمەڵێك کــارکردەوە، لــە سەرەتاوە دایکی مندالاَن کەوتە دەست‌وبردو جولاَنەوە بە درووومان کردن‌و دەرزی لێدان بۆ ئەوەی بەڵکو پارسەنگی تەرازوو بە تەواوی دانەکەوێت، لەگەڵ ئەوەش ڕۆژ بە ڕۆژ بەرەو لاسەنگی دەڕۆیشــت، ناچــار کەوتمە بیرکردنەوەی دانانی ستۆدیۆیەکی وێنەگرتن، بۆ ئەو مەبەستە دەست بەکاربووم، ئەم کارەم تاکە ڕێگا بوو بۆ ئەوەی خۆمی پێ بگرمەوە، بێگومان دانانی ستۆدیۆ پارەی دەویســت بــۆ کــڕینی هەنــدێ کەلوپەلی پێویست، بۆ ئەم مەبەستە چوومە لای یەکێ لە دۆستەکانم کە (حاجی کــریم قاســم) بــوو، ناوبراو وەك دۆستێکی دڵسۆز یارمەتی دام ئەوەندەی پارەم پێویست بوو لێم وەرگرت، ئەوجا بۆ کــڕینی کەلوپەلەکانی ستۆدیۆ چوومە بەغداو ئەوەی پێویستم پێ بووکڕیم، لە دوای گەڕانەوەم یەکسەر دەست بەکار بووم، ماوەیەك کارم کرد هەرچەندە کارەکەش لاواز بوو، بەلاَم پێیەوە دیار بــوو بــەرەو هــەنگاوی باش دەڕوا، لە دواییدا وای لــێ هــات لــە ماوەیــەکی کــورت پارەیــەکی باشــم هاتــە دەســت‌و پــارەی (حاجیکریم)م دایەوەو پێویستیەکانی خۆشم تەواو ڕێك خست، بەلاَم هەستم دەکرد خزمــەکانم زۆریــان پێ ناخۆش بوو من وێنەگری بکەم، بەو بیانوەی ئەوەی گوایا وێنەگری لە بنەماڵەی ئێمە ناوەشێتەوە!

بەو شێوەیە دەست بەکاربووم‌و ئیشی ستۆدیۆ بەرەو باشی هەنگاوی گەورەی دەهاوێشت، ڕۆژێك مام (میرۆ) هاتە لام‌و گوتی: (ئازیز زرار زۆرمان بەلاوە گرانــە تــۆ وێنــەگری بکــەی!) گــوتم: (وێنــەگری عەیب نیەو سوکایەتیش نیە، عەیب ئەوەیە چاوت لە دەستی خەڵك بێت، یــا چــاوت لــەماڵی خــەڵك بێت، خۆت باش دەزانی ژیان پێویستی بەکارکردن هەیە بۆ ئەوانەی دەتوانن کــار بکــەن)، زۆرهــەوڵی دەدا ستۆدیۆکە داخەم، بەلاَم کە زانی چار نیە زۆر بەنا بەدڵی هەســتاو ڕۆیشــت، تــا دەهــات وەزعــی ئابوری من بەرەو باشی دەڕۆیشت، کەچی ئاڵۆزی‌و ناڕێکی ڕۆژ بە ڕۆژ بەرەو خراپــە دەڕۆیشــت‌و پــەرەی

دەسەند، ئەوکاتەش ناکۆکیەکانی نێوان پارتی‌و شیوعی لە ڕواندز لە سنور دەرچوو بوو، هەرچەندە ئەوکاتە شیوعیەکان بەهێزتر بوون، بەلاّم دارو دەستە کۆنەپەرستەکانی دەوڵەت بەربەرەکانی شیوعیەکانیان دەکردو دژیان دەست بەکار بوون بۆ شلۆقی‌و تێکدانی ڕیزەکانی کۆمەڵ. لە کاتێکا جموجۆڵی نارەزایی ئاغاکان گەیشتە ڕادەی چەك هەڵگرتن لە دژی حکومەت پارتیەکانی ڕواندز کەوتنە هەرەشەو گەف کردن‌و پڕوپاگەندەی دوور لە ڕاستی دژی شیوعیەکان، ئەگەرچی هەوڵێکی زۆریش درا بۆ پێك هاتنێك بۆ نەمانی ناکۆکیەکان، بەلاّم لەبەر ئەوەی لێپرسراوانی ئەوکاتەی پارتی لە ڕواندز پیاوی دەوڵەت بوون نەك هی پارتی! لەبەرئەوە هەوڵدانەکە بێ ئەنجام بوو، باری ناوچەش رووی لە ئاڵۆزی‌و پەشێوی زیاتر بوو. جولاّنەوەی سەرهەڵدراو لە ژێر سێبەری ئاغاکان بوو دژ بە چاك کردنی یاسای کشتوکاڵی دەستیان دابووە چەك بە نیازی هەڵگیرسانی شەڕێکی نارەوا بۆ بەرژەوەندی خۆیان، بەو شێوەیە لە چەند شوێنێك شەڕ هەڵگیرساو دەستی پێ کرد، دەنگ‌و باس گەیشت وبلاّوبوەوە کە مەلامستەفا لە بەغدا گەڕاوەتەوە بارزان بۆ ئەوەی سەرپەرشتی ئەو جولاّنەوەیە بکات.

وەك دیار بوو سلێمان بەگی باوکم کە لە سۆڤیەت لە مەلامستەفا دڵ ڕەنجاوو ببوو هێشتا ئەو ناکۆکیەیان لە نێواندا مابوو وەك لە سەرەوە نوسراوە، لە کێشەو ئاڵۆزیەکانی ئاغاکانیش بە دیارکەوت، لەوکاتەدا عباس ئاغا ببوە یەکێك لە باوەڕ پێکراوانی مەلامستەفا لە هەمان کاتیش عباس ئاغا نزیکترین دۆستی سلێمان بەگ بوو وە زاوای (میرمحمدامین)ی ئامۆزای سلێمان بەگ بوو، لەوکاتانەدا چەکدارەکانی عباس ئاغا لە سنوری گوندەکانی ژێر چاودێری ئێمە نزیك کەوتبونەوە کە بۆ ئێمە ئەوە کارێکی مەترسیدار بوو، بۆ ئەوەی لەگەڵ عباس ئاغا توشی ناتەبایی نەبین سلێمان بەگ رۆیشتە (زینی ئەستێرۆکان) بۆ گفتوگۆ لەسەر هەندێ کاری پێویست لەگەڵ کاك عباس ئاغا، هەر بۆ ئەوەی ناکۆکی نەکەوێتە نێوان خزمایەتیمان، لەوێ دانیشتبون زۆر بە ووردی کەوتبونە لێکۆڵینەوەی شتە گرنگەکان ئەوانەی پەیوەندیان بە هەردوولاوە هەبوو، لەو دیدارە باوکم گوتبوی: (ئەگەر ئەو جولاّنەوەیەی ئێوە بۆ کوردایەتی بێت من خۆم لە ئێوە زیاتر بە کورد دەزانم، ئەوەشم بە کردەوە نیشان داوە، لە ئێوەش زیاتر بە ئارەزوم کورد ڕزگار ببێت، بۆیە وای بەباش دەزانم بەناو گوندەکانی ئێمەدا تێپەڕ نەبن، هەرکاتێ ئێوە گەیشتنە ڕواندز من هێزە چەکدارەکانی خۆم دەخەمە ژێر فەرمانی جولاّنەوەی ئازادیخوازی کورد بە نیازی دڵپاکی دەبینە سەربازی جولاّنەوەکە).

لەسەر ئەوە ڕێك کەوتبون ئەو لەشکرەی هەیانەو لە ژێر فەرمانی کاك عباس دایە لە ڕێگای باڵەکایەتیەوە بڕۆنە ڕواندز هەرکاتێ ئەوان گەیشتنە دەوروبەری ڕواندز چەکدارەکانی سلێمان بەگ بڕۆنە ڕیزی پێشەوە، بەلاّم لە دوای گەڕانەوەی سلێمان بەگ بۆ دەرگەڵە زۆری پێ نەچوو چەکدارەکانی

عباس ئاغا لە(دۆل ماونان) لە گوندەکانی بەرگرکەو خانەقا دەستیان کردبووەگەف‌و هەڕەشە، جیا لەوەش وایان ڕاگەیاند بوو بە دەرگەڵەدا تێپەڕ دەبن بۆ سەر ڕواندز، ئەمەش وا دەگەیێنێ کە بەرەو پەیمان شکاندن دەڕۆن، ئەمە باوکمی ئالۆز کردو هانیدا بڕواتە لای کارمەندانی دەوڵەت‌و داوای چەك بکات، بەڵام پێش ئەوەی چەك وەربگرێت پرسی بە ڕێکخراوی حزبی شیوعی کرد لە ڕواندز لەبەر ئەوەی منداڵەکانی لەگەڵ حزبی ناوبراودا بوون. لە دوای ڕەزامەندی ئەوان ئەوجا داوای چەکی لە دەوڵەت کرد بۆ ئەم مەبەستە ڕۆیشتینەلای قائمقام (عبدالصاحب غرباوی) لە ڕواندز پێی ڕاگەیاند کە هاتووە چەك وەربگرێت لەبەر ئەوەی چەکدارەکانی جولانەوە لە سنوری ئێمە نزیك کەوتونەتەوە، ئەو نزیك کەوتنەوەیە مەترسیە لەسەر ناوچەکە، بۆیە پێویستە چەکمان بدەنێ بۆ خۆپاراستن، قائمقام بە سلێمان بەگی گوت: (سلێمان بەگ پێش ماوەیەك پێمان گوتی وەرە چەك وەرگرە ڕازی نەبووی وا ئێستا خۆت هاتووی داوای چەك دەکەی!) سلێمان بەگ گوتی: (ئێستا هەست بە مەترسی دەکەین ئەوانەی چەکیان بە دەستەوەیە بە نیازی دەست درێژی نزیك کەوتونەتەوە لە سنوری ئەو گوندانەی لە ژێر دەستی ئێمە دان، منیش ناکۆکیم لەگەڵ مەلامستەفادا هەیە، لەبەر ئەوە باوەڕیم نیە بۆیە ئەگەر بۆ دەست درێژی بێن ناچارین ڕوو بە ڕوویان بوەستین، ئەوەیە هانی داوم بێم چەك وەرگرم بۆ پارێزگاری لە خۆم). قائمقام گوتی: (سلێمان بەگ بۆ وەرگرتنی چەك دەبێ بڕۆنە لای ئەسعەد شێتنە ئەو لەگەڵ خۆتان بێنن ئەوکاتە ئێمە دەتوانین لە ڕێگای ئەوەوە چەکتان پێ بدەین، چونکە بڕیارەکە بەم شێوەیەیە). لە جیاتی باوکم من وەڵامم دایەوەو گوتم: (جەنابی قائمقام وا دیارە ئێوە چەك نادەن بە چەك هەڵگر پێ دەچێت بە نیاز بن پیاو بۆ ئەسعەد کۆبکەنەوە، چونکە باوەڕیتان نیە چەك بە سلێمان بەگ بدەن ئەوە کۆسپ دەخەنە ڕێگای وەرگرتنی چەك ئەگەر بەم شێوەیە بێت پێویست بەوە ناکات لە ڕێگای یەکێکی ترەوە چەك بە ئێمە بدرێ ت، بۆیە ئێمە چەك وەرناگرین). قائمقام هەستی کرد ئێمە ملکەچی کەس نین‌و ناچینە ژێر باری کەسیش‌و بەو شێوەیە چەك وەربگرین گوتی: (بڕیارێکی وامان پێدراوە دەڵێت، ئەوەیلە ناوچەی ڕواندز چەکی پێ بدرێت دەبێ بە ڕەزامەندی ئەسعەد شێتنە بێت بۆیە ناتوانین بەبێ ناوبراو چەك بەکەس بدەین لە قەزای ڕواندز).

لە دوای قسەکانی قائمقام بە باوکمم گوت: (دەزانی قائمقام دەڵێ چی؟ دەڵێت دەبی بڕۆنە لای ئەسعەد شێتنە ئەو لەگەڵتان بێت‌و ڕازی بێت چەکتان پێ بدرێت. ئەگەر چەك وەرگرتن بەوشێوەیە بێت بەقسەی من دەکەن وەرمەگرن، دیارە دەیانەوێ بمانکەن بە چەك هەڵگری ئەسعەد شێتنە، بەڵێن مەدەن بەو شێوەیە چەك وەربگری لە ژێر چاودێری یەکێك خاوەنی پێنج کەس نەبێت، دیارە بەنیازی ئەوەن لەسەر شانی ئێمە کەسانی بێ کەس بەدیار بخەن‌و بەرزیان بکەنەوە). عزیزی ئامۆزام قسەکانی

منی پەسند کردو گوتی: (ئێمە ئامادەنین چەك لە دوای کەسێك هەڵبگرین کە شایەنی ئەوە نەبێت لە خۆمان زیاتر بێت).

لە ئەنجامی ئەو گفتوگۆیەی لەگەڵ قائمقام کرا پێم گوت: (مادام چەك وەرگرتن بەو شێوەیەو ئەو مەرجانەبێت کە ئێوە باستان کرد، کە مەرجی نەگونجاون چەك وەرناگرین) لای قائمقام دەرکەوتین ڕۆیشتینە ماڵی ئێمە کاتێك خەریکی نان خواردن بووین لە دەرگا درا دیاربوو پۆلیس بوون بە دوای ئێمە دا هاتبوون پێیان گوتین (قائمقام دەڵێت هەر ئێستا سلێمان بەگ بێتەوە لام).

ڕۆیشتینە لای باوکم پێم گوت قائمقام پۆلیسی ناردون کە بڕۆینە لای، گوتی: (با نان بخۆین دەچین) بە پۆلیسەکانم گوت: (ئێوە بڕۆن ئێمە وا دێین).

وا زاندرا لە دوای دەرکەوتنی ئێمە قائمقام بە تەلەفۆن لەگەڵ متەسەریف (بەدرەدین علی) قسەی کردبوو، گوتبووی سلێمان بەگ دەرگەڵەیی ڕازی نەبوو لە ژێر چاودێری (ئەسعەد شێتنە) چەك وەربگرێت‌و ڕۆیشتەوە، هەر ئەوەدەمە (بەدرەدین علی) پێی گۆتبوو هەرئێستا بنێرە بە دوایدا چەند چەکی پێ دەوێت بیدەنێ). کاتێك گەڕاینەوە لای قائمقام ناوبراو گوتی: (لە دوای ئێوە تەلەفۆنم بۆ متەسەریف کرد پێم ڕاگەیاند سلێمان بەگ ڕازی نەبوو بەو مەرجە چەك وەربگرێت، متەسەریف پێمیگوت، بنێرە بە دوایداو چەکی پێ بدەن بەبێ مەرج بابە ئارەزووی ئەو بێت، ئینجا بفەرموو، بەلاّم ئێستا تەنیا هەندێ تفەنگی فەرەنسیمان هەیە، ئەوان ببەن لە دوای دوو ڕۆژی تر وەرن ئەوەندەی پێتان دەوێت تفەنگی ئینگلیزی وەربگرن). بەوشێوەیە ئەو کاتە بیست‌وحەوت تفەنگی (فەرەنسی)مان وەرگرتن لەگەڵ فیشەك منیش لەگەڵ باوکم‌و عزیزی ئامۆزام‌و پیاوەکان ڕۆیشتینەوە بۆ حافیز، کەمپی ئیشغال لە حافیز بوو، عزەتی برام مراقیب بوو لە کەمپی ناوبراو کاتێك عزەت بیستی باوکم چەکی وەرگرتوە زۆری پێ ناخۆش بوو چەك لە حکومەت وەرگیراوە، بەلاّم نەیتوانی بەرامبەر باوکم قسە بکات، بێگومان عزەت ئەو کاتە شیوعی بوو پێی وابوو لەوانەیە شیوعیەکان ڕازی نەبن بە چەك وەرگرتن، نەیزانی بوو کە بەپرسی ئەوان‌و ڕەزامەندی ئەوان ئەو چەکە وەرگیراوە. لە حافیز مەن گەڕامەوە ڕواندز ئەوانیش ڕۆیشتنەوە بۆ دەرگەڵەو چەکەکانیان دابەش کردبوو بەسەر چەك هەڵگرەکان، دیارە چەك هەڵگرەکان وەك پێویست نێردرابوونە شوێنەکان بۆ نۆبەت گرتن.

دوا بەدوای ئەوە هاتبوونە ڕواندز کۆمەڵێك تفەنگی ئینگلیزیان وەرگرتبوون ئەوەی بە دیارکەوت چەك وەرگرتنی سلێمان بەگ ببوە هۆی پەست بوونی (ئەسعەد شێتنە)، هەر لەوکاتەوە دەستی کرد بە پیلانگێڕان ئەوەی بۆی بکرابایە دەیکرد دژ بە چەکدارەکانی سلێمان بەگ لەبەرئەوەی بەبێ پرسی ئەو چەکی پێ دراوە.

لەوکاتو ساتەش هێزێکی حکومەت پێك هاتبوو لە پۆلیسی گەرۆكو جاش لە ڕواندز بەرەو باڵەکایەتی دەڕۆیشتن کاتێك گەیشتنە نزیك گوندی (ئۆمەراوە) چەکدارانی جولاٌنەوە ڕێگایان لێ گرتن بە گژیەکدا چوون لە ئەنجامی ئەولێك دانەدا هێزەکانی حکومەت بە شکاوی گەڕانەوە هەتا بەرسیرینو بەرزێوە، بەپەرپووتی هەلاٌتن بەرەو دواوە.

ڕۆژی دوایی بەیانی خەریکی دوکان کردنەوە بووم، پۆلیسێك هات گوتی: (قائمقام دەیەوێ بەپەلە برۆنە لای) هەر ئەو دەمەڕۆیشتمە سەرا دیتم پۆلیس ئالۆز بوون ئۆتۆمبێلی مەفرەزە وەستا بوو پڕ لە پۆلیسی چەك بەدەست ئەو دەمەش قائمقامو(معاون نازم) دەرکەوتن قائمقام بە ڕوو گرژی گوتی: (باوکت بەڵێن بە ئێمە دەدات کە سنورەکانی سەر بە ئێوەن تەقەی لێ نەکرێت کەچی دەڵێن یاخی بوەکان وا لە بن دەمی چەك بەدەستەکانی باوکت شەڕ لەگەڵ هێزی دەوڵەت دەکەن!).

گوتم: (وا بزانم خەرابیان تێ گەیاندوی دەتوانم بڵێم ئەو شوێنانەی سەر بەئێمەن هیچ شتێکی تێدا ڕوو نەداوە ئەو شوێنەی سەر بەئێمەوە نەبێت باوکم لێی بەر پرسیار نییە). بۆ خۆیو (نازم) لە پێشەوەی ئۆتۆمبێلە وەستاوەکە سواربوون بەمنیشیان گوت سوار بە لە گەڵمان، لەگەڵ پۆلیسەکان سوار بووم لە ڕواندز بەرەو بەرسیرین، گەیشتینە بەرزێوە لەوێ کەمێك وەستاین دیاربوو فەوجێکی سوپا لەوێ دابەزی بوو، قائمقام ڕۆیشتە لای ئامیر فوجەکە زۆری پێ نەچوو گەڕایەوە، ڕۆیشتین بۆ بەرسیرین دیاربوو گوند چۆڵ بوو خەڵکەکە لەترسی فڕۆکەکان هەریەکەی بۆ لایەك سەرپەڕ بوبون، کەمێك لە چایخانە چۆڵەکە دانیشتین لە دواییدا بەرەو پردی (بن کێلان) ڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە سەر پردەکە دیاربوو هێزێکی زۆری پۆلیسەکانی گەرۆكو جاشەکان لەو بەرو ئەو بەری پردی ناوبراو پەرتو بلاٌوی ناو چەقەڵە بەردەکان ببون ناوە ناوە تەقەیان دەکرد هیچیش دیار نەبوو نەش دەوێران زیاتر برۆنە پێش، ئەو ئۆتۆمبێلەی پێیان بوون ڕویان سوڕاندبوونەوە بۆ دواوە ئامادەبوون بۆهەلاٌتن.

ئۆتۆمبێلەکەی ئێمەی تێدابووین لە پردەکە دەربازبوە ئەودیو، دیاربوو هەندێ ئەفسەری هێزی پۆلیسەکان لەگەڵ ئەسعەد شێتنە وەستابوون، هەر قائمقام لە ئۆتۆمبێل دابەزیو ئەسعەد خۆی گەیاندێو پێی گوت: (بزانە تەقەی زۆر لەو شوێنەیە ئەوەی سەر بەسلێمان بەگیە، ئەوەی جێگای باوەڕی ئێوەیە، ئەو چەکەی پێتان داوە بەو چەکە شەڕی هێزی حکومەت دەکەن، ئەوەیە باوەڕ پێکراوی ئێوەو (بەدرەدین بەگ) لە دوای قسەکانی ئەسعەد قائمقام لە منی پرسیو دەستی بۆ کێوی بن کێلان درێژ کردوگوتی: (ئەوە سەر بەئێوەیە؟).

منیش گوتم: (ئەو ڕووبارەی دەیبینی ئەو بەری سەر بە هۆزی باڵەکە، ئەو بەرەی ڕێگای پێدا دەڕوات هەتا دەگاتە حافیز سەر بە ئێمەوەیە، لەوێشەوە هەتا ئۆمەراوە سەر بە ئێمەیە، بەپێی ڕەوشتی

هۆزایەتی ئەگەر ئەوان لە ڕوبار بپەڕنەوە بەری لای ئێمەو دارێك ببڕن تۆڵەیان لێ وەردەگیرێت، هی ئێمەش بەو شێوەیەیە).

قائمقام گوتی: (پێمان ڕاگەینراوە ئەو شوێنەی سەر بە ئێوەیە، وا یاخی بوەکان شەڕی تێدا دەکەن‌و ڕێگایان لە هێزی دەوڵەت گرتوە.

گوتم: (جەناب بفەرموون ئەو شوێنەی سەر بە ئێمەیە من دەکەومە پێشتان هەتا دەگەینە کێوی مامەڕوت، ئەگەر شتێك هەبوو ئێوە دەتوانن بڕیاری سزادانی من بدەن، بەلاّم ئەگەر لەسنوری ئێمە هیچ نەبوو دەبی ئەو کەسە سزا بدرێت، ئەوەی بەدرۆ ئێوەی ئاگادار کردوە)..

من قسەکانم تەواو نەکردبوو ئەسعەد بە قائمقامی گوت: (کێ هەیە لەگەڵی بڕوات؟ لەبەر ئەوەی ڕێگایەکە جێگای مەترسیە کەس لەگەڵی ناچیت). لەو کاتەدا (مستۆ مێرۆزی) لەوێ بوو بە دەنگ هات گوتی: (منی لەگەڵ دەڕۆم)، هەر زوو بانگی یەکێك لە برازایەکانی خۆی کرد گوتی: (ئامادەبن لەگەڵ ئەو پیاوە دەڕۆین بۆ هەر شوێنێك دەیەوێت).

هەر ئەو دەمەش یەکێك لە مفەوەزەکانی پۆلیس (فازل شهاب) خەڵکی هەولێر بوو لاوێکی چالاك بوو، مەردانە ئامادەیی خۆی پیشان داوگوتی: (من بە ئۆتۆمبێل لەگەڵیان دەڕۆم دوور لەوان لەسەر خۆ ئەگەر شتێك هەبوو زوو دەگەڕێمەوە ئاگادارتان دەکەم، فازل بەپەلە ڕۆیشتە لای بەڕێوەبەرەکەی ئاگاداری کرد کە لەگەڵ ئێمە دێت بە ئۆتۆمبێلی پۆلیس، وام هەست کرد ئەو مفەوەزە جگە لە چالاکی‌و زیرەکی خۆی دیاربوو هەستی بەناپاکی هەڵوێستی ئەسعەد کردبوو دەربارەی ئێمە، ئەگەرچی ئەو پیاوە ئێمەی نەدەناسین.

لەوێ ئامادەبووین کەوتینە ڕێگاو ڕۆیشتین من تەنیا دەمانچەیەکی لامەی بچوکم پێ بوو، بەلاّم پشت بەست بە پیاوەکانی مستۆ کەلەگەڵم بوون وورده وورده ڕۆیشتین (فازل)یش بە ئۆتۆمبێلەکەی بە دواماندا دەهات بەوشێوەیە هەر لە پردی بن کێلان هەتا گەیشتینە حافیز ڕۆیشتین بەبێ ئەوەی ڕووبەڕووی هیچ ببین. کاتێك گەیشتینە حافیز دیار بوو ئەو ناوە تەواو چۆڵ کرابوو لەترسی فرۆکەکان هەریەکەی بۆ لایەك ڕۆیشتبون ئالاّیەکی سپیان لەسەر خانوەکانی کەمپی ئیشغاڵ هەڵدابوو، کاتێك گەیشتینە حافیزو ڕووبەڕووی هیچ نەبووین (مفەوەز فازل) ڕۆیشت ئەوان ئاگادار بکات منیش ئەوچەکدارانەی مستۆ مێرۆزی لەگەڵی ناردبووم لەچەند شوێنێکی پێویستی دەوروبەری حافیزم دانان هەتا ئەوان گەیشتنە حافیز، ئەوە بوو ئۆتۆمبێلەکانی هێزی پۆلیسەکانی گەڕۆك لە پێچی (گەری کەندەسۆرێ) بەدیارکەوتن‌و گەیشتنە حافیز بێ ئەوەی هیچ ڕووبدات، پۆلیسەکان خەریك بوون شت‌ومەك‌و کەل‌وپەلیان لە ئۆتۆمبێلەکان دەهێنایە خوارەوە لەوکاتەش بەڕێوەبەری هێزی پۆلیسەکان‌و

قائمقامو ئەسعەد شێتنەش گەیشتنە حافیز دیتیان دوونیایەکی هـێمنو ئـارام، بەڕێوەبـەری پـۆلیسو قائمقام لەمن هاتنە پێشو زۆر بەگەرمی دەستیان خستە ناو دەستم، قائمقام گـوتی: (ئـەوەی ڕاسـتیە قسەکانی تۆ بەکردەوە ڕیسوا کردن بوو بۆ درۆزنەکان). وادیار بوو ئەسعەد لـە قسـەکانی قائمقـام زۆر پەست بوو زیاد لە پێویست گەرم ببوو، یەکسەر فەرمانی بە پیاوەکانی دا بچن بۆ گوندی (ڕێزانۆك)و بسووتێنن بەو بیانوەی گوندی ناوبراو گوندی (جەلال بەگی میرحمدامین بەگ)ە ئـەویش لەگـەڵ یـاخی بوەکاندایەو شەڕی دەوڵەت دەکات.

هەر زوو بەپەرچم دایەوەو گوتم: (ئەسعەد ئاغا چۆن ئەو گوندە دەسوتێنن؟ بۆچی دوێنیۆ پێرێتـان نەدەسوتاند؟ پیاوم دەوێت بیسوتێنێت).

ئەسـعەد زۆر بەتونـدیو زویـری گـوتی: (زۆر قسـەمەکەو دەسـوتێندرێتو نـابی کـۆڵێتێکی مریشکیشی تێدا بمێنێت).

پێم گوت: (سوتاندنی ئەو گوندە ئەوەندە ئاسان نییە، لەکاتێکدا ئەو گوندە دەسوتێ کە کۆمەڵێك لاشە دەکەونە گۆڕێ) ئەسعەد لەقسەکانی من پەست بوو بە تورەیی بەڕەشیدی کوڕی گوت: (بڕۆن ئەو گوندە بسوتێنن ئەوەی نارازیشە باشی بکوتن). ئەسعەد قسەی تەواوکردو مـن پڕیـای کلاشـینکۆفێك بوم هی ئەو پۆلیسانەی کەلوپەلیان لە ئۆتۆمبێلەکان دەهێنا خوارەوە زۆر بەگورجی سـوارم کـردو ڕوو لەوان وەستامو گووتم: (بالە شوێنی خۆی بجولێتەوە بزانە چیتان بەسەر دێـت!) خـەڵکێکی زۆر لـەوێ وەستا بوون، هەریەك هەنگاو لە شوێنی خۆی بجولابوایە بێگومان تەقەم لێ دەکردن، ئـــــەگەر تەقەم

لێکردبان زیاتر لە پەنجا کەس دەکوژران، بەڕێوەبەری پۆلیسو قائمقامو ئەفسـەری پۆلیسـەکانیش دەکەوتنە بەر، بەڵام قائمقامو بەڕێوەبەری پۆلیس کە ئەمەیان بینی زوو بە زوو غاریان دا منیان گرتـە باوەش کلاشینکۆفیان لێ وەرگرتمو زۆر بەتوندی لەگەڵ ئەسعەد کەوتنـە قسـەو ناچـاریان کـرد هـەر ئەوکاتە حافیز بەجێ بهێڵێتو بڕواتەوە ڕواندز.

لە دوای ئەو مشتومڕە بانگی (حسێن مینە وسو)م کرد هـەر ئـەو دەمـە بەپەلـە بـەڕێم کردبـۆ دەرگەڵە بۆ ئەوەی باوکم بێتە حافیز بۆ دیدەنی بەڕێوەبەری پۆلیسی گەڕۆكو قائمقام.

لە دوای ئەوەی ئەسعەدیان بەڕێ کردەوە دیتیان هیچ لە گۆڕێ نییە بە درەنگەوە قائمقامو سـەرۆکی پۆلیس ئامادەبوون بڕۆنەوە بۆ ڕواندز زۆریان هەوڵدا منـیش لەگـەڵیان بڕۆمـەوە ڕوانـدز پـێم گـوتن: (ناردومە باوکم بێت دەترسم شەو بێت نەوەك لەگەڵ پۆلیسەکان توشـی شـتێك بـبن، ئـەوان ڕۆیيشـتن کاتی ڕۆژئاوا بوو ڕەئیس عورەفا (مامە) کورد بوو لەگەڵ دوو سێ پـۆلیس هاتنـە لامو داوایـان کـرد ڕێگایان بدەم بڕۆن لەناو شینابیەکان هەندێ تەماتە بۆ خۆیان کۆبکەنەوە منـیش ڕێگـام پێـدان، لـە

کاتێکا پۆلیسەکان بەپێش دەرگای خانوەکانی ئیشغالدا تێپەڕ دەبن لەناو پەنجەرەی ژووری ئەندازیاران گوێ بیستی دەنگێك دەبن، کاتێك نزیك دەکەونەوە دەبینن پۆلیسێك لەناو ژوورەکە بەندەو دەرگای لەسەر داخراوە، پۆلیسەکە لەو پۆلیسانە بوو کە ئەوانەی دوو ڕۆژ پێش شەڕەکەی (ئۆمەراوە) لەناو (کوێلەکان) دابڕابوو مابوەوە، کاتێك لەگەڵ ملازم (علی)کە کورد بوو خەڵکی مەنەدەلی بوو، لەبەر دەرگای چایخانە دیمان کۆمەڵێك پۆلیس پۆلیسێکیان بەدەستەوەیەو بردیان بۆ لای یاریدەدەری بەڕێوەبەری پۆلیسەکان زۆری نەخایاند ئەوەندەمان زانی دوو نۆبەتداری کەمپی ئیشغال (حسنو مینە وسو)یان بردن بۆلای یاریدەدەری لێپرسراوی پۆلیسەکان،ناوبراو فەرمانی دابوو بەگرتنیان،هێنانیان لە کۆڵەگەی چایخانەیان بەستنەوەو گوتیان: (ئەو دوو کەسە هەر ئەم شەو تیرە باران دەکرێن!) بە قسەی پۆلیسی دۆزراوە گوایا ئەو دوو کەسە پۆلیسەکەیان بەند کردووەو چەکیان کردوە، کاتێك ئەمەم بیست ڕۆیشتمە لای یاریدەدەری پۆلیس پێم ڕاگەیاند کە نابێ دەست لەو دوو کەسە بدرێتو هەر شتێکی لەگەڵ ئەو دوو کەسە بکرێت نێوانمان تێك دەچێت، ئەوەی زاندرا ئەو پۆلیسە گووتبوی ئەو دوو کەسە منیان چەك کردوو بەندیان کردم وەك دیار بوو بەنیاز بوون کارەکە ئاڵۆز بکەن بە یاریدەدەری پۆلیسەکانم گوت: (ڕێگا بدات لەگەڵ ملازم علی بڕۆین دوو بەدوو لەگەڵ پۆلیسەکە بکەوینە لێکۆڵینەوە ئاخۆ ڕاستە ئەو دوو کەسەی گیراون ئەوان پۆلیسیان چەك کردووەو بەندیان کردووە؟! بۆیە بە پێویست دەزانم لێکۆڵینەوەیەکی ڕاستی لەگەڵ بکەین، ناوبراو ڕازی بوو منو ملازم علی بڕۆین لێکۆڵینەوەیەکی تری لەگەڵ بکەین، شەو درەنگ بوو پۆلیسەکەمان بانگ کرد لەگەڵی کەوتینە لێکۆڵینەوە،دیار بوو پۆلیس پیرە پیاوێك بوو ناوی (عباس) بوو لە شیعەکانی نەجەف بوو لە سەرەتاوە زۆر بە وەستایی لەگەڵی دواین پێمان گوت: (تۆ پیاوێکی خاوەن ئیمانی دەبێ ڕاستی بڵێیتو سوێند بە ئیمانەکەت بخۆی کە درۆ ناکەی، ئێمە دەزانین کێ تفەنگی لە تۆ ستاندووەو ئەوان دێن لە پێش بەڕێوەبەر دەڵێن ئێمە تفەنگمان لەو پۆلیسە ستاندوە بۆئەوەی یاخی بوەکان نەیکوژن هەر لەبەر ئەوەش لەو ژوورە بەندمان کردووە کە دیار نەبێت تا هێزەکان دەگەڕێنەوە ئێرە، دەبێ ئەوەش بزانی ئێمە دەزانین چەکی تۆ لای کێیە، بڵێ بە ئیمامی کازمو حسنو حسێن ڕاستی دەڵێم، پێمان بڵێ ئەو دوو نۆبەتدارە بوون ئەوانەی گیراون تفەنگیان لە تۆ ستاندووە؟ ئەگەر ڕاستت گوت ئەوکاتە باوەڕ دەکەین کە تۆ پیاوێکی ڕاست گۆی لەبەر ئەوە ئێمە دەزانین کارەکە چۆن بووە؟) بە قسەکانی ئێمە عباسی پۆلیس ئاڵۆز بوو گوتی: (ئەوانە نەبوون تفەنگیان لەمن ستاند هەندێ کەسی تر بون، بەلاّم ئەوانیش دەزانن کێ بوون چەکی منیان برد). ئەوەی ڕاستیە ملازم علی زۆر پەست بوو، پێی گوت: (سەگ کوڕی سەگ زۆری نەمابوو ئەو دوو کەسە بێ تاوانە بە قسەی تۆ بکوژرێن کەچی دەرکەوت تۆ درۆزنی

لەبەرئەوەی ڕاستیت نەگوتووە دەبێ لە بەندیخانەدا برزیت)، ملازم علی بە قینەوە دوو زەللەی لەو پۆلیسە دان کە من پێم ناخۆش بوو.

لە دوای ئەو لێکۆڵینەوەیە (حسنو مینە وسو) لە پیل بەستن ڕزگاریان بوو تا بەیانی کاتێ (سلێمان بەگ) دەگاتە حافیز ئەوکاتە ئازاد دەکرێن. ئەوشەوە لەوێ ماینەوە بەیانی پێش ڕۆژهەلات چەکدارەکانی لەگەڵ باوکم دابون دەستە دەستە دەهاتنو دەگەیشتنە حافیز لە دواییدا باوکیشم گەیشتەجێ لەو دەمەشدا بەڕێوەبەری هێزی پۆلیس گەیشتە حافیز، نابراو بەگەرمی بەخێرهاتنی چەکدارەکانی دەرگەڵەی کردو زۆر بەگەرمیش پێش وازی لە باوکم کردو دانیشتن لەگەڵ یەك کەوتنە قسەکردن، دیاربوو بەڕێوەبەر داوای لە سلێمان بەگ کرد کە چەکدارەکانی بڕۆن لەگەڵیان هەتا دەگەنە (ڕایات)، بەلاَم سلێمان بەگ ڕازی نەبوو ئەوەیان بۆ بکەین پێی گوتن: (ئێمە هەتا کێوی مامەڕووت دەتوانین لەگەڵتان بێین لەوێ بەولاوە لەژێر چاودێری ئێمەدا نییە لەبەر ئەوە بەڕاست نازانین سنوور ببەزێنین).

لە دەوروبەری کاتژمێر دەی سەر لەبەیانی چەکدارەکان بەڕاسپاردەی باوکم لە پردی (ڕەزانۆك) پەڕینەوە بەسەرکەوتنە بەرزاییەکانی (سەرگرد)و باسكو باسك ڕۆیشتن هەتا گەیشتنە گەروی (ئۆمەراوە) لەوێ چەند کەسێك بەرێ کران بۆ سەرکەوتنە سەر(مامەڕووت) کاتێك بەسەرکەوتن لە بەرزایی چیای مامەڕووت ئاگریان هەڵکرد، لەدوای هەڵکردنی ئاگر زۆری نەخایاند فەوجێکی سوپاو ئەو هێزەی پۆلیسەکان لە حافیز بوون لە لۆفەکانی (ناوکێلەکان) بەدیارکەوتن بەرەو ناوچەی سەرەوە لە ڕێگادابوون دەڕۆیشتن، بێگومان ئەوکاتە قشڵەی پۆلیسەکانی ڕایات ئابلۆقە درابوو، ئەو هێزە بەو نیازە دەڕۆیشتن بەڵکو بتوانن پۆلیسەکانی ئابلۆقەدراو ڕزگار بکەن. پێش ئەوەی تاریك دابێت گەیشتنە گوندی (ڕێزانی مەلا برایم) ئێمەلە گەرووی ئۆمەراوە زیاتر نەڕۆیشتین.

ئەوەی جێگای باس کردنە ئەوەیە من لە چەك هەلگرەکان نەبووم، بەلاَم وەك لەسەرەوە هاتوە بەناچاری توش ببوم لەگەڵیان مابومەوە، ئەوە بوو لەسەر داوای باوکم لەگەڵیان ڕۆیشتم هەتا گەرووی ئۆمەراوە، وەك دیاربوو هێزەکانی سوپاو پۆلیسو جاش تێپەڕ بوون بۆ ڕێزان، کە ئێوارە تاریك داهات ئامیر فوج (مقدم ئیسماعیل) ڕاسپاردەیەکی ناردبوو کە برۆمە لای، ئەگەرچی زۆر درەنگ بوو چەند چەك دارێکم لەگەڵ هاتن ڕۆیشتمە (ڕێزان)، شەو درەنگ بوو گەیشتینە ناو گوند چووینە ماڵی (خەلیفە صادق) شەو لەوێ ماینەوە بەیانی ڕۆیشتمە لای (مقدم ئیسماعیل)، ناوبرا کورد بوو خەڵکی سلێمانی بوو، دیاربوو پیاوێکی ووشیارو ڕووخۆشو لەسەرخۆ بوو، ناوبراو داوای کرد لەگەڵیان برۆین هەتا هێزەکانیان دەگەنە ڕایات دیاربوو بەپەلە بوون زوو بگەنە قشڵەی ئابلوقەدراو، پێم گوت

ئێمە ناتوانین بێین بۆ ڕایاتو هۆیەکەشم بۆ باسکرد کە لەبەرچی ناتوانین لەگەڵیان بڕۆین بـۆ ڕایـات، ئەو لەو هۆیانە گەیشت ئەوانەی کۆسپ بوون لە ڕێگای چوونی ئێمە. ناوبراو زوو هەسـتی کـردو تـێ گەیشت لە دوایبیدا گوتی: (کەوا بێ تکام ئەوەیە ئەو شوێنانەی ئێوەی لێن ئەو دوو سـێ ڕۆژە بـەجێی مـەهێڵن‌و چـاودێری ڕێگاکـان بکـەن تـا ئاگادارتـان دەکەینـەوە)، لەوکاتـەی لـە چـادرەکەی مقـدم (ئیسماعیل) دەرکەوتم دیاربوو (ئەسعەد شێتنە) لەسەر جادە دابەزی‌و دەهات بۆ لای ئامیر فوج، پـێم گوت: (کاکە ئەوا ئاغاتان هات با ئەو لەگەڵتان بێت بۆ ڕایات).

مقدم ئیسماعیل گوتی: (ئەگەر بەهیوای ئەو باین ئێستاش هەر لە بەرزێوەو حـافیز بـووین)، لـە ڕێزان بە ئۆتۆمبێلێکی سوپایی گەڕاینەوە حافیز کاتێك گەیشتینە ئۆمەراوە لەسەر پردی (سـۆر) دوو چەکدارم دابەزاندن، (وەسمان خلیـلو حوسـێن خـدر) بـۆ ئـەوەی بڕۆنـە سـەر گـەرووی ئۆمـەراوە لای ئەوکەسانەی لەوێ بوون، بۆ ئەوەی ئاگادرایان بکەن لەوێ بمێـنن شـوێنی خۆیـان بـەجێ نـەهێڵن تـا ئاگادار دەکرێنەوە، ئەوە بوو(وەسمان بەگۆ) لەسەر داوای خۆی ڕۆیشت بۆ ئەوەی لـەوێ بمێنێتـەوە خـۆی گوتی:(من دەمێنمەوە تا خەبەرمان بۆ دەنێرن)، پێش ئەوەی بەگۆ بڕوات پـێم گـوت:(لـەوێ لـەدوری ڕێگالەشوێنێکی لاپەڕگە بێت خۆتان بپارێزن،نەچن یەخەی کەس بگرن لەوانەی بەڕێگادادەڕۆن،کارتان بەکەس نەبێت مەگەر شەڕتان پێ بفرۆشن. نەچن ئەو خەڵکەی بەڕێگادا هاتوو چۆ دەکەن ڕێگایان لێ بگرن‌و ئەزیەتیان بدەن).

ئەوان ڕۆیشتن بۆ سەر گەرووی ئۆمەراوە ئێمەش بۆ حافیز، ئێوارەی هـەمان ڕۆژ هەنـدێ چـەکداری تریشمان بۆ ناردن، ئەوانیش ئاگادارکران لەشوێنێك بن دوور لەڕێگا تەنیا ئەوشەوە لە حافیز مامـەوە بەونیازەی بەیانی بگەڕێمەوە بۆ ڕواندز کەچی شـەو درەنـگ لای بـەیانی لـە گـەرووی ئۆمـەراوە بـوو بەتەقەو تەقەیەکی زۆر گەرم بوو بەپەلە ڕۆیشتین بۆ شوێنی تەقە، کاتێـك گەیشـتینە ئـەوێ دیتمـان (بەگۆ) کوژراوە یەکێکیش چەك کراوە ئەوانی تریش کەوتبونە شەڕ لەگەڵیان ئێمەش پێ ڕاگەیشـتین، ئەوان زانی بوویان لە دەستی ئێمە دەرباز نابن ناچار ببـون وەڵاخو کـەلو پـەلی پێیـان بـوو بـەجێیان هێشتبوو بۆ ئەوەی خۆیان دەرباز بکەن‌و بڕۆن، ئەوکەلو پەلەی لێیان بەجێ مابوو، وەڵاخێکی باربـەرو دەزگایەکی لاسلکی‌و ماتۆڕێکی شەحنی پاتری‌و جانتایەك‌و کۆمەڵێك ناس نامەی لەناودابون.

زۆر بەگورجی بەدوایاندا ڕۆیشتین، بەڵام ئەوان ڕێگای خۆیان گـۆڕی بـوو، لەبـەر چـاو وون بـوون، ئەگەرچی زوو ڕێگاو بازگەکان گیرابوون، بەڵام ئەوان پێش ڕێگاگرتن دەرباز ببوون‌و ڕۆیشتبونە وەرتێ.

لە کاتێکدا دەنگی تەقـەی گـەرووی ئۆمـەراوە گەیشـتۆتە گونـدەکان خـەڵکێکی زۆری چـەکدار هاتبوون، دەگەڕان بەدوای بکوژانی (بەگۆ) شەو گشـت ڕێگایـەکان کـۆنترۆڵ کرابـوون، لامـان وابـوو

خۆیان لەناو دارستانەکان شاردۆتەوە، هەندێ چەکدارمان گەیشتبوونە زینی (ئەستێرۆکان)و دەوروبەری وەرتێ، شەو من لەگەڵی (کەلێتە) بووم هەر ئەو شەوە عزەتیش ڕۆیشتبوە زینی (ئەستێرۆکان) بەیانی زوو ئێمەش ڕۆیشینە وەرتێ، لەوێ زاندرا کە دەرباز بوون بۆ دیوی (بیتوێن) بۆ نیوەڕۆ گشتمان لە وەرتێ یەکترمان گرتەوە، لەوێ بەدیار کەوت ئەوانەی بەوکارە هەستا بوون (عومەر دەبابە)و چەند کەسێکی بارزانی لەگەڵ بوون، زۆر بەپەلە بەرەو(بیتوێنو ڕانیە) ڕۆیشتبوون. بێگومان پێیان ڕانەگەیشتین، نیوەڕۆ لەوەرتێ دابەش بووین بەسەر ماڵەکاندا، منو خدری عەولا بەگو چەند کەسێك لەماڵی حاجیەك بووین ئەو ماڵە نەخۆشێکیان هەبوو دایان پۆشی بوو، من زوو هەستم کرد ئەو نەخۆشە بە نەخۆش ناچێت لە بەر ئەوەی بێ دەنگ بوو نە دەجولایەوە، پێش ئەوەی بڕۆین زانیمان نەخۆشەکە یەکێك بوو لەوانەی لەگەڵ (عومەر دەبابە) دابوون، پیرە پیاوێکی دەزگای لاسلکی بوو دەرنەچووبوو بەجێیان هێشتبوو پێ یەکانی بووبوونە پۆرگو بریندا ببون نەیتوانی بوو زیاتر بڕوات!؟

ئەو نهێنیە تەنیا منو(خدری عەولا بەگ) دەمانزانی، بە خدرم گوت: (برام ئێستا باوکم بزانیت هیچ شکی تێدانیە دەیکوژیت، ئایا ئەو پیرە پیاوە بەبەر خوێنی بەگۆ دەکەوێت؟ نەخێر بۆچی ئەو پیاوە فەقیرە بکوژرێت!) ئەوەی زانیمان پیاوەکەیان بەزۆری لەگەڵ خۆیان هێنابوو، ڕێککەوتین بێ دەنگی لێ بکەینو وازی لێ بێنین، بەجێمان هێشت، شتەکە بەنهێنی مایەوە لەنێوان منو خدرو ئەو ئافرەتەی ئەو نهێنیەی بە خدر ڕاگەیاندبوو.

پاش ئەو بەسەر هاتەی باس کراو گەڕاینەوە دەرگەڵە خەڵکەکە بلاوەیان لێکرد، منیش گەڕامەوە ڕواندز ڕۆژی دووەم دوای گەڕانەوەم بۆ ڕواندز زانیم لەوکاتەی ئەسعەد شێتنە لە حافیز گەڕابوەوە یەکسەر ئەو مشتو مڕەی ڕوویدا بوو لە حافیز بە (علی مەکتەبە)ی ڕاگەیاند بوو، عەلی یەکێك بوو لە ئەندامانی لیژنەی قەزای ڕواندزی حزبی شیوعی، لە بەیەك گەیشتنێك لەگەڵ عەلی مەکتەبە دیار بوو بەڕوو گرژیو لالووتی بەمن دەڵێت: (کاکە ئەتۆ زۆر غەڵەتی بەرهەڵستی ئەسعەد ئاغا دەکەیت لەبەر ئێمەیە هیچت پێ ناڵێت ئەگینا ئەزیەتت دەدات!).

ئەوەی ڕاستییە زۆر لە قسەکانی عەلی پەست بومو پێم گوت: (دیارە ئەسعەد ئاغا شیوعیەو لەژێر چاودێری ئێوەیە، بۆیە هیچی پێ نەگوتوم. ئازیز با لەسەر ئێوە نەبێت تۆشی لەگەڵ بە ئەوەی لە دەستتان دێت ڕامەوەستن، بۆ ئاگاداریت تۆ بەهەڵەدا چووی ئەسعەدی ئاغات بۆ هەندێ مل کەچ ئەسعەدئاغایە، نەك بۆ ئێمە، ناوبراو باش ئێمە دەناسێت). زۆر بەتوڕەیی دەرکەوتم، ناوبراو ئەوەندەی گوت: (کەیفی خۆتە من بۆ تۆمە).

گەڕامەوەو گووتم: (تکایە با بۆ منت نەبێت هەوڵ بدە با خەڵکی ڕواندز ئەزیەت نەداتو بیانویان

پیٚ نەگریٚت لەغەمی من دامەبەو بۆم مەپاڕیٚوە).

زیاتر لە سالیٚك ئەسعەدو مندالەكانی ڕیٚگایان بە بەر دەرگای ستۆدیۆی من دا بوو بەدریٚژایی ئەوسالەو زیاتریش، شتیٚكی وایان نیشان نەدا بلیٚن بۆنی بیٚ ڕیٚزی پیٚوە دیار بیٚت، كەچی لەگەلٚ خەلٚكی ڕواندزیش لەوپەڕی بیٚ ڕیٚزیو ناپەسندیو بەدكاری دابوون، ڕۆژ نەبوو خەلٚكانیٚك ئەزیەت نەدەن. ئەوەی دیاربوو لە ڕواندز ئەسعەد شیٚتنەو دەستو پیٚوەندەكانی ببوونە باش جەندرمەی ئەوشارە.

ڕۆژ لە دوای ڕۆژ پەشیٚویو ئالۆزی زیاتر پەرەی دەسەند، كۆمەلاٚنی خەلٚك هەستیان بەمەترسی دەكرد چی لەلایەن كار بەدەستانی دەولەتەوە، ئەوانەی لە ژیٚرەوە لە دژی حكومەت بوون چ لەلایەن كەسانی دەركەوتو لەژیٚر بەرگی كوردایەتی خۆیان داپۆشی بوو گوایا كورد پەروەرن، بەلاٚم ناسران كە كیٚنو كردەوەكانیان چین.

هەروەك لە سەرەوە نووسراوە باوكم لەگەلٚ عەباس ئاغا ڕیٚك كەوت بوو كە چەكدارەكانی ئەوان بە لای ئیٚمەدا نیٚن كە دەڕۆن بۆ ڕواندز، بەلاٚم بە دیاركەوت ئەو پەیمانی شكاندو پیٚشیٚلی كرد، ئەوەی زاندرا كە خزمەكانی ئیٚمە چووبوونە ژیٚر بالیٚ (عەباس ئاغا)و ڕازیان كردبوو كە پەیمانەكە بشكیٚنیٚو بە دەرگەلەدا تیٚپەڕن بۆ ڕواندز، وایان دیاركردبوو كە (سلیٚمان بەگ) كەسی لەگەلٚ نییەو كەسی لەگەلٚ ناڕوات، هەركاتیٚ لەشكر گەیشتە (دەرگەلە) ناوبراو بەناچاری یان دەڕوات یان سەر شۆڕ دەكات، وا دیاركەوت عەباس ئاغا بەقسەی ئەوان لەبەلیٚنەكانی كە بە باوكمی دابوون پاش گەز بووبووەوە، ئەوەبوو لە كۆتایی سالیٚ (1961) تاكو سەرەتای سالیٚ (1962) عەباس ئاغا بە لەشكریٚكی زۆرەوە لە ڕیٚگای (وەرتیٚ) دۆلیٚ شەهیدانەوە بەرەو گوندەكانی سەر بەئیٚمەوە (بەردگرتكەو خانەقاو ناوخەرابو كەلیٚتە) هاتن بەو نیازەوە بیٚن بۆ دەرگەلە، كاتیٚك دیتیان پشتیان لیٚ گیراوەو ژمارەیەكی زۆری چەكدار لە گوندی دەرگەلە كۆبونەتەوە، ئاگاداری عەباس ئاغاش كرابوو ئەگەر زیاتر بیٚنە پیٚش شەڕیٚكی خویٚناوی ڕوو دەدات، ئۆبالیٚ ئەو شەڕەش دەكەویٚتە ئەستۆی ئەوان. لەگەلٚ ئەوەش ڕانەوەستان، لەگوندی خانەقا دەست دریٚژیان كردە سەر چەكدارەكانی ئیٚمەو دوو چەكداریان چەك كردبوون، ئەو زیاد ڕۆیشتنە بوە ئالۆزیەكی ترسناكو مەترسیدارو بۆنی شەڕی پیٚوە دیار بوو.

سەرەتای هەلگیرسانی شەڕ لە نیٚوان چەكدارانی سلیٚمان بەگو عەباس ئاغادا

ئەوەی دیار بوو سلیٚمان بەگ زۆر هەولیٚ لەگەلٚ عباس ئاغا دا بۆ ئەوەی ناخۆشیو شەڕ نەكەویٚتە نیٚوانیان، لەبەر ئەوەی شەڕی نیٚوان هەردوولا بە سودی نەیارانی هەردوولا كۆتایی دیٚت، بەلاٚم بە داخەوە هەولدانەكە بیٚ سوود بوو، بەهاتنی چەكدارەكانی(عباس ئاغا) بۆ سەر سنووری ئەوگوندانەی لەژیٚر چاودیٚری(سلیٚمان بەگ)دا بوون، ناوبراوی خستە قینو ڕكەبەریو پیٚی داگرت، ڕازی نەبوو

دەرگەڵە بەجێ بێڵێت ئەوەندەی (میر حمدامین) بەگی ئامۆزای هەوڵی لەگەڵ دا بۆ ئەوەی بێ شەڕ لە دەرگەڵە دەربکەوێت یاخی ببوو دەیگوت: (ناڕۆم تا شەڕێك لەگەڵ عباس ئاغا نەکەم لەبەرئەوەی پیاوێکی پەیمان شکێنەو درۆی لەگەڵ کردم).

کاتێك لە ڕواندز دەنگی ئەو تەنگو چەڵەمەیەم بیست زانیم کار لەکار ترازاوە بەپەلە ڕۆیشتم بۆ دەرگەڵە بەلاّم چ سەرمایەك بوو کەس خۆی پێ ڕانەدەگیرا ئەوەندە شەوێکی سارد بوو، کاتێك گەیشتمە زینی دەرگەڵە دیار بوو کۆمەڵێك چەکداری لێ بوون ماوەیەکی تەواو لەلایان مامەوەو لەگەڵیان کەوتمە قسە کردن هەستم کرد ورەیان بەرز بوو، زۆربەیان ڕەئیان لەگەڵ ڕەئی باوکمدا بوو کە شەڕ بکرێ لەگەڵ چەکدارەکانی عباس ئاغاو دەستێکی باشیان لێ بوەشێندرێت ئەوکاتە دەرگەڵەش بەجێ بێڵین ئاساییە.

لە دواییدا لەگەڵ (مام ڕەزاقو خدری عولاّ بەگو دەروێشی حمدە بۆری) کەڵێتەیی قسەم کرد بۆ ئەوەی بڕۆین، بەڵکو باوکم ڕازی بکەین لە دەرگەڵە دەربکەوین، لە دوای قسەکانی من لەگەڵ ئەو کەسانەی ناویان هاتووە دابەزینە دەرگەڵەو ڕۆیشتینە دەرگەڵە لای باوکم، لە دوای هەوڵدانێکی زۆر توانیمان (سلێمان بەگ) ڕازی بکەین کە دەرگەڵە بەجێ بهێڵین، کاتێك سلێمان بەگ ڕازی بوو بڕۆین هەر ئەوکاتە خەبەردرایە گوندەکانی (دۆلەمنجەل) بۆ ئەوەی ولاّخی بارهەڵگر بنێرن بۆ بارکردنی ماڵی ئەو چەکدارانەی لەگەڵ سلێمان بەگ دانو بیان گوازنەوە بۆ ڕواندز، بەماوەی دوو ڕۆژ ماڵەکان بەڕێ کران، تا ماڵەکان گواسترانەوە بەو سەرماو سارديە چەکدارەکان لە دەوروبەری گوندەکان نۆبەتدار بوون باوکم لەدەرگەڵە دەرنەچوو تا هەموو ماڵەکان گواسترانەوە، ئێمە لە زینی دەرگەڵە چاوەڕێ بووین باوکم بێت، سەردەمێك تاریك داهاتبوو ئاگادار کراین کەوا سلێمان بەگ بەنیازە زەبرێك لە چەکدارەکانی عباس ئاغا بوەشێنێ ئینجا بڕوات، شەوێکی ئەوەندە تاریكو سارد بوو ناچار لەگەڵ (عزەت)و هەندێ لە خزمەکان دابەزینەوە گوند ئەوجارە توانیمان وابکەین کە ئەو شەڕەی ئەو بەنیازە بیکات لە بەرژەوەندی ئێمە نیە بۆیە پێویستە لەم جۆرە شەڕانە دووربینو ووردبین بین، ئەوکاتە ڕازی بوو لە گوند دەربکەوین بەوشەوە ساردە دەرکەوتین بەرەو زینی دەرگەڵە سەرکەوتین، شەوێکی چەند ساردو دژوار بوو ئەوەندەش تاریك بوو، لەگەڵ ئەوەش لەسەر هەموو شوێنە بەرزەکانو گردەکان نۆبەتدار داندرا بوون، کاتێك بەسەرکەوتینە سەر زین ئاگاداری گشت چەکدارەکان کرا بێنە زینی دەرگەڵە، عزەت لەوێ چاوەڕێیان دەکات، ئەوشەوە لای نۆبەتدارەکانی ئەوێ ماینەوە تا بووە ڕۆژ، بەلاّم چ سەرمايەك لە هیچ شوێنێك ئارام گرتوو نەدەبووین لەو پەناو ئەو پەنا بە پێوە نۆبەتداریمان دەگرت، بەفر لەگۆڕێ بوو هیچ جێگایەکی ووشکایی نەبوو، تینی ئاگریش دادی نەبوو، کاتێك بوو بەڕۆژ لەگەڵ

چەند کەسێك لەگەڵ باوکم بەرەو گوندی (ماویلیان) ڕۆشتین، وورده وورده بەپێچەکانی (شینك)دا شۆڕ بووینەوە خوارەوە، چەکدارەکانی لای عزت مانەوە هەتا کۆتایی گواستنەوەی ئەو ماڵانەی مابوون بار دەکرێن‌و دەگواسترێنەوە، کاتێك گەیشتینە لای (شێخ مەلا صادق) ناوبراو بەخێرهاتنێکی گەرمی لێ کردین، بە سلێمان بەگی گوت: (باش بوو لەوێ هاتن پێم خۆش بوو لەو بەڵاو فتنەیە دوورکەوتنەوەو بەجێتان هێشت ئینشا الله هاتنتان خێری تێدایە).

نیوەڕۆ لەوێ ماینەوە لە دوای نیوەڕۆ ڕۆیشتینە سەربازگەی (بەرزێوە) لەوێ بیستمان (کەریم خانی کوڕی محمود بەگ)ی برادۆستی چۆتە دەرەوە لەگەڵ چەند کەسێك، ئەوەی دیاربوو پیاوەکانی (محمود بەگ) لە سەربازگەکە بوون، بەڵام ئاڵۆز بوون زۆریان پێ ناخۆش بوو کە ناوبراو ڕۆیشتبوو.

ڕۆژی دوایی (عزت)یش لەگەڵ تەواوی چەکدارەکان ڕۆیشتبوونە سەربازگەی بەرزێوە لەوێ ئەوانیان لە سەر پردی (خەلکان ـ جندیان) دانا بوون، ئەو ماڵانەی لە دەرگەڵەش باریان کردبوو لە (کاولۆك‌و ڕواندز) جێ نشین کرابوون، ماڵی باوکم لە قوتابخانەی کاولۆك داندرابوو، لە کاتێکدا لە سەربازگەکە دەرکەوتین چووینە کاولۆك.

ئەوەی زاندرا دوای دەرکەوتنی چەکدارەکانی (سلێمان بەگ) لە دەرگەڵەو گوندەکان پیاوەکانی (عباس ئاغا) هاتبوونە جێگای ئەوان لە جیاتی دڵ دانەوەی خەڵك دەستیان کردبوو بە ئەزیەت دان‌و ئەشکەنجەی خەڵکی گوندەکان بەبیانوی ئەوەی کە جاشی (سلێمان بەگ)ن ئەو هەڵوێستە چەوتەی پیاوەکانی عەباس ئاغا لە بەرژەوەندی سلێمان بەگ بوو، ئەوەدەنگ وباسەی دەگەیشت زۆر بەبێ ڕێزی لەگەڵ خەڵك دەجولانەوەو بەرببونەگیانی خەڵك‌و ڕاوەڕووت‌و تالان کردنی هەژاران بەهەر شێوەیەك بۆیان بگونجابایە، ئەوەی بیان زانیبوایە چەورەو شتێکی هەیە زۆر چاك هەڵیان دەپێچاو بەئارەزوی خۆیان لەگەڵی دەجولانەوە، بەڵگەش بۆ ئەو ڕاستیە (حاجی حکیم)ی ڕەژێکەریە کە پیاوێکی ئاینی بێلایەن بوو لە خوا پەرستی زیاتر هیچی تری نەدەزانی، تەنها ئەوەندەی دەزانی کە (سلێمان بەگ) گەورە پیاوی ئەوناوەیە، پیاوێکی هەبوو بوو، هەرجارەی بە شێوەیەك بیانویان پێدەگرت جارێك گایەکانیان دەبردن‌و جارێکی تر هێسترو جارێکی تر مەڕو بزن بیانوشیان ئەوە بوو پێیان دەگوت تۆ جاشی سلێمان بەگی.

ئەوەی دیار بوو لە دوای ڕۆیشتنی سلێمان بەگ بۆ ڕواندز بنکەی چەکدارەکانی عباس ئاغا چووبوە ئەشکەفتەکانی گەڵی سەروی گوند، ئەوانەی لەو بنکەیە بوون کاروپیشەیان بەدکاری‌و بیانوو گرتن بوو بەو خەڵکەی کەوتبوە ژێر دەستیان.

بنکەی چەکدارەکانی سلێمان بەگ لە جوندیان بوو، بەڵام سەنگەرەکانی (زی تەلانی) ماویلیان

هەتا دەگەیشتە (گۆمەویان) بەدەست سوپاوە بوون، سەربازەکان هەولیان دەدا بەسەر بکەونە سەربەرزایەکانی سەری (ڕووەڵە) بەلاّم نەیانتوانی بەسەر بکەون، چەکدارەکانی عباس ئاغا وایان دانابوو تا ماون دەرگەڵە بەجیّ ناهیڵن زیاتر ئیهانەی خەڵکیان دەکردو ڕاویان دەنان، ئەزیەت دانیش باسی ناکریّت، ئەو دەنگو باسەش دەگەیشتە سلیّمان بەگ، ئەویش پەست دەبوو، بێگومان ئەو هەڵوێستەی ئەوان باوکمیان زۆر ئالۆزو پەست کردبوو هەر ئەوەش هانی دا پەلاماریان بدات. شەوێك زۆر بەڕێکی هێرشێکی کتو پڕیان کردنە سەر هەر زوو ڕاویان نانو دەریان پەڕاندن تا گوندی ڕەژیکەریانو بەردەوامیش بە دوایانەوە بوون، چەند دیلێك گیران زۆر کەلوپەلو ولاّخیشیان بەجیّ هێشت، بۆ بەیانی ئاگادار کرام لەسەر ڕاسپاردەی باوکم بڕۆم فیشەکیان بۆ ببەم، ئێوارە درەنگ لە جندیان بەڕیّ کەوتین بە ڕێگای ماویلیان کەوتینە ڕیّ چەند چەکدارێکیشم لەگەڵدا بوون سیّ ولاّخی بارکراومان پیّ بوون شەومان بەسەرداهات، بەلاّم چ شەوێکی تاریك کە قەت شەوی وام نەدیبوو بەو تاریکیە دۆڵی شیوی ماویلیمان بڕی لە (شینك) بەسەرکەوتین بەناو دارستانە چڕەکەی (پارزین)دا دەڕۆیشتین کاتێك گویّ بیستی دەنگە دەنگو قسە بووین خۆمان بوارد بۆ ئەوەی بزانین ئەو دەنگانە کێن، بۆیان چووین بە دیارکەوت برین پێچ (هورمز) بوو ئەوەی لەگەڵ هێرش بەرەکان ناردرا بوو، دەگەڕایەوە ماویلیان چەند چەکدارێکیشی لەگەڵدا بوو، ناوبراو مرۆڤێکی زۆر باش بوو لە دیانەکانی عەنکاوە بوو لەکاتی بەیەك گەیشتن ئەوان پێیان گوتین بڕۆنە قوپەکەی زینی (سلێمان بەگ) لەوێیە، بەرەو شوێنی دیاریکراو ڕۆیشتین کاتێك گەیشتینە لای سلێمان بەگ تەواو پشومان نەدابوو هەرئەوندەمان زانی لە سەری ڕووەڵە بوو بە تەقەیەکی زۆر گەرم،هەستم کرد کە باوکم تەنگاو بوو وەك بڵێیت دەیویست خۆی بڕوات بۆ شوێنی تەقەکە، بەلاّم نەمهێشت پێم گوت: دانیشە من دەڕۆم ، لەگەڵ چەند چەکدارێك ملی هەورازمان گرتە بەر لە چیا سەرکەوتین ئەگەرچی زۆریش ماندوو هیلاك بووین بەلاّم زوو بەسەرکەوتین، باسكو باسك دەڕۆیشتین ناوە ناوەش دەگەیشتینە سەنگەرەکانی پاسەوانانی سەر باسکەکە، لە دوا لوتکەی چیای ڕووەڵە گەیشتینە عزەت لەگەڵ دەستەیەك لە چەکدارەکان لە شەڕێکی سەختدا بوون، شەوی دووەم دوای ئەوەی لە ڕووەڵە دەرکرابوون هەندێك لە چەکدارەکانی (مەلا عوسمانی پلینگانی) گەڕابونەوە ،بەو نیازەی بەڵکو بتوانن هەندیّ شوێن بگرنەوە، تەقەکە لەگەڵ ئەوان بوو، هێشتا کەمێك شەو مابوو هەرکە گەیشتمە لای عزەت تەواو پشومان نەخواردبوەوە بەووردی سەیری ئەو شوێنەمان کرد کە تەقەی لێوە دەکرا ،شوێنەکەم دەست نیشان کرد چەند کەسێکم هەڵبژارد بەگوێرەی نەخشەکە بۆیان دەرکەوتین لەگەڵ تاریكو ڕۆنی بەیانی لێمان دان بە ماوەیەکی زۆر کورت دەرمان پەڕاندن، بەلاّم چی دەرپەڕاندنێك، تا گوندی ڕەژیکەریان بەدوایان دا چووین،

لەوێشەوە بێ وەستان تا (ئێندزە)و سەروتریش ڕانەوەستان، ئێمە هەندێکمان لەگەڵی خوارو گەڕاینــەوە دەرگەڵە، لەسەر ڕێگا لامان دا ئەشکەوتی (کــەرەنای) ئەشــکەوتی نــاوبراو کۆمــەڵێك مــاڵی لــەناو دابوون، لەترسی فڕۆکەکان خۆیان شاردبۆوە، ماڵی خوشکم لەناو ئەو ئەشکەوتەدا بــوو، کــەمێك لــە لایان دانیشتین، پرسیمان میر لەکوێ یە؟ پێیان گوتین لەگوند دەرنەچوە، لەوێ هەستاین بــەرەو گونــد سەرکەوتین چووینە ساباتی میر، میر لەوێ نەبوو، چووینە ناو کۆشکەکە ئەو ماڵە گەورەیە چــۆڵ بــوو، تەنیا (حەمایل) لە ژوورەکەی میر ئاگرێکی هەڵ کردبوو دووکەڵێك بوو ژوورەکـــە پـــڕ ببوو، پــیرە ژن لەناو دووکەڵ دیار نەبوو کاتێك لەگەڵی دواین، ئێمەی نەناسین وای دەزانــی بێگانــەین ڕووی نــەداینێ کاتێك پرسیمان باپیر لەکوێیە؟ ئەوجا هەستا چاكو خۆشی لێ کردین، گوتی مــیر لەســاباتێ نــەبوو؟ ئەگەر لەوێ نەبێت دیارە لەسەر قەبرستانی پاش قەلاتێ یە، ڕۆیشتینە سەرقەبرستان لەوێش نەبوو لە دواییدا دیتمان لەناو چەقەڵە بەردەکانی قونەبانی خانوی (حــاجی حمــدامین) دانیشــتبوو دەســت لــە ئەژنۆ ڕوو لە ڕەزەکانی (وارکورێشو ڕوەڵە) هیچ ئاگای لەئێمە نەبوو تا لــە دواوە ســەلاممان لــێ کــرد لەپڕێکا ئاوری دایەوە، لەسەرەتا هێدمەی گرت قسەی پێ نەکران، تەواو سەیری کردین چاوی پڕ بــوون لە ڕۆندكو هەندێك دەوکەی هاتنێ، دوایی گوتی: (زرار ئەوە ئەنگۆن!؟) بۆ دەستی چووم کاتێــك لێــی نزیك کەوتمەوە مـنی گرتە باوەش، بەلاّم چی دەلــەرزیو دەیگــوت: (ئۆخــەی ئــەوا نــەمردم ئەوجارەشــم دیتنەوە وەك دەمویست!) ئەوکەسانەی لەگەڵم بوون یەك یەکی مــاچ کــردن هــەمووان لەدەوروبــەری دانیشتین ورد تەماشای دەکردین، کاتێك (بەخدری عبدوللاّ)ی گوت: (خدر باوە: ئەو پیــاوەی لای تــۆ دانیشتوە نایناسمەوە؟) خدر وەلاّمی دایەوەو گوتی: (مامە ئەوە حمــدامینی عــەولاّ قوتــوی ماویلیــە). ئەوجا ڕووی کردە منوگوتی: (زرار ڕاستیم پێ بلّێ لەو هێرشەی هێناوتانە بۆ سەر پیاوەکانی عــەباس ئاغا کەسی بێگانەتان لەگەڵە، غیری خۆتان؟) گوتم: (باپیر ئەبەد کەســی بێگانــەمان لەگــەڵ دانیــە تەنیا دوو سەربازی لاسلکیمان لەگەڵن، ئەوانیش چەکیان پێ نییە، ئەوانی تر هــەر خۆمــانین کەســی ترمان لەگەڵ نییە).

میر گوتی: (هەمووتان چەند کەسن ئەوانەی بۆ ئەو هێرشە هاتوونو لەشکری عەباس ئاغاتان لەو بەرزاییانە دەرکرد؟) ئەو وەلاّمە خدر دایەوە گوتی: (مامە هەموومان چلو پێنج چەکدارین، ئەوانــەی هێرشمان کردوە، کاك زراریش ئەو بەیانیــە پــێش ببێتــە ڕۆژ گەیشــتۆتە لامــان)، مــیر هەناســەیەکی هەڵکێشاو گوتی: (ئەوە مینەکە نەمرد ئەو کەسەرەم نەبردە قەبریو ئە مرازەی هــەمبوو بــەدی هــات ئەگەر لەوە بەدواش بمرم سووم لە خۆم نیە. بێگومان نەمانزانی ئەو کەســەرە چــی بــوو لــە دڵــی ئــەو مرۆڤە ناودارە! تــەنیا ئــەوەمان شــك بــرد (میرحمــدامین بــەگ) پیــاوێکی مــەرد بــوو لــە ســەردەمی

دەسەڵاتداریەتی سەری بۆ کەس دانەنەواندبوو، دیتیشی پیاوەکانی عباس ئاغا وا بە بەرچاوی ئەو خەڵکی گوندەکان تاڵان دەکەن‌و تێیان هەڵدەدەن، ئەویش هیچی لە دەست نایەت ئەوە کەسەرێکی گەورەو بارێکی زێدە گران بوو لە سەر شانی ئەو مەزنە پیاوە، ئەگەرچی عباس ئاغا زاواشی بوو دیسانیش هەر پێی ناخۆش بوو ئەوان لە گوندەکانی دەسەڵاتدار بن، کاتێك بە چاوی خۆیشی بینی بە ژمارەیەکی کەمی چەکدارەکانی دەرگەڵەو ڕەژیکەری‌و کەلێتەیی‌و ناوخەرابی‌و ماویلی چۆن ئەو لەشکرەی ناو سەنگەرەکانی سەربەرزاییەکانی ڕووەڵەیان ڕاونان‌و نەیانزانی بۆ کامەلا هەڵبێن.

لەوکاتەی لەلای میر دانیشتبوین دیار بوو کۆمەڵێك چەکدار لە(کانی داوەری) دەهاتنە خوارێ بۆ گوند، بە دیارکەوت کە باوکمە لەگەڵ کۆمەڵێك چەکدار دێتەوە گوند، بە میرم گوت: (باپیر ئەوە باوکمە دێتە خوار)، لەگەڵ ئەو قسەیەی من میر داوای کرد یەك دوو کەس بڕۆن سابات پاك بکەنەوەو سەماوەریش هەڵبکەن، ئینجا میر هەستاو ئێمەش لەگەڵی ڕۆیشتینەوە سابات، دوای ماوەیەك باوکم گەیشتەجێ لەگەڵ میر لە سابات دانیشتین، ئێمە گشتمان ڕۆیشتینە خانوەکەی (مام سیدا ئاغا) دوای ماوەیەك باوکیشم هاتەوە لامان، نەمزانی بۆچی خۆی لە حمدامین (گچکە) زویر کردو دڵی شکاند ناوبراو ئەوەندەی بڵێی پیاوێکی دڵپاك‌و پاك ڕەوشت بوو، دڵ ڕەنجانی ئەو پیاوەم پێ ناخۆش بوو هەر ئەوکاتە لە دەرگەڵە گەڕامەوە ڕواندز، لەبەر ئەوەی ئەو پیاوە بە ناحەق دڵشکاو کرا. مانەوەی ئەوان لە دەرگەڵە ئەوەندە ڕۆژانە نەدەبوو ئەوها غافڵ بن، بیریان لەوە نەکردبوەوە کە ئەو هێزەی ئەوان لە وێیان دەرکردوە هەوڵی گەڕانەوە دەدەن بەهەر شێوەیەك بۆیان ڕێك بکەوێت، ئەوەی زاندرا لە ڕێگای شارەزاوە ئەوان زانیبویان (گەروی ڕەشماڵان) چۆڵەو نۆبەتداری لێ دانەندراوە لە ڕێگای بن کارۆخەوە زۆر بە ئاسانی لە گەروی ڕەشماڵان بەسەرکەوتبوون، کاتێك چەکدارەکانی باوکم دەڕۆنە پێشیان ئەوان شوێنە گرنگەکەیان کۆنترۆڵ کردبوو،دەستیان لێ ستاند بوون، لەگەڵ ئەوەشدا شەڕێکی دژوار لە ئارادا دەبێت، (عزەت) نامە بۆ قائمقام دەنێرێت فیشەکی بۆ ڕەوانە بکات، ناوبراویش فیشەك بەڕێ دەکات بۆ (جوندیان) بۆ ئەوەی بۆیان بەڕێ بکرێت، بەلاّم دوو ڕۆژی بەسەردا تێپەڕ دەبن فیشەکەکان هەر لە (جوندیان) دەبن بۆیان بەڕێ ناکرێن، لەوکاتەشەدا پێیان ڕاگەیاندم لە دەرگەڵە شەڕ گەرمەو داوای فیشەکیان کردووە فیشەکەکانیش لە (جوندیان) داندراون، تاکو ئێستا بۆیان ڕەوانە نەکراون، دیسان ناچار بووم ڕۆیشتم ناردم وولاّخیان هێنان فیشەکیان بارکردن ڕۆژ درەنگ بوو ڕۆیشتین، ئێوارەیەکی درەنگ گەیشتینە ماویلیان دەنگی تەقە دەگەیشتە ئەوێ وا پێ دەچوو شەڕەکە لە زینی دەرگەڵەو سەر شینکان گەرم بوو لەناو گوندی ماویلیان خەڵك دەیان دیت وا ئێمە بۆ ناو شەڕ دەڕۆین ڕێگایان لێ گرتین دەیان گوت: (نابێ بچن درەنگە نەوەك بکەونە بۆسەی دوژمن)، بەلاّم من سور بووم لەسەر

ڕۆیشتن، زۆری نەمابوو بەڕێگای (بەردگراو)دا بڕۆین، بەڵام پێش ئەوەی لە گوندەکە دەربکەوین (عەولا ماویلی) لێپرسراوی گوندەکە هاتە پێشم دەستی گرتمو گوتی: (نایەڵم بەو ڕێگایەدا بڕۆن ئەگەر هەر دەشڕۆن بەڕێگای تەلان دا بڕۆن باشترەو ئەمین ترە).

لەسەر داوای ناوبراو بەڕێگای تەلان دا ڕۆیشتین، سەرکەوتینە سەر (زیی تەلانی)، تا بەسەر کەوتین تاریك داهات لەوێ باسكو باسك ڕۆیشتین زۆر بەوشیاری تەقەش کەم ببوو، ناوە لەزینی دەرگەڵە دەنگی تەقە دەهات ئێمە بەرەو (گۆمەویان) دەڕۆیشتین ئەوانەی تر کەلەگەڵم دابوون هەستم کرد دەترسان نەیان دەویست زیاتر بڕۆن، من لەگەڵ دوو چەکدار لە پێشەوە دەڕۆیشتم سێ هێستری بار کراویشمان پێ بوون، هێسترەکان خاوەنەکانیان لەگەڵ دا بوون، کاتێك نزیك کەوتینەوە لە گۆمەویان دەنگە دەنگی پیاوان دەهات، ڕاوەستاین گووتمان نەوەك دوژمن بن، خۆمان بواردو ئامادەبووین بۆ ڕووبەڕوو بونیان لە دواییدا وا بەدیارکەوت چەکدارەکانی ئێمەن، ئەوانەی کە خەڵکی ماویلیان بوون، کاتێك دەنگمان دان ئەوان دەنگی منیان ناسی، (فقێ گۆجو وەسمانی حەسەنی عباس)ی گوتیان ئەوە کاك زرارە ئەوکاتە بانگیان کردینو هاتنەلامان لەوێ دانیشتین باسی شەڕەکەیان بۆ گێڕاینەوە کە لەکوێ وە هێرشیان بۆ هێناوین، وام بۆ بەدیار کەوت دیارە بەبێ ترس لە دەرگەڵە پاڵیان داوەتەوە پاسەوانیان لە دەورو پشتیان داناونو بەس بەری (کارۆخ)و گەرووی ڕەشماڵان کەسی لێ نەبوە، بێ شك لە گوندیش پیاوی خۆیان هەبوەو بە پێشیان کەوتوە بەبەری کاروخ دا هێناوینیو بەسەر کەوتونەتە گەروی (ڕەشماڵانو هەندرێن) بەیارمەتی شارەزا بە ئاسانی پشتیان لێ ستاندونو هەر ئەوەندەیان بۆکراوە بەرگری لە خۆیان بکەنو بە پاشەکشە بگەڕێنەوە دواوە.

ئەنجامی ئەو کەمتەرخەمیەو بێ باکیە بووە هۆی کوشتنی (حمدامین گچکە) لە خوار گەرووی ڕەشماڵان، ئەوکات نەیانزانی بوو ڕۆژی دواتر زانرا کە (کچکە) کوژراوە.

لە دوای ئەو گفتوگۆیە بە نیاز بووین بڕۆینە گۆمەویان، بەڵام لەم کاتەدا پێشڕەوی چەکدارەکان گەیشتە لامان، زۆری پێ نەچوو باوکمو(عزت)یش گەیشتن، دوای پشویەکی کورت هەستاین بەناو ڕەزەکانی تەلانی ماویلیان دا تێپەڕ بووین بەرەو گوندی (ماویلیان) کاتێك گەیشتینە نزیك گوند ئەوان بە تەنیشت گوند دا ڕۆیشتنە خوار، من لامدایە گوند لەوێ پێیان گوتین برین پێچێكو دوو چەکداری تریشی لەگەڵن چاوەڕوانی ئێوەن وا لە ماڵی (محمدی شێخ)ی نوستوون، شەو درەنگ بوو ڕۆیشتمە ماڵی ناوبراو دیاربوو (هورمز)ی برین پێچو ئەوانەی لەگەڵی بوون پاڵیان دابوەوە، وایان دەزانی هیچ لەگۆڕێ نییە، بەپەلە هەڵمان ستاندن خۆیان پێچایەوە کەلو پەلەکانیان بارکردن بەرەو سەربازگەی بەرزێوە کەوتنەڕێ، شەوێکی ئەوەندە خۆش بوو مانگە شەوی بەهار بوو، مانگ لەژێر

گەواڵە هەورەکان دەردەکەوت‌و بزر دەبوو بەدرەنگی شەو گەیشتینە گوندی (میراجیان) ئەوەی دیاربوو هەندێك لە چەکدارەکان لەوێ بوون، (علی عەجەم) یەکێك بوو لەوانەی دیار نەبوون ئەویش گەیشتبوە میراجیان، شەو لەوێ ماینەوە، بەیانی من گەڕامەوە ڕواندز ئەوانیش لە بەرزێوە مانەوە.

لەوکات‌و ساتەی چەکدارەکانی دەرگەڵە تێی کەوتبوون لە شەڕیاندا لەگەڵ چەکدارەکانی عەباس ئاغا، لە حزبی شیوعی بڕیارێك دەرچوو بۆ ئەوانەی چەکیان بۆ دەوڵەت هەڵگرتبوو، دەبێ چەکەکانیان دابنێن ئەوەی چەك دانەنێت مافی حزبایەتی نامێنێت، بۆ ئەو مەبەستە (فاخیری حمەدئاغا) ئەوکاتە بەنهێنی دەسوڕایەوە لەترسی بارزانی لەلایەك‌و حکومەتیش لەلایەکی تر، لەگەڵ ئەوەشدا هاتە ڕواندز بۆ لێکۆڵینەوە، بزانێ کێ بووە چەکی بە شیوعیەکانی دەرگەڵە هەڵگرتوە، وەك لەسەرەوە دیار کراوە (فاخیر) لە دوو لاوە بە دوایدا دەگەڕان ئەویش لە ڕواندز بەنهێنی لەماڵی من بوو زیاتر لە دە ڕۆژ، لە ماوەی ئەوەندە ڕۆژەدا بەشداری کۆبونەوەکانی ڕێکخراوی شاری ڕواندزی کرد، هەروەها لەگەڵ (عزت)ی برام بەیەك گەیشتن، لە دوای ئەوەی لەگەڵ لیژنەی قەزای ڕواندز گەیشتبوە باوەڕیەکی تەواو ئەو چەکەی شیوعیەکانی دەرگەڵە چۆن وەرگیراوەوکێ بەرپرسیارە، ئینجا داوای لە عزەت کرد کە چەك دابنێن چونکە بڕیاری حزبە.

وەڵامی عزت کە بەفاخیری گوت: (من پێم خۆش نەبوو ئەو چەکە وەرگیرا، بەڵام تووش کراین، وەرگرتنی ئەو چەکە بوە هۆی ئاوارە بوونمان‌و لە جێگای خۆمان هەستاین، هیچ شتێك شك نابەین ئێوە ڕێگایەکی ژیانمان بۆ دابین بکەن کە بتوانین پێی بژین زۆرمان پێ خۆشە چەکی برا کوژی هەڵ نەگرین، ئەگەر ئێوە بتوانن ئەو کۆمەڵە ماڵەی لە شوێنی خۆیان هەڵقەناون بیان ژێنن، ئێمە ڕازین چەك دابنێین خودا بکات ئێوە بمان ژێنن زۆرمان پێ خۆشە ئەو چەك گلاوە فڕێ بدەین کە باوەڕمان پێی نییە).

وەڵامی فاخیر ئەوە بوو: (حزب تونای ئەوەی نییە ئەوحەفتا ماڵەی هاتوون بۆ ڕواندز بیان ژێنێت، با کار بکەن خۆیان بژێنن وەك ئەو خەڵکە).

ئەوانەی لەگەڵ عزەت بوون بەشدار بوون لەوبەیەك گەیشتنەی عزەت‌و فاخیر (حمدامین فقێ حسن‌و خدری عولا بەگ) کەوتنە قسەکردن‌و بە فاخیریان گوت: (ئەوەی تۆ دەیڵێیت هەڵوێست نیە بۆ ئێمە زۆر زەحمەتەو ناگونجێت، ئەگەر عزەتیش ڕازی بێت بۆچەك دانان ئێمە ڕازی نابین، وە زۆربەی چەکدارەکانی تریش ڕازی نابن بەوشێوەی ئێوە دەتانەوێ، ئەو چەکە ئێوە بە ئێمەتان هەڵگرتوە ئێمەتان توشی ئەو نەدامەتیە کردوە نەك هێزی چەکداری جولانەوەکە، بوینە نەیاری خزمەکانی خۆشمان). ئەو هەڵوێستەی عزەت‌و یاوەرەکانی فاخیری بێ دەنگ کرد هەر ئەوەندەی پێما گوتی: (ئەوەی بە من

ڕاسپێردرابوو ئەوەیە کە بڕیاری حزبتان پێ ڕابگەیەنم ئەوەی تر ئارەزووی خۆتانە). وەك لەسەرەوە هـاتوە فاخیر ماوەیەك لە ڕواندز ماوە، لە مانەوەکەیدا هەندێ ئاڵوگۆڕی لـە ڕێکخـراوی حزبـی شـیوعی لـە ڕواندز بەدی هاتبوو، دەستکاریش لە لیژنەی قەزا کرابوو، ڕێکخـراو لەپەرەسـەندندا بـوو ئـەو گـورجو گۆڵیو چالاکیە ببوە نارەزامەندی کاربەدەستانی حکومەت، ئـەوەی بەدیارکـەوت ئـەوە بـوو ئەوانـەی ناسراو بوون بە شیوعی کـادیرو لەوەزیفـە دابـوون هەریەکـەی بـۆ لایـەك بـەرێ کـران، لـە ڕوانـدز دوورکرانەوە (حەسن حاجی تاهیر) ڕەوانەی بەغدا کرا، (سید عمـر) بـۆ مـەخمور بـەرێ کـرا، (شـێخ سلێمان) ناردرا بۆ سلێمانی، وایان دەزانی ئەگەر ئەوان دوور بخەنەوە دەنگی شیوعیەکان دەبـڕن، بـەلاّم بە پێچەوانەوە بوو،دووا بە دووای بەدکاریو ناپەسندی مرۆڤە داخ لەدڵەکانی دەوڵەت کۆمەلاّنی خەڵك زۆر لە جاران گەرمتر کەوتنە جموجۆڵو دەستو برد، بەڵگەش ئەوەبوو شەوێك شاری ڕواندز یەك پارچـە پڕکرا لە دروشمەکانی حزبی شیوعی ئەو دروشمانە داواکاریو خواستەکانی گـەل بـوون کـە نوسـرابوو، هەروەها لەسـەر شـوێنە جەماوەریـەکانیش دروشـم هەڵواسـرابوون، بەشـی زۆری ماڵـەکانی ڕوانـدز دروشمەکانیان بۆ فڕێدرا بوە ماڵ لە ناو زەرفدا، ئەو دەنگە هەر بۆ شەقامەکان نەبوو، بـەڵکو لەگشـت ماڵێك دروشمەکان دەخوێندرانەوەو باسیان دەکرا، ئەو چالاکیە سەری لە کاربەدەستانی دەوڵەت شێواند بوو بە تایبەتی ئەوانەی دەیان گوت: شیوعی لە ڕواندز نەماون، بەلاّم ئەو کردارەی جەماوەر بە کردەوە بەدیارکەوت لە ئەنجامی ئەو چالاکیە سەرکەوتوەدا دوو قوتابی چالاکی دواناوەندیمان گیران (هیوا سید ئەحمەد، محمد عبدالله سلێمان) بەلاّم ئەوەی جێگای ڕەزامەندی بوو تواندرا لە ڕێگای کەسانی هەسـت بەرز پشتگیریمان بکرێو زوو بەردران.

خەڵکی ڕواندز بە گشتی سەریان سوڕما بـوو لەبەرئـەوەی پـێش ئـەو چـالاکیە پیـاوانی ئـەمنو دارودەستەی حکومەت پڕوپاگەندەیان بلاّو دەکردەوە کە شیوعی نەماونو توانای هیچیان نەماوە، بەلاّم ئەوەی ئەو شەوە لە ڕواندز کراو ئەنجامدرا لە پێشان ڕواندز شتی وای بە خۆیەوە نـەدیبوو، ئـەوەی ئـەو شەوە کرا بەخەیاڵی کاربەدەستانی حکومڕان نەدەهات کە شـتی وا لـە ڕوانـدز ڕووبـدات، بـەلاّم کـە ئەوەیان بینی خۆیان دانیان بەوەدانا کە جەماوەری ئەو شارە بە گشـتی لەگـەڵ شـیوعیەکانە، ئەگـەر وانەبێ ئەمەی کە کراوە پێیان نەدەکرا، هەرلەبەر ئەوەش بوو نەیانتوانی کەس بگرن.

پێویستە ئەوەش بڵێین ئەو چالاکیە لە دوای لادانی لیژنەی قەزاو دورخستنەوەی ئـەو بردەرانـە بـوو کە ناویان لەسەرەوە نوسراوە، لەو ئاڵوگۆڕەی لە لیژنە کرا تەنیا منو (حسێنی حاجی تاهیر) مابووین، حسێن بەند بوو لە هەولێر، لیژنەیەکی نوێ پێکهاتبوو ئەوانو لیژنەی شار بە یارمەتی جەماوەر ئەو کارەیان ئەنجامدا.

نامەی مەلامستەفا بۆ عزیز محمد سکرتێری حزبی شیوعی عێراق

لەشەڕو پێکداچونی بارزانیو حکومــەت دەنــگو بــاس هــەبوو حکومــەت هێزێکــی زۆری بــەڕێ کردبووە سەر بارزان بۆ لێدانی هێزی بەرگری بارزانی، ئەو هێــزە بــارزانی خــۆی سەرپەرشــتی دەکــرد، لەوکاتانەشدا ڕاگەیەندرا کە (محمد خالد)ی برازایو کوڕی شێخ ئەحمەد چەکی لە حکومەت وەرگرتوە، چەك وەرگرتنی (محمد خالد)و بــەڕێ کردنــی هێزێکــی زۆری ســوپاو جــاش (مەلامســتەفا)ی تــەنگاو کردبوو، ئەو ئاڵۆزیو تەنگاویە وای لێکردبوو نامەیەك ئاراســتەی (عزیــز محمــد) بکــات لــە ڕێگــای (حوسێنی حمدئاغا)ی مێرگەسۆری، نــاوبراو نامەکــەی بەیــەکێ لــە ئامۆزایــەکانی خــۆی (عبداللــە سوڵتان ئاغا) دەنێرێتە ڕواندز بۆ ئەوەی ڕێکخراوی حزب ئەو نامەیە بۆ (عزیز محمد) بنێرێــت، ئــەوەی نامەی پێ ناردرابوو وا تێگەیەندرا بووکە نامەکە بداتە زراری سلێمان بەگ، ئــەوەی ســەیرە هــەڵگری نامە من ناناسێت منیش ئەو ناناسم، ئێوارەیەکی درەنگ لە دوکانی (حاجی کریم قاسم) دانیشــتبوم لەوددەمەدا پیاوێك هاتە بەردەرگای دوکان زۆر بەووردی ســەیری مــنی دەکــرد منــیش لــەوێ هەســتام ڕۆیشتمە مەخزەنی (ئەسعەدی حاجی پەری) پیاوەکە بەدوامدا هــات، هــەر جێگایــەکی بــۆی دەچــوم ئەویش بە دوامدا دەهات، ئەوکاتە تەواو گەیشتمە ئەو باوەڕە کە ئەو کەسە کارێکی لەگەڵ من هەیە، بەڵام دیار نەبوو ئاخۆ ئەوکەسە چی دەوێت؟! هەستم کرد ئەوکەسە چاودێری من دەکات بەڕاستم زانــی بڕۆمەوە ماڵ، کاتێك هەستام بڕۆم بە قاڵدرمەکاندا ڕۆیشتمە خوارەوە سەیرم کرد ئەوە بە دوامدا دێــت تەواو بۆم دەرکەوت ئەو پیاوە نیازی باش نیە، کاتێك لە قالدرمــەکان دەربــاز بــووم لامــدا کۆلانێــكو دەمدیت ئەویش بەپەلە بەدوامدا دێت ئیتر زانیم خۆڕایی نیە ئەوجا بیرم کردەوەو گوتم تــا ئــەو دەســتی نەوەشاندوە بامن دەستی خۆم پێش بخەم، دەمانچەکەم سوارکرد، هات بگاتــە لام یەکســەر پــێم گــوت: کابرا بوەستەو دەستت هەڵبڕە ئەگینا دەتکوژم. لەگەڵ دەنگدانی من پیاوەکە یەکسەر دەستەکانی بــەرز کردنەوەو گوتی: (کاك زرار من پیاو خراپ نیم ناردراوم بۆ لای تۆ من ئامۆزای فاخیرم)، لەوددەمەشــدا دوو چەکداری ئێمە هاتنە خوارو پێم گوتن: (ئەو پیاوە ببــەن بــۆلای خلیــل بــرازای حمــدئاغا ئەگــەر بیناسێت بەجێی بێڵن، ئەگەر نەشی ناسی بیهێننەوە بۆماڵ بۆئەوەی بزانین ئــەو پیــاوە چــی دەوێــت ؟) خلیل ئەوکاتە قوتابی بوو لە دواناوەندی ڕواندز، کابرایان برد بۆلای خلیل زۆری پێ نەچوو چەکدارەکان هاتنەوە لام گوتیان خلیل ئەو پیاوەی ناسیو گوتی: (ئێوە بڕۆن خۆم دەیهێنمو دێم ئەوکاتە دەزانی ئەو پیاوە کێیەو بۆچی هاتووە!) کاتێك خلیل هات پیاوەکــەی لەگەڵــدا بــوو، دەرچــوو (عبداللــەی بــرای خلیل)ە ناوی بە (چەپایف) دەبردرێتو شیوعیە لە ڕێکخراوی مێرگەسۆر، ناردبوویــان ئــەو نامەیــەی (مەلامستەفا) بۆ(عزیز محمد)ی ناردبوو بگەیەنێو پێیان گوتبوو دەبێ نامەکــە بدەیتــە دەســتی زرار،

ئەویش هەوڵی دابوو گوایبا بەنەهێنی لەگەڵ من قسە بکات منیش ئەوم نەدەناسی، ئەویش بەشێوەیەکی گومان بۆم هات زۆری نەمابوو بیکوژم، چونکە من بە بەردەوامی خۆم دەپاراست لە نەیاران و دوژمنان، ئەو نامەیەی عبداللە هێنابوی بۆ (عزیز محمد) بەڕێ ی بکەین نامەیەکی (حوسێن)ی لەگەڵدا بوو بۆ منی نوسیبوو، داوای کردبوو نامە ناردراوەکە بەپەلە بنێرم بۆ هەولێر بەڵکو ئەوانیش زوو بیگەیننە جێگای خۆی،بۆیە پێویستە پەلەی لێ بکرێت. بێگومان ئەو شەوەمان بۆ ڕێکنەکەوت نامەکە ڕەوانە بکەین لەبەرئەوەی شەو ڕێگا نەدەدرا ئۆتۆمبێل بڕۆن بۆ هەولێر، بەیانی زوو شوفێری تایبەتیمان (مستەفا ئارەب) بەڕێ کردو نامەکەی برد بۆ شوێنی دیاریکراو لە هەولێر.

چاوپێکەوتنی مامەند مەسیح شێروانی لە جندیان

لە هاوینی (1962) بەڕێکەوت ڕۆژێك لەسەر ئاوی جوندیان چاوم بە (مامەند شێروانی) کەوت چەند چەکدارێکی لەگەڵدا بوون، لەدوای چاك و چۆنیو لەیەکتر پرسین، لە مامەندم پرسی: (وا دیارە تۆش دڵشکاوی خێرە انشاالله؟) مامەند گوتی: (زرار ئێوە ئەوەندەی ئێمە شارەزای ماڵی شێخەکانی ئێمە نین، ئەوەی چاکەیان بۆ بکات ئەوجا دڵی دەشکێنن و تێی هەڵ دەدەن، ئەوەندەی بلێی بێ وەفان، ئەوەندەی چاکەیان بۆ بکەیت دیار نییە، چەند خزمەتیان بکەیت بێ سودە، چونکە گوێ لە پیاوی ڕاست ناگرن). ناوبراو دەستی کرد بە گلەیی لە ئێمە، بەتایبەتی لە باوکم گوتی: (ئەوە مانگێکە بەڵکو زیاتریشە لێرە کەوتوم بابت ئەوەندە بێرەدا تێپەڕ دەبێت، ڕۆژێك ئاوڕێکی لای ئێمە نەداوەتەوە، بلێیت با سەرێکی لەو ئاوارەو لێ قەوماوانە بدەم بزانی بۆ لە جوندیان کەوتون؟ هەر نەبێت کۆنە دۆستین و ماوەیەکی زۆر لە غەریبایەتی بەیەکەوە ژیاوین منیش دڵم پێ خۆش دەبێت، بەڵکو یارمەتیشم بدات بۆ بەردانی منداڵەکانم).

لە گەڕانەوەم لام دایەکاولۆك لای باوکم باسی ئەو چاوپێکەوتنەی (مامند)م بۆ گێڕایەوە، گوتم زۆر بە گلەییە، حەقیەتی دەبوا سەردانێکمان بکردبایە، وا دیارە منداڵەکانی لە موصڵ بەندن. باوکم گوتی: (مامند ئەوەندەی بلێیت پیاوێکی مەردو ئازایە، بەلاّم بۆ حاڵی خۆی نەزانە، دەبێ بڕۆم سەردانی بکەم و یارمەتیشی بدەم بۆ بەردانی منداڵەکانیو پێویستیەکانیشی بەپێی توانا بۆ دابین بکەم، وا بەدیارکەوت لە دوای دوو سێ ڕۆژ باوکم ڕۆیشتبوە لای مامند لە نزیك سەروچاوەی ئاوی جوندیان، لەو بەیەك گەیشتنە (سلێمان بەگ) بەڵێنی پێدا بوو لەگەڵ خۆی بیبات بۆ هەولێر بۆ لای متەسەریف (بەدرەدین عەلی) بەڵکو چارەیەك بۆ منداڵەکانی بدۆزێتەوە لە بەندیخانە ئازاد بکرێن.

ئەوەی بەدیارکەوت لە دوای شەڕێکی دژوارو خوێناوی (مەلا مستەفا) ناچار کرا بارزان بەجێ بهێڵێت بەرەو باڵەکایەتی بچێت، لەڕێگای سەری بەردی توشی کاروانێکی صۆفیەکانی برادۆست دەبن‌و لێیان دەدەن‌و چەکەکانیان لە کوژراوەکان کردبۆوەو بەجێیان هێشتبوون، لە دوای دوو ڕۆژ لە تەنگەبەری (بەرسیرین) لە ڕووبار پەڕیبونەوە، بەڕێگای ڕەزەکانی تەلانی ماویلیان دا سەرکەوتبوون بۆ (گۆمەویان)و بە بەستی (شەمێ)دا ڕۆیشتبوونە دەرگەڵە، (مەلامستەفا) لای دابوە لای (میر حمدامین) ئامۆزای سلێمان بەگ، لەکاتی قسەکانی لەگەڵ میرحمدامین دیارە زۆر بەناشیرنی دەربارەی من‌و باوکم دوا بوو، دیارە میر زۆر بەگلەیی بوو لێی دەیگوت، نەدەبوو هەڵوێستی پیاوێکی وامەزن بەو شێوەیە بێت، پەرۆشە کەسێك خۆی بەرابەری گەلێك دابنێت جنێودان بەوشێوە ناشیرینە لە مرۆڤێکی وا گەورە ناوەشێتەوە .

لە دەرگەڵە ڕۆیشتبوونە ناوچەی باڵەك لە مەڵبەندی (شیوەزور) لە گوندەکانی (ڕایات‌و زینوەو خەلان) مابوونەوە، پیاوەکانی بەشداری هەوڵدانی گرتنی قشڵەی ڕایاتیان دەکرد ماوەیەك پێوە بوون نەیان توانی بیگرن. بە هاتنی (مەلا مستەفا) بۆ باڵەکایەتی دیارە پیاوەکانی عەباس باوەشیان خۆشتر بوو لە نوێوە کەوتنەوە ڕاوە ڕووت‌و ئەزیەت دانی خەڵکی گوندەکان، دەنگی ئەو نارێکی‌و ناسازیە ڕۆژ بە ڕۆژ دەگەیشتە سلێمان بەگ، کردەوە ناپەسندەکانی پیاوەکانی کاك عباس دیار بوو (سلێمان بەگ)یان زۆر ئاڵۆزو پەست کردبوو ئەگەر بە ئارەزوی ئەو بوایە زۆر زوو بەسەریاندا دەدان، ئەو دەنگ‌و باسەی دەگەیشت زیاد لە پێویست سلێمان بەگی پەست کردبوو، لە زارگۆتەی (وەهاب ئاغا)، عەباس ئاغا لە دەربەند بە مەلامستەفای گۆتبوو زیاتر لە هەزار چەکدارم لە دەوروبەری دەرگەڵە داناوە، هەر چوار دەوری ئەوێم پەرژین کردوە، پیاوم دەوێ بە گەرووی زینی دەرگەڵەدا سەر بکەوێت، ئەوەی شایانی باسە ئەو قسانەی ناوبراو سلێمان بەگی هاندا هێرشێکی تر بکاتە سەر پیاوەکانی کاك عباس لە دەوروبەری دەرگەڵە.

ئەوەی زاندرا حکومەت وەهاب ئاغای ناردبوە لای (مەلامستەفا) بۆ ڕێ ڕۆنی، لە گەڕانەوەی لە زمانی وەهاب بیستراوە لەو کاتەی لە دەربەند لەگەڵ مەلامستەفا دانیشتون، ناوبراو بە عەباس ئاغای گوتوە: (من سلێمانە چەل دەناسم هەرکاتێ هاتەسەری لە هیچ پەرژین‌و شورە ناوەستێ، ئەگەر چی خزمی تۆیە، بەلاّم من باشتری دەناسم). لە دوای ئەو دەنگ‌و باسەی گەیشتبوون شەوێك چەکدارەکانی سلێمان بەگ لە ڕێگای چیای هەندرێن هێرشێکی کتووپڕیان کردە سەر سەنگەرەکانی بەری هەندرێن، بەیانی لە نائاگا زوو لێیان درا هەر زوو لە سەنگەرەکانیان دەرپەڕێندرابوون‌و دەستیان بەسەر سەنگەرەکانیان داگرتبوون، یەك دووێك کوژرا بوون، ئەوانی تریش وەك لە ڕێگای جارەکانی پێشان

ڕایان کردبوو، ئەوانی بەری ڕوەڵەش سەنگەرەکانیان بەجێ هێشتبوون، چەکدارەکانی سلێمان بەگ هەتا سەری (بەستە ڕێواس) لە دوایان چووبوون، ئەو شوێنەی بەسەر دەرگەڵەدا دەڕوانێت، دوای نیوەڕۆ دەبینن چەکدارەکانی (حمد ئاغای مێرگەسۆری) خۆیشی لەگەڵیان بوو بەرەو زینی دەرگەڵە دەڕۆن بەنیازی شوێنی شکاوە ڕاکردوەکان، هەرئەوکاتە عزەت بە خزمەکانی دەڵێت: (ڕاوەستن زیاتر مەڕۆن تازە شەڕ ناکەین وادیارە پیاوەکانی عباس ئاغا نەماون ئەوانەی کە دێن وا دیارە پیاوەکانی حمدئاغای مێرگەسۆرین، ئێمە شەڕی ئەوان ناکەین)، عزەت دەگەڕێتەوە سەر زینی دەرگەڵە بەلاسلکی قسە لەگەڵ باوکیدا دەکات پێی دەڵێ: (ئاکۆ شکان و ڕایان کرد لاشەکانیان بەجێ ماون، وادیارە پیاوەکانی حمدئاغای مێرگەسۆری بەرەو زینی دەرگەڵە دێن من نامەوێ شەڕی ئەوان بکەم بۆیە بە سوپا ڕابگەیەنە ئەگەر بیانەوێت بێنە ئەو شوێنەی ئێمە گرتومانە ئەوا دەمێنین تا سوپا دەگاتە لامان ئەگینا وا ئەگەڕێینەوە).

باوکم قسەکانی عزەتی بە ئامر لیوا ڕاگەیاندبوو کە ئەگەر بیانەوێ بەسەر بکەونە سەر هەندرێن ڕێگا کراوەیەو بۆئەو شوێنەی گرتومانە ئەگەر نێن ئێمە دەگەڕێینەوە، دیار بوو سوپایان نەنارد عزەتو چەکدارەکانی ئاگادارکران بگەڕێنەوە، لەو هێرشە(لاوکۆی کوڕی مامەند)یش لەگەڵ یەك دوو چەکدار بەشداریان کرد، بۆ ئێوارە گەڕانەوە بەرزێوە. ئەو ڕۆژەی ئەوان هێرشیان بردە سەر سەنگەرەکانی گەروی زینی دەرگەڵە من لەگەڵ باوکم چوومە سەربازگەی بەرزێوە، ئەو ڕۆژە بە درێژایی ڕۆژ لەوێ ماینەوە تا ئەو کاتەی چەکدارەکان گەیشتنەوە سەربازگەکە، لەوماوەیەدا لەگەڵ مقدم لیوا (تۆفیق موختار) کە ئەفسەرێکی موسڵاوی بوو کەوتینە ئاخاوتن بیرو ڕایەکانی زۆر لێوەشاوە بوون دەربارەی ئەو شەڕەی لەگەڵ کورد دەکرێت ناوبراو گوتی: (شەڕی ئازادیخوازی بەزبرو زەنگ کۆتایی نایەت دەبێ هەموومان لەو ڕاستیە تێبگەینو بزانین، چارەسەری ئەو شەڕە تەنها بە جێ بەجێ کردنی داواکاریەکانی نەتەوەی کورد دەبێت نەك بەشەڕ، دەبێ لە ڕێگای لەیەك گەیشتنو خواستەکانی نەتەوەی کوردەوە بێت ئەگینا ئەو تەنگوچەڵەمەیە درێژە دەکێشێو خەڵکێکی زۆر لەو پێناوەدا بەلاش دەکوژرێن ئەو زیانەش بەهەردوو نەتەوەی کوردو عەرەب دەگات).

هەرئەو ڕۆژەش لەگەڵ ئەفسەرێکی تر بەناوی (ڕەئیس ئەحمەد خەلەف) کەوتمە قسەکردن، هەستم کرد ئەفسەری ناوبراویش شیوعی بوو پرسی: (زانیومە تۆو باوکت لەگەڵ مەلامستەفا ڕۆیشتبونە یەکێتی سۆڤیەت، ئێستا وا دەبینم لە دژی وەستاوی لەبەرچی؟ گوتم: (هەر لە سۆڤیەت ناکۆکی لە نێوان مەلامستەفاو باوکم پەیدا ببوو ئەو ناکۆکیە هەرماوە تا ئێستاش، لە کاتێکا جولانەوەی کورد دەستی پێکرد لە سەرەتاوە دەرەبەگە برینداەکان پێشڕەو بوون ئێمەش لایەنگری شیوعی بووین

نەمانویست شوێنەکانمان بکەوێتە ژێردەستی ئەوان بەڕەزامەندی لیژنەی قەزای حزبی شیوعی باوکم چەکی لە حکومەت وەرگرتووەو نایەوێ بگەڕێتەوە ژێر فەرمانی مەلامستەفا، بەلام دەربارەی من بێگومان ئازادی ڕاستەقینەی کوردستانو سەربەستی نەتەوەی کورد ئامانجی منەو بە هیوای ئەو ئامانجەش لەگەڵ مەلامستەفا ڕۆیشتمە سۆڤیەت کاتێك باوەڕم گۆڕا، بەلام ئامانجم نەگۆڕاو باوەڕم بە خەباتی کوردایەتی هەیە تا دەمێنم، ئێستاش چەك هەڵگرنیم تەنها لەگەڵ باوکم هاتوومو بەس).

رئیس ئەحمەد خلف گوتی: (ئێوە چەند کەس بوون کە چوونە سۆڤیەتو چەند ساڵ لەوێ مانەوە؟)

وەلام: ئێمە کە ڕۆیشتین بۆ سۆڤیەت (525) چەکدار بووین، بەلام (509) کەس گەیشتینە سۆڤیەت، وە زیاتر لە دوازدە ساڵ لەوێ ماینەوە. ڕەئیس ئەحمەد خەلەف گوتی: (باشە ولاتی سۆڤیەت کوردی زۆر لێیە بۆچی مافی ئۆتۆنۆمیان پێ نەدراوە وەك نەتەوەکانی تر؟) وەلام : (ئەوەی من بیزانم لە سۆڤیەت دەربارەی مافی ئۆتۆنۆمی یاسایەك هەیە دەڵێت هەرنەتەوەیەك سەر ژمێری لە ملیۆن کەس کەمتر بێتو شوێنی نیشتەجێی هی خۆی نەبێت مافی ئۆتۆنۆمی نیە، ئەو دوو خاڵەش کورد نیەتی، چونکە سەر ژمێری لە ملیۆنێك کەمترە لە سۆڤیەت، ئەو زەویەشی لەسەری نیشتەجێنە زەوی ئەرمەنستانە، کورد لە سۆڤیەت زۆرن، بەلام بلاون لە تورکمەنستانو ئازربیجانو گورجستانو ئەرمەنستان دەژین، بەگوێرەی زانیاریەیکان وا دیارە کوردەکان بە فەرمانی شایەکانی ئێران لە کوردستان ڕاگوێزراون، ئەوانەی قەفقاس لە دەستی تورك ڕایان کردووەو لەوێ نیشتەجێ بوون، ئەوانی تورکمەنستانو ئەفغانستان بە فەرمانی شایەکانی ئێران ڕاگوێزراون وەکو لەسەرەوە باسم کرد، سەردەمێك دەنگێك هەبوو گوایا هەموویان لە شوێنێك کۆ دەکرێنەوە بۆ ئەوەی بیانکەن بە ئۆتۆنۆمی، لە بارەی ڕۆشنبیریو خوێندنو دەستەلاتی ناوخۆیان کە پێیاندراوە وەك پێویست خاوەنی ڕۆژنامەو ڕادیۆن بە زمانی کوردی، وە لەبارەی خوێندنیش ڕێگایان پێ دراوە تا بەرزترین پلە دەتوانن بخوێنن). لەوکاتەی لەگەڵ ئەو ئەفسەرە دەدوام هەستم کرد مرۆڤێکی نیشتمان پەروەر بوو زۆر دڵتەنگو ئاڵۆز بوو بەو شەڕەی لەگەڵ کورد دەکرا، زۆریش بە پەرۆش بوو بەوەی چۆن دەبێ کورد چەك هەڵگرێت لە دژی کوردو یەکتر بکوژن بۆ بەرژەوەندی خوێنڕێژانی شەڕخواز. ئارەزوم بوو لەگەڵ ئەو ئەفسەرە هەست بەرزە پێشکەوتنخوازە زیاتر بدوێم، بەلام بانگ کرام بڕۆین بۆ گەڕانەوە بۆ ڕواندز لەوکاتەش عزەتو چەکدارەکانی گەیشتبونە میراجیان نزیك سەربازگەی بەرزێوە.

لە دوای ئەو هێرشەی کرایە سەر چەکدارەکانی (عباس ئاغا) دوای چەند ڕۆژێك (سلێمان بەگ) ڕۆیشتبوە هەولێر لە سەر داوای متەسەریف (بەدرەدین علی) ناوبراو بە باوکمی گوتبوو زرار بنێرە با بێتە لام دەیگێڕینەوە سەر وەزیفەی خۆی، زۆری پێ نەچوو وارێك کەوت لەگەڵ باوکم ڕۆیشتمە هەولێر

ڕۆژی دووەم چوینە لای (بەدرەدین) لەگەڵ بابم‌و عزەت لە دوای کەمێك گفتوگۆ بەدرەدین نامەیەکی بۆ نوسیم بۆ وەزیری مەعاریف، ڕۆیشتمە بەغدا بۆ لای وەزیر (ئیسماعیل عارف) بۆ ڕۆژی دوایی لە بەغدا چوومە لای وەزیر ئەویش ناردمی بۆ ئەمنی گشتی بۆ ئەوەی کتابم بدەنێ بزانن چیم لەسەرە یان نا؟ دوو ڕۆژ چاوەڕوانی کتاب بووم ڕۆژی سێ یەم بە درەنگەوە پێیان گوتم بڕۆوە وەزارەت لەوێ کارەکەت جێ بە جێ دەکرێت، ئینجا لە وەزارەت پێیان گوتم بڕۆوە هەولێر ئەوراقەکانت دێنەوە ئەوێ‌و لە هەولێر داوا بکە، منیش بە ناچاری گەڕامەوەو هیچم دەست نەکەوت‌و ئەنجامیشی نەبوو. لەدوای ماوەیەك وارێك کەوت جارێکی تر لەگەڵ باوکم ڕۆیشتمەوە هەولێر لە سەر داوای متەسەریف لە کاتێکا چووبوینە لای بەدرەدین ناوبراو گوتی: (زرار تۆ دەگەڕێیەوە وەزیفەکەت بە مەرجێك گوێ ڕایەڵی باوکت بیت‌و یارمەتیدەری باوکت‌و عزەت بێت، ئەوان چیت پێ دەڵێن بۆ تۆیانە، ئەوان چی دەکەن لەگەڵیان بە، ئەگەر وەك ئەوان بیت تۆ حەقت نەبێت دوو مەعاشت پێ دەدەم مەعاشی مامۆستایەتی‌و ئەوەندەی تریش لەگەڵ ئەوان وەری دەگری). قسەکانی ئەو پیاوە تەواو نیگەرانی کردم، زۆر پەست بووم، بەلاّم لەبەر ڕێزی باوکم بێ دەنگ بووم، لە دوای چەند دەقیقەیەك سەری هەڵبڕی‌و گوتی: (بڕۆ لای معاون سەرای، دوایی بڕۆ تەربیە ئیزبارەت بێنەو وەرەوە لام). ڕۆیشتمەلای معاون سەرای باوکم‌و عزەت لای ئەو مانەوە کاتێك چوومە ژووری معاونەکە دیار بوو پیاوێکی عەرەب بوو گوتی: فەرموو دانیشە، کەمێك چاوەڕوان بووم لە دواییدا پرسی: ناوی خۆت‌و باب‌و باپیرت بڵێ؟ ناوەکانم پێ گوتن ئەوکات معاونەکە خەریکی نوسینێك بوو لە دواییدا کاغەزێکی دایە دەستم‌و گوتی: ئەوە ئیمزا بکە! کاغەزەکەم وەرگرت کاتێ خوێندمەوە دەبینم بروسکەیە بۆ (عبدالکریم قاسم) لە نوسینەکەی بروسکەکە شتی زۆر پڕوپوچ‌و بێڕێز دژی (مەلامستەفا) نوسرابوو لەدوای تەواو بوونی خوێندنەوەم ڕووم لە معاون کردو گوتم: (من ئەوەم لەبەرچاوی ئێوە نەڕۆیشتومەتە ڕیزی چەکدارەکانی دەرەوە بەمانای ئەوەی لەگەڵ ئەوان نیم ئەو بروسکەیە مانای چیە؟) معاونەکە زۆر لەسەرخۆ گوتی: (ئەوە کلێشەیەو دوعای پێش نوێژە، ئەوەی نەیڵێت نوێژی بەرناکەوێت،تۆش بەکەیفی خۆت بە ئەگەر بتەوێت نوێژت بەربکەوێ ئیمزای بکە ئەگەر ناش ئارەزوی خۆتە!) پێم گوت: (کەوا بێت ئەو نوێژە ناکەم خواحافیز)، ڕۆیشتمە دەرەوەو چوومەوە میوانخانە لەوێ پاڵم دایەوە تا باوکم‌و عزەت گەڕانەوە دیتیان من نوستبووم کاتێك هەستامەوە پرسیان بۆچی نەهاتویتەوە لامان بەدرەدین چاوەڕێت بوو؟ پێم گوتن: (ئەو بێ ڕێزانە ئەوەندە پیاو نین بەبێ مەرج کارێکت بۆ بکەن! داوایان لێکردم بروسکەیەك بنوسم دژی جولاّنەوەی ئەیلول‌و مەلامستەفا قسەی بێ ڕێزو ناشیرینی تێدا بنوسم ووشە بێ ڕێزەکان ئاراستە بوون بۆ مەلامستەفا جا چۆن بەوە ڕازی دەبم، بۆیە وازم لێ هێناو هاتمەوە). بابم گوتی:

(نەدەبوایە واز بێنی بروسکەیەکت بکردباو بۆ ئەوەی بتگێڕنەوە وەزیفە، وا ڕۆژێ هەزاران بروسکە لە دژی مەلامستەفا لێ دەدرێت‌و جنێوی پێ دەدەن !) گوتم: (بابە نوسینی بروسکە بەو جۆرەی ئەوان داوای دەکەن بۆ مرۆڤی ئەوها دەبێتە سوکایەتی‌و شکان بۆ خۆمان، ناکۆکی ئێمە لەگەڵ مەلامستەفا مانای ئەوە نیە ڕێگا بە دوژمنانی کورد بدرێت بمان شکێنن)، وام هەست کرد باوکم لە قسەکانی من ڕازی نەبوو گوتی: (کەیفی خۆتە لەوە بەدواوە حەقمان لێت نیە)، بەلاّم عزەت گوتی: (چاکت کرد بروسکەت نەکردوە گوێی مەدێ). شەو ڕۆیشتمە ماڵی برادەرێك کە ناوی (عزیز زینوەیی) بوو لەوێ لەگەڵ (فاخیری حمدئاغای مێرگەسۆری) بەیەك گەیشتین ئەوکاتانە ناوبراو بە نهێنی دەسوڕایەوەو کاری دەکرد، لە دوای لێکۆڵینەوەی هەندێ گیرگرفتی ڕێکخراوی حزب لە ڕواندز ناوبراو گوتی: (هاوڕێ بەریدێکی زۆرتان لێرەیە بەڵکو بتوانی بە چەکدارەکاندا بەڕێی بکەیتەوە ئەگەر لەڕێی ئەوانەوە نەبێت زۆرە دەرباز نابێت). هەر ئەوکاتە دوو بە دوو دەستمان کرد بە ئامادەکردنی شتەکان تەواو دووکارتۆن بوون لە کتێب‌و ڕۆژنامەو بەیانات‌و شتی تریش، بەیانی زوو پێش باوکم‌و عزەت لە هەولێر دەربکەون‌و بگەڕێنەوە، کارتۆنەکانم هێنانە میوانخانە،کاتی ئۆتۆمبێلەکان ئامادە بوون کارتۆنەکانم خستنە ناو ئۆتۆمبێل بە پاسەوانەکانی باوکم گوت: (ئەوە ئەشیای دوکانە لەگەڵ خۆتانی دەبەنەوە من دەڕۆمە موصل هەندێ شتی ترم پێویستە بۆ دوکان)، یەکێك لە پاسەوانەکانم جیاکردەوە کە جێگای باوەڕم بوو ئەویش (حسن ئەحمەد سەرانەیی) بوو ڕام سپارد لەماڵ ئەشیاکان دابگرێت‌و بیداتە دەستی دایکی شادومان نامەیەکی بچوکیشم بە ڕوسی بۆ نووسی کە هەرکاتێ ئەو ئەشیایە گەیشتە ماڵ بنێرە بەدوای خلیل بابێت بیان بات‌و دابەشیان بکات، بەم شێوەیە بەریدەکەم لەگەڵ ئەوان بەڕێ کرد بەخۆشم دوای نیوەڕۆ گەڕامەوەو یەکسەر پرسیم ئەو ئەشیایانەی ناردبووم گەیشتن؟ گوتیان بەڵێ گەیشتن‌و ئاگادارمان کردوون کە بێن بیان بەن، زۆری پێ نەچوو(خلیل‌و حەسەنی مام ئیبراهیم) هاتن بردیان دابەشی بکەن، بێگومان لە(حسن ڕەژێکەری) زیاتر کەس نەیدەزانی ئەوە بەریدە ئەگەر بیان زانیبا بێشك نەدەوێران هەڵی بگرن‌و بیهێنن بۆ ڕواندز.

لە دوای گەڕانەوەم لە هەولێر دوای چەند ڕۆژێك قائمقام ناردی بەدوامدا کاتێ ڕۆیشتمەلای پێی گوتم: (چەند ئامۆژگاریەکم هەیە دەمەوێت پێت بڵێم بە مەرجێك نابێ دڵڕەنجاوبی، چونکە تۆم خۆش دەوێ‌و مرۆڤێکی تێگەیشتوی بۆیە پێم خۆشە لەمەودوا لە قسەی باوکت‌و برات دەرنەچی‌و خۆت دوور مەگرە لێیان بۆ تۆ وا دەخوازێت بەقسەم بکە). بەڕاستی ئەو ئامۆژگاریەی قائمقام بەلاوە زۆر سەیر بوو پیاوێکی حکومەت‌و بەڕەگەز عەرەب ئەوەندە لە غەمی من دابێت کە هیچ پەیوەندیەکی بە منەوە

نەبووەو یەکێکیش نیم لە چەکدارەکانیان، ئەوەی هەستم کرد ئەو پیاوە شتێکی دەزانی نەشی دەویست ڕاستەوخۆ پێم بڵێت! یان ڕاسپێردراو بوو!!

ناوچەی ڕواندز بە شێوەیەکی گشتی ئاڵۆزیو پەشێوی تێکەوتبوو چەکدارەکانی باوکم پاسەوانی دەروبەری ڕواندز بوونو مەترسیش لە دۆڵی ئاکۆیان پەیدا ببوو، ئێوارەیەك لە دوکان خەریکی کارکردن بووم هیچ ئاگام لەدەرەوە نەبوو، هەر ئەوەندەم زانی دوو چەکداری باوکم لە دوکان هاتنە ژوریو زۆر تەنگاوو پەشۆکاو بوونو گوتیان: (کاك زرار شەڕێکی زۆر گەرمە لە گەروی بێجانیٚ لەگەڵ عزەتی)، کە ئەمەم بیست بەپەلە دەرکەوتمو گوێم ڕاگرت بەگوێرەی تەقە شەڕێکی زۆر گەرم بوو، بەڕاستی تەنگاو بووم هەرئەوکاتە لەویٚ ئەو چەکدارانەم بردنو ڕۆیشتم بۆ گەردە گەرد لەوێش دوو سیٚ چەکداری تر پەیدا بون کۆمەڵێك چەکدار کۆبوینەوەو بەپەلە بەرەو سەروچاوەی (مێگر) ڕۆیشتین کە ئێوارە داهات دیار بوو چەکدارەکانی عزەت دەگەڕانەوە لەوانمان زانی کەوا شەڕێکی دوورە تەقە لەگەڵ چەکدارەکانی (کوردۆی نوری باویل ئاغا)کراوە. ئەوکاتە (کوردۆ)ش بۆ مەرامی خۆی چوو بوە دەرەوە گۆیا بوە بەشۆڕشگێڕ، بەڵام شۆڕشگێڕی ناوبراو هەرئەوەندە بوو تا توانی بەدزی (کەریم بن مێری) بکوژێت، ئەوەی بە دیارکەوت کوردۆ زۆر بە نامەردی لەخەوێدا کەریمی کوشتو گەڕایەوە ژێر دەسەلاٚتی حکومەتو بەرگی پیرۆزی جاشایەتی کردەوە بەر!.

ڕۆیشتنمان زۆر گرنگ بوو بە هۆی ئەو تەقەی گەرووی بێجان زانیمان ماڵی (سعید بەگ)ی ئالاٚنی لە (بانەزیوك) لە پشتی ڕواندز ڕەشماڵیان هەڵداون، کاتێك ئەوەمان زانی هەڵکەوت بوو ڕۆژی دووەم لەگەڵ باوکمو کۆمەڵێك پیاو ڕۆیشتینە ماڵی ئەو کەسەی لە کۆنەوە ناکۆکیمان لەگەڵی هەبوو، باوکمان لە سەردەمی حوکمڕانی تورکەکان (عوسمانلی) باوکی (سعید بەگ)ی کوشتبوو، ئەو نێوان ناخۆشیە هەرمابوو، وەك لە سەرەوە نوسراوە لەوکاتەی دەگەڕاینەوە بەرەو نیشتیمان لەڕێگا لەم ڕووەوە لەگەڵ باوکم دوابووم بۆ ئەوەی ئەو ناکۆکیانەی هەبوون نەهێڵین، ئەوە یەکێك بوو لە مەرامەکانمان کە بڕیارمان لەسەر دابووکە نێوان ناخۆشیەکان نەمێنن، ئەو دەمەش هەلێکی لە بار هەڵکەوت بوو چوینە ماڵی (سەعید بەگ) بۆ نەهێشتنی ئەوناکۆکیە.

کاتێك ڕۆیشتینە ماڵی ناوبراو، ئەوەی هەست دەکرا (سەعید بەگ) زۆرخۆش حاڵ بوو بەو چونەی ئێمە بۆ ماڵی ئەو، پێشوازیەکی زۆر گەرمی لێکردینو ڕێزێکی زۆریان گرتین لەکاتی قسەکردن دیاربوو (سەعید بەگ) بەدڵێکی پاکەوە گوتی: (بە هاتننتان زۆر خۆشحاڵ بووم، بیٚ گومان ئەوەی ڕابردوو ڕۆیشت ناگەڕێتەوەو نابیٚ بە دوایدا بچین، سەردەمی ڕابردوو سەردەمێکی تاریك بوو بۆیە توشی ئەو جۆرە کارەساتانە دەبووین، وا ئێستاش پێیەوە ماندوین، بەڵام انشا الله ئێمە ڕوو لەکاری ناڕەوا ناکەینو

برای یەکترین ئەوەی ڕۆیشت بابڕوا نەگەڕێتەوە).

باوکم سەرەتا گوتی: (ئێمە دان بەوتاوانەدا دەنێین کە لەکاتی خۆی کردومە، بەلاّم وەك خۆت گوتت سەردەمێکی تاریك‌و نەزانیبوو ئەوەی ئێستا دەزانم ئەوکات بمزانیبایە بەو کارە نارێکە هەڵ نەدەستام، زۆریش سوپاسی ئەو هەستە بەرزەی ئێوە دەکەین کەنیشانتان دا بەرامبەرمان)......

قسەکانی بابم جێگای ڕەزامەندی (سەعید بەگ)و منداڵەکانی بوو لە دوای ئەو بەیەك گەیشتنە لەناو بردنی ئەو ناکۆکیە درێژەی هەرمابوو، بەخۆشی هەردوو لا کۆتایی هات، شەو لەگەڵ باوکم گەڕاینەوە ڕواندز، بەلاّم زۆربەی زۆری چەکدارەکان لە دەوروبەری سەروچاوەی ئاوی (مێگر)و(بانەزیووك) مانەوە لەسەر داوای قائمقام‌و مدیری پۆلیس.

لەو دەمانەشدا بوو سەربازی سەنگەرەکانی سەر بەرزاییەکانی (زینی تەلانی ماویلیان)، ئەوانەی کەوتبونە نزیك (گۆمەویان) بە پشتیوانی جاشەکان ڕۆیشتبون بەو نیازەیگوایا بەسەر بکەونە سەرکێوی (ڕووەڵە)، بەلاّم بەشکاوی گەڕابونەوەو کوشتارێکی زۆریشیان دابوو کۆمەڵێك لەلاشەی کوژراوەکانیشیان بەجێ مابوون، ئەو شەڕەش لەگەڵ چەکدارەکانی(محمود کاوانی)کرابوو، بۆ ڕۆژی دووەم سوپاییەکان بە خۆشی‌و نەخۆشی (مەلاعلی) میراجیانیان بەڕێ کردە شوێنی شەڕەکە بەو ئومێدەی ئەو پیاوە مەلایەو دەنگی لەگەڵ ناکەن بۆ ئەوەی لەگەڵیان بدوێت لاشەی کوژراوەکان بدەنەوە، کەچی (مەلاعلی) یان گرتبوو بەڕێ کرابووە حافیز لای (محمود کاوانی) ئەویش بەزەیی بەمەلای بێ تاواندا هاتبوو ! لەوێ کوشتبوی‌و لاشەکەشی فڕێدابوو! باڵندە گۆشت خۆرەکان خواردبویان، بەو شێوەیە مەلای خاوەن ماڵ‌و منداڵ لە ژیان بێ بەش کرا!!.

لەوسەین‌و بەینەدا ڕۆژێك ڕۆیشتمە ماڵی باوکم لە کاولۆك بینیم (کریم خان) وا لای عزەت دانیشتووە هەرچاوی بەمن کەوت گوتی: (خوارزا بدون تعليق وا منیش بە پەشیمانی گەڕامەوە). لە وەلاّمەکەی پێم گوت: (خاڵ تۆ بەسەفەر چووبوی بەخێربێیتەوە!) وادیار بوو ئامادەبوان لەگەڵ عزەت بەنیاز بوون بۆ لایەك برۆن بۆ بەرەکانی شەڕ، دوایی زاندرا کەوا سەنگەرێکی سوپاییەکان لە کێوی (سیرین) لەلایەن چەکدارەکان ئابڵۆقە درابوو، ماوەی یەك دوو ڕۆژ بوو سوپا هەوڵی دابوو نەیان توانیبوو بیانگەنێ بۆیە زۆر تەنگاو ببون، داویان لە عزەت کردبوو بۆ ڕزگار کردنیان، کاتی عزەت‌و چەکدارەکانی ئامادەبوون برۆن (کەریم خان) کە تازە گەڕابۆوە، ئەویش دەیویست بەشداری تێدا بکات بۆ گێڕانەوەی باوەڕی، بەخۆی‌و دوو سێ چەکداری کە لەگەڵی بوون لەگەڵ چەکدارەکانی دەرگەڵە ڕۆیشتن بۆ دەرباز کردنی سەربازە ئابڵۆقە دراوەکان، هیچ شکی تێدا نییە بەشداربوونی (کەریم خان) لەم چالاکیە بۆ ئەوەبوو ببێتەوە جێگای باوەڕی کارگێڕانی سوپایی‌و قائمقام، لەو دەست‌و بردە بە

دیارکەوت چەکدارەکانی سلێمان بەگ توانیان سەربازە ئابڵۆقە دراوەکان ڕزگار بکەن‌و بەسەر کەوتویی بگەڕێنەوە لەکاتی گەڕانەوەیان لە دورەوە تەقەیان لێکراو گوللەیەك بە (مستەفا حسێن) کەوتبوو کوژرا، ئەو چالاکیە بە سودی (کەریم خان) تەواو بوو ڕێگای بۆ ناوبراو خۆش کرد لە وێوە ببێتەوە جێگای باوەڕی دەوڵەت، هەر بۆ ئەم مەرامەشی ڕۆیشتبوە دەرەوە، ئەوکاتە باو بوو ئەوەی چوبوایە دەرەوە کە دەگەڕایەوە حکومەت زیاتر پارەی پێدەدا، چەکدارەکانی دەرگەڵە ناویان ڕۆیشتبوو بە ئازاو چالاك، هەر شوێنێکی ڕوویان تێ دەکرد بە سەرکەوتویی دەگەڕانەوە، لەبەر ئەوە ببونە جێگای باوەڕی دەوڵەت، بەڵام زۆربەی چەکدارەکان بەگلەییو گازەندە بوون لە عزەت بە شێوەیەکی تایبەتی ئەوانەیماڵ‌و منداڵیان لە گوندەکان مابۆوە، دەهاتنە لای من گلەییان لە عزەت دەکردو دەیان گوت: (ئەویش وەك سەرۆك جاشەکانی تر فێربوە ئەوشتەی بەناوی ئێمە دێت وەری دەگرێت‌و لێمان دەشارێتەوەو نامان داتێ، شەرمیش دەکەین بە باوکی بڵێین بۆیێ داوا لە تۆ دەکەین ئەگەر پێی بڵێی).

ئەوەی ڕاستی بێت ئەو دەنگە نارێکە کارێکی زیانبەخش بوو بۆ بەرژەوەندی باوکم‌و عزەتیش بۆیەمن بەنیازێکی پاکەوە بۆئەوەی عزەتیش نەکەوێتە کۆزی بێ ڕێزان‌و ناوی هەر بەپاکی بمێنێتەوە ناچاربووم هەندێ شتی بخەمەڕوو بەڵکو سودی لێ وەربگرێت‌و دەنگی نارەزایی چەکدارەکانمان نەگاتە گوێی نەیارانمان‌و ناومان ناشیرین بێت، من بە ئەمانەتەوە خواستی نارەزامەندیم پێ ڕاگەیاند، بەڵام بەداخەوە ئەو شتەی من پێم ڕاگەیاند دیار بوو زۆری پێ ناخۆش بوو وای بۆ چووبوو من پێم ناخۆشە وحەزناکەم ئەو دەستەلاتدار بێت، هەڵبەتە ئەو بیرو بۆچونەی ئەو زۆر لەڕاستیەوە دوور بوو بە پێچەوانەوە ئەوەی من دەمویست ئەوە بوو کە ناوبانگی زیاتر بەرز بێتەوە لەناو جەماوەرو کۆمەڵگاو دۆست‌و برادەران، بەڵام بەداخەوە لە دواییدا ئاشکرا بوو وای زانیبوو من چاوم بڕیوەتە سەروەت‌و داهاتی ئەو کەلەمەشیان دیسان هەڵەیەکی گەورەی کردبوو، لەبەرئەوەی ئەو دەسکەوتەی ئەو پێی خۆشحاڵ بوو من بەگلاۆم دەزانی‌و قەت چاوم لەوەنەبوە لەسەر ڕەنجی کەس بژیم، چونکە ژیانی من زۆر لەژیانی ئەو ئاسودە تر وخۆشتر بوو، کە وابێت دەبێ بە هیوای چی بووبم ؟ برا ئەو ها دڵی ڕەنجابێت‌و لالوت بێت!.

ڕۆژ بەڕۆژ پەشێوی‌و ئاڵۆزی زیاتر پەرەی دەستاندو ناسازی ڕەچاو دەکرا لەو دەمانەدا هەستم کرد کە چاودێریم دەکرێت زیاتر لە پێشان، چاودێریەکە بە شێوەیەکی مەترسیدارتر بوو، خۆشم هەستم بەوە کردبوو کەوا نیازیان باش نییە، ئەوەبوو معاون ئەمن ناردی بەدوامدا، معاون ئەمنی ئەوکاتی ڕواندز ناوی (شوکر) بوو. پیاوێکی تورکمانی قین لە دڵ بوو زۆریش نەزان بوو ئەوەندەی بڵێی پڕو پوچ‌و بێ ڕێز بوو. کە چومەلای پرسی (تۆ زرار سلێمانی؟) گوتم: (بەڵێ من زرار سلێمانم، فەرموو چیت دەوێ).

وا دیاربوو ئەو معاونە تازە هاتبوە ڕواندز، نەشارەزا بوو ئەوەندەش گێل بوو هەرکەگەیشتبوە ڕواندز دەستی کردبوو بە ئەزیەت دانو ڕاونانی خەڵك بەتایبەتی شیوعیەکان، چەند کەسی بانگ کردبوونو بەندی کردبوون وا پێ دەچوو بەرامبەر بەمنیش ئەو هەڵوێستە وەربگرێت، چونکە چوومەلای بەو ئەمنەی لەلای بوو بە تورکی بە(سید محمد)ی گوت دەرگایەکە قایم بکە وای زانی من تورکی نازانم، کە ئەمەی گوت هەر زوو پێم گوت: (پێت دەڵێم یەك ووشەی ناڕێكو ناتەرز بکەیت لێت ڕازی نابم ئەوجا کەیفی خۆتو خۆشت بەرپرس دەبی، لەو مشومڕە دابوین ڕەئیس عورەفا خیری بە ژوورکەوت دیتی من ئالۆزمو وەستاوم بە توڕەیی بە تورکی بە معاونەکەی گوت: (ئەوە چ دەکەی؟ خۆ ئەو پیاوەت عادز نەکردوە؟ دەزانی ئەوە کێ یە؟ باوکی ئەو پیاوە تۆو قائمقامەکەت دەپارێزێت لە ڕواندز)، لەو کاتەدا من دەرکەوتمو ڕۆیشتمە لای قائمقامو پێم گوت: (دیارە معاون ئەمنەکەتان منداڵەو لە هیچ نازانێت گێلەو لە هیچ تێ ناگات، زۆر نەزانەو ئەوە ئەمن نییە، بەڵکو دژی ئەمنو ئاسایشە، ئەگەر بەم شێوەیە بێت خەڵکێکی زۆر دەنێرێتە دەرەوەو کۆسپێکی ترسناکتان بۆ دروست دەکات، بۆیە دەبێ ئاگاداربن).

ئەوەی ڕاستی بێت لەگەڵ قسەکانی من قائمقام زۆر توڕە بوو ناردی بەدوای معاون ئەمنەکەو ناوبراو هاتە لای قائمقامو پێی گوت: (ئەوە چیت کردوە؟ لە خۆتەوە یەخەی ئەوکەسانە دەگریت کەنایان ناسیت، دەزانی ئەوە کێیە یەخەت گرتوە؟ ئەوە کوڕی سلێمان بەگە، باوەڕ پێکراوی متەسەریفە ئەگەر بزانی ئەوکارەی تۆ کردوتە هیچ گومانی تێدا نییە لە ڕواندز جێگات نابێتەوە،) معاون شوکر بە سەر شۆڕی ڕۆیشتە دەرەوە، زۆریشی نەخایان لەڕواندز گواسترایەوە.

تەواو هەست دەکرا عزەت دڵ نیگەران بوە لەو قسانەی لەگەڵم کردبوون، کە زانیم ئەوهایە خۆم کێشایەوەو کەمتر دەڕۆیشتمە لایان، بێ گومان باوکم ئەوەی نەدەزانی کەساردی لە نێوان منو عزەتدا هەیە لە دوای ئەوساردیە بەشی زۆری کاتم لەدوکانەکەم بەسەر دەبردو تەنها خەریکی کارکردن بووم، ئەوەی پێم ناخۆش بوو چەکدارەکان بەبەردەوامی هاتو چۆی دوکانەکەمیان دەکرد، ئەوەش عزەتی پەست کردبوو، وای دەزانی زرار ئەوان هان دەدات لەدژی ئەو، تەواو هەستم دەکرد پێی خۆش نەبوو ئەوانە بەم شێوەیە بەکۆمەڵ بێنە لام.

باوکم مامندی بردبوە هەولێر بۆ لای (بەدرەدین علی) متەسەریف، ئەویش بەڵێنی پێدا بوو کەهاوکاریان بکات بۆ بەردانی منداڵەکانی، لەدوای ئەوە مامند زۆر لە سلێمان بەگ نزیك ببووەوە، سلێمان بەگیش زوو زوو دەچوە سەردانی مامندو یارمەتیشی دەدا.

کارەساتێکی دڵ تەزێن: بەیانیەك کاتژمێر یازدە لە دوکانەکەم خەریکی کارکردن بووم لەناکاو

(شێرزاد)ی برا بچوکمان زۆر بەئاڵۆزی هاتە لام بەچاوی پڕ لـە فرمێسـکەوە گـوتی: (بـابم نـاردومی ئۆتۆمبێلێك بگریت بۆ هەولێر بەخۆشت لەگەڵی بێیت بڕۆیتە هەولێر لەگەڵ قسەکانیشی دەستی کرد بەگریان!) بەگریانی ئەو منداڵە تەواو پەشۆکام هەوڵمدا بزانم چی بوەو بۆچی دەگرییێت، هـیچ قسـەی نەکرد. لەدواییدا گوتی: (باو بریندارە، شەوی ڕابردو لە ڕوەڵە بریندار بوەو مامند شێروانیش کـوژراوە تەرمیشی لەویٚ ماوەتەوە ژنیو (سعید میرخانی) برازای چـوون بەڵکـە تەرمەکـە بێننـەوە!) لەگـەڵ قسەکانی(شێرزاد) بەپەلە دوکانم داخستو شێرزادم نارد ئۆتۆمبێلێك بێنێت، بەخۆشم چـوومەوە مـاڵ خۆم ئامادەبکەم، کە ئۆتۆمبێـل هـات ڕۆیشـتینە مـاڵی بـاوکم لـە قوتابخانـەی کاولۆکـان، کاتێـك گەیشتینە ئەوەیٚ دیاربوو دکتۆری سوپا لەلای بوو، هەر منداڵەکان چـاویان بەئێمـە کـەوت دەسـتیان کرد بە گریان کاتیٚ دکتۆر ئەمەی بینی، گوتی(پێیان بڵێن با نەگریێن هیچ نییـە برینەکـە جێگـای مەترسی نییە، بەڵام حەز دەکەم بڕواتە هەولێر لێرە (ئیشاعە)مان نییـە دەترسـم نـەوەك ساچـمەیەك لەناو برینەکەی دا مابێتەوە لە دواییدا ئەزیەتی بـدات، لەبـەر ئـەوە بـە پێویسـتی دەزانم بچـێت بـۆ هەولێر لە ئیشاعە دیاردەبێت برینەکە چۆنەو چی پێویستە).

لە دوای دەرکەوتنی دکتۆر، لەگەڵ باوکم کەوتمە قسە کردنو گـوتم: (ئەوەچـی بـوو؟ ئـە تۆچـیت لەشەڕ دا بوو چۆن بەخۆت دەچیتە سەری ڕوەڵە؟) گوتی: (دوێنی نا پێـریٚ چـەکدارەکانمان هێرشـێکی تریان کردەوە سەری ڕوەڵەی پیاوەکانی عەباسیان دەرکـردنو ویسـتیان بگەڕێنـەوە کەچـی فەرمانـدەی سوپا داوای کرد لەوی بمێنینەوە هەتا سوپا دەڕواتە شوێنی ئەوان، لەوکاتەش من چووبومە لای مامند لە گەرووی پشتی ماویلیان، عزەت هاتبوە خوارەوە نەگەڕایەوە، منو مامندیش بەسەر کەوتینە سەرەوە گوتمان شەو لەویٚ دەبین کە عزەت گەڕایەوە ئێمەش دەگەڕێینـەوە، شـەو ڕاکشـا کاتێـك حەرەسـەکانی پێشەوە ئاگاداریان کردین کەوا هەستێکی زۆر لە خوارەرەوە هەیـە وا دیـارە بەسـەر دەکـەون، مامنـد هەستاو چووە لایان، منیش لەلای ئامێری لاسلکی لە گۆڕەپانێك بووینو هیچ بەردیشی لـیٚ نـەبوون، زۆری نەخایاند لە گشت لایەکەوە بوو بە تەقەو هێرشێکی توندیان بۆ هێنایین یەکەم جار شکان بـەرەو دواوە گەڕانەوە، جاری دووەم هێرشیان هێنایەوە دیاربوو ئاگری تفەنگی هەردوولا تێکەلاٚوی یـەکتربون، شەڕەکە زۆر دژوار بوو ئەوەندەم زانی لێمدرا دەستم لەکار کەوت، ئەوانەی لای من بوون کەوتنە شـەڕ، منیان برد بۆ پەنایەك دیاربوو ئەوانی پێشەوە جێگای خۆیان بەردابوو شەڕی گران کەوتە ئەو شـوێنەی منی لیٚ بووم، لەو کاتە تەنگانەدا باش بوو خدری عەولاٚ بەگو ئەوانەی لەگەڵی بـوون گەیشـتنە لام، ئەوان کەوتنە شەڕ کردن هەتا منیان دەرباز کردم بۆ ئەو دیوی گۆمەویان لەویٚ بەولاوە ئاگام لە هـیچ نەما، دیارە خدرو ئەوانەی لەگەڵی بوون منیان گەیاندبووە نزیك سـەنگەرێکی سـوپا لـە گۆمـەویان

کاتێك بە دەرەنگەوە وشیار بوومەوە پێیـان گـوتم مامەنـد کـوژراوە؟) ئـەوەی جێگـای لێکۆڵینەوەیـە گەڕانەوەی چەکدارەکانی عباس ئاغا بوو کە جاری یەکەم گەڕانەوە بـۆ دەرگەڵـە بـە یارمـەتی(کـریم خان)و خەڵکی خۆجێییو شارەزاو بێ باکی باوکم توانیبویان بگەڕێنەوە شوێنەکانیان، جارەکانی تریش کە دەردەکران چەکدارەکانی سلێمان بەگ دەگەڕانەوە کە دەیان زانی ئەوان ڕۆیشـتوونو لـەوێ نـەماون ئەوکاتە دەگەڕانـەوە، دوواجـاریش مەلامسـتەفا بـارزانی نـاردنی بەسەرپەرشـتی (حـاجی بێرۆخـی)، بەومەرجەی ئەگەر هەمووشیان بکوژرێن دەبێ ڕووەڵە هەروەربگرنەوە لەبەرئەوەی ڕووەڵەکلیلی دەروازەی باڵەکایەتیە، بۆیە دەبێ ئەو کلیلەش لە دەستی خۆماندا بێت.

تا ئادەبووین بوو بەکاتژمێر دوازدەی نیوەڕۆو لە کاولۆك دەرکەوتین بەرەو هەولێر، ئەوانەی لەگەڵی چووین منو(حمد خۆشکانیو سەلاحی برامو حسن ئەحمد سەرانەیی) بووین، باوکم زۆر بەپەرۆش بوو بۆ مامەندو وەزعی خۆشی ئاڵۆز ببوو، کە گەیشتینە بازگەی شـەقلاوە ئینزبـاتێکی پـۆلیس ڕای گـرتین قەلەمو کاغەزی بەدەستەوە بوو پرسی: (بۆکوێ دەچـن؟) شـوفێرەکە پێـی گـوت (دەچـینە هـەولێر)، سوڕایەوە لایەکەی ترو لە باوکمی پرسـی نـاوت، گـوتی: (سـلێمان بـەگ،) دیسـان پرسـی : (کـارو پیشەت؟) گوتی: (جاش پۆلیس).

پۆلیسەکە زۆر توڕە بوو گوتی: (چۆن ئەو قسەیە دەکەیت، توخوا بنوسم جاش پۆلیس!) باوکم پێی گوت: (بێ ڕێز ئەدی ئەو هەموو قایشو قروشەی پێمانەوەیە نابینی؟) پۆلیسەکە بە تـوڕەیی دەرگـای ئۆتۆمبێلەکەی پێوەداو پرتەو بۆڵەیەکی لێهات، باوکم گوتی: (وەرنە خوارێ باشی بکوتن!) پۆلیس کە زانی لێی دەدرێت بەغاردان ڕۆیشتەوە ژورەکەیو دەرگای داخستو پیاوەکان گەڕانەوە. پۆلیسێکی هیچو پوچو زۆر لە خۆڕازی ڕۆژ نەبوو، بەکۆمەڵ دڵی خەڵکی نەڕەنجێنیو ئەزیەتیان نەدات باش بوو لـەدوای ئەوکێشەیە زۆر لەوێ نەما.

کاتێك گەیشتینە هەولێر لەسەر ڕاسپاردەی باوکم تەلەفۆنم بۆ (بەدرەدین علی)کرد ناوبراو گوتی: (ئێوارە وەرنە لام لەماڵ چاوەڕێتان دەکەم)، ئێوارە لەکاتی دیاریکراو ڕۆیشـتینە مـاڵیو پێشـوازیەکی زۆر گەرمی لێ کردین، باوکمی دیت بە باسك هەڵبەستراوی گوتی: (سلێمان بەگ تۆ غـەدرت کـردوە بەخۆت چووی بۆ شەڕ، ئەوە کاری تۆ نەبوو، الحمدالله کۆمەڵێك کوڕت هەیە هەموشیان بە توانان بـا ئەوان بچنو نۆرەی ئەوان بێت)، دواتر ڕووی لەمن کردو گوتی: (مامۆستا زرار دیارە هاوڕێکانـت ڕازی نەبوون بگەڕێیتەوە وەزیفە، لەبەرئەوەش بروسکەت مۆر نەکردبوو، چـونکە شـیوعیەکان دژی برسـکە لێدانن)! لەوەلآمدا گوتم: (نەخێر جەنابت داوات کرد منیش چەك هەڵبگرم وەك ئەوانی تر ئەوە بـەلای منەوە زۆر گرانە من کە خوێندەوارم توانای ئەوەم هەیە لە بـوارێکی تـرەوە خزمـەتی گـەلو نیشـتمان

بکەم، بەلامەوە شەرمە، لەدوای ئەوەندە سالانە بگەڕێمەوە سەر چەك هەلگرتن). لەدوای قسەکانم سەیری دەم وچاوی بەدرەدینم کرد گرژ ببوو،هیچ قسەشی نەکرد،لەوکاتەدا بوو تەلەفۆنی بۆکراو گوتی: (نعم)، دیار بوو هەردەیگوت (ئی)... لە دواییدا گوتی (کەی هاتۆتەوە، تەنیایە؟) تەلەفۆنەکەی داناو گوتی: (ئەوا کاکە سوریش نادیمەن گەڕاوەتەوەو خۆی تەسلیم کردۆتەوە)، کەمێك وەستا بەبێ دەنگ زەردەخەنەیەکی بەڕودا، هات لەوکاتەدا دەنگی ئۆتۆمبێلێك هات دیاربوو بەڕێوەبەری پۆلیسی گشتی هەولێر بوو(حەسەن ئەفەندی) لە دەرگا بەژوورکەوت سلاوێکی سوپایی کردو گوتی: (بەگم ڕێگا بدەن بێ بۆلاتان)؟ گوتی: (بفەرموون وەرن)، ئەوەندەمان بینی (حسن ئەفەندی) دەرگای کردەوە لەگەڵ (کاکەسور) هاتنە ژورەوە کۆمەلێك دانیشتبوون، ئەوەی جێگای سەرسوڕمانەو نیگەرانیە ئەوەیە، ئەو پیاوە بە شێوەیەکی ئەوەندە سوك سەری چەماندو سوجدەی بۆ بەدرەدین بردو ویستی دەستی ماچ بکات، بەلام بەدرەدین نەیهێشت، ئەو سەرچەمانەی (کاکە سوور) دەتوانم بلێم هیچ عەجەمێك ئەوها سوجدەی بۆ گۆڕی (ئیمام علیو کازم) نەبردووە! کاکەسوری ناسیاو ئەوەندە مشاوەشو ئالۆز بوو کاتێك دانیشت بە دیارکەوت (بەدرەدین علی) ئەوەندە ڕووی پێ نەدا، کاتێك بینی ئێمە بەرامبەری دانیشتوین ئەوجا هەستا گوتی: (بمبورن ئێوەم نەدیت) ئەوجا چاكوچۆنی لەگەڵ کردین. دوای ماوەیەك بەدرەدین بە کاکەسوری گوت: (بەیانی لەکاتی دەوام لەگەڵ بەڕێوەبەری پۆلیس وەرنە لام)، ئەوان ڕۆیشتنو بەدرەدین گوتی: (پێش ماوەیەك کاکە سور گوتبوی دەبێ هەولێر بگرم، وا دیارە هاتوە ئەو بەلێنە جێ بەجێ بکات)! ڕۆژی دوایی سەر لە بەیانی ڕۆیشتینە نەخۆشخانە زۆر بە ووردی سەیری برینەکەیان کرد، بە دیارکەوت هیچ ساچمەی تێدا نەماوەو جێگای مەترسی نەبوو بۆیە پێویستی بەهیچ نەبوو، دوو ڕۆژ لە هەولێر ماینەوە ئینجا گەڕاینەوە، ناوە ناوە دەچووم سەرم لە باوکم دەدا لە کاولۆك زۆر جار لەگەڵ چەکدارەکان دەکەوتمە گفتوگۆ، ئەو چەکدارانەی چەکیان پێ بوو زۆربەیان پەروەردە کراوی حزبی شیوعی بوون، عزەتیش یەکێك بوو لەوان، بەلام دیار بوو بەشی زۆریان لە عزەت دڵ ڕەنجاو بوونو نارازی بوون وە لە هەولێستەکانی ناوبراو بە پەرۆش بوون، بەلام لەبەر ئەوەی هەستم کردبوو کە عزەت بە ئامۆژگاریەکانی من پەست ببوو پێم خۆش نەبوو زیاتر لەگەلی بدوێم لەم بارەیەوە. بێ گومان باوکم ئاگای لە دڵ ڕەنجانی چەکدارەکان نەبوو ئەوانیش شەرمیان دەکرد بە باوکم بلێن.

لە کۆبوونەوەیەکی لیژنەی قەزای ڕواندزی حزبی شیوعیدا، یەکێك لە ئەندامەکانی لیژنە مامۆستا(محمد علی) گازەندەی لە چەکدارەکانی عزەت کرد کە بە قسەی (شمس الدین بەگ) هەلیان کوتاوەتە سەر پیاوێکی ڕواندزی، بێ گومان ئەوکاتەش من لێپرسراوی قەزا بووم. ناچار بووم بۆ ئەوەی

ئەو دەنگە ناسازە پەرە نەسێنیٚو بلاٚو نەبێتەوە لەو بارەیەوە لەگەڵ (عزیزی ئامۆزامــانو حمــدامینیمام فقیٚ)، باسی ئەو گیرو گرفتەم کردو بۆم دیار کردن ئــەو نارِەزاییــەی کۆمــەلاٚنی خــەڵك دەبێتــە هــۆی تێکدانی ئەو هەموو ناوبانگەی هەمانەو پێشێل کردنی تەواوی ئــەو ســەرکەوتنانەی کــە بەدەســتەوە هاتوون، ئەوە لەلایەك لەلایەکی ترەوە دەبێتە ئاڵۆزیو تێکدانی ریزەکــانی چــەکدارەکان، بــیٚ گومــان ئەوەش شکانە بۆ ئەو ڕێزەی هەمانە لەناو کۆمەڵگا. عزیزو حمدامین، ئــەوانیش ڕوێکــی چــەکدارەکان بوون بەڵێنیاندا لەگەڵ عزەت دابنیشن، لەم ڕووەوە بکەونــە بــاسو لێکۆڵینــەوە لەگــەڵی. ئەوکاتــەش ڕۆژگار ڕو لە نارِێکیو ئاڵۆزی بوو ڕۆژ بەڕۆژ وەزع بەرەو خراپی دەڕۆیشــتو چــاوەڕوانی مەترســی لــیٚ دەکرا دیاربوو کارمەندانی حکومەت زۆربەی زۆریان ڕوو لە خراپەکاریو دژی دەسەلاٚتی (عبــدالکریم) بوونو بەئاشکرا پشتی پیاو خراپانیان دەگرت، بەشێوەیەکی تایبەت تێکدەرەکان هانــدەربوون لــە دژی شیوعیەکانو جولاٚنەوە پێشکەوتن خوازیەکەی شۆڕشی چــواردەی گەلاوێــژ، لەوکاتــەش زۆربــەی زۆری جەماوەر پاڵ پشتو لایەنگری شیوعیەکان بوون، لەو دەمانەشدا لە ڕواندز پڕو پاگەندەیەکی پڕو پوچو نارِێك بلاٚو کرایەوە بەناوی پارتی گوایا ڕواندز دەگرنو شیوعیەکان نایەڵنو ژنەکانیان دابــەش دەکــەن لەگەڵ کۆمەڵێك قسەی بیٚ ڕێزو ناوێچوییو نالیٚوەشاوە. بیٚ گومان شیوعیەکانیش بــەو پــڕو پاگەنــدە ئاڵۆز بوو بوون بۆ بەرگری لە خۆیان هیچ کەس لە ماڵی خۆی نەدەخەوت، زۆر بە وشیاری نۆبەتیان لە خۆیان دەگرت بەتایبەتی شەوان بەگشتی لەماڵەکانیان دەردەکــەوتنو دەڕۆیشــتنە شــوێنێکی نادیــارو لەبۆسە دادەنیشتن ماوەیەکی درێژ بەوشــێوەیە دەژیــان تــا کودەتــا پوچــەڵەکەی 14ی ڕەمــەزانی ڕەش ڕوویدا.

بـــەشـــی نـــۆیـــەم

تێکچونی حکومەتەکەی عبدالکریم قاسم لە 14/ ی ڕەمەزانی 1963

ئەو تێکچونە چاوەڕوان کـراو بـوو لەبـەر ئـەوەی (عبـدالکریم) خـۆی ڕێگـا خۆشـکەر بـوو کـە هەڵگەڕانەوەیەکی دژ بە دەسەلآتی شۆڕشی 14ی تەمووز ڕووبدات، ئـەو شۆڕشـەی گـەلو نیشـتمانی ئازاد کردو گورزێکی کاریگەریشی لە(ئیمپریالیزم)وەشاند ، هەر لەبەر ئەوەش دوژمنانی ئەو شۆڕشە بێ وەستان کەوتنە هەوڵدانو پلان دارێشتن بۆ نـەمانی، لـە ئەنجامـدا لـە ڕێگـای پلانـی دارێـژراوو نۆکەران توانیان بڕۆنە ژێر باڵی (عبدالکریم) بۆ ڕوو گۆڕینی، ناوبراویش کەسایەتیەکی سەربازی بـوو توانیان ڕێگای پێ بگۆرن، داخ لـە دلآنـی دژ بـە ئـازادیو دیموکراتیـەت یـەکیان گرتـەوەو هـەموو توانایەکیان خستە گەڕ بۆ لێدانو لەناو بردنی ئەو شۆڕشەی عێراقو گەلانی عێراقـی ئـازاد کردبـوو، دانی بەهاوبەشی کوردو عەرەب نا، بێگومان ئەو خاڵەی دان نان بە مافی کورد لە عێراق بـارێکی زۆر گران بووکە کەوتبوە سەرشانی کۆنەپەرستو شـۆڤینیە عەرەبـەکان لەبـەر ئـەوەی دوژمنـانی کـورد هەرچی توانایەکی هەیان بوو خستیانە گەڕ لە پێناو نەمانی ئەو خاڵـە گرنگـەی کـە شـۆڕش دیـاری کردبوو بۆ کورد لە دەستوری کاتی دا. ڕێگـادان بـە دوژمنـانی ئـازادیو دیموکراتیـەتو بونیـان بـە کارمـەندو کارگێری دەوڵەت ئەنجامی لە ناوچونی شـۆڕشو دەسـتکەوتەکانی بـوو، دوژمنـانی گـەلو نیشتمان بێ وەسـتان لـە هەوڵـدا بـوون بـۆ نەهێشـتنی ئـازادیو لێـدانی ئـازادیخوازانو یاسـاکانی شۆڕشی14ی تەموزی پێشکەوتنخوازی (1958) ئەوە بوو دوژمنانی گەلو نیشـتمان بـە یارمـەتیو پیشتیوانی ئاغاکانیان لە(8ی شوباتی1963)و ڕێکەوتی 14ی ڕەمەزانی هـەمان سـاڵ دا دەسـتیان وەشاندو دەسەلآتی(عبدالکریم قاسم) یان لاداو بەعس بوو بە خاوەن دەسەلآت.

بەرەبەیانی (8 شوباتی1963) وەك گشت ڕۆژانی پێشوو ڕۆیشتمە دوکان هیچ دەنگێك نەبوو، جیا لە ڕۆژانی پێشوو ڕادیۆشم لەگەڵ خۆم نەبرد بۆ دوکان، خەریکی کار بووم کاتێـك هەرئەوەنـدەم زانـی دایکی شادومان داوای منی کردبوو لە کاتێك لە دوکان دەرکەوتم بینیم لە پەنا پـەرژین ڕاوەسـتا بـوو زۆریش پەشۆکا بوو بەو شێوایە بانگی کردمو گوتی: (وەرە نزیك پەرژین)کـە لێـی نزیـك کەوتمـەوە گوتی: (زوو وەرە لە بەغدا شتێك ڕویداوە گوێ لە ڕادیۆ بگرە ئەوە هەر هاوار هاوار دەکـات مـن تێـی ناگەم زوو وەرە بزانە چیە؟ ئاخۆ چی ڕویداوە؟)کە ڕۆیشتمەوە گوێم لە ڕادیۆ گرت کاتژمێر دەوری نـۆی بەیانی بوو کە لە ڕادیۆ گوێم لەهەواڵی تێکچونی حکومەتی(قاسم)بوو، دیار بوو کار لـە کـار تـرازا بوو بەپەلە ڕۆیشتم دوکانەکەم داخست لەودەمەش دیار بوو لە شەقەمەکان ئینزباتەکانی سوپا خەریك بون سەربازیان ڕەوانەی سەربازگەی حامیە دەکردنەوەو زۆریش ئاڵۆز بوون. دوای ئـەوەی بـۆم دەرکـەوت

دەستەی ئینقلابەکە کۆمەڵێکی گومان لیکراون زۆر بە پەلە ناردم بە دوای هاوڕێیانی(مەکتەبە)، ڕێکخراوی حزبی شیوعی ئەوکاتە من بەرپرسی قەزای ڕواندز بووم، بۆ ئەوەی زوو کۆبونەوەیەك بکەین بۆ دیاریکردنی ڕێگایەك، بەشدار بوانی کۆبونەوەکە ئەمانە بوون: (مامۆستا محمد علی، مامۆستا ئەحمەد شێخۆ، خلیل سولڵتان مێرگەسۆری، زرار دەرگەلەیی) لە کۆبوەنەوەکە چەند بڕیارێکماندا گرنگترینیان ئەوە بوو من(قادر عبدالله) ببینم، ناوبراو بەرپرسی سوپایەکان بوو بۆ ئەوەی بڕوات پەیوەندیان پێوە بکات بۆ دەست بەسەر سوپادا گرتن بۆ بەدەست هێنانی چەك‌و تەقەمەنی‌و کەلوپەلی پێویست، زۆر بە دوای (قادر عبدالله)دا گەڕام ناوبراو ڕۆیشتبوەوە هەولێرو نەدۆزرایەوە، دوای ئەوە کەوتمە هەوڵدان چۆن بتوانم پەیوەندی بە هاوڕێیانی سەربازگەکەوە بکەم، بۆ ئەو مەبەستە چوومە کاولۆك بە هۆی (وسو جرجیس) توانیم (مام خدر) کە ناسراو بوو (خدره کدوله) بدۆزمەوە، ناوبراو لە کارەبای سەربازگەی حامیە کارمەند بوو، بەڵکو لە ڕێگای ئەوەوە دەستمان بگاتە یەکێك لە ئەفسەرە هاوڕێکانمان، (مام خدر) وەك هاوڕێیەکی دڵسۆز هەوڵیداو نائب زابت (شوکرانی) بۆ دۆزیمەوە، لەگەڵ ناوبراو دانیشتم ئەوەی شایانی باسە نائب زابت (شوکران) شیوعیەکی هەست بەرزی زیاد لە پێویست دڵپاك‌و چاونەترس بوو، بە هۆی ئەوەوە گەیشتمە(ڕەئیس اول) یانی ڕائد، گوایا لێپرسراوی شیوعیەکانی ناوسەربازگەکە بوو کە ناوی(مهدی) بوو، ئەوەندەی بلێی ترسنۆك‌و بێ دەسەڵات بوو کاتێك پێم گوت: (من بەرپرسی قەزام‌و ئەو هاوڕێیەی پەیوەندی بە ئێوەوە هەیە لێرە نیەو بۆ ئەوەی باوەڕ بکەیت کەمن لێپرسراوی قەزام ئەوە ئەو نوسینەن کە بۆ ئێوە هاتوون چەند ڕۆژە لای من ماونەتەوە، قادر نەهاتووە بۆتان بهێنێ ئێستا لێرە نیەو وەزعیش ئاڵۆزە من هاتووم بەڵکو هاوکاریمان بکەن بە یارمەتی ئێوە بێین دەست بەسەر سەربازگەکەدا بگرین ئەم شەو)، کە ئەوقسانەم پێ گوت ئەو پیاوە ئەوەندەی نەمابوو دڵی لە لێدان بوەستێ‌و دەیگوت، (دەبێ هەرئێستا لێرە دەرکەوی‌و لێرە نەمێنی، چۆن دەبێ ئێوە بێن بۆ ناو سەربازگەکە؟! داوات لێ دەکەم بێ دواکەوتن بڕۆیت من تۆ ناناسم با ئەوەی پەیوەندی بە ئێمەوە هەیە ئەو خۆی بێت لەگەڵم بدوێت). بە هیچ جۆرێ ڕازی نەبوو لەگەڵی ڕێککەوین، کەزانیم چارنیە گەڕامەوە ڕواندز ئەوە ئەنجامی باوەڕ پێکراوی حزبی شیوعیە گوایا بە هیوا بووین هەرکاتێ حزب پێویستی پێ هەبوون هێزێکی ئامادەی پاڵپشتی حزبەو جێگای باوەڕن، کەچی ئەوە بوو هەڵوێستی ئەو هێزەی کە دەبوایە پاڵپشتی حزب بێت لەوکاتەدا.

ئێوارەی هەمان ڕۆژ بەیانی ژمارە سێزدە بڵاوکرایەوە بۆ لێدان‌و لە ناوبردنی شیوعیەکان، لەوکاتەوە لەسەر هەر شیوعیەك پێویست بوو کە بتوانێ خۆی دەرباز بکات، هەر لەگەڵ بڵاوبونەوەی بەیانەکە دوژمنانی دیموکراتی‌و پێشکەوتنخوازی کەوتنە دوای شیوعیەکان‌و ڕاویان نان بە تایبەتی

ئەوانەی ناسراو بوون، هەر زوو ئەوەی دەستیان کەوت ڕاپێچی بەندیخانە کران، پۆلیس بێ وەستان دەگەڕان بەدوای شیوعیەکان لە کاتێکا من لە دوکانی (محمدی حاجی برایم) بووم دیتم کە (خورشید ڕەشۆی) باش چاوەش منی دیتو زوو بە (عوبێدی) مەئمور مەرکەزی گوت (ئەوەتا زرار لەو دوکانەیە)، تا ئەوان لە ئۆتۆمبێل دابەزین من دەرکەوتم ئەوەی ڕاستی بێت محمد زۆر مەردانە گوتی: (بڕۆ ماڵی ئێمە تا شەودادێت). بەڵام یەکسەر بە کۆڵانێکدا ڕۆیشتمو خەبەرم بۆ ماڵێ ناردو زۆری پێ نەچوو (عبداللە قادر ماشکانی)، کە لاوێکی تازە پێ گەیشتوو بوو گەیشتەلامو تفەنگێکی بۆ هێنام خۆشی چەکدار بوو لەگەڵ ئەوەی شەو داهات لە ڕواندز دەرکەوتین، چونکە دەبوایە ئەم شەوە هەر لەڕواندز دەرکەوتباین لەبەرئەوەی بە نیاز بوون پشکنینی زۆر ووردی ماڵە شیوعیەکان بکەن، ئەوەی زاندرابوو بڕیاری گرتنی من دەرچوبوو بە شێوەیەکی تایبەت بە زیندویی یان بەمردویی دەستگیر بکرێو بدرێتە دەست سوپا، ئەوە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە هەر لەزووەوە لەلایەن مەلامستەفا شەوە بە تاوانبار داندرابوم کە هەر لە سۆڤیەت بووین، دەبێ لەوکاتە ناسكو دژوارەدا هەڵوێست چی بێت؟ ڕوو لەکام لا بکەم باشە؟ من لە نێوان دوو دەسەڵاتدار فیرار بوومو خۆم پەنا داوە هەریەکەی لەو دوو دەسەڵات دارە بمگرن بێشك دەمکوژن. تەنها لەبەرئەوەی شیوعی بوم.

کاتێك شەو لە ڕواندز دەرکەوتین بە گوندی (کانیەقوڕ)دا ڕۆیشتین بەرەو دۆڵی (ئاکۆیان) لە نزیك (کێلی بەکون) پەڕینەوە بەری هەندرێنو بە کۆسپەکانی (دەروك)دا سەرکەوتینو لە شوێنێك دانیشتین لەگەڵ (عبدالله) کەوتمە قسە، دەمزانی ناوبراو شەڕو گێچەڵی نەدیووە کەمێك هەڵم سەنگاند هەر بۆ ئەوەی ئەگەر هاتوو توشی بەسەرهاتێك بووین ئاخۆ دەتوانێ دەست بکاتەوە، لە ئەنجامی گفتوگۆ بۆم دەرکەوت ئازایەتی پێوە دیاربوو، نەدەترسا پیاوی ڕۆژی تەنگانە بوو، شەو ڕۆیشتینە ئەشکەوتێك پێیان دەگوت (ئەشکەوتە بزن) هەرچۆنێك بوو ئەو شەوەمان بەسەر برد، بەڕۆژیش خۆمان لە پەنایەك بوارد، بۆ شەوی دووەم خۆمان لە کاولۆك نزیك کردەوە ئەگەرچی ماڵی باوکم زۆر نزیك بوو لە سەربازگەی (حامیە) بەهەر جۆرێك بوو خەبەرم بۆ بەڕێ کردن کەوا من لە بناری هەندرێنم شوێنی خۆم بۆ دەست نیشان کردن، شەو بە درەنگەوە (عزەت)ی برام خۆی هاتەلام گوتی: (وەرەوە ماڵی ئێمە من دەڕۆمە هەولێر بۆلای متەسەریف، بەدرەدین بۆ ئەوەی ناوبراو چارەیەك بدۆزێتەوە)، عزەت لە قسەکانی گوتی: (وادیارە حکومەتە تازەکەی بەعس خەریکە لەگەڵ بزاڤی دەرەوە ڕێك بکەوێت لە بروسکەی صالح یوسفی دا بەدیار دەکەوێ دەبێ پێشان پەیوەندیەکیان بەیەکەوە هەبوبێ بۆ ڕوخاندنی دەسەڵاتی عبدالکریم قاسم)، لە دوای قسەکانی عزەت درەنگی شەو ڕۆیشتمەوە ماڵی باوکم لە کاولۆك لەوێ بەنهێنی مامەوە، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو پشتم بە چەکدارەکانی باوکم بە هێز بوو بەشی زۆریان

پشتگیری منیان دەکرد، ئەو ماوەیەی لەویٚ مامەوە زۆر ئاگام لە خۆم بوو، هیچ شەویٚك خۆم نەدەکردەوە بەڵکو بەشی زۆری شەو لەگەڵ نۆبەتدارەکان دەمامەوە لە دوای دوو ڕۆژ (حەمەدی عولاٚی خۆشکانیو ڕەزاقی حمدە بۆریگەلاٚلی) هاتنە ماڵی باوکم لە ترسی گرتن ڕایان کردبوو ئەوانیش فەرمانی گرتنیان دەرچوو بوو. بەو شەوە بە نهیٚنی لەویٚ ماینەوە ڕۆژانە چاودیٚری ڕوداوەکانمان دەکرد، دەمانزانی چی هەیەو چی ڕوو دەدا، ئەوەی جیٚگای دڵخۆشیم بوو لە ڕیٚگای چەکدارەکانی باوکم توانیم پەیوەندی بەو هاوڕیٚیانەی نەگیرابوونو نەش ڕۆیشتبونە دەرەوە ببەستم بەم شیٚوەیە ووردە ووردەو لە سەرخۆ لە ڕیٚگای ئەوانەوە تواندرا کەمیٚك خۆمان ڕیٚك بخەینەوەو پچڕاوەکان بگەیینینەوە یەکتریو لە نویٚوە دەست بەکار بین بۆ ڕیٚکخستنەوەی ڕیٚکخراوو ئەوەی بتوانین لەم کاتەدا یارمەتی ئەوانە بدەین کە ڕۆیشتونەتە دەرەوە، ئەوەی زاندرا سەرەتا کۆمەڵیٚك هاوڕیٚ خۆیان شاردبۆوە سەیری هەڵویٚستی حکومەتە تازەکەی بەعسو جولاٚنەوەی چەکداری کوردیان دەکرد، ئەویش ئەوەی بەدیار کەوت لەیازدەی مانگ بڕیاریٚك دەرچوو شەڕ بوەستیٚ لە نیٚوان حکومەتە تازەکەی بەعسو چەکدارەکانی دەرەوە، لەگەڵ بلاٚوبونەوەی بڕیاری وەستانی شەڕ بوو بە بەزمو شادی، بەلاٚم ئەوەی جیٚگای نیگەرانی بوو ئەوانەی داخ لە دڵ بوون لە شیوعیەکان وایان دەزانی بە وەستانی شەڕ کۆتایی بە کیٚشەی کورد هاتو ئەوانیش بە ئاوات گەیشتن بۆ لیٚدانو لە ناوبردنی شیوعیەکان.

لەسەرەتای ئینقلابە گومان لیٚکراوەکە هەندیٚ برادەران دەرکەوتن لە ڕواندز لە گوندی (کەرەك) کۆبونەوە هەندیٚکیش لەملاو ئەولا خۆیان پەنادابوو بە نهیٚنی، بەلاٚم ئەوەی جیٚگای ڕەزامەندی بوو لەوکاتە تەنگانەی شیوعیەکان تیٚی کەوتبوون بروسکەیەکی مەلامستەفا بۆ (مقدم عزیزئاکرەیی) لیٚپرسراوی هیٚزە چەکدارەکانی پارتی لە ناوچەی باڵەکایەتیو ڕواندز هاتبوو بۆ ئەوەی ئەو شیوعیانەی ڕادەکەنو دەردەکەون وەربگیریٚنو بپاریٚزریٚن، لە دوای ئەو ڕاسپاردەیە ڕیٚگا کراوە بۆ ئەو کەسانەی مەترسیان لەسەرهەبوو بڕۆنە دەرەوە، ئەوە بوو لە نزیك شاری ڕواندز لە گوندی(کەرەك) بنکەیەکی شیوعیە ڕاکردوەکان کرایەوە کۆمەڵیٚکی زۆر لە شیوعیە ڕاکردوەکانو دۆستانی حزبی تیٚدا کۆببونەوە.

هەستی پاکیو ناپاکی لە ڕیٚڕەو بەدیار دەکەویٚ: ئەوەی لەسەرەوە نوسراوە سەرەتای ڕیٚڕەوە لە ڕۆژانی ئاڵۆزیو تەنگانەدا لە سەرەتای دانانی بنکەی شیوعیە ڕاکردوەکان لە کەرەك، ئەوان پیٚویستیان بە خۆراكو هەندیٚ پیٚویستی تر هەبوو بۆیان دابین بکریٚت بۆ ئەو مەبەستە ناچار کەوتینە جولاٚنەوە بۆ کۆکردنەوەی خۆراكوکەلوپەلە پیٚویستیەکان بەو نیازە ڕوومان کردە کۆمەلاٚنی خەڵكو دۆستو لایەنگرانی حزب بۆ یارمەتی دانی ئەو دەربەدەرانەی ڕایان کردبوو لەدەستی زوڵم. زۆر لە ئەندامانو لایەنگرانی گیرابوون لە ئەندامانی قەزاش (مامۆستا ئەحمەد شیٚخۆو مامۆستا محمد علی) گیرابوون

له بەندیخانەی ڕواندز بوون، لە بارەی یارمەتی دانی هاوڕێیانی دەرەوە مانگی یەکەم توانیمان یارمەتیەکی باش لە چەکدارەکانی باوکم وەرگرین، دیاربوو سی دینار کۆکرابوەوە ئەو بڕە پارەمان بۆ ڕەوانەکردن، هەروەها بەشێکی باش خواردەمەنی کۆکرابوەوە لەلایەن ڕێکخراوەکانی شارەوە بە تایبەتی ڕێکخراوی ئافرەتان ئەویشمان بۆ ڕەوانە کردن. ئەوەی شایانی باسە مانەوەی من لە ماڵی باوکم زۆر سوود بەخش بوو لە دوو ڕووەوە: یەکەم، توانیم پەیوەندی بە ڕێکخراوە پچراوەکان بکەم ئەوانەی مابوون بەنهێنی بیان بینمو لە نوێوە بکەوینەوە کارکردنو جوڵانەوە لە ناو جەماوەری لێدراودا.

دووەوم، پاراستنی من لەوێ وەك بنکەیەکی گرنگ بوو بۆ ڕاپەڕاندنی کارەگرنگەکانی حزب لەوێ زۆر کەس دەهاتنەلام، بەلاّم ئەوەی هەستم دەکرد ئەو هاتووچۆیەی ئەو خەڵکە بۆلای من باوکمو عزەتی برامی دڵتەنگ کردبوو، بەلاّم لەگەڵ ئەوەشدا دەنگیان نەدەکرد، پاش ماوەیەك وای لێهات باوکم بەدەنگ بێتو ڕۆژێك پێی گوتم: (ئاگادار بە ئەوەندە هاتووچۆیە مەترسی بە دواوەیە،دەترسم خەڵکانی ناپاك توشی زیانو بەلاّیەکمان بکەن)! بەگوێرەی ئەو هەواڵەی پێم گەیشتبوو دەبوایە زۆر وریای خۆم بم لەبەرئەوەی ئاگادار کرابووم سوپاییەکان هەرکاتێ بۆیان ڕێك بکەوێت لەسەرم بازنادەنو دەمگرن کە گیرام موتەسەریف هیچی پێ ناکرێ لەگەڵ عەسکەریەکان لەبەر ئەوە، شەوانیش بە وشیاری زۆر ئاگاداری خۆم دەبووم، هەردەم ئامادە بوم بۆ ڕاپەرینو دەست کردنەوە، لەبەرئەوەی بیرم لەوە دەکردەوە، ئەگەر نیازی وایان هەبێت بێن بۆ گرتنم نابێ بە ئاسانی بیان کەومە دەست، وا ڕێك کەوت شەوێك نۆبەتدارەکان زۆر بە ئالۆزی پێیان ڕاگەیاندم کەوا عەسکەریەکان دیارە بە نیازن دێن بۆ قوتابخانە، ئەو شوێنەی ماڵی باوکمی تێدا بوو، کاتێك سەیرم کرد دیار بوو چەند ئۆتۆمبێلێکی سوپای پڕ لە سەرباز گەیشتنە ناو گۆڕستانی کاولۆك، یەکسەر دەرکەوتمو زوو خۆم گەیاندە گردە بەرزەکەی پشتی قوتابخانە لەگەڵ هەستانی من (ئەحمەدی عولاو ڕەزاق)یش هەستا بوون، بەلاّم ئەوان لەکاتی دەرکەوتنیان(ئەحمەد) فیشەك دانی بەجێ مابوو، ئەوان هەر ئەوەندەیان پێکرابوو کەلوپەلەکانیان خستبوە باوەشیانو ڕایان دەکرد، لە ڕێگا خەریکی خۆپێچانەوە بوون تا ئەوان هاتن من لەمێژ بوو سەرکەوتبومە سەربەرزاییەکەو لە ناو سەنگەرێکی سوپا خۆم قایم کردبوو، بەدرەنگەوە ئەوانیش هەوراز دەهاتن، بەلاّم چۆن هاتنێك هەر بە غاردان دەهاتن. بائەوەش لەبیر نەکەین پێش ئەوە ئەوان بگەنە لام دووسێ کەسی تریش لەکاولۆك ئەوانەی لەخۆیان دەترسان زۆر بەگورجی بەسەرکەوتنە سەرگردەکەو هاتنە لام یەکێك لەوان (ووسوی جرجیس) بوو لە ناو سەنگەرەکە هاتە تەنیشتم لەوێ خۆمان قایم کردو ئەوجا ئەحمەدو ڕەزاق گەیشتن، لەوێ خۆمان بوارد تا تەواو بوە ڕۆژ کاتێك سەیرمان کرد باوکمیان بانگ کردو ڕۆیشتە خوارەوە بۆ سەر گۆڕستانەکە بۆلای ئەفسەرەکان، بەلاّم زۆر

دوانەکەوت لە دوای گەڕانەوەی بۆ قوتابخانە زۆری نەخایاند دیاربوو پیاوەکـان بەسـەرکەوتنە سـەربانو دەستیان کرد بە یاری (کەلایانە)، دیار بوو کە هـیچ نـەبوو زۆری پـێ نەچـوو سـەربازەکان هەسـتان ڕۆیشتن بۆلای ئۆتۆمبێلەکانو ڕۆیشتن، بەدرەنگـەوە ئێمـەش گەڕاینـەوە وەك بەدیارکـەوت بـەو نیـازە هاتبوون کاولۆك بپشکنن، بەڵام باوکم پێـی گوتبـوون: (ئەوانـەی ئێـوە بـە دوایانـدا دەگـەڕێن لێـرە نەماونو لەشاخن). ئەوەی ڕاستی بێت ئەوکاتانـە بـۆ مـن زۆر نـاخۆش بـوون لەبـەر ئـەوەی هـەردەم چاوەڕوانی ئەوە بووم بێن بۆ گرتنم، دەمزانی کۆمـەڵێك لە هاوڕێیانی کـاولۆك ئەوانـەی دەرکـەوتون وا لە(ئەشکەفتە بزنەن)و خۆیان حەشارداوە، وارێـك کـەوت شـەوێکی تاریكوتـەڕو بارانـاوی ڕۆیشـتمە (ئەشکەفتەبزنە) لە بناری هەندرێن، بۆلای هاوڕێیانی کاولۆك، (خدر کاکیلو حـاجی جـرجیس) یـان لەگەڵ بوو ئەو دوانە لەلایەك هاوڕێم بوونو لەلایەکی تریشەوە خۆشەویستی شەخسیم بوون، بەڕاسـتی بۆ ئەوە چووبوم نەگەڕێمەوە، بەڵام کاتێك گەیشتمە ئەوێ زۆری پێ نەچوو(حاجی حسن) ئاغاش پەیـدا بوو دیار بوو چووبوە (کەرەك) لای ئەوانی تر تا درەنگی شەو لەوێ لەگەڵ ئەوان دانیشتم لە قسەکانمان ڕووبەڕووی کۆمـەڵێك خاڵ بووین کە شایانی لێکۆڵینەوە بوونو بەوردی لێ ی دواین، دەربارەی مانەوەی من لای ئەوان گەیشتینە ئەو ئەنجامە پێویست بوو من بگەڕێمەوە ماڵی باوکم لەوێ بمێنم سوود بەخش ترە لەوەی لای ئەوان بم، ئەوە لەلایەك لەلایەکی ترەوە بیرمان لەوەکردەوە دوور نیە چـەکدارەکانی دەرەوە بزانن من لە دەرەوەم بێن بەدوامداو توشی کارێکی نارێکی لابەلا ببین بۆیە گەڕانەوەم پەسندکرا.

بۆمان بەدیارکەوت ئەو بـیر بۆچـونەی ئێمـە ڕاسـت دەرچـوولە دوای گەڕانـەوەی مـن بـە دوو ڕۆژ چەکدارەکانی (ملازم تاهیری علی بەگ) هاتبونە لای هاوڕێیان، پرسیاری منیان کردبوو یـەکێك لـە چەکدارەکان(پاشا کاولۆکی) بوو بە نهێنی بە حاجی جرجیسی گوتبوو: (بـە زراری بڵـێ ئاگـاداریخۆی بێت، لێرە هەوڵ دەدەن بۆ لە ناوبردنی). هەرئەوکاتەش بەوانیان گوتبوو، ئێوەش بڕۆن لێرەو نـابێ لـەو ئەشکەفتە بمێنن، بڕۆنە بنکەی (کەرەك). لەو کاتە پڕ لە تەنگوچەڵەمەیە نامەیەکی مەحەلی هـەولێرم پێ گەیشت داوایان کردبوو کە پەیوەندی بە بەرپرسی پێشمەرگەکانی باڵەكو ڕواندز بکەین بۆ ئەوەی مەرامو خواستی حزبی شیوعیان پێ ڕابگەیەنینو، ئەگەر هاتوو ناخۆشی لە نێوان شۆڕشگێرانی کوردو حکومەتی بەعس پەیدا بوو، ڕێگا بە شیوعیەکان بدرێ بەشداری لەگـەڵ چـەکدارەکانی جولاْنەوەکـە بکەن بە پێی توانایان لە ڕوو بەڕوو بونەوەی دەست درێژیکەران.

ئەوە بوو لەگەڵ عزەت کەوتمە دوان، بەڵکو بتوانین بە نهێنی پەیوەندی بە (مقدم عزیز) بکەین بـۆ ئەوەی چاومان پێی بکەوێت، لـەم بـوارەدا هەوڵـدرا لـەدوای ڕەزامەنـدی (مقـدم عزیـز) لـە کـاتی دیاریکراودا لەگەڵ عزەت ڕۆیشتینە گوندی (بنەکاول) لە داوێنی کێوی هەندرێن لـە ڕووی (دۆڵاکـۆ)

بۆ دیدەنی (مقدم عزیزو حمیدحسێن مەلا سیدەکەیی‌و ئەحمەد سەعید سپینداری)، دانیشتین لەو دانیشتنە زۆر بە وردی باسی داهاتومان خستە بەرباس‌و لێکۆڵینەوەو گەیشتینە ئەو باوەڕەی شەڕ دەست پێدەکاتەوە، باس لەهەڵوێستی ئێمەکراو بەڵێن ئەوە بوو هەرکاتێ دەست بەشەڕ کرایەوە ئێمە بڕۆینە دەرەوە، ئەوەی دیار بوو عزەت لەسەر داوای مقدم عزیز گوتی: (من دێمە دەرەوە لەو کاتەی ئێوە دەستتان بەشەڕ کردەوە لەگەڵ حکومەت، ئەوکاتە بێ مەرج ئامادەم بێمە ژێر فەرمانی سەرکردایەتی پارتی‌و بارزانی، بۆئەوەی خزمەتی ئەوشۆڕشە بکەم). لە دوای ئەو من کەوتمە قسەکردن لەگەڵ مقدم عزیزو یاوەرەکانی بەناوی نوێنەری حزبی شیوعی کەوتمە گفتوگۆ لەگەڵیان، لە سەرەتاوە داوام کرد بە جیا لەگەڵ مقدم عزیز بدوێم، ناوبراو ڕازی بوو، دوو بە دوو کەوتینە قسەکردن ئەو ڕاگەیاندنەی بۆمان هاتبوو پێم ڕاگەیاندو، دیارم کرد کە من ڕاسپێردراوی حزبم هاتووم لەگەڵتان بدوێم‌و هەڵوێستی حزبتان پێ ڕابگەیەنم، بە ئەمانەتەوە بیروڕای حزبم پێ ڕاگەیاندن‌و ئەو نامەی هاتبوو ناوەرۆکی نامەکەشم پێ ڕاگەیاندن. لەلایەکی ترەوە داوام کرد کە ئەو هاوڕێیانەی ئێستا لەدەرەوەن‌و لە گوندی (کەرەك) کۆمەن تەنگاو نەکرێن‌و توشی کێشە نەبن هەرکاتێ گلەییەکتان لێیان هەبوو ئاگادارمان بکەنەوە، ئێمە چارەسەری کێشەکان دەکەین، وە هەر بە هەمان شێوەش ئەو شیوعیانەی دێنە دەرەوە کۆسپیان نەخرێتە ڕێگا ئەوان وەك پاڵپشتێك دێنە ڕیزی پێشمەرگەی گیان فیدای کوردستان، مقدم عزیز ئەمەی زۆر پێ خۆش بوو بەڵێنیدا بە هاوکاری کردنمان‌و چەند پرسیارێکی ئاراستە کردم: (ئەگەر لەگەڵ حکومەت نەگەیشتینە ڕێککەوتن هەڵوێستی تۆ چی دەبێت؟) گوتم: (هەرکاتێ بۆم دەرکەوت ئێوە نەگەیشتونە ڕێك کەوتن ئەوکاتە دێمە دەرەوە،بەو مەرجەی ئەو چەکدارانەی لەگەڵم دان وەك هێزێکی تایبەت لە ژێر چاودێری خۆمدا بن‌و ئازاد بن‌و بەربەرەکانیان نەکرێت‌و بناسرێن کە شیوعین بەشداری لە شۆڕش دەکەن). دیسان پرسی: (ئەگەر هاتوو باوکت‌و عزەت نەهاتنە دەرەوە تۆ دەتوانی چی بکەیت‌و هەڵوێستت چی دەبێ)؟ گوتم: (من لەژێر فەرمانی حزبم حزبیش لەگەڵ ئەوەیە هەرکاتێ بوو بەشەڕ لەگەڵ هەڵگیرسانی شەڕ ئێمە لەدەرێین)هەستم کرد عزیز دڵخۆش بوو.

کاتێك تەواو بووین گەڕاینەوە لای عزەت‌و ئەوانی تر، مقدم عزیز بە عزەتی گوت: (خاڵ عزەت تۆ بفەرموو بگەڕێوەو با کاك زرار لەگەڵ یەك دوو چەکدار بمێننەوە، دەچینە لای شیوعیەکان لە کەرەك جێگایان باش نیە، بەڵکو شوێنێکی باشتریان بۆ دابین بکەین، ئەوێم پێ باش نیە نامەوێ لەوێ بن). هەرئەوکاتە عزەت گەڕایەوە بۆ کاولۆك من‌و ئەحمەدی عولاو دوو چەکداری تر لەگەڵ مقدم عزیزو یاوەرەکانی کە بریتی بوون لە(حمیدئەفندی‌و ئەحمەد سەعید) لە بنەکاول سەرەوژێر ڕۆیشتینە خوار بۆ کەرەك هەرلەوێ دەرکەوتین وورده وورده باران لێی داین تا گەیشتینە بارەگای شیوعی لە کەرەك،

بێگومان هەمومان زۆر باش تەڕ ببوین، ماوەیەك لەلایان دانیشتین، مقدم عزیز لەگەڵیان كەوتە قسەو گفتوگۆ باسی زۆر شت كرا، بێگومان لەگەڵ مقدم عزیز ڕێك كەتبوین بیان گوازێتەوە گوندە بچكۆلەكەی(لۆغان) ،بەلاّم هەرلە سەرەتاوە (مقدم عزیز) بە نیاز بوو بیان نێرێتە گوندی(بن مێرد) ، بەلاّم من بە پەسەندم نەزانی بنێردرێن بۆ گوندی ناوبراو، چونكە شوێنێكە لاپەڕگەیەو ڕێگای هاتووچۆش بۆ ئەوێ نا لەبار بوو، دەبوایە بەناو گوندی (فەقیان‌و ئاكۆیان) دا تێپەڕ بن، ئەو گوندانەش وا تێگەیەندرابون كە شیوعیەكان دوژمنی ئاینن، لەوانە بوو لەگەڵ خەڵكی نەزان‌و ساویلكە توشی كێشەی لابەلا بن، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو(مقدم عزیز) ڕایەكەی منی پەسەند كردو لەسەر ڕێكەوتنەكەی پێشان مانەوە. لەوماوە كورتەدا لەگەڵ هاوڕێیان (مام الیاس‌و ئیبراهیم عبدالله سێمان‌و حاجی حسن ئاغاو صدیق عولاّ ئاغاو خدر كاكیل)و ئەوانی تر دووام‌و داوام لێكردن لیژنەیەك ڕێك بخەن بۆ هەڵسوڕاندنی كارەكانیان‌و لە پەیوەندی بەردەوام بن لەگەڵ من‌و بۆ دابین كردنی پێویستیەكانتان دەست بەكار بن.

(مقدم عزیز) ئەوكاتە داوای لە هاوڕێیان كرد خۆیان كۆبكەنەوەو ئامادە بن هەر ئێستا لەگەڵ خۆمتان دەبەم بۆ لۆغان، ئێرەم پێ باش نیە مەترسی بەدواوە هەیە جێگەشتان بەرتەسكە، ئێمە لەوگفتوگۆیەدا بووین ئاگاداركراین كە لاوێكی تازە پێگەیشتوی شیوعی لە كاولۆك تفەنگی پۆلیسێكی ڕفاندوەو گەیشتۆتە ئێرە، كاتێك لاوەكە هاتە لامان بینیم كوڕی (سۆفی عالی مستەفا) یە كە تەمەنی چواردە ساڵ بوو، تفەنگی لە دەستی پۆلیسەكە ڕفاندبوو بەناو خەرەنددا هەلاّتبوو پۆلیسیش بە دوای كەوتبون، بەلاّم خۆشبەختانە بە سەلامەتی دەرچوو بوو،(مقدم عزیز) بەخێرهاتنێكی زۆر گەرمی لێ كرد، منیش لە دوای ئەو بە خێرهاتنم لێ كردو هەندێ فیشەكیشم پێدا، بەڵێنیشم پێدا ڕەختە فیشەكێكیشی بۆ بنێرم.

لەوێ (مقدم عزیز) هەستاو مالاّوایمان لەیەكتری كرد، ناوبراو بە هاوڕێیانی گوت: (كەلوپەلەكانتان هەڵگرن وەرن بۆ لۆغان لەوێ چاوەڕێتان دەبین)، ئەوەبوو بەرەو ئاكۆیان بەڕێ كەوتن، ئێمەش گەڕاینەوە بۆ كاولۆك، پێش ئەوەی یەكتر بەجێ بهێڵین مقدم عزیز گوتی: (خاڵ زرار تكایە سەریان لێ مەبڕە، منیش هەركاتێ هاتمە ئەوناوە سەریان لێ دەدەم، بە ملازم تاهیر دەڵێم ئاگاداریان بێت).

ئەوكات بە بناری هەندرێندا گەڕاینەوە كاولۆك، ئەوەی شایانی باسە هەرلەوكاتەی بە تەنیا لەگەڵ (مقدم عزیز) دانیشتم هەستم كرد كە عزەت ئاڵۆز بوو دیارەكی ئاشكرای پێوە دەبیندرا، ناوبراو پێش ئەوەی بڕۆین بۆلای مقدم عزیز وایدەزانی من داوای تایبەتیم هەیە، بەلاّم كاتێك دیتی بەچ شێوەیەك

لەگەڵ مقدم عزیز دەدوێم‌و قسەکانی من لەگەڵ عزیز دوور بوو لەو خەیاڵەی عزەت بیری لێ دەکردەوە، ئیتر هەرلەوکاتەوە زانی کەمن لە حزب دانابڕیم، بۆیە بەزۆر شێوە کەوتە بیرکەوتنەوە بۆ دۆزینەوەی هەر ڕێگایەك کە بتوانێ لە سەنگی من کەم بکاتەوە بۆ ئەو مەبەستەش پەنای بردە بەر زۆر شتی نالێوەشاوە، بەڵگەی زیندوم بەدەستەوەیە کە ئەو ڕاستیە ناشارنەوە ئەگەر لەبەر باوکمان نەبوایە لەوانە بوو زیاتر نەیەڵێ لەوێ بمێنم، بەلاّم دەیزانی کە من لەوێ بڕۆم ئەو تەنانەت دە چەکداریشی لەلا نامێنێ، ئەوە دەستی بەستبوو.

ئەوەی زاندرا هەر لە زووەوە حکومەتە ناپاکەکەی بەعس نیازی باش نەبوو لەگەڵ شۆڕشگێرانی کورد ،ئەویش بەوە بەدیارکەوت ئامر لیوای زارگەلی علی بەگ (عبدالرحمان تکریتی) هەندێك سەرۆك جاشی بانگ کردبوون‌و لە قسەکانی هەڕەشەو گوڕەشەی کردبوو گوتبوی: (شەڕ دەست پێ دەکاتەوە، بەلاّم ئەمجارە وەهایان لێ دەدەین هەموو خانوەکانیان بەسەردا دەڕوخێنین‌و کچەکانیان دابەشی سەر ئێوەو عەسکەریەکان دەکەین) زۆر قسەی ناشیرینی تریشی کردبوو، لە کۆتایی کۆبونەوەکەدا (کریم خان‌و عزەت‌و کوردۆ) جنێوێکیان بە خۆدابوو کە تفەنگ بۆ ئەو حکومەتە ناوێن ئەگەر شەڕ بووەوە، بەڵێ شەڕ دەست پێ کرایەوە ئەوەی بە دیارکەوت (کوردۆ وکریم خان) لە جاران زیاتر لێیان چوونە پێش‌و زیاتر بەر ئەمر بوون.

بنکەی شیوعیەکان لە گوندی(لۆغان) لە نزیك ئاکۆیان ببوە بنکەیەکی جەماوەری‌و کۆمەڵێکی زۆری شیوعی تێدا کۆببونەوە، ئێوارەیەك درەنگ (سەعید رزاق) یەکێك بوو لە شیوعیە چالاکەکان لەوانەی لە بنکەی لۆغان بوون، سەعید شیوعیەکی چالاك‌و زیرەك بوو ناوبراو باوك‌و دوو برای چەك هەڵگری سلێمان بەگ بوون، ناوبراو ڕاسپێردرابوو هاتە لام نامەیەکی بۆ هێنابووم داوایان کردبوو بڕۆمە(لۆغان) لە نامەکەدا نوسرابوو یەکێك لە هاوڕێیانی سەرەوە هاتووە دەیەوێ تۆ ببینێ بۆیە پێویستە بێیت، لەگەڵ سەعید ڕێك کەوتین کە بەیانی زوو بڕۆین، لەکاتی دیاریکراودا ڕۆیشتمە لۆغان دیاربوو (ئەسعەدی فاتمە سۆرێ) بوو هاتبوو دانیشتنێکی دوورو درێژمان ئەنجامدا لە دواییدا لەگەڵ ئەو لیژنەی لەوێ ڕێکخرا بوو دانیشتین، لە دانیشتنەکە کۆمەڵێك شت خرانە بەرباس‌و لێکۆڵینەوە لە دواییدا ئەسعەد داوای لێ کردن ئەگەر چیان هەبێت دەتوانن بیڵێن، کەس دەنگی نەکرد، هەر ئەوەندەم زانی(برایمی عولاّی سێمانی) ڕواندزی زۆر مەردانە وەك شیوعیەکی چاو قایمی دڵ پاکی بە جەرگ هات قسەو گوتی: (زۆر شەرمە خۆتان مات دەکەن، ئەوە هاوڕێ زرارە لە پێش ئێوە ئەوەی هەتانە ڕووبەڕوو لەگەڵی بدوێن ئەوەی لەمەودوا لە پاشە ملە جارێکی تر باسی هاوڕێ زرار بکات ئاشکرایە ترسنۆکەو شیوعی نیە بەڵکو بۆ خراپەکاری باسی دەکەن ئەگەر ڕاست دەکەن

بفەرمون شیوعیانە لەگەڵی بدوێن‌و ئەوەی لە دڵتانە بیڵێن). لە دوای قسەکانی برایم بێ دەنگی بوو، ئەسعەد بە قسە هات‌و گوتی: (برایان دەڵێن ئەشیایەکی زۆر کۆ دەکرێتەوە، کەچی زۆر کەم دەگاتە ئێرە!؟) گوتم: (ئەوەی کۆ دەکرێتەوە لیژنەیەکمان داناوە بۆ وەرگرتنی ئەو شتانەو بۆ ئێوەی ڕەوانە دەکەن، ئەو لیژنەیە بەپرسیارەو هیچ پەیوەندیەکی بەمنەوە نیە، هەر بگەڕێمەوە ئاگاداریان دەکەم بۆ ئەوەی لیستتان بۆ بنێرن‌و لە لیستەکە دیار بکرێت ئەو شتانەی بۆتان کۆکراوەتەو ڕەوانە کراوە).

دوای ئەوەی بۆم بەدیار کەوت (زرار عبداللەو حاجی حسن ئاغا) هەندێ لەوچەیان کردبوو هەر ئەوانیش هەردووکیان دەستیان لە پەنادانی ئەشیایەکان هەبوو، دەیان ویست شوێن بزری بکەن، بەلاّم زۆری پێ نەچوو کارە ناڕەوایەکەیان بە دیارکەوت شەرمەزاریان بۆ مایەوەو لە هەوڵە چەوتەکەیان سەرنەکەوتن. کاتێك گەڕاینەوە کاولۆك شەو درەنگ بوو پێیان گوتم: (شوکریە حمدامین دێوانە بە نهێنی گەیشتۆتە ماڵی باوکم، ناوبراو مامۆستا بوو لە هەولێر ڕای کردبوو بەدرەدینی متەسەڕیف فەرمانی دەرکردبوو دەبێ شوکریە بگیرێت چ بە زیندویی چ بە مردویی!).

(شوکریە)م بینی لەگەڵی دوام ڕازی بوو بڕواتە بنکەی شیوعیەکان، هەر ئەوشەوە بێ دواکەوتن بەرێمان کرد بۆ بنکەی لۆغان‌و بە سەلامەتی گەیشتە ئەوێ، ئەوەی جێگای باسە لەدوای گەڕانەوەی (ئەسعەدی فاتمە سۆرێ) زۆری پێ نەچوو (نەجمەدین مامۆ) بە نهێنی هاتە کاولۆك،شەو ڕۆیشتمە لای لەماڵی(خدرکاکیل) زیاتر لە سێ کاتژمێر دانیشتین، لەماوەی ئەو دانیشتنە درێژخایەنە زۆر بە وردی باسی ئەو ڕێڕەوەی ڕۆژانی ڕووداوە ڕەشەکەی(14ی ڕەمەزان) توشی بووین لە ڕواندزکرا، هەروەها باسی دەست‌و بردو ئەو هەوڵەی کە درابوو لە ڕۆژانی کودەتایە ڕەشەکەی بەعسدا کراو باسی هەڵوێستی هیچی ئەو ئەفسەرە ترسنۆکەی کە بەرپرسی حزب بوو لە حامیە بۆم گێڕایەوە کە بەچ شێوەیەك پەیوەندیم پێوەکرد ئەوجاش ڕازی نەبوو کە من چومەتە لای!.

بە گشتی دەربارەی دەربەدەرەکان‌و بە خێوکردنیان باس‌و لێکۆڵینەوەمان کرد، پەیوەندی بەستن لەگەڵ (مقدم عزیز)و هەڵوێستی ناوبراوو ڕێکەوتنی هەردولامان کە ئەوان کۆسپ نەخەنە ڕێگامان ئەوانەی دێنەدەر بە ئارەزوی خۆیان بێنە بارەگای شیوعی‌و کەس داوای چەکیان لێ نەکات بەنیازی چەك کردن تەوەرێکی تری باسەکەمان بوو. لەو باس‌و لێکۆڵینەوەیە بەدیارکەوت ئێمە باشتر بووین لە شوێنەکانی تر، لە دواییدا باسی هاتنی ئەسعەدم کردو ئەو شتانەی باسی لێکرابوون بۆ ئەویشم باس کردن بۆ ئەوەی بەجێگای خۆی ڕابگەیەنێ، ناوبراو گوایا دەبوایە بەپەلە ڕەزامەندی حزب وەربگرێ دەربارەی دەرکەوتنی من بۆ دەرەوە لەبەرئەوەی هەست بەمەترسی دەکرا نیازی عەسکەریەکان خراپ بوو هەموو هەوڵێکیان ئەوەبوو لە دەرفەتێك دەگەڕان بۆ دەستگیرکردنی من، بەلاّم من زۆر ووشیار بووم

لەبەرئەوەی لە سەرچاوەیەکی باوەڕ پێکراو ئاگادارکرابوم کە(عبدالرحمان تکریتی) ئامر لیوای زارگەلی علی بەگ گوتبوی: (ئەگەر هەلێکمان بۆ بڕەخسێت دەبێ زرار بگرین لەبەرئەوەی ئەو سەری مارە، بەلاّم جارێ کارمان پێیانە)! ئەو داواکاریانەی بە ئەسعەدم بەرێ کردبون هیچ وەلاّمێکی دیار نەبوو بۆیە بە (نەجمەدین)م گوت: (بەڕاستی دەزانم زوو حزب بڕیار بدات من بێمە دەرەوە).

کاتێك نجمەدین ئەمەی بیست هەر زوو گوتی: (هاورێ منیش لەگەڵ ئەوەم تۆ بێیتە دەرەوە بۆ ئەوەی هێزێکی پتەومان لێرە هەبێتو دەور بگێڕێتو پشتی پێ ببەسترێت، بەلاّم داوات لێ دەکەم سەبرت هەبێت من دەڕۆمەوە لە ماوەیەکی کورتدا دەگەڕێمەوەو بڕیاری حزبت بۆ وەردەگرم، هەوڵ دەدەم بەڵکو خۆشم بێم لێرە بمێنمەوە بەبەردەوامی). لەوکاتانەدا ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئاڵۆزیو پەشێوی زیاتر بەدیار دەکەوتو تا دەهات ناکۆکی لە نێوان ڕژێمی بەعسو شۆڕشگێڕانی کورد زیاتر دەبوو، بەعسیەکان بە ئاشکرا لە دژی پێشمەرگە قسەیان دەکردو بە بەردەوامیش جاشی نوێیان کورتان دەکردن ئەوەی دیاربوو ڕۆژگار بەرەو تەنگی دەڕۆیشت.

لەو دەمانەی گرژیو ئاڵۆزی هەردوولا ڕوو لە توندی بوو(عزەت) لە هەولێر گەڕایەوە ئەویش وای نیشاندا کە شەڕدەست پێ دەکاتەوە لەبەر ئەوەی بەعس بە داواکاریەکانی کورد ڕازی نیەو دەڵێن دەبێ پێشمەرگە چەك دابنێن!.

ناوبراو گوتی: (لەگەڕانەوەم حاجی مەلام لەگەڵ خۆم هێنا ماوەیەك بوو لە هەولێر خۆی حەشاردابوو نەیدەتوانی بێتەوە، لە خلیفان دابەزی لەوێوە ڕۆیشتەوە لۆغان). ئەو پەشێویو ئاڵۆزیەی نێوان هەردوولا وای دەگەیاند خۆیان کۆ دەکردەوە بۆ ڕووبەڕوو بونەوەیەکی تر، ئەوەبوو مقدم عزیز داوای کردبوو منو عزەت بچین چاومان پێی بکەوێت، لەسەر داوای ناوبراو شەوێك ڕۆیشتینە (بێشوك) درەنگی شەو گەیشتنە جێ، لەکاتی بەیەك گەیشتن مقدم عزیز واهەست دەکرا هاندرا بێت، وەك جاری پێشوو ڕووکراوە نەبوو پێ دەچوو زوویر بێت، لەکاتی قسەکردنیدا دەیویست بمان ترسێنێ بەهەڕەشەو توندی، بەلاّم هەزوو بەرپەرچی قسەکانم دایەوەو گوتم: (ئێمە بۆ ئەوە نەهاتووین بمان ترسێنی بەڕێگای هەڕەشەو توندوتیژی ناتوانن سوود لە ئێمە وەربگرن، تکایە بەو شێوەیە ڕوومان تێ نەکەن). کاتێك عزیز بینی ئێمە لە هەڵوێستی ئەو نیگەرانینو ڕووگرژیو زوویری بەهیچ ناچێت دیاربوو بەرەو سارد بونەوە پاشەکشەیکردو کەمێك وەستاو لە دواییدا گوتی: (باشە بۆ شیوعیەکان هاتوچۆی گوندەکان دەکەن بێ ئەوەی ئاگاداری کەس بکەن)؟ گوتم: (چۆن نابێت بچن بۆخۆیان کەلوپەلو پێویستیەکان ڕێك بخەن، ئەوانەی ماڵیان لە گوندەکانە بڕۆنەوە ماڵەکانیان، خۆبەند نەکراون! ئەگەر بەندیشن ئەوە شتێکی ترە!).

دیاربوو عزیز بێ دەنگ بوو کەچی (بێجان جندی) بە دەنگ هاتو وای خۆ نیشاندا کە ئەویش دەم ڕاستێکە دەستی کرد بەقسەی بێ کەلکو بەتاڵ زوو بێ دەنگم کردو پێم گوت: (تکایە تۆ قسە مەکە لەبەرئەوەی من تۆ باش دەناسم ئەگەر هەموو کەس مافی قسەکردنی هەبێت لەگەڵ ئێمە تۆ ئەو مافەت نیە، تۆ بۆ ئەوکەسانە بدوێ کەنەتناسنو نەزانن تۆ کێی!) ناوبراو زیاتر نەدواو بەشەرمەزاری بێ دەنگ بوو. لەوکاتەی هەستاین بگەڕێینەوە مقدم عزیز منی جیاکردەوەو گوتی: (خاڵ زرار تۆ عادز نەبی من لەبەر ئەوەی بەم شێوەیە بە توندی دوام باوەڕیم نیە عزەت بێتە دەرەوە لەبەرئەوەی ئەوان فێری پارە وەرگرتن بووینە دەستیان لە پارە بەرنابێت بۆیە باوەڕمان پێیان نیە). پێم گوت: (خەراپ تێ گەیەندراوی ئەگەر بە عزەتی بێت ئێستا دێینە دەرەوە، لەسەر شەڕ ڕاناوەستین ئاخۆ کەی دەبێت، بەلاّم هێشتا نەمان توانیوە باوکمان ڕازی بکەین ئەوەیە کۆسپ لەسەر ئەوەی ماوین تا ڕازی دەکەین). هاتینە دەرەوە بڕۆین (وەهاب ئاغا) لێم نزیك بووەوەو گوتی: (تۆ پەلە بکە زوو وەرە دەرەوە خۆت بە باوکتو براتەوە مەبەستەوە ئەوان نایەنە دەرەوە. گوتم: (کاك وەهاب بەبێ ئەوان من نایەمە دەرەوە، کەس بۆ من نابێتە باب‌وبرا لە هیچ کاتێکدا)، شەو زۆر درەنگ بوو لە (بێشوك) دەرکەوتین بە نێوان سەنگەرەکانی سوپادا تێپەڕبووین زۆری نەمابوو تەقەمان لێ بکرێت، شوێنی پێدا ڕۆیشتنمان مەترسی داربوو ئێمەش زۆر بووین بەناو سەنگەرەکان دا بەنهێنی ڕۆیشتین.

لە ڕێگا بە عزەتم گوت: (ئاگادار بووی مقدم عزیز چۆن خەریك بوو بەگەفو هەڕەشە بمان ترسێنێ دیار بوو هاندرابوو)، ئەو دیدارەی بێشوك بۆ ئێمە زۆر بە سوود بوو بە شێوەیەکی تایبەتی بۆ من هەستم دەکرد دەیانویست من لە باوکم دوور بخەنەوە بۆ ئەوەی بێ سەنگی بکەن، بەلاّم دوایی بۆم ڕۆن بووەوە خواستی ئەوانەی مقدم عزیزیان هاندابوو چیە!! ڕێکەوتی سەری مانگ بوو، دەست کرا بە کۆکردنەوەی یارمەتی بۆ ئەوانەی لە دەرەوە بوون لەو دەستو بردەش زیاتر لە پەنجا دینار کۆکرابووەوە لەناو چەکدارەکانی باوکم، ئەو بڕە پارەیە ئامادە کراو خەریك بوو بۆیان بنێرین، بەلاّم پێش ئەوەی بۆیان ڕەوانە بکەین نامەیەکی لیژنەی سەرپەرشتیکەرانی پێشمەرگەکان گەیشت ئاگاداریان کردین پارەی کۆکراوەیان بۆ نەنێرین، لەبەر ئەوەی چەند ئەفسەرێکی ڕاکردووی شیوعی گەیشتونەتە بنکەکەیان ئەوان پارەیان پێیە ئەو مانگە خەرجی بنکە دەدەن، ئەوانیش لەگەڵ ڕای ئێمە بوون کە پارەی کۆکراوە بدەین بە ماڵی ئەوانەی گیراون، چونکە پێویستیان بە یارمەتی هەیە، بۆ ئەو مەبەستە زۆر بەووردی لیستی گیراوەکانمان سەیرکرد ئەوەی بە پێویست زاندراو زۆر دەست کورت بوو دەست نیشانمان کرد بۆ یارمەتی، لەکاتی دابەش کردن پارەی چەند ماڵێك درابووە دەستی خوشکێکی باوەڕ پێکراوی چالاك کە ناوی (هەمین جرجیس) بوو کە پارەکەیان بداتێ، پێش ئەوەی خوشکی ناوبراو

پارەکەیان بۆ ببات بەرێکەوت (حاجی حسن ئاغا) لە لۆغان بەنهێنی گەڕابووەوە کـاولۆك، نـاوبراو لـە لیژنەی لۆغان بوو دەزانیٚ پارە لای (هەمین) داندراوە بۆ ئەوەی بدرێتە ماڵی گیراوەکان، بەپەلە دەڕواتە لای (هەمین) بە ناوی لیژنەی قەزا پارەکەی لیٚ وەردەگرێتـەوە، بـەوبیانوەی گوایـا ئـەوان پێویسـتیان بەوپارەیە هەیە، وەك زاندرا خۆشی تورە کردبوو گوتبوی (بۆ زرار نازانیٚ ئێمە لەلۆغان پێویستیمان بە پارە هەیە!) وادیاربوو خوشکە (هەمین) وای زانیوە بەڕاست بڕیاری لیژنەی قەزایە بەبیٚ ئەوەی پرس بە ئێمە بکات پارەکەی پێدا بوو، کاتێك ئێمەش ئەمەمان بیست بەپەلە بنکەی لۆغانمـان ئاگـادار کـرد کەوا (حاجی) کارێکی ئەوهای ئەنجامداوە لەگەڵ ئەو کارە بێڕێزو ناشیرینەش ویستویەتی بـیٚ دەنگـی لیٚ بکاتو وانیشان بدات کە شتی وانەبووە، بـەلاّم خوشـکە هـەمین زۆر ئازایانـە بـە گژیـدا چـوەوەو ڕیسوای کرد جگە لە شەرمەزاری هیچی تری بۆ نەماوە.

لە دوای ئەوکردەوە ناپەسـەندەی (حـاجی ئاغـا) هەوڵمانـدا بـۆ لێکۆڵینـەوەی ئـەو کەلوپەلـەی کۆدەکرایەوەو دەناردرا بۆ بنکەی لۆغانو بەدەستیان نەدەگەیشـت، لـە ئـەنجامی ئـەو لێکۆڵینەوەیـە بەدیارکەوت ئەو کەلوپەلانەی کۆدەکرانـەوە پـێش ئـەوەی بـەڕیٚ بکـرێنو بنـاردرێن لـە مـاڵی (زرار عـبدالله) دادەندران، ژنەکەی ناوبراو لە لیژنەی کۆکردنەوەی کەلوپەلو خـۆراك بـوو، گەیشـتینە ئـەو ئەنجامە کەوا ژنەکەی زرار عبدالله،(گوڵ بەهار) زۆری لەو ئەشیایانەی پـەنا دەدا، بەشـێکی بـەناوی خۆی بۆ مێردەکەی دەنارد، نەك بەناوی ڕێکخراو، زراریش وای نیشـان دەدا گوایـا ئـەو لـەماڵی خـۆی یارمەتی بنکە دەدات، لـە دوای ئاشـکرا بـوون شـتەکەی کۆکرایـەوەو گواسـترایەوە شـوێنێکی تـرو (خدرحسێن) دیار کرا بۆ بردنی شتەکان لەگەڵ (ڕەئـوف)، ئـەوجا شـتەکان زۆر بـەرێکی دەگەیشـتە شوێنی خۆی، ئەوکاتە هەڵوێستی ناپەسندی زرارو ژنەکەی بەدیارکەوت، لە دوای ئەو ئاشـکرا بوونـە چیتر یارمـەتی بنکەی نەدا. بەڵیٚ (حاجی حسن ئاغاو زرارعبداللەو گوڵ بەهار) کـادیری حـزب بـوون ئەوەش کردەوەیان بوو لە پێناو خزمـەتی گەلو خەڵکی چەوساوە.

ئێوارەیەك بەدرەنگەوە (علی عەجەم) بە تـەنگاوی هاتـەلامو پێـی ڕاگەیانـدم کـەوا بـەیانی ئـەو شیوعیانەی بەندکراون لە ڕواندز بەڕیٚ دەکرێن بۆ هەولێر، ئەگەر بتواندرێت چارەیەکیان بۆ بدۆزیتـەوە وا دیارە بۆ لەناو بردنیان دەنێردرێنە هەولێر. پێم گوت: (علی هیچ شکی تێدا نیە ئەگەر بەڕیٚ بکرێن لەکاتی دەوام بەڕیٚ دەکرێن تۆ بڕۆوە سەرەوە لەویٚ بزانە لەچ کاتێك بـەڕیٚ دەکـرێنو چـەند ئۆتۆمبێـل دەبن؟ ئێمە لەکاولۆك چاوەڕێت دەکەین تا دێیتەوە). شوێنیشمان بۆ دیار کرد کە لەکویٚ دەبین.

لە دوای ڕۆیشتنی (علی عەجەم) کەوتمە بیر کەوتنەوە چۆن بتوانین کەمینێك بۆ ئەو ئۆتۆمبێلانە دابنێین کە بەندیەکان دەگوازێتەوە بۆ هەولێر، بۆ ئەو مەبەستە چاوم بە (خدری عولاّ بەگو تاهیری

حەمەد)ی کەوت ئەو باسەم پێ ڕاگەیاندن لە دواییدا ناردمان (حەسەنی عولاّی حوسێنیو حەسەنی ئەحمد سەران)یش هاتن پێمان گوتن(شتێکی ئەوها هەیەئێوە چیدەڵێنو چیان بۆ بکەین؟)ئەوەی جێگای دڵخۆشی بووخدر زۆر مەردانە گوتی: (چیان بۆ بکەین! بەیانی دەڕۆین لە ناو ئەستریەکانی گۆڕستانی خوار قەلاّتی پاشا چاوەڕوانی ئۆتۆمبێلەکان دەکەین هەر کە گەیشتنە لامان یەکسەر لێیان دەدەین ئەگەر توانیمان نەجاتیان بدەین لەگەڵ خۆمان دەیانبەین بۆ پشتی گوندی کەورینو لەوێش دەیانگوازینەوە زێوە). ئەوانی تریش قسەکانی خدریان پەسند کردو پێی ڕازی بوون، بۆ بەیانی زوو خۆمان کۆکردەوەو چەند چەکداری دیکەشمان لەگەڵ خۆبردن، ئەوانەی جێگای باوەڕ بوون، لەکاتی دیاریکراو ڕۆیشتینە کاولۆك، بەلاّم بارانێك دەباری کەس نەیدەتوانی سەر دەربخات لەگەڵ ئەوەشدا ڕۆیشتینە شوێنە دەست نیشان کراوەکە لەژێر ڕەحمەتی ئەو بارانە چاوەڕوانی هاتنی ئۆتۆمبێلی بەندیەکان بووین ئاخۆ کەی دێن، کاتێك بە درەنگەوە علی عەجەم بەدیارکەوت گوتی: (شەو لە ڕێگای مام قادر ئەوەی خۆراکی بەندیەکان دەبات خەبەرم بۆ ناردن کە ڕێگا لە ئۆتۆمبێلەکان دەگیرێت بۆ ئازاد کردنیان)، کاتێك مام قادر گەڕایەوە ئەو نامەی هێنا بوو پێشیان گوتبوو نامانەوێ ڕێگا بگرن، کاتێك نامەکەم کردەوە کورتە نامەیەکی دەست نوسی (کریم قاسم) بوو نوسی بوی: (ئێمە هیچمان لەسەر نیە ئەوەی بەنیازن پێویست ناکات وازی لێ بینن، ڕێگا مەگرن بۆ بەردانی ئێمە. لەوێ بەبەرگی تەڕ بەو ساردیە گەڕاینەوە کاولۆك ئەوانیش هەر بەڕێ نەکران).

دوای تێپەڕ بوونی ئەو کێشەو بێشەیە دیسان (سەعید رزاق) ئێوارەیەك هاتەوە لام ڕاسپێردرابوو پێمی ڕاگەیاند کەوا شەو هەندێ لە برادەران دەیانەوێت چاویان بەتۆ بکەوێت دێنە نزیك قوتابخانە لە کاتژمێر هەشت ونیو، بەڵێ لەگەڵ داکەوتنی تاریکی لە نزیك (قونگرێ شەمامی) لەگەڵ ئەوبرادەرانەی لەلۆغان هاتبوون بەیەك گەیشتین، ئەوانەی لەگەڵیان دانیشتم (ڕەئیس کمال نعمان، ملازم ئیحسان، حاجی ملا سعید)و هەندێ چەکداریشیان لەگەڵ بوون لەو بەیەك گەیشتنە کۆمەڵێك گیروگرفت خرانە بەرباسو لێکۆڵینەوە بە شێوەیەکی تایبەتی باسی ئەوە کرا ئەگەر هاتوو شەڕ دەست پێ بکاتەوە باوکمو عزەت نێنە دەرەوە دەبێ هەڵوێستی ئێمە چی بێت؟ ملازم ئیحسان گوتی: (هەرکاتێ هەستتان کرد ئەوان نایەنە دەرەوە ئەوکاتە ئێوە دەرکەون ئەمە هیچ قسەی لەسەر نیە)، کەچی حاجی مەلا هەر زوو بەرپەرچی دایەوەو گوتی: (ئەوانەی چەك هەڵگری عزەت بن نابێ ناوبراو بەجێ بێڵێ بە هیچ جۆرێك)، لێرەدا هەڵوێستی حاجیمەلا بە دیارکەوت تا چ ڕادەیەك بەرژەوەندی حزبی لەبەرچاو بوو چۆن لابەلا بۆکارەکان دەچوو، دیار بوو ملازم ئیحسانو ڕەئیس کمالیش هەستیان بەومەیلانەی حاجی مەلا کرد.

ڕەئیس کمالو ملازم ئیحسان بیروڕایان ئەوە بوو من هەرلەویّ بمێنم بۆ ئەوەی زیاتر هەولّ بدرێت ڕێکخستنەکەی شار تەواو ڕێك بخرێتەوەو کەلوپەلی زیاتریش بۆ ئەوانەی دەرەوە دابین بکرێت. ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئالۆزیو ناخۆشی لە پەرەستاندن دابوو لە نێوان بەعسو هێزی پێشمەرگە ئەنجامی ئەو ناخۆشیو تێکچوونو ئالۆزیە چاوەڕوانی مەترسی لێ دەکرا، هەرلەو دەمەدابوو شەوێك لە سەربازەکانی پاسەوانی مەکینەی ئاوی (حامیە) درا، بەو نیازەی چەکی سەربازەکان ببەن، تاوانەکەش بخەنە سەرشانی چەکدارەکانی سلێمان بەگ، بەلاّم لەدواییدا زاندرا کێ بوونو بۆچی بەو کارە هەستا بوون؟ ئەوکارە بووە بیانوو بۆ ئامیر لیوای سەربازگەی (زارگەلی علی بەگ) جارێکی تر سەرۆك جاشەکانی ناوچەی ڕواندز بانگ بکاتو لەگەڵیان بدوێت، هەمان تکریتیەکەی جاری پێشوولەگەڵیان دوابوو ئەوجارە عزەت نەچوو بوو، ڕۆژی دووەم (کوردۆی نوری باویل ئاغا) لە ماڵی باوکم قسەکانی تکریتی بۆ گێڕاینەوە، ئەو پیاوە داخ لەدڵە زۆر لە جارەکانی پێشووتری توندو تیژتر ئاخاوتبوو گوتبوی: (ئەوا شەڕ دەست پێ دەکاتەوە ئەوجارەی دەزانن چیان پێ دەکەین، دەبێ گوندەکانیان بە بلدۆزەر بکەینەوە دەشتو هێزە چەکدارەکانیشمان لە ماڵو منداڵیان بەردەدەین،نابێ ووشەی کوردیان هەر بەبیر بێتەوە!) بە قسەی کوردۆ دیارە زۆر قسەی بێڕێزی تریشی کردبوو، ئەوەی ڕاستی بێت ئەو تکریتیە بێ ڕێزە وا دەردەخا بەعس زۆر لە قەومیە شۆڤینیەکانی تری عەرەب دژی کوردن، عزەتیش زۆر بە قسەکانی تکریتی پەست ببوو بەمنی گوت: (برا خۆ قسەکانی تۆ ڕاستن کە ئەو کودەتا چیە بەعسیانە زۆر لە قەومیە شۆڤینیەکان نیاز پیس ترن، نیازە گلاّوەکانیان لە ئەندازە بەدەر خراپە پیاو زیاتر ناتوانێ لەگەڵیان بێت تازە چار نیە دەڕۆمە دەرەوە). ئەوەی بە دڵم بوو ئەوەبوو چاوەڕوانی هەلّوێستێکی ئەوهای عزەت بووم ئەوجا گوتم: (ئازیز ئەگەر مەلامستەفاش وەرم نەگرێت دەڕۆمە ئەشکەفتێك بابمرم بەلامەوە زۆر سەربەرزترە لەوەی نەك گوێم لە قسەی ئەو جۆرە دوژمنەی کورد بیت، ئەگەر هاتوو باوکیشم بمێنێ من دەڕۆمو بەبەردەوامی چاوەڕێی هەلّوێستێکی ئەوهای تۆم دەکرد).

لەڕۆژانی ئالۆزیو ناخۆشی شەوێك (عومەری شێخ عولاّی) بەنهێنی لە ماڵی باوکم پەیدا بوو ناوبراو نێردراوی مەلامستەفا بوو، نامەیەکی بۆ باوکم هێنا بوو نامەکە پڕ لە گلەیی بوو بۆ سلێمان بەگ کە نوسیبوی: (میری من بەس نیە تاکەی لێم دوور دەوەستی بیر لە تاڵیو ناخۆشیو بەسەرهاتەکانی ڕابوردوو ناکەیتەوە، ئەوەی بەیەکەوە پێیدا تێپەڕ بووین ڕوحمێکت هەبێت). ئەوەی بووە جێگای خۆشحاڵیمان، نامەکەی بارزانی دڵی سلێمان بەگی نەرم کردو وای لێکرد بیربکاتەوە، ئێمەش لەگەڵی کەوتینە هەوڵدان توانیمان پێی بلێین پێویستە لەگەڵ گۆڕانکاریەکان بڕۆین ئەگینا تووشی لۆمە دەبینو مێژووش ڕەحمان پێ ناکات. ئەوە بوو باوکمان ڕازی بوو بڕوات مەلامستەفا ببینێ لە

دەوروبەری خلیفان لە گوندی(سرێشمە) بەرێکەوت لەوکاتانەدا (بەدرەدین علی) ناردبووی سلێمان بەگ برواتە هەولێر، لەگەڕانەوەیدا باوکم لای دابووە گوندی (کەڵەکین) لە ماڵی حسێن ئاغای سەرچیا دابەزی بوو ئۆتۆمبێلەکەیان بەجێ هێشتبوو بە سواری وولاخ ڕۆیشتبوون‌و حسێن ئاغاش لەگەڵی چووبوو بۆ سرێشمە، لەوێ لەگەڵ مەلامستەفابەیەك گەیشتبوون، حسێن ئاغا باسی ئەو دیدارە دەکات‌و دەڵێت: (من وام دەزانی ناوبژی کەرو ڕێ ڕۆنکەرەوەم بۆ ئەم دیدارەی ئەو دوو کەسەی ماوەیەکی زۆر لەیەکتر ناڕازی بوون، کەچی لەوکاتەی مەلامستەفاو سلێمان بەگ بەیەك گەیشتن خۆ ئێمەیان هەر بەبیر نەماو لە بیرکراین، ئەوان دانیشتن تالای بەیانی گلەییو گازەندەیان لەیەکتر دەکرد)، ناوبراو درێژە بەقسەکەی دەدات‌و دەڵێت: (بە ڕاستی مەلامستەفا ڕێزێکی زۆری سلێمان بەگی گرت). لەو دیدارە سلێمان بەگ بەڵێنی دا هەرکاتێ شەڕ دەست پێکرایەوە لەگەڵ گشت چەکدارەکانی دێنە دەرەوە بەو مەرجەی لە ناوچەی ژێر دەسەلاتی خۆم سەربەخۆبم کەس دەست لەکاروبارم وەرنەدات، مەلامستەفا گوتبوی: (میرم تۆ هەر میر بووی‌و میریشی، منیش لەگەڵ ئەوەم کە منیش دەست لەکاروبارەکانت وەرنەدەم)، لەوکاتەی خەریك بوو بگەڕێنەوە سلێمان بەگ گوتبوی: (من دێمە دەرەوە بۆ ئاگاداریتان تەنیا فەرمانی ئێوە بەسەر مندا دەڕوات من کەسی تر ناناسم).

لەو دیدارەی نێوان بارزانی‌و سلێمان بەگ عزەتیش ئامادە بوو، لە گەڕانەوەیاندا دیار بوو دڵخۆش بوون، هەرکە هاتنەوە کەوتنە هەوڵی ئەوەی کە ماڵەکانمان لە کاولۆك بگوازنەوە ڕواندز لەبەر ئەوەی ڕواندز لەبارتر بوو بۆ ڕۆیشتن، مەرام ئەوە بوو لەکاتی دەرکەوتن ڕواندز لەبارتر بوو بۆ ڕۆیشتن‌و هەموو سەنگەرەکانی دەوروبەری ڕواندز لە دەست چەکدارەکانی خۆیانەوە بوو بەتایبەتی سەنگەرەکانی ڕێگای (دۆڵ ئاکۆ) هەرلەسەر ئەو ڕۆشناییە زۆری پێنەچوو یەکە یەکە ماڵی چەکدارەکان،ئەوانەی لە کاولۆك نیشتەجێ ببون، لەگەڵ ماڵی سلێمان بەگ بەسەرکەوتنە ڕواندز، ئەوەی شایانی باسە چونی ماڵی سلێمان بەگ بۆ ناوشاری ڕواندز بۆمن خراب بوو، چونکە لەوێ نەدەگونجا لە ماڵیان بم لەبەرئەوەی مەترسی زیاتر هەبوو، سوپاییەکان دەست درێژی بکەن نەوەك توشی بەلایەك بکرێم، وام پێ باش بوو تاکاتی دەرکەوتن برۆمە یەکێ لە سەنگەری ئەو چەکدارانەی بەگیان لەگەڵم بوون لە نزیك گوندی (کانیە قوڕ) بێگومان ئەو کۆمەڵە چەکدارەی لایان بووم بۆ مردنیش لەمن جیا نەدەبونەوەو بەگیان لەگەڵم بوون، لەو سەنگەرەی منی لێ بووم زۆربەی شەوان بەنهێنی دادەبەزیمە ناوشار بۆ بەشدار بوون لە کۆبونەوەی شانە حزبیەکانی لەنوێ ڕێکخرابوون‌و دەست بەکار بوون، ئەوانەی دەرنەکەوتبون‌و نەگیرابوون، لەودەمانەدا بەگەرمی خەریکی چالاکی بوم، ڕۆژێك (سەعید رزاق) پەیدا بوو، ڕایگەیاندکەوا یەکێك لە برادەرانی سەرەوە هاتووە دەیەوێ چاوی بەتۆ بکەوێت بۆیە شوێن‌و کاتی

کۆبونەوەکەیان بۆ دیار بکە، چونکە ئەم شەو دێن. منیش وەڵامم هەر بە سەعیدەوە بۆ ڕەوانە کردنەوەکەلە کاتژمێر دەی شەو لە نزیك ئەو سەنگەرەی منی تێدا بووم لە ناوباخچەی (مستەفای حاجی ئەحمەدی) چاوەڕوانیان دەکەم، لەوێ ماوەیەکی زۆر چاوەڕوان بووین زیاتر لە کاتژمێرێكو نیو چاوەڕێمان کرد ئەوان هەر پەیدا نەبوون لە دوای ئەوەی بێ ئومێد بووین لە هاتنیان گەڕاینەوە شوێنەکانمان، زۆر ئارەزووم بوو لەوەدەمەدا چاوم بەیەکێك لەوانەی سەرەوە بکەوێت بەڕاستی زۆر بەپەرۆش بوم کەلەکاتی دیاریکراودا نەهاتن، ئەوکاتە کاتێکی ئاڵۆز بوو زۆر پێویست بوو ئەو برادەرە ببینم، چونکە کۆمەڵێك گیرگرفت لە ئارادا بوون شایانی لێدوان بوون بۆ ئەوەی نەبنە کۆسپ لە پێشمان، هەستم کردبوو هەندێ لە شیوعیە بێ دەسەڵاتەکان لە دەستو بردو چالاکی من دەترسان بەتایبەتی کە دەیاندیت خەڵك تێکڕا ڕوویان لەمن بوو، ئەمە دڵی خەڵکی ناپاکی تەنگ کردبوو بۆیە هەوڵی خراپەکاریان دەدا.

نێوانی ڕژێمی بەعسو بزاڤی کورد ڕووی لە ئاڵۆزی بوو لە دوای گەڕانەوەی باوکم لە هەولێرو بەیەك گەیشتنی لەگەڵ مەلامستەفا زۆری نەخایاند لە(1963/6/1) نوسراوێکی بنکەی لۆغانم بەدەست گەیشت تیایدا نوسرابوو: (لیژنەی بەڕێوەبەری ناوچەی ڕواندز بڕیاری داوە کە تۆ دووربخرێیتەوەو پەیوەندیت بە ڕێکخراوەکان نەمێنێو لە تەواوی کارەکانی حزب دوور خرایەوە، لەبەرئەوەی چەکی حکومەتی بەعست بە شانەوەیەو لەسەنگەری ئەوان نۆبەت دەگری). ئەوەی بۆم ڕون بۆوە ئەو لێپرسراوەی هاتبوو چاوی بەمن بکەوێت تۆفیق ئەحمەد(هەژار) بوو، ئەوکاتەی بۆم دیار کردبون وەك بلێی دەست غەڵەت درابوون، زۆر درەنگتر هاتبوون، بەداخەوە چاوم پێی نەکەوت، ئەوەی نامەکەی بۆ من هێنابوو(سەعید رزاق) خەبەری بەوان دابوو پێی گوتبون: (دەبوا ئێوە لە کاتژمێر دەی شەو لە شوێنی دیاریکراو ئامادە بن کەچی ئێستا کاتژمێر دوازدەی شەوە ئەوان ئەگەر بشهاتبن لەوانەیە هەر کاتژمێرێك چاوەڕێیان کردبێ زیاتر نا، تۆفیق گوتبوی: (ڕاستە مادام کات دیارکراوە دەبوایە لەوکاتەدا ئامادەبین، بێ شکە ئەوان هاتوون ئێمە دواکەوتوینو ئەوان گەڕاونەتەوە، لەگەڕانەوەیاندا لە ڕێگا (حاجی مەلا) بە تۆفیقی گوتبو: (هاوڕێ پێم گوتی ئەوە شیوعی نیەو بەکەڵکی شیوعیەت نایەت،) دیارە تۆفیق دەنگی نەکردبوو.

وەرە سەیری ئەو هەڵوێستە چەوتو بێ سەنگەی ئەو کەسانەی سەرپەرشتکاری ناوچەیان گرتبوە دەست بکە! دوای چوار ڕۆژ لە ناردنی نامەی دوورکردنەوەی من لە ڕێکخراووکاری حزب بەو بڕیارەی دوور لە پەیڕەو دوور لە هەستی مرۆڤایەتی کەسێك بەرێ دەکەن بۆ لام دەزانن خۆشەویستمە کە(خدر حسێن) ڕواندزی بوو، نامەی پێدا دەنێرن بۆ من لە (1963/6/5) لە نامەکەدا نوسرابوو: (تۆ

وەك هاوڕێیەكی كۆن، حزب چـاوەڕوانیەكی زۆر لـەئێوە دەكـاتو ئەمـەلێكی زۆری بـە ئێوەیـە بۆیـە داوامـان ئەوەیە كە ئاگادارمـان بیتو یارمـەتیمان بدەیت، بەڵكو هەندێ فیشەكمان بۆ بنێریت چـونكە زۆر پێویستیمان پێی هەیە!) سەیركەن ئەمە چ شەرمـەزاریەكە!!.

بەڕاستی زۆر بەدڵ تەنگی بەخدرم گـوت: (ئـازیز كـاتێ گەڕایـەوە پێیـان بڵـێ مـن نۆبەتـداری دەستەلاّتداری بەعسم دەبێ حزبی حاجی مەلاو حاجی حسن ئاغا چاوەڕوانی چی لەمن بكـات؟! ئـەوان چۆن داوا لە مرۆڤی گومان لێكراو دەكەن یارمـەتیان بدات، چۆن شەرم لە خۆیان ناكەن دوێنێو پێـرێ چیان بۆ مـن نوسیو ئێستا چی دەنوسن)! ئەوەی هەستم كرد (خدر) زۆر بەنیگەرانی قسەی لەگەڵ مـن دەكرد، هەرئەوەندە بوو نەدەگریاو بەس، لە كۆتایـدا گـوتی: (تكـایە تـۆ دڵگـرانو نیگـەران مەبـە حەقیشت لەوان نەبێت، ئەوان شێواونو نایانەوێت كەسێكی زیرەكو چالاك سەرپەرشتیان بكات، بـاش بزانە ئەو كارەی ئێستای ئەوان لە توانای ئەواندا نیەو بەوان ناكرێ).

كاتێك دیتیان ئاوڕیان لێ نادەمـەوە دوو ڕۆژ لە دوای ناردنی خدر دیسان داوایان كرد بیانبینم ئـەوە بوو شەوی (1963/6/7) دەستەیەك هاتنە نزیك ئەو سەنگەرەی منی تێدا بووم لە گوندی (كانیـە قوڕ) لە كاتژمێر هەشتونیو وەكو جارەكانی پێشوو كۆمـەڵێك لـە دارودەسـتەكەی هـاتن لـە كـاتی دیاریكراودا لەگەڵ كۆمەڵێك چەكدار ڕۆیشتینە شوێنی دیاریكراو لەوێ دانیشـتین ئەوانـەی هـاتبوون (ڕەئیس سەعید سلمان، ملازم ئیحسان، حاجی مەلا) بوون، هەنـدێ چەكداریشـیان لەگەڵـدا بـوون، لەكاتی قسەكردن دابەزیمە سەریانو گوتم: (وادیارە دەتانەوێت ووتووێـژ لەگـەڵ بـەعس بكـەن بۆیـە هاتونەتە لام)! لە دواییدا پێم گوتن: (باوكمو عزەت چاویان بەمەلامستەفا كەوتوەو ئـەوان بـەڵێنیان بـە مەلامسـتەفا داوە ئەگـەر شـەڕ دەسـت پـێ بكاتـەوە دێنـە دەرەوەو ڕاسـتەوخۆ دەبنـە سـەربازی مەلامستەفا، بەلاّم ئەگەر هاتوو ئەوان پەشیمان بونەوە لە هاتنە دەرەوە ئەوە هیچ شكی تێدا نیە ئێمە كۆمەڵێك چەكدار دێینە دەرەوە، لە كاتی هاتنە دەرەوەمـان ئەگەرچی لە ئێـوەش دڵڕەنجـاوینو نـاڕازین بەلاّم هەر بەنیازین بێینە بنكەی حزبی شیوعی نەك شوێنێكی تر). پێش ئەوەی (ڕەئیس سەعید یـان ملازم ئیحسان) بەدەنگ بێن حاجیمەلا گوتی: (ئێمە ئامادە نین جاش پۆلیس وەربگرینو مەلامسـتەفا لە خۆمـان نیگەران بكەین، ئێوە دەتوانن بڕۆنە لای حمدئاغـای مێرگەسۆری یان وەهاب ئاغا)! بەڕاستی زۆر لە هەڵوێستی ئەو مرۆڤە پەست بوومو پێم گوت: (حاجی ئەوە قسەی خۆتە یان هی حزبـە، ئێمـە بەرێ دەكەیتە لای حمدئاغا یان وەهاب ئاغا؟ دەبێ جەنابت زۆر باش بزانـی ئەگـەر نیـازم ڕێـزی ئـەو بیروباوەڕەو خزمـەتی ئەو ڕێگایە نەبێت ئەوەی من باوەڕیم پێی هەیە بۆی بێمـە دەرەوە قـەت مـن نابمـە پیاوی كەس، زۆر زۆرسەهوی ئێمە بەرێ بكەیتەئەو شوێنانەی كەجەنابت دەفەرموێ دڵنیابەئەگەر وای

لێبێت من لەوان ئاغا ترم). وەك دیار بوو ملازم ئیحسان، لەهەڵوێستی حاجی مەلا پەست ببوو، هەستی کرد من ڕێزی ئەوانم گرتوە زیاتر نەمویست لەگەڵ حاجی مەلا لەوە توندتر بکەومە کێشە.

ملازم ئیحسان هەوڵی ئەوە بوو هەڵوێستی حاجی بگۆڕێت، بەلاّم نەیتوانیو ناوبراو گوتی: (هەرجێگایەکی دەچن بابەکەیفی خۆیان بن بەس بۆلای ئێمە نابێت بە هیچ جۆرێك)، ئەوەیە کورد گوتەنی(ماڵێکی لە ماخۆ حەرام) کاتێ ئەو هەڵوێستە چەوتەی حاجی مەلام بینی پێم گوت: (باشە ئەوانەی چەکداری حکومەتنو بە ڕەزامەندی حزب چەکیان وەرگرتوە جەنابت بە جاش ناویان دەبەیتو ئەوان وەرناگرن لە ترسی مەلامستەفا وەك خۆت گوتت مەلامستەفامان لێ نیگەران دەبێت، ئەی ئەوانەی چەکیان هەڵنەگرتوەو چەندینیان لەلای من خۆیان پەناداوە کە شیوعین بۆ ئەوان چۆن دەبێت)؟ حاجی مەلا بەبێ ئەوەی بیر لە ڕێزگرتن بکاتەوە گوتی: (تۆو ئەوانەی لەگەڵ تۆشن بە هیچ جۆرێك لەوانی تر جیا ناکرێنەوە، ئەوجا خۆت ماندوو مەکە!). ئەو پیاوە بەئاشکرا پێیەوە دیار بوو لە دژی بەرژەوەندی حزب قسەی دەکردو خۆشی پێ هەموو شت بوو، ئیتر تەواو بۆم بە دیارکەوت کە ئەو حاجی مەلایە وەك نەیارێك لەگەڵ من دەدواو پێیەوە دیاربوو مەرامێکی هەبوو. (ملازم ئیحسان) تەواو بۆی ڕۆن بوەوەو تێگەیشت کە کێشەکە دژایەتیو ڕکەبەریەو زیاتر نا، پێش بڕۆن ناوبراو بە منی گوت: (نیگەران مەبە هەوڵ دەدەم وەلاّمت بۆ ڕەوانە بکەمەوە لە ڕۆژانی داهاتوو)، لەوەش حاجی بەرپەرچی دایەوەو گوتی: (خۆت ماندوو مەکەو هیچ بەڵێنی پێ مەدە چونکە ممکین نابێت).

ئەوان ڕۆیشتن دیار بوو سەعید رزاق گەڕاوەو گوتی: (کاك زرار تازە چەند میوانێکمان بۆ هاتوون زۆر پەرێشانینو نوێنمان نیە ئەگەر یارمەتیەکمان بدەیت چەند بەتانیەکمان بۆ دابین بکەی زۆر ممنون دەبم)، ناچار لەسەر داوای ناوبراو چەند بەتانیەکم لە چەکدارەکان وەرگرتنو بردی بۆیان. بەڕاستی لەدوای ئەو کێشەومشتومڕەو ڕووبەڕووبونەی حاجیمەلا کەوتمە بیرکردنەوەیەکی زۆر قوڵ دەبێ چ هۆیەك بێ حاجی هاندا بێت بەم شێوەیە ڕکەبەری من بکات؟ من هیچم لەگەڵ ئەو پیاوە نیە، ئەو پرسیارەم ئاراستەی (خدرحسێن) کرد ناوبراو دەبوە خزمی حاجیمەلا لە وەلاّمدا گوتی: (با ڕاستیت لێ نەشارینەوە حاجیو ئەوانەی لەگەڵیدان لە چالاکی تۆ دەترسنو دەڵێن ئەگەر زرار بێتەدەر هەموو شتێکی دەکەوێتە دەستوکەس ڕوو لە ئێمە ناکات، ئەوەی زۆرم بەلاوە سەیر بوو لە پاش ئەو هەموو ڕکەبەریەی حاجی، دیسان لە ڕێکەوتی (1963/6/10) خدر حسێن بەرێ کراوە لام، لەسەر خواستی بنکەی لۆغان بەرێ کرابوو نامەیەکیان پێدا ناردبوو، لە نامەکەیاندا زۆر بێشەرمانە دەڵێن: (حکومەتی بەعس بڕیاری داوە کە شەڕ دەست پێ دەکاتەوە، ئینجا ئێمە خۆشحاڵین بە هاتنتان بۆلای ئێمە). هەروەها وەك هەمیشە داوای یارمەتیان کردبوو دەڵێن پشتمان بەیارمەتی ئێوە بەستوە، بەلاّم

بەلامەوە سەیربوو کە چۆن توانیتیان ئەو ڕاستیە بڵێن کە یارمەتیم داون، نامەکە بەناوی لیژنەکەیان بوو، بەلاّم دەست نوسی حاجی مەلا بوو، ئەوەی جێگای سەرسوڕمان بوو چەند ڕۆژ لەمەوبەر جۆرە هەڵوێستێكو ئێستاش هەڵوێستێکی تر بەبێ ئەوەی شەرم بکەن.
لەوەلاّمی نامەکەیاندا بۆم نوسیبوو ئاگادارم کردن: (لە دوای چی دەنوسن بەهاتنتان خۆشحاڵین لەدوای چیو چ لەگۆڕێ ماوە؟ لە دوای ئەوەی ئێوە دڵی ئەو خەڵکەتان شکاندو نیگەران کران ئەوجا خۆشحاڵن بە هاتنمان بۆ لاتان! بێشکە ئێمە دێینە دەرێ، بەلاّم ناچینە لای وەهاب ئاغا بەفەرمایشی پاڵەوانی شیوعی، لەبارەی یارمەتی حزب ئەوەی لەدەستم بێت چۆن یارمەتیم داوە لەمەودواش بەهەمان شێوە بەگوێرەی توانا هەموو هاوکاریەکی حزب دەکەم)، لەوماوانەدا ئاڵۆزیو پەشێوی لە ئارادابوو هەڵوێستی بەعسیە خوێن ڕێژەکان ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر بەدیار دەکەوت، ڕژێمی کودەتا ڕەشەکەی (14ی ڕەمەزان) دەستیکرد بە گرتنو ڕاونانی خەڵك بەشێوەیەکی تایبەت ئەو پارتیانەی لە ڕۆژانی هاتنی بەعس بۆ دەستەلاّت هەڵدەپەڕینو چەپڵەیان لێ دەداو خۆشحاڵ بوون بە هاتنی ڕژێمی بەعس، هەر ئەو بەعسیەش کەوتە ڕاونانی ئەوان بەسەر شێواوی لە دەستی ڕژێم ڕایان دەکرد، بەعسیەکانیش بەدوایانەوە بوون ئەوەی توانی دەرباز بێت ڕۆیشتو دەرچوون ئەوانی تریش گیرانو ڕاپێچی بەندیخانە کران، ئەو ئاڵۆزیە هەموو ماڵێکی گرتەوە، ئەوە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە حکومەت بڕیارێکی بلاّوکردەوەو دەڵێت: (بۆ ئاگاداری داوا لە چەکدارە یاخی بووەکان دەکەین لە ماوەی چلو هەشت کاتژمێردا دەبێ چەکەکانیان بدەنەوە دەستی حکومەتو سەردابنەوێنن بۆ بڕیارەکانو فەرمانەکانی دەوڵەت). دەمەوێت ئەوە بەدیار بخەم لەم ڕۆژە ئاڵۆزو ناخۆشەدا باوکمو عزەت لەسەر داوای (متەسەریف بەدرەدین علی) بانگ کرابوونە هەولێر، لەوکاتە تەنگو ناخۆشەدا دوو سێ ڕۆژ دواکەواتن دەنگێکی واش بلاّو بوەوە گوایا گیراون. بێگومان چاوەڕوانی ئەوەبووم ئەگەر ڕاست بێت گیرا بن ئەوە دەڕۆین کۆمەڵێك کاربەدەستی حکومەت دەگرینو لەگەڵ خۆمان دەیان بەینو دەڕۆینە دەرەوە تا ئەوان بەرنەدرێنو نەگەڕێنەوە ئێمەش ئەوان بەرنادەین، ئەگەر ئەم ئێوارەیە نەگەڕابانەوە هیچ شکی تێدا نەبوو شەو دەستمان بەسەر دائیرەی قائمقامیەتدا دەگرت، قائمقامو بەڕێوەبەری پۆلیس لەگەڵ چەند کارمەندی ترمان دەبردنو لە ڕواندز دەردەچوین، بەلاّم خۆشبەختانە ئێوارەی ئەو ڕۆژەی ئێمە خەریکی خۆ ئامادەکردن بووین ئەوان خۆیان گەڕانەوە. لەسەر ئەو بڕیارەی حکومەت دابوایە بۆ ماوەی چلو هەشت کاتژمێر پێشمەرگە چەکەکانیان تەسلیم بکەنەوە، ئێمە لە ڕواندز شەو دەستمان بەسەر شارداگرت تا هەموو ماڵەکانی چەکدارەکانمانو ماڵی سلێمان بەگ ڕۆیشتنە دەرەوە ئینجا هەموومان ڕۆیشتین، پێش ئەوەی بڕۆین چەند ڕۆژێك بوو چەکدارەکانمان خەریکی کۆکردنەوەی کەلوپەلو

پێویستیەکانیان بوون، چونکە دەیانزانی دەڕۆینە دەرەوە. لە سەرەتاوە بەنیاز نەبوم منداڵەکانم لە شار دەربخەم کەچی بیستبوم لە هەولێر ئەو ژنە سۆڤیەتیانەی لە هەولێر دەژیانو مێردەکانیان بارزانی بونو ڕۆیشتبونە دەرەوە بەشێکی زۆریان گیرابونو ڕاپێچی بەندیخانە کرابوون، کاتێ ئەوەم زانی یەکسەر کەوتمە دەستو برد بۆ ئەوەی بیان بەمو لەوێ نەمێنن، بۆ ئەو مەبەستە لە ڕۆژی دەرکەوتنمان سەرلەبەیانی بەبیانوی ئەوەی دەڕۆنە سەیران لە شار دەرکەوتنو هاتنە گوندی (کانیە قوڕ) نزیك ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین، ئێوارە پێش ئەوەی دنیا تاریك دابێت ئەوانم بەڕێ کردن بۆ گوندی (ئاکۆیان) ئافرەتێکیان لەگەڵ بوو بە ناوی (حەلیم) خزمی دایکم بوو خەڵکی گوندی (فەقیان) بوو، چەند شارەزا بوو ئەوەندەی تریش چالاكو بەدەستوبرد بوو، یەکێکیش لە چەکدارەکان لەگەڵیان دەڕۆیشت کە ناوی (رسول فقێ) بوو خەڵکی (ڕەژیکەریان) بوو، لەوێ بەرەو ئاکۆیان بەڕێ کەوتن شەو درەنگ گەیشتبونە ئاکۆیان کەلەژێر دەستی پێشمەرگەدا بوو، دوای ئەوەی ئێمە دەرکەوتین کەلوپەلی ماڵو ئەشیای ستۆدیۆ لە شوێنی خۆیان مانەوە تەنیا لەکاتی ماڵ بارکردن هەندێ ئازوقەو شڕە نوێنمان بەڕێ کردن ئەوەی تریش ئەوها مایەوە لە ناو خانودا، کەلوپەلی ستۆدیۆیش لە ناو دوکاندا مایەوە، وەك زاندرا لە دوای دەرچونی ئێمە جاشەکان بەتاڵانیان بردبوو بە ستۆدیۆیەکەشەوە کە بۆ ئەوکات شتی زۆر بەنرخی تێدا بوو.

دەرکەوتنمان لە ڕوانـــدز

ئەوەی دیار بوو پێش ئەوەی ئەو چلو هەشت کاتژمێرە تەواو بێت کە ڕژێم دیاری کردبوو بـۆ چـەك دانان ئاگاداری گوندەکانی دۆڵی ئاکۆیان کرا ئـەوەی وەلاّخـی بـاری هەیـە ئێـوارەی دیـاریکراو پـێش تاریکی لە (گەروی ڕەزان) لە نزیـك ڕەوانـدز ئامـادە بـن بـۆ بـارکردنی مـاڵـەکانی سـلێمان بـەگو چەکدارەکانی، شێوەی دەرکەوتنمان لـە شـار بـەم شـێوەیە بـوو: لەگـەڵ ئـەوەی دنیـا تاریـك دابێـت چەکدارەکانی ناو سەنگەرەکان دابەزنە ناو شار دەستە دەستە دیار کرابوون بۆ ئەو شوێنانەی مەترسیان لێ دەکرا نەوەك لەکاتی بارکردن دەست بوەشێنن، فەرماندرا باربەرەکان بێنە نـاو شـار بـۆ بـارکردنی ماڵەکانو چەندین کەسیش دیار کرابوو بۆ بارکردنی ماڵەکان، باوکم بـە خـۆی چـاودێریکەر بـوو تـا ماڵەکان باردەکرێنو دەردەکەون. هەڵبەتە پێش وەلاّخەکانی بار بێنە ناو شار لەگەڵ داکەوتنی تاریکی هەردەستەی ڕۆیشتە ئەو شوێنەی بۆی دیارکرابوو، منو خدری عولاّبەگی بۆ قائمقامیەتو دەوروبـەری داندرابووین لەگەڵ دە چـەکداری بـژاردە، کۆمـەڵێك چـەکداری زیـرەكو چـالاکیش بـۆ گەردەگـەردو شوێنەکانی ڕووبەڕووی سـەنگەرەکانی دوژمـن لـە (مـل تـۆکر) دانـدرابوون، لـەکاتی دیـاریکراودا باربەرەکان هاتنە ناو شارو دەست کرا بەبارکردنی ماڵەکانو دەرکەوتنیان لە شار، دانیشتوانی ڕوانـدز

تێکرا زانیان کەوا چەکدارەکانی سلێمان بەگ وا بـار دەکـەن‌و دەڕۆنـە دەرەوە، تـا ماڵـەکان بـارکران‌و دەرکەوتن ئێمە هەر لە دەوروبەری سەرای حکومەت چاودێری قشڵەو ماڵی ئەسعەد شێتنە بووین، هیچ شکی تێدا نەبوو پۆلیسەکانی قشڵەو جاشەکانی ئەسعەدو کوردۆ دەیانزانی وا چـەکدارەکانی سـلێمان بەگ ماڵەکانیان باردەکەن‌و دەڕۆنە دەرەوە بۆ ڕیزی بزاڤی ڕزگاریخوازی کورد، بەڵام لە توانایاندا نـەبوو لە شوێنی خۆیان بجوڵێنەوە، زۆر بە درەنگەوە سێ جاشی ئەسعەد لـە مـاڵی نـاوبراو دەرکـەوتن بـەرەو قشڵەی پۆلیسەکان (محمدی سابیر)و دووی تر، هەرزوو گێڕامانەوەو پێمان گوتن قەدەغەیە کەس نابێـت لەماڵ دەربکەوێ، بێگومـان خەتی تەلەفۆنیشمان بڕیبوو، ماڵ بارکردن چەند کاتژمێرێکی خایاند لـە کۆتاییدا (عوسمان سەرانەیی)م نارد دوو باربەری باری بردن هەندێ کەلوپەلی پێویستی‌و خواردەمەنی باربکەن لە ماڵی ئێمە ئەوەی تریش لەناو خانوەکەدا بەجێما. بە کۆتایی هاتنی مـاڵ بـارکردن لەشـار هەندێك لەچەکدارەکانمان بەنیازبوون (خورشید ڕەشۆی) باش چاوەش لە ماڵ دەربێنن‌و لەگـەڵ خۆیـان ڕاپێچی بکەن، ئەگەر نەشهات بیکوژن هەرلەبەرئەوەی خەڵك زۆر لێی نارازی بوون، بەڵام مـن ڕێگـام نەدان پێم گوتن: (ئەوە کارێکی خراپەو نابێت شتی وا بکرێت). لەدوای کۆتای هاتنی مـاڵ بـارکردن باوکم بەدوای منیدا نارد بۆ ئەوەی بـڕۆین دیـار بـوو ماڵـەکان هـەموی دەرکـەوتبون، ئـەو کۆمەڵـە چەکدارەی لەگەڵ مندا بون زۆر بەوەستایی لە شوێنەکانیان کشانەوەو ڕۆیشتنە ئەو شـوێنەی بـاوکمی لێ بوو، لەگەڕانەوەماندا بە بەردەرگای ماڵی ناسراوێکی ڕواندزی ڕۆیشتین کە مـاڵی (مـام پڵێـنگ) بوو، ناوبراو لەناو پەنجەرەکەی سەیری دەکردین‌و دەیگوت: (ئای های ئەوەی خەڵك دڵـی پێیـان خـۆش بوو لەو شارەدا ئەوانە بوون وا ئەوانیش بە جێمان دەهێڵن‌و دەڕۆن). لەوێ بەسەرکەوتینە ئەو شـوێنەی باوکم چاوەڕێی ئێمەی دەکرد هەر زوو پرسی: (هەموتان هاتوون؟ خۆکەس نەماوە لـەخوارەوە؟) گـوتم: (نەخێر لە ئێمە بـەرەو خـوارتر نـەبوو)، لەگـەڵ ئـەوەش گشـت شـوێنەکانمان بەسـەرکردنەوە ئـەوجا گەڕاینەوە لای باوکم، لەوێ قسەکانی مام پڵێنگم بۆ باوکم گێڕایەوە وام هەست کرد باوکم زۆر نیگەران بوو، ئەوکات پرسیم: (ئەدی عزەت کوا لە کوێیە)؟ گوتیان: (چووە لەسەر ڕێگای خۆی هەندێ گاڵتـە بە کوردۆ بکات‌و پێی بڵێت وەرە با بڕۆین سوێندمان خواردوە بە شێخ عەنەش!!)لەوێ بەڕێ کەوتین تـا دووڕیانەکەی نزیك ماڵی (شاکر مەجروم)من‌و ئەو چەکدارانەی لەگەڵم بوون بە ڕێگای (کانیە قوڕ)دا ڕۆیشتین بۆ ئەوەی ئەو پاسەوانانەی لەوێ لە ناو سەنگەرەکەدا مـابوون بیـان بـەین‌و بـڕۆین، بـاوکم‌و ئەوانەی لەگەڵی بوون بە ڕێگای گەروی ڕەزاندا ڕۆیشتن‌و لە شـار دەرکـەوتین، کاتێـك گەیشـتینە لای پاسەوانەکان دیاربوو ئەوانیش خیوەتیان خستبوو دەیان پێچایەوە بە نیاز بوون بە چوار چـەنگە هـەڵی بگرن‌و بیبەن، کاتێك (خدری عولا بەگ) زانـی خـەریکی خیـوەتن‌و بەکۆمـەڵ هـەڵی بگـرن گـوتی:

(ڕاوەستن هەر ئێستا دەڕۆم لە کانیە قوڕ گوێ درێژێکتان بۆ دێنم لە ئاکۆیان بۆیان دەنێرینەوە)، ناوبراو لەگەڵ دوو چەکدار ڕۆیشتن زۆری پێ نەچوو گەڕانەوەو گوێ درێژێکیان هێنا بوو خیوەتیان لێ بارکردو لە سەنگەرەکە دەرکەوتین، لەگەڵ ڕۆشتنی ئێمە بانگی بەیانیشی دا تەواو بوو بەڕۆژ ئێمە گەیشتینە (شیوومردێر) لەودیوی ڕواندز لە گەروی ڕەزان بە دیوی دۆڵ ئاکۆ، کاتێك سەیرمان کرد دیاربوو باوکم و بەشێکی زۆری چەکدارەکانی وا لەوێن و زۆر ئەشیاو کەلوپەلی ماڵە کۆچ کراوەکان لەوێ ماوەتەوە چاوەڕێ بوون باربەریان بۆ بگەڕێنەوە لە ئاکۆیان، کاتێك ئێمە گەیشتینە لایان بە باوکم گوت: (تۆ بڕۆ بەڵکو زوو باربەرەکان بەڕێ دەکەیت و من لێرە دەمێنم تا باربەرەکان دێنەوەو باردەکەن) لەو قسانەدا بووین دیاربوو کاروانی باربەرەکان گەڕانەوە دەستیان کرد بە بارکردنی ئەو ماڵانەی لەوێ مابوون، ئێمەش لەگەڵ باوکم ڕۆیشتین بۆ لۆغان لەوێ (ملازم تاهیر علی بەگ) پێشوازی لێکردین، ناوبراو دەورێکی کاریگەری هەبوو بۆ بەڕێ کردنی باربەرەکان و گواستنەوەی ماڵەکانمان لە ڕواندز بۆ دەرەوە. کە گیشتینە لۆغان ئەوەندە ماندوو ببوین شەو نەنوستبووین لە سەر بانێك کەمێك خەوتم و پاش ماوەیەکی کەم بانگیان کردم و گوتیان: (هەستە ملازم تاهیر چاوەڕوانی تۆیە)، بەڕاستی زۆر بە نابەدڵی هەستام ڕۆیشتمە ئەو شوێنەی ئەوانی لێ دانیشتبوون، کاتێك خەریك بوو بڕۆینە ئاکۆیان بۆ ئەوەی بزانین منداڵەکانمان چیان بەسەر هاتووە لەوکاتەدا بینیم خۆشەویسترین هاوڕێم (حاجی جرجیس) لەگەڵ دوو برادەری تر بەرامبەرم دێن لە دوای بەیەك گەیشتن ناوبراو گوتی: (من هاتوم بۆ ئەوەی لەگەڵم بێیت بۆ لای هاوڕێیان، ئارەزویانە چاویان پێت بکەوێت). پێم گوت: (حاجی گیان کەسی تریان نەدۆزیەوە تۆیان ناردووە کە دەزانن برایەکی خۆشەویستمی، باشە ئەگەر بڵێم نایەم دڵت ناڕەنجێت)؟ لەگەڵ ئەو قسەیەی من باوەشی پێداکردم و گوتی: (تۆ بەڕاستیتە بەونیازەی بە جێمان بێڵی!؟ ئەگەر تۆش ئێمە بەجێ بێڵی ئێمە تۆ بە جێ نایەڵین، ئێمەت فێری ئەو بەزمە کردو بەتەماشی لێمان دابڕیی!؟) ئەوەی ڕاستی بێت نەمتوانی دڵڕەنجاوی بکەم گەڕامەوەو لەگەڵیان ڕۆیشتم، (تاهیری حەمەدی و حەسەنی عولای حوسێنی و عوسمان سەرانەیی)م لەگەڵدا بوون و ڕۆیشتینە لایان دیار بوو بنکەیان بردبوە ناو (گەلی گەرەنالی) لە نزیك لۆغان، لەوێ چاومان بە (ڕەئیس کمال و مامۆستا جاسم گاتع) کەوت لەگەڵ هەندێکی تریان، بە شێوەیەکی ڕاشکاوانە لەگەڵیان دوام و پێم گوتن: (ئەوەیە دادوەری شیوعیەت و ڕێزگرتنی پەیڕەو؟ ئەوەیە هەڵوێست جارێك دەنوسن جاشن، جارێك دەنوسن خۆشحاڵین بە هاتنتان، توخوا ئەوە سەر لێشێواوی نیە)؟ دیار بوو بە قسەکانی من نیگەران بوون، بە تایبەتی جاسم تەواو نیگەران بوو، وەك بەدیارکەوت حاجی مەلا خۆی لێ کردبوونە مامۆتك، ماوەیەکی تەواو لەگەڵیان دانیشتم و زۆر شتم پێ گوتن کە ئەوان ئاگایان لێ

نەبوو! لەلای ئەوان هەستاین ڕۆیشتین بۆ ئاکۆیان لە ڕێگا عوسمان بۆی گێڕامەوە کە منداڵەکان زۆری نەمابووە لە (شیوومردیر) لەکاتی پەڕینەوەیان لەئاو بخنکێن، حلیم لەگەڵ منداڵە بچوکەکان بە سواری وولاّخ ڕۆیشتبون وولاّخەکە لەناو ئاو سەرپەلۆی بردبوو کەوتبونە ناو ئاو خۆشبەختانە هیچیان لێ نەهاتبوو. ئەو شەوە لە ئاکۆیان ماینەوە لەماڵی (مام ئاغۆ) شەو لە باخچەکەی کە زۆر خۆش بوو ڕامان بوراد ،بەیانی زوو منداڵەکانم بەڕێ کردن بۆ دەرگەڵە (عوسمانو ڕەسول)و دوو سەربازی ڕاکردووی ناسراویشیان (عزیزو مجید) لەگەڵیان ڕۆیشتن، ئەو ڕۆژە بەدرێژایی ڕۆژ بە پێیان ڕۆیشتبون ڕێگاکە چەند دوور بوو ئەوەندەش هەورازو نشێو بوو، گرفتەکەش ئەوە بوو دایکی منداڵەکان سواری وولاّخ نەدەبوو لەبەرئەوە زۆر درەنگ بەسەر کەوتبونە سەر گەروی سەران، لەگەڵ ئەوەی دنیا بەرەو تاریکی دەڕوات ئەوان لەگەروەکە شۆڕ دەبنەوە دیوی دەرگەڵە لە(گۆڕ مێکۆك) دەبێتە شەوو ڕێگا بزر دەکەن ئەوەی دیارە عوسمان بارەکانی بردبوونو(حلیمو پاکیزەو شادومان) بە سواری ڕۆیشتبون (ڕەسولو عزیزو مجید) لەگەڵ منداڵەکان مابوون لەزۆربەی ڕێگادا بەکۆمەڵ هەڵیان گرتبوون بە تایبەتی لەوکاتەی لە ڕێگا لایاندابوو سەرپەڕبون باش بوو شوانێك پێی گوتبون بگەڕێنەوەو ڕێگای پیشاندابوون. من لەئاکۆیان لای باوکم مامەوە لەبەرئەوەی نەوەك حکومەت هێرش بێنێو بە دوای ئێمەدا بێت، بەلاّم دیار بوو هیچ نەبوو، ئەمجارەیان لەگەڵ دەستەیەك لە چەکدارەکان بەرەو دەرگەڵە کەوتینە ڕێ لە گوندی سەران لاماندااو ڕۆشیتینە ماڵی (حاجی فتاح) کە یەکێك بوو لە هاوڕێکانمان جیا لەوەش دۆستکی نزیکمان بوو، لەوکاتەی ئێمە لەوێ دانیشتبووین خەڵکێکی زۆر لە ڕێگادا دیار بوون، ئەوانەی لە ترسی گرتنو ڕاونانی ڕژێمی بەعس هەلاّتبوون، زۆربەیان بە سەروسیمایانەوە دیار بوو کە خەڵکی شارنو زۆر بە هیلاکی بەرەو(کانی کۆلاّن) سەردەکەتن کە ئەمەم بینی داوام لە فتاح کرد کە دوو ولاّخ بنێرێت بۆ هاوکاری کردنیان بۆ ئەوەی بەسەربکەونە سەرگەروی سەران، پێیانەوە دیار بوو هەندێك لەوخەڵکانە نەیاندەتوانی بەسەربکەون بەتایبەتی پیرەکان، یەکێکیان لەگەڵدا بوو تەواو سەری سپی ببوو زاندرا کە ناوی(مامۆستا عبدالقادر)ەو خەڵکی ئامێدیە، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو فتاح مەردانە یارمەتی دابوون بۆ سەرکەوتنیان. لە سەران دەرکەوتین گەیشتینە بن (کارۆخ) دیاربوو شڕە کەلوپەلی ماڵ لە ژێر گوێزەکانی کۆلێت داندرابوونو خیوەتیان هەڵدابوو چاوەڕێی ئێمە بوون ئاخۆ لە کوێ خیوەتەکەمان بەیەکجاری هەڵبدەین؟ لە دوای کەمێك حەسانەوە دایکی شادومان بەسەرهاتەکەی سەرپەڕبونی بۆ گێڕامەوە کە چۆن ڕێگایان بزر کردبوو بۆ کوێ ڕۆیشتبوون، عوسمانیش هەرلە (سەران) بارەکانی بردوەو(حلیمو پاکیزەو شادومان)یشی بە سواری بردن بوون، منداڵە بچوکەکانیش (زەکیەو چینازو سەروەر)یش لەگەڵ دایکیاندا مابونەوە، ڕەسول لەگەڵ

دوو سەربازەکە کەوتونەتە ڕێو دەڵێ لە گەروەکە شۆڕ بوینەوە دنیا تاریك داهات دیارە لە خوار (گۆر مێکۆك) ڕێگایان لێگۆڕابوو بەرەو لای چیای هەندرێن ڕۆیشتبوون بەناو دارو دڕكو گوینیدا دەڕۆیشتن بەشەو کاتێك لە دەنگی سەگەکان شوانێك ووشیار بۆتەوە، شوانەکە پێی گوتون بگەڕێنەوەو ڕاست بڕۆن ڕێگای پیشان دابونەوە، گەڕابونەوە لە دوای ڕۆیشتنێکی زۆر ئەوجارە گەیشتبونەوە سەر ڕێگای خۆیان، بەدرێژایی ڕێگا منداڵەکانیان بەکۆڵ هەڵگرتبوون توشی ئەو ماندوونو هیلاکیە ببوون، ئەوەی جێگای نیگەرانیم بوو ئەوەبوو لەکاتی سەربردەکەی دەگێڕایەوە چاوەکانی پڕ ببون لە فرمێسك لەکۆتایی قسەکانیدا بە ڕوسی پێم گوت قەیدی ناکات هێشتاش ماویەتی.

ڕۆژی دوایی کەلوپەلەکانمان دابەزاندنە ناو چۆمی (کونێری) لە نزیك (کانی فەقیان) لە شوێنێکی بەلاوەی نادیار خیوەتمان هەڵداو لەو شوێنە نیشتەجێ بووین، چۆمی کونێر چۆمێکی پڕ لەدارو درەختی جۆراو جۆر بوو، بەوشێوەیە گەڕاینەوە دەرگەڵە، ماڵی چەکدارەکانمان بەسەر هەندێ شوێنی لابەلای نادیار دابەش کرد لەناو گەڵیەکانی سەروی گوندو خواروی گوندو چۆم ئەشکەفتەکان، ماوەی چەند ڕۆژێك هەرکەسەو خەریکی دامەزراندنی ماڵەکەی بوو، لەبەر مەترسی هێڕشی دوژمنو هێرشی فرۆکەکانی حکومەتە تازەکەی بەعس کە ڕۆژانە هەڕەشەی دەکرد پێویستیمان بە شوێنی خۆپاراستن هەبوو بۆ ئەوەی ماڵو منداڵمان لە مەترسی دوور بن. وەك دیار بوو هەرلە سەرەتاوە حکومەتی بەعس بەنیاز نەبوو دان بە سادەترین مافەکانی کورد دابنێت، بەڵام پێویستی بە پشویەکی تەواو هەبوو تا خۆی کۆدەکاتەوە بۆ دەست وەشاندن ئەوەبوو درێژەیان بە ووتوو وێژدا لە مانگی (سێ) وە تا مانگی (1963/6) کاتێك بەخۆکەوت ئەوجا کەوتە بیانوو گرتنو ڕێگای بۆ شەڕ خۆش دەکردو هێزەکانی بەڕێ کردنە ڕووبەڕووی هێزەکانی پێشمەرگە. ماڵی باوکم لە سەروچاوەی (کانی بارۆیان) کەپرو ساباتیان بۆکرابوون، وەك پێشتر باسم کرد چەند ڕۆژێك خەڵکەکە خەریکی ڕێکخستنی ماڵەکانیان بوون تا بەتەواوی نیشتەجێ بوونو بەبەردەوامیش خەڵك دەهاتنە دەرەوە، ئێوارەیەك ڕۆیشتمە ماڵی باوکم کۆمەڵێك میوانیان هەبوو لەوانە (حمە ڕەئوف ووسو سەوزەچی) عومەر ناوێکیان لەگەڵدا بوو، ئەوانم بردنەوە ماڵی خۆمان لە دوای دوو ڕۆژ بەسەفەر ڕۆیشتینە ناوچەی باڵەکایەتی، چەند ڕۆژێك ماینەوە پاشان وسو لەگەڵ عومەر گەڕانەوە لای ئێمەو لەلامان مانەوە، لەو ڕۆژانەی لای ئێمە مانەوە ڕۆژێك چوبوونە چۆمی خۆیان بشۆن ئاویان گەرم کردبوو چۆمیش فێنك بوو وسو تێك چووبوو لە هۆش خۆی نەمابوو، وەك باسیان دەکرد زۆری نەمابوو بمرێت، یەکێکی پارتیان لەگەڵ بووە کە ناوی (حسێن تەتەر) بووە زۆر برادەری وسو بوو، ناوبراو گوتویەتی: (ئەگەر وسو هیچی لێ هاتبایە دەیان گوت حسێنی پارتی وسوی شیوعی کوشتوە کە ئەوەش دەبوە نەگبەتی بۆ من!).

بەشـــــی دەیـــەم

ووتوویژی نێوان بزاڤی کوردو بەعس سەرنەکەوت

دریژەکیشانی وتوویژی سیّ مانگەی نیّوان دەستەلاتی بەعس‌و پیشمەرگەکانیکورد سەرنەکەوت، ریّك نەکەوتنی بووە هۆی فاکتەریّك بۆ بەعسیەکان‌و سودیکی گەورەیان لەم دەرفەتە وەرگرت، لە ماوەی ئەو سیّ مانگەی گفت‌وگۆدا بەعسیەکان توانیان تەواو جیّی پیّی خۆیان قایم بکەن‌و ئەمجارە زۆر بە ناپاکی کەوتنە پڕوپاگەندە بەزمان دریژیو هەلویستی بیّ ڕیزەوە هەڕەشەی بەردەوامیان دەکردو داواکاری‌ومەرجەکانیگەلی کوردیان ڕەت دەکردەوە،دوژمن نیازی هێرش‌وکوشت‌و بڕیان هەبوو، لە دوایدا دەستەلاتداریەکەی بەعس فەرمانیکی توندی بلاوکردەوە کە تیایدا داوای لە پیشمەرگەکانی کوردکرد کە دەبیّ لە ماوەی چل‌و هەشت کاتژمیردا چەکەکانیان بدەنەوە دەستەلاتدارانی بەعس لە نزیکترین ئەو بنکانەی دەستیان پیڕادەگات، بەلام لەبەرپەرچ دانەوەی ئەواندا چەکدارانی (سلیمان بەگ) لەوکاتە تەنگەدا زیاتر لە حەفتا چەکدار بڕیاریان دا بڕۆنە دەرەوە، بیگومان ڕۆیشتنە دەرەوەی چەکدارەکانی سلیمان بەگ سەرشۆڕیەکی گەورە بوو بۆ دەسەلاتی ڕژیمی بەعس‌و بەرپەرچ دانەوەیەکی کوشندەی کاریگەریش بوو.

بەعسیە ناپاکەکان ئەو سیّ مانگەی کە دریژەیان بە گفتوگۆدا لە ماوەی مانگی (1963/3) تا مانگی (1963/6) تەنها بۆ مەرامی تایبەتی خۆی بووە وەك مناوەرەیەکی سیاسی بۆ ئەوەی لەو ماوەیەدا بتوانیّ زیاتر خۆی ڕیّك بخات‌و ئامادە بیّت بۆ جەنگ، بەعس وای دەزانی بە هەڕەشە چەك بە چەکدارانی کورد دادەنیّ! بیگومان ئەو خۆ ئامادەکردنەی حکومەتی بەعس بیّ بەرامبەر نەبوو، هیزی پیشمەرگەش بۆ ڕووبەڕوو بونەوەی دوژمن سازو ئامادە بوو، چەند ڕۆژیّك پیش ئەوەی ئیمە بچینە بەرەکانی پیشەوەی بەرەی جەنگ (مقدم عزیز ئاکرەیی) هاتە لای باوکم شەویّك لەلای مایەوەو دوایی بەگوندەکاندا گەڕاو هیزی پیشمەرگەی ئاگادارکردن کە بڕۆنە بەرەکانی شەڕو ئیمەش بڕۆینە سپیلك.

ئیمەو شەڕی سپیلك

لەسەر ڕاسپاردەی باوکم لە ڕۆژی (1963/7/1) لەدەرگەلە دەرکەوتین ژمارەی چەکدارەکانمان دەگەیشتە پەنجاوحەوت چەکدار، بەریّگای دۆلی ئاکۆیاندا ڕۆیشتین باوکیشم لەگەلمان هات تا سەروچاوەی ئاوی(میگر)، ئەو ڕۆژەی لە دەرگەلە دەرکەوتین بۆ شەو لە گوندی (گەرەوان) ماینەوە بۆ بەیانی ڕۆیشتینە گوندی (ئاکۆیان) بۆ نیوەڕۆ لەسەر کانیاوی (گورانگی) لەگەل پیشمەرگەکانی (ملازم تاهیر) نانی نیوەڕۆمان خوارد، بۆ ئیوارە ڕۆیشتینە گەلی (کەڕەك) کاتیّك نزیك کەوتینەوە لە

لۆغان من لەگەڵ دووسێ چەکدارو (خدری عولا بەگ) لاماندایە بنکەی شیوعیەکان لەگەلی (گەرەنالی) لەوێ چاومان بە برادەران کەوت لەوچاوپێکەوتنەمان هەندێ شتم بە (ڕەئیس کمال) ڕاگەیاند شتەکان زۆر گرنگ بوونو پێویست بوو کە بیزانن‌و ئاگادار بن، پێم گوتن: (باوکم ڕۆیشتە گەلی کەرەك وەرن سەری لێ بدەن‌و پەیوەندی لەگەڵ بەتین بکەن بۆ ئێوە سود بەخش دەبێت، وادیارە لەونزیکانە بە نیازە بڕواتە لای مەلامستەفا لە ڕێگای ئەوەوە، بەڵکو هەندێ داواو خواستی ئێوەش بە بارزانی ڕابگەیەنێ خراب نابێت). لە دوای ئەو چاوپێکەوتنە بە درەنگەوە ڕۆیشتینە گەلی کەرەك کە گەیشتینەوە چەکدارەکانمان دنیا تاریك داهاتبوو، شەو لەناو گەلی کەرەك لە بنکەی پێشمەرگەکانی لەشکری دۆڵی ئاکۆیان ماینەوە، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیمان بوو پێشمەرگەکانی (ملازم تاهیر) پێشوازیەکی گەرمیان لێ کردین. هەر لەناو گەلی نانەواخانەی لێ بوو نانی بۆ پێشمەرگەکان دەکرد. بۆ ڕۆژی دوایی (ڕەئیس کمال)و دەستەیەك لەهاوڕێیان (ملازم کریم‌و حاجیمەلا)و ئەوانی تر هاتن بۆ لای باوکم، سلێمان بەگ پێشوازیەکی گەرمی لێ کردن‌و زۆر ڕێزی گرتن‌و بەڕویەکی گەشەوە لەگەڵیان کەوتە دوان‌و بەڵێنی پێدان لە گەڕانەوەیدا لابداتە بنکەکەیان لەگەلی گەنەڕالی، ئەوان ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لەلای سلێمان بەگ مانەوە، لەکاتێکا (ڕەئیس کمال‌و ملازم کریم) لەگەڵ باوکم سەرگەرمی قسەکردن بوون (عزەت‌وحاجی مەلا)ش دوو بە دوو بەیەکەوە لە شوێنێك قسەیان دەکرد، ئەوەی بۆم ڕوون بوەوە لە دوای ئەو بەیەك گەیشتنەی عزەت‌و حاجی مەلا هەستم کرد عزەت وەك خۆی نەمابوو بە ئاشکرا ئاڵوگۆڕی پێوە دیاربوو، وادیار بوو ئەو شتانەی ڕۆژی پێشووم بۆ ڕەئیس کمال باس کردبوو هەمووی بۆ عزەت گێڕابوەوەو شتەکانیش لەبەرژەوەندیو مەرامی عزەت دا نەبوون، بۆیە دیار بوو پەست ببوو. لە دوای گەڕانەوەی ئەوان ئێمەش بەڕێ کەوتین بۆ سەروچاوەی ئاوی (مێگر) ئێوارەیەکی درەنگ گەیشتینە ناو (گەلی مێگر) کەلەو سەروچاوەیە ئاو بۆ ڕواندز دەڕوات، لە مێگر دوو شەوو ڕۆژ ماینەوە، ئەوەی جێگای یادەوەریە لەوێ چاوم کەوت بە (ئەحمەد تۆفیق) ناوبراو یەکێك بوو لە سەرکردەکانی (حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران)و لەگەڵ کۆمەڵێك چەکداری خۆی پاسەوانی ئاوی مێگر بوون، کاك (ئەحمەد تۆفیق) پیاوێکی ڕۆشنبیری پێگەیشتووو وشیار بوو لە ڕووی سیاسیەوە، زۆریش زانا بوو دەربارەی خەبات‌و تێکۆشانی گەلی کورد، ئەو ماوەیەی لەوێ ماینەوە لە زۆر ڕووەوە لەگەڵ یەکتر دواین، دیاربوو ئاگاداری زۆر بەسەرهاتی مێژوویی کورد بوو.

پێش ئەوەی مێگر بەجێ بهێڵین‌و بڕۆین بۆ سپیلك باوکم گەڕایەوە دەرگەڵەو خواحافیزیشمان لە (ئەحمەد تۆفیق)کردو لە مێگر دەرکەوتین بە گۆڕەپانی (بانە زیووك)دا تێپەڕین بەبەردەمی سەنگەرەکانی سوپادا لە(مل تۆکر) بۆ سەر ئاوی بێخاڵ، ماوەیەکیش بۆ پشوودان لەوێ ماینەوە،

ئینجا بەناو(گەلی علی بەگ)دا بەرەو سرێشمە ڕۆیشتین، ئەوکاتە گەلی علی بەگ لە ژێر کۆنترۆڵی پێشمەرگەدا بوو بەئارەزوی خۆمان لەناو گەلی دەڕۆیشتین. وەك دواتر زانیمان لە گەڕانەوەیدا باوکم لای دابووە بنکەی شیوعیەکان لە ناو گەلیگەرەنالی بەپێی ئەو بەڵێنەی پێی دابوون نیوەڕۆ لای ئەوان مابوەوە ئەوجا ڕۆیشتبوو، هەروەها بەڵێنی پێدا بوون کە دەڕواتە لای (مەلامستەفا) داواکاریەکانی ئەوانیان پێ ڕادەگەیەنێ بەڵکو یارمەتیان بدات. ئێمە دوو میوانمان لابوون کە بریتی بوون لە (ووسو سەبزەچی)و عومەر ناوێك کە لەگەڵ ووسو دابوو، بێگومان ووسو دۆستێکی نزیکی ئێمە بوو لەکاتی ڕۆیشتنمان بۆ سپیلك ئەوانیش لەگەڵمان هاتن زۆر هەوڵمان دا کە بەبێ چەك نەیێن کەچی ووسو سور بوو لەسەر هاتنی بۆ سپیلك ناوبراو گوتی: (هەرنەبێ بریندارو جەنازە دەگوازینەوە یان ئاو بۆ پێشمەرگەکان دەبەین).

لەوکاتەی لەناو گەلی دەستە دەستە بە ئارەزوی خۆمان دەڕۆیشتینە ڕێ لە ناوەندی گەلی فڕۆکەیەکی بارهەلگری گەورەی زۆر گران بەرەو فرۆکەخانەی دیانا دەڕۆیشت زۆر لەسەرخۆ چەکدارەکانمان هەرکەسەی لەڕاستی خۆی تەقەیان لێ کردو گوێمان لە عزەت بوو دەیگوت: (بەشەرەفم لێمداو تۆزی لێ دەرچوو والله پێی کەوت)، چەکدارەکان تێکرا هاواریان دەکردو دەیانگوت: (ئاگادار بن فرۆکە لێی درا ئێستا دەکەوێ)، عزەت گوتی: (باوەڕ ناکەن بەچاوی خۆم دیت تۆزی لێ دەرچوو، دەبینن ئەگەر وانەبوو هەرچی دەڵێن بڵێن)، لێمان کردە گاڵتەو پێکەنین تا گەیشتینە کۆمەڵێك پێشمەرگە لە نزیك تاڤگەی گەلی هەر بەپێکەنین ڕۆیشتین.

ڕێکەوتی (1963/7/7) ئێوارە لە بنکەی پێشمەرگەکانی (علیکۆ) لە دواوی ئاوی سرێشمە ماینەوە ئەوەی جێگای ڕەزامەندیمان بوو پێشمەرگەکانی علیکۆ خزمەتێکی زۆریان کردین، شەویش لەلای ئەوان ماینەوە لە ناو دۆڵایەك لەسەر ئاوێکی سازگارو لە ژێر چناری گەورە خەوتین. بەیانی ڕێکەوتی (1963/7/8) لەگەڵ ڕۆژهەلات بە پێش سەنگەرەکانی سوپادا ڕۆیشتین زۆریش دەترساین نەوەك تەقەمان لێ بکرێت کەمێك لەوان دوورکەوتینەوەو زۆری نەخایاند لە نزیك گوندی سرێشمە چوینە بنکەی هێزی (عەقید کافی) دیاربوو بنکەکەیان لەناو هەندێ خڕە بەردی گەورە گەورە دانابوو، لەگەڵ عزەت چوینە لای عقیدکافی ماوەیەکی تەواوی لەلا دانیشتین و(عومەری ئەحمەد شابازی)لەلا بوو، لەو دیدارەدا لە زۆر شت دواین و کۆمەڵێك باس و گیروگرفت کەوتنە بەرباس و لێ دوان بە شێوەیەکی تایبەتی ئەو لیوایەی لە خلیفان ئابلۆقە درابوو، ئەوەی دڵخۆشی کردم هەڵوێستی عقیدکافی بوو، ناوبراو بەڕاستی ئەفسەرێکی زانای لێوەشاوەی بەدەستوبرد بوو، تا بڵێی پیاوێکی هەست بەرزو دڵسۆز بوو، لەکاتی قسەکردنمان لەگەڵ ئەو فەرماندەیە گوتی: (ئەو لیوایەی لە خلیفان

ئابڵۆقە دراوە لە گشت لایەکەوە ڕێگاکانی لێ گیراون بڕیار وایە ڕێگا نەدەین هیمدادیان بگاتێ تا خۆیان دەدەنە دەست، بۆئەو مەبەستە داوامان کردوە پێشمەرگەیەکی زۆر لێرە کۆبکەینەوە بۆ لێدانیان یان گرتنیان)، ئینجا گوتی: (ئێوە بڕۆنە لای مقدم عزیز ئەو لە سپیلکە لە نزیك گۆڕی خدرئاغایە). لەوێ بەڕێ کەوتین بەرەو گوندی (دەربەندۆك) لە ڕێگای ڕۆیشتین عزەت خۆی پێ ڕانەگیراو گوتی: (کاکە تۆ ئەوەندە پشتگیری لە شیوعیان مەکە، بە دوور مەزانە کە ئەوانە پێیان ناخۆش بێت تۆ بەو شێوەیە لەلای ئەوان پشتیگیری لە شیوعیەکان دەکەیت، لەوەلاّمدا پێم گوت: (ئازیز کافی باش دەزانێ من شیوعیم ناوبراو بەخۆشی مرۆڤێکی دیموکرات خوازە، هەرکاتێ دەستیان لە شیوعیەکان وەشاند با لە پێش هەمویان من بە بەربکەوم). وادیار بوو لە وەلاّمی من ڕازی نەبوو گوتی: (کەیفی خۆتە من بۆتۆمە). کاتێك گەیشتینە گوندی دەربەندۆك لەوێ پشووێکی باشماندا و نیوەڕۆ لەوێ ماینەوە، لەدوای نیوەڕۆش ڕۆیشتینە گوندی (لێرە میر) گوندی ناوبراو بەبۆمبی ئاگرینی فرۆکەکان سوتێندرابوو خەڵکەکەشی لەوێ نەمابوون چووبونە قەدپاڵی چیا هەندێکیشیان ڕۆیشتبونە باوەشی حکومەت. گوند بەگشتی چۆڵ بوو ئەوەی بەرچاو دەکەوت تەنها کاولکاریو وێران کاری بوو، شەو لەو گوندە کاولکراوەدا ماینەوە لەژێر دارە گەورەکانی گۆڕستان، شەوێکی کش‌وماتو بێدەنگ بوو، بەیانی زوو چوومە سەرئاوی کانیاوی مزگەوتی گوند لە دامێنی گوندەکە دیار بوو مزگەوتەکە مابوو نەسوتابوو ئەویش هۆی ئەوە بوو کە دوور بوو لە گوندو ئاگری پێ نەگەیشتبوو. بەیانی ڕۆژی (9/7/1963) لە گەروەکە ئاودیو بووین، گەیشتینە گوندی (کەلەکین) لەوێوە ڕۆیشتینە سەرئاوی سپیلك بە دیوی لای خەلیفانەوە، لەسەر ئەو ئاوە ماینەوە تا ئێوارە درەنگ، ئێوارە ڕۆیشتینە سەربەرزایی سپیلك، شەو لەوێ ماینەوەو بەیانی(10/7/1963) مقدم عزیز هاتەلامان زیاتر لەیەك کاتژمێر لەگەڵمان دانیشت ناوبراو گوتی: (ئێوە بڕۆنە گوندی بەنۆك، گوندەکە نزیك سپیلکەو پەنایەو نادیارە)، بڕیار بوو لەسەر داوای مقدم عزیز کۆبونەوەی سەرکردەکانی گشت پێشمەرگەکانی سپیلك بێنە ئەو گوندە. ئێمە ڕۆیشتینە (بەنۆك) لەوێ دامەزراین بۆ ئێوارە (مقدم عزیز) هاتە لامان لە گوندی ناوبراو داوای لە منو عزەت کرد لەگەڵی بڕۆینە ماڵی (حسێنی خدرئاغا)ی سەرچیا بۆ نان خواردن، ماڵی ناوبراو لەپشتی کەلەکین بوو عزیزگوتی: (بەڵێنم پێداوە بڕۆینە لایو ئێوەش لەگەڵم بێن، جا ئامادە بن بابڕۆین، لەدوای نان خواردن دەتوانن ئێوە بگەڕێنەوە، من زۆر هەوڵمدا نەچم، بەلاّم مقدم زۆر کێشەیکردو وازی لێ نەهێنام تا لەگەڵ خۆیان بردم، بەسەرکەوتین بۆ ماڵی حسێن ئاغا، پێشوازیەکی زۆر گەرمی لێ کردین، ئەو ماوەیەی لەوێ ماینەوە زۆر لەگەڵ خاڵ عزیز قسەو باسمان کرد، لەودانیشتنەماندا حسێن ئاغا باسی ئەو بەیەك گەیشتنەی مەلامستەفاو سلێمان بەگی بۆ مقدم

عزیزگێڕایەوە کە لەگوندی سرێشمە یەکتریان بینی بوو، ناوبراو گوتی: (کاتێك لەماڵی ئێمە بەڕێکەوتین بڕۆینە سرێشمە لەگەڵ سلێمان بەگو عزەت بۆ دیدەنی مەلامستەفا لە ڕێگا بیرم لەوە دەکردەوە کە دەبێ من ناوبژێکەربم لەگەڵیان دابنیشم کەچی کاتێك ئەوان بەیەك گەیشتن منیان بەبیر نەماو تەنها وەك گوێ ڕاگرێك گوێم لەوان گرتبوو کە چۆن بەئارەزووەوە دەدوان!).

شەو بەدرەنگەوە ئێمە گەڕاینەوە لای پێشمەرگەکان لە بەنۆك، بەلاّم عزیز لەوێ مایەوەو گوتی: (بەیانی دێمەوە لاتان لەوێ کۆبونەوەکە دەکەین وەك بڕیارە). ئێمە لەبەنۆكو دەوروبەری گوند خۆمان قایم کرد لەپاراستنی تۆپو فرۆکەکان بۆ ئەو مەبەستە توانیمان شوێنی سەنگەرەکانی ڕووبەڕووی تۆپەکانو سوپای دەشتی هەریر باش ڕێك بخەین بۆ ئەوەی دووربین لە زیان.

ڕۆژی دیاریکراو دوای نیوەڕۆ نوێنەرەکان لە گوندی بەنۆك ئامادەبوونو کۆبونەوەکە لەژێرداره گەورەکانی پشتی گۆڕستانی پشتی گوند بەسترا، ئەوانەی ئامادەی کۆبونەوەکە بوون (مقدم عزیز) سەرپەرشتی کۆبونەوەکەی دەکردو (مراد ئاغای بیری، ملازم تاهیر عەلی، ئەحمەدمستی لە جیاتی حاجی بێرۆخی هاتبوو، مستەفا نێروەیی، ڕەئیس عورەفا ئەسعەد، ئەحمەد سەعید سپینداری، زرار سلێمان بەگ، عزەت سلێمان بەگ) ئامادە بوون ، لەسەرەتاوە مقدم عزیز بەخێرهاتنی میوانەکانی کردو لەڕێگای ئەوانەوە سلاّوی لە پێشمەرگەکان کردو لەدواییدا دەستی کرد بە قسەکردنو گوتی: (ئەوە دەبینن لیوا لە خلیفان ئابلّوقە دراوە لەگشت لایەکەوەو هەموو ڕێگاکانی لێ گیراوە، دەبێ هەوڵبدەین کە خۆیان بدەنە دەست، بۆ ئەو مەبەستە ئێوە هەریەکەی لە شوێنەکانی خۆتان دەبێ سازو ئامادە بن پێویستە بیرلەوە بکەنەوە کە هێرشتان دەکرێتە سەرو لێتان دەدرێت، لەبەرئەوە دەبێ زیاد لەپێویست وشیار بنو هەردەم نۆبەتداری ناو سەنگەرەکان بن، ئەگەر بتوانن لە ڕێگای خەڵکی ناوچەو گوندەکانەوە پەیوەندی بە هێزی سوپاو جاشەکانەوە بکەن بۆ ئەوەی ئەگەر نیازی هێرشیان هەبێت بەڵکو بتوانن زوو ئاگادارمان بکەنو یارمەتی دەرمان بن، چونکە ئێمە پێویستیمان بە هاوکاری هەموو کوردێك هەیە، ئەگەر ڕێ پیشاندەر بێت یان ئەگەر بتوانێ گوللەیەك ئاراستەی دوژمن بکات)، لە دواییدا گوتی: (ئەوەی بیرو ڕایەکی پەسندو سوود بەخشی هەبێت بۆ بەهێزکردنی هێزەکانمان با بفەرموێت قسە بکات)، ناوبراو دەیزانی من دەدوێم هەرزوو ڕووی کردە منو گوتی: (خاڵ زرار بفەرموو دەزانم تۆ قسەت هەیە، ئەوەبوو کەوتمە قسەکردنو گوتم: (بەڵێ خاڵ عزیز ئێوە دەفەرمون ئێمە هاوپەیمانی لەگەڵ هەموو هۆزێكو کەسانێك دەبەستین ئەوەی بیەوێت یارمەتیمان بدات بۆ ڕووبەڕوو بونەوەی دوژمن ئامادەین پەیوەندی لەگەڵ بەتین بکەین بۆ سوودی خەباتەکەمانو بەرژەوەندی گەلەکەمان بەومەرجەی لەگەڵ داواکاریەکانمان بگونجێن، باشە ئەگەر وایە بۆچی

کۆمەڵێك شیوعی بەدەسەلاتو دوژمنی سەرسەختی ئەو ڕژێمەن وا خراونەتە ناو گەلی گەرەنالی، وەك دەست بەستراوو بەند بێبەش کراون لە ڕووبەڕووبونی دوژمنو ڕێگایان لێ گیراوە)، مقدم عزیز گوتی: (ئەوەی ڕاستی بێت زۆریان لێ پەست بووم لە کاتێکا بیستم بلاویان کردۆتەوە گوایا ئەوان گەلی علی بەگیان گرتوە بەتەنیا بۆیە ڕێگام نەداون بێنە بەرەی ڕووبەڕووبونەوەی دوژمن، ڕاستە ئەوانیش بەشدار بوون لە گرتنی گەلی علی بەگ، بەلام ئەوەندە نەبوو، ئەوەندەی ئەوان گۆتبویانو بلاویان کردبۆوە). عزەت وەلامی دایەوەو گوتی: (خاڵ عزیز من لەو باوەڕەم وانەبێت ئەوەی ئەو قسانەی بە ئێوە ڕاگەیاندوە، ئەوان ئەمەیان بلاوکردبێتەوە، بەڵکو بەزاری ئەوان بلاوکراوەتەوە دوریش نیە کە بە هەڵە بۆ ئێوە گەڕابێتەوە، پێویستە ئێوە لەو ڕوەوە ئاگاداربن خەڵکی دڵ ڕەشو پڕوپوچ هەن نایانەوێ یەك گرتن لەناوماندا هەبێت). دووبارە بەدەنگ هاتمەوەو گوتم: (خاڵ عزیز ئەگەر دەتانەوێ بەڕاستی سەرکەوتووبین دەبێ پەیوەندی لەگەڵ نەیارانی دوژمن بەتین بکەینو باوەش بۆ کۆمەڵو کۆمەڵگا بکەینەوە، بەتایبەتی لەگەڵ بەرهەڵستکارانی ڕژێم، خۆشتان ئەوە دەزانن کە شیوعیەکان دژوارترین بەرهەڵستکاری ئەو ڕژێمەن. پاڵپشتی بەهێزی بنەڕەتی هەمیشەین بۆ یارمەتیدانی کوردو شۆڕشو داواکاریەکانمان)، ئەوەی هەستم کرد لەکاتی قسەکانم مقدم عزیز گرژ ببوو دەیویست وەلامم بداتەوە، بەلام پێش ئەوەی بەدەنگ بێت (ئەحمد مستی بارزانی) بەدەنگ هاتو گوتی: (خاڵ عزیز قسەکانی کاك زرار لە جێی خۆیەتیو ڕاستە، ئێمە لەوکاتە ناسکەدا پێویستیمان بە یارمەتیو هاوکاری تاکە کەسێکیش هەیە کەچی هاوکاری لەژێر دەستماندایەو پاڵی دەدەینو لەخۆمانی بەدوور دەخەینەوە کەی ئەوە ڕاستە؟. بەڵکو زیانێکی گەورەیەو مەترسی بەدواوەیە، لەبەر ئەوە بەڕاست دەزانم هەرئێستا بنێرن بە دوایاندا بۆ ئەوەی بێنە بەرەی ڕووبەڕووی دوژمنو بەشداربن لەو شەڕەی ئێمە دەیکەین)، لە دوای ئەو داوایەی ئەحمد مستیو قسەکانی ئێمە مقدم عزیز بە ناچاری بە ملازم تاهیری گوت: (نامەیان بۆ بنوسە با چەکدارەکان بنێرن بۆ بەرەی سپیلك بابێنە لای (زرارو عزەت)، هەرئەوکاتە ملازم تاهیر نامەی بۆ نوسین کە بێن بۆ بەرەی سپیلك. کۆبونەوەکە کۆتایی هات هەریەکەی گەڕایەوە لای پێشمەرگەکانی، دوای بلاوە پێکردنی بەشداربوانی کۆبونەوەکە زۆری پێ نەچوو عقیدکافی پەیدا بوو، شەویش لای ئێمە مایەوە، بەیانی ڕێکەوتی (12/7/1963) لەگەڵ ئاسۆی بەیانی دوو فڕۆکەی دوژمن لە جۆری (فیووری) گەیشتنە سەر بەنۆكو ئیتر بە بۆمبای ئاگر پڕژێنو شەستیر گوندەکەیان بۆمبا باران کرد ئەو دوو فڕۆکەیە هێشتا نەڕۆیشتبوون فڕۆکەیەکی تری بۆمبا هەڵگر لە جۆری (لویوشین) گەیشتە سەرگوند ئەویش ئەوەی پێی بوو فڕێیدایە سەر گەنمو نیسکەکانی دەوروبەری گوند، بەلام چالاکانە خەڵکەکە ئاگرەکەیان کوژاندەوەو نەیان هێشت

دانەوێڵەکەیان بسوتێ، عقید کافیو ئەوانەی لەگەڵی بوون هەرئەوەندەیان بۆ کرا بەپەلە بڕۆن.

لەگەڵ عزەت دوو بە دوو دانیشتین کەوتینە دوان دەربارەی هاتنی چەکدارەکانی شیوعی بۆلای ئێمە، گوتمان (مادام عزیز ئێمەی دیار کردکە شیوعیەکان بێنن، پێویستە ئێمەش بە پێی توانا یارمەتیان بدەین بۆئەوەی بەلانی کەم ناوەکانیان بخرێتە لیستی پێشمەرگە، بۆ ئەوەی ئازوقەیان پێ بدرێت، وە ئەگەر هاتوو چەکیشمان بەدەست کەوت لەویش یارمەتیان دەدەین، ئەوەشمان خستە بەرچاو ئەگەر بوو بە شەڕ دەتوانین چەك لە پێشمەرگە بێ توانایەکانی خۆمان وەرگرینو بیدەین بەوان بۆ ئەوەی شەڕی پێ بکەن تا دیاربنو جێی خۆیان قایم بکەنو ببنە جێگای باوەڕی هەموو لایەك، بەم شێوەیە چاوەڕێی ئەوان بووین کە بێنو بگەنە لامان. ئەو ماوەیەی لە گوندی بەنۆك بووین ڕۆژانە دەڕۆیشتینە ژێر دارەکانی گۆڕستانی دامێنی گوند لەبەرئەوەی ڕووبەڕوو بوو لەگەڵ ڕێگای گشتی ئەوەی بە سپیلك تێپەڕ دەبوو، بەشەویش هەموومان نۆبەتدار بووین لەگردەکان، بەلام ئەوەی ڕاستی بێت بۆ خواردنو خۆراك زۆر هیلاك بووین، ئەوەی هەبوو تەنها نانو چا بوو خۆراکمان نەبوو ناوە ناوەش کوشتەیان پێ دەداین، ئەویش هەریەکەی پارچەك گۆشتمان بە بەردەکەوت یان نا! لەکۆبونەوەی بەنۆك هەندێك تەوجیهاتمان پێدرا لە ڕووی ئاشنا بوون لەگەڵ کاروکرداری پێشمەرگایەتیو هەندێ شتی تر کە نەمان دەزانیو لامان ڕوون نەبوو کە زۆر باش بوو زانیمان، وەك باسکراوە بەنۆك گوندێکی پەنایەو لەناو کەندێکدایە هەتا بەسەری هەڵ نەبیو نەگەیە ناوی دیار نیە، کانیاوێکی کەم ئاوی هەیە لە دەوری ئەو کانیاوە چەند بنە هەنجیرێك هەن ئەویش لەبەر بێ ئاوی هەڵ نەکەوتوون، دانیشتوانی ئەو گوندە نەزانینو ژیانیشیان ژیان نیە بەڵکو دەردەسەریە. ڕۆژی سێیەمی دوای کۆبونەوەی بەنۆك فڕۆکەیەکی هەلیکۆپتەریش کاتی نیوەڕۆ گەیشتە سەر سەنگەرەکانی ئێمەو دەسوڕایەوەو بۆ دەست نیشان کردنی ئەو شوێنانەی مەبەستی بوو، ئەوکات ئێمە لە ژێر سێبەری دارەکانی گۆڕستان دانیشتبووین لە هەموو لایەکەوە تەقەی لێ کراو فڕۆکەکە سەری لێ شێواو نەی دەزانی بۆکام لابڕوات!! هەرئەوەندەی بۆ کرا بگەڕێتەوە هەریر لەوێ نیشتەوە، بەلام چی! لە سەربازگەی هریر ئێمە کەوتینە ژێر ئاگربارانی تۆپەکانی دوژمن هەرئەوەندەمان بۆ کرا ڕابکەینە شوێنە پەنایەکانو خۆمان پەنا بدەین، ئەو نۆبەتدارانەی کەلەسەر گردەکان بوون لە تۆز دیارنەبوون وامان دانا کە کەسیان نەمابن، لەبەرئەوان خۆم پێ ڕانەگیراو تۆپ باران هەربەردەوام بوو من ڕۆیشتم هەرچەندە پێشمەرگەکان هەوڵیاندا نەڕۆم لەگەڵ ئەوەشدا هەر ڕۆیشتم بۆ لایان بەخۆشم نازانم کە چۆن گەیشتمە ئەوێ ! کە چوومە لایانو بینیم هەموویان سەلامەتنو ماوون زۆر خۆشحاڵ بووم کە ئەو قارەمانانە (تاهیرحەمەدو ئەحمد قادروکەژە حسێنو ڕەسول ئەحمد گەلاڵی) کە دانیشتوی ڕەژێکەریان

بوون زۆر مەردانە سەنگەرەکانیان جێ نەهێشتبوو ئەگەرچی هەموو دەقیقەیەك مردن چاوەڕوانیان بوو بە جۆرێك لەو شوێنە دەرباز بووین‌و خۆمان ئاودیووکرد بەدەردەسەری لەبەرئەوەی شوێنەکە ڕووبەڕووی دەشتی هەریر بوو، ببوە ئامانجی تۆپەکان بەپەلە هەوڵماندا خۆمان بگەیەنینە پەنایەك کە گوللە تۆپ نەیگرێتەوەو ئەوکاتەش تۆپەکان بێ وەستان دەهاوێژران.

هاتنی چەکدارەکانی شیوعی بۆ سپیلك: دوای ئەوەی نامەیان بۆ نوسین کۆمەڵێك چەکداری شیوعی گەیشتنە بەنۆك، ئێمە لەسەر کانیاوی گوند بووین پێیان ڕاگەیاندین کە چەکدارەکانی شیوعی گەیشتنە گوند، بێگومان پێشوازیەکی گەرممان لێ کردن هەرئەوکاتە ئەو تاکە (گیسك)ەی هەمان بوو بۆمان سەربڕین، ئەوشەوە لەلای ئێمە مانەوە گوایا لەسەر ڕاسپاردەی ڕەئیس کمال دەبێ لەلای ئێمە بن ئێمەش وامان دانابوو، بەڵام کاتێك لەگەڵ حاجی جرجیس کەوتمە دوان ناوبراو ڕای گەیاندو گوتی: لە ڕێگا دەهاتین کێشە بوو لە نێوان حسێن خەبازو ملازم مهدی دیار بوو زۆر بەتوندی لەگەڵ یەکتر دەدوان‌و نێوانیان تێك چوو لەسەر ئەوەی حسێن خەبازو حاجی حسن ئاغا ناڕازی بوون بەوەی بێن بۆلای ئێوە ئەوان دەیان گوت (ئەگەر بڕۆینە لای زرارو عزەت مانای وایە لە ژێر دەسەڵاتی زراردا دەبین‌و ناوبراو فەرمانڕەوامان بێت ئەوەش بۆ ئێمە ناگونجێت)، برادەرم حاجی زیاتر لەسەری ڕۆیشت‌و دەڵێت: (ملازم مەهدی‌و مام ئەلیاس هەوڵێکی زۆریان دا بۆ ئەوەی لە سەر ڕاسپاردەی ڕەئیس کەمال لای ئێوە بین هەر ڕازی نەبوون) کەچی ڕەئیس کمال پێی گوتن (دەڕۆنە لای هێزی مام سلێمان بەگ). بە حاجی برادەرم گوت: (کاکەی ئەزیزم با ئەوە باش بزانن کەلەسەر داوای من بووە ئەوانیان هێناوەتە ئێرە ئەوجا با بە ئارەزووی ئێوە بێت گرنگ نیە لای ئێمە دەبن یان لە هەر شوێنێکی تربن گرنگ ئەوەیە کە ئێوەیان هێناوە بۆ بەرەی ڕووبەڕووبونەوەی دوژمن، ئەوەی لەسەر ئێوە پێویستە ئەوەیە خۆتان بە دیاربخەن‌و جێگای خۆتان قایم بکەن، ئەگەر چی من گەش بین نیم ئەوەی گوتم لە توانای ئەواندا بێت سەرپەرشتی ئێوەیان پێ بکرێت!).

لەوباسە گەڕاین دەستمان کرد بەقسەی ترو سەربردەکانی ڕابردوو هەندێ شتی گرنگ ئەوەی لە داهاتوو لێی بدوێین‌و بخرێتە بەرچاو ئەگەر بەسەلامەتی بگەڕێینەوە، لە قسەکردنماندا بۆم ڕوون بوەوەو بەدیاریش کەوت کە ئەوان تێکڕا ناڕازی بوون لە هەڵوێست‌و کرداری هەندێك پیاوی دوور لەڕاستی‌و ئێستا خۆیان کردوە بەدەمڕاست وەك حاجی مەلاو حاجی حسن ئاغاو حسێن خەبازو زرارە شەل. بەپێی توانا هەرچی لەدەستمان هات بۆمان کردن‌و ڕێزێکی زۆرمان گرتن بە هاتنیان خۆشحاڵ بووین بە نیازێکی پاکەوە دەمانویست یارمەتیان بدەین، بەڵام بەیانی ڕۆژی دوایی پێش نیوەڕۆ نامەیەکی مقدم عزیزم پێ گەیشت نوسی بووی: (برایانی بەڕێز زرارو عزەت، ئەوشوعیە چەکدارانەی لەسەرداواو

خواستی ئێوه هاتبونه سپیلك لەسەر داوای خۆیان بیان نێرن بۆلای ڕەئیس عورەفا ئەسعەد لە دامێنی چیای بەنی هەریر لە پشتی گولەك). دوای خوێندنەوەی نامەی مقدم عزیز پێم ڕاگەیاندن بفەرمون لەسەر خواستی خۆتان بڕۆنە لای ئەسعەد خۆشناو لە دامێنی چیای بەنی هەریر ئەو شوێنە حسێن خەبازو حاجی حسن ئاغا داوایان کردوە، بەو شێوەیە ئەوان ڕۆیشتن، ئێمە پێمان خۆش نەبوو بڕۆن لەبەر ئەوەی دەمانزانی ئەوان ئەوەندە زاناو شارەزا نەبوونو وەك چەکدارەکانی ئێمە شەڕیان نەدیبوو، بەلاٌم دیار بوو بەرپرسەکانیان بەڕاستیان نەزانی لەلای ئێمە بن ! ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین ببوە ئامانجی تۆپو فڕۆکەکانی جەنگی، بێ وەستان ئاگری تۆپو هێرشی فڕۆکەکان لەسەرمان بوو وەك لەسەرەوە دیارکراوە، ئەوشەوەی عقید کافی لامان بوو، بەیانی زۆر زوو فڕۆکەکان هاتن ئەوەندە نەوی دەسوڕانەوە هەرئەوەندە بوو خۆیان لەدارەکان نەدەداو بەس، ئەو شەوە لەگەڵ عقیدکافی تا درەنگی شەو دانیشتین لە زۆر ڕووەوە قسەوباسمان کرد ئەوەی ڕاستی بێت ئەو پیاوە زۆر وشیارو پێ گەیشتوو بوو، بەتایبەتی لەڕووی سیاسیو عەسکەریەوە، لەکاتی قسەکردن پێم گوت: شەوان لەنزیك ماڵی حسێن ئاغاوە (قەندیلە)ی پەیوەندی کاردەکات لەگەڵ سەربازگەی دەشتی هەریر بە ئاشکرا دیارە. کافی لەوەلاٌمدا گوتی: (دەتوانم بڵێم ئەو پیاوانەی لەگەڵ منن زۆر لێیان بەباوەڕ نیم کە بەپاکی لەگەڵ مندا بن، لەوانەیە زۆربەیان پەیوەندیان بە حکومەتەوە هەبێت !) ئەوەی جێگای نیگەرانیمان بوو ئەوە بوو کەبەیانی بەپەلە عقید کافی گەڕایەوە بۆ دیوی گوندەکانی ئەو دیوو (لێڕەمیرو دەربەندۆكو سرێشمە).

خۆڕاگری هێزەکەی ئێمە لە بەنۆك ورەو توانایەکی زۆری دەویست، ئەویش لەبەرئەوەی دوژمن بەهەموو هەوڵێکیەوە دەیویست ئەوشوێنە ستراتیجیە بەجێ بهێڵین، بۆیە بە بەردەوامی ببوینە نیشانی تۆپو فڕۆکەکانی دوژمن، لەگەڵ ئەو هەموو ئاگربارانەشدا دوژمن نەیتوانی وورەی پێشمەرگەکانمان دابەزێنێتو بە هیچ شێوەیەك شوێنی خۆمان جێ نەهێشت تا ئەو کاتەی هەموو هێزی پێشمەرگەی کوردستان لە ناوچەکە کشایەوە.

هێرشی گشتی سوپاو جاشەکان: کاتێك هێرشی دوژمن بەجاشو سەربازەوە لە هەموو لایەکەوە دەستی پێ کرد، هێرش هێنەران لەلای گوندی (ئامۆکان) بەسەرکەوتنە سەر بەرزاییەکان، لە ئەنجامی شەڕێکی زۆر دژواردا پێشمەرگەکانی مرادئاغای بیری بەناچاری لە ژێرئاگری تۆپو فرۆکەکانو هێرشی بەردەوامی سەربازو جاش شوێنەکانیان بەجێ هێشت، هەر بەهەمان شێوەش پێشمەرگەکانی مستەفا نێروەیی شوێنەکانیان بەجێ هێشتوکشانەوە بەرزایەکانی لای (بێخمە) سوپاو جاش هاتنە شوێنی ئەوان، لەوێوە ڕووی چەکەکانیان کردە سەنگەرەکانی ئێمەو لە دەشتی هەریریشەوە لولەی تۆپەکان لە ئێمە کرا لەبەر تۆزی بۆمباو گوللە تۆپ کەس کەسی نەدەدی، دوای گەردەلولەکە دیاربوو

لە بەنی هەریریش شەڕێکی دژوار بوو لە دەوربەری نیوەڕۆ پێشمەرگەکانی ئەوێش لـە سـەنگەرەکانیان هەستانو ئاوای دیوی ئالانەو خلیفانیان کردن، ئەوجا لەگشت لایەکەوە ڕوو لە ئێمـەو ئەحمـەد سـعید سپینداری کرا، ئەوان لەخوار ئێمە بوون بـەڕادیۆ گوێبیسـتی لاسـلکی سـەربازگەی ئامۆکـان بـووین دەیگوت: (هەموو هێزی یاخی بوەکان لـە شـوێنەکانیان کشـاونەتەوەو شـوێنەکانیان جـێ هێشـتوەو چوونەتە بەرزایەکانی سەرچیا، تەنیا شەڕکەرەکانی سلێمان بەگی دەرگەڵەیی خائین لە شوێنی خۆیـان پێیان چەقاندوە، ئەوەندەی بۆتان دەکرێت بە تۆپو فرۆکە لێیان بدەن)، بەکشانەوەی هێزی پێشـمەرگە هەموو زەبرو گرانایی کەوتە سەر ئێمە بە ڕاستی زۆر شپرزەیان کردین لەگەڵ ئەوەشدا جێگای خۆمـان بەجێ نەهێشت، لە دوای نیوەڕۆ ئەحمد سعیدیش ناچارکرا بکشـێتەوەو برینـدارەکانی دەربـاز بکـاتو ئێمەش هاوکاری بووین تا دەرباز بوون، لە دوای دەرچونی ئەوان چەند جارێك هەوڵیان دا لێمـان نزیـك بکەونەوە، بەڵام هەموو هێرشەکانمان بەرپەرچ دەدایـەوەو بـەرەو دواوە دەگەڕانـەوە بـۆ بنـاری سـپیلك، هەرجارەی دەگەڕانەوە دواوە ئاگری تۆپو هێرشی فرۆکەکان زیاتر دەبوو لەسەرمان تا درەنگـی ئێـوارە لەژێر ئەو زەبرو زەنگەدا بووین لە دوای کاتژمێر پێنجی ئێوارە ئەوجا ڕاسپاردەی مقـدم عزیـزو سـعید میرخان بارزانی، زۆر بە شێواوی خۆی گەیاندە لامانو نامەی مقدم عزیـزی هێنـابوو کـە بکشـێینەوە گوندی (لێرە میری)، ئێمەش لەسەر داوای مقدم عزیز لەدوای کاتژمێر پێنجـی ئێـوارە دەسـتمان بـە کشـانەوە کـرد، لـە ئـەنجامی هێرشـی بـەردەوامی فرۆکـەکان ئـاگر بـەرببوە پـوشو دارسـتانی ناوچەکە،دوکەڵی ئاگر قەدپاڵی چیایەکانی تاریك کردبوو، بە شێوەیەکی ڕێك وپێـك پێشـمەرگەکانمان لە شوێنەکانیان هەستانو بەرەو بەرزاییەکان سەرکەوتن،لە ژێرئاگری چوار فرۆکـەی جـەنگی کـە زۆر بەچڕی لێیان دەداینو تۆپەکانی دەشتی هەریریش بێ وەستان تۆپبارانیـان دەکـردین، لـەوکاتو سـاتە ناهەموارەی لەناو دوکەڵ ڕۆیشتنندا بووین لە دوورەوە دیار بوو یەکێك بەپەلە بەرەو ڕووی ئێمە دەهـات کاتێك نزیك کەوتەوە دیار بوو(سەعیدی رەزاق)یە پێیـەوە دیـاربوو کـە زۆر پەشـۆکاو بـوو، یەکسـەر گوتی: (خدر حسێن بریندارەو دەمانەوێ بیبەین بۆ خەلانو لەهاورێیانمان دابڕاوین، بەڵکو هاوکاریمـان بکەن تا بەسەری دەخەینە سەرگەروەکە لەوێ بەولاوە خۆمـان دەیگەیـنینە لێرەمیر)، یەکسـەر ئەوانـەی لەگەڵم بوون ڕۆیشتن کاتێك گەیشتنە لای خدر، دیتمان عومـەری عـەولای سـێمانی لـەلابوو، سـەیری خدرم کرد ئەگەرچی هیلاکیش بوو بەڵام وورەی بەرز بوو دەیگوت: (هەڵم مەگرن خۆم بدەنە بـن شـانم وردە وردە خۆم دەتوانم بڕۆم)، پێم گوت: (ئێمە یەك لەشکر پێشمەرگەین چۆن دەبێ تۆ بـەو برینداریـە بەخۆت بڕۆی عەیب نیە؟) لەوێیەوە هاوکاریمان کردن تا بەسەرمان خستە سـەر گەروەکـە، لـە ڕێگـا سعید رزاق بۆی گێڕامەوە کە چۆن گوللە تۆپ بـەناو سـەنگەرەکەیان کـەوتبوو گـوتی: (هـەمومان

لەناو یەك سەنگەردا بووین گوللە تۆپێك بە ناومان کەوت حەوت پێشمەرگەمان برینداربوون‌و حاجی جرجیس‌و هەمزەش شەهید بوون، لاشەکانیان لەوێ بەجێ ماون)، حاجی جرجیس خۆشەویسترین هاوڕێم بوو، دیاربوو برینداره‌کانی تر برینەکەیان سوك بووە، بە خۆیان ڕۆیشتبون، (خدر)مان بەسەر گەروەکە خست لەوێ من‌و دووسێ چەکدار گەڕاینەوە بە دوای ئەو چەکدارانەی لەگەڵ عزەت مابوون لەسەرکانیاوەکەی دیوی لای کەلەکین چاوەڕوانمان دەکردن، بەردێکی زۆر گەورە لە پشتی کانیاوەکە بوو دیتمان لە بن بەردەگەورەکە مریشکێك بە جوجەڵەوە بەسترابووەوە کاتێك ئاگری لێ نزیك کەوتەوە زۆری نەمابوو بیان گاتێ مریشکەکە خۆی ڕاتەکاند بەسەربەردە گەورەکە بکەوێت نەیدەتوانی لەبەرئەوبەنەی پێیەوە بەسترابووەوە بەنەکەش کورت بوو، بەپەلە چووم بەنەکەم پساندو مریشکەکە بەڕەلآ بوو لەگەڵ بەرەلآ بوونی بەسەربەردەکە کەوت جوجەڵەکانیشی بەدوادا سەرکەوتن، بەوردی سەیرم کردن ڕۆیشتنە شوێنێك لەناوەڕاستی بەردەکە دوور لە ئاگر، لەوکاتەش برادەرەکانمان گەیشتنە لامان دنیا تاریك داهاتبوو بەرەو (لێڕەمیر) کەوتینە ڕێ، بە درەنگەوە گەیشتینە گوند هەر زوو پرسیم (خدر) لە کوێیە؟ گوتیان بەڕێ کرا بۆ گوندی خەلان، بە ئێمەشیان گوت بڕۆنە گوندی (کانی کوڕك) عقید (کافی‌و مقدم عزیز) لەوێ چاوەڕوانی ئێوە دەکەن. لە دوای پشوەیەك سەرەو ژێر ڕۆیشتینە خوارەوە بەرەو (کانی کوڕك) بەو شەوە تاریکە ئەو لەشکرە کەوتبوە ڕێ کاتێك لە گوند نزیك کەوتینەوە دیمان کۆمەڵ کۆمەڵ چەکدارەکانی (حاجی بیرۆخی) ئاگریان کردبۆوە لە دەوری دانیشتبون، بەو شێوەیە چەکدارەکانی ئێمە لە شوێنێك وەستان کە چووینە لای عقید (کافی‌و مقدم عزیز) دیار بوو (حاجی بیرۆخی‌و مستەفا نێروەیی‌و مرادئاغا)و چەندی تریش لەوێ بوون، لە دوای گەیشتنی من‌و عزەت‌و خدری عولآ بەگ ئەوانەی پێویست بوون بانگ کران، بەپرسەکانی پێشمەرگە گشتیان ئامادە بوون لەسەرەتادا (عقید کافی) دواوگوتی: (ئەوەی جێگای پەرۆشی‌و نیگەرانیە ئێوە ئەوها بەئاسانی شوێنەکانتان بەجێ هێشت، خۆ هەمووتان دەزانن شوێنی پێشمەرگەکانی مام سلێمان بەگ لە هی هەمووتان سەختترو مەترسیدارتر بوو، کەچی هەرئەوان بەتەنیا مابونەوە، لە هەموو لایەکیش لێیان دەدرا تا ڕاسپێردراومان نەنارد لە شوێنی خۆیان نەجولآن‌و سەنگەرەکەی خۆیان جێ نەهێشت، کە ئێوە شوێنەکانتان جێ هێشت دوژمن ڕووی لەوان کرد، ئەگەر پێمان نەگوتبان بکشێنەوە ئێستاش هەرلەوێ دەبوون، بەلامەوە زۆر سەیرە لە کاتێکدا پێشمەرگەکانی دەوروبەری سرێشمەو خلیفان هەموویان لە شوێنەکانی خۆیانن‌و ئاگادارنین کە ئێوە ڕێگاتان بۆ دوژمن چۆل کردوەو ژیانی ئەوانیشتان خستۆتە مەترسی، وەك بڵێی ئێوە گوێ ڕایەڵی فەرمانەکان نین!) عقید کافی زۆر بەتووندی دابەزیە سەر فەرماندەکان‌و وای نیشاندا کەوا فەرمانەکان بەپێی پێویست جێ بە جێ ناکرێن، دەبێ بزانین هۆی

چیە؟ لە قسەکانی (کافی)دا وا دیاربوو کە ناکۆکی هەبێت لە نێوان ئەوو (عزیز) وا پێ دەچوو هۆیەکەشی هەرئەوە بوبێت کە ئەوها بە ئاسانی (سپیلك) بەردراو کشاینەوە، لەبەرئەوە (کافی) ئەوەندە پەست ببوو فەرمانی دا کە دەبێ هەر ئێستا بگەڕێنەوە سەر بەرزایەکانی زنجیرە چیای (بێخمە) تا (سرێشمە). عزەت دواو گوتی: (ئەوەی جێگای نیگەرانیە بە جێ هێشتنی سپیلك بوو بەو شێوەیە بەڕاستی کارێکی ناتەرزو شەرمەزاری بوو بەو شێوەیە ڕێگا بدرێت بە دوژمن ئەگەر(سپیلك)یشمان بەجێ هێشت نابوایە بەرزایەکانی سەرچیا بەجێ بهێڵین). منیش لە قسەکانم گوتم: (ئەوەی دیارە هەست بەساردیەك دەکرێت هەرئەو ساردیەش بووە هۆی ئەو پەشێویو نارێکیە ئەوەش سەرکردەکان بەرپرسیارن نەك ئەو پێشمەرگانەی لەژێر فەرمانی ئەواندانە، گومانی تێدانیە شکانی ئەو لەشکرە بەم شێوەیە دەنگێکی ناسازی دەبێتو ئەنجامیشی مەترسیدارە). ئینجا (حاجی بێرۆخی) گوتی: (بفەرموو کاك کافی ئەوەی پێویستە با بیکەین تا زووەو خەڵك بڵاوەی نەکردووە، ئەگەر ئەو چەکدارانە بڵاوە بکەن کۆکردنەوەیان بۆ جارێکی تر زەحمەتە، دەبێ ئەوەش بزانین مەلامستەفا بەوشکستە لێمان زویر دەبێت). دیسان (کافی) داوای کرد بەپەلە بگەڕێنەوە شوێنەکانتان بۆ سەر زنجیرە بەرزایەکانی سەرچیا، ئەگەر هەر نەبێت بتوانین (گەلی علی بەگ) بپارێزینو لەدەستی نەدەین، خۆئەگەر بتوانین ڕێگا لە سوپا بگرینو چەند ڕۆژی تر نەگاتە خلیفان ئەوە زۆر باشە) عقیدکافی هەر لە بێخمەوە تا سرێشمە هەریەکەی شوێنی بۆ دیارکردینو پێی ڕاگەیاندین نابێ کەس بێ پرس شوێنی خۆی جێ بهێڵێ ، بەپێی ڕاسپاردە هەرئەوکاتە دەستمان بەگەڕانەوە کردو هەریەکەمان بەرەو ئەو شوێنە دەچووین کە بۆمان دیارکرابوو لەسەر ئەو بەرزاییەی بەسەر هەردوو دیودا دەیڕوانی، (حاجی بێرۆخیو مستەفا نێروەیی) داندرابوون بۆسەر بەرزاییەکانی بێخمە، ئێمەش بۆ پشتی (کەلەکین)و(مراد ئاغا)ش لە ئێمە بەولاوە لە پشتی (خلیفان) داندرا، ئەو لەشکرە دابەشی سەرئەو زنجیرە چیایە کرا لەوسەر بۆ ئەو سەر.

لەبەر ڕۆشنایی ئەو بڕیارە لە (کانی کورك) بەڕێ کەوتین لەوێوە بە هەورازێکی سەخت سەرکەوتین، شەو دەرەنگ بوو بەناو بێستانێکدا ڕۆیشتین، بەڵام لە تینوەتیان تەواو هیلاك ببووین، بەو شەوە تاریکە بەناو بیستان کەوتن هەندێ تەرۆزیو کاڵکە گندۆرەیان بەدەست کەوتن، لەوێ ماوەیەك حەساینەوە، ئینجا ڕۆیشتین بۆ سەر گەروەکەو چووینە ئەو شوێنەی بۆمان دیارکرابوو، کاتێك سەیرمان کرد کۆمەڵە ماڵێك لەگەڵ ماڵی (حسێن ئاغا) لە دیوی لای (خەلانێ بیاوێ) لەبن کێلە شاخێك خۆیان پەنا دابوو لە ترسی تۆپو فڕۆکە ئەوان وایان دەزانی ئێمە ڕۆیشتوینو ناگەڕێینەوە کەچی دیتیان ئێمە لەسەر گەروەکەین. پێش دەرکەوتنی ئاسۆی بەیانی من لەنزیك نۆبەتدار

دانیشتبووم هەرئەوەندەم زانی نۆبەتداری پێشەوە (فتاح فقێ حسن) گوتی: (کورە تۆ کێی؟) هەر لەگەڵ دەنگدانی نۆبەتدار من گەیشتمە لای، دوو پیاوی بەچەکمان دیت هەر زوو پێمان گوتن: (دەستتان هەڵبڕن ئەگینا کوژران؟) زوو دەستیان بەرزکردنەوەو گوتیان ئێمە پیاوی (حسێن ئاغا)ین . دوایی چەکەکانمان لێ وەرگرتن، بەدیارکەوت کەوا پاش ئەوەی ئێمە ڕۆیشتینە (کانی کۆرکێ) حسێن ئاغا ئەو دوو پیاوەی ناردبونە لای ئامیر لیواو ئاگاداری کردبوون کە پێشمەرگە لەوێ ڕۆیشتوونو ئەوێ چۆڵ کراوە، نەیانزانی بوو ئێمە گەڕاوینەتەوە، لێم پرسین (بۆچی چونەتە خلیفان؟) یەکێکیان هەر زوو گوتی: (کاغەزی حسێن ئاغا)مان بۆ ئامیرلیوا برد، دیسان پرسیم: (کاغەزەکەتان لەوێ دابەکێ ؟) گوتیان: (دامانە دەستی ئامیرلیوا خۆی). پرسیم: (کاغەزی ئامیرت بۆ حسێن ئاغا هێناوەتەوە؟) گوتیان: (نەخێر ئەوان چاوەڕێن حسێن ئاغا بە خۆی بڕواتە لای ئامیرلیوا بەو نیازەی بڕواتە ئالآنە، عومەرئاغای برای لەوێیە بیهێنێتەوە). لەدوای ئەوەی بۆمان دەرکەوت پیاوی (حسێن ئاغا)ن بەڕێم کردن بۆ لای خۆی، ناوبراو گوتبوی: (ڕاستە پیاوی منن) ئەوکاتە تفەنگەکانیان دابونەوە دەستی (حسێن ئاغا).

ئەوەی شایانی باسە هەرئەو بەیانیەی گەڕاینەوە سەربەرزایەکان سەیرمان کرد هێشتا هێزەکانی دوژمن بەسەرنەکەوتبونە سپیلك، لەگەڵ هەلآتنی خۆر تانکەکان خەریك بوون لە پێچەکان بەسەردەکەوتن، بەلآم زۆر بەترس دەڕۆیشتن، نزیك کاتژمێر یازدە ئەوجا بەسەرکەوتنە سەربەرزاییەکەی نزیك قەبری (خدرئاغا) کە دیتیان کەسیان لە پێش نەماوە دەستیان کرد بەتەقەو سەربازەکانیش سەرکەوتن، لە دواییدا ڕوویانکردە ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین گردی (بەنۆك)، بەلآم پێش ئەوەی بەرەو گردەکە بڕۆن ئەو گردە کەوتە بەرهێرشی فڕۆکەو تۆپ بارانێکی سەخت، تا تەواو دڵنیا بوون لەوەی کە کەس نەماوە ئەو کاتە تانکەکان بەرەو گردەکە کەوتنە ڕێو جاشو سەربازیش زۆر بەترسەوەو بەپارێز بەرەو ئەو سەنگەرانەی ئێمەی تێدا بووین سەردەکەوتن، وایان دەزانی ئێمە هەرلەوێینو نەڕۆیشتیوین، ئێمە ڕۆژی پێشوو ئێوارەیەکی زۆر درەنگ ئەوێمان جێ هێشتبوو، بێگومان ئەوچەند ڕۆژەی لەوێ بووین چەند جارێك هێرشی ئەوانمان بەرەو دواوە گێڕابووەوەو بەشکاوی سەرەوژێر ڕاو دەندرانو ترسێکی باشمان دابونێ، هەر لەبەرئەوەش ئەوەندە بەترس بۆگردی (بەنۆك) دەڕۆیشتن، لەوکاتەی خەریك بوون بەسەرگردی بەنۆك بکەون ناردم بە دوای (حسێن ئاغا) زۆری پێ نەچوو ناوبراو هات بینی سوپاو جاش وا بەرەو (کەلەکین) دەڕۆن، (حسێن ئاغا) گوتی: (گەڕانەوەی ئێوە بۆ ئێرە هەموو کارەکانی منی تێکدا، ئەگەر ئێوە نەگەڕابانەوە ئێرە گوندی (کەلەکین)یش ئەمڕۆ نەدەسوتێندرا). پێم گوت: (حسێن ئاغا چەند چەکدارت لایە با بێن لەگەڵ ئێمە هەرئێستا دەڕۆینو

ناهێڵین بگەنە گوندو دەیانگێڕینەوە). ئەو پیاوانەی لەگەڵی بوون گوتیان: (ئەوەیە هەڵوێستی ڕاست دەبا بچین شەڕێکی مەردانەیان لەگەڵ بکەین)، دیاربوو (حسێن ئاغا) قسەی ئەوانی پەسەند نەکرد، واپێ دەچوو پەیوەندی پێوە کردبن، ناوبراو لەوێ وەستا تا سوپاو جاش گەیشتنە ناو(کەلەکین)و سوتاندیان خۆیو پیاوەکانی باش سەیریان دەکرد کە چۆن کەلەکین دەسوتێندرا، ئەوجا بە دڵتەنگی گەڕانەوە ئەو شوێنەی ماڵەکانیان لێ بوون.

ئێوارەی هەمان ڕۆژ (خدری عولا بەگ) لەگەڵ چەند پێشمەرگەیەکی تر دابەزیبونە ناو ئەو ماڵانەی کە لەترسی تۆپو فڕۆکە خۆیان پەنا دابووە بن کێلە شاخەکان لە دیوی (خەلانی بیاوێ) بێگومان ماڵەکان ناسراویان لەگەڵدا بوون، کاتێ زانیبویان ئێمەین لە پشتی ماڵەکانی ئەوانین (ش.م.د) یەکێك بوو لە باوەڕ پێکراوەکانی ئاغاکان بە نەهێنی هاتە لامو‌گوتی: (بەڕاست نازانم ئێوە لێرە بن با بارزانیەکان بنێرنە شوێنی ئێوە لەبەر ئەوەی نیازی سورچیەکان باش نیە، دوور نیە ڕێگا خۆشکەرو هاوکار بن بۆ یارمەتیدانی هێزەکانی حکومەت بۆ لێدانی پێشمەرگە، لەبەرئەوە پێم خۆش نیە ئێوە بکەونە بەرلێدانی ئەوان، بۆیە ئێوە لێرە بڕۆن بۆ شوێنێکی ترو زۆریش ئاگادارو وریای خۆتان بن!) دیاربوو ئەو پیاوە هەستی بەمەترسی دەکرد بۆیە نەیدەویست ئێمە لەوێ بین. دوابەدوای ئەو قسانەی ئەو پیاوە دڵسۆزو پاکە،(خدر)ئەوکات چووبوە ناوماڵەکانو چاویکەوتبوو بە کوڕی پورم (حمد مستەفا) ناوبراویش ڕای سپاردبوو کە بە زرار بڵێ لێرە بڕۆنو دوور بکەونەوە لەوشوێنەی ئێستای لێن لەبەر ئەوەی سورچیەکان نیازیان باش نیە بەرامبەر ئەو هێزە. لەگەڵ گەیشتنی ئەو دەنگوباسە بەپەلە دوو پێشمەرگەم بەڕێ کردن (حسن حاجی حمدامینو مینەی عولا قوتوی)ماویلی بۆ لای (حاجی بێرۆخیو مستەفا نێروەیی) ئاگادارم کردن کەوا ئەو دەنگوباسە هەیە لەسەر سورچیەکانو هەڵوێستی چەوتیان. هەروەها دوو پێشمەرگەشم (خدرو تاهیری حەمەدی) ناردنە لای (مرادئاغای بیرێ) بۆ ئەوەی ئەوانیش ئاگاداری ئەو نیازە خراپەی سورچیەکان بن، وە نامەیەکیشم بۆ (مقدم عزیز) بەڕێ کردو ئەو دەنگو باسەم تێدا نوسیبوو، هەرئەوشەوەی گەڕاینەوە سەرگەروەکە بەیانی (عزەت) زوو ڕۆیشتە لای عقید(کافی) لەوێ خۆی لەبیرچوبوو نەیدەزانی پێشمەرگەی لەگەڵدایە یان نا!! ئەو کێشەو مشتومڕە بوو هەرنەشی زانیبوو (عقید کافی) پێی گوتبوو: (دەنگو باسێکی ئەوها هەیە دیارە سورچیەکان خەریکن لەگەڵ حکومەت لە دژی پێشمەرگە ڕێك بکەون بۆ لێدانمان). ئەوکاتە عزەت گەڕایەوە لامانو زور بەتوندی لەگەڵی کەتمە دوانو پێم گوت: (لەمەودوا خۆت کارەکانی پێشمەرگەکان بڕۆینەو سەرپەرشتیان بکە، چونکە من چیتر خۆم لە هیچ ناگەینم منیش یەکێکم لەو پێشمەرگانە زیاترنا)، هەرئەوەندەم زانی (عزەت) بەنارەزامەندی هاتە وەلام و

گوتی: (زۆر له مێژه ئاگادارم نیازت چیه‌و خه‌ریكی چی!؟) ئه‌گه‌ر ڕێگایان دابـای هه‌رلـه ڕوانـدز بـه نیازبووی برۆی‌و جێمان بێڵی، بۆ ئه‌وه‌ی حكومه‌ت من‌و باوكم به‌ند بكات، بـه‌ڵام خێرومه‌نـد ڕێگایـان نه‌دای به‌و كاره چه‌وته هه‌ستی!) له وه‌ڵامدا گوتم: (ئازیز ئه‌و خێرومه‌ندانه‌ی بونه‌تـه جێگـای بـاوه‌ڕت خوا لێك‌و نه‌ستێنێ تا به‌ئاوات ده‌گـه‌ن به‌ڕاسـتی خێرومه‌نـدن! ئـه‌و خێرومه‌ندانـه‌ی بـه‌تۆیان گۆتیـه ڕێگامـان نه‌داوه ئه‌وه‌نده پیاو نه‌بوینه ڕێگا له من بگرن، ئه‌و پیاوه‌ش نین له ڕووی من بوه‌سـتن، تـه‌نها تۆیان هانداوه با به‌كه‌یفی تۆ بێت). بێگومـان ئه‌و قسانه‌ی (عـزه‌ت) هانیـدام بـه‌ره‌و بیركردنه‌وه‌یـه‌كی ووردو له‌سه‌رخۆ هه‌نگاو باوێم، له پێش هه‌موو شتێك وشیاری‌و خۆ دووركرتن له كاروباری به‌رپرسـی‌و پله‌و پایه، قسه‌كانی (عزه‌ت)م به‌م شێوه‌یه بۆ ڕوون بوه‌وه كه داوێكی ترسناك بـۆمن دانـدراوه، بـه‌ڵام نازانم سه‌ری داوه‌كه به‌ده‌ست كێیه‌و ڕاوچیه‌كه‌ش چی ده‌وێ! هـه‌ر لـه‌دوای قسـه‌كانی نـاوبراو یه‌كسـه‌ر ئامۆژگاریه‌كانی(حاجی جرجیس)م هاتنه‌وه یاد كه‌له گوندی (ئاكۆیان) پێی ڕاگه‌یاندم‌و گـوتی: (زۆر وشیاری خۆت به چونكه هه‌ڵوێستی نـه‌یاران به‌رامبـه‌ر بـه‌تۆ ناپاكـه‌و په‌سـند نیـه، مه‌ترسـیان لـه چالاكی‌و زیره‌كی تۆ هه‌یه‌و ده‌شزانن به‌شی زۆری ئه‌و خه‌ڵكه تۆیان خۆش ده‌وێ‌و له‌گه‌ڵ تۆدان).

بۆ جاری دووه‌م (ش . م . د) به نه‌هێنی هاته‌وه لام‌و پێی گوتم كـه له‌گـه‌ڵ (حسـێن ئاغـا) چـۆته (خلیفان) بۆلای ئامیر لیواو ده‌ڵێت: (ئاغا هه‌وڵی ئه‌وه ده‌دا بڕواته ئالآنه بۆلای عومه‌ری برای بـه‌ڵكو بتوانێ ڕازی بكات بگه‌ڕێته‌وه‌و واز له یاخی بووه‌كان بێنێ)، به‌ڵام ئامیر لیوا پێی گوتبوو: (كارت بـه عومه‌ر ئاغا نه‌بێت، ئه‌و كاری خۆی باش ده‌زانێ!) ئه‌و ڕووداوو ده‌نگ‌و باسانه‌ی لـه سـه‌ره‌وه نوسـراون ده‌رباره‌ی (حسێن ئاغا)و پیاوه‌كانی‌و ئه‌وانه‌ی گرتنمان‌و ئاگاداركردنه‌وه‌ی هاوسه‌نگه‌ره‌كانمان لـه نیـازی سورچیه‌كان‌و چونی (حسێن ئاغا) بۆ لای ئامیر لیوا (خدری عولا بەگ)ی به (عـزه‌ت)ی ڕاگه‌یانـدبوو بۆئه‌وه‌ی به‌ڵكو (عقیدكافی‌و مقدم عزیز) ئاگادار بكه‌نه‌وه، به‌ڵام (عزه‌ت) گوتبـوی: (عومـه‌ر ئاغـا) پارتیه‌و به‌رپرسی ناوچه‌ی حریره چۆن ده‌گه‌ڕێته‌وه باوه‌شی حكومه‌ت؟)، (خدر)یش پێی گوتبوو: (كـاك عزه‌ت ئێمه ئه‌و زانیاریانه‌مان لـه سه‌رچـاوه‌یه‌كی بـاوه‌ڕپێكراوه‌وه بـۆ هـاتووه‌و له‌سـه‌رمان پێویسـته ئاگادارتان بكه‌ینه‌وه، جا خودا بكات وابێت‌و كاری خراپ ڕوو نه‌دا).

چۆڵ كردن‌و كشانه‌وه‌ی هێزی پێشمه‌رگه له سپیلك

له ڕێكه‌وتی (15/8/1963) ئاڵۆزی په‌یدا بوو واهه‌ست ده‌كرا كه‌وا(گـه‌لی) كه‌وتۆتـه ده‌سـت حكومه‌ت، هه‌رئه‌وه‌نده زاندرا شه‌وی(16/8) پێشـمه‌رگه‌كان بـه گشـتی لـه به‌رزایـه‌كانی سه‌رچـیا دابه‌زینه خوار بۆسه‌ر پردی (خه‌لانێ بیاوێ) ئه‌وه‌ی به‌لامه‌وه سه‌یر بوو كه‌س به كه‌س ڕانه‌ده‌گه‌یشـت! ئه‌و هه‌موو له‌شكره كه‌س گوێڕایه‌ڵی فه‌رمان نه‌بوو! هه‌مووی كه‌وتبونه ڕێ به كڕو بێده‌نگی واتده‌زانی

کەس لە ڕێگادا نیە! پێش دەرکەوتنی ئاسۆی بەیانی لە پردی (خەلان) پەڕینەوەو دەربازی بەری ئەوبەر بووین، لە پشتی گوند کـەمێك خـەوتینو لەگـەڵ گزنگـی هـەتاو بـەرەو بەرزایـەکانی (پـیری خـەل) کەوتینەڕێ، هەورازی پیری خەڵان کەوتە پێشو پێیدا سەرکەوتین بۆ سـەر بـەنی (بالـەکیان) لـەوێوە بەباشی دەبیندرا ئەو هەموو لەشکرە چۆن دەستە دەستە بە دوای یەکدا بەسـەردەکەوتنە سـەرەوە، وات دەزانی کەس لە ڕێگادا نیە ئەوەندە بەبێ دەنگی دەڕۆیشتن، چونکە بە ملکەچیو شـکاوی دەگەڕانـەوە، ڕۆژێکی زۆرگران بوو بە شێکی ئەو بارگرانیەش لەسەرشانی من بوو، لەگەڵ ئەو بارە نالەبارەشـدا کـە بەسەرمان هاتبوو من بیرکردنەوەم هێشتا لەسەر قسەکانی (عزەت) بـوو چـونکە هەڵوێسـتی نـاوبراو هەرئەوەندە نەبوو ئەوەی دەری برِی هێشتا زۆری تری بە دواوە مابوو.

کەندو دۆڵی (پیری خەل)مان بە جێ هێشت، تا سەرکەوتین زۆر هیلاك بووینو ئەو کەندو هـەورازە زۆر تینوی کردینو پەکمان کەتبوو، پێیان گوتبوین پێش بەسەر بکەون ئاوێك هەیە زۆرمان هەوڵـداو بە دوایدا گەڕاین نەمان دۆزیەوە لەبەر ئەوەی شارەزا نـەبووین، ئەگەرچـی زۆریـش لـە نـاو لێـڕەواری قەدپاڵی چیا بە دوای ئاوەکەدا گەڕاینو نەمان دۆزیەوەو تینوێتیش شپرەزەتری کردین، بەڵام بەناچـاری بەپەلە کەوتینەوە ڕێو بەرەو گوندی (هاودیان) شۆڕ بوینەوە بۆئەوەی زوو بگەینە ئاو، لەودیویش بەناو کەندو دۆڵەکاندا پێچاوپێچ سەرەو ژێر دابەزینە خوار. ڕۆژی (8/17) گەیشـتینە (هاودیـان) لـەوێ پشوێکی درێژمان کێشاو تا نزیك ڕۆژئاوا لەوێ ماینەوە، لـە(هاودیـان) چـاومان کـەوت بـە(کـەکۆ شێروانیو فرنسۆ هریری) ئەوەی جێگای خۆشحاڵیمان بوو (فرنسۆ) یارمەتیەکی باشی داین بـە دابـین کردنی خواردنی نیوەڕۆ بۆ لەشکر، ناوبراو ئەوکاتە لەگەڵ چەکدارەکانی (کەکۆ)دا بوو، ئـەو ڕۆژەمـان لەناو باخچەکانی (هاودیان) بەسەربردو تێر حەساینەوە، ئێوارە بەدرەنگەوە لە(هاودیـان) دەرکـەوتینو ڕۆیشتینە سەر ڕووبار لە ڕاستی گوندی (دێلزیـان) پەڕینـەوەو لـەوێش بـەو شـەوە بـەرەو ڕوناکـایی شارۆچکەی (دیانا) هەنگاومان دەنا، بەناو سەنگەرەکانی سوپادا تێپەرین، ئەگەرچـی پێشـمەرگەکان زۆریش بوون، بەڵام زۆر بەڕێکیو بێدەنگی دەڕۆیشتن، شەوێکی زۆر بێ هەست بوو، کاتێك گەیشـتینە سەروچاوەی ئاوی (دیانا) بەسەر ئاوی جۆگەلەی پشتی (دیانا)دا تێپـەڕین، پێشـەنگی لەشـکر ئێمـە بووین، کە گەیشتینە ناو گۆڕستانی نێوان (دیاناو گوان) لە سەنگەرەکانی دەوروبەری دیانا هەسـتیان بە شتێك کردو کردیان بەتەقە لەسەرتادا چەند گوللەیەکی ڕوناك کەرەوەیان هاویشـتنو ئـەو ناوەیـان کردە ڕۆژ هەر ئەوەندەمان بۆکرا هەرکەسەی لە شوێنی خۆمان درێژ بووین تا ماوەیەكو دوای ڕۆیشتین، هەستمان دەکرد لەناو گوندی (گـوان) خـەڵك ئـاڵۆز ببـون بـەو تەقەیـەی سـوپا کردبـووی چـونکە خەڵکەکە زانیبویان ئێمە (سپیلك)مان جێ هێشتوە، لە دوایدا زانیان ئێمـەینو تێپـەڕ دەبـین ئـەوجا

هاتنه پێشوازیمان، کەمێك لەناو گوند ماینەوە تا لەشکر تەواو تێپەڕی ئەوجا ئێمەش لە گوند دەرکەوتین بەرەو (جندیانو خلکان) ڕۆیشتین. (عزەت) لە کەندە(کەورین) لایدابووە لای سەپانەکان لەوێ پاڵی دابوەوە،منیش ڕۆیشتمە سەر پردی (خلکان) کە بنکەی چەکدارەکانی (وەهاب ئاغا)ی لێ بوو کە ئەوکات بەرگری میللی بوو، بەو نیازەی بەڵکو شتێك پەیدا بکەین بۆ چێشت، پێش ئاسۆی بەیانی زۆربەمان گەیشتینە سەر پردی (خلکان) بێگومان پێشمەرگەکان تەواو هیلاك ببون پێم گوتن: (لێرە بحەسێنەوە تا ئەوانی تریش دەگەنە جێ، من دەچم بەڵکو خواردنێکتان بۆ پەیدا بکەم)، چووم بۆلای (وەهاب ئاغا)و پرسیارم کرد، گوتیان وا لەناو ئەشکەوتی سەرپردێیە، کە چووم بینیم ناوبراو تازە لە خەو هەستاوە،بە چاوی بەخەوەوە گوتی: (ئەوەچی بوو بۆچی ئەوها بە ئاسانی سپیلکتان بەجێ هێشت؟) گوتم : (کاك وەهاب سەلامەت بیت، ئێمە لە ژێر زەبری تۆپو هێرشی فرۆکەکان کشاینەوە، بەلاّم سەیر ئەوەیە ئەو هەموو لەشکرەی کە لێرە بوو ئەوان بۆ هەلاّتوون هەریەکەی بۆلایەك پەرتو بلاّوبوونەوە!؟ دەربارەی سپیلك جێ هێشتن دەتوانی لە عقید کافیو مقدم عزیز بپرسی با ئەوان وەلاّمت بدەنەوە). وەهاب ئاغا گوتی: (باسی هەلاّتنی لەشکری ئێرە مەکە، هەر ئێوە لە سپیلك بەڕێ کەوتن لێرە کەس بەکەس ڕانەدەگەیشت، هەرکەسەو لە بابی خۆی کەویو زوو بڕوات بە ماوەیەکی زۆر کورت ئێرە چۆل کراو ئێمەیان بەجێ هێشت، تەنها من ماوم منیش دووسێ خزمۆکەم لاماون ئەوانیش بەنیازن بکشێنەوە بەرسرین). پێم گوت: (کاکە ئێمە برسین نانمان دەوێ ئەگەر نیە پێویستە بۆمان بکڕیت چارنیە ئێمە زۆرین لێرەش دەمێنین تا کاغەزی مقدم عزیزمان بۆ دێت). وەهاب ئاغا گوتی: (زرارە ئەفەندی بدۆزنەوە ئەو بەرپرسی ئازوقەو فڕنیە). خۆم ڕۆیشتم بۆلای فڕنیەکە لە پشتی (بێشوك) لە ناو دۆلاّیەکدا بوو، کە گەیشتمە ئەوێ سەیرم کرد دوو سێ پێشمەرگەی لێ بوون ئەویش خەریکی پێچانەوەی کەلو پەلەکانیان بوون بە نیازبوون باربکەنو بڕۆن، هێزەکانی پێشوو لەوێ بوون هیچیان نەمابوون، بە تایبەتی چەکدارەکانی هۆزەکان بەلاّم مامۆستا (زرار حاجی) بەرپرسی ئازووقە لەوێ مابوو، لەگەڵ ناوبراو بەیەك گەیشتینو سەیرم کرد مامۆستا ئالۆز نەبوو وەك ئەوانەی لە ئەشکەوت دیمانن، لەگەڵ ئەو جوامێرە کەوتمە قسەکردنو داوام لێکرد نانمان بۆ بکەن بۆ پێشمەرگەکان، دیاربوو نانیان زۆر هەبوو ئەویش لەبەر ئەوە بوو خەڵکێکی زۆر ڕۆیشتبوونو ئەوانیش بە نیاز بوون بڕۆن، نانەکە مابووەوە دەیانویست لەگەڵ خۆیان بیبەن بۆ(بەرسرین)، بەلاّم مامۆستا زرار ئەو نانەی هەمووداا بە ئێمەو دوو گیسکیش لەوێ مابوون ئەوانیشی پێداینو منیش ناردم چەند پێشمەرگەیەك هاتن ئەو نانانەی کە هەبوونو لەگەڵ دوو گیسکەکە بەڕێم کردنە سەروچاوەی ئاوی (جندیان) بۆ ئەوی لەوێ خواردنی نیوەڕۆمان بۆ ئامادە بکرێت، لەدوایدا لەگەڵ (مامۆستا

زرارحاجی) دوو بەدوو کەوتینە دوان‌و باسی ئەو شکەستەمان کردکە چۆن پێشمەرگەکان پەرت‌و بڵاوەیان لێکرد، بەتایبەتی باسی ئەو هەلاّت هەلاّتەی (سپیلك‌و ڕواندز)مان کرد کە چۆن ئەو هەموو چەکدارانە بەبێ شەڕ شوێنەکانیان بەجێ هێشت‌و بەرەی ڕووبەڕوویان بۆ دوژمن چۆل کرد بەبێ ئەوەی بزاندرێ بۆچ یان لەبەرچی؟! ئەو گلەییانەمان لە بزاڤی کورد لە دڵسۆزیەوە بوو کەچی دەنگمان کرِ دەکرا لە دوایدا گوتم: (ئەوە غەم نیە کە ئێمە ماندوو هیلاك دەبین‌و زیانمان پێ دەگات، غەمی گەورە ئەوەیە نازانین چیمان بەسەردێت لەبەرئەوەی بناوانی جۆگەکەمان بێ بناغەیە!) مامۆستا ئەمەی سەلماندو گوتی: (بەڕاستی منیش گەیشتومەتە ئەو باوەڕەی کە بەتەواوی هەست دەکەم شۆڕشی ئێمە ڕوو لە چۆلی دایەو دوا ڕۆژیش پەشێویە، لەسەرەتاوە خەڵك بە هیوایەك بوو زۆر بەگەرمی بەشداری تێدا دەکرد، بەلاّم ئەوەی دیارە ئەو گەرمیە زۆر ساردبۆتەوە، چونکە بەنیاز نین چارەسەری کەموکورتیەکان بکەن، باش پێیەوە دیارە هەرکەسەی بۆخۆی ڕادەکێشێت ئەوەش مەترسیەکی زۆری بە دواوەیە!).

ئەو یارمەتی‌و هاوکاریەی مامۆستا زۆر جێگای خۆشحاڵیمان بوو، وە بەڵێنیشی دا هەندێ نانی تریشمان بۆ بکەن پێش ئەوەی بڕۆن، لەوێ گەڕامەوە لای پێشمەرگەکان لە سەر پردی(خلکان) سەیرم کرد گشتیان لەسەر پردەکە خەوتوون، منیش یەکە یەکە هەڵمستاندن‌و پێم گوتن: (بڕۆنە سەروچاوەی ئاوی جوندیان بە نەهێنی لەبەر حامیە)، چونکە حامیە زۆر نزیك بوو ئەگەر ئێمەیان بتدیبا تەقەیان لێ دەکردین.

ڕۆژی (1963/8/18) بە درێژایی ڕۆژ لە سەروچاوەی ئاوی جندیان ماینەوە، بێگومان من کاتێك کە لە(سپیلك) لەگەڵ (عزەت) کەوتمە کێشەو پێم گوت: (بە خۆت سەرپەرشتی پێشمەرگەکان بکە) لە دواییدا سەیرم کرد ئەگەر لە پێشمەرگەکان دوور بکەومەوە زیانێکی زۆر بە خۆشم دەگات بۆیە بریارم دا کە نابێ لەو ڕۆلاّنە دوور بکەومەوە کە هەمیشە گیان لەسەر دەست بوون لەگەڵ من، دوور کەوتنەوە لێیان بێ وەفایە، وە هەروەها ئەگەر ئەو هێزە شلۆقی تێ بکەوێ دوژمنان سودی لێ وەردەگرن لەبەر ئەوە پەشیمان بوومەوە چونکە دڵنیا بووم ئەگەر بەتەمای (عزەت)بن زۆر ناخایەنێ پەرت‌و بڵاو دەبن.

نیوەڕۆی ڕۆژی (8/18) کە لەسەر ئاوی (جندیان) بووین نامەیەکمان لە (مقدم عزیز)ەوە پێ گەیشت‌و نووسی بووی: (تکایە ئێوە بەپەلە بڕۆنە سەرکورەك پێش ئەوەی دوژمن بەسەر بکەوێتە ئەوێ)، بۆ زانین دەبوایە بە پشتی (حامیە)دا تێ بپەڕین‌و بڕۆینە دۆڵی (ئاکۆیان)و بەشەویش بڕۆین تا لە بەرامبەر(حامیە) دەرباز دەبین، ئێوارە پێش ئەوەی تاریك دابێت خۆمان ئامادەکردو لەگەڵ

تاریكیدا (جندیان)مان بەجێ هێشت بە بناری (هەندرێن)دا كەوتینە ڕێ بەرەو(دۆڵی ئاكۆیان) شەو لە بەرامبەر (ڕواندز) گەیشتینە هەندێ چەكدار بەرەو (جندیان) دەڕۆیشتن، گوتیان ئەمانە ڕۆژنامە نوسن‌و داوای تۆ دەكەن، كە چوومە لایان دیار بوو دوو ڕۆژنامە نوسی بیانی بوون،شەو تاریك بوو(سید عزیز شەمزینی)یان لەگەڵدا بوو، ناوبراو منی بەوان ناساندو منیش بە خێرهاتنم لێ كردن‌و كەمێك دواین لەگەڵ دكتۆر (عزیز شەمزینی)، ئەوەی هەستم كرد ناوبراو لەو وەزعە تەواو بە گلەیی بوو دەیگوت: (بە هیچ ناگەین لەبەرئەوەی مرۆڤی بەتواناو لێ هاتوو ڕێگای نادرێت دەست بەكار بێت بۆ ڕاپەڕاندنی ئیش‌و كارەكان ئەوەش جێی مەترسیە!!) لەوێ ئەوانەمان بەڕێ كردن بەرەو (جندیان) ڕۆیشتن‌و ئێمەش بەرەو دۆڵ ئاكۆ، شەو درەنگ گەیشتینە نزیك گوندۆكەی (لۆغان)، پێشمەرگەكان ڕۆیشتنە (ئاكۆیان)و منیش دوو پێشمەرگەم لەگەڵ خۆم بردن‌و چوومە گەلی(گەرەنالی) بۆ دیتنی هاوڕێیان، كە گەیشتینە لایان دیار بوو زۆر شپرەزە بوون‌و خەریكی گوستنەوەی كەل‌و پەلەكانیان بوون بەبێ باربەر هەربەشانی خۆیان شتەكەیان دەگواستەوە، بێگومان كارێكی زۆر سەخت بوو لەوێ لەگەڵ (ڕەئیس كمال)و ئەوانی تر قسەم كرد پێم گوتن: (هەرچۆنێك بێت ئەشیایەكان بگەیننە زارگەلی سەران، وا ئێمە دەڕۆینە سەركوڕەك هەوڵدەدەم پێشمەرگەكان بەسەر بخەمە كوڕەك‌و زوو دەگەڕێمەوەو باربەرتان بۆ پەیدا دەكەم بتان گەیەنێتە دەرگەڵەو لەوێ بمێننەوە).

لەوێ ئەوانمان جێ هێشت‌و شەو درەنگ گەیشتینەوە پێشمەرگەكانمان لەناو گۆڕستانی خوار گوندی ئاكۆیان(مقدم عزیز)یش گەیشتبوە ئەوێ، ناوبراو پەلەی لە ئێمە دەكرد زوو بڕۆینە سەركوڕەك، بەو تاریكە شەوە كەوتینە ڕێ بە ناو گەلی ئاكۆیاندا سەركەوتین بەرەو گوندی (فەقیان) بە ناو چۆمی ئاكۆیاندا، خۆشی لەوە دابوو هاژەو هوشی گەلی‌و شۆڕە شۆڕی ئاوی ناو گەلی ئەوەندە خۆش‌و دڵگیر بوو هەر ئارەزووت دەكرد گوێت لێ بێت، ئەو شەوە تاریكە بەناو ئەوچۆمەدا دەڕۆیشتین‌و كاتێك گەیشتینە ئاشێك لە دەرگای ئاشەكە پیاوێك وەستابوو هاتە بەرامان‌و گوتی: (شێخ لەتیف دەڵێ با نەچن بۆ كوڕەك، گەروی بێجانیش گیراوە ئێوە پێ ڕاناگەن خۆڕایە خۆتان ماندوو دەكەن)، پێم گوت: (ئێمە دەڕۆین لەكوێ گەیشتینە دوژمن لەوێ بە گژیدا دەچین‌و شەڕی لەگەڵدا دەكەین بە شێخ لەتیف بڵێ با خەبەر بداتە مقدم عزیز وا لە ئاكۆیانە با ئاگادار بێت)، ئێمە ڕۆیشتین‌و لە خوار گوندی فەقیان گەیشتینە (عومەری خدرئاغا) پێش تاریك‌و ڕۆنی بەیانی بوو دەڕۆیشتە ئاكۆیان بۆ دیدەنی (مقدم عزیز) لەو بەیەك گەیشتنە لەگەڵ عمرئاغا ئەو دەیزانی ئێمە دەڕۆینە كوڕەك هەر زوو گوتی: (ئێوە بگەڕێنەوە، دەوروبەری كۆڕەك لە دەستی ئێمەدایە، وا ئێمە لەوێین‌و پێویست بە ئێوە ناكات)، منیش گوتم: (كەوا بێت وا ئێستا تۆ دەڕۆیتە لای مقدم عزیز پێی بڵێ ئەوان ڕۆیشتنە فەقیان لەوێ

چاوەڕوانی خەبەر دەکەن کە بڕۆن بۆ کۆڕەك یان نا؟ عزەتیش وا لە دواوە دێت لە ڕێگادا دەیبینی، لەگەڵ ئەویش قسە بکەو بزانە چی دەڵێت؟) ناوبراو ڕۆیشتە خوار بۆ ئاکۆیان ئێمەش سەرکەوتین بۆ فەقیان لەوێ چاوەڕانی خەبەر بووین، میوانی (حاجی حسێن ئاغا) بووین کە دەکاتە خاڵی من، میوانداریەکی بەپەلەی بۆ کردین‌و بزنێکی سەربڕی‌و نانی ئەو چل پێشمەرگەیەیان ئامادە کرد، بێگومان لە فەقیان پێشمەرگەکان پەرت‌و بڵاوی ناو باخچەکان ببوون‌و لەژێر سێبەری دارەکان پشوێکی باشیان دابوو، زۆری پێ نەچوو نامەی مقدم عزیز گەیشت، نووسی بووی ئێوە بگەڕێنەوە دەرگەڵە وادیارە هێزی عومەرئاغا لەوێ ماوەتەوە، ئێمە لەوێ ماینەوە تا دوای نیوەڕۆ، لەوماوەیەدا (من‌و عزەت‌و خدر) لە تەنیشت خانوو گوێزێکی گەورە هەبوو لە ژێری نوستین تا خواردن ئامادەکرا بوو، هەرلەو ڕۆژە چاوم کەوت بە(حسێن خەباز) ئەویش لە سپیلك گەڕابوەوە لە ماڵی باوکی بوو، لە کاتی قسەکردنمان ناوبراو گوتی: (هەندێ شتم هەیە پێت دەڵێم با جارێ وابێت بۆکاتێکی هەڵ کەوتوو). لە پێش نان خواردن لەگەڵ عزەت چووین چاومان بە (عولا بەگ)و منداڵەکانی کەوت‌و چەند دەقیقەیەك لایان ماینەوە. دوای نیوەڕۆ لە(فەقیان) دەرکەوتین بەشی زۆری پێشمەرگەکان بە سەرکەوتبونە سەرگەروی (بن مێردێ) ئێمەش لە خوار گەروەکە بەسەردەکەوتین هەر ئەوەندەمان زانی دوو فڕۆکەی (مێك) گەیشتنە سەر (فەقیان)و یەکسەر گوندەکەیان دایە بەر صارۆخ‌و لەو خانوەیان دا کە ئێمەی لێ بووین کە هی ماڵی خاڵم بوو ئاگریان تێ بەردا، لەگەڵ هێرشی فڕۆکەکان لە گوند بوو بەهات‌و هاوارو خانوەکەش ئاگری تێبەربوو ویستمان بگەڕێینەوەو یارمەتیان بدەین بۆ کوژاندنەوەی ئاگر، بەڵام لە گوند بانگیان کردین‌و گوتیان پێویست ناکات مەگەڕێنەوە خۆمان دەتوانین ئاگرەکە بکوژێنینەوە، هەرئەوکاتەش لە (خلیفان) دەست کرا بە تۆپ باران کردنی دەروبەری (فەقیان‌و بن مێرد) بەتۆپی دوور هاوێژو قورس، بۆ ماوەیەکی تەواو کەس نەیدەتوانی لە شوێنی خۆی بجولێتەوەو تەنها گوێ بیستی دەنگی گریان دەبووین وادیار بوو فڕۆکەکان زانیان بە خەڵك گەیاندبوو، دوایی زاندرا کچێکی پانزدە ساڵی کوژراوە کە خوشکی (عبدالواحید) بوو لە ڕواندز ڕایان کردبوو ئەو ڕۆژە گەیشتبونە (فەقیان)، وە هەروەها زانیمان ئەو ڕایەخانەی ئێمەی لەسەر نوستبوین لە ژێر دارگوێزەکەی تەنیشتی خانوو هەمووی بە شێستیر لەت لەت کردبوو، ئەوەی شایانی باسە فڕۆکەکان ئەوەندە بێ ویژدان لە گوندی (فەقیان) یان دا کە کەس بە هیچ ڕانەگەیشت!

لە دوای ڕۆیشتنی فڕۆکەکان‌و وەستانی تۆپ بارانەکە ئێمە ئاودیوی بن مێردە بووین‌و کە بینیمان خەڵکی (بن مێرد)یش لە ترسی فڕۆکەکان هەموویان لە گوند دەرچووبوون‌و لەناو ڕەزەکان بڵاو ببوون، لەکاتی تێپەڕ بوونمان هەندێك لە پیاوانی گوند هاتنە بەرامان بۆ ئەوەی لابدەینە لایان، بەڵام

ئێمە بەپەلە بووین بەرێزەوە بە جێمان هێشتن، لەگەڵ تاریکیدا گەیشتینە (زارگـەلی سـەران) ئـەوەی جێگای سەرسوڕمان بوو ئەوبوو کە خەڵکێکی ئەوەندە زۆر لە دواوەی (گەرەوان) کۆببووە جێگا نـەبوو لەبەر ئەو هێزانەی لە (سپیلك) گەڕابونەوە، تەواوی بنکەکانی (دۆڵی ئاکۆیان)یش کەل‌و پەلـەکانیان گواستبووە ئەوێ، هەریەکەی لە شوێنێك کەوتبون بەکەل‌و پەلەکانیانەوە نەیان دەتوانی لەوێ بـەولاوە بڕۆن، لەبەرئەوەی خاوەن باربەرەکانی گوندەکان بە پارەش باربەریان پێ نەدەدان وایـان دەزانـی لەگـەڵ کشانەوەی پێشمەرگە لە (سپیلك‌و بەنی هریر) دەسەلاتی پێشمەرگە نەما! ئەوەی ڕاسـتی بێـت کـاتێ ئەمەم بیست دەمار توندی گرتمی، بە تایبەتی کە دیتم ناو ئەو گەڵیە پڕە لە ڕاکردوەکان‌و هەمووشیان دەست لە ئەژنۆ وەستاون‌و بەشەویش ڕێگا چۆل نەدەبوو، چونکە دەڕۆیشتن بـۆ(سـەران) ئـەو دیمەنانـە هانیدام بەو شـەوە کۆمـەڵێك پێشـمەرگەی خـۆم بـردن‌و ڕۆیشـتمە گونـدی (سـەران) بـەبێ پرسـی لێپرسراوان، بەو شەوە تاریکەو بەو گەلیە تەنگ‌و وشکەی (سەران)دا سەرکەوتین لە کۆتایی گەلی لە سەر کانیاوەکەی (کانی کەوان) چاوم بە (مام صدیق عـەولا ئاغـا) کـەوت نـاوبراو یـەکێك بـوو لـە بەرپرسانی شیوعی لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی لەلای هەندێ کەل‌و پەل دانیشتبوون، ماوەیـەکی کـورت لەلایان دانیشتین‌و بە(مام صدیق)م گوت: (لێرە مەڕۆن لـە دوای ماوەیـەکی تـر ولاختـان بـۆ دەنێـرم بارەکانتان بار بکەن‌و بڕۆنە گەلی دەرگەڵە)، لە(کانی کەوان) بەڕێ کەوتین بەرەو (سەران) پێش بێێتە ڕۆژ گەیشتینە ناو گۆڕستانی خوار گوند لەوێ پێشمەرگەکانم دابەشی ئەو ڕێگایانە کردن کەلە گونـد دەردەچوون بۆ ئەوەی هەر وەلاخێك دەربچێت بیگرن‌و بیگێڕنەوە خاوەنەکەشی بێنن بۆ مزگەوت، خۆشـم لەگەڵ کۆمەلێك لە پێشمەرگەکان لە ناو گوند لە مزگەوت دابەزین، ناردم بە دوای موختـار گوتیـان ناوی (کریم)ە زۆری پێ نەچوو ناوبراو هات‌و پێم گوت: (خەڵکی گوند ئەوانەی خاوەن باربەرن ئاگـادار بکەن کە کەس لە گوند دەرنەکەوێت‌و بێنە مزگەوت) دوایی ڕۆیشتمە مـاڵی (مـەلا شـێخ ئەحمـەد) ناوبراویش پێش شکانی (سپیلك) یەکێك بوو لە فەرماندەکانی هێزی پێشـمەرگەی (دۆڵـی ئاکۆیـان) داوام لێکرد بەڵکو هەندێ باربەرمان بۆ پەیدا بکات بۆ ئەوەی بیـانێرین کـەل‌و پـەلی بنکـەکان لـە دواوەی (گەرەوان) بگوازینەوە بۆ گەلی (دەرگەڵە) ناوبراو زۆر بە نابەدڵی گوتی (کەس بە قسەی مـن ناچێت‌و ناتوانم بەکەس بڵێم !) ئەو کاتە پێم گوت: (ئێوە ناتوانن پێیان بڵـێن ئێمـە دەتـوانین باربـەر پەیدا بکەین، ئەوەی لە دەستی پێشمەرگەش هەڵبێت دەزانین حەقی چیە)! گوندی (سـەران) هەرچـی تێدا نەبێت سەد باربەری تێدایە من دەزانم چۆن دەیان نێرم ئـەوەی بڵێـت ناچـم بزانـە چـۆن دەچـێت، ڕۆیشتمەوە مزگەوت دیاربوو خەڵك کۆببونەوەو کەوتمە قسە لەگەڵیان‌و پێم ڕاگەیانـدن ئـەوەی خـاوەن باربەرە بەبێ لاملی بڕوات بارێك بهێنێ‌و بگەڕێتەوە، ئەوەی بێ کێشە بڕوات با بارەکەی لە (دەرگەڵە)

بێخێت‌و بگەڕێتەوە، ئەوەی لاملیش بکات دەبێ بار باربکات‌و بچێتە (گەلاڵە‌و زینەبێش) ئینجا بە کەیفی خۆتان بن، ئەوەی باربەریش بشارێتەوە ئەوا باربەرەکەی دەکەوێتە ژێر دەستی پێشمەرگە‌و تا بە ئارەزوی خۆمان نەیدەینەوە هەر لامان دەمێنێ، دیاربوو هەندێکیان بە نیاز بون بڵێن ناچین، بەلاّم بەتوندی پێم گۆتن: (کەیفی خۆتانە لە دواییدا مەڵێن زرار غەدری لێکردین، نامەوێ کەس لە دەستی من ئەزیەت بخوات بۆیە هیوادارین ناچارمان نەکەن بە شێوەیەکی تر لەگەڵتان بجولێینەوە).

خەڵکەکە، کە بینیان بەم توندیە لەگەڵیان دوام زانیان چارەیان نەما زۆری پێ نەچوو هەرکەسەی باربەری خۆی بردو چوون بۆ بارکردنی بارەکان، بەو شێوەیە دەست کرا بە گواستنەوەی کەلوپەلی بنکەکان لەگەڵی (سەرانە)وە بۆ (دەرگەڵەوگەلاڵە)و شوێنە دیارکراوەکان، کاتێك بینیمان چەند کەسێکیان هێنان هێستریان شاردبۆوە، لەوانەی کە هێنابونیان کوڕی (شێخ مەلا ئەحمەد)ی فەرماندەشیان لەگەڵدا بوو!! بەبێ دواکەوتن بەرێمان کردن بۆ بارکردنی بنکەی (مراد ئاغای بیری) بۆ (زینە بێشە). بێگومان ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لەوێ ماینەوە تا گشت کەلوپەلی بنکەکان گوازرانەوە بۆ ئەودیوی (دەرگەڵە)، ئێوارەی ئەو ڕۆژە لە سەر کانیاوی (کانی کۆلان)چاوم کەوت بە (ملازم جمال) بەرپرسی ئازوقەی پێشمەرگە ناوبراو گوتی: (ئازیز تۆ نەبای بارێك بە پارەش بار نەدەکراو یەك باریش نەدەگوازرایەوە، چونکە وەلاّخیان پێ نەدەداین، وایان دەزانی پێشمەرگە تازە نامێنێ، بەلاّم دەست‌و بردی ئێوە بە ڕاستی کارێکی بەجێ بوو کە ئەنجام درا)، ئەوەی دیار بوو (مقدم عزیز) تەواو پەڕو باڵی شکا بوون نەمدەزانی ئەو پیاوە چالاکە بۆچی دەستی ئەوها شل کردوە، ئەو هۆیەمان هەر نەزانی!.

چالاکیەکانی ئێمە لە دوای گەڕانەوەمان لە سپیلك

کە لە سپیلك گەڕاینەوە دیاربوو بنکەی شیوعیەکانی لە(لۆغان) بوو گواسترابوەوە ناو گەلی سەروی (دەرگەڵە) لە شوێنی ئاشی (قادری وەسمان) لە ژێر گوێزە گەورەکان دانرابوو، ئەو ڕۆژەی کە گەڕامەوە ڕۆژی دوایی بۆ بەیانی ڕۆیشتمە لایان‌و لەگەڵیان دوام لە دواییدا داوام لە ئەفسەرە عەرەبەکان‌و(مامۆستا جاسم) کرد بۆ نانی ئێوارە بێنە ماڵی ئێمە، ئێوارە کە هاتن دیاربوو (ڕەئیس سەعید سلمان)یان لەگەڵ نەبوو وابەدیار دەکەوت کە دڵی ڕەنجابێت بۆیە نەهاتبوو، ناردم بە دوایدا هەر نەهات.

شیوعیەکان لە(دەرگەڵە)مانەوە‌و لە دوای چەند ڕۆژێك پشودان‌و حەسانەوە کۆمەڵێك چەکداری ئەوانیشمان لەگەڵ خۆمان بردن‌و ڕۆیشتینە(دۆڵە منجەل) وەك لە سەرەوە باس کراوە پێش کشانەوەمان لە سپیلك دۆڵەمنجەل هێزێکی زۆری چەکداری تێدا کۆکرابوەوە، بەلاّم لەگەڵ کشانەوەی هێزەکانی

پێشمەرگە لە سپیلك‌و بەنی هەریر ئەوانیش بلاّوەیان لێكرد بوو، هەندێك لـە چـەكدارەكانی بنكـەی (وەهاب ئاغا)ش كشانبونەوە (بەرسیرین)و ئـەو نـاوە چـۆل كرابـوو، ئێمـە لـە سـەرەتاوە ڕۆیشـتینە گوندی(ماویلیان) ئەو شیوعیانەی لەگەلّ خۆمان بردبوون بۆ ئەوەمان بوو بەلّكو ناویان بخرێتە لیستی پێشمەرگە بۆ ئازوقە. چەند ڕۆژێك لە(دۆلّە منجەل) لە گوندی (ماویلیان)و دەوروبەری ئەو گوندە بـە شێوەی پارتیزانی هەر شەوێك لە شـوێنێك دەبـوین بـە ڕۆژیـش دەهاتینـەوە سـەركانیاوەكەی (كـانی گوێزێ) لە تەنیشت مزگەوتی گوند، بەیانیەك لەگەلّ (خدری عولاّ بەگ)ی‌و چەند پێشمەرگەیەكی تر بە درەنگەوە لە دەوریە گەڕاینەوە سەركانیاوەكە دیار بوو یەكێكی نەناسراو دانیشتبوو كە لـێم پرسـی لە كویّ وە هاتووی؟ پیاوەكـە گـوتی: (جاشـم‌و پـەتكم پسـاندوەو هاتومـە لای ئێـوە) بێگومـان بـە خێرهاتنێكی زۆر گەرممان لێكردو ڕێزمان گرت، دوایی بەرێمان كرد بۆ (دەرگەلّە)، لە دوای ماوەیـەك بنكەمان بردە گوندی (میراجیان) لەویّ شەوان دەرۆیشـتینە پێشـەوە نزیـك ئـاوی جنـدیان‌و بێشـوك ڕووبەڕووی سەربازگەی ڕواندز نۆبەتمان دەگرت‌و بەڕۆژیش دەكشاینەوە ناو چۆمی (دەنگارە)و باخچەكانی (جنێراوە)، لەویّ ماینەوەو جێگیر بووین، بەم شێوەیە بـە بـەردەوامی شـەوان دەردەچـووین بـۆ بنـاری (هەندرێن)و نزیك دەكەوتینەوە لە سەربازگەی (ڕواندز) شەوان چاودێری هێزەكانی حكومەتمان دەكـرد نەوەك لە ناكاو بێن لێمان بدەن.

ئەوەی شایانی باسە ئەوەیە ڕۆژێك نزیك كاتژمێر دەی بەیانی بوو لە ژێر دارەكـانی گۆرسـتانی گونـدی (جنێراوە) دانیشتبوین دیاربوو كە مەلایەك‌و دوو كەسی تر لە میراجیان بەرەو لای ئێمەوە دەهاتن كـە نزیك كەوتنەوە زانیمان مەلای زێوە (مەلا محمـدو حسـێن گـولاّن) دانیشـتوی بـەرزێوە بـوون لەگـەلّ (حیـدەرە ڕەش)ی دانیشـتوی میراجیـان كـە سـەپانی سـلێمان بـەگی بـاوكم بـوو، هـاتن دانیشـتن، بەخێرهاتنێكی گەرممان لێكردن لە دواییدا مەلا كەوتـە قسـەكردن‌و گـوتی: (ئێمـە بـۆ داواكاریـەك هاتووین ئەویش ئەوەیە كە ئێوە ئەو ناوە بەجیّ بهێلّن‌و بگەڕێنەوە گەرووی زینی دەرگەلّە لەبەر ئـەوەی نەوەك حكومەت هێرش بێنیّ‌و ئەو گوندانە تێك بدات‌و بیان سوتێنیّ، ئینجا بۆئەوەی گونـدەكان تێـك نەدرێن‌و نەسوتێندرێن دۆلە منجـەل جـیّ بهـێلّن لەبەرئـەوەی پێتـان ناپارێزرێـت بۆیـە باشـتر وایـە بكشێنەوە زینی دەرگەلّە). ئەوەی ڕاستی بێت زۆر پەست بووم‌و پێم گوت: (ئەو داوایـەی ئێـوە زۆر بـە ناپەسندو شەرمەزاری دەزانم لە جیاتی ئەوەی ئێوە یارمەتیمان بـدەن‌و لـە خـواردن پـەكمان نەخـەن‌و پێویستیەكانمان بۆ دابین بكەن دەتانەوێت لە سەر زەوی خۆشمان دەرمان بكـەن ! ئـەوە بـە ڕاسـتتانە؟! نەخێر ئێوە بە خێـر بـێن‌و بـەخێر بچـن ئێمـە ئێـرە بـەجیّ نـاهێلّین ئەگـەر هـەمووشمان بكـوژرێین، گوندەكانیش وێران دەكرێن گـونـدی خـۆمـانـن زیان بـە سلێمان بەگی باوكم دەگات نەك بـە ئێـوە،

گوندەكانی باوكم دەسوتێنرێن نەوەك هی ئێوە)، كە بینیان بە توندی لەگەڵیان دوام زیـاتر لـە سـەری نەڕۆیشتنو هەڵسانوگەڕانەوە.

هاتنی شیوعیەكان بۆ دەرگەڵە: نیشتەجێ بوونی شوعیەكان لە(دەرگەڵە) كارێكی بەجێ بـوو لـە دوو ڕووەوە، یەكەمیان (لە دەرگەڵە بە ئازادیو ئارەزوی خۆیان دەجولاًنەوە بۆ هەرشـوێنێك بچـوبان وەك پێشان لە ئاكۆیان ڕێگایان لێ نەدەگیرا) دووەمیان (بەو هاوكاریەی لەگـەڵ هێـزی سـلێمان بـەگ بـۆ لێدانی دوژمن توانیان جێگای خۆیان بكەنەوەو ببن بە هێزێكی چالاكو دەست وەشێنی ناوداری بزاڤـی شۆڕشی ئەیلول). ئەوەی ڕاستی بێت ئێمە زۆر ئەزیەتمان چێشت زیاتر لە مانگێك بـەئالۆزیو نـاڕێكی لە(دۆلە منجەل) ڕامان بوارد، هەر شەوێك دەبوایە لە شوێنێك بین، ئەو نـاوە لـە دوای سـپیلك چـۆل كرابوو هەر ئێمەی لێ بووین، هەموو كاتێك چاوەڕوان دەكرا حكومەت هێرش بێنێـت، ئەگەرچـی لـە ڕووی خۆراكەوە زۆر پەرێشان بووین، بەلاًم نۆبەتداری وورە بەرز بووین، بەدیار كەوت تازە ئـەوێ بـەجێ نایەڵینو پارێزەرینو لەوناوە جێگیر بـووین وەك هێزێكـی بـەرگری پتـەو، ئەوكاتـە هێـزی چـەكداری (باڵەك) بەسەرپەرشتی (عەبابكری كریم)و هەنـدێ لـە چـەكدارەكانی (وەهـاب ئاغـا)ش گەڕانـەوە گوندی (زێوە) لەوبەری ڕووبارو ڕێگای گشتی، بەلاًم ئەوندەی بلێی لە بارەی خواردنو وەزعمـان خـراپ بوو، ماوەیەكی زۆر لەسەر شانی خەڵكەكە دەژیاین بە شێوەیەكی نالەبار، بەلاًم دوایـی نانەكـە دابـین كرا كە بۆمان بێت، ڕۆژانە لەسەر ئاوی(دەنگارە) كۆدەبوینەوەو بە شەویش دەرۆیشتینە پێشەوە بۆ ئەو شوێنانەی مەترسیمان لێ دەكرد نەوەك سوپاو جاش هێرش بێنن بۆمان، لەوكاتانـەدا بـوو ڕوداوێكـی زۆر نـاخۆش ڕویـدا، ڕۆژێـك پـاوێكی ناتـەواو بـابلێین شـێت خـەڵكی باپشـتیان دەكەوێتـە بۆسـەی پێشمەرگەكانی ئێمە لەوكاتەی دەیهێننەوە مقدم عزیز لەبنكـەی ئـاوی دەنگـارە بـووە، مقـدم عزیـز لەگەڵی كەوتبوە دوان پیاوە ناتەواوەكە بە ئارەزووی خۆی وەلاًمی پرسیارەكانی مقـدم عزیـزی دابـووەوە، بێگومان مرۆڤی ناتەواو گوێ بەوە نادات قسەكانی بەچی دەگات دیارە لە وەلاًمـی ئـەو پیـاوە شـێتە مقدم عزیز توڕە دەبێ فەرمان دەدات بە كوشتنی ئەو پیاوە بێ تاوانە فەرمانەكەش یەكسـەر جـێ بـە جێ دەكرێت، ئەوەی ڕاستی بێت كوشتنی ئەو پیاوە بێ تاوانە كارێكی زۆر نالەبارو بێ جێ بـوو لەبـەر ئەوەی مرۆڤی شێت كوشتنی لەسەر نیە، ئەوەی بەدیاركەوت ئەو پیاوە شێتێكی تـەواو بـوو كوشـتنی لەسەر نەبوو.

ئێمە بووینە هێزێكی پتەوی بە توانای ڕووبەڕووی دوژمن لە سەختترین شوێن لە سەر ڕێگای حاجی ئۆمەران، لە سەرەتای پایزی (1963)دا دەست كرا بە چالاكیەكان هاوكار لەگەڵ هێزەكانی ئەوبـەری ڕووبار چەكدارەكانی (عەبابەكریكریم و وەهاب ئاغا) یەكێك لەو چالاكیانە ئـەوەبوو توانیمـان چـەند

مێگەلە مەڕێکی جاشەکان لە دەوربەری (ئیس قەلاّ)ی پاشای گەورەو گەروی(سۆرە پـەلۆکێ) ڕاپـێچ بکەن‌و بەرەو سەرەوە بەڕێ بکرێت بۆ(گەلاّڵە)، هەروەها ناوەناوەش دەست لە سـەنگەرەکانی پێشـەوەی سەنگەرەکانی دەوروبەری ڕواندز دەوەشێندرا، شەوێك لە پۆلیسەکانی کاولۆك درا دوو پۆلیس بـە دیـل گیران ئەوانی تریش ڕایان کردە حامیـە، هەربـەو شـێوەیە لـە نزیـك(ئـیس قـەلاّ) لـە سـەنگەرێکی جاشەکانی (زراری) مانداو سەنگەرەکەمان تێکداو جاشـەکانیش هـەلاّتن‌و دەربـازبون، لـە سـەرەتای زستانی ئەو ساڵەدا شەوێك لە ڕواندز دراو دائیرەی بەرید گیراو، ماڵی قائمقـام کەوتـە بـەرهێرش لـە ئەنجامی ئەو هێرشەدا (قاسم) شەهیدکراو (حسێن خەباز)یش برینـدار بـوو. لـە سـەرەتای (1963) دا(حمەئاغا)ی مێرگەسۆری لە خۆشناوەتی گەڕابووەوە بۆ باڵەکایەتی، لە کاتێکدا گەیشتە (دەرگەڵـە) پێشوازیەکی گەرمیان لێکرا بە تایبەتی لەلایەن ئێمەوەو چووینە(بن کارۆخ) بۆ پێشوازیان، بێگومان لە شکری (حمەئاغا) بەشێکی شیوعیەکان بوون لەگەڵی هاتبون، کـە گەیشـتنە دەرگەڵـە ئـەوانیش لەگەڵ بنکەی شیوعیەکانی دەرگەڵە یەکتریان گرتەوەو لەگەڵ ئەواندا جێگیر بون، (حمـەئاغا) چـەند ڕۆژێك لەلای (سلێمان بەگ)مایەوە، لە دواییدا بە نیازی (سەری بەردی) بەرێ کەوت لەوکاتەشدا بوو جاشەکان هێرشیان کردە (ناوڕۆین‌و سەری حسن بـەگ)و بەسـەرکەوتنە (گۆشـینە)و لـەوێ مانـەوە، بێگومان بڕیارێك دەرچوو بۆ ئەوەی هێزەکان بەڕێ بکرێن بۆ لێدانیان، لە کاتێکا(حمە ئاغـا) دەگاتـە گوندی(سمیلان)ی خوار (ڕوستێ) فرۆکەکانی دوژمن لە گوندی ناوبراو دەدەن‌و (محیەدین مێرگەسۆری) بریندار دەبێ، بەپێی بڕیاری فەرماندە (عقید کـافی) فـاخیری حمـەئاغا هەنـدێك چـەکداری شـیوعی ئامادەکردن بۆ ئەوەی بڕۆنە (ڕوست)بـۆ ڕووبەڕووبونـەوەی جاشـەکان کـە بەسـەرکەوتبونە(گۆشـینەو حەسەن بەگ) لەبەر ئەوەی نەشارەزا بوون داوایان کرد من لەگەڵیان بـڕۆم، دیـار بـوو ڕەئـیس کمـاڵو فاخیریش ئامادەبون بە شداری ئەو گەشتە بکەن، ڕازی بووم لەگەڵیان بڕۆم لەبەر ئەوەی پێشمەرگەکان نوێ بوون‌و خەڵکیش نەیدەناسین، ئەو ڕۆژەی لـە دەرگەڵـە دەرکـەوتین بـۆ نیـوەڕۆ گەیشـتینە گونـدی (ئۆمەراوە) خەڵکی گوندەکە بە تێکرایی پێشوازیەکی گەرمیان لێکردین، لـەوێ ئـەوانم بـە خـەڵکی گوند ناساند، دوای نیوەڕۆ لە (ئۆمـەراوە) دەرکـەوتین بـە نـاو (گەلاّڵـە)دا سـەرکەوتینە کوێسـتانی (مـەزرێ) ئەوکاتە بەشی زۆر خەڵکی(گەلاّڵە) لە کوێستانی ناوبراو بوون، لەوکاتەی ئێمە گەیشـتینە ئەوێ ئەگەرچی (گەلاّڵیەکان)بە شێوەیەکی گشتی شیوعیان خۆش نەدەویستن ئەوجاش پێشوازیەکی زۆ ر گەرمیان لێکردین لەگەڵ ڕێزێکـی زۆرو میوانداریـەکی (باڵەکایـەتی)، بێگومـان میوانداریـەتی باڵەکایەتی دەنگی داوەتەوە لەکوردستان ناوبانگی بەربلاّوە، زۆر بەڕێکی چـەکدارەکان دابەشـی سـەر ماڵەکان کران، (فاخیرو ڕەئیس کماڵو منیر) لە ماڵی(حمەدە ڕەشی) برا گەورەی عولاّ (خالۆ) دانـدران،

لەدوای دابەش کردنی چەکدارەکانو خۆشم ڕۆیشتمە ماڵی زاوای خاڵۆ(ماڵی خوشکی) بۆ نان خـوارن، ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو براو برازایەکانی خاڵۆ، زیاد لە پێویست خزمـەتیان کـردین بـە تایبـەتی (عوسمان)ی برای تا ڕۆژی دوایش بە ئێمەوە ماندوو بـوو، جێگـای ڕەزامەنـدی ئـەوە بـوو بـەیانی کـە ڕۆیشـتین هـەموو پێشـمەرگەکان نـانی ڕێگاشـیان بـۆ ڕاپێچـرابوو لەگـەڵ خۆیـان بیبـەن بەگشـتی پێشمەرگەکان تابلێی لەو میواندارییە ڕازی بوون بە تایبەتی لەو ڕێزەی کە لێیان نابوون. بـەیانی بـەو کوێستانە خۆشەدا ڕۆیشتین بەرەو گوندی (ڕوستێ) کـە گەیشـتینە ئـەوێ بەشـی زۆری ئـەو خەڵکـە داڕژابونە ناو چۆمی خوار گوند لـە ترسـی بۆردومـانی فڕۆکـەکان، کـەمێك لـەوێ ماینـەوە دوایـی ڕۆیشتینە(سمیلان) لەوێ پێیان گوتین (حمدئاغا) چۆتە (مامە خەتیبیان) ئێمـەش ڕۆیشـتینە ئـەوێو چاومان بە(حمدئاغا) کەوت ناوبراو سەربردەکەی بۆ گێڕاینەوە کە چۆن فڕۆکە لێی داون لـە (سمـیلان) ماوەیەکی تەواو لەگەڵی دانیشتین دوایی (منو فاخیر) ڕۆیشتینە لای (محیەدین) دیار بوو هیلاك بـوو، هەوڵدرا زوو بەڕێ بکرێتەوە (دەرگەڵە) لەبەر ئەوەی دکتۆر لەوێ هەبوو، ئەوە بوو ڕۆژی دوایـی بـەڕێ کرا بۆ دەرگەڵەو ئێمەش ڕۆیشتینە گوندی (بێشە) لەگەڵ (حمدئاغا) لەپێشەوە دەرۆیشتین پێش ئەوەی بگەینە (بێشێ) ئاگادار کراین کەوا جاش لەناو گوندن، زۆر بە وورياييەوە چوينە ناو گونـد ديـار بـوو جاشەکان ڕۆیشتبوون، دوو ڕۆژیـش لـەوێ ماینـەوە لەدواییـدا لەگـەڵ (عقیـد کـافی)دا گەڕامـەوەو ناوبراوەمان گەیاندەوە(گەلاڵە)و ئێمەش گەڕاینەوە بنکەکەمان لە(میراجیان).

ئەو شیوعیانەی لەگەڵ (حمدئاغا) لە خۆشناوەتی هاتبون بـۆ (دەرگەڵـە) هەنـدێکیان لـە(زینـە بێش) مانەوە لەگەڵ (فاخیر) دەستەیەکیش لەوان هاتنە(میراجیان) بۆ لای ئێمـە، ئەوانـەی لـە(زینـە بێش) بوون لەگەڵ جاشەکان ڕووبەڕووی لێك دانێك ببون لە ئەنجامی شەڕێکی دژواردا لە(ناوڕۆین) نجم الدین مامۆ کە کادیرێکی حزبی شیوعی بوو بریندار ببوو یەکێکیش شەهید بوو، لـە دوای ماوەیـەك هەرئەوان لە سەنگەرەکانی سەری (حەسەن بەگ)یـان داو سـەنگەرەکەیان تێکـداو کۆمـەلێك جـاش کوژران، زیانی پێشمەرگەش بریندار بونی (ملازم عبدالرحمان) بوو کە چەندین گوللـەی پێکـەوتبوو، بەلاّم خۆشبەختانە لە مردن ڕزگاری بوو، ئەو زەبروزەنگو لێکدانو بە گژیەکدا چوونەی نێوان کـوردو حکومەت بە شێوەیەکی گشتی لە بارزانو لای ئێمە جـەرەیانی هـەبوو، ئـەوەش ئـەوە دەگەیـەنێ کـە سەرۆك هۆزەکانی ژێر فەرمانی ڕژێم دژی بارزانیەکان بوونو چەکی خۆفرۆشیان هـەڵگرتبوو بەگشـتی بە پشتیوانی سوپا ڕوویان کردبووە بارزان، ئەوەی بۆیان کراو لەدەستیان هات کردیان، لە ئەنجامی ئەو شەڕە دژوارانەی لە بارزان کران بە ئاسن و ئـاگر لێیانـدرا (مەلامسـتەفا) ناچـار بـوو لـە (بـارزان) بکشێتەوە بەرەو باڵەکایەتی بێـت، تـا (مەلامسـتەفا) لـەوێوە گەیشـتە باڵەکایـەتی (عبدالسـلام)

بەعسـیەکانی لادان‌و دەسـەڵاتی گرتـە دەسـت لـە دوای ماوەیـەك داوای ووتوێـژیان کـرد لەگـەڵ (مەلامستەفا)، ئەوکاتەی (مەلامستەفا) گەیشتە(باڵەکایەتی) حکومەت دەسـتی کـرد بـە نـاردنی نوێنەر بۆ شەڕ ڕاگرتن، ئەوکاتە زۆر بەتوندی لە بـەرەکانی ڕوانـدز دەسـت لـە هێزەکـانی حکومـەت دەوەشێندرا. لە سەرەتاوە لە ڕێگای ڕواندزەوە یەکێك بە ناوی (ئەسکەندەر) بەڕێ کرا هاتـەلای ئێمـەو بەڕێمان کرد بۆلای فەرماندەکانی باڵەکایەتی‌و بەرپرسەکان.

بەشی یازدەهەم

دەست پێ کردنەوەی وتووێژ لە کۆتایی (1963) و سەرەتای (1964)

لەکۆتایی ساڵی (1963)و سەرەتای (1964) لەوکاتەی مەلامستەفا لە ناوچەی بارزان تازە گەیشتبوە ناوچەی (باڵەك) حکومەتە نوێیەکەی (تاهیر یحیى) چەند نوێنەرێکی بەرێ کرد بۆ ڕێ ڕوون کردنەوەی شێوەی وتووێژ، لەسەرەتاوە لە ڕێگای ڕواندزەوە یەکێك بەرێ کرا بۆ دیدەنی بارزانی بە ناوی ئەسکەندەر، ئەومان بەرێ کردە گەلاڵە، دوابەدوای ئەسکەندەر(نورۆی) برازای مەلامستەفا بەرێ کرا ئەویش ڕۆیشتە باڵەکایەتی بۆ دیدەنی مەلامستەفای مامی، ڕاسپێردراوی حکومەت بوو، ئەوەی بەدی دەکرا حکومەتی (عبدالسلام عارف) زۆر بەپەلە بوو شەڕ بوەستێ بۆ ئەوەی بتوانن بەعسیەکان لە دەسەلاّت دوور بخەنەوە، کودەتای بەعسیەکان لە دژی (عبدالکریم قاسم) بەسەرپەرشتی (عبدالسلام) ئەنجام دراو کودەتایە نوێیەکەش هەر ناوبراو سەرپەرشتی کردو یەکسەر داوای وتووێژی لەگەڵ کورد دا کردو گوتی دەبێ ئەنجامی هەبێت.

پێش ئەوەی مەلامستەفا بڕواتە ناوچەی ڕانیە (عزیز محمد) سکرتێری حزبی شیوعی عێراق گەیشتە دەرگەڵە، ئێوارە زۆر درەنگ هاتە ماڵی، ئێمە پێش ئەوەی بڕواتە بنکەی حزب، دیار بوو زۆر ماندو بوو لە بادینان بە پێیان هاتبوو، لە دوای کەمێك حەسانەوەی ئاگاداری بنکەی حزبمان کرد کەوا هاوڕێ عزیز لەلای ئێمەیە، زۆری نەخایاند ڕەئیس کمالو مامۆستا جاسمو ئەوانی تریش هاتن بۆ لای هاوڕێ عزیز، وادیار بوو هەرێمی گەلاڵە بەیانێکیان ئامادە کردبوو دەربارەی هاوڕێ (حسێن حمدئاغای مێرگەسۆری) لە شەڕە دژوارەکەی دەوروبەری بارزان شەهید کرابوو، کاتێك هاوڕێ عزیز چاوی بە نوسینەکە کەوتو خوێندیەوە زۆر بەتوڕەیی گوتی: (کێ پێی گوتون ئەو نوسینە بنوسن؟) نوسینەکەی دڕاندو فڕێیدا، ئەوەی ڕاستی بێت ئەو هەڵوێستەی سکرتێری حزبی شیوعیم پێ ڕاست نەبوو کە بەم شێوەیە بێت لە پێش ئێمە.

بۆ بەیانی ئەفسەرە پایەبەرزەکان، سلیم فەخریو عقید کافی گەیشتنە دەرگەڵە، ئەوان ڕایانگەیاند کەوا بارزانی لە ڕێگادایە دێت بەرەو ناوچەی ڕانیە دەڕوات، بەیانی بۆ ئێوارە دەگاتە گوندی (ناوکوێلەکان) هاوڕێ عزیز داوای لێ کردم بڕۆمە پێشوازیو بەخێرهاتنی، لەبەر ئەوەی پێش ئەوەی لە سۆڤیەت بگەڕێتەوە ساردیەك هەبوو، دیار بوو مەلامستەفا لەمن زویر ببوو. لەسەرداوای هاوڕێ عزیز ڕۆیشتمە گوندی ناوکوێلەکان بۆ پێشوازی بارزانی، ئەوەی ڕاستی بێت زیاتر لەشەش ساڵ بوو بارزانیم نەدیتبوو، ئێوارە زۆر درەنگ بوو پێش تاریك دابێت پاسەوانانی بارزانی لە ڕێگای (داروسلام) دابەزینە گوندی ناوکوێلەکان، کاتێك خۆیشی دابەزیە سەرجادەی گشتیو چاوی بەمن کەوت بەدەست

بانگی کردم، ڕۆیشتمە لای دەستی خستە ناو دەستمو چاكو چۆنی لیٚ کردمو هەر زوو پرسی: (ئەتو بێژە هەری ساری لە کەرا شەیتانی؟) گوتم: (گەورەم سواربوون عەیبەکەو هاتنە خوار دوو عەیب). ئەوکاتە دەستی بەردامو گوتی وەرە، لەگەڵی ڕۆیشتمە ئەو شوێنەی بۆی ئامادەکرابوو لەماڵی حاجی حسن، ئەوانەی لەویٚ بوون (سلێمان بەگ، حمداغای مێرگە سۆری، غازی حاجی ملۆ، فاخیر حمدئاغا) منیش لەگەڵ نۆبەت دارێك کەناوی (عوزێرۆك) بوو، بارزانی ویستی لەگەڵ من بدوێت، بەلاٚم لەو دەمەدا (علی مولود داربەسەری) داوای کردبوو بارزانی ببینیٚو هاتە ژوورەوە لەگەڵ مەلا مستەفا کەوتە قسەو گوتی: (جەنابی بارزانی پارتیەکانی ناوچەی کۆیە بیست پارچە چەکیان لە ئێمە وەرگرتوەو پیٚمان دەڵێن نامەی بارزانیمان بۆ بێنن دەتان دەینەوە، جائەگەر بفەرموون پارچە کاغەزێکمان بۆ بنووسن بەڵکو چەکەکانمان بدەنەوە)، بارزانی گوتی: (نامەی من ئێستا لای ئەوان ناڕوات هەر کاتێك نامەی من لەویٚ ڕۆیشت ئەوکاتە وەرە نامەت بۆ دەنوسم، کەمێك سەبرتان هەبێت هەرچەکەکانی ئێوەنین باسیان لەسەر بێت هیتریش هەیە، نامە بۆ ئەوانەی چەکیان لە ئێوە وەرگرتوە نانوسم کە گوێی پیٚ نەدرێت!) دوای ڕۆیشتنی علی مولود، حمد ئاغا گوتی: (ئەو پیاوە لە جەماعەتی شیوعیەکانە هەر ئەوەندەبوو ناوی شیوعیەکانی هێنا بارزانی کەوتە قسەکردو ئەوەندەی بلێی ووشەی ناشیرنی بەکارهێنا دژ بە سەلام عادلو جمال حیدری. ئەوەی هەستم کرد جنێوەکان ڕاستەوخۆ ئاراستە بوون بۆ منو فاخیر، بیٚ گومان ئەو هەڵوێستەی بارزانی ناچاری کردم بەو سەرماو ساردیە بگەڕێمەوە بۆ بنکەکەمان لە میراجیان، بە درێژایی شەو بەپێیان ڕۆیشتینو لای بەیانی گەیشتینەوە بارەگا، لەکاتی ڕۆیشتن پێم نەگوتن دەگەڕێمەوە.

وەك لەسەرەوە باس کراوە لەگەڵ گەیشتنی بارزانی بۆ ناوچەی(باڵەك) نێردراوانی حکومەت بە بەردەوامی بەڕیٚ دەکران بۆ لای بارزانی، لە دوای ئەسکەندەرو نورۆی برازای خۆی لە حامیەی ڕواندز دەرکەوتو چاودێری بووین تا گەیشتە لامان لە نزیك جوندیان کاتیٚ هات دوو سیٚ پیاوی لەگەڵ بوونو بەڕێمان کردن بۆ ئەو شوێنەی مەلا مستەفای لیٚ بوو، لەدوای سیٚ ڕۆژ گەڕایەوە، زۆری پیٚ نەچوو ڕاسپێردراوی سێیەمیش (عریف ئەسعەد)دەرگەڵەیی. بەیانیەك زوو سوارێك لە حامیەی ڕواندز دەرکەوتو چاودێریمان کرد تا گەیشتە لامان لە(گەرووك شیران) ناوبراو گوتی: (نامەم هێناوە بۆ مەلامستەفا)ئێمەش بیٚ دواکەوتن بەڕێمان کرد بۆ ماویلیان بۆلای ڕەئیس کمال لەوێش بەڕیٚ کرابوو، لە وەرتیٚ نامە درابووە بارزانیو ڕاسپیردراو بەلای ئێمەدا گەڕایەوە ڕواندز.

ئەنجامی ئەو وتووێژە ڕێك کەوتن نامەیەك بوو کە مۆر کرا لە نێوان حکومەتی عارفو بارزانیدا لە سەرەتای ساڵی (1964) لە ڕانیە، ئەو ڕێکەوتن نامەیە دەنگو دۆڵی وا بلاٚو ببوو کە کوردستان

بە سێوو پرتەقاڵ فرۆشراوە! ئەوەش نیشانەی نـاکۆکیو دووبـەرەکی نـاو ڕیزەکـانی پـارتی دیمـوکراتی کوردستان بوو، هەرئەو ناکۆکیە سەری بەوە گەیشت لە کۆنگرەی ڕانیـە پـارتی بـوو بـە دوو پارچـە، بارزانی بەلایەکداو (برایم ئەحمدو مام جلال)یش بەلایەکدا ڕووبـەڕووی یـەکتر وەسـتان، لـە ئـەنجامی لێکدانو ئاڵۆزی لایەکەی (برایم ئەحمدو مام جلال) ڕۆیشتنە ئێرانو بارزانیش لە سەنگەرەکان مایەوە بۆ ماوەیەك.

لە سەرەتای بەهاری (1964) لە مانگی سێ ئاگاداریەك لە (حزبی شیوعی)وە هاتبووە دەرگەڵـە بۆ ئەوەی هەندێ لە کادرەکانی شیوعی بڕۆنە (ئاوەگرد) لە کلکەی کێوی (سەفین) بۆ بەشدار بوون لە ئاهەنگی دامەزراندنی حزبی شیوعی عێراقی، ناوی منیش لەولیستەدا بوو فاخیر بـەمنی گـوت کـە ناوی تۆش لەگەڵدایە بۆ بەشدار بوون لەو ئاهەنگە، بەلاّم بە نهێنی (مـنیر) بەرپرسـی سیاسـی پێـی گوتم بەومەرجەی نەزاندرێت ناوبراو بەمنی ڕاگەیاندوە کە ناوی منیش لـە لیسـتەکەدا هەیـە بڕۆمـە ئاوەگرد، ویستم بزانم بۆچی نایەوێت من بڕۆم بۆ بەشدار بوون لەو ئاهەنگـەی ئـاوەگرد؟ مـنیر گـوتی: (ئەوەی من بزانم دەنگە دەنگێك هەبوو لە نێوان فاخیرو عزەتو حاجی مەلا وام هەست کرد نایانـەوێت تۆ بڕۆیت، بەلاّم نازانم مەرامیان لە نەچوونی تۆ چیە؟) بێگومان لەگەڵ ئەو ووشیار کردنەوەی هـاوڕێ منیر بۆم بەدیارکەوت مەرامی ئەو سێ کوچکەیە چیەو چیان دەوێت، ئەوان زۆر پەسـت ببـون بـەوەی پێشمەرگەو خەڵك زیاتر لایەنگرو پاڵپشتی من بوون، بە بەردەوامی هەوڵیان ئەوە بوو بـەڵکو بتـوانن ئەو جەماوەرە لەمن دوور بخەنـەوەو وایـان دەزانـی ئـەو خەڵکـەی پاڵپشـتی مـنن لـە ڕێگـای حزبـی شیوعیەوەیە، بۆیە دەیانویست کۆسپ بخەنە سەر ڕێگای کاری حزبیەکەشم، بەڵکو دوورم بکەنـەوە لـە خۆشەویستی پێشمەرگەو خەڵك، بەلاّم بۆیان بە دیارکەوت پەیوەندی نێوان مـنو پێشـمەرگەو خـەڵك زۆر لەوە گەورەترە کە ئەوان بتوانن تێکی بدەن، چونکە پەیوەندیەکی پاكو پڕ لە خۆشەویسـتیە، هـەر ئەوەش ئەوانی پەست کردبوو، پڕوپاگەندەیان ئەوەبوو بارزانی لە(زرار) ناڕازیـەو بـەڕقو قینـە، بـەلاّم ئەوەش دادی نەدانو منیش خۆم ئـاڵۆز نـەکرد، ڕۆژی (1964/3/27) دوای نیـوەڕۆ لـە دەرگەڵـە دەرکەوتمو ڕۆیشتمە ڕەژێکەریان بێ ئەوەی بەکەسیان بڵێم، ئێوارەی هەمان ڕۆژیش پێش تاریـك دابێـت دیار بوو فاخیر لەگەڵ کۆمەڵێك پێشمەرگە گەیشتنە ڕەژێکەریان، کاتێك فـاخیر چـاوی بـەمن کـەوت وەك بڵێی ئاڵۆز دیاربوو، هەرزوو لێم نزیك کەوتەوەو پرسی: (ئەوە خێرە لێرەی؟) گـوتم: (ئـەدی نـەت ناردبوو بێم بڕۆینە ئاوەگرد بۆ بەشداربوون لە ئاهەنگی دامەزراندنی حزب؟) نـاوبراو بـێ دەنـگ بـوو یەك ووشەی دەرنەبڕی، لەوەدەمەدا ناردم پێشمەرگەکانی لەگەڵی بوون دایان بمەزرێنن، ئەو شەوە لـەوێ مایەنەوەو بەیانی زوو بەڕێ کەوتین نیوەڕۆ لە وەرتە میوانی (حاجی عولاّ) بووین لەگەڵ ڕێزێکـی زۆری

ئەو پیاوە ماڵاوایمان کردو بەڕێ کەوتین، پێش ئەوەی بەڕێ بکەوین هەستم کرد فاخیر مەرامێکی هەیە! کاتێك لە وەرتە دەرکەوتین ناوبراو لێم نزیك کەوتەوەو گوتی: (هاوڕێ بەباشی دەزانم پێشمەرگەکانمان هەریەکەی جەمەدانیەکی سوور ببەستن بۆ ئەوەی نەپرسن ئێوە کێن!) ئەوەی ڕاستی بێت ئەو داوایەی فاخیرم بەلاوە زۆر سەیر بوو،لەبەر ئەوە هەر زوو گوتم: (فاخیر داوایەکەت بەلای منەوە وارید نیەو گرانە یەکەم ئێمە بارزانی نین، دووەم بەخۆت دەزانی من نزیکەی چواردە ساڵ لەگەڵ بارزانیەکان بووم ئەو داوایەیان لێ نەکردین کە جەمەدانی سوور ببەستین ئێستاش بە جوانی نازانم جەمەدانی سوور ببەستم تا نەناسرێم، چونکە من ناسراوەو زراری کوڕی سلێمان بەگی دەرگەڵەییم، ئەگەر یەکێك بە جەمەدانی سوورەوە بم بینێ چیم پێ دەڵێ؟ ئینجا ئێوە بڕۆن لە دوای ئێوە ئێمە بەڕێ دەکەوین، دەبێ ئەوەش بزانی کەس نیە ڕێگا لەمن بگرێت و بمگێڕێتەوە). فاخیر زانی من بە قسەکانی ئەو پەست بووم گەڕایەوەو دەستی کرد بە سوێند خواردن گوتی: (بەسەری حمدئاغا لەبەر هیچم نەبووە تەنیا بیرم لەوە کردۆتەوە ئێوە ناکۆکیتان هەیە لەگەڵ عباس ئاغا پێم خۆش نەبوو ئەتۆ بێیت و بەناو هۆزی ئەواندا تێپەڕ بیی). منیش گوتم: (فاخیر ئەگەر بۆ ئەوە بە پەرۆشی غەمت نەبێت هیچ ناکۆکیم لەگەڵ عباس ئاغا دانیە، ناوبراو زۆر باش دەزانێ من شیوعیم و کوڕی سلێمان بەگی دەرگەڵەییم نەك شێروانیم!) کاتێك دیتی لەو هەڵوێستەی ئەو ڕازی نیم زیاتر لە سەری نەڕۆیشت، ویستم لەگەڵی نەڕۆم، بەڵام ناچاری کردم کە دەبێ بەیەکەوە بڕۆین، دیار بوو بە خەجاڵەتەوە گوتی: (بەسەری سلێمان بەگ تۆ نەیەی منیش ناڕۆم). لە هەورازی زینی ئەستێرۆکان بەسەر بەفردا سەرکەوتین و بە دیوی تردا سەرەو ژێر بە دۆڵی پلێنگاندا شۆڕ بووینەوە خوار لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە گوندی (دێرێ) ئەوکاتە ماڵی عباس ئاغا لەو گوندە بوون، لە دیوەخانی ناوبراو میوان بووین، شەو لەوێ ماینەوە عباس ئاغا ڕۆیشتبوە ڕانیە خۆی لەماڵ نەبوو.

ئەو شەوە لەوێ بووین، شەوێکی ئەوەندە تەڕوتووش بوو کەس نەی دەتوانی سەری دەربێنێت، لەو ڕێڕەوەدا (عزیز سەلیم)ی هونەرمەندیشمان لەگەڵ بوو بەناوی (دکتۆر ڕەحیم) دەڕۆیشتەوە قەڵادزێ بەیانی ڕۆیشتینە ڕانیە لەوێش چووینە گوندی (کونەسە) بنکەی چەکدارەکانی حمدئاغای باوکی فاخیر لەوێ بوو، لای ئەوان ماینەوە، بەیانی ڕۆژی (30/3/1964) زوو لە ڕانیە دەرکەوتین بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە (هیزۆپ) گوندی ناوبراو لەلایەن سوپای داگیرکەر وێران کرابوو، نانی نیوەڕۆمان لەسەر ڕووبار لە ژێر پردەکە خوارد لەوێش بەرەو (سماقولی) ڕۆیشتین، لەڕێگا لاماندا ناو هەندێ خاوەن ئاژەڵ لەژێر ڕەشماڵی بوارە هەوار بوون لە نزیك گۆڕستانێك لەوێ پێیان گوتین ئەوە گۆڕستانی شەهیدانە، لە دەوروبەری گۆڕستانەکە دیتم چەند کەڵەکە بەردێك هەبوون، بەلامەوە سەیر بوو هەر پێشمەرگەیەك

بەردێکی بەدەستەوەیە فڕێی دەدایە سەر کەڵەکە بەردەکان، پرسیم (ئەوەچی یە؟) گوتیان (ئەوە گـۆڕی ئەوکافرانەن کە شەڕی لەشکری ئیسلامیان کردوە، پێویستە ڕەجم بکرێن!)، یانی بەرد بـاران بکـرێن! کاتێك گەیشتینە ناو گۆڕستانەکە دیاربوو چەند گـۆڕێکی ڕازاوەی تێـك نەچـوو، کێڵـەکانیان بـەرزو پارێزراو، گوتیان ئەمانەش گۆڕی (ئەسحابەی لەشـکری ئیسـلامن)، خـەڵك باوەشـیان لـە کێڵـەکان دەکردو خواستو مەرامیان لێ دەخواستن، دەبی لە وەڵامی ئەو خەڵکـە نەزانـە چـی بڵێیـتو وەڵامـی چیان بدەیتەوە؟

بۆمان هەیە پێیان بڵێین ئەوانەی ئێوە ڕەجمیان دەکەن ئەوان خاوەنی ئەو خاکەبوون، پارێزەری کورد بوون لە پێناو پاراستنی خاكو نیشتیمانیان گیانیان لە دەست داوەو داگیرکەر نەبوون. بۆیە دەبـێ بـەو شێوەیە سەیریان بکرێت؟ بۆ نەڵێین ئەوان شەهیدی ڕێگای نیشتیمانن؟ ئەو کۆمەڵە نەزانەش ئەوانـەی باوەشـیان لـە کێڵـەکانیان دەگوشـێنو فرمێسـکی بـەگوڕیان بـۆ دەڕشـتن، ئـەوان هێـرش هێنـەری داگیرکەربوون!

ئێوارەی هەمان ڕۆژ بە درەنگەوە لـەنزیك گۆڕسـتانی باسـکراو لـە ڕووبـاری سماقولی پەڕینـەوە، دیاربوو سماقولی سوتێنددرا بـوو، بـەبناری کێـوی سـەفین دا سـەرکەوتین لەگـەڵ داکـەوتنی تاریـك گەیشتینە بنکەی ئاوەگرد ئەو شەوە بووم بە میوانی مامۆستا (ئەحمەد دلزاری شاعیر)،ئەوەی جێگـای ڕەزامەندیم بوو ئەوەبوو شـەو زۆر بەخۆشـی ڕامـان بـوارد، بـەیانی ڕۆژی (1964/3/31) لەگـەڵ گەزەنگی هەتاو گشتمان دارژاینە گۆڕەپانێك بۆ ئاهەنگ گێڕان لەناو سەوزە گیای بەهار دانیشتین، لە سەرەتاوە گوێمان گرت لـەدەنگی مامۆسـتا (کمـال غـەمبار) بەڕێوەبـەری ئاهـەنگ، زۆر بەسـۆزەوە بەخێرهاتنی لە مێوانەکان کردو ئـەوجا گوێمـان گـرت لـە گوتـاری حـزبو کۆمـەڵێك هەڵبەسـتی مێژوویی، دوا بەدوای ئەوانە بەیادی شەهیدانی سەرکردە شریتێکی دەنگی ئەوان لێدرا، ئەوەی ڕاسـتی یە بەشداربوەکانی ئاهەنگ زۆر بەپەرۆشەوە گوێیان لەدەنگی سەرکردە شەهیدەکان ڕاگرتبوو.

ئاهەنگەکە ئاهەنگێکی یادەوەری بوو، ئەو شوێنەی ئاهەنگەکەی لێ سازکرا (ئاوەگرد) دەکەوێتـە دامێنی کێوی سەفین ئەو شوێنە ببوە بنکەی شیوعیە ڕاکردوەکان، ئەوانـەی لەدەسـتی ڕژێمـی خـوێن ڕێژی بەعس ڕایان کردبوو، بنکەی هەرێمیش لەوێ بوو بە شێوەیەکی کـاتی، ئەوەنـدە ڕۆژانـەی لـەوێ ماینەوە لەگەڵ کۆمەڵێك لـە هاوڕێیـان کەوتمـە قسـەکردن، زۆر بـە ووردی باسـی ئـەو گیروگرفـتو ڕووداوانەم لەگەڵ باس کردن ئەوەی کادیران خستبویانە پێش کارکردنی منو کۆسپ بۆ ئەوەی ڕێگایان بۆ چۆڵ بکرێت بە ئارەزووی خۆیان بن.

لە دانیشتنێکی درێژ لەگەڵ (کەریم ئەحمەد) ئەو شتانەی ڕوویان دابوو بۆم باس کرد، وا دیاربوو

ناڕازی بوو، گوتی: (ئەوەی دەربارەی تۆ کراوە هەمووی ناڕاست‌و ناڕەوایە، من ئاگادارم ئەو کردارە بۆچی کراوە‌و خرتۆرەکە لە کوێ سازکراوە. ئێمە بۆیان دەنوسین‌و لەو ڕووەوە ئاگاداریان دەکەینەوە لەگەڵ ڕون کردنەوەیەك).

لە گەڕانەوەمان بۆ ڕانیە‌و قەلاّدزە (مومتاز حەیدەری)ش لەگەڵمان هات، ڕێگا دوور بوو بە پێیان ناوبراو هیلاك بوو، شەو لەڕانیە ڕۆیشتینە بنکەی چەکدارانی سەعیدی برای فاخیر، ناوبراو میوانداریەکی زۆر باشی کردین، بەیانی ڕۆژی دوایی لەگەڵ حمد ئاغای باوکی فاخیر ڕۆیشتینە سەر قولەی ڕانیە بۆ نیوەڕۆ چووینە ماڵی (سەعید تەماتە) لەماڵی ناوبراو چاومان بە برایم ئاغای مامند ئاغا کەوت، ئەو پیاوە زۆر بە زەقی هەندێ شتی بۆ باس کردین‌و گوتی: (ئێمە کە چەك هەڵگربووین ئەوەندە مەرامان کوردایەتی نەبوو ئەوەندەی بە دوای ڕاوە ڕووت‌و داپڵۆسین‌و ئەزیەت دانی خەڵکەوە بووین!) زۆرشتی تریشی باس کرد ئەوەی لە دەرگەڵە‌و گوندەکانی دەوروبەرکردبوویان.

ڕۆژی دوایی ڕۆیشتینە قەلاّدزێ لەوێ چووینە لای (هەمزە عبداللە) دامەزرێنەری (پارتی) لەگەڵ ئەو پیاوە ڕۆشنبیرو سیاسەت مەدارە دانیشتین سودێکی زۆرمان لە قسەکانی بینی، لەو بەیەك گەیشتنەی ئەو پیاوە کورد پەروەرە کۆمەڵێك ڕێنمایی پێ ڕاگەیاندین جێگای ڕەزامەندی بوون. ئێوارەی ئەو ڕۆژە لەگەڵ بەڕێز (هەمزە عبداللە) دەرکەوتینە هەندێ شوێنی دەوروبەری قەلاّدزێ‌و هەندێ وێنەی یادگاریمان کێشان‌و کاتێکی خۆشمان لەگەڵ بەسەر برد، ئەو ڕۆژەی لەوێ بووین چاومان بەهاوڕێ (عزیز محمد) کەوت‌و هەر ئەو ڕۆژەش گەڕاینەوە سەنگەسەر، ئەوەی شایانی لێ دوانە پێشوازیەکی گەرمیان لێ کردین، لەو بەیەك گەیشتنەی لەگەڵ عەباس ئاغا زۆر سوود بەخش بوو، ناوبراو بە زۆری ئاخاوتنی لەگەڵ من بوو ئاخاوتنەکەش لە ڕووی شادی‌و دۆستایەتی بوو هەست نەدەکرا ئەو پیاوە گۆڕابێت، وەك پێشان چۆن بوو هەروا بوو. ئەو بەیەك گەیشتنەی لەگەڵ عەباس ئاغا کەڵکی زۆری هەبوو، کۆمەڵێك زانیاری دەستکەوت بوون، هەندێك لەو شتانەی قسەیان لەسەر بوو باسیان لێوە کراو خرانە بەرچاو، بەلاّم دیاربوو عەباس ئاغا نەیدەویست ڕاستەوخۆ بدوێت، من گوتم کاك عەباس لەوکاتەی بارزانی بەرەو بیتوێن دەهات لە گوندی (ناوکێلەکان) پێشوازیمان لێ کرد لە قسەکانی دیاربوو زۆر ناڕازی بوو لە دەستەی (برایم ئەحمەدومام جلال) زۆر بە توندەی لۆمەی دەکردن، سلێمان بەگی باوکم پێی گوت: گەورەم تۆ لە ڕوسیا زۆر جار دەتگوت من جارێکی تر ئەبەد بەقسەی ئەفەندی لۆکەکان فریوو ناخۆم، دەبینم دیسان لێیان پەست‌و بێزاری! لەوکاتەدا فاخیریش لەوێ بوو. بارزانی گوتی: (سلێمان بەگ ئاغەکان تووشیان کردم، ئەوەندە هاتن‌و چوون‌و هاتنە لام بەڕاستی لەخۆم ترسام نەوەك حکومەتی قاسم شتێکم لەگەڵ بکات، ئەوە منی لە بەغدا دەرپەڕاند!!).

عەباس ئاغا سەری هەڵبڕیو گوتی (عەفووی فەرمووە ئەدی ئەو نەبوو مـام جلالـی نـاردە لام بـۆ کڕینو پەیدا کردنی چەك پێش ئەوەی دەست بکرێت بە هەڵگرتنی چـەك؟) گـوتی (برایـان زۆر شـت هەیە هی ئەوەنییە لێی بدوێینو باسی لێ بکرێت، وازی لێ بێنن بـا جـاری وابێـت) قسـەی هـەبوون نەیویست بێڵێ. دەربارەی ئەو شەڕەی لە(هەڵشۆ) جەرەیانی هەبوو لەگەڵ بەرهەڵستکارانی جەماعەتی (مام جلال) عباس ئاغا گوتی: (پێم خۆش نیە بەو شێوەیە ڕووبەڕوویان بوەوە)، لە هەڵوێستی عبـاس ئاغا بەدیاردەکەوت کە ناوبراو دڵتەنگو ناڕازی بوو، بەڵام دەری نەبڕی ڕۆژێکی خۆشمان لەگەڵ عبـاس ئاغا بردەسەر بەدرەنگەوە بەسەرکەوتینەوە بۆ سەنگەرو لەسەر خواستی فاخیر لـە سـەنگەر ماینـەوە، ئەوەندە ڕۆژانەی لەوێ بووین فاخیر بە درێژایی ڕۆژ لەگەڵ مەلامستەفا دوو بـە دوو دەدوان ئێـوارانیش دەڕۆیشتنە بناری چیای کێوەڕەش، ئەومـاوانە فاخیر لە هاتنەوە دوا دەکەوت ناچار بووم بە ناوبراو بڵـێم، من دەڕۆم زیاتر ناتوانم بمێنم، ئەوە بوو ڕۆژی دوایی گەڕاینەوە ڕانیە، لەوێ لەناو شار منی جیا کـردەوەو دە دیناری دەرهێناو ویستی بیداتە منو گوتی: (مەلامستەفا هەندێ پارەی داوە پێم بۆ خەرجی ئەو دە دینارەش تۆ بۆ منداڵەکانت بە پێویستیەکانیان بدە). ئەوەی ڕاستی بێت بەلامەوە سەیر بوو پێم گوت: (فاخیر ئەو دە دینارەی دەیدەی بە من، دە دیناری تریشی بخەرە سـەرو ئـەو پێشـمەرگانەی لەگـەڵمانن هەریەکەی دینارێکیان پێبدە بۆئەوەی بۆ خۆیان خەرج بکەن، ئـەوە باشـترە لـەوەی بیدەیـە مـن)، بـە وەلامی فاخیر نیگەران بووم کە گوتی: (خۆ پارەی حزب نیە بیدەم بە پێشمەرگەکان ! ئەو پارە دراوەتـە من بۆ خەرجی خۆم). پێم گوت: (کەوابێت بۆچی دە دینار دەدەیتە مـن بۆخـۆتی خـەرج بکـە باشـترە لەوەی کە بیدەی بە من خۆ من لەوان زیاتر نـیم)، قسـەکانی مـنی بـەدڵ نـەبوون، ڕۆیشـتە بنکـەی چەکدارەکانی سەعید، نیوەڕۆ لای ئەوان مایەوە، ئێوارەی ئەو ڕۆژە بە درەنگەوە لـە ڕانیـە دەرکـەوتینو شەو لە(سەرکەپکان) لە بنکەی بارزانیەکان میوان بووین ڕۆژی دوایی بەیانی زوو ڕۆیشتین گەیشتینە خوار(پلێنگان) بووبە باران هەرئەوەندەمان بۆ کرا بەپەلـە لامانـدا نـاو مـاڵی کۆچـەریەکان، لـەناو ڕەشماڵەکان ئاهەنگی بووك گواستنەوە بوو، ئێمەش ماوەیەك لەوێ ماینەوە، دوای نیوەڕۆ لە (پلێنگان) بەسەرکەوتین بۆ ناو دۆڵاییەك، بوو بە باو بارانو کڕێوە هەریەکەمان ڕۆیشتینە بن هـەیوانێك، مـنو فاخیر چووینە بن کێلکە شاخێك باش بوو تەڕ نەبووین، خەریك بووم تفەنگم دەستڕیەوە فاخیر دەستیکرد بەقسە کردنو گوتی: (بەڕاستی ئەو پیاوەمان پێشان نەدەناسی، کە سـەرۆکێکی ئـەوها لـێ هـاتووە، دەبێ دان بەو غەڵەتیە دا بنێین!) یەکسەر وەلامم دایەوەو گوتم: (هاوڕێ فاخیر مـەڵێ ئێمـە سـەهوین دەتوانیت بڵێی من سەهوم، کە دەڵێیت ئێمە سەهوین وا دەگـەیەنێ کـە منـیش سـەهووبم، بـەلام زۆر بەسەربەرزیەوە دەتوانم بڵێم من بەرامبەر ئەو پیاوە ناودارە سەهوو نـەبووم هـەمووکات ناسـیومە وەك

سەرکردە هەرئەوهاشی دەناسم، چونکە هیچ ڕۆژێك شتێکی بێ ڕێزو نارێكو ناتەرزم نەبووەو ناشبێت، تەنیا ئەوە نەبێت لە بیرو باوەڕ جیاوازیم لەگەڵی هەیە ئەوەش مافێکی سروشتی خۆمە، پێویستە ئەوەش بڵێم مەلامستەفا مرۆڤێکی ووشیارو لێهاتووەو مەرامی تایبەتی خۆشی هەیە، دەبێ ئەوەش بزانی ناوبراو نایەوێت بارزانی حزبایەتی بکەن، تۆش بارزانیو شیوعی!) فاخیر گەڕاوەو گوتی: (وەك تۆ دەیڵێیت دەبێ واز لەو بیروباوەڕە بێنم و دوربکەومەوە لە شوعیەت ئەوەش شتێکی مەحاڵەو قەت نابێت، چونکە ئەو بیروباوەڕە ڕێڕەوەی ئەبەدیمە).

پێم گوت: (مرۆڤ قابیلی گۆڕانەو گۆتەیەکی سەرزاری هەیەو دەڵێت: (ئەمرۆ پیاوێکی باشەو بەیانی دەبێتە پیاوێکی ناپەسندو خراپ، شتی واش بووەو دەبێت)، دیار بوو فاخیر قسەکانی منی پێ خۆش نەبوو ڕووی گرژ بوو بە ئاڵۆزی ڕۆیشت، لەو سەینو بەینەدا (عریف یونس) گەیشتە لامانو بەڕێ کەوتین لە هەورازی زینی ئەستێرۆکان بەسەرکەوتینو عریف یونس پرسی: (مامۆستا زرار ئەوە فاخیر بۆ گرژو زویر دیارە وەك بڵێی دڵی ڕەنجابێت؟!) گوتم: (هاوڕێ دوایی لێی بپرسە بۆچی زویرەو دڵی ڕەنجاوە، دیارە لەقسەکانی من نیگەران بووە).

بێگومان لەدوای گەڕانەوەمان بۆ دەرگەڵە ڕاپۆرتێکی تێرو تەسەلم دەربارەی ئەو سەفەرە نوسی، ئەوەی کۆم کردبۆوەو هەڵوێستی فاخیریشم دیارکردبوو کە بۆنی مەترسی لێ ڕەچاو دەکرێت، ڕاپۆرتەکە دەربارەی ڕەوشتە پڕوو پووچو ناپاکەکەی حاجی حەسەن ئاغاش شتی تێدا دیارکرا بوو کە چۆن لە ژێر سێبەری کادیرایەتی کرداری ناپاكو زیان بەخش ئەنجام دەدات!

ڕاپۆرتەکەم لە ڕێگای هاوڕێ منیرەوە بەڕێ کرد بۆ هەرێم، پێش ئەوەی وەلاّم بدەنەوە لە کۆبوونەوەیەکی لیژنەی قەزا حاجی مەلا پێمی گوت: (تۆ سەهوی لۆمەی فاخیر دەکەی دەبێ ئەوە باش بزانیت حزب فاخیر بەتۆ نادات!) لە وەلاّمدا گوتم: (حاجی مەلا سەلامەت بیت خۆ ئاڵو گۆڕی ئاژەڵ نییە، فاخیر لەمن قەڵەوتر بێت، منیش تێگەیشتومو هەستم کردوە شتی وا لە حزبە مارکسیەکەی ئێمەشدا هەیە، نابوایە وابێت)، دیاربوو لە قسەکانی من پەست بوو گوتی: (تۆ زەرەر دەکەی، کەیفی خۆتە من بۆ تۆمە). ئەوەی دیار بوو ڕاپۆرتەکە وەك داواکاریەکانی تر بێ دەنگی لێکرا، بەلاّم نیشانەی پێوە دیاربوون کە دارودەستەکەی کارگێڕانی حزب لە دەرگەڵە ڕێك کەوتبوون بۆ ئەوەی من لە حزب دوور بخەنەوە، تاوەکو لە گۆڕەپانێکی چۆڵ بە ئارەزووی خۆیان بارگیرەکەیان تاو بدەن، بێگومان بۆ ئەو مەبەستەیان توانیان ئەوانی سەرەوەش واتێ بگەیێنن کە زرار کەسێکە بۆ ئاڵۆزیو ناتەبایی لە ڕیزی حزب دایە، ئەوانی سەرەوەش وەك پیشەیان گوێ ڕایەڵی نامەو ڕاپۆرتەکانی فاتحو فاخیرو حاجی مەلا بوون، ئەوانیش ماشاالله بۆ خاتری خاتران قەڵەمیان هەر بە دەستەوە بوو بێ ئەوەی بیر لە بەرژەوەندی

حزب بكەنەوە! چونكە مەرامی خۆیان لە پێش هی حزب دادەنا. لە دوای گەڕانەوەم لە ئاوەگرد بە ماوەیەك، ڕۆژێك حاجی مەلا گوتی: (نامەیەكی هەرێم هاتوە تیایدا نوسراوە ئەوەی لەسەر هاوڕێ زرار نوسراوەو پێی تاوانبار كراوە ڕاست نییەو هەڵبەستراوە، ئەوە ڕای كەریم احمدە، ئەو بە ئارەزووی خۆی شت دەنوسێ‌و ئاگای لە هیچ نییە، ئێمە بەو نوسراوە ڕازی نین‌و وەلامی دەدەینەوە)، منیش بە ئامادەبوونی (حمدامین هریری) پێم گوت: (دیارە تۆ نوسیوتە زرار چەكی جاشایەتی لەگەڵ باوك‌و برای هەڵگرتوە، باشە باوك‌و براكانی من بە قسەی كێ چەكیان هەڵگرت؟ ئەگەر ئەوان تاوانبارن بۆ ئێستا لەژێر چاودێری ئەوان ملكەچن؟ تكایە با بەس بێت ئەو زێدە ڕۆییە بەتایبەتی تۆ). هەستام‌و ڕۆیشتم.

دەرگەڵە ڕێكخراوێكی ڕێك‌وپێكی لێ بوو بە شێوەیەكی تایبەت ڕێكخراوی ئافرەتان لە هی ڕواندز بە توانا تربوو، لەناو ڕیزی چەكدارەكانی باوكیشمدا كۆمەڵە شیوعیەكی بەتواناو لێ هاتوو هەبوون، لە بەشی زۆری گوندەكانی دەوروبەری دەرگەڵە خەڵكی شیوعی هەبوون‌و لیژنەیەكی ڕاپەڕاندنی كارەكان سەر پەرشتكاری دەكردن، من بەرپرسیان بووم. دەبێ ئەوەش بڵێین هێزە چەكدارەكەی سلێمان بەگ هێزێكی بەتواناو چالاك بوون دەسەلاتی تەواویان لە بارزانی یەوە پێدرابوو لە ناوچەی باڵەكایەتی.

لە دوای كۆبونەوەی ڕانیە پارتی بوو بە دوو بەشەوە دەستەی (ابراهیم احمدو مام جلال) لێدران‌و ڕۆیشتنە ئێران، بەلام هەست دەكرا خەڵكێك هەبوون كە لایەنگیریان دەكردن‌و ناكۆكی‌و دوو بەرەكی دیاردەیەكی باو بوو، دەستەی ناوبراو لە بزاڤ دا بوون ئەویش ئەو كاتە بەدیاركەوت كاتێك بەرپرسی باڵەكایەتی‌و ڕواندز (عقیدكافی) لەسەر داوای بارزانی ڕۆیشتبوە ڕانیە لە ناكاو بەنهێنی بەسلێمان بەگ ڕاگەیندرا كەوا (ملازم ڕەئوف)و لایەنگرەكانی لە گەلاڵە بە نیازی دەست وەشاندنێك چەكداریان ناردون ڕێگا لە(عقیدكافی) بگرن، لەكاتی گەڕانەوەی لە ڕانیە بۆ گەلاڵەو دەست بەسەر ناوچەی باڵەكایەتی دا بگرن، بەلام سلێمان بەگ یەكسەر عزەت‌و فاخیری بەكۆمەڵێك چەكدارەوە بەرێ كردن بە دوای كافیدا بە خۆیشی لەگەڵ كۆمەڵە چەكدارێك ڕۆیشتنە گەلاڵە، كاتێك (ملازم ڕەئوف) زانی بوی كە سلێمان بەگ بە هێزێكی چەكدارەوە بەرەو گەلاڵە كەوتۆتەڕێ یەكسەر گەلاڵە بەجێ دێلێت‌و بەرەو شوێنێكی نادیار ڕا دەكات، گەلاڵە دەكەوێتە ژێر كۆنترۆڵی چەكدارەكانی سلێمان بەگ، كە ئەو دەنگ‌وباسە گەیشتبوە ڕانیە كافی نەگەڕایەوەو لە ڕانیە مایەوە، پاش هێمن بوونەوەی ناوچەكە سلێمان بەگ یەكێكی لەو بارزانیانەی پاسەوان بوون لە گوندی وەلاش (غەزالی میرخان)ی لە گەلاڵە دانا تا یەكێك دیار دەكرێت‌و دەنێردرێتە جێگای كافی.

لەگەڵ ڕێكەوتنەكەی نێوان حكومەت‌و بارزانی لە ساڵی(1964) هەر زوو داوا لە شیوعیەكان

کـرا چـەکدارەکانیان لەسـەر ڕێگایـە گشـتییەکان دوور بخەنـەوە، بـەپێی ئـەو داوایـە شـیوعیەکان چەکدارەکانیان گواستنەوە دەرگەڵە لەبن گوێزەکانی (ئاوەڕێژ)مانەوە.

ئەوەبوو لەوکاتەش فاخیر ماڵەکەی هێنایە دەرگەڵە لە بەهاری (1963) لەو ماوەیەدا کۆمـەڵێك کرداری ناپەسند سەریان هەڵدا، بێگومـان کاتێك ماڵی فاخیر هاتە دەرگەڵە ڕێکخـراوی ئافرەتـان لـە دەرگەڵە ئاگادار کران یارمەتیان بدەن کەچی ئەنجامی ئـەو یارمـەتیـە کـاری نـاڕێکی بـە دواوە بـوو، ئەوەبوو جەمیلی برای فاخیر بەنیازی ناپاکی دەستی بۆ یەکێ لە خوشکانی هاوڕێ درێژ کرد ئـەو کـارە بوە هۆی شکانێکی خراپ بۆ ڕێکخـراو بەشـێوەیەکی گشـتی بـۆ ئافرەتـان بەتایبـەتی لـە دەرگەڵـە، بێگومان لەو ڕووەوە زۆر بەتوندی ڕووبەڕووی فاخیر وەستامو لۆمەی ژنەکەم کردو گوتم با وانـەزانی ئـەو خوشکانەی یارمەتیانی داوە خزمەتکارن.

لە دوای ناردنی ئەو ڕاپۆرتەم کەوتمە ژێر بارێکی گران لە دەستی کادیرە خۆپەرسـتەکانی شـیوعی هەر لەسەرەتای هاوینی(1964) لە ژێر تەنگو چەڵەمەی ناڕێكو دوور لەڕاستیو بیروباوەڕ لە ئـازار دابووم، بەنیاز بووم بڕۆمو بگەڕێمەوە ڕواندز بەڵکو کارێك بدۆزمەوەو لەو تـەنگو چـەڵەمەیەی تێـی کەوتوم ڕزگارم بێت، بەڵام ڕێك نەکەوت ناچار کەپرو ساباتێکم لە بن گوێزێکی گەورە کـە بـەناوبانگ بوو بە (هۆری) کردن، شوێنێکی باش بوو بەشی زۆری ئێواران هاوڕێ (منیر) دەهاتە لام گوێمـان لـە ڕادیۆی (پەکی ئیران) ڕا دەگرت، شتە گرنگەکانمان تۆمار دەکردن، بێگومان لەبەر ئەوەی ئـەو دەمانـە دڵ ڕەنجاو بووم بەشی زۆری کاتم بە ڕاوە کەو دەبردە سەر.

لەسەرەتای هاوینی (1964)ماڵی بارزانی هاتنە بناری چیای (کارۆخ)، بێگومان لەگـەڵ هـاتنی مـاڵی بارزانی بۆ بناری کارۆخ ڕێگای هاتوچۆ کەوتە دەرگەڵەو بەو ڕێگایەدا کەلو پەلی پێویست بەڕێ دەکرا بۆیان لەو کاتەی مـاڵی بارزانی لە بناری کارۆخ بوو یەك دوو جار لەگەڵ باوکم ڕۆیشـتمە لایـان، جاری دووەم وا ڕێك کەوت بارزانی لە سەفەری سەر سـنوور گـەڕابوەوە، بـاوکم لەگـەڵی کەوتـە دوانو پرسی: (ئینشاالله سەفەرتان خێرە، بیستمان چاوتان بە شا کەوتوە؟) مەلامسـتەفا بـە دەمێکـی زەردە خەنەوە گوتی (میرێ من ئەو دەرگای ئەز سەرێ خۆ ل بەر خوار دکەمەوە، شاش ژی وەکـی مـن سـەرێ خۆ ل بەر خوار دکەتەوە، غەمت نەبیت دونیا بەدڵی ئێمە دەبیت، داوای چەکتان دەکرد ئەویش دێـت)، هەست دەکرا دڵی شاد بوو، بێگومان ئەو ماوەیەی مـاڵی بارزانی لە بـن کـارۆخ بـوو خـەڵکێکی زۆر دەچووە لایان.

چوونی من بۆ ئاوەگرد لە مانگی (1964/3) بەو نیازە بوو لە تەنگو چەڵەمە دوور بکەومەوە، بەڵام لە سەرەتای هاوینی (1964) زیاتر لە پێشان کەوتمە ژێر باری گرانی تەنگو چەڵەمەی ناڕێكو

نالەبارو بەندو بالۆرەی دوور لەڕاستی لەلایەن کادیرانی بەڕێوەبەرەوە، کەوتمە بیرکردنەوە بەو نیازە بووم بگەڕێمەوە ڕواندز، بەڵکو کارێك بدۆزمەوە لەو کێشەو دەردەسەریە ڕزگارم بێت لە دەستی خێرومەندەکانی دوور لە ڕاستیو ڕاستی گوتن کە منیان کردبووە ئامانج بۆ لێدان لەبەر ئەوەی بەرهەڵستی کارو کرداری پڕوچوچو نارەوای ئەوان بووم، ئەوانیش باش بۆیان ئاشکرا ببوو کە بەشی زۆری خەڵكو پێشمەرگە لایەنگری منن، بۆیە نەیارەکان یەکیان گرتەوەو کەوتنە دژیایەتیو بەرهەڵستکاریو خراپەکاری بۆ بەدناوکردنی من، وادیار بوو ئەو ڕاپۆرتەی دابوومە سەرەوەش پشتی تێکراو وا پێ دەچوو هەناسەی تەنگ کردبن ئەویش بەوە بەدیار کەوت بڕیارێکی دوور لە پەیرەوی حزب دەرکرابوو بۆ دوورخستنەوەی من بەبێ ئەوەی من ئاگام لێ بێتو ئامادەی ئەو کۆبونەوەیە بم کە بڕیاری تێدا درابوو من دوور بخرێمەوە! پێش ئەوەی پێم ڕابگەیەندرێت هەستم کرد شتێك هەیە دەربارەی من، زۆری پێ نەچوو ڕۆژێك (شێخ علی بەرزنجی) کە یەکێك بوو لە بەرپرسانی حزب بانگی کردم گوتی: (هاوڕێ لەبەرئەوەی تۆ بە شێوەیەکی سوك ناوی هاوڕێیان دەخەیتە بەرگوێی خەڵكو دیارە هاوڕێیانو کاك عزەتیش دەڵێن زرار ملکەچی بڕیارەکانی حزبو ئەو فەرمانانەی پێی دەدرێن نیە لەبەرئەوە بڕیار دراوە بۆ ماوەیەك بە تەنیا پەیوەندیت بە حاجیمەلاوە بێت!) لەوەلأمدا گوتم: (باوەڕیم بەپەیوەندی تەنیایی نیە بۆ ناڵێیت لە حزب دوورمان خستیتەوە، ئەو بڕیارەش بە بڕیار نازانم ئەوەی کە دەربارەی من دەرکراوە، چونکە دڵنیام بڕیارەکە ئارەزووی چەند خێرومەندێکی سەرمێزی نان خواردنە نەك بڕیاری حزب).

ئەوەی لەیادی ناکەم زستانی ئەو ساڵە (1965) کە زستانێکی لە ڕادەبەدەر سارد بوو بە درێژایی ڕۆژانی بەفرو کڕێوە لەسەری چیا داری سوتانم بە مل ڕادەکێشا خوارەوە، بەڕەزالەتێك زستانەکەم بەسەربرد مەگەر هەرخۆم بزانم!! بێگومان ئەوکات دانیشتبوم دوور لەئیشو کاری حزبی، کاروکردەوەم تەنها ڕاو بوو وازم لە پێشمەرگایەتیش هێنا بوو.

یاخی بوونی پێشمەرگەکانی دەرگەڵە: لەبەهاری ساڵی دیاریکراودا دەنگێك بلأوبوەوە کەوا بەشی زۆری پێشمەرگەکانی دەرگەڵە نەڕۆیشتونەتە واجبو لە عەزەتو دارو دەستەکەی نارازین، من خۆم تێکەلأوی هیچ نەکرد، بەلأم زوو بیرم بۆ ئەوە چوو بلێن زرار سەری لەوکارەدایە کەلەڕاستیدا ئاگام لە هیچ شتێك نەبوو، ڕۆژێك سەرلەبەیانی ڕۆیشتمە لای (ئەبو نەوال) ناوبراو برادەرێکی شیوعی بوو خەڵکی تکریت بوو خەریکی کاری ڕۆشنبیری بوو،لە خانوەکەی (مینەی مام عوسمان) کاتیك (حمدامین فقێ حسنو ئەسعەدی خلیلی حسن بەگ) بەدەرکەوتن بە منیان گوت: (کارێکمان بەتۆیە ئەگەر زەحمەت نەبێت)،لەگەڵیان دەرکەوتم (حمدامین) لەدەرەوە گوتی: (برام ئێمە بەشی زۆری خزمەکان وا لە

مالّی قادری خلیلی کۆبوینەتەوە بەو نیازەی لەگەڵ عزەت نەمێنین‌و لێی دووربکەوینەوە،بۆیە هاتوین لەو ڕووەوە پرسێك بەتۆ بکەین، بۆیە وای بەباش دەزانین لەگەڵمان بێی‌و گوێیان لێ ڕابگری‌و ڕای خۆت بدە بۆ ئەوەی ئەوانیش ڕای تۆ بزانن). ئەگەرچی پێم خۆش نەبوو لەگەڵیان بچم، چونکە دەمزانی ئەو بارە گرانە دەخرێتە ملی من، بەلاّم ناچار لەگەڵیان چووم بۆ شوێنی دیاریکراو، کە چووم بینیم خزمەکان زۆربەیان لەوێ کۆبونەتەوەو هەر بەرەبابێك نوێنەری خۆی لەوێ بوو، بەرەبابی میرەکان (حمدامین‌و سۆفی) برای بوون، بەرەبابی ئیبراهیم بەگ (ئەسعەدو قادر)ی برای لەوێ بوون، لە بەرەبابی بوزیەکان (حەسەنی ڕەزاق) کە گەنجێك بوو لە جیاتی باوکی هاتبوو، کە گوێم لە قسەکانی ئەوان بوو بە تێکڕایی دەیانگوت: (ئێمە گەیشتوینەتە ئەو باوەڕە عزەت بە چاوی پێشمەرگە سەیری ئێمە ناکات‌و وەك کرمانجی ژێر دەستەی خۆی سەیرمان دەکات، بێگومان ئێمەش بەوە ڕازی نین، چونکە ئێمە وەك خزم لەگەڵ ئەودایین لەکاتی تەنگانە دەرگەڵەمان بەجێ هێشت‌و چووینە ڕواندز، وە لەکاتی دەرکەوتن‌و لێ قەومان لەگەڵی دەرکەوتین‌و بە جێمان نەهێشت، ئێستاش دەبینین پشتمان تێکراوە. ئازوقەیەکی زۆر بەناوی ئێمەوە وەردەگرن‌و نادرێتە پێشمەرگە، بەڵکو دەدرێتە ئەوانەی هیچ پەیوەندیەکیان بە واجبەوە نیە! ئێمەش ئەوانەی واجب دەگرین کەس نازانێ ماڵیشمان لە کوێ یە، لە هەمووشی ناخۆش تر ئەو ئازوقەیەی وەردەگیرێت دەدرێتە ئەوانەی لە دژی ئێمە دەوەستان پێش بگەڕێینەوە دەرگەڵە، ئەوەیە ئێمەی هانداوە لە عزەت دووربکەوینەوە، ئەو هەڵوێستەی ناوبراو وامان لێ دەکات پەرت‌وبڵاوەی لێ بکەین‌و هەریەکەی ڕوو بکەینە لایەك).

یەکەمیان (قادر خلیل)دواو گوتی: (ئەگەرچی کەیفیشم بە وەهاب ئاغا نایێت، بەلاّم لە ڕقی عزەت بە خۆم‌و خزمەکانم دەڕۆمە لای ناوبراو).

دووەمیان (حمدامین فقێ حسن) گوتی: (دەڕۆینە زۆرزك لای حسنی خاڵ همزە)، ناوبراو بارزانی بوو لەگەڵ ئێمەدا هاتبوە سۆڤیەت برادەری حمدامین بوو.

سێیەم (خدری عولاّ بەگ)یش گوتی :(ئێمەش دەڕۆینە لای مەلا تەها لە ناوکوێلەکان، دەبینە پێشمەرگەی ئەو).

چوارەم (حەسەنی ڕەزاق‌و منداڵەکانی قادری فقێ وەسمان)گوتیان: (ئێمە دادەنیشین بۆ هیچ لایەك ناچین‌و پێشمەرگایەتی ناکەین).

لە دوای گوێ گرتن لە قسەکانی ئەوان زۆرم بەلاوە گران بوو کە بە نیازن بڵاوەی لێ بکەن‌و هەریەکەی ڕوو لەلایەك بکەن، چونکە ئەو چەکدارانە هەمووی چەکداری سلێمان بەگ بوون‌و ئێستاش ئەوەندە وەڕەزبن‌و بڵاوەی لێ بکەن کارێکی ناخۆشە، ناچار ڕووم تێکردن‌و پێم گوتن: (ئەو بیروبۆچونەی

ئێوە بۆی چوون بەڕای من هەڵەیەکی گەورەیەو ناتەواوەو ڕوو لە هەڵدێرە ئەنجامەکەشی تـوش بـوونی بەڵایەکی ترسناکەو ماڵوێرانی بەدواوەیە، ئێوە دەبێ ئەوە بـزانن هیچـتان نـاتوانن یـەك مـانگ لـەو شوێنانەی بۆخۆتان دیارکردوە بمێنن، لەبەرئەوەی ئێوە لەگـەڵ ئـەوان نـاگونجێن، لـەم ڕوەوە کۆمـەڵێك بەڵگەم خستنە ڕوو کە لەبەرچی ناتوانن لە شوێنی تر چەکداری بکەن)، دیار بوو بڕوایان بە قسەکانی من هاتو پەسندیان کرد، لە دواییدا گوتیان ئەدی چارە چیەو چی بکەین؟ پێم گـوتن: (تـەنها چـارە ئەوەیە بڕۆنە لای عزەتو لە ناوبراو جیا مەبنەوەو سەنگی خۆتان سـوك مەکـەن، لـەناو خۆتـان ڕێـك کەون چەند کەسـێك دیاربکـەنو لەگـەڵی بـدوێنو پێـی بڵـێن، ئێمـە چـەند داواکاریـەکمان هەیـە دەمانەوێت لەگەڵت باس بکەین، بێگومان ناوبراو دەڵێت بفەرموون ئەوکاتە ئێوە مەرامی خۆتانی پێ ڕابگەیەننو پێی بڵێن لە ڕووی ڕێكو پێکی پێشمەرگایەتی ئێمە چـەکدارین لـە ژێـر فـەرمانی مـام سلێمان بەگ ڕاوەستاوین ئەویش تۆی داناوە بە سەرپەرشتی کار،بۆیە بە پێویست دەزانین پێشمەرگەکان ڕێك بخرێن وەك پێویست سەرپەلو سەردەستەکان دابندرێنو لیژنەیەك دیاربکرێت بـۆ ئـەوەی ئازوقـەو کەل وپەلی پێشمەرگە وەربگرێتو چاودێری بکات، ئەگەر عـزەت ڕازی نـەبوو ئەوکاتـە ئێـوە خۆتـان سەرپەلو سەردەستەکان دادەنێنو لیژنەی ئازوقەش نوێنەری ئێوەو ئـەو پێکـەوە سەرپەرشـتی دەکـەن، ئەوەیە چارەسەری ئەو کێشەیە نەك پەرتو بڵاوبوونو خۆ سووك کردن).

لە ئەنجامدا بە دیارکەوت هەموویان بە قسەکانی من ڕازی بوونو ڕای منیـان بـە پەسـند زانـی، هەرئەوەدەمە چوار کەسیان دیارکردن بۆ ئەوەی بڕۆن لەگەڵ (عـزەت) دابنیشـنو لـەو بـارەوە بـدوێن، دیارکراوەکان ئەمانە بوون (ئەسعەد خلیل، حمدامین فقێ حسن، خدر عولا بەگ، حسن ڕەزاق) لە دوای ئەوەی ڕەزامەندیان لەسەر قسەکانی مندا داوایان لێکردم منیش لەگەڵ ئەو چوار کەسـە بچـم بـۆلای (عزەت)، زۆرم هەوڵدا کە بۆیان بسەلمێنم کە پێویسـتی مـن ناکـات، بـەڵام پێیـان داگـرتو وازیـان نەهێنا، ناچار ڕازی بووم هەرچەندە دەمزانی بۆمن خراپە، چونکە ئەگەر نەچووبام لەوانە بوو بڵێن زرار ئێمەی خستەوە ژێر فەرمانی عزەتی برای، لەلایەکی تریشەوە من دڵنیا بووم کە عزەت لە سـەدا سـەد دەڵێت زرار ئەوانەی هانداوە کە بەوکارە هەڵبستن، کەلە ڕاستیدا من ئاگام لە هیچ نەبووە تـەنها سـەر ئێشیەکە بۆ من بووە، لەدوای کێشەیەکی زۆر بڕیاریان پێدام کەلەگەڵیان بچم، ڕۆژی دوایی لەگەڵیان ڕۆیشتمە سەروچاوەی ئاوی (دەنگارە) لە نزیك گونـدی (جنێـراوە) ئەوکاتـە بنکـەی پێشـمەرگەکانی سلێمان بەگ لەوێ بوو، عزەت چووبووە ئەوێ لەبەرئەوەی بەشی زۆری پێشمەرگەکان نەچوبونە واجـب! لەوێ لەگەڵ (عزەت) دانیشتین لە دانیشتنەکەدا کۆمەڵێك کەموکوڕیو ناتەواوی دەست نیشـان کـران بەتایبەتی لە ڕووی نارێکی پێشمەرگەکان، لە سەرەتاوە (عزەت) بە ڕووگرژیەوە بەداواکاریـەکان ڕازی

نەبوو، نیازی وابوو توندو تیژی نیشان بدات، بەلاّم کە دیتی چارنیە ئەگەر ڕازی نەبێت ئەو دەسەلاّتەی هەیەتی لە دەستی دەڕوات ناچار بوو کە ڕازی بێت لەسەر داواکاریەکانی پێشمەرگە بە ڕێکخستنی پێشمەرگە وەك پێویستو بە دانانی لیژنەی سەرپەرشتی ئازوقەشەوە، هەرلەو دانیشتنەدا ڕێك کەوتن دانیشتنێکی تری فراوان بکرێ لە دەرگەلّە بۆ دامەزراندنەوەی پێشمەرگەکان لە نوێوە، ئەوانەی لەژێر دەسەلاّتی (سلێمان بەگ)دا بوون‌و(عزەت) سەرپەرشتی دەکردن، بێگومان تا ئەوکاتە بیر لە ڕێکخستنیان نەکرابووەوە. هەر لەو دانیشتنەدا بە دیارکەوت عزەت ئۆبالّی نارەزایی پێشمەرگەکانی خستە سەرشانی من‌و وای نیشاندا کە من ئەو خەلّکەم هانداوە لە دژی ئەو بوەستن، ئەوەیە (نەخواردی لە سمێلاّن مێی)، ناوبراو وا تێگەیشتبوو من دەمەوێت جێگای ئەو بگرمەوە کەچی نەیدەزانی کە من لەناچاری چەك هەلّگرم نەك چاوم لە پلەو پایەی ئەو بێت، ئەوەی هەست دەکرا ئەو برایە لە ڕادەبەدەر لە من نا ڕازی بوو لە خۆیەوە لەبەرئەوەی ڕاستیم لیّ نەدەشاردەوە.

لە دوای ماوەیەك لە کاتی دیاریکراودا لە دەرگەلّە لە مالّی (حمدامین فقیّ حسن) کۆبونەوەی دەستنیشان کراو کرابوو، وەك زاندرا لە جیاتی (عزەت، فاخیری حمدئاغا) لەگەلّ دوو ئەندامی لیژنەی قەزا (حاجی مەلا سعید) بەرپرسی شیوعیەکانی قەزاو(حاجی حسن ئاغا) ئەندامی قەزا ئامادەی کۆبونەوەکە ببوون، لێرەدا دەبیّ بپرسین ئەوە (فاخیر) لە جیاتی (عزەت) ئامادەی کۆبونەکە بوو، ئەدی ئەوو دوو کادیرەی حزبی شیوعی بەچ مەبەستێك‌و بۆچی بەشداریان کردووە؟ گومانی تێدا نییە بەشداربوونی ئەوان لەو کۆبوونەوەیە بۆ ئەوەنەبوو کۆتایی بە کێشەکە بێنن، بەلّکو بۆ ئەوەبوو تاوانی یاخی بوونەکە بخەنە سەرشانی من، دەتوانم بلّێم بەشدار بوونی هەردوو حاجیە بەکەشیدەکە لەو کۆبوونەوەیەدا هیچ پەیوەندیەکیان بە کێشەکەوە نەبوو، بەلّکو هەولّ دەربوون بۆ پارێزگاری لە عزەت‌و تاوانی ڕوداوەکەش بخەنە ملی من‌و زیاتر نا، بۆ ئەوە بەشدار نەبوون پارێزگاری لە داوایەکانی ڕەش‌و ڕوت بکەن‌و (نوێنەرانی) چینی زەحمەتکێش بن.

لە زارگۆتەی (حەسەنی ڕەزاق)ی ناوبراو ئەوکاتە شیوعیەکی چالاك بوو گوتی: (ئێمە بەتێکڕایی باسی داوایەکانی پێشمەرگەکانمان خستبوە بەرباس‌و لێکۆلّینەوەو هۆی نارەزایی پێشمەرگەکانمان باس دەکرد کەچی حاجی مەلا زۆر بە گرژی گوتی: (ئێوە لە جیاتی پێشمەرگەکانی کەلّێتەو ڕەژیکەریان‌و ماویلیان مەدوێن، بەلّکو ئەوان بە عزەت ڕازین لەگەلّ ئێوە نین)، حمدامین فەقیّ حەسەن بەرپەرچی دایەوەو پێی گوتبوو: (ئافەرین نوێنەری کرێکارو زەحمەتکێشان دیارە پارێزەرێکی دلّ پاکی، هاتووی پارێزگاری لە مافی هەژاران بکەیت دەبیّ چ بلێین بۆ ئەو هەلّوێستەی ئێوە هەتانە بەرامبەر بە خەلّکی تێکۆشەر؟ بەڕاستی ئێوە شیوعین! مالّی ئەو کەسەم وێران بێت ئەوەی پشت بە ئێوە دەبەستی‌و بە

هیوای ئێوەیە).

ئەوەی ڕاستییە سێ کادیری حزبی شیوعی خۆیان خستە ناو کێشەیەك هیچ پەیوەندی بە ئەوانەوە نەبوو، هەر لەبەر ئەوەش کە دیتیان ئەو خەڵکە بە دەسەڵاتی زەبرو زەنگ ڕازی نابن و پارێزگاری ڕەنجی خۆیان دەکەن، بەشەرمەزاری دەستیان دابوە پێنوس و ڕاپۆرتێکی ڕازاوەیان نووسی بوو بۆ سەرەوە، لە جیاتی ڕاستی نووسی بوویان ئێمە گەیشتوینەتە ئەو باوەڕە، زرار ئەو خەڵکەی هان داوە دژی باوك و برای بۆ ئەوەی خۆی ببێت بە پاڵەوانی دیار، کە جێگای عزەت بگرێتەوە، کەچی باشیان دەزانی کە من ئاگام لە هیچ نەبوو، بەڵکو ڕێگام نەداون بلاوە بکەن و عزەت بەجێ بێڵن.

بێگومان من ئەودەمەی ئەو ڕوداوە سەری هەڵدا دوور بووم لە ڕێکخراو، وازیشم لە پێشمەرگایەتی هێنابوو، ئەوەی جێگای پەرۆشی و نیگەرانی بوو ئەوەبوو ئەوەی فاخیرو هەردوو حاجیەکان نووسی بوویان بۆ سەرەوە ئەوانیش وەکو جاران بێ ئەوەی لێکۆڵینەوە بکەن مۆرێکی باوەڕیان بە بەڕاپۆرتی نێردراو نابوو، کە زرار دژی باوك و برای وەستاوە!

حاجی مەلا وەك بەرپرسی قەزا سەرەوەی ئاگادارکردبوو، نووسیبوی (مادام دۆستێکی وەك عزەتمان هەبێت لە دەرگەڵە پێویستمان بە ڕێکخراوی حزب نابێت لەوێ). ئەوە بوو بیروڕای هەڵسورێنەری کاری حزبی شیوعی قەزای ڕواندز، ئەوەبوو بیرو بۆچوونی کادیری حزب و ڕێکخراوی فراوانی چالاك بکرێتە قوربانی تاکە کەسێك!! کە بەڕاستیش کرایە قوربانی.

ئەوەی بە دیارکەوت ئەو کادیرانەی ناویان هاتووە هەر لە زووەوە بەڵێنیان بە عزەت دابوو کە لەڕێگای حزبەوە زرار ناچار دەکەن ملکەچ بێت کە چۆن بتەوێت.

لەوکاتانەی ئەو تەنگ و چەڵەمەیە لەئارادا بوو زۆری پێ نەچوو دەنگ و باس پەیدا بوو کەوا مەلامستەفا دێتە دەرگەڵەو دەڕواتە (هەندرێن) لەوێوە سەیری (کوڕەك) دەکات، بەنیاز بوون هێرشێك بکەن بۆ گرتنی چیای (کوڕەك)، ئەو ماوانە چەکی تازە گەیشتبوو وەك (هاوەن و دۆشکەو فڕۆکە شکێنەکان و تانك شکێنەکان) ماوەیەك بوو مەشقیان لەسەر دەکرا.

شەڕی کوڕەك لە هاوینی 1965 دا

بۆ داڕشتنی بەرنامەی هێرش بۆ چیای (کوڕەك) مەلامستەفا ڕۆیشتە چیای (هەندرێن) لەوێوە سەیری چیای (کوڕەك)ی کردبوو، لە دوای گەڕانەوەی لە دەرگەڵە چاوی کەوتبوو بە فەرماندەکانی پێشمەرگەی باڵەکایەتی دەربارەی گرتنی چیای (کوڕەك) دوابوو، ئەوەی زاندرا (فاخیرومەلا ئەمین) بەڵێنیان دابوو کە بەو ئەرکە هەڵبستن و (کوڕەك) بگرن.

بارزانی دوو ڕۆژ لە دەرگەڵە مابووەوە لە ناو گەڵی ژورو لەکاولە ئاشی (قادری وەسمان)ی جێگای بۆ

ساز کرابوو، وەك لەسەرەوە باسم کردوە ئەوکاتە من وازم لە پێشمەرگایەتی هێنابوو، بەلاّم لەدوای ئـەو مشتو مڕەی نێوان عزەتو پێشمەرگەکان سەرەڕای هەوڵدانم بۆ چاکە کەچی هەستم کـرد لـە پێشـان زیاتر کەوتونەتە دژایەتیم لە بەرئەوە بە ڕاستم زانی لە پێشمەرگەکان جیا نەبمەوەو لەگەڵیان بم ئەگینا کلاَوێکم لەسـەری دەنـێن. ناچـار ڕۆیشـتمە بنکـەی پێشـمەرگەکان لەسەروچـاوەی ئـاوی (دەنگـارە) لەوکاتەوە فەرمان درا گشت هێزەکان بڕۆنە (دۆڵی ئاکۆیـان) ئێمـەش ڕۆیشـتین، شـەوێك لـە گـەلی (کەرەك) ماینەوە بۆ ڕۆژی دوایی چوینە سەروچاوەی ئاوی (مێگر) ئەو ئاوەی بۆ ڕواندز دەڕۆیشت.

بەپێی ئەو زانیاریانەی دەستم کەوتن بارزانی کەلە هەندرێن گەڕابوەوە لایدابووە دەرگەڵـە، وادیـارە خێرومەندەکان باوکمیـان هانـدابوو بـە بـارزانی بڵێـت کـە زرارو ئەوانـەی لـە واجـب یـاخی ببـوون نارەزامەندیان نیشان دابوو چەك بکرێن،بەو بیانوە گوایا مەترسی ئەوەیان لێ دەکرێت بڕۆن ببنە جاش، کەچی ئێمە ئاگاداری هیچ نەبووینو لە ڕووبەڕووی دوژمن وەسـتابووین. ئێمـە لـە مێگـر دانـدراینو ئامادەبووین بەونیازەی لەکاتی دیاریکراودا هێرش ببەینە سـەر سـەنگەرەکانی سـوپا لـە دەوروبـەری شاری ڕواندز بە شێوەیەکی تایبەت سەنگەرەکانی (مل تۆکر)، ئەوەی بە دیارکەوت ئەوانەی بـەڵێنیان دابوو (کورەك) بگرن(فاخیرو مەلا ئەمین) بەرێ کەوتن بۆ سەر(کورەك) هەمان شەو ئێمەش ڕۆیشتینە بن ئەو سەنگەرانەی بۆمان دیارکرابوون، بڕیار بوو بەرەبەیان بـە تـۆپ لێیـان بـدرێت ئـەوجا هێـرش بەرینە سەریان، بەلاّم تۆپەکان نەگەیشتنە نیشانەکانو زۆریشی نـەمابوو ئێمـەش بـە هـیلاك بچـین، هەرئەوەندەمان بۆکرا بە نهێنی بگەڕێینەوە دواوە.

یەکەم شەو هێرش بەرەکان(فاخیرو مەلائەمین) توانیان دوو سەنگەری پێشەوە لەگـەڵ کانیاوەکـەی بن (کورەك) ئەوەی دەکەوێتە دیوی (خلیفان) بگرن، وەك باس کرا ئێمەش بە درێژایی شەو چـاوەڕوانی تۆپ بووینو تۆپەکانیش نەگەیشتن ئەوەی بە دەستمان کەوت تەنها هیلاکیو ماندوو بوون بوو، کاتێك لە دەنگی قرەو کێشەیەك بە خەبەر هاتم بەپەلە ڕۆیشتم دیتم یەکێك بەناوی (خاناودەل) لەگەڵ مقـدم (سعید مەتەر) کەوتۆتە کێشەو دەڵێت: (من نێردراوم ئاوی مێگر تێـك بـدەم نـابێ ئـاو بـۆ ڕوانـدز بڕوات)، دیارە پیاوێکی گێلو نەفام بوو، لەگەڵ ئەو چەکدارانەی لەگـەڵی بـوون خۆیـان دەپچـڕیەوەو دەیان گوت: (نـاڕۆین تـا سەروچـاوەی ئـەو ئـاوەی بـۆ ڕوانـدز دەڕوات تێـك نـەدەین ئـەوە فـەرمانی بەکرئاغا)یە! (سعید مەتەڕ) بە فەرمانی بـارزانی کرابـوە فەرمانـدەی ئـەو هێـرش بەرانـەی دۆڵـی ئاکۆیانو خاناودەلیش زۆر بەبێ ڕێزی لەگەڵ ئەو پیاوە دەدوا، ناچار بووم زۆر بـە تونـدی پـێم گـوت: (هەر ئێستا لێرە نەڕۆی چەکت دەکەم بە پیل بەستیش بەڕێت دەکەمەوە بۆ لای بەکرئاغا، مادام دەڵێی ئەو ناردومی بڕۆ بابەخۆی بێت سەروچاوەی ئاوی شارێك تێك بدات)، کەزانیان ئێمە لێمان توونـد کردن

به ملکه‌چی گه‌ڕانه‌وه. ڕۆژی دووه‌م شه‌ڕێکی دژوار به‌رده‌وام بوو، بۆ ئێواره فاخیر نامه‌یه‌کی نووسی بوو بۆ عزه‌ت گوتبوی: (تکایه به‌په‌له کاك زرارو ئه‌و چه‌کدارانه‌ی له‌گه‌ڵیه‌تی بنێری بۆ ئه‌وه‌ی بێنه پاڵپشتیمان ئه‌گینا حاڵمان له‌وپه‌ڕی شلۆقی‌و په‌رێشانی دایه)، عه‌زه‌ت نامه‌که‌ی فاخیری نیشاندام، هه‌رئه‌وده‌مه هه‌ستم کردو زانیم ئێمه بۆچی ده‌ناردرێینه سه‌رکوره‌ك! یه‌که‌میان ئه‌گه‌ر نه‌چین له‌سه‌رمان بکه‌نه بیانوو، دووه‌م به‌ڵکو هه‌ندێکمان لێ بکوژرێن. ئه‌وکاتیش تاوانه‌که بخرێته سه‌ر(زرار)، خۆم ده‌متوانی نه‌ڕۆم له‌به‌رئه‌وه‌ی ئێمه دانه‌ندرابووین بۆ سه‌ر(کوره‌ك) له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا ئه‌و چل‌و سێ پێشمه‌رگانه‌ی له‌گه‌ڵم بوون به‌رێ که‌وتین بۆ سه‌ر(کوره‌ك) من ده‌مزانی ناردنی ئێمه ته‌نها بۆ ئه‌وه‌بوو پێشمه‌رگه‌کان توشی هیلاکه‌ت بن، شه‌و به‌سه‌رکه‌وتین له‌ڕێگا لاماندایه لای (ملازم خدر ده‌باغ) که به‌رپرسی ئه‌و تۆپه بوو که تۆپ بارانی سه‌نگه‌ره‌کانی سه‌ری (کوره‌ك)ی ده‌کرد، له دوای پشویه‌کی کورت‌و حه‌سانه‌وه‌یه‌ك ڕۆیشتین له‌ڕێگا ده‌گه‌یشتینه بریندارو کوژراو ده‌یان بردنه خواره‌وه، له شوێنێك دیتمان (حسن جاروڵلاّ) داندرابوو برێندارێکی وابوو هیوای ژیانی لێ نه‌ده‌کرا، به‌لاّم هه‌ر زوو ڕێ‌و شوێنم بۆ پێشمه‌رگه‌کان دانا له‌گه‌ڵیان که‌وتمه دوان‌و پێم ڕاگه‌یاندن ده‌بێ بزانن چۆن به‌رگری له خۆتان ده‌که‌ن، ئه‌گه‌ر ئامۆژگاریه‌کانی من جێ به‌جێ بکه‌ن به‌ڵێنتان پێ ده‌ده‌م به‌سه‌لامه‌تی ده‌گه‌ڕێنه‌وه، ناهێڵن مه‌رامی نه‌یاران بێته‌دی، ده‌بێ ئه‌وه بزانن ئێمه نێردراوین بۆ ئێره بۆ ئه‌وه‌ی زۆربه‌مان نه‌گه‌ڕێنه‌وه، به‌لاّم ناهێڵم به‌ئاوات بگه‌ن! بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌م نه‌خشه‌یه‌کی زۆر ڕێکم دانا بۆ ئه‌وه‌ی پێشمه‌رگه‌کان له هیلاك‌و زیان دووربن‌و بتوانین ده‌ست له دوژمن بوه‌شێنین، ئه‌ویش به‌وه به‌دیارکه‌وت ماوه‌ی هه‌شت ڕۆژ له‌وێ مانه‌وه له ڕووبه‌رووی دوژمن وه‌ستا بووین جێگامان دیاربوو نامه‌وێ باس له ده‌ست‌و برده‌مان بکه‌م، چونکه په‌رێزمان له‌به‌ر چاوبوو.

بێگومان ئاشکرایه کوره‌ك له سه‌ره‌وه زۆر ناهه‌مواره باسی لێ ناکرێت، ئه‌وه‌نده ڕۆژانه‌ی له‌وێ بووین ته‌نیا شه‌وان ده‌مان توانی له په‌نایه‌کان ده‌ربکه‌وین‌و بجوڵینه‌وه، ده‌بوایه به‌درێژایی ڕۆژ له‌ناو سه‌نگه‌ره‌کانمان به‌نهێنی خۆ بپارێزین، ئه‌وه‌نده له سه‌نگه‌ره‌کانی سوپاو جاش نێزیك بووین کێله شاخێك به‌ینمان بوو، ئه‌وان له ناو سه‌نگه‌ره داپۆشراوه‌کان بوون، ئێمه‌ش له په‌نا کێلکه شاخ‌و به‌رده‌کان خۆمان ده‌بواردو په‌نا ده‌دا هه‌تا تاریك دا ده‌که‌وت، گومانی تێدا نییه ئه‌وه‌ی به ڕۆژ له‌شوێنی خۆی ده‌ربکه‌وتبایه بێ شك لێی ده‌درا ئینجا چ هی ئێمه بووایه چ هی ئه‌وان بووایه به ساغی نه‌ده‌گه‌ڕاوه بۆ شوێنی خۆی!.

ئه‌وه‌ی دیارده بوو هاوڕێیانی شیوعی زیانێکی زۆریان پێ که‌وت، کۆمه‌ڵێك چه‌کداریان شه‌هید کران ئه‌ویش ئه‌وه ده‌گه‌ینێ که گیانی خۆبه‌خت که‌ریان زیاتر بوو، دووه‌م له شه‌ڕ شاره‌زا نه‌بوون،

ڕاوێژكارەكانیان وەك پێویست ئەوەندە زانا نەبوون!؟...

لەڕۆژانی شەڕە دژوارەكەی (كوڕەك) لەوكاتەی ئێمە لەسەرەوە بووین ڕۆژێك لەگەڵ ئەو برادەرانە لە پەنایەك دانیشتبووین (عریف عوسمان،حمدامین هریری، خدری عولا بەگ، حمدامین فقێ حسن) لە ناكاو فڕۆكەیەكی جۆری (لووشین) گەیشتە سەر(كوڕەك)و جارێك بەسەریدا سوڕایەوەو بەرمیلێكی فڕێدا خوارەوە هەر لەهەوا دوكەڵی لێ دەردەچوو، گوتیان ئەوە هات تیزابە ئاگاداربن، بەرمیلەكە زۆر سەیر دەهاتە خوارەوە، بەڵام باش بوو كەوتە دیوی ڕواندز زیانی نەبوو. ڕۆژی دوایی بەیانی زوو دوو فڕۆكەی (مێك) بەرەو بناری (كوڕەك) شۆڕ بوونەوە لە دیوی ڕواندز كە سەیرمان كرد دیاربوو شەڕ بوو فڕۆكە جەنگیەكان لە شوێنی شەڕەكەیان دەدا، زانیمان شەڕەكە لەگەڵ پێشمەرگەكانی ئێمەیە، ئەو پێشمەرگانەی ئێمە كەلە خوارەوە بوون ڕێگایان لە سوپا گرتبوو نەیان دەهێشت بەسەر بكەون بۆ(كوڕەك) شەڕەكەش زۆر گەرم بوو، لەگەرمەی ئەو شەڕەدا بینیمان جاشەكانی ناو سەنگەرەكانی (دارە هیشك) لەسەنگەرەكانیان دەركەوتن بەنیازبوون بڕۆن ڕێگا لە پێشمەرگەكان بگرن‌و لەگەڕانەوەیاندا لێیان بدەن، بەڵام ئێمە كە ئەمەمان بینی یەكسەر بۆیان دابەزین بەنهێنی ڕێگامان لێ گرتن، بەڵام بەداخەوە پێش ئەوەی بگەنە لای كەمینی ئێمە هەستیان كردبوو كە ڕێگایان لێ گیراوە بۆیە زوو گەڕانەوە مۆڵگەكانیان، پێشمەرگەكانی ئێمە لەدوورەوە دیاربوون دەگەڕانەوە (مێگر) برینداریان پێ بوون، زانیمان كەوا (عزەت) شەو ڕۆیشتبوە سەر ڕێگای ئەو هێزەی سوپا، ئەوەی لە ڕواندز بەنیاز بوون سەر بكەونە كوڕەك لەو شەڕو لێكدانەدا شەهیدێك‌و دوو بریندار هەبوون، تا دەهات شەڕ گەرمتر دەبوو، حكومەت هەوڵی دەدا كوڕەك لەدەست،نەدات ئێمەش دەمانویست بیگرین، ئەمەش مەترسی لەدواوە هەبوو، ڕۆژی دوای هێرشەكەی عزەت بۆ بناری كوڕەك لە ژێر كێلە شاخێك دانیشتبووم تەواو هەستم بە مەترسی نەمان دەكرد، بۆیە بیرم لەوەكردەوە نامەیەك بنوسم بۆ دایكی شادومان بە زمانی ڕوسی هەندێك ئامۆژگاری بكەم، هەر ئەو كاتە كورتە نامەیكم نووسی‌و لە ناو دەفتەری ڕۆژانەكەم دانا لەبەر ئەوەی لەناو ئاگری مان‌و نەمان دابووین هەموو كات چاوەڕوانی گوللەیەك بووین پێمان بكەوێت‌و گیان لەدەست بدەین.

شەوێك پێش ئەوەی كۆڕەك بەجێ بهێڵین‌و بگەڕێینەوە سەر ئاوی مێگر ئاگادار كراین كەوا ڕەئیس (كمال مفتی) لەگەڵ پێشمەرگەكانی دێنە شوێنی ئێمە، بەڵێ شەو بەسەركەوتن لەگەڵ (خدری عەولا بەگ) ڕۆیشتینە بەخێرهاتنی، ئەوەی جێگای خۆشحاڵی بوو ڕەئیس (كمال) بە كورتی دوا، بەڵام دوانێكی لێ وەشاوەو بەنرخ‌و بەسەنگ قسەكانی جێگای ڕەزامەندیمان بوو، لەگەڵ گەیشتنی ئەوان ئێمە دابەزین، هەر لەدوای ئێمە ئەوان هێرشێكی نەبەردانەیان كردبوە سەر سەنگەرەكانی سوپاو

زیانێکی زۆریان بە سوپاو جاشەکان گەیاندبوو، بەڵام ئەوەی جێگای پەرۆشی بوو هاوەنێک بەناو پێشمەرگەکان کەوتبوو دە پێشمەرگەی شەهید کردبوو.

بەر لەوەی لە کورەك دابەزین نامەیەکم دەست کەوت بۆ (بێجان جوندی) بەڕێ کرابوو کە تیایدا نوسرابوو:(ئازیز بێجان داوای پارەت کردوە ئەدی ئەو پارەیەی بارزانی بۆ مەلا ئەمین‌و فاخیرو عزەتی ناردوە بەشی ئێوەشی لەگەڵدا نییە؟ بۆ پێتان نەدراوە؟ داوایان لێ بکە پارەکە زۆرە هەزارو پێنج سەد دینارە).

ئەوەی دیاربوو پارەی باس کراو بووە خۆراکی ماسی‌و بێ دەنگی لێکرا، پێش ئەوەی (دۆڵی ئاکۆیان) بەجێ بهێڵین ڕۆژێك بە فاخیرم گوت: (هاوڕێ ئەو پارەیەی بارزانی بۆی ناردن بەناوی تۆو مەلا ئەمین‌و عزەت کوا چی بەسەر هات ؟) ناوبراو بێ دەنگ بوو دیسان گوتم: (ئازیز لۆمەی مەلا ئەمین‌و عزەت ناکرێت، بەڵام نابێت تۆ بچیتە ڕیزی ئەوانەوە تۆ باوەڕ پێکراوێکی شیوعی لەگەڵ ئەوان جیاوازیت هەیە). ناوبراو دیاربوو کەپەست بوو هیچی بەدەستەوە نەما ئەوەندەی گوت: (تکایە دەست مەخەرە ناو ئیش‌وکاری من حەقی ئەوەت نیە من محاسبە بکەیت، تۆ لە حزب نەماوی!) لە دوانەکەی فاخیرو لالوتیەکەی پێوە دیار بوو کە بزاڤێك ڕوویدا بێت دژی من، کاتێك شتەکەم بۆ(خدرعولا بەگ) باس کرد دیاربوو ناوبراو ئاگاداری جموجۆڵی (فاخیرو عزەت) بووە لەوکاتەی (بارزانی) لە دەرگەڵە بووە هەندێ شتی بیستبوو ئەو بە منی نەگوتبوو تەنیا ئەوەندەی پێ گوتم: (کاکە زرار وشیاری خۆت بە نیازێکی ناپاك بەرامبەر بەتۆ هەیە).

دووەم ڕۆژ بوو لە (کورەك) دابەزی بووینە سەر ئاوی (مێگر) پێمان ڕاگەیەندرا کەوا باوکم بریندارە لە نەخۆشخانەی ناو گەلی (ئاکۆیان) کەوتوە، وەك زاندراوە لە دەرگەڵە هاتبوو بۆ ئاکۆیان لە ڕێگا لە وەلاخ کەوتبوو، بێگومان بەپەلە ڕۆیشتم بۆلای لەوێ کە بینیم بە برینداری زۆر نیگەران بووم، بەڵام زیاتر بەوە نیگەران بووم کە پێی گوتم،(بیستم کە نیازتان وابووە بڕۆنە ناو حکومەت‌و ببن بە جاش، بەڵام سەعید مەتەڕ ڕێگای نەداون!) پێم گوت: (باوکی بەڕێزم چۆن باوەڕت کردوە کە من شتی وابکەم! ئەوەندە ساڵەیە من ئەو ماڵوێرانیە دەکەم ئەوجا بچم چەکی خیانەت هەڵگرم ! تۆ چەند هەوڵت دا چەکم لەگەڵ ئێوە هەڵنەگرت، ئێستا بڕۆم چەك بۆ بەعسی کورد کوژ هەڵبگرم!!) لەدوای ئەوەی لەگەڵ باوکم دوام ئاخێکی هەڵکێشاو گوتی: (ئەوەشیان پێ کردم!) ماوەیەك لەگەڵی مامەوە ئەو کەسانەی لەگەڵی هاتبوون (حەسەنی عەیشە قوچێ) پیاوێکی دڵ پاك بوو بەتایبەتی لەگەڵ من‌و ئەوەی بە بەردەوامی لەبەرچاو بوو لەوکاتەی لە(حافیز) گیرابوو چۆن من بەهانایەوە چووم، بەنهێنی پێمی گوت: (زوو بگەڕێوە منداڵەکانت شپرەزەو نارحەتن!) لەوێ چاوم بە (حسێنی قوتەسوری)

کەوت کە بریندار بوو زۆر شوڕ دیاربوو، بەڵام وورەی زۆر بەرز بوو، شەو گەڕامەوە بنکەکەمان لە نـاو گەلی(مێگر) لەوێ بەرپرسەکانم ئاگادار کردن کەوا بەیانی دەگەڕێمـەوە بـۆ (دەرگەڵـە) منداڵـەکانم داوایان کردووە کە بڕۆمەوە دیارە پێویستیان پێم هەیـەو کـەس نیـە چـاودێریان بکـات، ڕۆژی دوایـی گەڕامەوە کـە گەیشـتمەوە بەڕاسـتی دیـتم منداڵـەکانم نـەك هـەر لەشـپرەزەییو پـەرپوتی دابـوون بەپەرۆشەوە ئەوەی بەسەر ئەو منداڵانە هاتبوو مەگـەر هـەرخۆم بـزانم چـیان پێکرابـوو! لـە جیـاتی دڵدانەوەو یارمەتی دان سەدان بەندو باڵۆرەی جۆراوجۆریان بـۆ هەڵبەسـتبوون، ئـافرەتێکی بێگانـەی بەستەزمان مەگەر هەرخۆی بیگێڕێتەوە ئەوماوەیەی من لـەوێ نـەبووم چـیان بەسـەر هێنـابوو چـۆن ئەزیەت دراوەو لە چ دەردەسەرییێك ژیاوە!

ئەوەی نیگەرانی بوو لەوکاتەی (بارزانی) هاتبووە (دەرگەڵە) دایکی منداڵان هەوڵی دابوو نـاوبراو ببینێ، بەڵام ڕێگایان نەدابوو بیبینێ، دەنگو باس بەشێوەیەکی یـەکجار بـەرفراوان بڵاوکرابـوەوە کـە گوایا زرارو ئەو کۆمەڵە چەکدارەی یاخی ببوون بە نیازن بڕۆن ببنە جاش، بۆیە لەوانەیە چەك بکـرێن ئەو پڕوپاگەندە پڕوپوچە نا لێوەشاوەیە دایکی شادومانی ئاڵۆز کردبوو، لەوکاتەی داوای کردبوو چـاوی بە (بارزانی) بکەوێت پێیان گوتبوو: (ئەوە زرار چی کـردووە، سـلێمان بـەگو عـزەت ئەوەنـدەی لـێ ناڕازین؟) دایکی (شادومان)یش گوتبوی: (زرار هیچی وای نەکردوە بابو برای ئەوەندە لێی ناڕازی بن ئەو قسانە هەمووی هەڵبەستە). بێجان پێی گوتبوو: (ئەدی بۆ داوایان لە مەلامستەفا کـردووە زرارو ئەوانەی لەگەڵینی چەك بکرێن، لەبەرئەوەی مەترسیان لێ دەکرێت بڕۆن ببنە جـاش، بـەڵام بـارزانی گوتویەتی زرار نابێتە جاش هەرکاتێ حزبا وی بوە جاش ئەویش دەبێتە جاش).

لەدوای ئەو بەسەرهاتو کێشەیەی بینیمان زیـاتر بـۆم ڕوون بـوەوە کـەوا بەرهەڵسـتیەکی توونـد دەکرام لەلایەن ئەوکەسانەی لە دەسەڵاتی خۆیان دەترسان نەوەك جێی پێیان لەناو کۆمـەڵوحزب لـەق بیێ، وایان دەزانی من ڕێگام لێگرتوون، لە دوای ئەو بەرهەڵستکاریەی کەسـانی لاواز بەڕاسـتم زانـی خۆم دووربگرم بۆ ئەوەی ئەوان بزاننو تێبگەن من کۆسپ نیم لە پێش مەرامی ئەوان، بەڵکو کـردەوەو هەڵسوکەوتی خۆیان کۆسپەن، بەڵێ لە پێشان هەوڵم دەدا کە تەنها ڕاستی ڕێڕەوو پێشڕەو بێت، بـەڵام ئەوەش خەون بوو، چونکە ڕاستی ئەوکات تەنها مل شکان بوو!.

ماوەیەکی درێژ ئارەزووم بوو بەڵکو یەکێك لە ئەوانەی سەرەوە پەیدابن بۆ ئەوەی هەرنەبێت هەندێ شتیان پێ ڕابگەیەنم، بەرێکەوت ڕۆژێك لەگەڵ (عریف یونس) بووم لە ناو گوند لـە نزیـك مزگـەوت بینیمان (ئەبوحکمت) لە سەرەوە دەهاتە خوارێ زۆر دڵخۆش بووم بەوەی کە لەگەڵی دەدوێـم، چـونکە بەڕاستی زۆر بێزار ببووم کەچی زۆر سەیر بوو ئەو پیاوە گەیشتەلامان چاكو چـۆنی لەگـەڵ (یـونس)

کردو ڕووی لەمن وەرگێڕاو ڕۆیشت، (عریف یونس) بەسەر سوڕمانەوە گوتی (ئەوە چی بوو ئەو پیاوە بۆ وای کرد؟) وا بەدیار کەوت (ئەبو حکمت) پێش ئەوەی چاوی بە ئێمە بکەوێت لای (عزەت)ی برام میوان بووە ئەوەی زاندرا ناوبراو هەندێ گلەیی کردبوون دەربارەی من و بە(ئەبوحکمت)ی گوتبوو(پێشمەرگەکانی لە واجب یاخی ببوون بەقسەی زرار بوو ئەو هانی دابون) (ئەبوحکمت)یش بەڵێنی پێدابوو کە غەمت نەبێت ئێمە زرارت بۆ تەمێ دەکەین لەڕێگای حزبەوە، ئەوەش لە یەکێك بیسترا لەکاتی نان خواردنی نیوەڕۆ لەگەڵیان دانیشتبوو (ح.ح) ئەو بەرهەڵستیەی لەمن دەکرا بەزۆری لە دوای ناڕەزایی پێشمەرگەکانی (دەرگەڵە) بوو، ئەگەرچی دەشیانزانی من لەو کارە دوور بووم، بەڵام کردیانە بیانوو بۆ بەربەرەکانی من بەو نیازەی دوورم بخەنەوە لە کۆمەڵو کۆمەڵگا! خەڵکانی ناڕازی بەگەفو زەبرو زەنگ هەر ماوەیەك گوێڕایەڵ دەبێت هەرکاتێك بۆی ڕێك کەوت ڕادەپەڕێو ڕازی نابێت.

زستانی ساڵی (1965) بۆمن زستانێکی ساردبوو کارو پیشەم دارکێشان بوو باربەرم نەبوو بەیانیان (بیورو گوریس)م هەڵ دەگرتو بەسەر دەکەوتمە سەر بەرزاییەکانی چیا داری سوتانم دەهێناو بەشان دەمان کێشایەوە بۆ ماڵ، جیا لەو ئەزیەتو ماندوبوونەش ئەوەندە غەمم پێی نەدەخوارد ئەوەندەی جەنگی دەرونیان لەگەڵ دەکردم، بەشێوەیەکی تایبەتی کادریرانی شیوعی قەزای ڕواندز بە پشتیوانی (نجم الدین مامۆ، فاتیح رەسول)، بەڵام کەزانیان بەو ڕەفتارانەی ئەوان نابمە ملکەچیان ناچار داوایان کرد لەگەڵیان دابنیشم، لە سەر داوای (فاتیحو نجم الدین) لەگەڵیان دانیشتم، بەڵام دانیشتنە کە بێ سوود بوو، لەبەرئەوەی ئەوان دەیانویست هەرچییەکی ئەوان گوتیان منیش بڵێم ڕاستە، کەچی لە ڕاستیش دوور بوو، دوا بەدوای ئەو دانیشتنە (نجم الدین) داوای کرد جارێکی تر لەگەڵم دابنیشێ لە قوتابخانە لەماڵی ئێمە دانیشتین ناوبراو زۆر بەتوندی هەوڵیدا من پێی بڵێم فەرمانەکانتان ڕاستن، بەڵام زانایانە وەڵامم دایەوەو پێم گوت: (تۆ پێویستت بە فێربونی مارکسیەت هەیە هێشتا زۆر ساوای!) دیاربوو ئاڵۆز بوو بەپەلە هەستاو ڕۆیشت. بەو هەوڵسوکەوتەی لەگەڵم دەکرا زۆری ئاڵۆزو نیگەران کردبووم، ناچارکرابووم بیرلەوە بکەمەوە کە هەڵێکم بۆ هەڵبکەوێتو بگەڕێمەوە (ڕواندز) بەڵکو بتوانم کارێك بدۆزمەوە بۆ بەخێو کردنی منداڵەکانم، کە زانیان نیازێکی وام هەیە تەنگاوبوون لە پێش هەموویانەوە (عزەت) لەبەر ئەوەی دەیانزانی ڕۆیشتنی من لە دەرگەڵە دەبێتە شکستیو گۆڕانکاریەکی ناسازو زیانێکی بەرچاو، ئەوەندەم زانی (ڕەئیس کمالو ملازم عبدالرحمن) بەپەلە هاتنە لامو گوتیان: (بە هیچ شێوەیەك ڕازی نابینو ممکین نابێت تۆ بڕۆیت نە ئێمە ڕازینو نەحزبیش ڕازیە بۆیە ڕێگات نادەین!) گوتم: (من ئێستا حزبی نیم لە مێژە پەیوەندیم نەماوە لە سایەی هەڵوێستی کادیرەکانتان، پێشەکی ئێوە لە هەڵوێستی کادیرەکانتان ئاگادارنو بزانن چیان

کردووەو چی دەکەن لەگەڵ ئەوەشدا ئێوەش پاڵپشتیان دەگرن لەو خراپەکاریەو هەڵوەشانەوەی ڕێکخراو لە دەرگەڵە، ئەوجا ئێوەش هاتوون بە ناوی حزب لەگەڵ من دەدوێن! بەڕاستیتانە ئێوە بەپەرۆشن بۆ ئەو حزبەی بەناوی دەدوێن؟ ئەگەر بەپەرۆشن بۆ چاودێری کادیرەکانتان ناکەن و بزانن چی دەکەن؟ بە تایبەتی حاجی مەلاو حاجی حسن ئاغا ئەو ڕێگایەی ئەوان گرتویانەو لەسەری دەڕۆن بێگومان بەرەو هەڵدێرەو توشی کۆسپی گەورە دەبن و ئەوکات چارە کردنی زۆر زەحمەت دەبێت، زۆر شتی تریشم خستە بەردەمیان و نەیاتوانی زیاتر بدوێن).

ئەوەی زاندرا باوکم گوێ بیستی ئەو دەنگ و باسە ببوو کە من دەمەوێ بڕۆمە ڕواندز، ناوبراو زۆر تەنگاو ببوو لەبەر ئەوەی دەیزانی من لەوێ بڕۆم پێشمەرگەکان پەرت و بڵاو دەبن و توشی دژوارترین ئاڵۆزی دەبن، بە خۆشیان ئەو ڕووەیان نەبوو پێم بڵێن مەڕۆ لەبەرئەوەی ئەوەندەیان بێزار کردبووم هەموو شتێکم لەبەرچاو کەوتبوو، لە ئەنجامی بڵاوبونەوەی دەنگی ڕۆیشتنی من ئێوارەیەك کۆمەڵێك لەو خزمانەی خۆشم دەویستن پەیدا بوون (خدری عولا بەگ، وەسمانی قادری فقێ وەسمان، قادری حمدئاغا، حەسەن ڕەزاق) بە ناوی خزمەکانی تریش داوایان لێکردم بە جێیان نەهێڵم و نەڕۆمە (ڕواندز) لەسەر داوای ئەوان بەڵێنم پێدان لەگەڵیان بمێنم هەرچەندە لەبارەی ژیان و گوزەرانیش زۆر خراپ بووم و لەوپەڕی شپرەزەیی دابووم، لەگەڵ ئەوشدا بۆ ڕەزامەندی ئەو کۆمەڵە خزمە ڕازی بووم بمێنمەوە. ئەوەی دەمەوێت دیاری بکەم ماوەیەکی زۆر لەناوگێژاوی ئاڵۆزی و دڵتەنگی و نیگەرانی دەسوڕامەوە، ئەوکاتانە بەزۆری خەریکی نوسین بووم، بەرنامەیەکی فراوانم لەبەردەست بوو بۆ نوسینەکانم جیا لە نوسینی بیرەوەریەکانم بەم نوسینانەوە خەریك بووم (دەرگەڵەو بنەماڵەی میرەکان، یادنامە، ڕاوو ڕاوشکاری لەکوردستان، ڕێکخستنی هەڵبەستەکانم، چەند پارچە چیرۆکێك) بێگومان هەڵبەستەکانم زۆربەیان دەربارەی بارودۆخی ئەوکاتە بوون هەندێکیان تۆمار کرابوون بە تەسجیل لێ دەدران هەست دەکرا هەندێك لە کادیرەکانی شیوعی پێی پەست دەبوون وایان دەزانی باسی ئەوانە!.

داستانە ناوادارەکەی هەندرێن لە ئایاری 1966دا

وەك لەسەرەوە دیارکراوە لەسەرداوای خزمەکان ڕازی بووم لەگەڵیان بمێنمەوەو لێیان جیانەبمەوە، بەڵام بەلاپەڕگە دانیشتبوم لە دەرگەڵە، لە کۆتایی مانگی (4/1966)ڕۆژێك چاوم بە (شێخ علی بەرزنجی) کەوت و لەگەڵی دوام، لەدوای دوو ڕۆژ ناوبراو لەگەڵ (ڕەئیس کمال نعمان) هاتنە لام لەو دانیشتنەدا داوایان لێ کردم بۆ یادی یەکی ئایارو ژن گواستنەوە بۆ (ملازم ریاز) لەگەڵیان بڕۆمە دەربەندی (ڕایات) ئەگەرچی دڵشکاوو ناڕازی بووم لێیان، بەڵام نەمتوانی دڵی ئەو دوو پیاوە بەڕێزە

بشکێنم، پێویستیش بوو لەو دوو ئاهەنگەدا بەشداربم، یادی یەکی ئایـار جـەژنی کرێکـارانی جیهـان نەدەبوو بەشداری نەکەم ئەوی تریان ژن گواستنەوە بۆ ملازم (ڕیاز) کە پیاوێکی عەرەب بوو لە شەڕی (کورەك) چاوێکی لەسەردانابوو، هەردەبوایە بۆ ئەویش بڕۆم، چونکە بەڵێنم پێـدابوون کـە بەشـداری ئاهەنگەکە بکەم‌و لەکاتی دیاریکراو لە دەربەند ئامادەبم.

ئەوە بوو ڕۆژی (1966/6/30) چومە(دەربەند) بە ڕێکەوت ئێـوارەی هـەمان ڕۆژ لەچـایخانەی (مستەفا سلێمان) لەگەڵ یـەکێ لـە کادیرەکـانی حزبـی دیمـوکراتی کوردسـتانی ئێـران (سـەدیقی هەنجیری) یەکترمان ناسی‌و لەگەڵ یەکتر کەوتینە گفتوگۆ، ناسینی ئەو مرۆڤە بۆتە ڕۆژێکـی یادگـاری هەمیشەیی لەلای من، چونکە ئەو پیاوە ڕۆڵەیەکی هەڵکەوتوی ڕۆشنبیری کورد بوو، تا بڵێی ووشیارو پێگەیشتوو بوو، نزیکەی دوو کاتژمێر بەیەکەوە دانیشتین، دەربارەی زۆر کێشە دواین بـە تایبـەتی بـە سەرهاتەکانی سەردەمی (کۆماری مهاباد) دیاربوو لە زۆر شت ئاگادار بوو، لـە کۆتاییـدا بـەڵێنمان ئەوە بوو پەیوەندیمان بەردەوام بێت‌و سەردانی یەکتر بکەین. ئەوەی جێگـای داخـە ئـەو تێکۆشـەرە بـە دەستی بکوژانی ئێرانی شوێن بزر کرا.

شەو لە دەربەند مامەوە، بەیانی لـەکاتی دیـاریکراودا هـەموومان ئەوانـەی بـانگ کرابـوون لـە گازینۆی (محمد گەردی) ڕوانـدزی یـەکترمان گرتـەوە، بەشـی زۆری بەشـداربوان لێپرسـراوانی هێـزی پێشمەرگەی (هەندرێن) بوون لە گازینۆی ناوبراو کورتە یادێکی جەژنی (یەکی ئایار)کرایەوە، (شـێخ علی بەرزنجی) کورتە دوانێکی لەو ڕووەوەدا، لە دوای ئەو یەك دوو برادەری تریش قسەیان کـردو باسـی جـەژنی کرێکارانیـان کـرد، لـە دوای نـان خـواردنی نیـوەڕۆ دەسـت کـرا بەئاهـەنگی دووەم ئـەویش گواستنەوەی بووك بوو بۆ ملازم (ڕیاز) بەشداربوان (شێخ علـی، فـاتح رسـول، فـاخیر مێرگەسـۆری، ڕەئیس کمال نعمان، عزەت سلێمان بەگ، ملازم عزیـز، مـلازم عبـدالرحمان)و زۆری تـریش، لـە دوای بووك گواستنەوە ئێوارە بلاوەی لێکرا هەندێکمان ڕۆیشتینە (زینویێ شێخی) بۆ دیدەنی (شێخ لەتیفی شێخ محمود) ناوبراو لە مـاڵی (شـێخ عبیداللـە) میـوان بـوو، ئەوانـەی شـەو لـە (زینـوێ)مانـەوە (حمدئاغای مێرگەسۆری، فاخیرو عزەت)منیش لە سەر داوای (شێخ لەتیف) مامەوە بۆ بەیانی نیـوەڕۆ لەلای (حاجی سەید مینە)ی زینوەیی بووین لە مەزرای پشتی زینوێ ئێمەشـیان لەگـەڵ خۆیـان بـرد لەسەر داوای (حاجی سەید مینە) ،ئەوەی جێگای ڕەزامەندی بوو ئەو ڕۆژەمان زۆر بە خۆشـی ڕابـوارد، سەرەتای بەهار لەو مەزرایە سـەوزە لـە ژێـر ڕەشمـاڵی خـاوەن ئاژەڵـەکان بـووین‌و وورده وورده بـاران دەباری‌وشێخ لەتیف قسەی خۆشی بۆ دەکردین‌و بەسید مینەیگوت:(کاکە سەید بەڕاستی هەوارگـەتان زۆرخۆشە ،خۆشتریش ئەبوو بەمەرجێ خۆشەویستیەکی گەنجیشـت لەگـەڵ بێـت).هـەر زوو (حمـدئاغا)

گوتی: (یا شێخ حاجی سەید مینە لەو خۆشیە بێ بەش نیە، ئەو دەزانێ خۆشی لەچ دایە بۆیە خۆی بێ بەش نەکردوە). شێخ گوتی: (مادام وایە کاك حاجی تەمەنی درێژ دەبێت، بەو هیوایەین‌و داواکارین تەمەنی درێژ بێت‌و هەردەم لە خۆشیدا بێت).

ئەوەی شایانی باسە میوانداریەکی کوردەواری زۆر ڕێك‌و پێکی سازکردبوو کە باسی ناکرێت چۆن بوو، ئەو ڕۆژە تا ئێوارە لەو شوێنە خۆش‌و دڵگیرە ڕامان بوارد، ئێوارە گەڕاینەوە (خەلان) لەسەر داوای کوڕەکانی شێخ (علاءالدین) شەو لای ئەوان ماینەوەو ئەوانیش میوانداریەکی زیاد لە پێویستیان کردین‌و لە هەموویان زیاتر (شێخ عبدالقادر) بەو میوانداریەتیە ماندوو بوو، شەو تا دەرنگ بە خۆشی ڕامان بوارد، بەلاّم دەرنگانی شەو هەواڵێکی ناخۆشیان پێ ڕاگەیاندین ئەویش هێرشی سوپاو جاش بوو بۆ سەر (هەندرێن). بە هیچ جۆرێك بیر لەو هێرشە نەدەکرایەوە لەبەر ئەوەی وەك زاندرابوو نوێنەری حکومەت (زەیدی ئەحمەدە فندی) لە دیلمان بوو بۆ ڕێ ڕوون کردنەوە ووتووێژ هاتبوو، کەچی شەوی دووەمی مانگی ئایار هێرشێکی کت‌وپڕیان کردە سەر(هەندرێن) دیارە ئەوان زانیبویان کە سەرکردەکانی هێزی پێشمەرگە لەوێ نین‌و ئەم هەڵەیان قۆستبۆوە، ئێمە لە خەلان نیوە شەو ئاگادار کراینەوە کە بەزووترین کات بگەڕێینەوە هەندرێن، سوپاو جاش هێرشیان هێناوە بەشێکی زۆری (هەندرێن)یشیان گرتوە! لەگەڵ بیستنی ئەو هەواڵە بەپەلەو بەوشەوە گەڕاینەوە بەبێ مالاّوایی کەس بە کەس ڕانەدەگەیشت، لە (خەلان) ڕۆیشتینە خوار بۆ سەر ڕێگای گشتی (فاخیر) بە خۆی‌و ئەوانەی لەگەڵی بوون بە شوڕە جێبێك ڕۆیشتن ئێمەش بە پێیان کەوتینەڕێ، لە خوار (ڕایات)وە بە قەلابەیەك ڕۆیشتین، ئەگەرچی ئەوکاتە من وازم لە هەموو شتێك هێنابوو بە نیاز نەبووم جارێکی تر بڕۆمەوە بەرەکانی شەڕ، بەلاّم کە ئەم تەنگاویە پەیدا بوو هەستی شۆڕشگێری هانیدام دەست بدەمەوە تفەنگ‌و بەوە ڕازی نەبم دوژمن خاکمان داگیر بکات، لە ڕێگا لەگەڵ (عزەت) ڕێك کەوتین کە من لە(حافیز) دابەزم‌و بڕۆمەوە (دەرگەڵە) ئەو چەکدارانەی کە هەمانن لەگەڵ خۆم بیان هێنم لەوێوە بەسەر بکەوینە سەر(هەندرێن)و پێش لە هێرش هێنەرەکان بگرین، گوندەکانیش ئاگادار بکرێن بە زووترین کات چەکدارەکانیان بنێرنە ئەو شوێنەی شەڕی لێ یە،(عزەت)یش بڕواتە(میراجیان) لەوێوە بڕواتە شوێنی شەڕەکەو ئاگاداری ئێمەش بکاتەوە کە چی بکەین، ئەوە بوو لە(حافیز) دابەزیم‌و ڕۆیشتمە دەرگەڵەو یەکسەر ئاگاداری گوندەکانم کرد بۆ ئەوەی بێ دواکەوتن چەکدارەکانیان بنێرنە(دەرگەڵە) بۆ ئەوەی بچینە (هەندرێن) بە گوێرەی ئەو ئاگاداریە بۆ دوای نیوەڕۆ نزیکەی چل چەکدار ئامادە بوون لە دەرگەڵە، بەو نیازەی لە زینی دەرگەڵە بەسەر بکەوینە سەر(هەندرێن)، بەلاّم پێش ئەوەی لابدەین لە ڕێگا ڕاسپێردراوی (عزەت) گەیشتە لامان بۆ ئەوەی بڕۆینە ئەشکەفتی شەهیدان لە بناری

(هەندرێن) لە نزیك (جندیان)، لەسەر زینی (دەرگەڵە) ڕۆیشتینە خوار بـە دۆڵـی (ماویلیـان)دا بـە درێژایی ڕێگا باران دەباری، شەو درەنگ گەیشتینە ئەشـکەفتی (شـەهیدان)و لـە ڕێگـا زۆر هـیلاك ببوین کە گەیشتینە ئەوێ ئێمە زۆر بووینو هەیوانیش تەنها تاکە چادرێك بوو بارانیش بەبێ وەسـتان دەباری ئەوان بۆ خۆیان جێگایان نەبوو، ئێمەش گەیشتینە لایـان، زوو پرسـیم (عـزەت) لـەکوێ یـە؟ گوتیان: (ئەویش بەسەرکەوت)، دیاربوو هێرش وەستا بوو. ئەوەی ڕاستی بێت جێگامـان زۆر تەنگ بوو ئەو هەموو پێشمەرگەیەو تەنها یەك چادر! بۆ بەیانی ڕۆیشتمە لای پەلی (سەیدتەها)لە نزیـك ئێمـە بوون ئەوان هێزی حزبی شیوعی بوون، بۆئەوە چووم بزانم ئاخۆ ئەو هێرشە چۆن بووە؟ (سید تەها) بەم شێوەیە بۆی گێڕامەوەو گوتی: (بیر لە هێرش نەدەکرایەوەو لەوکاتەدا زۆربەی زۆری پێشمەرگەکانمان بە بۆنەی یەکی ئایار دابەزی بوون ئەوەی مابوو تەنها مام صـدیق، لەگـەڵ پـەلێکی پێشـمەرگە دەوریـە بوون، بنکەکانیش هەریەکەی چەند پێشمەرگەیەکی نۆبەتداریان مابوون، شەوی دووەمی ئایار سـوپاو جاش بە هاوکاری سیخوڕەکانی بە بیانوی ڕاوەکەو لە هەنـدرێن گـەڕابوونو شـوێنەکانیان بـۆ دەسـت نیشان کردبوونو پێیان گوتبون کە بە کوێدا بـڕۆن، ئـەوە بـوو کـە توانیـان ئـەوها بـە ئاسـانی بـە سەربکەونە سەر هەندرێن). ئەوەی دیار بوو دوژمـنو هێـرش هێنـەرەکان زۆر لـە دەوریـەکانی ئێمـە بەسەرتر کەوتبوون ئەوجا ووشیار ببونەوە، کاتێ دەبیـنن وا کەوتونەتـە نـاو هەرئەوەنـدەیان بۆکرابـوو هەوڵبدەن دەربچن، دیارە لە دوای دەستو بردێکی چالاكو شەڕێکی ڕوو بەڕوو خۆیان دەربـاز کردبـوون لە ئەنجامی ئەو شەڕەدا چەند پێشمەرگەیەك دابڕابوون بۆ شەوی دووەم بە دیار کەوتنەوە، بێگومـان تـا هێزیان گەیشتێ سوپاو جاش توانیان بگەنە قوپی (کەپکە موو)، ئەگەرچیپێش بەسەر بکەونە سـەر کەپکە موو (فاخیر) لەگەڵ دەستەیەك لە پێشمەرگەکان گەیشتبوە پێشیانو شەڕێکی دژواری لەگـەڵ دا کردبوون،بەلام سەرماو باران ڕێگایان نەدابوون شەو بمێننەوە،بەوشێوەیە گەیشتبونە (کەپکە موو).

لە دوای گوێ ڕاگرتن لەسەرگوزەشتەی (سەید تەها) گەڕامەوە بنکەی خۆمـان، زۆری پـێ نەچـوو دەنگی تەقینەوەیەك هات لە پەلی (سەید تەها)و بینیمان دوو پێشـمەرگەیان بەپەلـە بـۆ لای ئێمـە دەهاتن کە گەیشتن زۆر ئاڵۆز بوون، گوتیان: (نارنجۆکێك لە نـاو دەسـتی سـەید تـەها تەقیـەوە لـەو نارنجۆکانەی کە دەستکردی خۆمانن، بۆ ئەوە هاتوین ئێوە ئاگادار بکەین وا ئێمە دەڕۆین سـەید تـەها دەبەینە سەر ڕێگای گشتی بۆ ئەوەی بیگەیننە ناوپردان). هەرئەوکاتە بەپەلە ڕۆیشتم دیار بوو دەیـان بردە خوارەوە کە بەم شێوەیەم دیت زۆر دڵتەنگ بووم لەبەرئەوەی ئەوەندەی بڵێی پیاوێکی ئازاو لێهاتوو وشیار بوو، ناوبراو کە دیتی زۆر بەپەرۆشم گوتی: (هاوڕێ زرار تکایـە ئەوەنـدە دڵتـەنگ مەبـە ئـەوە ڕێڕەومانە تەنیا نەمدەویست بەم شێوەیە بڕۆم بریا لە شەڕێك برینـدار بووبـام). ئێـوارەی هـەمان ڕۆژ

ڕاسپاردەی باوکم گەیشتە لامانو ئاگاداری کردم بە زووترین کات پێشمەرگەکان ببەمو بڕۆمە سەرەوە بۆ ڕوو بەڕووی دوژمن، بۆ ئەو مەبەستە دوو پێشمەرگەم بەڕێ کردن ئەو نامەیەی باوکم بۆمی ناردبوو بۆم ناردنو نوسیم من دێمە سەرەوە ئێوە هێزێك بنێرنە شوێنی ئێمە لەبەرئەوەی لە فەرمانی باوکم دەرناچم بەیانی دێمە سەرەوە، لەسەرداوای (ڕەئیس کمال) شەوو ڕۆژێکی تر لەوێ مامەوە ڕۆژی دوایی (سەعیدی حمدئاغا) هاتە شوێنی ئێمەو هەر ئەوکاتیش ئێمە بەسەرکەوتینو ڕۆیشتینە سەر (بیرۆکا)، بەڵام چ سەرماو ساردیەك هەر باسی ناکرێت، دیار بوو سوپا لە (کەپکە موو) خەریکی خۆ قایم کردن بوو ئێمەش لە (بیرۆکا)لە پێشیان وەستا بووین، شوێنی ئێمە لە شوێنی ئەوان بەرزتر بوو، ئەوەندە سارد بوو شەوان هیچ نۆبەتدارێك نەی دەتوانی نیوکاتژمێریش لە نۆبەتەکەی خۆی بوەستێ لە سەرمان لەگەڵ ئەوەشدا پێشمەرگە وورەی ئەوەندە بەرز بوو داوایان دەکرد زوو هێرش بەرینو دەریان بکەین، ئێمەش پێمان دەگوتن سەبرتان هەبێت.

(5/6) عزەت ڕۆیشتە خوارەوە بەو نیازەی بەڵکو بتوانێ شتێك بەدەست بخات لە چەكو جلو بەرگ بۆ پێشمەرگەکان لە هەموو شتێك زیاتر پێویستیان بە قاپووت هەبوو بۆ نۆبەتدارەکان کەچی ڕۆژی (5/8) گەڕایەوە دیاربوو شتێکی وای پێ نەبوو شایانی باس بێت.

ئێمەبە نیازی هێرشێکی بەرفراوان بووینو ئەو چەکانەی بەدەست ئێمەوە بوون چەکی هێرش بردن نەبوون بەشی زۆریان لە چەکە کۆنەکان بوون لە جۆری ئینگلیزیو جۆری تر بەتایبەتی چەکی هاوڕێیانی شیوعی لە سەدا حەفتای هی ئەوە نەبوون هەڵبگیرێن نەك شەڕیان پێ بکرێ، ئەو چەکانەی کەمێك جێگای باوەڕ بوون کە شەڕیان پێ بکرێ چەکەکانی دەستی پێشمەرگەکانی ئێمە بوون ئەویش (50-60) تفەنگی ئینگلیزی بوون لەگەڵ ئەوەشدا ئامانجو خواستی زۆری پێشمەرگەکان دەرکردنی سوپا بوو لە (هەندرێن).

ئەوەندە ڕۆژانەی لە سەرەوە لە ڕووبەڕووی سوپا وەستابووینو پێشمان لێگرتبوون ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین زۆر بەرز بوو ئەگەر هەیوانێك نەبوایە نەمان دەتوانی خۆمان ڕابگرین، دوای ئەوە کە زانیمان فرۆکە نایێن ڕەشماڵمان هەڵدا بۆ ئەوانەی لە نۆبەت نین بە ڕۆژیش ڕەشماڵمان دەخست لەبەرمەترسی فرۆکەکان، لە پەنایەك خۆمان دەبوارد، ڕۆژانەش نۆبەتدارانی چاودێرمان هەبوون سەیری جولانەوەی سەربازەکانیان دەکردو تفەنگ چیەکان تەقەیان لێ دەکردن.

خۆ ئامادە کردن بۆ هێرشی بەرپەرچ دانەوە.

ڕۆژی (1966/5/9) دوای نیوەڕۆ لە سەر(بیرۆکا) یەکەم کۆبونەوەی هاوبەشی لێپرسراوانی ئەو هێزانەی ڕوو بە ڕووی دوژمنن لە هەندرێن بەسترا، ئەوانەی بەشدار بوون لەو کۆبونەوەیەدا بریتی بوون

له (فاخیر حمدئاغا، ڕەئیس کمال نعمان، صدیق عولاّ ئاغا، حاجی مەلا سعید، عریف یونس، مام الیاس) دەبوایە (ملازم عبدالرحمان)یش ئامادە بێت، بەلاّم ئامادە نەبوو کەلە هاوڕێیانی حزبی شیوعی بوو، ئێمەش (عزەت سلێمان بەگ، حمدامین فقێ حسن، خدرعولاّ بەگ، سیدمستەفا، زرار سلێمان بەگ)، مەبەست لە گرێدانی ئەو کۆبونەوەیە ئەوە بوو کە نەخشەیەك دابندرێت بۆ بەرپەرچ دانەوەی هێرشی سوپاو لێدانیانو دەرکردنیان لە(هەندرێن)، هێرش کردنێکی ئەوها پێویستی بە زۆر شت هەبوو، بەلاّم کە نەبوو چارنەما تەنها خۆبەخت کردن تاکە چارە بوو. ئەو خالاّنەی لە کۆبونەوەکە خرانە بەرباسو لێکۆلێنەوە ئەمانە بوو: -

1- شێوەی هێرش بردن بۆ سەر سەنگەرەکانی دوژمن.

2- دەست نیشان کردنی خۆبەختکەرانو ژمارەیان.

3- ئەرکی هێرش بەرەکان.

4- دیاریکردنی کاتی هێرش بە شەو بێت یان بە ڕۆژ.

5- بە دەست هێنانی دەسکەوت.

لە دوای گفتوگۆیەکی تێروتەسەل بڕیارەکان بەم شێوەیە دران: -

1- دیاریکردنی شوێنی ئەو دوو هاوەنەی هەمان بوونو ئامادە کردنیان بۆ کاتی هێرش بردن.

2- بڕیار درا هێرشەکە بە ڕۆژ بێت لە کاتی نیوەڕۆ، چونکە ئەوکاتە دوژمن بیر لە هێرش ناکاتەوە.

3- دەستەی خۆبەخت کەران پەنجا کەس دەبن، بیستو پێنج لە ئێمەو بیستو پێنجیش لە هاوڕێیانی حزبی شیوعی، سەد پێشمەرگەی تریش پالّیشت دەبن بۆ ئەو شوێنانەی کە دەگیرێن یەکسەر ئەوان بچنە ئەو شوێنەو بریندارو شەهیدیش ئەوان دەیانگوازنەوە شوێنی دیاریکراو.

4- ئەرکی هێرش بەران ئەوە دەبێت لەو شوێنانە بدەن کە دەزانن هەلّناستنو شەڕ دەکەن، لێدراوانی خۆشمان بەجێ بێلّن بۆ ئەو هێزی پشتیوانی کەلە دوایاندا دەڕۆن.

5- دەست کەوت بە پێی بڕیاری شۆڕش چەکی گران بۆ شۆڕشەو چەکی سوکیش بۆ ئەوانەیە کە دەیگرن لەگەلّ کەلو پەلی ووردە.

6- ئاگاداری ملازم عبدالرحمنو عوسمان حوجرانی بکرێت لەکاتی هێرش، عبدالرحمن لە لای گەلّی (حاسێ) ڕێگایان نەدات بگەڕێنەوە، وە لەلای (بنەکاول)یش عوسمان ڕێگایان لێ بگرێت بۆ ئەوەی دەرباز نەبن بگەڕێنەوە حامیە.

تاریك داکەوت کۆبونەوەکە کۆتایی هاتو بڕیاردرا بەیانیش لە هەمان شوێن دابنیشین لە کات ژمێر دووی دوای نیوەڕۆ بۆ تەواو کردنی کارەکان، لە ڕێکەوتی (5/10) لەکاتی دیاریکراو لەهەمان

شوێن بەیەك گەیشتینەوەو دەست كرا بەكارو بارەكان، ئەوەی زۆر پێویست بوو ڕێكخستنی لیستی خۆبەخت كەرەكان بوو كە ڕێك بخرێتو بۆ بەیانی ئامادە بێت، لەكاتی لێكۆڵینەوەو بەسەرداچونەوەی خاڵەكان بەداخەوە لەخاڵی دەست كەوتەكان (فاخیر) كەوتە كێشەو داوای ئەوە بوو ئەوەی دەكەوێتە بەردەست گشتی لە شوێنێك كۆبكرێتەوەو لە دواییدا بەسەر پێشمەرگەكانی هێرش بەردا دابەش بكرێت، بێگومان ئەو داوایەی ناوبراو پەسند نەكرا. یەكەم من گوتم ئەوەی ئێوە دەیڵێن بەڕای من ڕاست نییەو سەركەوتن بەدەست نایەت، بەڵكو دەبێتە هۆی ئەوەی پێشمەرگە شەڕكەرو ئازایەكانیش خۆیان نادەنەشەڕ ئەگەر بزانن ئەوەی دەیگرن بۆ ئەوان نابێت، ئەوەش مانای ئەوە دەگەیێنێت كە هێرشەكەمان سەركەوتوو نابێت. فاخیر كەدیتی ڕای ئەو پەسند نەكرا دیار بوو ئاڵۆز بوو بەتوندی گوتی (ئەگەر بەو شێوەیە بێت ئەوەی ئێوە دەیڵێن من لەگەڵی نیمو بەشداری ئەو هێرشە ناكەم)، بەڵام ئێمە ڕامان گەیاند ئەو بەشداری بكات یان نەكات ئێمە ئەو هێرشە هەر دەكەین ئەگەر هەمووشمان لەو هێرشە نەگەڕێینەوە، چونكە ڕاسپاردەی (سلێمان بەگی باوكمانە) دەبێ بەجێی بگەێینین لەبەر ئەو هۆیانەی خوارەوە:

1- فەرمانی باوكمانە دەبێ پێی هەستین ئەگەر هەر هەمووشمان لەوهێرشەدا بكوژرێین.

2- بەرپەرچی ئەو پڕو پاگەندانە دەدەینەوە كە گوایا عزەتو فاخیر هەندرێنیان بە پارەیەكی زۆر فرۆشتوە.

3- ئەگەر بێتو سوپا هەر لەوشوێنە بمێنێتەوە دەبێ ئێمە دەرگەڵە چۆڵ بكەینو بەجێی بێڵین.

كاتێك سەیری هەڵوێستی ئێمەو ئەو دیاردانەی خرانە بەرچاویان كرد (ڕەئیس كمالو عریف یونس) ئاشكرا دیار بوو نیگەران بوون بە هەڵوێستی فاخیر لە دواییدا (ڕەئیس كمال) ڕایگەیاند كەوا بەیانی كاتژمێر چواری ئێوارە دێینەوە لێرە جارێكی تر كۆدەبینەوەو كۆتایی بەمەسەلەكان دێنین.

لەوێ گەڕاینەوە لای پێشمەرگەكانمان تاریك داكەوتبوو كۆمان كردنەوە بۆ ئەوەی دەستەی خۆبەخت كەرەكان دیار بكەین، لەوكاتە پێمان ڕاگەیاندن بیستو پێنج پێشمەرگەمان دەوێت ناونوس بكرێن بۆ هێرش بردن، ئەوەی جێگای دڵ خۆشیمان بوو لەو سەد پێشمەرگەی هەمان بوو ژمارەیەكی كەم نەبێت ئەوانی تر هەمویان داوایان كرد ناویان بنوسرێت، كە ئەمەمان دیت ناچار پێمان گوتن ئێمە خۆمان دیاریان دەكەینو ناویان دەنوسین.

لەسەر ڕاسپاردەی (ڕەئیس كمال) ڕۆژی (11/5) لە شوێنی دیاریكراو كاتژمێر چوار كۆبونەوەكە دەست پێ كراو لەو كۆبوونەوەیەدا ئەو خاڵانە خرانە بەر باسو لێكۆڵینەوە كە پێویست بوو تەواو بكرێن:

1- کاتی هێرش بردن دیار بکرێت.

2- دەست نیشان کردنی سەرپەرشتکارانی خۆبەختکەرەکان.

خاڵی یەکەم بڕیار درا ڕۆژی (5/12) کاتژمێر دووی دوای نیوەڕۆ هێرشە دەست پێ بکات بەو مەرجەی نهێنی بێت تا کاتی دەست پێ کردنی هێرش، بۆ خاڵی دووەم دەست نیشان کردنی سەرپەرشتکارانی خۆبەختکەر هی بیستو پێنج لە خۆبەختکەرانی لەشکری (سلێمان بەگ) من بووم یاریدە دەریشم (خدری عولاّ بەگ) بوو، هی بیستو پێنج خۆبەختکەری هێزی شیوعیەکانیش (عریف یونس) بوو یارمەتی دەریش (مام الیاس) بوو، هێزی پشتیوانیش سەد پێشمەرگەبوو، هی ئێمە (حمدامین فقێ حسن) بەرپرسی بوو، هی هاوڕێیانیش (مام صدیق عولاّغا) بەرپرسی بوو، لە ژێر چاودێری (فاخیرو عزەت)، تۆپەکانیش لە ژێر فەرماندەی (ڕەئیس کمال) بوون، تۆپ هاوێژەکانیش بریتی بوون لە (عەزە ڕەشو محمد مکتوف) جۆری تۆپەکانیش هاوەن بوون، شوێنی ئەوانیش دیار کراو لە کۆتایی کۆبوونەوەکەدا ڕەئی وا هەبوو کەکاتی هێرش بردن کاتژمێر چوار بێت لەجیاتی دوو. بێگومان ئێمە بەرامبەر سوپا وەستا بووین تەنها دۆڵێك لە نێوانمان بوو، ئەو دۆڵەش بەفری تێدابوو، دەمانزانی شەوان دێن بۆ بردنی بەفر، چونکە ئاو نەبوو ئەگەرچی زۆریش سەرما بوو بەهاوبەشی لەگەڵ پەلی(بەکرەڕەش) ڕۆیشتین بۆسەیەکمان لەبەینی ئێمەو ئەوانەی دەهاتنە بەفردانا،بەلاّم دیار بوو زوو هەستیان پێکرد لەگەڵ ئەوەشدا تەقەمان هەر لێکردنو ڕایان کرد، لە دواییدا زاندرا کە کوژراوو بریندایان هەبوو، ئەو زانیاریەش لە دەفتەری ڕۆژانەی یەکێك لە ئەفسەرە کوژراوەکان بە دەسکەوت کە نوسیبوی (شەوی 5/9 لە کەمینی یاخی بوەکان نائیب زابتێكو سەربازێك کوژراونو سێ سەربازیش بریندا بوون) لەهەمان دەفتەر نوسرابوو: (ڕۆژی5/11 لە سەنگەرەکانی بەرامبەر مان یاخی بوەکان تەقیان لە سەنگەرەکانمان کرد ملازم اول عدنان کوژرا).

ڕۆژی (1966/5/12) سەرلەبەیانی خەریك بوو خۆمان ڕێك بخەین لەو کاتو ساتەدا (سعیدی حمدئاغا) برای فاخیر خۆیو نۆ پێشمەرگە گەیشتە لامان کەوتە کێشە داوای دەکرد کە ناوی بخرێتە لیستی خۆبەختکەران، بەهاتنی ئەوان ژمارەی خۆبەختکەران بوون بە شەست کەس.

دوای نیوەڕۆی ڕۆژی (5/12) لەسەر ڕۆشنایی بڕیارەکان لەکاتی دیاریکراودا ئامادەبووینو هەریەکەمان لە شوێنی خۆی چاوەڕێی دەنگی تۆپەکان بووین کە کەی دەتەقێنرێنو ئێمە هەڵمەت دەبەین؟ بڕیار وابوو هەر تۆپێك سێ گوللە بتەقێنێ ئەوکاتە ئێمە هێرش بەرین بۆ ئەو شوێنانەی کە بۆمان دیار کراوون، بەڵێ لەگەڵ تەقینەوەی دوو گوللە ئێمە ڕاپەڕینو بۆی دەرچووین سەرەو ژێر بە پێش سەنگەرەکانی دوژمندا دابەزینە خوارەوە ئەوجا سەر هەوراز بەبەر سەنگەرەکانی دوژمندا

سەرکەوتین، هەر زوو سەنگەرەکانی پێشەوەمان پێ چۆڵ کردنو ڕامان پەڕاندن، بەلاّم بەداخەوە لەسەنگەرەکانی پێشەوە لە(خدری عولابەگ) دراو شەهید بوو لە دوای شەڕێکی دژوار بەشی زۆری سەنگەرەکانی سەرەوەمان ئازاد کردنو گەیشتینە نزیك (مەقەڕ لیوا) سەربازەکان بە شکاوی دەڕۆیشتنە خوارەوە بە جۆرێك سەریان لێ شێوابوو نەیان دەزانی بۆکام لا ڕابکەن، توانای ئەوەیان نەبوو بەرگری لەخۆیان بکەن، ئەو سوپایە ڕەوێکی وای تێکەوت ئەوەی هێنابوویان بۆ هەندرێن لە ماوەی ئەوەندەی لەوێ بوون بە جێیان هێشت، لەوکاتەی گەیشتینە (مەقەر لیوا) دیاربوو سەنگەرێکی گەورەی پارێزەری تۆپەکان بوو یەکێك لەناو سەنگەرەکە لەسەر مەترەلۆزێکی (فیکەرس) غەزری بوو بەتەنیا مابوو هەڵ نەدەستاو ڕێگەشی نەدەدا کەس بڕواتە پێشەوەو سەرهەڵبڕێت، بۆماوەیەك ڕایگرتین چارەمان نەما بە(حاجی حمدامین) بن مێردەیم گوت: (تۆو سەید مستەفا تەقەی لێ بکەن من بە نهێنی بۆی دەچم لە دواوە بەڵکو بیگەمێ) لەوێ لەگەڵ (عبدالله مینە) ڕەژیکەری گیامان لەخۆمان بەست بۆ ئەوەی دیار نەبین تا لەبەرامبەری دەربازبوین، ئەوەی ڕاستی بێت نەمانزانی چۆن دەرباز بووینو گەیشتینە ناو دارەکان! هەرچۆنێك بوو بە نهێنی گەیشتینە ناو دارەکان ئەوجا توانیم لە دواوە بۆی بێم، کە لە دیواری سەنگەرەکە نزیك کەوتمەوە لەبەر تەقەی زۆر ئاگای لەمن نەبوو کاتێك پێم گوت: (هەستە تەسلیم بە)، یەکسەر لە سەنگەرەکەی خۆی هەستاو دەستی بۆ غەدارەکەی خۆی برد بەنیازی تەسلیم نەبوونو شەڕکردن، بەلاّم نەمهێشت پێ ڕابگاتو تەقەم لێ بکات من تەقەم لێ کردو کەوتە سەر مەترەلۆزەکە، لەگەڵ وەستانی تەقەی مەترەلۆز پێشمەرگە بەگوڕ دابەزینە خوار، کاتێ ڕۆیشتمە ناو سەنگەرەکە دیاربوو کۆمەڵێك تەرمی کوژراو لەوێ کەوتبوون لەوکاتەش (عریف یونس) گەیشتە ناو سەنگەرەکەو تفەنگێکی برنۆی هەڵگرتو ڕادیۆیەکیش لە سەردیواری سەنگەرەکە داندرابوو هەرئیشی دەکرد ئەویشی هەڵگرت، بەلاّم دیاربوو زۆر ئاڵۆز بوو لەبەرئەوە پێشمەرگەکانی لەسەرەوە نەهاتبونە خوارەوە لەوێ بە تورەیی پێم گوت: (مەڕۆ لێیان گەڕێ) ئەو گەڕایەوە ئێمەش چووینە دوای سەربازە هەلاّتوەکان تا گەیشتینە ناو چادرەکانی (مەقەرلیوا) لە دەرگای یەکێ لە چادرەکان بینیم جانتایەك بەجێ ماوە گۆپاڵێکیشی لەسەر داندرابوو، جانتایەکەم دایە دەستی (محمدی ئەحمەدی فاتێ)و پێم گوت: (ئەو جانتایە باش دەپارێزی)، کە چووینە یانەی ئەفسەرەکان بینیمان مێزێکی زۆر گەورە لەبن کەپرێك داندرابوو کۆمەڵێك نەخشەی سوپاییو کەل وپەلی لە سەربوون، بەناو ئەو تۆپە گەورانەی بە جێیان هێشتبوو تیپەڕین لەوێ ڕۆیشتینە خوارتر بۆ شوێنی وەلاّخەکان دیاربوو دوو هێستر کوژرابوون کە ئەمەم بینی هەرزوو (حسێنی قادری عالیو باوەکەم) گێڕانەوە بۆ ئەوەی هێسترەکان بگوازنەوە شوێنێکی لاپەڕگەو کەمێك دوور لە شەڕ بۆ ئەوەی زیاتر نەکوژرێن.

کاتێك گەیشتینە(گۆڕێ سەعاتێ) تۆپەکانی ئێمە لە پێشمانی دەداو نەیان دەزانی ئێمە ئەوەندە ڕۆیشتیون، ئاگادارمان کردن تۆپ هاویشتن بوەستێنن تا بتوانین بڕۆینە پێشەوە، لەگەڵ ئەو ئاگاداریە (عزەت)و پێشمەرگەکانی سەرەوژێر دادەبەزنە خوار وایان دەزانی کەس نەماوە، دێن تا دەگەنە ناو دارستانی خوار(گۆری سەعاتێ) لەوێ دەکەونە ناو سەنگەرەکانی دوژمن کە هێشتا لەوێ مابوون لەوکاتەشدا شەڕ ئەوەندە گەرم بوو دەنگی تەقە هەڵگیرابوو هەر هاشە بوو لە هەموو لایەکەوە ئاگرباران بوو چوار فڕۆکە لێیان دەدایـن، بەڵام لەوکاتەی کە لەگەڵ دوژمن تێکەڵ بووین فڕۆکەکان تەنها بەسەرماندا دەسوڕانەوەو نەیان دەتوانی تەقە بکەن، ئەو کاتەش هەر سەرباز بوو سەرەوژێر ڕایان دەکرد کەس بەکەس ڕانەدەگەیشتین ئێمەش سەرگەرمی شەڕ بووینو لەو سەنگەرانەمان دەدا کە هێشتا هەڵ نەستابوون لە شوێنی خۆیان، لەو کاتانە یەکێك لە پاسەوانەکانی(عزەت) بە ئاڵۆزیو شێواوی گەیشتەلامانو ئاگاداری کردین زوو بگەنە(عزەت) لە(گۆڕی سعاتێ) کەوتە ناو ئابلۆقەی سەنگەرەکانی سوپا، ئەوەی ڕاستی یە ئەو هەواڵە زۆر ئاڵۆزی کردمو بەپەلە بەرەو شوێنی ناوبراو ڕۆیشتین، ئەوە باش بوو ئەو شوێنەی ئێمەی لێ بووین زۆر لەبار بوو بۆ ئەوەی ڕێیان لێ بگرین ئەوەبوو توانیمان لە پشتەوە بۆ ئەو سەنگەرانە بچین ئەوانەی ئابلۆقەی (عزەت) یان دابوو کاتێك لێیان نزیك کەوتینەوە دیار بوو تەقە زۆر گەرم بوو توانیمان بەنهێنی لە دواوە هێرشیان بۆ ببەینو لێیان بدەین، دیاربوو سەربازەکان ڕوویان لەسەرەوە بوو زۆر لەسەنگەرەکانی تەقەکردن نزیك کەوتینەوە من سەنگەرێکی زۆر گەورەم کەوتەپێش زۆر بەگەرمی تەقەیان دەکرد زۆر بەوەستایی بە پارێز خۆم گەیاندە پەنا بنەدارێکی (گێوژ) زۆر بەووردی سەیرم کرد یەکێك لە دەرگای سەنگەرەکە بە کلاشنکۆف وەستابوو نەی دەهێشت بڕۆنو هانی سەربازەکانی دەداو خۆیشی بەگەرمی تەقەی دەکرد لەو کاتەدا گوێم لە دەنگی (عزەت) بوو بانگی ئێمەی دەکرد زۆر ئاڵۆز بوو دەستم بۆ (عبداللە ڕەژێکەری) بڵند کرد دیار بوو ناوبراوو(علی مولود ناوخەرابی) خۆیان خوشاندو گەیشتنە لام نارنجۆکێکم لە(عبداللە) وەرگرت لەپەنا دار گێوژەکە بەسێرە تەقەم لەو سەربازە دەکرد ئەوەی بەکلاشنکۆف تەقەی لە سەرەوە دەکرد، لەگەڵ تەقەکە خۆم گەیاندە نزیك دیواری سەنگەرەکەو نارنجۆکەکەم فڕێ دایە ناویان خۆشم هەڵدایە ناو سەنگەرەکە، لەگەڵ خۆفڕێ دانم بانگم کرد (لێ مەگەڕێن بڕۆنو ئەوانە ڕابکەن) لەگەڵ دەنگی من (عزەت) بانگی کردبوون گوتبوی (کوڕینە هەستن ئەوە دەنگی زرارە دەری کردن).
لەوکاتەی خۆم فڕێ دایە ناو سەنگەرەکە چوومە شوێنی ئەو سەربازەی بە کلاشنکۆف تەقەی دەکرد بینیم کلاشنکۆفەکە لەوێ کەتبوو هەڵم گرتو کە سەیرم کرد فیشەکی تێدا نەمابوون، چەند مەخزەنێکی تری لێ بوون ئەوانیش بەتاڵ بوونو تەنها یەکێکی پڕم دەست کەوت کەسەیرم کرد

سەربازەکان لاشەی کوژراوێك ڕادەکێشن، تەقەم بەسەردا کرد بەجێیان هێشت لەوکاتەش پێشمەرگەکان گەیشتنە ناو سەنگەرە گەورەکەو بەپەلە ڕۆیشتمە ئەو شوێنەی(عزەت)ی لێ بوو دیار بوو سەلامەت بوون تەنیا (حەسەنی عەولاٌی حوسێنی) بریندار بوو، یەکسەر برینەکەمان بۆ بەستو ڕۆیشتینە دوو هێزە شکست خواردووەکە، دیاربوو پێشمەرگەکان زۆر بەشلی دەهاتن، پێشمەرگەکانی هێزی پشگیریو خۆبەخت کەرەکان تێکەلاٌوی یەکتر بوبوون، کە ئەمەمان بینیو پێشمەرگە ئەوها بەساردی دێن ئێمەش لە دوا سەنگەرە چۆلٌ کراوەکەی بناری (هەندرێن) وەستاین. (مام صدیق)و چەند پێشمەرگەیەکی (سعید حمدئاغا)ش گەیشتنە لامان ئەوکاتە ڕۆژ درەنگ بوو بەرەو تاریکی دەڕۆیشت نەمان توانی زیاتر بڕۆین مەگەر خۆبەختکەرەکان شەهید بن، لەوێ هەندێك پێشمەرگە ڕۆیشتن (حەسەن) بگوازنەوە سەروە (عزەت)یش هاتە لامان، ئەوەی شایەنی باسە لەماوەیەکی زۆر کەم(هەندرێن) پاك کرایەوە، ئەو سوپایەی هێرشی هێناو سەرکەوتە (کەپکە موو) زانی چۆن بەسەر کەوت، بەلاٌم نەیزانی چۆن بگەڕێتەوە. ئەو کەلو پەلەی هێنابویان هەموویان بەجێهێشت، مەگەر سەربازەکان تفەنگی خۆیان لەگەلٌ خۆیان بردبێ، ئەگینا هیچ شتێك لەکەلو پەلەکانی (جعفل لیوای4) دەرباز نەبوو گشتی لە شوێنی خۆی بەجێماو کەوتە دەستی پێشمەرگەکانی هەندرێن.

ئەوەی دەمەوێ دیاری بکەم ئەوەیە ئەگەر پێشمەرگەکان بەو دەستو بردەی لەسەرەوەیان کرد بەوشێوەیە بهاتبانو نەوەستابان هیچ شکی تێدا نەبوو سەربازگەی حامیە(ڕواندز)یش دەگیرا لەبەر ئەوەی سەبازەکان ئەوەندە وورەیان دابەزی بوو توانای بەرگریان نەبوو، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیە ئەوەبوو ئەو پێشمەرگانەی گەیشتنە دوا سەنگەر لەگەلٌ ئەو ماندوییو هیلاکیەشدا لەوێ مانەوە مەگەر دوژمن بگەڕێتەوە، شەو بەدرەنگەوە پێشمەگەکانی لقی(ملازم عبدالرحمن) هاتنە شوێنیان، ئیتر هەر لەو کاتەوە هەندرێن بوە ئامانجی تۆپەکانی حکومەت لە (باپشتیانو ڕواندزو دۆلٌی ئاکۆیان) بەبێ وەستان شەوو ڕۆژ تۆپ بارانی ئەو شاخەیان دەکرد. شەوی سێ یەم لە دوای شکانیان جاشو سوپا هێرشێکی بەرفراوانیان هێنا بەو نیازەبوون بگەڕێنەوە، بەلاٌم نەیانتوانی هەنگاوێك بێنە پێش، بەلٌکو توشی دژوارترین شەڕ بوون بەشکاوی گەڕانەوە دواوە لەگەلٌ زیانێکی زۆری کوژراوو بریندار.

ئەنجامی ئەو شەڕە ناودارەی هەندرێن بەو شێوەیەی خوارەوە بوو:

- تێکشکاندنی جعفل لیوای 4 بەتێکڕایی .
- دەست بەسەر داگرتنی ئەو کەلو پەلانەی بەسەریان خستبوە سەر هەندرێن.
- بەجێهێشتنی زیاتر لە (80) لاشەی کوژراو لە ئەفسەرو سەرباز.
- بە دیل گیرانی کۆمەلێك سەرباز.

➢ دەست بەسەر داگرتنی تۆپ خانە کە پێك هاتبو لە (4) تـۆپی چـیایی‌و(4) هـاوەنی گـەورەو هەر سریەیەك هاوەنی خۆی هەبوو، لەگەڵ مەترەلۆسی فیکەرو جبەخانـەی هـەمووی مایـەوە لەگـەڵ (9) دەزگای لاسلکی ژمارە (9)ی رووسی(60) لاسلکی کۆڵو کۆمەڵێك ماتۆڕی شحن، بەلاَم چەکی وورد زۆر کەم گیرا سەربازەکان ئەوەی دەرباز بووبوون تفەنگـەکانیان لەگـەڵ خۆیـان بردبـوون، ئـەوەی کەوتە دەستی ئێمە(4) تفەنگی برنەو(1) کلاشنکۆف‌و(8) غەدارەی جۆری ئـەمریکی بـوون. ئـەوەی کەوتە دەستی هاوڕێیانی حزبی شیوعی(یەك تفەنگی برنۆیەك ڕەشاشی دیکتاریۆف،چوارغەدارە) بوون.

➢ زیانی ئێمەش (3) شەهیدو (7) بریندار بوون، خۆشبەختانە برینـدارەکان برینـەکانیان سـوك بوو، شەهیدەکانیش بریتی بوو لە (عریف یونس، خدرعولاَ بەگ، صالح مام الیاس).

لێرەدا دەمەوێ ئەوە ڕابگەیەنم دەربارەی دەسکەوتەکان بەشێوەیەکی ڕێك‌و پێك نەنوسرابوون ئەوەش ئەوە دەگەیەنێ بەرپرسەکان بە شێوەیەکی ڕاست تۆماریان نەکردبوو!

ئەو چەند خالاَنەی خوارەوە ساتە ناخۆشەکانی داستانەکەی هەندرێنن:

➢ لەوکاتەی ئێمە سەرگەرمی شەڕێکی دژوار بووین لـە پڕێکـا ئاگـادار کـراین کـەوا (عـزەت) ئابلۆقە دراوە لەلایەن هێزی دوژمنەوە! بێگومـان لەوکاتە لـە نزیـك گونـدی (بنـەکاول) سـەرگەرمی شەڕێکی دژواربووین، ئەوکاتەی ئەم هەوالَەم پێگەیشت ئێمە زۆر دوور بووین لە شوێنی ئـەوان، بـەلاَم بەلامەوە سەیر بوو نەمزانی چۆن ئەوەندە زوو گەیشتمە شـوێنی ڕوداوەکـە، ئـەو شـوێنەی (عـزەت)ی لێکەوتبوە ئابلۆقەوە، من لەوکاتەی ڕۆیشتبووم بەکەسـم نـەگوتبوو وەرن لەگـەڵم ئەوانـەی هـاتبوون خۆیان بە دوامدا هاتبوون‌و من بەتەنیا کەوتبومە ڕێ‌و ڕۆیشتبووم لە تـاوی (عـزەت). ئـەوەی زانـدرا لەوکاتەی ئاگادارمان کردن تۆپ بـاران ڕابگـرن ئێمـە لـە (گـۆڕی سـەعات) یـن (عـزەت) خـۆی‌و نۆبەتدارەکانی دادەبەزنە خوارو دەڵێ: (کوڕینە لیـوا شـکا مـن ڕۆیشـتم) ئـەوان دێـن‌و دەگەنـە نـاو دارستانی(گۆڕی سەعات) بە ناشارەزایی دەکەونە ناو ئەو سەنگەرانەی سوپا کە هێشتا لە شوێنەکانی خۆیان هەڵ نەستابوون نەشیان توانی بگەڕێنەوە تا ئەو کاتەی بەهانایانەوە چووین‌و دەربازمان کردن.

لە دوای سەرکەوتن بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك گەڕامەوە دەرگەڵە، ئێوارە درەنگ بوو گەیشتمەوە گونـد دیاربوو ماڵمان لە ئەشکەفتی(کەڕەنا)بوو، بەیانی ڕۆژی دووەم کاتژمێر دەی بەیانی دوو فڕۆکەی جۆری (هەنتەر) بەسەر دەرگەڵەدا سوڕانەوە بە شێستیر تەقەیان لە ئەشکەفتی(ڕووتەڵە) کـرد ژن‌و منـداڵی (مجید بەگ) بەبەرکەوتن‌و ژن‌و کچێکی نۆزدەساڵانەو کوڕێکی پێنج شەش ساڵی شـەهید بـوون، خـۆم گەیشتمە سەریان بێگومان ڕوداوێکی گەورەی دڵتەزێن بوو. ئەو ڕۆژەش دوا ڕۆژی شەڕ وەستان بوو!

ئەو سەرکەوتنەی هێزی (هەندرێن) ڕوداوێکی مێژوویی گەورە بوو لە مێژووی جولاَنەوەی

ڕزگاریخوازی کورد، بەو بۆنەیەوە لەگەڵ وەستانی شەڕ ڕۆژنامە نوسەکان یەك بە دوای یەك، ڕوویان دەکردە (هەندرێن)و سەریان دەدا لەوشوێنەی شەڕەکەی تێدا کرابوو، بە چاوی خۆیان دەیانبینی چ کارەساتێك بەسەر لیوای چواری دوژمن هاتبوو، لە پێش هەموویانەوە ڕۆژنامەنوسێکی بەریتانی هات کە(سامی عبدالرحمن)ی لەگەڵدا بوو، ڕۆژنامە نوسەکە زۆر بە ووردی شتی دەنوسی، ئەوەی زۆر سەیر بوو بەلایەوە دەیبینی کە چۆن تۆپ بە شێلکە بەدەوروبەرمان دەکەوتن‌و کەس لە شوێنی خۆی نەدەجولاو فڕۆکەکانیش بێ وەستان بەسەرسەرماندا دەسوڕانەوە لە سەر چیای (هەندرێن)، ئەوان خۆیان قایم کردبوو کەچی پێشمەرگەکان خۆیان تێك نەدەداو هەریەکەو بەلایەکدا پاڵیان دابوەوە بەبێ ترس! ڕۆژنامە نوسەکە بە ئێمەی گوت: (بائەوەندە بێ باك نەبن باش نیە)، دەستەیەکی تر لە کارمەندانی(تەلەفزیۆنی فرەنسی) هاتن ئەوان دوو شەو مانەوە لە (هەندرێن) لەسەر داوای ئەوان جارێکی تر ڕووداوی شەڕی (هەندرێن) مان دووبارە کردەوە کە چۆن هێرش دەستی پێکردو لە کوێیەوە بۆ سەنگەرەکان چوین‌و چۆنمان سوپا ڕاونا، ئەوەی ئەوان ویستیان بۆیان کراو ئەوانیش تۆماریان کردو وێنەشیان دەگرتن، دەستەی تەلەفزیۆن دوو پیاوو ئافرەتێك بوون‌و هەموو دەزگایەکیان پێ بوو بۆ تۆمارکردن. دووسێ ڕۆژ پێش ڕێککەوتنەکەی حوزەیران دوو ڕۆژنامەنوسی ئێرانی بە ناوی گۆڤاری (خاك‌وخوێن) گەیشتنە لامان دیاربوو پاسەوانانی (بارزانی) یان لەگەڵدا بوون، پێشوازیەکی گەرمان لێ کردن بە تایبەتی لەبەرئەوەی کورتە نامەیەکی کاك (ئیدریس) یان پێ بوو کە تیایدا نوسرابوو: (یارمەتی ئەو دوو ڕۆژنامە نوسانە بدەن هی خۆمانن)، بەوبۆنەیەوە خۆشم لەگەڵیان ڕۆیشتم هەموو شوێنەکانم پیشان دان‌و ئەوەی ویستیان بۆمان کردن‌و لە کۆتاییدا بەڕێك‌و پێکی باسی شەڕەکەم بۆ گێڕانەوە کە چۆن بووە، ئەوەی جێگای دڵ تەنگی‌و نیگەرانی بوو یەکێکیان بە ئەوی تری گوت: (من لەوباوەڕە نیم ئەو هەموو شوێنەی بینیمان لە ماوەی دووسێ کاتژمێر بەو سوپایە چۆل کرابێت، بە شەست کەس، ئەگەر پەیوەندیەك نەبوبێت لە نێوان ئەفسەرانی خۆفرۆش‌و پێشمەرگە، چونکە ئەوەی کراوە کرداری شەست چەکدارنیە، بەڵکو هی هەزار چەکداریش نیە)! ئەوەی ڕاستی بێت لە قسەکانی ئەو دوو پیاوە ناپاکە زۆر پەست بووم‌و ڕووم تێ کردن‌و گوتم: (باش بزانن ئەو شەڕەی کراوە شەست پێشمەرگەی خۆبەختکەر کردویانە لەو شوێنە سەختەی بینیتان، دڵنیاش بن هیچ پەیوەندیەکمان بەکەسەوە نەبووە وەك ئێوە لێی بەشکن، حەزدەکەم بزانن دەستوبردی پێشمەرگە سوپای ئێوەشیان ئەوها بەزاندوەو داواتان لێ دەکەین کە گەڕانەوە وڵاتەکەتان چاوێك بە مێژووی شەڕەکانی ساڵی(1947) دا بگێڕنەوە ئەو شەڕانەی لەگەڵ سوپای ئێوەماندا کردووە لە گردەکانی سەری دەربەندو قوپی ئالیاوە لەو شوێنە ڕووت‌و ئەموارە چۆن سەرمان لە سوپای ئێوە شێواندبوو بە تایبەتی

لەوکاتەی لەشکری ئێوە بەڕێوەبوو لە هاواری سوپا تێك شکاوەکەی نەلۆس دەڕۆیشت لە دۆڵی قـارنێ، چۆن بەملکەچی بەرەو دواوە گەڕانەوە نەغەدەو ڕاومان نان، بە مەرجێك دوو تانکیان لەگەڵ بوون ئێمە شەش کـەس بـووین ئەوانـەی لەگـەڵم بـوون هـەموویان لاوی تـازە پێگەیشـتوو بـوون، لـە شـەوی (1947/3/24)لە گوندی قارنێ لە بنکەی لەشکری ئێوەمانـداو دەسـتمان بەسـەردا گـرت هـەتا هەموومان گواستەوە بۆ گوندی ئالیاوە، ئەگەر باوەڕیش ناکەن لە گەڕانەوەتان لە بارزانی بپرسن ئـاخۆ ئەوەی گوتم ڕاستە یان نا؟)

دیاربوو قسەکانی منیان بـەلاوە گـران بـوو، ڕۆژنامـە نوسـەکە هیچـی پـێ نـەما پرسـی: (تـۆ کۆمۆنیستی)؟ گوتم (وا دەبینی پێشمەرگەم بەناوی پێشمەرگە لەگەڵتان دەدوێم وابـزانم پرسـیارەکەت زیادبوو کردت) دیار بوو کابرا زۆر بە نابە دڵی خوا حافیزی کردو ڕۆیشت.

بەیانیەك پاسەوانەکانمان (دەوریـەکان) نائـب عـەریفێکیان لەگـەڵ بـوو هێنایانـە بنکـە، نـاوی (عیلیگی) بوو ناوبراو بە دوای برایەکەیدا هاتبوو، برایەکەی لەو شەڕە بێ سەرو شوێن بـوو، لـەکاتی قسەکانی نائب عریف گوتی (ڕۆیشتمە لای ئامیر لیوایەکەمان لە خەلیفان بـۆ ئـەوەی ڕێگـام بـدات بەدوای برام دابێم، پێی گوتم مەڕۆ یاخی بوەکان دەتکوژن، بەلاّم پێم گوت، هەر دەڕۆم دەبی بـزانم بـرام چی بەسەر هاتوە، گوێم نەدایە ئەوان هاتوم بۆ لای ئێوە یارمەتیم بدەن، بەڵکو بزانم ماوە یان کوژراوە، دایکم وا لەکاولۆك چاوەڕێم دەکات) بێگومان لەگەڵ بەخێرهاتنێکی دڵ خۆشانە بە زمـانێکی خـۆش لەگەڵی دوام، بۆم ڕوون کردەوە کە ئێمە شەڕخواز نین، بەڵکو داخوازین دەسـەلاّتدارانی ئێـوە شـەڕمان پێ نەفرۆشن، لەوێ ڕێگـام پێـداو پێشـمەرگەم لەگـەڵ نـاردن بـڕۆن نـاو لاشـەکان بگـەڕێن بـەڵکو بەو(قورسەی) لە ملیان دایـە بیـان ناسـنەوە لەبـەر ئـەوەی لاشـەکان تێـك چـووبوون، دیـارە لـەناو لاشەکانیان نەدۆزی بوەوە، ئەوکاتە داوام لە برادەری لاسلکی کرد سەیری لیستی ناوی دیلەکان بکرێت، دەرکـەوت لەگـەڵ دیلەکانـە، کاتێـك ئـەو پیـاوە زانـی برایەکـەی مـاوە دەسـتی کـرد بـە سـەماو پێشمەرگەکانیش گۆرانیان بۆ دەگوت، لە دوای نیوەڕۆ بەڕێمان کردەوە، دوو پێشمەرگەم لەگـەڵ نـاردن هەتا بردیانەوە نزیك سەنگەرەکانی پێشەوە، کە ڕۆیشت لەخۆشیان نەی دەزانی چی بکات.

لەدوای ڕێکەوتنەکەی حوزەیران ڕێگا بەسوپا درابوو بێن لاشەکانیان ببەنەوە، ئەگەر چی تـەواویش تێك چـووبوون، ئەوەنـدەمانزانی ڕۆژێـك کۆمـەڵـە سـەربازێك هـاتن داوایـان کـرد ڕێگایـان پێبـدەن لاشەکانیان ببەنەوە، ئەگەرچی پێمان ڕاگەینرابوو ڕێگایان بدرێت، بەلاّم کە دیتمان بەچەکەوە هـاتوون ڕێگامـان نەدان پێمان گۆتن برۆن چەکەکانتان دابنێن ئەوکاتە وەرن، سەربازەکان گەڕانەوە، ڕۆژی دووەم هاتن بێ چەك لەسەرەتاوە ملازم (اول)ێك بەناوی (هادی) پرسی بـووی کـێ لـە ئێـوە زمـانی ڕوسـی

دەزانیت؟ پێشمەرگەکانیش هێنایان بۆ لای من، بە رووسی چاك‌و چۆنی لەگەڵ کردم، لە قسەکانی دیار بوو پیاوێکی باش بوو، بەدیارکەوت ئەندازیاری وولاتی سۆڤیات بوو، رووسی دەزانیو هەندێ ئامۆژگاری پێ ڕاگەیاندم گوتی: (ڕێگا بەسەربازەکان مەدەن بە هەموو شوێنەکانتان بزانن، ئەوانەی هاتوون زۆریان نێردراون بزانن ئێوە چیتان هەیەو شوێنەکانتان ڕەچاو بکەن) بێگومان جێگای ڕەزامەندیم بوو قسەکانی ئەو ئەفسەرە، لەگەڵیان ڕۆیشتین هەتا بەسەر کەوتینە (قۆپی کەپکەموو)، کاتێك بەسەر کەوتینە سەرەوە (ملازم عبداللە) ناوێك سەیرێکی ئەو دیوو ئەودیویکردو گوتی (ئافەرین بۆ پاڵەوانانی سووپای عێراق بزانە بەسەر کوێ کەوتوون!)، بەلاّم وەلاّمی ئەو ئەفسەرە لەلایەن یارمەتی دەری من (عەریف حوسێن) یەکسەر درایەوەو گوتی (بەراستی سوپاتان پاڵەوانە بە سێ ڕۆژ توانی بگاتە ئێرە کە زانیانیان ڕێگا ئاوایە، بەلاّم پاڵەوانیەتی بەوە بەدیارکەوت بە ماوەی سێ کاتژمێر گەیشتەوە ڕواندزو دیانا، ئەوەیە پاڵەوانیەتی؟).

وەك هەستم کرد (ملازم هادی) وەلاّمەکەی (عەریف حوسێن)ی بەدڵ بوو بە رووسی گوتی (بەڕاستی وەلاّمیکی باشی دایەوە لە جێگای خۆی بوو) ئەوە بوو لا شەکانیان بردن‌و ڕۆیشتن.

ماوەیەك پێش هێرش بۆ سەر هەندرێن کوڕێکمان پەیدا بوبوو پێم گوتبوون ناوی لێ بنێن (کارۆخ) لە دوای سەرکەوتنی پێشمەرگە کاتێك گەڕامەوە ماڵ دایکی بەچاوی پڕ لە فرمێسك پێی گوتم (خۆ دوعام قەبوڵ بوو تۆ نەکوژرای ئەوجا ناو لە کورەکەم دەنێم کارۆخ، هەتا ئێستا بەنیاز نەبووم ئەو ناوەی لێبنێم، گوتم ئەگەر خوانەکات باوکی چی بەسەر بێت بەناو باوکی دەکەمەوە).

لە دوای ڕێکەوتنەکەی حوزەیرانی (1966) پێشمەرگەکان لە هەندرێن دابەزین، بنکەمان بردە گوندی (جنێراوە) لە شوێنی کەپرو ساباتی هاوینە هەوارمان، ئەوەی پێش ساڵی (1966) لێی بووین لەوێ بنکەمان دامەزراندو جێگیر بووین، دوای ماوەیەك دیاربوو دوکتۆری سوپایی بەرێ کران بۆ کوتانی پێشمەرگەکان، من لەو کوتانە زۆر مەترسیم هەبوو، بەلاّم باش بوو هیچ نەبوو، زۆری پێ نەچوو لە دوای دابەزینمان لە هەندرێن لە بەرزێوە کۆبونەوەیەکی سەرەکانی پێشمەرگەکانی هێزی باڵەکایەتی‌و ڕواندز سازدرا بەسەر پەرشتی (عبدالرحمن قازی)، ناوبراو دوانێکی گرنگی خستە ڕوو پیرۆزباییەکی گەرمی لە خۆبەختکەران‌و پێشمەرگەکانی هەندرێن کرد زۆر بەووردی لە دەستوبردی پێشمەرگە دوا، لە قسەکانی نیشانی دا گوتی (لەوانەیە لەماوەی داهاتوو عبدالرحمن عارف‌و بارزانی بەیەکەوە دابنیشن) ئەوەی دەرکەوت زۆری پێ نەچوو لە دەشتە دیان (بارزانی‌و عارف) بەیەك گەیشتن.

لە دوای بەیەك گەیشتنی بارزانی‌و عارف بڕیار درا قوتابخانەکان بکرێنەوەو تێکڕای فەرمانبەران

بگەڕێنەوە سەر کارەکانیان، بەگوێرەی ئەو بڕیارە دەبوایە منیش بگەڕێمەوە، بەڵام لە دوای سەرکەوتنی هەندرێن باوەڕیم نەبوو بگەڕێمەوە، چونکە دەستوبردی من لەو سەرکەوتنە ئاشکرابوو، بۆیە جێگای مەترسی بوو بڕۆمەوە بەردەمی کەسانی داخ لەدڵ، ئەوەبوو نەگەڕامەوە سەر کارم وەکو مامۆستا.

لێرەدا بەدڵنیاییو سەربەرزانە دەتوانم بڵێم ئەوەی نوسیومە دەربارەی هەندرێنو مێژوی ئەو داستانە مەزنە ئەوەیە کە نوسراوە، ئەوەی زیارتر بنوسی گەورەترین ناپاکیەو زیادە، ئەوەیە ڕاستی ئەو داستان مێژوییەی هەندرێن، هەتا ماوم ئەوەی زیاد بنوسی وەڵامی دەدەمەوەو ڕێگانادەم هەرکەسەی بەئارەزوی خۆی لەسەر ئەو داستانە بنوسێت، لەبەر ئەوەی یەکێك بووم لە بەشداربوانی نەخشەکێشانی ئەو هێرشەو لێپرسراوی بەشێك لەوخۆ بەخت کەرانە بووم لەو هێرشە دوژمن بەزێنەدا.

لە پایزی ساڵی (1966)دا بارەگای هەرێمی حزبی شیوعی لە گوندی (کەلێتە) گوازرایەوە (دەرگەڵە) لە سەرەتای گەیشتنیان لەگەڵ (عزەت) ڕێك کەوتن بە کەلو پەلو کەرستەی عزەت خانوێك دروست بکەن بەو مەرجەی هەرکاتێ ڕۆیشتن خانوەکە بۆ عزەت بمێنی، بەڵام هەتا لەوێ بن لەناوی دادەبن، من کە ئەندامی ئەو حزبە بووم داوام لێ کردن ئەگەر بەنیازن خانوو دروست بکەن خانوێکی سەربەخۆ دروست بکەن، هەرکاتێ ڕۆیشتن خانوی حزبە دەمێنێتەوەو دەبێتە بارەگای جوتیارانی گوندو وەك دیاردەیەك دەمێنێتەوە، ئەو داوایەی من نەك هەر پەسند نەکرا، بەڵکو بە شێوەیەکی ناپەسند هەندێ لە کادیرەکان گوتبویان (زرار دەیەوێت حزب خانوێك دروست بکات لەکاتی ڕۆیشتن بۆ خۆی بمێنێتەوە)، هەر بەوەش ڕازی نەبوون بە بابم‌و عزەتیان ڕاگەیاندبوو (زرار پێی خۆش نییە حزب خانوتان بۆ بکات).

بەڵێ خانوەکەیان کردو چوونە ناوی، بەڵام زۆری نەخایاند کە داوایان لێ کرا بەتاڵ بکرێت، بەو بیانوە نابێت بارەگای حزب لەناو گوند بێت‌و خانوەکەشیان پێویستە، لەدوای زیانێکی زۆر هەر گەڕانەوە سەر ڕای من ناچار بوون داوا لەمن بکەن لە دەرەوەی گوند خانوێك دروست بکەم، ئەوەبوو لەنوێ کەوتینە دەستوبرد خانوێکمان دروست کرد لە گردی (هەمزەبەگ) بوە بارەگای سەربەخۆی هەرێم تا ساڵی (1973) تێیدابوین، بێگومان خانوەکە ساڵی (1970) دروست کرا بەفەرمانی (کەریم ئەحمەد).

ڕووداوەکانی ساڵـــــی 1967

ئەوەی بە دیارکەوت لە دوای سەرکەوتنی داستانە مەزنەکەی هەندرێن لە کۆنفرانسی (کەلێتە) لە ساڵی (1966)، فاخیر حمدئاغا کەوتە ململانێ‌و کینە لەگەڵ حزب، ئەم کێشەو ململانێیە بەوە گەیشت فاخیر لە حزب جیا بووەوە، دیار بوو فاخیر هەندێ لە دابراوەکانی لە دەوری خۆی کۆکردنەوە

خەریکی جمو جۆڵێك بوو، پێش بەدیارکەوتنی کۆمەڵی (عزیز حاج) بەرێکەوت لەگەڵ (ڕەشید)ی برای فاخیر ڕۆیشتمە ماڵی (حمد ئاغا) لە چۆمان شەو لەوێ مامەوە ئەو شەوە هەستم بەوە کرد کەوا فاخیر خەریکی جموجۆڵێکە شتێکی بەدەستەوەیە، بەلاّم بۆم ڕوون نەبوو ئەو جموجۆڵە چییە. لە گەڕانەوەم لەم بارەیەوە بە نامەیەك ئاگاداری هەرێمی حزبم کرد، لە دوای چەند ڕۆژێك لەگەڵ (کەریم ئەحمەد) بەیەك گەیشتین ناوبراو گوتی: (نامەکەت گەیشت سوپاست دەکەین ئەو جموجۆڵەی فاخیر دژ بە ئێمە نییە، ئەوان کۆمەڵێکن بەنیازن حزبێك دروست بکەن گوێ بەدەستی منداڵەکانی بارزانی دەبن)، هەروەها دەربارەی دانیشتنی من دوور لەحزب گوتی: (نابێ ئەوها دوور بیت سەفەرێکم لە پێشە بگەڕێمەوە لێی دەدوێین).

لە سەرەتای بەهاری ساڵی (1967) خەریکی خانووکردن بووم لە (دەرگەڵە) لە ڕۆژانی هەڵکەندنی بناغەی خانوو ڕۆژێك دوو سێ پیرە پیاوی گوند پەیدا بوون (حەسەنی بوکە فاتێ‌و قادری فەقێ وەسمانی‌و عەبابکری عەدێ) لامان دانیشتن لەگەڵیان کەوتینە قسە، بە (مام حسن)م گوت: (زۆر لەمێژە بەو نیازەم بێم بۆ لات کۆمەڵێك پرسیارم هەن دەربارەی زنجیرەی بنەماڵەی میرەکانی دەرگەڵە، ئەو ڕیش سپیانەی لەگەڵیان دواوم هەتا میریش خۆی دەڵێت مام حەسەن لە هەموومان شارەزاترە‌و باشتر دەزانێت دەربارەی ئەو سەربردانە)، مام حەسەن هەر زوو گوتی: (بفەرموو ئەگەر ئارەزووت هەبێت هەر ئێستا ئامادەم ئەوەی بزانم بۆت باس بکەم)، بەڕاستی هەلێکی گونجاوی لەبار بوو هەر ئەوکاتە لەگەڵ ئەو پیاوە ووشیارە ڕۆیشتینە ژێر سێبەری دار(تاووك) لەگەڵی دانیشتم ئەوەی مەرامم بوو نووسیم هەر ئەو نوسینەشم هەڵبژاردو کردم بەسەرچاوەی ئەو نوسینەم ئەوەی دەربارەی (دەرگەڵەو میرەکان)م نوسیوە، بێگومان سودێکی باشم لەو دانیشتنە بینی لەگەڵ ئەو پیاوە ووشیارە نەخوێندەوارە!.

بێگومان ساڵی (1967) بە زۆری سەرقاڵی دروست کردنی خانوەکەم بووم بەردەوام لەگەڵ کرێکارەکان لەسەر کار بووم بۆ دابین کردنی پێویستیەکان، ماوەیەکی زۆر بوو ئاگام لە هیچ نەبوو. ئێوارەیەك لە سەرەوە خەریکی ئاو ڕابەستن بووم بۆ قوڕکاری، کاتێك بانگ کرام بڕۆمەوە بۆ ماڵ میوانمان هاتوون، منیش بەپەلە ئاوم ڕابەست‌و چوومەوە، دەبینم میوانەکان (زرار عبداللە‌و سالحی سلێمانی ئەحمەد گۆن)ی ڕواندزی دانیشتبوون، بەلاّم بەلامەوە زۆر سەیر بوو، چونکە ئەوانە دەست‌و پێوەندەکانی (کاك فاخیر) بوون! خۆیشی بەدزی جڵەو بەدەستی شوێنێکی تربوو، چۆن‌و بۆچی هاتونەتە لای من؟! لە دوای بەخێر هاتن‌و چاك‌وچۆنی لەگەڵیان کەوتمە قسە،(زرار) هەر زوو گوتی: (ئێمە نێردراوی کاك فاخیرین نامەیەکمان بۆ هێناوی) نامەکەم لێ وەرگرت، کاتێك نامەکەی ناوبراوم

خوێندەوە کەوتمە بیرکردنەوە لەوەی فاخیر چۆن بەناوی (قیادەی مەرکەزی عزیز حاج) نامە بۆ من دەنێریت، کەهیچ پەیوەندیەکم پێیانەوە نییە، بەو شێوەیە دڵنیا بێت لەگەڵی بڕۆم !!.

فاخیر دەیزانی کە من لە کاروباری حزبی دوورمو لێیان نارازیم، بەڵکو خۆیشی دەستی لە دوور بوونەوەکەی من دا هەبوو، پێش ئەوەی خۆی جیابێتەوە لە حزبی شیوعی . ناوبراو لەنامەکەی دەڵێت (برای عزیز زرار لە بەغدا ئاڵوگۆڕێکی تەواوکراوە لە((یەمین)) دراوەو تێك دراونو دەستیان بەسەر داگیراوە، بە پێویست دەزانرێت ئێمەش لێرە دەستیان لێ بوەشێنینو دەست بەسەر بارەگای هەرێم دا بگرین، بۆ ئەو مەبەستە زرارو صالح هاتن بۆ لاتان بۆ ئەوەی ئاگاداربن ئێستا من وا لە حافیزم چاوەڕوانی هاتنی پێشمەرگەکانم هەرکاتێ گەیشتن بۆ لام دێین بۆ دەرگەڵە، هەتا ئێمە دێین چاودێریان بکە کەلوپەلی بارەگا ڕانەگوێزنەوە) لەنامەکەی پلەو پایەی حزبی بۆمن دیار کردبوو نوسی بووی: ئەو((یەمین))ەی زۆر لە مێژبوو لێی نارازی بووی نەما هیوادارم بەرەو ئاوات بڕۆین).

هەر زوو ئەوەم هاتەوە یاد کاتێك ناوبراو بە هەموو توانایەوە لە هەوڵداندا بوو، بەناوی چەپڕەوی دوور بخرێمەوە لە حزب، وا ئێستا خۆی کردۆتە پێشڕەوی چەپ!؟

لە دوای خوێندنەوەی نامەکە بە ڕاسپاردەکانم گوت: (ئێوە بڕۆنەوە من وەڵامی نامە بۆ فاخیر دەنێرم، ئەوەی پێویستە بۆی دەنووسم)، پێش ئەوەی بڕۆن لە(زرار)م پرسی (کاك فاخیر لەنامەکەی دەڵێت ئەگەر پرسیارێکت هەبوو لە زرار بپرسە، هەڵگری نامە وەڵامتان دەداتەوە، دەمەوێ بزانم ئەگەر هاتوو دەست بەسەر بارەگای هەرێم دا گیرا ئەو بەپرسانەی ((یەمین)) لێرە چارەنوسیان چی دەبێت؟).

زرار بێ ڕاوەستان گوتی (کوڕە دەیان بەین بۆ کەندو دۆڵەکانی لای وەرتەو کەڵێتە بزریان دەکەین، نابێ هەر شوێنەواریشیان بمێنی!)

ئەوانم بەڕێ کردن، دانیشتم وەڵامی نامەکەی (فاخیر)م نوسیەوە بەو شێوەیە (بۆ برای بەڕێزم کاك فاخیر نامەکەت گەیشتە دەستم ئەوەی تێیدا نوسرابوو بۆم ڕوون بووەوە، ئەوەی جێگای پەرۆشیو نیگەرانیە ئەوەیە بیرم لەوە نەئەکردەوە هەنگاوی ئەوها دوور بهاوێیت بەو نیازە بیت دەست بەسەر بارەگای هەرێم دابگریت، وورد بیر بکەوە ئەگەر هەر بەونیازە بیت دەبێ ئەوە بزانیت ڕوو بەڕووی کارەساتێکی چاوەڕوان نەکراو دەبیتەوە، ئەویش ئەوەیە بارەگای هەرێم لەژێر سێبەری دارگوێزەکانی دەرگەڵەی سلێمان بەگە، لە توانای کەس دا نییە دەست درێژ بکاتە سەر ئەو بارەگایە، ئەگەر هەر بەونیازەش بیت کە بێیت بۆ دەرگەڵە ئاگادار بە دەبێ بەسەر لاشەی ئەو ڕۆڵانەدا باز بدەیت ئەوانەی خۆت دەیان ناسی لە شەڕەکانی کۆرەكو هەندرێن کێن، لە پێش هەموویان بەسەر لاشەی زرار باز دەدەیت، ئەوکاتە دەتوانی بگەیتە هەرێم، ئەو هەرێمەی لە دەرگەڵەیە).

نامەکەم خستە ناو پاکەت لەگەڵ نامەی هاتوو ڕۆیشتمە گۆڕەپانی قوتابخانە لەبەر ئەوەی بەشی زۆری کادیران لەوێ تۆپانەیان دەکرد، (مەلا ئەحمەد بانی خێلانی)م جیاکردەوە لەپێشدا پێم ڕاگەیاند ئەوکاتە نامەی فاخیرم دایە دەستی، لەگەڵ خوێندنەوەی نامەکە شێواو ئاڵۆز بوو، کاتێك هەستم کرد ڕەنگی گۆڕاو تێك چوو پێم گووت: (باوکی سەرباز خۆت تەنگاو مەکە نەك فاخیر هیچ کەسێك ناتوانێت بگاتە بارەگای هەرێم هەتا یەکێك لە ئێمە مابێت، نامەی بۆ فاخیرم نوسی بوو دامە دەستی کاتێك خوێندیەوە ناوبراو باوەشی هاویشتەملمو هەر ئەوەندە بوو نەدەگریاو بەس، تکام لێکرد نامەکەم بزر نەکرێت، چونکە دەمەوێتەوە بۆ پاراستن، ئەو نامەیەی بۆ (فاخیر)م نوسی بوو لێم وەرگرتەوەو بۆم ڕەوانە کرد، لە دواییدا (مەلا ئەحمەد) گوتی: (هاوڕێ داوای لێبوردنت لێ دەکەین پاکی تۆ بەدیارکەوتو ناپاکی ئەوانیش بەرامبەر بەتۆو حزب بەدیارکەوت). ئەو دوو پێشمەرگەی نامەیان بۆ (فاخیر) بردبووە حافیز لە گەڕانەوەیان گوتیان کە نامەکەی خوێندەوە زۆر بە تووڕەیی هەستاو ڕۆیشتە خوارەوە بۆلای بەرزێوە، ئێوارەی هەمان ڕۆژی دوایی (ئەنوەری مام شریف بەگ) ڕاسپێردراوی عزەت بوو هاتە لام ناردبووی کە پێم بڵێت بۆچی خۆی لەکاری ئەوان دەگەیێنی خۆ ئەو لە حزب نەماوم با حەقی پێدانەبن. بە (ئەنوەر)م گوت: (بەعزەت بڵێ ئەو چەند لەغەمی هاو پەیمانەکەیەتی منیش ئەوەندە پەرۆشی بیرو باوەڕەکەمم زۆر شەرمە پارێزگاری لێ نەکەم). ئەو کێشەو بەسەرهاتانەی خرانە ڕوو ئەوکاتانەی بە بیر دەهێنامەوە کە (فاخیر) لە حزب دوورکەوتبووەوە وەك لەسەرەوەش باس کراوە کە بەرێکەوت لە چۆمان مێوانی ماڵی (خاڵ حمد ئاغا) بووم ئەو شەوەی لەوێ بووم تەواو هەستم بەوە کرد (فاخیر) خەریکی جموجۆڵێکە دیار بوو کۆمەڵە مرۆڤێکی بەدناوی ناپەسندی لە دەوری کۆبوبونەوەو فاخیر لەگەڵیان سەرقاڵ بوو ئاگاداری کەس نەبوو، کاتێك گەڕامەوە دەرگەڵە هەرچەندە پەیوەندیم بە حزبەوە نەبوو لەگەڵ ئەوەشدا بەنامەیەك ئاگاداری هەرێمم کرد دەربارەی جموجۆڵەکانی (فاخیر)و چەند خاڵێکی تریش، هەروەکو لە پێشەوە نوسراوە (کەریم ئەحمەد) جموجۆڵەکەی بەهیچ هەڵ نەگرت کەچی زۆری نەخایاند کۆمەڵی (عزیز حاج) سەریان هەڵداو دەستەی (فاخیر)یش بەشداربوو ناوبراویش تێیدا کارگێڕ بوو دەوریشی پێ درابوو، لێرەدا بۆم هەیە بڵێم دەربارەی سەرکردەکانی حزبی شیوعی بەهەڵەدا نەچوو بووم کە هی ئەوە نین بتوانن هیواو ئاواتی خەڵکی ڕەنجدەرو زەحمەتکێش بەدی بێنن ئەوە بەدیارکەوت تەنیا خاوەنی قسەبوونو دوور لەکردار!.

لە دوای ئەوەی (فاخیر) سەرنەکەوت لە کارەکەی، شیوعیەکان لە دەرگەڵە کەوتنە هەوڵدان بۆ گەڕانەوەی من بۆ ڕیزی حزب بە شێوەیەکی تایبەت شیوعیەکانی دەرگەڵەو دەورو بەریو باوکی (شوانو جلال دەباغ) هەردووکیان خۆشەویستم بوون جیا لە حزبایەتی، هەوڵێکی زۆریاندا بۆ ئەوەی

ڕازی ببم بگەڕێمەوە، هەروەها (ئەحمەد بانی خێلانی)یش پێی ڕاگەیاندمو گوتی: (ئەوەی دەربارەی تۆ کراوەو نووسراوە بەدیارکەوت گشتی درۆ بووەو دوور لەڕاستیە تەنها کەیف پێ نەهاتن بووە).

ئەوەی ڕاستی بێت من بە قسەکانی (مەلا ئەحمەد) باوەڕم نەهات لەبەرئەوەی لە ساڵی (1964) (کەریم ئەحمەد)یش جۆرە ڕاگەیاندنێکی ئەوهای پێ ڕاگەیاندم کەچی زیاتر کەوتە ڕقەبەری و بەرهەڵست کاری، بەڵام ئەو هۆیەی هانی دام بگەڕێمەوە ئەوەبوو دەست درێژی دوژمنانی داخ لە دڵ بوو بۆسەر ئەو بیروباوەڕەی کە من باوەڕم پێی هەبوو، دەمبینی داخ لە دڵەکانی دژ بەو بیروباوەڕە گشتیان یەکیان گرتبووەوە بۆ لێدانو لەناو بردنی بیرو باوەڕەکەم، وایان دەزانی ئەو بیرو باوەڕە نەمرە لەناو دەچێت!.

خەونی دوژمنان پوچەڵ بووەوە لەمانگی دوازدەی (1967) کۆنفرانسی سێی حزب لەناوچەی کۆیە لە گوندی (داربەسەر) بەسترا نوێنەرانی ڕواندزو باڵەکایەتی ئەمانەبوون (ئەکرەم ئاکرەیی، مەلا غفور ڕایەتی، زرار سلێمان بەگ دەرگەڵەیی، نجم الدين مامۆ حريری) لەگەڵ چەند پێشمەرگەیەکی چەکدار، هەرلە دەرگەڵەوە بە پێیان ڕۆیشتین بەرێگای وەرتێو بیتوێنو کۆیەدا بەرەو (داربەسەر) لە ڕێگادا لە سەروچاوە شەوێك میوانی (مامۆستا دڵزار)ی شاعر بووین شەوێکی خۆشمان لەگەڵی بەسەر برد.

چەند ڕۆژێك لە گوندی (دار بەسەر) لەماڵی (علی مولود) ماینەوەو بەشداری کۆنفرانسی سێ مان کرد لە کۆتاییدا بەهەمان ڕێگادا گەڕاینەوە بە دیوی ڕانیەدا. بەشەو دەڕۆیشتین، چونکە مەترسی ئەوە دەکرا حکومەت لەڕێگای خەلەکان هێرش بهێنێت. لەوکاتەی بەرێ کەوتین کە بۆ کۆنفرانس بڕۆین بەهاوبەشی لەگەڵ (عزەتو علیخلیل) خەریکی دروست کردنی خانوێك بووم بۆ بنکەی تەندروستی لە دەرگەڵە، دروست کردنەکەی لەسەر شانی من بوو، تا تەواو بوو ئەزیەتێکی زۆر بە دواوە بوو، چونکە دەبوایە کەرستەکەی بە پشتی وەلاخ لە حافیز بگوازرابایەوە بۆ دەرگەڵە سەرەڕای ئەو هەموو ماندوو بونەش لە زەرەر زیاتر هیچم پێ نەبرا، ئەوەی هەبوو لەنێوان (علی خلیلو عزەت) سەرەوگوم بوو، تەنها ئەوەی دەست کەوت بووکلیلەکان لای من بوون، لە دوای تەواو بوونی ماوەیەك بەتاڵ بوو لەکاتی بەستنی کۆنگرەی یەکەمی هەرێم کلیلەکانم دایەدەستی (جلال دەباغ) بۆ ئەوەی کۆنگرەکەی تێدا ببەستن. لەکاتی ساردبوونەوەی مشتومڕی (عزیز حاج) بەرێکەوت ڕۆژێك لەگەڵ باوکم ڕۆیشتمە (پاش کۆز) بۆ ماڵی (حمد ئاغای مێرگەسۆر)ی لەوێ لەگەڵ (فاخیر) بەیەك گەیشتینو ناوبراو دەستی کرد بە گلەییو گازاندەو گوتی: (غەدرت کرد لەگەڵ من نەهاتی بەڵێنت پێ دەدەم تۆ سەد ساڵیش لەگەڵ ئەوان بیت بەو مەرامە ناگەیت کەتۆ هەوڵی بۆ دەدەی، بەهیچیش ناگەیت لەبەر ئەوە یەمین لە تۆو ئەوانەی وەك تۆن مەترسیان هەیە دڵنیابە ڕێگا نادەن ئەوەی

مەرامتە بیکەیت، بە خۆڕایی خۆت ماندوو دەکەیت، ئەوە لەمن وەربگرە ئـەوان پیـاوی چـالاك‌و چـاو کراوەیان بەلاوە پەسند نییە، تۆ لە مێژە لە خاریجی قەوسی لەلای ئـەوان!)، لەوەلاّمـدا گـوتم: (کـاك فاخیر لەگەڵ ئێوە بۆ ناو کێ هاتبام ؟ بۆ ناو ئەوانەی لە دەوروبەری ئێوەبوون؟ ئەوانە کێن ناسـنامـەیان چییە؟ توخوا ئەوانەن نوێنەری چەپڕەوی عزیز حاج؟ بێ قەزا بیت بەڕاست ئەوانـەی پاڵپشـتی ئێوەیـان دەگرت دڵسۆزی ڕێڕەوی چەپ بوون‌و لە غەمی چەپ دابـوون‌و بەرهەڵسـتی یـەمینیان دەرکـرد؟ مـن هەموویان ناڵێم، بەلاّم بەشی زۆریان دیاربوون) ناوبراو کەدیتی شتەکە لەوە گرانترە ئەوەی ئەو بەنیازی بوو لەسەری نەڕۆیشت تەنها ئەوەندەی گوت دوایی دەبینی.

لە دانیشتنەکەی نێوان باوکم‌و(حمد ئاغا) دیاربوو باوکم بە(حمد ئاغـا)ی گـوت: (وا دیـارەو پـێ دەچێت کە مەلامستەفا هیچی لەگەڵ فاخیر نەماوە بۆیە دەیەوێت کـاری پـێ بسـپێرێت‌و بـاوەڕی پـێ بکات)،

لەوەلاّمدا (حمدئاغا) گوتی: (نا وەڵلاّ سلێمان بەگ بۆ ئەوەیەتی سەری بخاتە قوڕ، ئێوە خەراب تـێ گەیشتوون، دەبینن چی بەسەر دێنێت) ئەوەی هەست دەکرا برایەکانیشی لـە هەڵوێسـتی (فـاخیر)نـا ڕازی بوون.

ڕووداوەکانی ساڵی 1968

لەســەرەتای بــەهاری (1968) بڕیــار بــوو کۆنفرانســی مەحــەلی ببەســترێت لــە هــەمان گوند(داربەسەر) لەناوچەی کۆیە، جارێکی تر لە دەرگەڵە بەڕێ کەوتین لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەی جـاری پێشوو چووبووین بـۆ کۆنفرانسـی سـێی حـزب، هـەمان ڕێگامـان بـڕی، ئـەوەی جـاری پێشـو پێـدا ڕۆیشتبووین، بەلاّم چی هەر لەدەرگەڵە دەرکـەوتین بـاران لێـی دایـن تـا گەیشـتینە ئـەوێ. لـەڕێگا دەڕۆیشتین ئێوارە بوو زۆر درەنگ گەیشتینە گوندی (کرۆژ) لە نزیك گونـدی (سمـاقوڵی) ناچـار شـەو لەگوندی (کرۆژ)ماینەوە، گوندی ناوبراو سوتێنرابوو لە بەرامبـەر خـانوێکی لـێ بـوو گوتیـان ئـەوە چایخانەیە دیاربوو کەسی لێ نەبوو ناردمان خاوەنەکەی هات دەرگای بۆ کردینەوە، چایخانەکە ژورێکـی بچوك بوو،جێگای چوار پێنج کەسی ئەگەر تێدابوبایەوە ئێمەش یانزە کەس بووین بارانیش بێ وەسـتان دەباری بەهەر شێوەیەك بوو بە قەڕاپەستانە دانیشتین بەبەرگی تەڕەوە تەنها بۆ ئەوەی زیاتر تەڕ نـەبین، ئەوەی ڕاستی بێت لە بێ چارەیی بوو ئەگینا جێگای ئەوە نەبوو لێی بمێنینەوە، ئێمە لەوحاڵـە ناخۆشـە دابووین کۆمەڵێك لە پێشمەرگەکانی (عەریف علی خۆشناو) پەیدابوون بەهەموو عەقڵێکیان داوایان دەکرد دەبێ چایخانەکە بۆ ئەوان چۆڵ بکرێت لـە دوای کێشـەیەکی زۆر کـەزانیان ئێمـە پێشـمەرگەی دەرگەڵەین زیاتر کێشەیان نەکردو ڕۆیشتن، ئەوەی ئەو شەوە دیمان لە یاد ناکرێـت، بـەیانی زوو بـەرەو

گوندی (داربەسەر) کەوتینە ڕێ بارانیش بێ وەستان دەباری‌و لاماندایە گوندی (گۆپتەپە) ماوەیەك لەوێ ماینەوەو ڕۆیشتینە (داربەسەر)، کۆنفراسەکە ماوەی سێ ڕۆژی خایاند، دوای ئەو سێ ڕۆژە گەڕاینەوە، لەگەڕانەوەماندا کە گەیشتینە گوندی (هیزۆپ) ئاگادار کراین کە حکومەت بە نیازە هێرش بێنێت‌و خەڵك دەترسان‌و ئاڵۆزبوون، بەدرەنگەوە گەیشتینە گوندی (قەرەنیاغا) دیار بوو لەوێش خەڵك ئاڵۆز ببوون‌و دەترسان‌و پێشمەرگەش لەسەر ڕێگا بوون، لە گوندی ناوبراو کەمێك لە ماڵی هاوڕێیەك ماینەوەو دوایی ڕۆیشتین شەوێکی تاریك‌و ئەنگوستەچاو بوو لەبەر بارانی زۆریش هەموو ڕێگاکان ببونە قوڕ، بۆ بەیانی گەیشتینە گوندی (میرە بەگ) لە دوای حەسانەوەیەکی کورت بە (دوڵی پلێنگاندا) بەڕێ کەوتین تا بەسەرکەوتینە سەر(زینی ئەستێرۆکان) لەوێ لاماندایە ماڵی منداڵەکانی شێخی بۆ نیوەڕۆ میوانی ئەوان بووین، ئێوارە درەنگ گەیشتینەوە (ڕەژیکەریان) لەوێ (نجم الدین) ڕۆیشتەوە (ڕەزان) ماڵی لەوێ بوو، ئێمەش ڕۆیشتینەوە دەرگەڵەو دەبوایە بەیانی ڕێکەوتی (31/3/1968) لە (بەرسیرین) ئامادە بین بۆ ئاهەنگی دامەزراندنی حزب.

بێگومان ئێمە ئەندامانی لیژنەی قەزای ڕواندز کە ڕۆیشتین بۆ کۆنفرانس داوا لە (تحسین محمد خلیل) کرابوو کە نوێنەری قەزا بێت لە ئاهەنگی دامەزراندنی حزب، لەسەر ئەو ڕۆشنایییە بەیانی لەگەڵ جەماوەر دەڕۆیشتینە (بەرسیرین) کاتێك پێیان گوتم (نجم الدین) داوای کردووە مەکتەبی قەزا بچێتە لای کە چووم ناوبراو گوتی: (من شەو وتارم ئامادە کردووە خۆشم دەیخوێنمەوە گوێ بگرن با بۆتانی بخوێنمەوە) من گوتم: (لەگەڵ ئەوە نیم ئێوە بەپەلە ئامادەتان کردوە بیخوێنەوە با تحسین بەکارەکەی خۆی هەستێ) من بە نابەدڵی ڕۆیشتم. ئاهەنگ دەست پێکرا لەکاتێکا نۆرەی (نجم الدین) هات وتارەکەی خوێندەوە، ئەوەی شایانی باسە ئەوەندەی بەشەت‌وپەتی‌و ناڕێکی خوێندوە بە شێکی زۆری خەڵك بێزار بوون‌و هەستان ڕۆیشتن تا ئەو لە خوێندنەوەی ووتارەکەی تەواو بوو!.

لە سەردانێکم بۆ دۆڵی (سەکران‌و زینوێ‌و خەلان) لە گەڕانەوەمدا لامدایە (چۆمان) چوومە لای (حمدئاغا) لەوێ نەیانهێشت بگەڕێمەوە، ئەو شەوە لەوێ مامەوە دیاربوو (فاخیر)یش هاتبووەوە ناوبراو کەوتە قسەکردن‌و گوتی: (ئازیز تۆ هەڵەی نازانی بژی، پێم گوتی بڕۆ لای بارزانی لە گشت کێشەیەك ڕزگارت دەبێ، دەزانی چەند شت دەربارەی تۆ بە بارزانی‌و منداڵەکانی دەگات! بەلاّم بەقسەی منت نەکردو زەرەرت کرد، کوڕە شۆڕش بارگەی عەتارە بارەکەی بەنرخەو لەگەڵی بڕۆ لە هەرجێگایەك بارەکە وەستا وەرەخوارو بە جێی بێڵە) لەولاّمدا گوتم: (کاکی برا ئێوە دەڵێن شۆڕش بارگەی عەتارەو بارەکەی بەنرخە ئەدی بیر لەوە ناکەیتەوە ئەو بارگەیە شتێکی ژەهراوی تێدا بێت! بە قوربان ئەو بارە بەمن هەڵناگیرێت هەرچەندی بە نرخیش بێت پیرۆزی ئەو کەسانە بێت کە پێیان هەڵ دەگیرێت‌و بێ

ترس دەیخۆن کە دەشزانن ئەو بارگە سامانی کوردە!).

دیاربوو (خەلیل)ی ئامۆزای خۆی بە دەنگ هاتو گـوتی (فـاخیر ئـەتۆ پێـت ڕازەلیـوە دەتـەوێت کەسانی تریش لەگەڵ خۆت پاڵبدەی بۆ ئەوەی ڕابزەلن!) دیار بوو خەلیل پەست بوو ڕۆیشت.

لە (1968/7/17) حکومەتی (عارف) لەلایەن دارو دەسـتەی (عبـدالرزاق الـداودو ابـراهیم النایف) بە بەشداری بەعسیەکان ڕوخێنراو جڵەوی دەسەلاتیان گرتە دەست، بەلام زۆری پێ نەچـوو لـە (30/ 7) بەعسـیەکان (داود و نـایف)و ئەوانـەی لەگـەڵیان بـوون وەلایـان نـانو خۆیـان جڵـەوی دەسەلاتیان گرتە دەست، لەو دەمەش دا شەڕ گـەرم بـوو لەگـەڵ پێشـمەرگە، لـەوکاتو سـاتەدا زۆر تەنگاو بوون بەناچاری داوای ووتووێژیان کرد، بۆم هەیـە بڵـێم ئـەو ووتـو وێژانـەی هـەر لەسـەرەتای بەرپابوونی شۆڕشی کورد کران لەبێ توانایی ئـەو دەسـەلاتدارانە بـووە ئەوانـەی جڵـەوی دەسـەلاتیان دەگرتە دەست کاتێك جێ پێی خۆیان قایم دەکرد دەکەوتنەوە گەڕو بەبێ بەزەیی ئـەوەی لـە توانایانـدا هەبوو بەکاریان دەهێنا دژ بە کورد، هەر لە سەرەتای ساڵی (1963) لە ئەنجامی کودەتـا ڕەشـەکەی (14ی رەمەزان) ئەو بەعسیان بوون بۆ ماوەیەکی درێژخایەن کەوتنە ووتوویژ، ئەو ووتووێژە بـەردەوام لەئارادا بوو تا ئەوکاتەی خۆیان قایم کردو سوودیان لەو سێ مانگەی وەستانی شەڕ وەرگـرت ، ئـەوجا بەهەڕەشەو گوڕەشە داوایان لە شۆڕشگێڕانی کورد کرد لە ماوەی چلو هەشت کاتـژمێر چـەکەکانیان بدەنە دەستەوە، ئەوان زۆر نامەردانە دەستیان لە شۆڕشگێڕان وەشاندو شەڕێکی خوێناویان بەرپاکرد تا ئەوکاتەی بەدەستی (عارف) نابوت کرانو پاشەکشەیان پـێ کـرا. لەگـەڵ دەسـەلاتی (عـارف)یـش لەساڵی (1964) کەوتنە ووتوێژو ڕێك کەوتنێك مۆرکرا لەبەر لاوازی ئـەو ڕێـك کەوتنـە نـاو دەبـرا بەرێك کەوتنی (سێوو پرتەقاڵ) لە دوای ماوەیەك بـووەوە بـە ئـاڵۆزیو لێکـدان تـا سـەرکەوتنەکەی هەندرێن لە ساڵی (1966)، لە 29ی حوزەیران ڕێـك کـەوتنێك مـۆرکرا ئـەویش وەك دارێکـی بـێ سێبەر مایەوە تا ساڵی (1970) ئەو بەزمە درێژەی کێشاو بەردەوام بـوو، ئـەوە بـوو ڕێکەوتنەکـەی ئادار مۆر کرا، لەو ڕێکەوتنەش بەعس ڕێگایەکی تری ڕەچـاو کـرد ئـەویش ڕێگـای تەڵەکـە بـازیو فرتوفێڵ بوو، ئەوەی دیاردەی هەمیشـەیی بـوو هـەرجارەی ئـاڵوگۆر دەبـوو شـەڕکەرەکان دەکەوتنـە ووتووێژو شەڕیان بۆ ماوەیەك ڕادەگرت تا جێی پێی خۆیان قایم دەکردو دیسان ڕوویان وەردەگێڕایەوە بە چەکداریەتی کورد ڕازی نەدەبوونو شـەڕیان دەسـت پـێ دەکـردەوەو دەکەوتنـە بۆمبـا بـاران کردنـی کوردستان تا بێ توانا دەبوون، بەعسیەکان بەدرێژایی مێژوو زۆر بەتوندی دەستیان لە کورد وەشـاندوە ئەوەی لە توانایان دابوە هەوڵیانداوە بۆ لێدانو نەمانی کورد، لە دوای زیانێکی زۆر ناچـار کـران کـە ڕێکەوتن نامەی (ئادار) مۆر بکەن ئەویش لە دوای ئەو شکستەی لە شەڕە دژوارەکان توشی بوون کە

بووە هۆی ئەوەی ملی پێ کەچ بکرێت‌و دان بە خواستی کورددا بنێت‌و شەڕ ڕابگرێت، زانیان ئیتر بە شەڕ سەر ناکەون، ئەو ڕێگایەی بەعس ڕەچاوی کرد ڕێگای فرت‌و فێڵ‌و تەڵەکەبازی بوو، لەبەرئەوەی بۆیان بەدیارکەوت ناتوانن چەك بە کورد دابنێن‌و دیتیان پێشمەرگەی کورد دەستی دەگاتە هەر شوێنێك کە بیەوێ، وە بینیان لەساڵی (1969)دا چۆن لە دەزگا نەوتیەکانی کەرکوك درا.

بەعس هیچ چارەیەکی نەمابوو دەبوایە دان بنێت بە ئۆتۆنۆمی لە کوردستاندا، بەڵام بەپێی ئەو نەخشەیەی خۆیان کێشابویان ئەوەی لە دوای چوار ساڵ شەڕ وەستان ئەنجامی بەدیارکەوت! بەڵێ بەپێی ئەو پێکهاتنەی لە سەری ڕێك کەوتبوون دەبوایە چوارساڵ چاوەڕوان بن گوایا بەعس ئۆتۆنۆمی بە کورد دەدات، لە ماوەی ئەو چوار ساڵە بەعس بە ئارەزووی خۆی کەوتە پیلان سازکردن‌و خۆئامادە کردن بۆ پێشێل کردنی بڕیارەکانی ڕێکەوتنەکەی (11ی ئادار)و هەڵتەکاندنی بناغەی شۆڕش، یەکێك لەو پلانە گلاوانەی بەعس بەڵگەی ڕاستیە کە کۆمەڵێك مەلایان ناردن لە ڕۆژی (29ی ئەیلولی 1971) بۆ حاجی ئۆمەران بە نیازی لەناو بردنی سەرکردەی شۆڕش بارزانی. دووەم پیلانیان هەر لەسەرەتای ڕێکەوتنەکەی ئادار بەعسیەکان کەوتنە هەوڵدان بۆ لێك ترازاندنی پارتی‌و هاوسەنگەرەکانی ئەوەبوو پارتیەکانی گوێ ڕایەڵی خۆیان هاندان لە دژی ئەوانەی لەناو یەك سەنگەردا دژ بە بەعس وەستابوون تا ئەو ڕۆژەی شۆڕش ملی بەبەعسیەکان شۆڕکردو داواکاریەکانی کوردی پەسند کرد، کەچی زوو کەوتنە بەرهەڵستی شیوعیەکان بەڵگەش بەدیارکەوت ئەو ڕۆژەی خەڵك دەڕۆیشتە پێشوازی پێشوازی (صدام) پێشوازیکەران هاواریان دەکرد: (پارتی‌و بەعس برایە شیوعی شوێنی نەمایە!). سێ یەم پیلانیان هەر زوو لە ڕێکەوتی (21/3/1970) لە حافیز ئەو دروشمانەی شیوعیەکان بەبۆنەی جەژنی نەورۆزەوە هەڵیان واسیبوون لەلایەن ئەو جەماوەرەی کە دەچوونە چۆمان بۆ ئاهەنگی نەورۆز دوویان لێ دڕاندن ئەگەر نەگەیشتبامێ گەورەترین ڕووداو ڕووی دەدا. چوارەم پیلانی بەعسیەکان: بەعس لە ڕێگای نێردراوەکانی بۆ کوردستانی ژێر دەسەڵاتی شۆڕش توانی خەڵکێکی زۆر بکڕێ‌و زانیاری تەواویش لە بارەی هەموو شتێکەوە کۆبکاتەوە.

ئەوەی بەدیارکەوت بەعس بە بەرنامەیەکی قوڵەوە کەوتە کارکردن‌و پێویستی بەوە بوو شیوعیەکان دوور بخاتەوە لە پارتی‌و بیان قۆزێتەوە بۆئەوەی بیانخاتە ژێر باوەشی خۆیان، لێرەدا بەعس دوو ئامانجی هەبوو یەکەم: ئەوە بوو پارتی بێ پشتیوان بکات لە ناوەوەو دەرەوە، دووەم: بەعس بەخۆی سوك‌و بەدناو بوو لە ناو کۆمەڵگای ناوەوەو دەرەوە پێویستی بە هاوپەیمانیەکی کاتی هەبوو لەگەڵ شیوعیەکان بۆ گەڕانەوەی باوەڕی چ لە ناوەوەو چ لە دەرەوە، کاتێك زانی شیوعیەکان لە پارتی دڵ ڕەنجاون یەکسەر توانی بۆلای خۆیان ڕابکێشێت‌و لەگەڵیان بڕوات تا ناوی خۆی پێ بەرزکردنەوەو زۆر

شتیشیان لێ فێر بوون بۆ بەرژەوەندی خۆیانو بە هێز کردنی دەسەڵاتیان، بەعسیەکان زۆر باش خۆیان قایم کرد. پاش ئەوەی مەرامی خۆیان جێ بە جێ کرد لە ڕێگای ئەوانەوە ناوی خۆیان گێڕایەوە ناو کۆمەڵگای ناوەوەو دەرەوەو زۆر شتیان نەدەزانی لێیان فێربوون، بێگومان بە بەدوورکەوتنەوەی شیوعیەکان لە پارتی ئەو جەماوەرەی لە ڕێگای ئەوانەوە پاڵپشتی پارتی بوون دورکەوتنەوە، ئەوەی دیار بوو بەعس لە هەردووکیان زیرەك تر بوو هەریەکەی بەلایەکدا پاڵدان تا مەرامی خۆی بەدی هات ئەوکاتە بە شیوعیەکانیشی گوت کش!! زیرەکی بەعس بەوە بەدیارکەوت لە ماوەی ئەو چوار ساڵەی شەڕ وەستان توانی خەڵکێکی زۆر بۆلای خۆی ڕابکێشێتو ئەو دووحزبەش زۆر بە ئاسانی بەهەڵەدا بباتو هەریەکەی بۆلایەك پاڵبداتو بە ئارەزووی خۆی دەست لە هەردوکیان بوەشێنێو لە گۆڕەپانەکە تاکە سوار بێتو بەوان بڵێت خواتان لەگەڵ!! پارتی بەو هیوایە بوو بە هاوکاری شای دوژمنی کوردو کوردستان ئازاد بکاتو کورد بە مەرامی خۆی بگەیەنێ! شیوعیش لە ڕێگای بەعسی دوژمنەوە بە نیاز بوو بناغەی سۆسیالیزم لە عێراق دابڕێژێت لەگەڵ بەعس!!.

بەشی دوازدەهەم

ڕێك كەوتنەكەی 11ی ئاداری 1970

ئەوەی دیارە بەیانی ڕێك كەوتن لە(11ی ئادرای1970) بلاّوكرایەوە لەسەر ڕۆشنایی ئەو ڕێك كەوتنەی لەسەری ڕێك كەتبوون، لەگەڵ بلاّوبوونەوەی بەیان بوو بەشادیو خۆشی جەماوەری كوردستان بە تێكڕایی، ئەوەش ئەوە دەگەێنیّ كە كوردگەیشتە مەرامێك ئەویش ئۆتۆنۆمیە.

دوو ڕۆژ دوای بلاّوبوونەوەی بەیانی ئادار باوكم ڕۆیشتە بەغدا، بەهۆی نەخۆشیەوە پێش ڕێكەوتنەكە ماوەیەك نەخۆش بوو، بۆ چارەسەری نەخۆشیەكەی (عزەت)ی لەگەڵ ڕۆیشتبوو، ماوەیەك لەویّ مانەوە.

لەگەڵ خۆشیو شادی ڕێكەوتنەكەی ئادار جەژنی نەورۆزیش نزیك بوو، خەڵكی ناوچە ئازاد كراوەكان خۆیان ساز دەكرد بۆ یادی بیرەوەری جەژنی نەورۆز، لەسەرەتاوە بەنیاز بوون لەیەك شوێن ئاهەنگی نەورۆزو ڕێك كەوتن بەیەكەوە لەچۆمان بكرێت، بەلاّم لە دواییدا پارتی ڕای گۆڕیو ڕایان گەیاند كە ناتوانین لەگەڵ شیوعیەكان ئاهەنگ بگێڕین، دەترسین مەگەر حكومەت ڕازی نەبێت.

ئەگەرچی لەسەر بەنارمەیەك ڕێك كەوتبون بۆ ئاهەنگ گێڕان، بەلاّم بەو شێوەیە شیوعیەكان دڵ ڕەنجاوو نیگەران كران، ناچار بوون بكەونە دەستوبرد بۆ سازدانی ئاهەنگ، وەك هەموو ساڵەكانی پێشان لە(بەرزێوە)جێگای ئاهەنگ سازكرا، لە ڕۆژی (1970/3/21) جەماوەر بەرەو شوێنە دیاریكراوەكان دەڕۆیشتن بۆ ئاهەنگ گێڕان ئەوەی دیاریدە بوو شیوعیەكان لە حافیز چەند دروشمێكی ڕازاوەی تەرزیان بەبۆنەی جەژنی نەورۆزەوە هەڵواسی بوو، لەوكاتەی جەماوەری دەرگەڵە دابەزی بوونە سەر ڕێگای گشتی لە حافیز دەڕۆیشتن بۆ ئاهەنگ گێڕان، دیارە هەندیّ لە پارتیە نەزانەكان پەلاماری دروشمە هەڵواسراوەكانیاندا بوو، یەك دوێكیان دڕاندبوون، لە ئەنجامی ئەو كارە ناڕێكە زۆری نەمابوو لەویّ بەگژ یەكدا بچن، بەلاّم زوو پیّ ڕاگەیشتم توانیم لەیەكیان بە دوور بخەمەوە بەبیّ ئەوەی كارێكی مەترسی دار ڕوو بدات، ئەوانەی دەڕۆیشتنە چۆمان بەڕێمان كردن، ئەوانەی دەچونە بەرزێوەش بەڕێمان كردن. بێگومان وەك بەرپرسێك ناوبژیم كردن، بەلاّم زیاتر لایەنی خزمایەتیم بەكارهێنا لەبەرئەوەی ئەوانەی كە سوور بوون هەموویان دەرگەڵەییو خزمی یەكتربوونو هەمووشیان خزمی من بوون لەگەڵ ئەوەشدا پارتیەكان ڕۆیشتبوون بۆ لای بەرپرسەكانیان وایان نیشان دابوو گویا زرار بەو بیانووەوە لەپارتیەكانی داوەو بەرپرسەكانیش بەنیاز بوون من بگرن، بەلاّم گرتنی من ئەوەندە ئاسان نەبوو بۆیە ڕایان گرتبوو. كاتێك داوا لە(عولاّ ئاغا)ی فەرماندەی هێزی باڵەك دەكەن بۆ گرتنی من ناوبراو

گوتبوی: (من ناتوانم زرار بگرم لەبەر ئەوهۆیانە): یەکەم ئەو پیاوە لەڕێ ڕۆیشتن لەگەڵ بارزانی بووە، دووەم: یەکێکە لە خۆبەختکەرانی هەندرێن: سێ یەم فەرماندەی هێزێکی چەکدارە، چوارەم: کوڕی سلێمان بەگە دەبێ پرس بە کاك ئیدریس بکرێت، لەبەر ئەوە ڕاوەستان هەتا باوکم دەگەڕێتەوە لە بەغدا. لەوکاتەی باوکمو عزەت گەڕانەوە پێش ئەوەی بڕۆنەوە دەرگەڵە ڕۆیشتنە(دیلمان) بۆ ماڵی (بارزانی) یەك دوو ڕۆژ مانەوە لە دوای گەڕانەوەیان بۆ(دەرگەڵە) ئەوکاتە من لە بنکەی پێشمەرگەکانی (وارەکۆن) بووم، لە بارەگای (بارزانی) لەگوندی(قەسرێ) کاك (مسعود) ناردی بڕۆمە لای بە پێی نوسراوی ناردراو لەکاتی دیاریکراو لەوێ ئامادە بووم، بە درێژایی ڕۆژانی بەهار چاوەڕێ بووم کە بانگ بکرێم بۆلای کاك (مسعود) هەربانگ نەکرامو دووسێ جاریش بە (مجید)ی کاتیی کاك (مسعود)م گوت، دواجار ئێوارەیەکی درەنگ بوو بە کاتبەکەم ڕاگەیاند من دەڕۆمەوە دوایی بە دواشمدا بنێرن نایەمەوە، دوای ئەم قسەیەم زۆری پێ نەچوو بانگ کرام، ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیر بوو کە بانگ کرام بردمیان بۆ ژورێك ئەو ژورە نەبوو کە کاك (مسعود) خۆی لێی دادەنیشت دیاربوو ڕئیس عورەفا(صالح ڕواندزی) لەوێ دانیشتبوو زۆری پێ نەچوو کاك (مسعود) هاتو(فاخیرو فرنسۆ)ی لەگەڵدا بوون، بە خێرهاتنی لێ کردمو دانیشتو گوتی: (دەزانی بۆچی ناردومانە بەدواتدا؟ چەند ئامۆژگاریەك هەیە پێت دەڵێین) منیش گوتم بەڵێ فەرموو، کاك (مسعود) گوتی: (ئەم حەز دکەین ئەتو خزمەتا میللەتێ خۆ بکەیت، یا دوویێ مرۆڤەکا عەجولیو حەز ناکەین عەجولایەتی بکەیت، یا سێ یێ تۆ گوچکە خۆ بدە بابو برایێت خۆ). لە دوای قسەکانی کاك (مسعود) پرسیم ڕێگا هەیە وەلامی ئێوە بدەمەوە؟ گوتی بەڵێ بفەرموو، منیش گوتم: (ئێوە دەڵێن خزمەتا میللەتێ خۆ بکە، دیارە ئەو هەموو دەردەسەریو بە سەرهاتو ماڵ وێرانیەی پێیدا تێپەڕ بوومو ئێوەش باش دەیزانن ئەگەر ئەوە خزمەت نەبێ بە میللەتم دەبێ لەوە زیاتر خزمەت چی بێت؟ دوەمیان بە درێژایی ژیانم بە یادم نایەت زەللەیەکم لەکەس دابێتو دڵی کەسم لەخۆم ڕەنجاند بێت ئەوەی لە حافیزیش ڕوویدا وەك برایەك ناوبژیم کردوونو نەم هێشتوە کارەکە بگاتە ناخۆشی گەورە ئەوەیە عەجولی؟ ئەوەی تریان جەنابت دەڵێی گوێچکێ خۆ بدە بابو برایێت خۆ، وا بزانم ئێوەش باش دەزانن لەو ڕۆژەوەی چومەتە دەرەوەو چەکم هەڵگرتوە لە ژێر فەرمانی باوکمدا بوویمە لەگیان بەخت کردن زیاتر چیدی هەیە؟ تەنیا ئەوەی بۆم نەکردوون بەروبومی گوندەکانم بۆ کۆنەکردونەتەوە باچاویان لەوە نەبێت، چونکە بۆیان ناکەم).

ئەوەی هەستم کرد کاك (مسعود) زۆر بەووردی گوێی لە قسەکانی من ڕاگرتبوو لە کۆتاییدا گوتی: (نابی دڵتەنگو نیگەران ببیت کە ناردومە بە دواتدا، تۆ لای ئێمە ڕێزت هەیەو یەکێکی

لەوانـەی لەگـەڵ بـاوکم بوویـت لـە ڕێ ڕۆیشـتنە مێژوویەکـەی پـەنجا ڕۆژی ئـەوە کـەم نیـە).
ئەمجارەیان(فرنسۆ) هاتە قسەکردنو گوتی: (بابو برات داوایان لێ کردووین کـە بـەروبومیان بـۆ کۆبکەیتەوە، ئەوەی ئەتۆ گوتت شکایەتە لێیان دەکەی) یەکسەر پێم گـوت: (کـاکی بـرا تـۆ بـێ دەنگ بە ئەوە کاری تۆ نیە خۆی تێ هەڵ دەکەی) لەوکاتەدا کاك (مسعود) هەستاو بـە(فـاخیر)ی گوت: (کاك زرار لەگەڵ خۆت بگەیەنە سەر پردی زەرد)، کاك (مسعود) ڕۆیشت، ڕۆژ درەنگ بـوو تاریك داهاتبوو لەگەڵ (فاخیر) ڕۆیشتین تا سەر پردی زەرد ئەو دوو پێشـمەرگەیەی لەگـەڵم بـوون (مینەی عولا)م ناردەوە (وارەکۆن)و(شێخۆ خدر)یشم لەگەڵ خۆم برد بۆ (دەرگەڵە) درەنگـی شـەو گەیشتینەوە (دەرگەڵە) هیچ ڕوناکیەك دیارنەبوو تەنیا لۆکسی ماڵی ئێمە دادەگیرسـا کاتێـك لـە دەرگاکەماندا کچە ناوەندیەکەم گوێی لە دەنگی من بوو هاواری کرد: (دایە ئەوە باوکمـە هاتـەوە) ئەو هاوارەی کچەکەم زۆر سەرنج ڕاکێش بوو کە دانیشتین دایکی منداڵەکان زۆر بە ئاڵۆزی گـوتی: (لە بەیانیەوە ئێمە دەست لە ئەژنۆ دانیشتووینو ئەگرییێن، چونکە مامیـان عـزەت گووتبـوی زرار بانگی بارەگا کراوە لە قەسرێ دەگیرێو چەکیش دەکرێتو بە ئێمەش چارەسەر ناکرێت !!) کە ئەمەم بیست ئەو کاتە تەواو بۆم ڕوون بوەوە کە بانگ کردنی من لە سەر داوای ئەوان و ڕاسـپاردەی ئـەوان بووە زیاتر نا، بەلاّم ئەوە جێگای ڕەزامەندیم بوو کاك (مسعود) لە ڕاستیەکان گەیشتو ئـەوەی بـۆ نەکردن ئەوەی مەرامو خواستیان بوو.

بەیانی لەگوند زاندرا کەوا زرار هاتۆتەوە، خەڵك دەهاتن بۆلام سەردەمێك دیـار بـوو(عـزەت)یـش پەیدا بوو، دیتی خەڵك دانیشتون کاتێك هەستا گوتی: (کاکە ئەگـەر ئەزیـەت نـەبێت تـا دەرەوە وەرە لەگەڵ چوونە دەرەوەمان پرسی: (ئەوە کاك مسعود بۆچی لە دوای ناردبووی؟) لەوەلاّمـدا گـوتم: (بـرا پێویست دەکات بپرسیت لەسەر ڕاسپاردەی ئێوە، ئەوەی داواتان لـێ کردبـوون هیچـی ترنـا) دیـاربوو عزەت دەستی کرد بە سوێند خواردن گوایا ئاگای لە هیچ نیە!

ئەوەی شایانی باس بێت لەگەڵ ئەو بانگ کردنەی باس کراو کەوتمە بیرکردنـەوەو ڕەئـیم گـۆڕا لـە سەرەتادا بەنیاز نەبووم بگەڕێمەوە وەزیفە، بەلاّم بڕیارم دا بگەڕێمەوە وەزیفە، هەرچـەندە باوەڕیشـم بـە حکومەت نەبوو، بە پێی ڕێکەوتننامەکەی ئادار داوا لـە گشـت فـەرمان بـەران کرابـوو بگەڕێنـەوە سەرکارەکانیان، منیش گەیشتمە ئەو باوەڕە بگەڕێمەوە کەلە مامۆستایەتی خزمەتی منداڵەکانم بکەم باشترە لەو مشتومڕەی منی تێکەوتووم ئەگەر بمێنم تووشی بەلاّیەکیش دەکرێم، جا بۆیە باشترین ڕێگا ئەوەیە دوور بکەومەوە. لەسەر ئەو ڕۆشناییە ڕۆیشتمە هەولێر بۆ ڕێکخستنی ئیشو کارەکانم لـە دوای تەواوکردنی پێویستیەکان گەڕامەوەو هەولّمدا بڕۆمە دەرگەڵە، چونکە ئەوکاتە دەنگێك هـەبوو کـەوا

قوتابخانەی دەرگەڵە ناوەندیشی تێدا دەکرێتەوە ئەوە ڕێ خۆشکەر بوو بۆچوونی من بۆ دەرگەڵەو لەوێش مامەوە تا کۆتایی ساڵی (1973).

ئەوەی گرنگ‌و پێویستە ئەوەیە کە ڕێك کەوتننامەی(11ی ئاداری 1970) بە بیرو بۆچوونی خۆم هەڵبسەنگێنم، ماوەی وەستانی شەڕ بۆ چوار ساڵ ڕێگادان بوو بە دوژمنـانی جولاْنـەوەی ڕزگـاریخوازی کورد کە بە ئارەزووی خۆیان بتوانن خۆیان کۆبکەنەوەو جێ پێـی خۆیـان قـایم بکـەن، بـۆ ڕووبـەڕوو بونەوەیەکی دژوارترو خوێناوی تر، ئەوەش بوو بە ڕاستیەك لە ماوەی ئەو چـوار سـاڵەدا توانیـان ڕەگ‌و ڕیشەی خۆیان دابخەن‌و بچنە ناو ڕیزی کۆمەڵ‌و چەکدارانی کورد بـە مەبەسـتی تێکـدان‌و خراپـەکاری ئەوەش ببوە دیاردەیەك‌و ناشاردرێتەوە. چوار ساڵ ماوە دان بەبەعس‌و شەڕ وەستان هەلێکی لـەبار بـوو توانیان زۆر لەسەرخۆ پرۆژەکانی خۆیان بـە ئـارەزوی خۆیـان دابرێـژن بـۆ لێـك ترازانـدنی ڕیزەکـانی پێشمەرگە، بەعس ماوەی دا بە بەرپرسانی پارتی‌و کاری دانە دەست، ئـەوانیش وایـان دەزانـی ڕژێمـی بەعس بەڕاستی لەگەڵیان ڕێك کەوتووەو ئیتر ئەوان بەو پلەو پایە گەیشتوون‌و ئەو پلەو پایەیان هـەر دەمێنێ ! هەرگیز بیریان لەوە نەدەکردەوە کە ئەمە دانەخۆرەیە!! ئـەوەی کەوتـە بەرچـاوو بەدیارکـەوت پلەو پایە وای لێکردن ئەو دەردەسەری‌و زەحمەتەی جەماوەریان لەیاد بچێ ئاوات‌و مـەرامی خـەڵکیش پشت گوێ خرا تا تەواو خەڵکیان بێزارو نیگەران کرد، بەکرداری ناپەسـند هـەڵ دەسـتان‌و جیاوازیـان خستبووە ڕیزی کۆمەڵ‌و لەڕێگای ئەو جیاوازکاریە هەڵس‌وکەوت لەگەڵ ئەو خەڵکە دەکرا کە هـەموو کاتێك لەگەڵیاندا بووە لە شۆڕش‌و داواکاریەکانیشیان پشت گوێ دەخـران، ئەمـە زیـانێکی گـەورەی بە(پارتی) گەیاندو وای لێهاتبوو ئەگەر فەڕاشـێك دابمەزرابوایـە دەبوایـە بـبێ بـە (پـارتی) ئـەگینا وەرنەدەگیرا، هەرگیز بیر لەوە نەدەکرایەوە ئاخۆ ئەوە بەکەڵکە یان نا؟ ئەوە کێیەو مەرامی چیە؟. خاڵـە پڕشنگدارەکە ئەوەیە خۆڕاگری‌و خواستی شۆڕشگێران ملیان بە بەعس شۆڕکردو وایان لێکـرد دان بـە مافی کوردا بنێت‌و ئۆتۆنۆمی بدات بە کوردستـانی عێـراق، کـە بێگومـان ئـەوە دەسـکەوتێکی زۆر گرنگ‌و بەرز بوو کە کورد بە دەستی هێنا، لە ڕوویکەوە بەعسی شۆڤێنی ڕەگەز پەرست ناچار کرا کە ئۆتۆنۆمی بە کورد بدات ئەگەر چی لەلای خۆیەوە فـرت‌و فێـڵ بـوو، بـەلاّم ئـەو دەنگـە بـە جیهـان ڕاگەیەندرا، ئەوەی دیار بوو بەعس لەو ڕێك کەوتنە دوور بین بوو ئـەویش بـەوەی دەرکـەوت یـەك لـە خاڵەکانی ڕێك کەوتنەکە ئەوەبوو دەبوایە هەموو فەرمانبەران بگەڕێنەوە سەرکارەکانیان کـە ئەمـەش بەعس بۆ مەرامێکی تایبەتی خۆی جێ بەجێی کرد ئەویش لە ڕێگای ئەوانەوە بەڵکو بتوانێ لە پیلان گێران دەست بەکار بێت، ئەوانەی لە نوێشەوە دادەمەزران دەبوایە لە ڕێگای پارتیەوە بێت، چـوار سـاڵ ڕێگا درا بە بەعس لەو ماوە درێژەدا چۆن ناتوانێ ئەوەی مەرامیەتی جێ بە جێی نـەکات، پیاوەکـانی

بەعس زۆر بە ووشیاری کەوتنە جولاًنەوەو توانیــان ڕیزەکــانی پێشــمەرگە لێــك بترازێــنن‌و پیاوەکــانی خۆشیان بنێرنە ناو ڕیزی چەکدارەکانی کورد بۆ کاتی پێویستیان، خەڵك ئەوەیان بــاش دەزانــی، بــەلاّم کــەس گــوێی لــە قســەی ئــەوان نــەدەگرت، پــارتی هــەرزوو بــۆ ڕەزامەنــدی بەعســی خــوێن ڕێــژ هاوسەنگەرەکانی پشت گوێ خست‌و ڕێگای بۆ خۆش کردن لە گۆرەپانەکە بە ئارەزووی خۆیان تــەراتێن بکەن، ئەو خوێن ڕێژانە کە زانیان دەتوانن بە کاری دەست درێژی هەڵبستن هەوڵیاندا بۆ لــەناو بردنــی سەرۆکی شۆڕش‌و سەرکردەی هێزە چەکدارەکانی کورد (بارزانی) لە ڕێکــەوتی (1971/9/29) لــە حاجی ئۆمەران لە ڕێگای ناردنی چــەند مەلایــەك، بــەلاّم ســەرنەکەوتن، بــەعس نیــازی وابــوو هــەر بەلەناوبردنی (بارزانی) ئۆتۆنۆمیەکە پێشێل بکەن پێش ئەوەی چوار ساڵەکە تەواو بێــت ، ئــەوە بــوو پیلانی گلاّوی بەعسی شۆڤێنی.

شیوعی‌و ڕێك کەوتنەکەی ئاداری 1970

لە دوای ڕێك کەوتنەکە زۆری پێ نەچوو پارتی داوای لە شیوعیەکان کرد چــەکدارەکانیان لەســەر ڕێگا گشتیەکان دوور بخەنەوە دەترسن بەعس ناڕازی بێت لەبەرئەوەی دژی ئێوەن! لە هــەمان کاتیشــدا لە خوارووی عێراق خەڵکێکی زۆر بە کۆمەڵ ڕایان دەکرد لە دەستی بە عسیەکان دەهاتنە کوردستان، بنکەکانی حزبی شیوعی پڕ بوبوون لە ڕاکردووەکان. لە دوای ڕێك کەوتنی ئادار حزبی شــیوعی کەوتــە دەست‌و بردو خۆ کۆکردنەوە بۆ بەســتنی کــۆنگرە لەوکات‌وساتەشــدا بــوو خــەڵکێکی زۆری خــوارووی عێراق لەبەر زەبروزەنگ‌و ڕاوەدونان بەرەو کوردستان ڕایان دەکردو دەگەیشتنە بنکەکانی پێشمەرگە. لــە سەرەتای هاوین (کریم ئەحمەد) بەرپرسی هەرێم لە (دەرگەڵە) داوای لێکردم کەلە شوێنێکی بــەلاوەو دوورلە ڕێگاکانی هاتوچۆ چەند کەپرێك‌و ساباتێکی گەورە دروست بکەین، پێی گوتم دروســت کردنــی ئەو کەپرو ساباتە بۆ بەستنی کۆنگرەیەو زۆر نهێنیــەو نــابێ دەربچــێ‌و تــەنها لای خــۆت بمــێنێ، بــۆ دۆزینەوەی شوێنێك چووینە گەڵی سەرەوەی گوند لە (کونێر) لــە نزیــك کــانی (فــەقێیان) شــوێنمان دەست نیشان کردو لەوکاتەوە دروست کردنی کــەپرو ســاباتی خســتە سەرشــانی مــن‌و پــارەی پێــدام‌و کارەکانی بەمن سپارد، بێگومان دروست کردنی چەند کــەپرێك بــۆ میــوان بــوو ســاباتە گەورەکــەش بۆگۆنگرە بوو، هەروەها پارەی کــڕین‌و دابــین کردنــی خواردنیشــی پێــدام لەگــەڵ دیــاریکردنی چــەند ئافرەتێك بۆ نان کردنی ڕۆژانە، هەر بەو شێوەیەش گواســتنەوەی نوێنــەرەکان لــە حــافیز بــۆ شــوێنی کۆنگرە بەمن سپێردرا.

هەرلەوکاتەوە دەست بەکار بووم‌و بۆکاتی دیاریکراو هەموو شتێك سازو ئامادە بوو، پــەیتا پــەیتا نوێنەرەکان دەگەیشتن، ئەو نوێنەرانە کە دەهاتن لە ژێر ناوی ڕاکردووەکانەوە دەگەیشتنە شوێنی کۆنگرە

لە سەرووی گوندی دەرگەڵە لە (کونێر).

کۆنگرەی دووەمی حزبی شیوعی زۆر بە نهێنی بەسترا بە ماوەی چەند ڕۆژێك کۆتـایی بـەکارەکانی هێناو لە دوای بلاۆوکردنەوەی بەڵگەنامەکانی کۆنگرە زاندرا کە کۆنگرە بەستراوەو کۆتایشـی هـاتووە، میوانەکانیش بە نهێنی بلاۆەیان لێ کردوو گەڕانەوە شوێنەکانیان بەبێ ئەوەی کۆسپ بخرێتە پێشـیان، هەربەو شێوەیەش لە ئایاری (1969) کـۆنگرەی یەکـەمی هـەرێم لـە دەرگەڵـە بەسـترا لـەو بنکـە تەندروستیەی لە سەرەوە باسی کراوە کە کلیلەکانم دایە دەستی (جلال دەباغ) بۆ بەسـتنی کۆنگرەکـەو ئەوەی لە تواناشدا هەبوو هاوکاریمان کرد تا کاتی تەواو بوونی کۆنگرە. ئەوەی دیاردەیە وەك لە سەرەوە نوسراوە هەر لەسەرەتای ڕوو وەرگێڕانی کاربەدەستانی (عبدالکریم) ڕۆژانی کودەتـا ڕەشـەکەی(14ی ڕەمەزانی خوێناوی 1963) تا ڕۆیشتنم بۆ (بەغدا) لـە کۆتـایی (1973) ئەوەنـدەی لـە توانامـدا هەبوو لە گشت ڕێکەوە وێڕای منداڵەکانم یارمەتی دەری ئەو حزبە بووین کەسیش ناتوانێ ئەو ڕاستیە بشارێتەوە هەر لە سکرتێری یەکەمیانەوە تا بچوکترین ئەندامیان ئەوانەی لە (دەرگەڵـە) بووینـە لـە نێوان سالاّنی (1963 تا 1973).

ئەوەی دیارەو ناشاردرێتەوە هەر لەو ڕۆژەی دەستم دایە چەكو لە ڕیزی هێزی لـە شـکری (سـلێمان بەگ)ی باوکم دابووم هەردەم پارێزەری شیوعیەکان بوی‌مە بەکردەوە وەك لـە سـەرەوە بـاس کـراوە، هـەر لەسایەی چالاکی دەستو بردی من ئەو ڕێکخراوەی لە دەرگەڵەو دەوروبەری هەبوو لە هیچ شـوێنێکی تر نەبوو، ئەو چالاکیو دەستو بردە ببوە کۆسپو دڵی زۆری کادیرانی خستبوە لەرزین هەر ئـەوش وای کرد کادیرە بێ تواناکان بە هەموو توانایەکی لە رزۆکیانەوە کەوتبونە بەربەرەکانێ لەگەڵ مـن لەبـەر ئەوەی ملکەچی فەرمانەکان نەبووم بە چاو بەستی لەبەر ئەو ڕاسـتیە بـووین بـە(مـازی کـەری کـون دەپاشۆڵی) ئەوەش ئەوە دەگەیەنێ کەوا بەرپرسانی سـەرەوە گوێیـان لـەو ڕاپۆرتانـە نـەدەگرت کەلـە خوارەوە بۆیان دەچوون لەلایەن خەڵکانی دڵسۆزی حزب، چونکە ئـەوەی دەکـرا دوور بـوو لـە هـەموو خاڵەکانی پەیڕەوو پرۆگرام. ئەوەی جێگای سەرسوڕمانم بوو دەمدیت کاتێك نائب عـەریفێك یـان بـاش چاوەشێك ڕای دەکردو دەهاتە یەکێك لە بنکەکان گەرمتر بەپیریەوە دەچوون لـەوەی مامۆسـتایەك یـان یەکێکی ڕۆشنبیری هەست بەرز بهاتبایە بۆ لایان، ئەمە چی دەگەیـەنێ؟ بەڵگـەش بـۆ ئـەم ڕاسـتیە ئەوەیە ئەوەندە سالاّنە لەگەڵ ئەو حزبە بووم زۆریان لە کـادیرە بـەرزەکان نـەیان دەزانـی کـە دەرچـوی زانکۆم ! تا ئەو کاتەی گەڕامەوە وەزیفە ئەوکاتە دەیان گوت: (چۆن زرار مامۆستایە؟!)

ئەوەی بۆم بەدیارکەوت ئەگەر نائب عـەریفێك یـان بـاش چاوەشـێك بوامـە زۆر باشـتر دەناسـرامو زیاتریش ڕێزم لێ دەندرا لەبەرئەوەی ئەوان بە نەزانیو چاوبەسترایی ملکەچـی کـادیرە بەرپرسـەکانو

باش دەزانن پۆستاڵ لێك بدەن، بێگومان پیاوی ڕۆشنبیر چاوپۆشی لەکاری ناپەسندو ناڕەوا ناکات بۆیە لەلای ئەوان مرۆڤی ووشیارو چاوکراوە پەسند نەبوو، بەڵگەشم ئەوەیە ئەوەندە ساڵانەی لە ڕیزی ئەو حزبە بووم بۆ چەند جارێك دوور خراومەتەوە، تەنها لەبەر ڕوبەڕوبونەوەی کاروکرداری ناپەسندی بەرپرسانی بێ تواناو خۆپەرست، هەرچەندە زۆریش لێیان ناڕازی بووم، بەلاَم ناچار دەبوایە لەگەڵیان بڕۆم، چونکە من خاوەن بیروباوەڕ بوومو ئەو دروشمانەی کە ئاواتی من بوون ئەوان بەرزیان کردبۆوە.

وەك بە دیارکەوت لە بەهاری (1971) گەڕانەوە سەر ئەو ڕایەی کە پێویستە خانوێکی سەربەخۆ دروست بکەن بۆ بارەگای هەرێم، دەست کرا بە کۆکردنەوەی کەلو پەلوکەرەستەی خانوو بۆ شوێنی دروست کردنی خانوەکەش (گردی هەمزە بەگ) دەست نیشان کراو دەست کرا بە دروست کردنی خانوو، بێگومان خانوێکی زۆر گەورە دروست کرا لە دەوروبەری خانوەکەش جۆرەها داروبەر چەقێندران هەرچوارلاشی پەرژین کراو ئاویشی بۆ ڕاکێشرا بە بۆڕی، ئەو خانوە شوێنی ڕاگەیاندنی هەرێمی تێدا بوو ڕۆژنامەی(ڕێگای کوردستان) لەوێ دەردەکراو بلاَو دەکرایەوە لەگەڵ نوسینەکانی تر.

کۆنگرەی مامۆستایان ساڵی 1972

پێش نیوەی ساڵی (1972) دەنگو باسی بەستنی کۆنگرەی مامۆستایان بلاَوکرایەوە وا بەدیارکەوت بەعس هەوڵی دەدا لە هەڵبژاردنی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان دەوری هەبێت، بێگومان (پارتی)ش باش دەیزانی شیوعیەکان لە ناو مامۆستایان جەماوەرێکی باشیان هەیە، ئەوانیش بە نیاز بوون لە دەوری شیوعیەکان کەم بکەنەوە، بۆ ئەوەی بەتەنیا بڕۆنە گۆڕەپان. بۆ ئەو مەبەستە (فرنسۆ هەریری) ئەوکاتە کرابووە، قائمقامی(گەلاَڵە) دەستە دەستە مامۆستایانی بانگ دەکرد بۆ لای خۆیو هانی دەدان دەنگ بدەن بە لیستی (پارتی)و لە(شیوعی)ەکان دوور بکەونەوە، لەوکاتە مامۆستایانی دەرگەڵەشی بانگ کردبوون من نەچووم دەمزانی دەکەومە گفتوگۆ بۆیە وام بە باش زانی نەچم، دیاربوو زۆر قسەی کردبوو گوتبوی: (با زرار نەچێت بۆ هەولێر چوونی جێگای مەترسیە، حسێنی خدرئاغای بزانێ بە گرتنی دەدات لەبەر ئەوەی لەگەڵ عزەت نێوانیان خراپە!!) قسەکانی ناوبراو وای لەو مامۆستایانەش کردبوو کە لایەنگری ئێمەش بوون داوام لێ بکەن کە نەچم بۆ هەولێر، چونکە مەترسی دەبێ ! من دەمزانی ئەو پروپاگەندەیە چیەوچی لە دواوەیە ! ئەوان دەیانزانی من لە ناو مامۆستایان تا چ ڕادەیەك دەوردەبینم بۆ ئەوەیان بوو بەڵکو بترسێمو نەچم بۆ کۆنگرەی یەکێتی مامۆستایان، بەلاَم من گوتم: (ئەگەر بزانم لە گەلی علی بەگیش دەکوژرێم دەبێ هەربچم نابێ لە توێژی خۆم کە مامۆستایانن دوور بکەومەوە). ئەوەی پێم ڕاگەیەندرا پێش بڕۆین بۆ کۆنگرەی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان ئەوە بوو کە ڕێك کەوتنێك بووە لە نێوان پارتیو

شیوعیەکانو چەند خاڵێکی تێدا دیارکرابوو بە تایبەتی ڕێك کەوتن بوون لەسەر لیستێکی هاوبەش بۆ کۆنگرەی گشتی لە بەغدا، لە کاتێکا گەیشتینە هەولێر بۆ ڕاپەڕاندنی کارەکان، لەیەك دوو دیدەنی بەشدار بووم شەوێك لە ماڵی (مامۆستا تاهیر) لە ئازادیو شەوی دوایی لە ماڵی (مامۆستا ئەحمەد شێخۆ) لە ڕۆناکی، هەروەها لەگەڵ سەرۆکی یەکێتی مامۆستایان(کمال غەمبار)و ئەوانەی لەگەڵی بوون دانیشتین دەربارەی کۆنگرە قسەو باسمان ئاڵوگۆڕ کرد، ناوبراو ڕایگەیاند کە (محمەد ئیسماعیل) نوێنەری پارتی بەرپرسی مامۆستایانی پارتیە بەو ڕێکەوتنەی نێوان (پارتیو شیوعی) ڕازی نیەو کۆسپ دەخاتە پێشمان!

لە کاتی دیاریکراو کۆنگرەی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان لە هۆڵی (گەل) لە هەولێر بەسترا، کۆنگرە ماوەی سێ ڕۆژ بەردەوام بوو، لە کۆتاییدا بۆمان دەرکەوت کە بەڕاست (محمد ئیسماعیل) بەو ڕێك کەوتنەی سەرەوە ڕازی نەبوو کە ئەوەی لە ڕێك کەوتنەکەدا دیارکرابوو پێمان بدرێت، کە هەڵوێستی ناوبراومان بینی زۆر بە توندی بەرپەرچمان دایەوەو پێمان ڕاگەیاندن ئێمە دەکشێینەوەو نایێین بۆ بەغدا، بۆ ئەو مەبەستە بڕیاردرا چەند مامۆستایەك دیاربکرێنو بڕۆن لەگەڵ بەرپرسانی پارتی دابنیشن بۆ ئەم کێشەیە، ئەوە بوو سێ مامۆستا دەست نیشان کران (ڕەئوف زوهدی) نوێنەری مامۆستایانی سلێمانیو(زرار سلێمان بەگ) نوێنەری هەولێرو مامۆستا (عبدالرحمان) نوێنەری دهۆك، ئەوکاتە(سامی عبدالرحمانو سالح یوسفی) هاتبوون بۆ چاودێری کۆنگرە، ڕۆیشتینە لای (سامی) لە میوانخانەی (هەورەمان) ناوبراو خەریکی ڕیش تاشین بوو، ئێمە هەڵوێستی (محمد ئیسماعیل)مان پێ ڕاگەیاندو پێمان گوت: (ئێمە ناڕەزامەندی خۆمان ڕادەگەیەنین کە بەو شێوەیە ڕێك کەوتنی سەرەوە پێ شێل دەکات، ئەگەر بەو شێوەیە بێت ئەوەی دەیلێێت ئەوا ئێمە دەکشێینەوەو بەشداری لە کۆنگرەی گشتی بەغدا ناکەین)، سامی گوتی: (چۆن دەکشێنەوە ئێوە حزبین دیارە دەتانەوێ ڕێك کەوتنەکە تێك بدەنو کۆنگرە نەکرێت!) منیش گوتم: (نەخێر محمد ئیسماعیل بە ڕێك کەوتنەکە ڕازی نیەو ڕێزی ناگرێ نەك ئێمە، ڕاستە ئێمە حزبین، بەڵام بەشی زۆری جەماوەری مامۆستایان حزبی نین بۆیە حزبیش ناتوانێ لە بەرژەوەندی مامۆستایانمان دوورمان بخاتەوەو ناچارمان بکات بەرژەوەندی زۆربەی زۆری مامۆستایانمان پشت گوێ بخرێت)، کە (سامی عبدالرحمان) بینی ئێمە توندین تەلەفۆنی بۆ مقدم (عزیز ئاکرەیی) کردو پێی گوت: (وەرە برادەرانی شیوعی هاتوون دیارە لەگەڵ محمد ئیسماعیل لێیان بووە بەکێشەو نەگەیشتونەتە یەك)، دوای ئەوەی (مقدم عزیز) هات شتەکەمان بە ئەو ڕاگەیاند ئەوەبوو ناوبراو بانگی کردبوو، دیاربوو بە ملکەچیو سەر شۆڕی پاشەکشەی لە هەڵوێستەکەی کرد. لە دوای چارەسەری ناکۆکیەکان نوێنەرانی هەردوو لامان لە کاتی

دیاریکراو بەرەو بەغدا ڕۆیشتن، شەوی دووەم لە بەغدا لە میوانخانە لەگەڵ (نامیق خورشید) کەوتمە کێشە، ئێمە نوێنەرانی شیوعی لە مەترسی دابووین کەچی ناوبراو ئێوارەی ئەو ڕۆژە بە سەرخۆشی لە ناو میوانخانە دەگەڕاو داوای لە مامۆستایان دەکرد هەریەکەی سێ دیناری پێبدەن گوایا پیتاك بۆ حزب کۆدەکاتەوە بێ ئەوەی پرس بەکەس بکات، کاتێك هاتە ئەو ژوورەی ئێمەی لێبوین (منو کمال غەمبارو سلێمان شاکرو ئەنوەر سلێمان) دیاربوو وەك بەرپرسێکی حزبی دەدوا منیش پێم گوت : (کێ ڕای سپاردی بەوکارە هەڵبستی؟) ناچار بووم دەرم کردە دەرەوە، لەبەر ئەوەی پێش بگەڕێینەوە میوانخانە ئێوارەی ئەو ڕۆژە لە نزیك پردی هەڵواسراو (نامیق ئەفەندی)بە دەمانچە تەقەی کردبوو هیچیان پێ نەگوتبوو ئێمەش لە مەترسی دابووینو بەترسەوە دەگەڕاین، ئیتر لەوکاتەوە تەواو بووە جێگای شكو گومان بۆیە بڕیارماندا لەکاتی گەڕانەوەمان بۆ هەولێر لێی بدوێین. ئەوەندە ڕۆژانەی لە بەغدا بووین ئەوەی جێگای ڕەزامەندیو دڵخۆشیمان بوو دوو جار لەگەڵ (کمال غەمبارو محمد علی)خوارزای کاك (هەمزە عبداللە) ڕۆیشتینە ماڵی ناوبراو، بێگومان کاتێکی خۆشمان لەگەڵی بەسەربرد، دیدارەکانی ئەو پیاوە هەست بەرزە زۆر بەسود بوون بۆ ووشیارکردنەوەی من لە زۆر ڕووەوە، ئەو پیاوە ئەوەندەی بڵێی هەست بەرزو نیشتمان پەروەرو دڵسۆزی نەتەوەکەی بوو، ناوبراو زۆر بە پەرۆش بوو بۆ نەتەوەکەیو گەش بین نەبوو لە ڕێڕەوی کورد.

کۆنگرەی مامۆستایان لەبەغدا توشی گێروگرفت بوو، بەعس لەوکاتەوە دەیویست ناوی یەکێتی مامۆستایانی کوردستان نەمێنێو بکەونە ژێر دەسەلاتی بەغدا، ئەوەی بەعسی زۆر پێ تەنگاو ببوو مامۆستایانی کوردستان داوای گەڕانەوەی برا (فەیلیەکان)یان دەکرد بۆ سەر جێو ڕێی خۆیان، بۆ ئەم مەبەستە ڕوون کردنەوەیەکی دووروو درێژیان دایە کاربەدەستانی بەعس.

کە لە بەغدا گەڕاینەوە هەولێر ڕوونکردنەوەیەکمان دەربارەی هەڵوێستی (نامیق خورشید) دایە بەرپرسانی حزب بە ناوی(کمال غەمبارو زرار سلێمان بەگو ئەنوەر سلێمانو سلێمان شاکر) کردارەکانی (نامیق)مان تێدا دیارکردنو ئاگادارمان کردن کەوا ئەو پیاوە جێگای گومانەو پیاوی بەعسە. جیا لەو ڕوونکردنەوەیە من خۆشم لەگەڵ بەرپرسی حزب لە هەولێر(مام قادر) کەوتمە کێشەو مشتومڕ لە سەر هەڵوێستی (نامیق)و کردارەکانی، ئەوەی بەدیارکەوت زۆری بەسەرنەچوو ئەوەی دەربارەی ناوبراومان نیشاندا بوو هەمووی ڕاست دەرچوو، کە لە بەغدا گەڕاینەوە ڕۆژێکی زۆر تەڕ بوو هەر لە(کەرکوك) بەفر دەباری تا گەیشتینەوە هەولێر، کە گەیشتینەوە هەولێر پێیان گوتین ڕێگای (ڕواندز) گیراوەو ئەوەندە بەفر باریبوو دوو ڕۆژ لە هەولێر ماینەوەو نەمانتوانی بگەڕێینەوە، کە ڕێگای (گەلی عەلی بەگ) کرایەوە ڕۆیشتینەوە (ڕواندز)، پێش ئەوەی لە هەولێر بگەڕێینەوە بیستبووم

(وەهاب ئاغا) مردوە، مامۆستا (دلاوەر)ی برای لەگەڵ ئیمەدا بوو لەکۆنگرە، دڵم نەهات پێی بڵێم کاك (وەهاب) مردووە، هەربەم شێوەیەش دوو ڕۆژ لە (ڕواندز) مامەوەو نەمتوانی بڕۆمەوە دەرگەڵە، ئەوەندە بەفر کەوتبوو ئەو ڕۆژەی گەیشتمە حافیز هەر لەبەیانی لەوێ دەرکەوتین دوو پێشمەرگەم لەگەڵ بوون ئێوارە بە درەنگەوە گەیشتنەوە گوند.

ئەوەی زۆر خۆش بوو باوکی شوان (قادر ڕشید) باسی بەفرو ئەو ڕنوەی بۆ گێڕامەوە ئەوەی بەسەر ماڵی باوکم دا هاتبووە خوارەوەو دەوری (خلیل بەگ چی بوە؟).

(خەلیل بەگ) گەنجێکی کورتە بالا بوو، ناوبراو شیوعیەکی زۆر دڵسۆز بوو لەسەر بیروڕای خۆی بەردەوام لەگەڵ (ئەبو شوان) دەدوا، ڕۆژێك (ئەبو شوان) پێی گوت (خەلیل بەگ غەمت نەبێت‌و شکی تێدا نییە نۆرەی من‌و تۆش دێت، دەبین بەئەندامی ئەنجومەنە کارتۆنیەکەی داندراوی بەعس!) خەلیل بەگ پەست بوو، یەکسەرگوتی: (قسەی قۆڕ توخوا ئەوەی نیشتمان پەروەر بێت لەگەڵ ئەو فاشیانەدادە نیشێ؟) ئەبو شوان گوتی: (باوکم ئەوە حزبمان لەگەڵیان دادەنیشێ، ئێمە چی بکەین) خەلیل بەگ زۆر بە ڕووگرژی‌و تووڕەیی گوتی: (کاکە ئەگەر نۆرەمان هات تۆ بڕۆ من لەگەڵت نایەم) ناوبراو بە تووڕەیی هەستاو ڕۆیشت، پێمان نەگەڕایەوە.

ڕووداوەکانی ساڵی 1973: لە سەرەتای ساڵی (1973) لە بارەگای هەرێم لە دەرگەڵە لە خانوە نوێیەکە دەورەی کادیران کرایەوە بۆ پەروەردەو پێگەیاندنی کادیر، کۆمەڵێك مامۆستای پایەبەرزو بە توانا هاتنە (دەرگەڵە) دووسێ یەکیان پلەی دکتۆرایان هەبوو وەك (دکتۆرکازم حبیب‌و نەمیر عانی) ئەوجا یەکێك کرابووە بەرپرسی ئەم خولە بەرزە بەناوی عمر الیاس (ئەبو ریاز)، ناوبراو ئەفسەرێکی سوپایی بوو ڕای کردبوو ئەو کارەی پێ سپێردرابوو، لە ڕاستیدا کاری ئەو نەبوو!!

بەڵێ لە هەموو لایەکەوە بۆ ئەو خولە کادیر هاتبوون لە جۆرەها کادیر، ئەوەی دەمەوێت دیاری بکەم ئەوەیە شەوێك درەنگ بوو هاتن بە دوامدا کە بڕۆمە بارەگا، چونکە ڕوداوێکی ناخۆشی ڕویداوەو دوورنیە ئەو ڕووداوە زیاتر پەرەبسێنێ‌و ئاڵۆزتر ببێت، بەپەلە ڕۆیشتم بینیم یەکێك لە بەشداربوانی خولەکە کە بەغدایی بوو لەگەڵ کارمەندی بارەگا (عبداللە ڕوستایی) بە گژیەکدا چووبون، وا دیار بوو کارەکە بەوە گەیشتبوو بەمامۆستایەکانیش نەیانتوانی بوو پێکیان بێننەوەو بڕیارێك وەربگرن، (ئەبو ریاز)یش فەرمانێکی سەربازی دابووکە دەبێ هەر ئەم شەوە بڕوات‌و لەبارەگا نەمێنێ! (عبداللە) بە فەرمانی (ئەبو ریاز) لەبارەگا دانەندرابوو، لەبەرئەوەی پێی گوتبوو: (کێ منی لێرە داناوە با ئەو پێم بڵێ لێرە بڕۆ) ئەبو ریازیش وەك پیشەکەی خۆی هەر بەردەوام بووە لە سەر هەڵوێستەکەی‌و داوای کردبوو کە دەبێ هەر بڕوات.

کاتێك گەیشتمە ئەویٚ بە ماوەیەکی کورت توانیم پێکیان بینمەوەو هیچ لە گۆڕیٚ نەمێنیٚو ناردم بە دوای(ئەبو ریاز)دا کە هات بینی کەوا ئەوانە پێك هاتونەتەوە زۆر بە تورەیی دەیگوت: (بڕیارم داوە دەبیٚ عبداللە بڕواتو نابێت لێرە بمێنیٚ)، بەلاٚم کە دیتی بەرپەرچی دراوەو فەرمانی سەربازی ناخوات ناچار بوو بە پێکهاتنەوەکە ڕازی ببێت.

میوانداری: لە هاوینی (1973) ڕۆژێك (ئەبو حکمت) بەرپرسی ئەوکاتەی هەرێمی حزبی شیوعی عێراقی هاتە لامو گوتی: (هاوڕیٚ، ئەوا مام جلالو برادەرەکانی ئەوم بانگ کردوەو دێنە ئێرە، خۆت دەزانی لە بارەگا ئەو ئازادیەمان نابێت کە دەمانەوێت، لەبەرئەوە بەباشی دەزانم کە ئێمە هەموو پێویستیەکانی میوانداریەکە بهێنینو لەماڵی ئێوەش بۆمان ئامادە بکرێتو هەرلەوێش دادەنیشین)، لە ڕۆژی دیاریکراودا کاتژمێر دەی بەیانی (مام جلالو عمر دەبابەو علی عەسکەری) لەگەڵ سیٚ چەکدار گەیشتنە دەرگەڵەو لەماڵی ئێمە دابەزین، لە دوای پشوێکی کورت ڕۆیشتینە بارەگا بەڕێگای ناو باخچەکاندا سەرکەوتین، ماوەیەك لە بارەگا دانیشتین لەگەڵ پێشمەرگەکانی بارەگا قسەیان کردو وەلاٚمی هەندیٚ پرسیاریان دانەوە، بە تایبەتی دەربارەی گەڕانەوەیان، لە دواییدا بەرەو گوند گەڕاینەوە لە ناو گۆڕستانی (غەریبۆکان) گەیشتینە مامۆستایانی گوند کە هاتبوونە دیدەنی (مام جلال)و هاوڕێکانی، لە دوای بەیەك گەیشتن (مام جلال) زۆر هەوڵی دا کە بگەڕێنەوە بارەگاو لەگەڵیان دابنیشیٚ، بەلاٚم مامۆستایەکان گوتیان ئەوا ئێوەمان بینی سوپاستان دەکەین، ئەوان بە ڕێگای (ئاوەڕێژ)دا گەڕانەوە گوند ئێمەش بە ڕێگا (قافلی)دا گەڕاینەوە ماڵی ئێمە، مامۆستایەکانیش ئەمانە بوون (تەحسین محمد، حسێن ئەفەندی، خلیل ئەحمد بەگ، شێرزاد سلێمان بەگ، حاجی خلیل حاجی) ئەمانە هەمویان مامۆستایانی قوتابخانەی دەرگەڵە بوون.

دەتوانم بڵێم ئەو ڕۆژە زۆربەی کاتەکە لەماڵی ئێمە دانیشتینو قسەو باسێکی زۆرمان کرد لە هەموو ڕوویەکەوە، (علی عەسکەری) ڕاستەوخۆ گوتی: (ئەگەر دووسیٚ ساڵ پێش ئێستا ئەو کاك زرارەم کەوتبایە دەست لەوانە بوو خوێنی بمژم، هەرلەبەر ئەوەی دەیان گوت زرار هەموو خەڵکی قەزای ڕواندزی کردۆتە شیوعی، بەلاٚم وا دیارە بە هەڵەدا چووبووم، چونکە نەمناسی بوو وەك ئەوەی ئێستا دەیناسم)، هەروەها کاك (عمر دەبابە) ئەوەی خستەوە یاد کەلە(حافیز) لە ساڵی (1959) لەگەڵ (هەمزە عبداللەو نوری شاوەیس) کە بەیەك گەیشتین ناوبراو گوتی: (بیرو بۆچونی کاك زرار زۆر ڕاست دەرچوو، خۆ سیٚ ساڵی تەواو نەکرد کە لێك ترازاینو ڕامان کردو کوردستانمان بەجیٚ هێشت)، ئەو ڕۆژەمان زۆر بە خۆشی بەسەر برد.

بەعسو شیوعی: وەك بە دیارکەوت بەعس سودێکی زۆر باشی لەو چوار ساڵەی شەڕ وەستان

وەرگرت، لە ساڵی (1973) دەنگ‌وباس بڵاوبوەوە کەوا شیوعیەکان کەوتونەتە ووتوێژ لەگەڵ بەعس وا خەریکن ڕێك دەکەون، لەو ڕێك کەوتنەی نێوان (بەعس‌و شیوعی)، بەعس دوو ئامانجی ڕەچاو کردبوو. یەکەمیان: بەنیاز نەبوو خاڵەکانی ڕێکەوتنی11ی ئادار جێ بە جێ بکات، دووەمیان: بەعس بەدناو بوو لەناو کۆمەڵگای ناوەو دەرەوە بۆ ئەو مەبەستە بە پێویستی دەزانی لەگەڵ شیوعیەکان ڕێك بکەوێ‌و زۆر بەئاسانی توانی شوعیەکان لە خشتە ببات‌و لە پارتیان دوور بخاتەوە بۆ ئەوەی لەکاتی پێویست دەست لە پارتی بوەشێنێ‌و واش پیشان بدات گوایا لەبەرەیەکی یەکگرتودا لەگەڵ شیوعیەکان داواکاریەکانی گەلی عێراق دابین دەکەن، کەچی مەرامی بەعس ئەوەبوو لە ژێرناوی ئەو بەرەیە بێ سەروبنەو پڕوپوچە تاوانەکانی داپۆشێ‌و بیشارێتەوە، کورد گوتەنی(ئاش لەخەیاڵەکی‌و ئاشەوان لەخەیاڵەکی تر)، بەعس لەژێر پیلانی فرت‌و فێڵ توانی پارتی هان بدات‌و دەست لە شیوعیەکان بوەشێنێ، ئەوەی مەرامی بەعس بوو ئەوە بوو پارتی‌و شیوعی لەچەند شوێنیك بەگژیەکدا چوون‌و بەعس لەژێرەوە یارمەتی شیوعیەکانی دەداو هانی دەدان بەتەواوی لەپارتیان دووربخاتەوەو لەناو جەماوەریش سوك‌و بێ ڕێز ببن، زیرەکی بەعس بەوە دەرکەوت توانی هەردوو دوژمنانی خۆی ئەوانەی لەناو یەك سەنگەر شەڕی ئەویان دەرکردو ملیان پێ کەچ کرد کە بەیانی 11ی ئادار مۆر بکات بەگژ یەکتریان دا ببات‌و لەیەکیان دوور بخاتەوە، ئەوەیان پێ بکات کەپێی کردن! لەسەرەتای ئەو بەگژیەکدا چوونەدا مەترسیەکی زۆر پەیدا بوو، ڕۆژێك دیارکرا بڕۆمە ڕواندز لەسەر داوای ڕێکخراو ڕۆیشتم دیاربوو لەماڵی (خدر حوسێن) چاوەڕوانی من بوون (ئەبو دڵشادو وەستا کەریم) لە هەولێرەوە نێردرابوون، ناوبراو پێی ڕاگەیاندم کەهاتوەو چەکی هێناوە بۆ ئەوەی بەسەر شیوعیەکاندا دابەش بکرێت، ئەگەر زیاتریش پێویست بوو بۆتانی دەنێرین.

ئەوکاتە من بەرپرسی لیژنەی هێزی نهێنی بووم، دەبوایە من ئەو چەکە وەربگرم، بەلاّم بەئامادەبوونی(خدر حوسێن‌وحسێن عزیز) ئەندامانی لیژنەی باس کراو بە (ئەبو دڵشاد)م گوت(من ئەوچەکانە وەرناگرم لەبەر ئەوەی تاوانە شیوعی چەکی بەعس هەڵبگری، ئەو چەکەی بەهەزران شیوعی‌و ئازادی خوازی پێ شەهید کراون) لەگەڵ ئەوەش من هەستام‌و ڕۆیشتم، دیاربوو بەدوای ڕۆیشتنی من دا بەنابەدڵی چەکەکانیان بردبوەوە هەولێر تەنها چەند دەمانچەیەکیان گێڕابوونەوە زۆر بەنهێنی درابوونە چەند کەسێك، لەوکاتانەشدا بوو پڕوپاگەندەی حکومەتی بەعس‌و ڕاگەیاندنی پارتی یەکتریان خستبووە بەر شالاّوی ناڕەزایی‌و لۆمەکردن، وەزع ڕووی لە ئالۆزیدا بوو، بەلاّم دەنگی پێك هێنانی بەرەی نێوان بەعس‌و شیوعیەکان لەناو کۆمەڵ بەربلاّو بوو، ئەگەر چی بەشێکی زۆریش لە شیوعیەکان ئەو بەرەیەیان بە پەسند نەدەزانی‌و دەیان پرسی ئەو بەرەیە لەگەڵ کێ؟!. دەبێ ئەوەش

بلێین لەماوەی ئەو چوار ساڵەی شەڕ وەستان، پارتی ئەوەنــدە بەســاردو ســوکی ســەیری شــیوعیەکانی دەکرد جێگای پەرۆش بوو بەو شێوەیە پاڵی دان لەگەڵ دوژمنیان دەست بخەنە ناو دەست وای لێ کـردن ئەو بەرە سوکە مۆر بکەن، کە لەشەرمەزاری زیاتر هیچی تری پێوە دیار نەبوو، ئەوەی ئــەوانی پەســت کردبوو ئەوەبوو کە پارتی هیچ ڕێزێکــی بــۆ ئــەو هاوکاریــەو ئــەو خوێنــەی نــاو ســەنگەرەکانی دژی دوژمنانی کورد دانەنا، ئەو پەستیەش ئەوانی بەرەو هەڵدێر هانداو توشی نسکۆی کردن، بەو شـێوەیە پارتیش پشتی چۆڵ کراو بەعس بەمەرام گەیشت، ئەو لەیەك دابڕانەی پارتی‌و شیوعی ئامانجی ڕەچــاو کراوی خواستی بەعس بوو لەماوەی ئەوچوارساڵەی شەڕ وەستان داڕێژرابوو جێ بەجێ کرا.

لە دوای ئەوەی کەبەعس بەمەرام گەیشت شیوعیەکانی کردە سەرینی ژێـر ســەری خــۆی‌و لەگــەڵ پارتی کەوتەکێشەو مشتومڕ ڕۆژ بەڕۆژ ئاڵۆزی نێوان پارتی بەعس توندتر دەبوو، وا پێ دەچوو بــۆنی هەڵگیرسانەوەی شەڕی لێ بکرێت، تا بەوەگەیشت بەرپرسانی پارتی کەوتنە هەڕەشەو گوڕەشە کــە بــێ منەتن لە حکومەت ئەویش بەوە بەدیارکــەوت لــە ســەرەتای مــانگی(11ی 1973) دکتــۆر محمــود عوسمان لە (ڕێزانی مەلا ئیسماعیل) لە لێــدوانێکی درێــژ لەگــەڵ کادیرەکــانی پێشــمەرگە گــوتی: (ئەگەر ئەوجارە شەڕ دەست پێ بکاتەوە شــەڕەکان دەکەونــە ناوشــارەکان‌و بــە چــیمان لــێ بــدەن بــەو چەکەلێیان دەدەینەوە!!) بەڵکو توند تریش دوا، وەك ناوبراو ڕایگەیانــد بەهــەر جــۆرە چــەکێك لێیــان بدرێت بەو جۆرە چەکەش وەلاَمیان دەدەنەوە، ئەوەی دیــاربوو ئــەو لێدوانــەی (د.محمــود) بەشــێك بــوو لەهەڕەشەو گوڕەشەی بێ بناوان، تەنیا بۆ بەرزکردنەوەی وورەی پێشمەرگەکان بــوو زیــاتر نــا!. ئــەوەی ئەوان یانی پارتی بەپاڵ پشتی خۆی دانابوو (شا)ی ئێران بوو، کەســی هەســت بــەرز هــەبوو (شــا)ی نەناسییێ، چەند پەناو پشتی کوردە!؟.

ئاڵۆزی‌و پەشــێوی لــە ئــارادابوو چــەند ڕۆژێــك لــە دوای کۆبونەوەکــەی (ڕێــزان) لــە ڕێکــەوتی (1973/11/12) ئێوارەکەی باوکم ناردی بەدوامدا، کاتی چووم لە هەیوانەکــە دانیشــتبوو مــنی جیا کردەوەو پێی گوتم: (هەر ئەمڕۆوە تا دوو بەیانی بڕۆ خــۆت ڕزگــار بکــە، دیــارە لــە شــیوعیەکان دەدرێت‌و چەکیان دەکــەن، تۆش لای ئــەوان لــە زووەوە تاوانباری‌و ڕقیــان لــە تــۆیە، خــۆ بــارزانیش ئـــەگـــەر ڕقی لەکەسێك بووەوە وازی لێ ناهێنێ،ئەوجا بڕۆ من (حمد ئاغا)نیم خۆم ڕابگــرم، توانــای پێشانم نەماوە ئەوەی بمەوێت بیکەم، تۆ بەخۆت بڕۆ لەغەمی منداڵەکانت دامەبە، ئەگــەر مــن بمێــنم نایێڵم چیان بەسەر بێت، ئەگــەر دەرچــووی نەکــەی بــیر لەگەڕانــەوە بکەیتــەوە، ئــەوەی دێــت بــۆلات بەقسەیان نەکەی، ئەگەر دەستی منیشیان پــێ بێــت بــاوەڕ نەکــەیت، نــەك نامــەی مــن، دوور نییــە بەناچاری نامەشت بۆ بنێرم باوەڕی پێ نەکەیت‌و نەگەڕێیەوە، من لەبەر برایەکانت دەبی وا خۆم نیشان

بدەم کە لێت نارازیمە).

دەتوانم بڵێم گرانترین‌و تاڵترین کاتم ئەو دەمەبووکە لای باوکم دەرکەوتم، ئەوەبوو دەمم گیراو هیچ قسەم پێ نەکران ڕۆیشتمە دەرەوە، ئەوەی ڕاستی بێت لەوە دەترسام تووشی دڵ وەستان ببم هەر ئەو دەمە گەڕامەوە ماڵ ناردم لیژنەی ڕێکخستنی دەرگەڵەم کۆکردەوە ئەو ڕاگەیاندنەم پێ ڕاگەیاندن‌و پێم گوتن (من خۆم نادەمە دەست دەڕۆم)، دیاربوو ئەوانیش لەگەڵ ئەوە بوون هەموومان بەیەکەوە بڕۆین. هەر بەو شەوە نامەیەکمان نووسی بۆ (ملازم ئەحمەد جبوری) ناوبراو لە (بەرسیرین) بوو نامەکەم بە (قادری حمدئاغاو عبداللە ڕوستایی) ڕەوانەکرد بەمەرجێ بەڕێگای (بەربۆر)دا ڕۆیشتن کە زۆر جێگای مەترسیە بەڕۆژ نەك بەشەو، دەبوایە هەر بەوشەوەش بگەڕابانەوە، لەنامەکەدا ئەوەی باوکم پێی ڕاگەیاندم بەڕوونی بۆم نووسی، ئەو شەوە نەنوستم، لای بەیانی ڕاسپێردراوەکان گەڕانەوە نامەیەکی (ملازم)یان هێنابوو پڕ بوو لەقسەی باوەڕ پێ نەکراوی دوور لە ڕاستی، وای دیارکردبوو کە هیچ لە گۆڕێ نییەو نووسی بووی: (ئەگەر نیازتان وابێت بەچەکەوە بڕۆن بەناوی حزب پێتان دەڵێم ئێمە ڕازی نین، ئەگەر بێن بۆ گرتنتان نابێ ڕابکەن، ئەگەر خەیاڵتان وابێت بەیاخی بوون بڕۆن داوامان لێ بکرێت لەگەڵیان دێین بۆ گرتنتان، نابێت بەکارێکی چەوت هەڵبستن).

ئەوەی جێگای سەر سووڕمان بوو، کاتێك نامەی (ملازم)م خوێندەوە بەتەواوی بۆم ڕوون بووەوە کە بەرپرسانی حزبی شیوعی کەس ئاگای لەکەس نەبوو، بەڵگەش ئەوەیە لە دەربەندیخان‌و ئەلقۆش‌و دەشتی هەولێر شیوعیەکان ڕاو دەنێن شەڕیان دەکەن هەڵوێستی (باش ملازم)یش بەم شێوەیە بوو، بەڕاستی ئەوەی هەشم بوو نەماو کەوتمە بیرکردنەوە گەیشتمە ئەو ئەنجامە، گەلۆ بۆچی خۆم بەهیلاك بدەم کە دەبینم وا لەناو گێژاوی گێرە شێوێنیدا دەسوڕێمەوە؟) بە برادەرانم گوت: (ئەوە نامەی بەرپرسی حزبە نووسیویەتی، ئەگەر ئێوە بەنیازن بەچەکەوە بڕۆن داوامان لێ بکەن بۆ گرتنتان دێین، تکایە بەوکارە هەڵنەستن، ئەوەیە هەڵوێستی حزبە پێ کوتەکەی ئێمە کە لە پێناویدا خۆمان بەکوشت دەدەین، ئەوەش هەڵوێستی سەرپەرشتکارانە کە دەیبینن، تکایە ئاگاداری خۆتان بن من بەیەکجاری دەڕۆم لەگەڵ ئەو مل کەچانە نامێنم، بەڵام هەر دەشڕۆم).

ئەوەبوو بەیانی ڕۆیشتمە قوتابخانە بەناوی نەخۆشی کتابێکم وەرگرت لەگەڵ (قادری حمد ئاغا) ڕۆیشتینە (بەرسیرین) کاتێك لە بەرسیرین دابەزین دیاربوو (ملازم ئەحمەدو محمد فەیلی) خەریك بوون بڕۆنە لای (ئیدریس بارزانی) گۆیا چەند برادەرێك لە دۆڵی ڕۆست گیراون، دەڕۆن بەریان بدەن، لەو بەیەك گەیشتنەدا لەگەڵ (ملازم) دووبارە شتەکانم پێ ڕاگەیاندەوەو پێم گوت (لە دوای خوێندنەوەی نامەکەتان شەوی ڕابردوو هیچ باوەڕیەکم بەکارو کرداری ئێوە نەماوە، لەبەر ئەوە لە ئێستاوە لەگەڵ

ئێوەنیم لەبەر ئەوەی بۆم بەدیار کەوت، کە ئێوە دوورن لەو مەرامەی من بەدوای کەوتووم، گەیشتمە ئەو ئەنجامەی باوەڕتان بەئالۆ گۆڕ نییە، بەدەستی خۆتان هەر ڕۆژەی مل کەچی دەسەلاتێکن، ئەوەی بەدەستەوە مابێت بیرو باوەڕە هیچی تر نەماوە، من دەڕۆم هەر لەبەر ئەوەی نەلێن زرار لەترسان سەری بۆ دەسەلاتی بارزانی شۆڕ کرد، ئەگینا نەدەڕۆیشتم، گەیشتومەتە ئەو باوەڕە حزبی شیوعی ڕووی لە شۆڕشگێڕی وەرگێڕاوەو مل کەچی بۆتە بەرنامەی سەرکردەکان!!).

لە دوای مشتو مڕ لەگەڵ ملازمی ناوبراو ئەوەندە بە گەرمی دەدوا وای دەزانی هیچ لە گۆڕێ نیە دەی گوت: (خۆ ئێمە وەك دەربەندیخانو ئەلقۆش دەستمان نەوەشاندوە لێمان بدەن)، ئەوە بیرو ڕای ملازم بوو، پێی وابوو هەر بەدەستو نوێژ دەمێنێ، زۆری هەوڵدا ڕازیم بکات کە هیچ لە گۆڕێ نیە، بەلاّم گوێم نەدایە قسەکانی، لە بەرسیرین ڕۆیشتم دەبوایە بڕۆمە (ڕواندز) بەشێکی ماڵم لە (ڕواندز) بوو لەبەر منداڵەکان، چونکە لە دواناوەندی دەیان خوێند، بەرێکەوتن لەگەڵ ئۆتۆمبێلی دابەش کردنی خۆراکی قوتابیان (خلیل عزیز) بەرپرسی دابەش کردنی خۆراك تا سەرپردی (خەلکان) ڕۆیشتم کە گەیشتینە بازگەی (بەرزێوە) دیاربوو شیوعیەکان بەنیاز بوون بڕۆنە ڕواندزو ڕێگایان نەدەدان، (مام الیاس) وەستابوو منیش ناوبراوم لەگەڵ خۆم برد، لەسەر پردی (خەلکان) دابەزین، چونکە ئەو ئۆتۆمبێلەی ئێمەی پێ چووبوین لای نەدایە (ڕواندز)، وا ڕێك کەوت (مام الیاس) لەگەڵ تەکسیەك ڕۆیشت منیش لەلای مامۆستایەکانی قوتابخانەی جوندیان مامەوە چاوەڕوانی ئۆتۆمبێلم دەکرد، لەوێ لەگەڵ مامۆستا (دلاوەر محمد علی ئاغا) بێشوکی کەوتمە دوان دەربارەی ئەو شالاّوەی نێوان پارتیو بەعسو شیوعیەکان کە لە ئارادابوو، دیاربوو ڕۆژنامەکانیان لا بوون زۆر بەتوندیان لەسەر یەکتریان نوسی بوو، دلاوەر پرسی: (چۆنی تێ دەگەی، تۆ وورد بینی دەزانی؟) پێم گوت : (برام بۆ مێژوو لەلای خۆتی بنوسە پارتیو شیوعی هەڵدێرانو بەعس توشی هەڵدرێری کردنو ڕاست نابنەوە، لەبەر ئەوەی پارتی پاڵپشتی شایەو شیوعیش پاڵپشتی بەعسە، ئەوانەش هەردوکیان دوژمنی هەرە دژواری کوردن) دیاربوو(دلاوەر) ڕازی نەبوو بەوەی کە گوتم پارتی توشی هەڵدێر بووە، بەلاّم پێم گوت: (پشو درێژ بە تەنگاو مەبە ئاخیرە باخ) لەگەڵ کۆتایی قسەکان خواحافیزیم لێ کردنو ئۆتۆمبێلێك پەیدا بوو ڕۆیشتم بۆ (ڕواندز)، لە کاولۆك لە نزیك مستەوسەف دیاربوو قوتابی دواناوەندی (عبداللە چیچۆ) زۆر بە ئالۆزی لە(ڕواندز) دەهاتە خوارەوەو چاوی بەمن کەوت لە ناو ئۆتۆمبێل دەستی ڕاوەشاندو ڕۆیشتە خوارەوە، ناوبراو زۆر بە تەنگاوی گوتی: (مامۆستا بۆ کوێ دەچی؟ لە ڕواندز پارتی بەشی زۆری شیوعیەکانی گرتو بەرێی کردنو کەس نازانێ بۆ کوێ؟ مەڕۆ دەتگرن! من ڕام کردوە ئەوەی بکەوێتە دەستیان دەیگرن!!) ڕۆیشتمەوە ناو ئۆتۆمبێلو خۆم ئالۆز نەکرد بۆ ئەوەی نەزانن ئەو کوڕە

چی پێ گوتم، بەسەر کەوتین لە ڕاستی قائمقامیەت هاتمە خوارەوە بەو بیانوەی کە دەڕۆمە دائیرە بۆ ئەوەی ئەوانەی ناو ئۆتۆمبێل هەست نەکەن من لەبەر چی دابەزیم، لەوێ ڕۆیشتمە نەخۆشخانە ئیجازەیەکی حەوت ڕۆژیم وەرگرت، بە ڕێگای لاپەڕگە چوومەوە ماڵ، کاتێك دایکی شادومان منی بینی بە سەر سامیەوە گوتی: (ئەوە لێرە چ دەکەی وا شیوعیەکان دەگرن بڕۆ خۆت بشارەوە!) لەدوای ئاگاداری دایکی شادۆ ڕۆیشتمە ماڵی (هەڵگورد ئیبراهیم ئاغا)ی جیرانمان، ئەوکاتە چاودێرانی پەروەردەیی (عزالدین فەیزیو لەتیف نادر ئاغا) لەوێ بوون، شادومانیشم نارد ئۆتۆمبێلێك بێنێ بۆ ئەوەی بڕۆمە هەولێر، لەوکاتو ساتانەشدا بەبەردەوامی پۆلیسو چەکدارەکانی پارتی دەگەڕان بە دوای شیوعیەکان، بێگومان ئەوکاتە پۆلیس لە ژێر فەرمانی پارتیدا بوو لە شوێنە کوردیەکاندا، شادومان زوو ئۆتۆمبێلی هێناو هاتە ماڵی (هەڵگورد)و گوتی: (بابە وەرە مێوانمان هاتون) لەوێ ماڵ ئاوایم لە وان کردو دەرکەوتمو کچە گەورەکەم (پاکیزە) لەگەڵ خۆم هەڵگرت بە بیانوی نەخۆشی ڕۆیشتم بەرەو هەولێر، ئەوەی پێم بوو تەنها دەمانچەیەکی لامەی بچوك بوو، بڕیارم ئەوەبوو لە هەر شوێنێك ڕام بگرنو بیانەوێت بمگرن تەقەیان لێ دەکەم، ئەگەرچی ئەوەی بەبەردەکەوێتو دەکوژرێت تاوانی نیە، بەلاّم ناچار بووم بۆ ئەوەی نەگیرێمو بێ سەروشوێن نەکرێم دەبوایە لەکاتی پێویستدا ئەو کارە بکەم. بەلاّم ئەوەی جێگای خۆشحالّیم بوو تا هەولێر توشی هیچ نەبووین، لەگەڵ داکەوتنی تاریکی گەیشتینە ناو شار بارانێکی بەتاویش دەباری، لە چەند شوێنێك دەنگی تەقە دەهات لە پۆلیسەکانی سەر شەقامەکانم پرسی: (ئەو تەقەیە چیە؟) وەلاّمیان ئەوەبوو (ڕاوە شیوعیە!!).

بەهەمان ئۆتۆمبێل چوومە ماڵی خانەخوێمان (یوسف سەوزەچی)، بەلاّم دوو کۆلاّن دوور لەماڵیان دابەزیم بە پێیان ڕۆیشتین لەنزیك منارەی چۆلی، لەدوای پشوێکی کورت دەرکەوتم ڕۆیشتمە نادی فەرمان بەران، لەوێ چاوم بەمامۆستا(لەشکری یابە) کەوت ناوبراو بەسەرسامیەوە پرسی (ئەوە لێرە چی دەکەیت؟ خۆ ئەگەر عبدالوهاب ئەتروشی بزانیت تۆ لەهەولێری دونیات لێ دەنگ دەدات ئەوەندە لەتۆ داخ لە دڵە!.)

پرسیم: (ماڵە نهێنیەکانمان کەسیان تێدا نەماوە چۆڵو هۆڵن، چیان بەسەر هاتووە؟) مامۆستا لەشکر گوتی: (بە دوایاندا مەگەڕێ بڕۆ لە شوێنێك خۆت بشارەوە باشترە با نەگیرێی ...) هەر ئەوکاتە گەڕامەوە ماڵی (کاك یوسف)، بەیانی (شێرۆی) کوڕی ناوبراو چوو (پاکیزە) ی بەڕێ کردەوە ڕواندزو ئۆتۆمبێلی هێناو منیش ڕۆیشتم بۆ بەغدا ماوەیەك لەماڵی (موحسین عەلاوی) مامەوە، ئەوەی باش بوو ئەوە بوو ئەو بروسکەی بۆ گرتنی من لە لایەن پارتیەوە کرا بوو دانەیەکم دەست کەوت لەگەڵ ئیجازەی نەخۆشیەکەم بردن بۆ تەربیەو داواکاریەکم نووسی بۆ ئەوەی بەڵکو لە شوێنێکم

دابمەزرێنن، لە دوای چەند ڕۆژێك بەپێی داواكاریم لە گەڕەكی (حەبیبیە) لە قوتابخانەیەك داندرام، هەر لەوێش خانوێكم گرت زۆری پێ نەچوو منداڵەكانم لە ڕواندز هاتنە بەغدا (عزیز عومەر) بە ئۆتۆمبێلەكەی خۆی ئەوكەل‌و پەلانەی لە ڕواندزمان هەبوون بۆی هێنایینە بەغدا، ماڵەكەی لە دەرگەڵە بوو لەگەڵ خانوەكە دەستیان بەسەرداگرت، كۆمەڵە بزنێكم لای شوان بوون لە (وارەكۆن) ئەویش لەلایەن پێشمەرگەكانی (عزەت)ی برام دابەش كرابوون بەبیانوی ئەوەیگۆیا زرار ڕایكردوەو خائینە، وادیار بوو ناوی خانوەكەیان گۆڕیبوو خرابوە سەر ناوی (شێرزاد)ی برام بەبێ ئەوەی ناوبراو ئاگاداری ئەو كارە هیچە بێت!!.

ژیانم لە بەغدا: بەڵێ ماڵم گەیشتە بەغدا بەلاْم هەرلەوكاتەوە توشی ماندوو بوون‌و بێزاری هاتم، هەرخۆم دەزانم ئەو دەردەسەریە چی بوو كە تێی كەوتبووم، (زەكیە)ی كچم لە نەخۆشخانەی (ثورة) كەوتبوو عەرەبیشی نەدەزانی، دەبوایە بەیانیان بیبەم بۆ نەخۆشخانەو لەدوای تەواو بوونی دەوامیش بیهێنمەوە ماڵەوە، بەهەمان شێوە ئیش‌و كاری بازاڕیش دەبوایە بۆیان بكەم، لە جیاتی دەوامی خۆم.

من لە ناوەڕاستی مانگی (11/1973) چوومە بەغدا هەر لەوكاتەوە تا بەهاری (1974) مشت‌و مڕ هەلاْ لە نێوان پارتیو بەعس بەردەوام بوو، لەوماوەیەدا لەبەر چەند هۆیەكی تایبەت ماڵەكەم لە (حبیبیە) گواستەوە بۆ (بغداد الجدیدە) لەوێ لە دواناوەندی كۆماری داندرام، بێگومان ئەوێم پێ خۆش بوو، لە كۆمەڵگای مامۆستایان خانوێكم گرت‌و تیایدا جێ نیش بووم‌و نزیكیش بومەوە لە هەندێ برادەرو دۆستی خۆشەویستی وەكو (حەسەنی حاجی تاهیری ڕواندزی‌و برایەكەی حسێن‌و جمال خورشید كۆییو مامۆستای بەڕێز تحسین محمد ئامێدی نەعمان ئەمین)و چەندانی تریش، بەڕێوەبەری دواناوەندیەكەمان (خالد سامەرائی) پیاوێكی وشیارو ڕۆشنبیر بوو، ناوبراو ڕیزێكی تایبەتی دەگرتم، لە دواناوەندیەكەمان چەند مامۆستایەكی كوردی لێ بوو (شوكر مستەفاو سامی زاخۆلی‌و علی بامەڕنی) كە ببونە جێگای خۆشحاڵیم. ئەوەی جێگای نیگەرانی بوو مشت‌و مڕی نێوان بەعس‌و بارزانی ڕۆژ لە دوای ڕۆژ توندترو ئاڵۆزتر دەبوو، خەڵكیش بەگشتی دەترسان نەوەك ببێتەوە شەڕو خوێنێكی زۆرتر بڕژێت. لەوكاتانەدا دەنگ وباس بلاْوبوەوە كەوا (ئیدریس بارزانی) دێتە بەغدا بۆ چارەسەری كێشەكانیان، بەو نیازەی شەڕ نەبێتەوە، بەیانی كاتێك گەیشتمە قوتابخانە بەڕێوەبەرەكەمان (خالد) بەزەردەخەنەوە پێمی گوت: (مامۆستا زرار ئەوە ئیدریس بارزانی دێتە بەغداو كێشەكە كۆتایی دێت‌و شەڕ نابێتەوە) لەوەلاْمدا پێم گوت: (مامۆستا خالد باوەڕت هاتوە بە هاتنی ئیدریس بارزانی كێشەكە كۆتایی دێت؟!) باش بزانە هیچ گۆڕانكاریەك نابێت‌و شەڕ هەر دەبێتەوە، ئەگەر كورسیەكەی (بەكر)یش بدرێتە (ئیدریس) ئەو كێشەیە كۆتایی نایەت، ئەو شەڕە

دەبێ هەر بکرێت لەبەر ئەوەی بە دەستی ئەوان نیەولەوان هەورازترە).

لەوکاتەی من دەدوام هەستم دەکرد (خالد) گرژ ببوو وەك بڵێی قسەکانی منی بەدڵ نەبوو، زۆری پێ نەچوو لە دوای هاتنی (کاك ئیدریس) بۆ بەغداو گەڕانەوەی پڕوپاگەندەی هەردوولا لە دژی یەکتر زیاتر لە پێشان کەوتەوە گەڕ، ئەوجا (خالد) پێی گوتم: (مامۆستا ئەمجارە بۆم دەرکەوت کە تۆ مرۆڤێکی ووشیارو دووربینیو باش تێگەیشتوی).

ئەوەی جێگای یادەوەریە لەوماوەیەی لە بەغدا بووم پەیوەندیم بە زۆر لە کوردە ناسراوەکانەوە هەبوو جیا لەوانەی لە سەرەوە ناویان هاتوە، ئەوەی زۆر بەکەڵکم هات (بابکرئاغا)ی پشدەری بوو، کاتێك چوومە بەغدا ڕۆژێك لەگەڵ (کەریم خان) چوومە لای لە نووسینگەی پارێزەری خۆی، ئەو پیاوە بەدڵێکی پاکەوە لەگەڵم دوا، هەر بەودڵە پاکەشیەوە یارمەتی دام لەزۆر ڕووەوە، لەکاتێکدا کرا بەسەرۆکی ئەنجومەنە داتا شراوەکەی تەشریعی، لەوکاتەی هێرشە خوێناویەکەی سوپا بەرەو کوردستان دەکرا بەیارمەتی ئەو پیاوە توانیم برۆمەوە ڕواندزو دەرگەڵە، پێش ئەوەی سوپای هێرش بەر بگاتە گوندەکانمان نامەیەکی (بابکر ئاغا)م بۆ بەرپرسی سوپای هێرش بەر (کەریم حمدانی) برد لە خەلیفان، ڕۆیشتمە لای ناوبراو ئاگاداری ئەو لیوایەی کرد کە دەڕۆیشتە دەرگەڵەو گوندەکانی دەوروبەری، لەکاتی تێپەڕ بوون بە گوندەکانی ئێمەدا ئەوخەڵکانەی نەڕۆیشتبوون بۆ ئێران لە مەترسی دابوون، بۆ ئەوەی ئەزیەت نەدرێن ڕۆیشتمە دەرگەڵە یەك دوو ڕۆژ لەوێ بووم هەتا سوپا تێپەڕ بوو، لە دواییدا ڕۆیشتمە حاجی ئۆمەران ڕۆژی (1975/4/22) ڕۆیشتمە (زینوە) لەوێ بووین هەتا ئێوارە چاوم بە (حاجی محمدی برادۆستو عومەری شێخ عبداللهو مەلا تەهای شێخ وەتمانی) کەوت، عومەر گوتی: (پێرێ شەو عزەت لای ئێمە بوو دیار بوو زۆرکزو داماو بوو، پێی ناخۆش بوو کە دەڕواتە ئێران، بەلاَم ناچاریش بوو، ڕۆژی (4/23) لە حاجی ئۆمەران بووین هەوڵم دەدا نامەیەك بە کەسێکی باوەڕ پێکراو بنێرم، ئەو ڕۆژە بارانێکی زۆر بەتاو دەباری، شەو لەماڵی (پورە فاتم) ماینەوە شەو لەگەڵ (صادق حریری)و منداڵەکانی پوورە فاتم بە (ئەبو غایب)مان ڕابوارد، نامەیەکی درێژم بۆ (عزەت)ی برام نوسیو بۆم بەڕێ کرد، بۆم نووسی (برام ئەو شوێنەی ئێوە پەناتان بۆ بردوە زۆر لە بەعس بە ناموس تر نییە، زۆر دەترسێم بە پیل بەستی تەسلیمی عێراقتان بکەنەوە، ئەوجا لەپەنا شیشە ئاسنەکانی بەندیخانە فرمێسك بۆیەکتر برێژین).

لەو گەشتەی بۆ سەرەوەم کرد هاوکاریەکی باش بوو بۆ گوندەکانمان، لەزۆر شتم دوور خستنەوە کە دەستیان لێ نەدرێت، هەر بەوشێوەیە چەند جاری دیکەش سەردانی سەرەوەم کرد بەتایبەتی لەوکاتەی کە پەیتا پەیتا ئاوارەکان لە ئێران دەگەڕانەوە، سەردانی ئەو خزمانەم دەکرد، ئەوانەی دەگەڕانەوە

سەرجێو ڕێی خۆیان، ئەوانەی بە درەنگەوەش گەڕانەوە بەڕێ کرانە خوارووی عێراقو دابەشی سەر پارێزگایەکان کران.

لەکاتێکدا (بابکر ئاغا) کار بەدەستی دەوڵەت بوو هەستم دەکرد خەریك بوو ڕوو لەهەندێ پڕۆژەی خزمەتگوزاری سوود بەخش بکات، بەلاّم ئەوەی بەنیاز بوو لەگەڵ مەرامی بەعس نەدەگونجا، ئەوکاتە زانی ئەوەی بەعس دەیلێێت دەربارەی کورد گۆتەیە کردار نییە! وەك دیار بوو ئەوەندە ڕازی نەبوو لە هەڵوێستی بەعس بەرامبەر کێشەی کورد، بەلاّم وەك بڵێیت ناچار بوو لەگەڵیان بڕوات لەبەر ئەوەی ڕای کردبوو.

ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو لەوکاتەی بووە وەزیر کۆمەڵێك کاری باشی بۆکردم زۆر برایانە بوو، وەك گەڕانەوەی هەندێ لەکوردە دوور خراوەکانو دامەزراندنەوەی هەندێکیان، ئەوەی زۆر گرنگ بوو لەکاتێکی زۆر بەرتەنگ بەهانام هات، بێگومان لەوکاتەی ئاوارەکان کە لەئێران دەگەڕانەوەو بەڕێ دەکرانە خواروی عێراق منیش بەردەوام ئەمنی گشتی (امن العام) دەی نارد بە دوامدا، ئەگەر (بابکر ئاغا) نەبوایە ئەوددەمە شوێن بزر دەکرام! ئەو پیاوە لە دەستی بەعس نەجاتی دامو هەر بەو شێوەیەش لەکاتی گەڕانەوەم لە ساڵی (1979) بۆ هەولێر بەیارمەتی ئەو نەبوایە ڕێگام نەدەدرا بگەڕێمەوە بۆکوردستان ئەگەر نەبووبامە گوێ بەدەستی بەعس، لەبەر ئەوەی هەولێکی زۆریاندا بڕۆمە ژێر باڵیان، بەلاّم بۆیان نەکرا بەڵگەش ئەوە بوو(سەعدون غیدان) ناردی بەدوامدا داوای دەکرد بکرێم بەقائمقامی ڕواندز، بەلاّم چەند مەرجێکم خستە پێشیان یەك لەو مەرجانە پێم گوتن: (ئەوەی دەکرێتە قائمقام دەبێ بەعسی بێت، منیش حزبایەتی ناکەم، ئەگەر حزبایەتیش بکەم شیوعی بووم دەگەڕێمەوە ناوحزبی شیوعی) ناوبراو بینی مەرجەکان لەگەڵ خواستی ئەوان ناگونجێن وازیان لێ هێنام. دەسەلاّتداریەتی بەعس لە ڕێگای دارو دەستەکەی هەولدەر بوون ڕازیم بکەن لەگەڵیان بڕۆم لەو کاتەی ئەنجومەنە دەستکردە داتاشراوەکەی بەعسە نیەت گلاّوەکان دایان نا زۆریان لە پیاوە مل هوڕە کوردەکان ئەوانەی مل کەچی ڕژێم بوون هەولیان دەدا لەگەڵ خۆیان ڕام بکێشنە ژێر باری مل کەچی، ئەوە بوو بەڕاسپاردەی ئەوان دەیانویست بڕۆمە ئەو ئەنجومەنە کارتۆنیە بێ بناغەیەی کە دەست کردی بەعسی دوژمن بەکورد بوو، دوور لە خواستو ویستی کورد بە تێکڕایی.

هەر بۆ ئەو مەبەستەو بەونیازەش (عبیداللە بارزانی) کە تازە کرابوە وەزیر بەتەلەفۆن بانگی کردم بڕۆمە لای کاتێك ئۆتۆمبێلەکەی خۆی نارد بەدوامدا ڕۆیشتمە لای لەقسەکانیگوتی: (بلێ هەرچیەکی داوا دەکەی، ئامادەم بۆت بکەمو دەزانم باوکم غەدرێکی زۆری لەتۆ کردووەوحەقی تۆی ژێر پێ خستوە من بۆت پڕ دەکەمەوە).

له وەلآمدا پێم گوت (زۆر سوپاستان دەکەم من هیچم ناوێت لەوە زیاتر ئەوەی هەمــە، مامۆســتام لە قوتابخانە دەرس دەڵێمەوە، بەحەقی خۆمی دەزانم). ناوبراو قســەکانی بــڕیم دەســتی کــرد بەلۆمــەی باوکی دەی گوت: (من باش دەزانم باوکم بەقسەی کێ ئەو غەدرەی لەتۆ کردوە، بەلآم دەبی تۆڵـەت بـۆ بکەمەوە). ئینجا کۆمەڵێك وشەی پڕو پوچ و نالێوەشـاوەی بێڕێـزی لـە دەمـی دەرچـوون، قســەکانی ناوبراوم زۆر بەپەرۆشی زانی بیرم لەوە نەدەکردەوە بەو شێوەیە بێت!.

ئەگەرچی وەلآمەکەم بۆ ئەوگران بوو گوتم: (یاشێخ من لەبەر باوکت ڕام کـردوە و ئـاوارەم لەگـەڵ ئەوەشدا بەڕاستی نازانم ئێوە بەو شێوەیە لۆمەی دەکەیو بەسوکی نـاوی دەبـەیت، وام پـێ خـۆش بـوو لەجیاتی لۆمەی باوکت نووسینەك بلآوبکەیتەوە لەڕۆژنامەو گۆڤارەکان کـارێکی پەسـند تـرەو نـاوی ئێوەی پێ بەرز دەبێتەوە).

مـاوەیەکی تەواو لەگەڵی دوام داوای لێ کردم لەسەر لیستی ئەو بڕۆمــە ئەنجومەنــە کارتۆنیەکـەی دەست کردی بەعس، بەلآم بەسوپاسەوە وەلآمم دایەوە کەوا (بابەکر ئاغا)و حزبی شیوعیش داوایان لێ کردوم، بەلآم لەتوانام دانەبوو بڕۆم.

ماوەیەك بەسەر ئەو بەیەك گەیشتنەی لەگەڵ (عبیداللە) تێپـەڕ بـوو، کاتێـك زانیمــەوە لەیـەکێ لەوکەسانەی لای ئەوبوون لە دوای دەرکەوتنی من بەتەلەفۆن لەگەڵ یەکێك لە بەعسیەکان (شـعلان) ناوێك دوابوو، پێ گوتبوو: (ئێوە ڕاتان گەیاند کەوا زرار لەبەر بارزانی ڕای کردوە و وازیشـی لـەحزبی شیوعی هێناوە، من ناردم بە دوای و لەگەڵی دوام زۆر بە درێژی، ئەوەی لێی تێگەیشـتوم زرار لەبـەر مەلامستەفا ڕای نەکردوە، بەڵکو هەر شیوعیەو پیاوی (مەلامستەفا)شە.

بێ شکە ئەو تەلەفۆنەی عبیداللە سوود بەخش بوو بۆ من لەبەر ئەوەی ئەوکاتە (مەلا مسـتەفا)و شیوعیەکان دژی یەکتربون بێگومـان دوانەکەی (عبیــداللە) نـەگونجاو بــوو. چـاوم بـە کۆمــەڵێك لــە کەسایەتی نیشتیمان پەروەرو سیاسـەتمەدار کـەوت، چـەند جارێـك ڕۆیشـتمەلای (هــەمزە عبــداللە) دامەزرێنــەری پـارتی دەتــوانم بلـێم لــە زۆر ڕووەوە لەگــەڵی دەدوام بــە تایبــەتی لــە بــارەی مێــژوی بەسەرهاتەکانی سەرهەڵدانی ڕێ ڕەوی کوردایەتی، ئەوەی بۆم بەدیار کـەوت ئـەو پیـاوە وشـیارو دوور بینە بەهیچ جۆرێك نایەوێت زیان بەنەتەوەکەی بگات، هەوڵ دەدات دوور بیت لە دوو بـەرەکیو نێـوان ناخۆشی کۆمەڵگای کوردەواری، ئەوەی ڕاستی بێت سودێکی پڕ بایەخم لە دیدەنیو ڕاسپاردەکانی ئـەو مامۆستایە زانایە بینیو ئامۆژگاریەکانی بوونە جێگـای ڕەزامەنـدیم، هــەروەها دەبـێ ئـەوەش بلـێم ئامۆژگاریەکانی ووشیارکردنەوە بوون بۆ ژیانی داهاتووم.

خۆشبەختانە هەر لەماڵی ئەو مرۆڤە بەرێزە چاوم کەوت بەبەڕێز (عبدالرحمان قاسملۆ) سکرتێری

حزبی دیموكراتی كوردستانی ئێران لەوێ یەكترمان ناسی، ناوە ناوەش لەگەڵ (كەریمی حسامی) بەیەك دەگەیشتین چەند جارێك دەهاتە ماڵمان، جارێكیان لەگەڵ (حمدامین سیراجی) هاتن شەوێكی شادمان بەسەربرد، بێگومان لە زۆر شت دواین، بەتایبەتی دەربارەی برایانی دیموكرات دواین كەوا كەوتونەتە ژێر فەرمانی بەعسیە فاشیەكانی دوژمن بە كورد وا بە چاوی خۆیان دەبینن ئەو فاشیستانە بە چ شێوەیەك كورد دەكوژنو دەبڕن، برایانی دیموكرات دەبێ لەو باوەڕەدا بن كە ئەو بەعسە كورد كوژە لەگەڵ ئەوە بێت كورد لەودیو ئازاد بێت! پێم وایە نا، كەوا بێت بۆ بەرژەوەندی خۆیتیان دەست بە ئێوە رادەگرن نەك بۆ ئازادی كوردان!!

دیاربوو ئاوارەكانی دیوی ئێران گەڕانەوە، ئەوانەی بە بەر لێبوردن كەوتن، بەشێك بەڕێ كرانە خواروی عێراق وەك لە سەرەوەش نیشاندراوە، كۆمەڵێك لە خزمەكانی ئێمەش ڕاپێچی خواروی عێراق كرانو بە پێویستم زانی سەردانیان بكەم، بۆ سەردانیان ڕۆیشتمە زۆر شوێن، لە سەرەتاوە ئێران هەندێكی لە ئاوارەكان دایەوە دەستی حكومەت (جلال بەگ) كوڕی میری (دەرگەڵە) لەگەڵ ئەوانەدا بوو،عێراقیش یەكسەر بەڕێی كردنە پارێزگای (دیوانیە) لە شوێنێكی چۆل بەناوی (دەغارە) داندران، چەند جارێك چووین بۆ سەردانیان بۆ ئەوم شوێنە چۆلە، دوای ئەوانیش خەڵكێكی زۆر لە وانەی دەگەڕانەوە یەكسەر بەڕێ دەكرانە خواروو پەرت وبلاوی سەرپارێزگاكان دەكران، چەند جارێك ڕۆیشتمە (ناسریە)و لەوێش بۆ ناحیەی (بەدحەو ڕەفاعیو ئیسلاح)و لە (دیوانیە)ش (شەنافیە) لە بەغداش (محمودیە)، لە ئەنجامی هاتووچۆم بۆ ئەو شوێنانەی ناویان هاتووە زۆری نەمابوو توشی نەمان ببم! بێشكە ئەگەر (بابكرئاغا) نەبوایە كارەكە بەوە گەیشتبوو كە شوێن بزر بكرێم.

سەردەمێك لە بەغدا زۆر لە پیاوە ناسراوەكانی كورد هاتوچۆیان دەكردمو دەهاتنە لام، (وەزیرەكانو شێخ عوسمان بارزانیو عزیز محمد)و زۆرانی تریش، لە هاموشۆی ئەو مرۆڤانە حكومەت كەوتبوە شكو زۆر بە ووردی چاودێری دەكردم، ئەویش لەوە بەدیاركەوت بە ڕێكەوت ئەفسەرێكی كوردی برادەرم میوان بوو، وا بەدیاركەوت ئەو ئەفسەرە دڵپاكە یەكێك بوو لەوانەی بەردەوام بەڕێ دەكرایە دەرەوە بۆ هێنانی دەزگا پێویستیەكانی نهێنی سەربازی، ئەو ئەفسەرە وەك دۆستێكی دڵپاك بە نهێنی بە منی گوت: (كاك زرار تۆم خۆش دەوێتو مرۆڤێكی پاكی پێم خۆش نیە توشی هیلاكەت بیی بۆیە داوات لێ دەكەم ئەگەر زۆر وریای خۆت نەبی حكومەت خەریكە بە ووردی چاودێریت دەكات بۆ ئەوەی بزانێ تۆچی، ئێستا وا دەزانن شیوعی بویو وازت هێناوە، بەلاّم سەریان لەوە سوڕماوەو تەواو شێواون بە هاتنی ئەو جۆرە كەسایەتیانە بۆ لای تۆ!! ئەوان ئەوە نازانن كە تۆ مرۆڤێكی ناسراوی لەبەر ئەوە دێنەلات، دوور نیە بۆئەوەی بزانن ئەوانەی كە دێنە لات باسی چی دەكەن دەزگایەكی تەكنیكی

بەکاربهێنن لە ڕێگای تەلەفۆنو دەزگای تایبەت گوێتان لێ ڕابگرن، هەربۆ ئەوەی بەڵکو شتێکت لێبگرنو بیکەن بە بیانوو بۆ توش بوونت). ئەفسەری ڕەوشت بەرز پلەکەی (عقید) روکن بوو وەهەروەها ئەندازیارێکی بە تواناش بوو لە (هـ . ل . س) دا .

(جلال بەگ) لە (دەغارە) نەفی بوو چەند جارێك چوومە لای، دیارە ناوبراو دۆستایەتی لەگەڵ (مەلاعولا) مەلاماتۆر، هەبوو نامەیەکی بۆ نوسی بووم بۆ (مەلا ماتۆر)م بردو دامە دەستی پیاوەکانی لە دوای ماوەیەك (جلال بەگ) هاتە (بەغدا) لە سەر داوای (مەلاماتۆر) وا ڕێك کەوت لەگەڵ (جلال بەگ) چووین لای(مەلاماتۆر) لە کۆشکی (تەختیت) لە کاتی قسەکردن ناوبراو گوتی: (یا ڕەبی خودا تەمەنی مەلامستەفا ئەوەندەی تر درێژ بکات، من لە سایەی ئەوەوە وەزیرم ئەوەندەی ناوی هێنامو جنێوی پێدام بەعس وای زانی من شتێکم بۆیە مەلامستەفا ئەوەندە بە خراپە باسم دەکات!) پێم گوت: (دەزانی خەڵك چیتان پێ دەڵێن!) یەکسەر گوتی: (ئەرێ وەڵا دەزانم ئەوەی قسەی ناشیرینە پێمان دەڵێنو هەزارجار ژنو منداڵمان دەدەنە بەرو دەڵێن لە سەرشانی ئێمە وەزیرنو هیچمان بۆ ناکەن)، ئەوەی ئێمە دەیزانین ئەوان نازانن ئێمە چ جۆرە وەزیرێکین!!) لە زۆر شتی تریش دواین.

بێگومان ئەو کاتەی لە(بەغدا) بوم چاوم بەو برادەرە عەرەبانە دەکەوت کەلە (دەرگەڵە) بوون بە شێوەیەکی تایبەت پەیوەندیم بە (علی حسێن ڕەشید) ناسراو بە(ئەبو نوال) بەردەوام بوو، ناوبراو یەکێك بوو لە خزمەکانی (ئەحمەدحسن بەکر) ئەو پیاوە زۆر بە وەفا بوو، کاتی خۆیشی لە ڕیزەکانی شیوعیدا بوو لەلای ئێمە، پیاوێکی ڕۆشنبیر بوو، زوو زوو سەری لێ دەدامو منیش ناوە دەچوومە لای، زۆر بەیەکەوە دادەنیشتینو باسی زۆر شتمان دەکرد بە شێوەیەکی گشتی باسی دەسەڵاتەکەی بەعسمان دەختستە بەرهەڵسەنگاندنو دوا ڕۆژی ئەوانمان بە سەرپەلۆ بردنو شکانیانو نەمانیان دەخستە ڕوو، لەبەر ئەوەی جوڵانەوەکەیان دڕندانە بوو.

دیدەنی کوڕی ئەحمەد حسن بەکر: بە ڕێککەوت ئێوارەی ڕۆژی (1978/2/9) لە ماڵی (ئەبو نەوال) بووم لەوکاتەدا (محمدی کوڕی ئەحمەد حەسەن بەکر) هاتە ماڵیان، (ئەبو نەوال) یەکێك بوو لە خزمەکانی (ئەحمەد حەسەن بەکر)و خەزوری (هەیسەم)ی کوڕی بوو، لە ساڵی(1964) لە دەرگەڵە بوو پیاوێکی ڕۆشنبیرو بە توانا بوو لە دوای گەڕانەوەی بۆ (بەغدا) لە وەزارەتی کشتوکاڵ کرابوە چاودێریکەری کشتوکاڵی، ئەوەبوو لە ساڵی(1973) چوومە بەغدا لەوێ هاتە لامو زوو زوو بەیەك دەگەیشتین،وا ڕێك کەوت ئەو ئێوارەیە (محمد) پەیدا بوو(ئەبو نەوال) زوو گوتی: (ئەوەی لە دڵت دایە بیڵێو لێی مەترسێ ئەو کوڕە لە هەموویان پاکترەو قسەی لەگەڵ دەکرێت). ئەوەبوو لەگەڵی کەوتمە دوان دیاربوو گەنجێکی لێهاتوی پێ گەیشتوو بوو، زۆر بەووردی لەسەرکێشەی کورد دواین، توانیم

کاروکرداری ئەمن‌و ئیستخباراتی ئەوانەی دەهاتنە سەرەوە دیاربکەم، پێم گوت: (گەلی کورد بریندار بوو، پێویستی بە دکتۆر بوو، چارەی برینەکەی بکات، بەلاّم برینەکەی زیاتر کولایەوە)، هەندێ ڕوداوم بۆ گێڕانەوە، باوەڕی نەدەکرد وابێت، بەلاّم (ئەبو نەوال) ئەو ڕاستیەی بۆ دەسەلماندو گوتی: (ئەو کێشەیە زیاتر پەرە دەسێنێ‌و پێتان چارەسەر ناکرێت) لە دواییدا گەیشتە قەناعەت‌و گوتی: (باشە بە ڕەئی ئێوە چی بکەین باشە؟) ئەبو نەوال گوتی: (پێویستە پەیوەندی بە بارزانیەوە بکەن‌و لەگەلّی بدوێن‌و عەفوێکی گشتیش دەربکەن با ئەو ئاوارانە بگەڕێنەوە سەر مالّی خۆیان‌و یارمەتیان بدرێت بە کردەوە نەك بە فرت‌و فێلّ با ببنە جێگای باوەڕ)، محمد گوتی: (ئەو قسانەی تۆو مامۆستا زرار منی خستە بیرکردنەوەیەکی وورد پێویستە بەوکارە هەلّبستین‌و چاریشی بکەین) لە دوای دوانێکی درێژخایەن بە (ئەبو نوال)ی گوت: (باشە کێ بنێرین بۆلای بارزانی؟) ئەبو نەوال پێی گوت: (عزەتی برای مامۆستا زرار لە مێژ نیە لە ئێران گەڕاوەتەوە یەکێکە لە باوەڕ پێکراوانی بارزانی لە ڕواندزە بنێرن بە دوایداو لەگەلّی بدوێن‌و بەرێی بکەن بەو مەرجەی ئێوە بەڕاستی بۆ کارەکان بڕۆن). ئەو شەوە تا درەنگی شەو دانیشتین کاتێك ویستم بڕۆمەوە (ئەبو نەوال) بە شوفێری (محمد)ی گوت: (بڕۆ مامۆستا زرار بگەیەنەوە مالّیان لە گەڕەکی مامۆستایان)، (محمد) گوتی: (خۆم دەیگەیەنمەوە با مالّیشی پێ بزانم، بە تەنیا لەگەلّم هات، نەیهێشت پاسەوانەکانیشی لەگەلّ بێن، شەو درەنگ بوو ئۆتۆمبێلەکەش (بیجۆ) یەکی سادە بوو، ڕۆژی دووەم (ئەبو نەوال) تەلەفۆنی بۆ کردم‌و گوتی: (بەپەلە بنێرە بە دوای عزەت با بێتە بەغدا)، لە سەرداوای (ئەبو نەوال) ڕۆژی (14/2/1978) بۆ ئێوارە (عـزەت) گەیشتە بەغدا، ئێوارەی ڕۆژی (15/2/1978) لە مالّی (ئەبو نەوال) من‌و (عزەت‌وصلاح)ی برامان بە بەشداری (ئەبو نەوال) لەگەلّ (محمد ئەحمد حسن بكر) دانیشتین، لەو دانیشتنەدا بڕیاردرا (عزەت) بەرێ بکرێتە لای (بارزانی)با بۆ ئەو مەبەستە خەریکی خۆ ئامادەکردن بێت، کە ئامادەبوو بڕوات داوام لێ کرد وەك قاسیدێك بڕواتە لای (بارزانی)و ئەوەی پێی دەدرێت بە ئەمانەتەوە بیگەیەنێتە (بارزانی)و لەوێش چ وەلاّمێك هەبوو بە هەمان شێوە بۆیان بێنێتەوە، زیاترنا.

بۆ ئامادە کردنی کاروباری سەفەر ڕۆیشتینە لای کارمەندانی حکومەت، یەکێك پرسی (کاك عزەت ئەو برایە کێیە لەگەلّت؟) عزەت گوتی: (ئەوە برا گەورەمە لەگەلّ ئێمە نەهاتە ئێران باوەڕی بە شا نەبوو). کارمەندەکە گوتی: (ئەی بۆ ئێمە نەمان ناسیوە؟) منیش زوو وەلاّمم دایەوەو گوتم: (بۆ ئێوە پیاوی باش دەناسن؟) ئەوە بوو (عزەت) بەرێ کرا بۆ ئەمریکا لەوێش چاوی کەوتبوو بە (بارزانی)و ئەوەی (بارزانی) گوتبوی بۆ (محمد)ی هێنایەوە، بڕیار بوو جاری دووەمیش بڕواتەوە ئەمریکا، بەلاّم پێ ڕانەگەیشت (محمد) لێدراو لە ناو بردرا، بە لێدانی ئەو ئێمە کەوتینە ژێر

مەترسی، چاوەڕوان دەکرا بانگ بکرێین، بەڵام باش بوو بەسەرماندا تێپەڕ بوو.

ئەوەی ڕاستی بێت (صدام) زۆر بە زانایی دارودەستەی (ئەحمد حسن بکر)ی وەلاناو خۆی بووە سوار چاکی ئەو گۆڕەپانەو بووە خاوەنی دەسەلاتی عێراق‌و دەستی لەزۆر کەس وەشاندو بە زەبری ئاگرو ئاسن خۆی سەپاند.

لە دوای بەیەك گەیشتنمان لەگەڵ (محمد)ی کوڕی (ئەحمد حسن بەکر) بەعس بۆی بەدیارکەوت کە ئێمە لەکوردستان بنەماڵەیەکی خاوەن جەماوەرین‌و توانای ئەوەمان هەیە خزمەت بە نەتەوەکەمان بکەین، ئەوش بەوە بەدیارکەوت کە من گەڕامەوە هەولێر لە نوسراوێکی نهێنیدا (موخابەراتی شیمالی) دەڵێت: (ئاگادار بن زرار لە بەغدا گەڕایەوە هەولێر دڵی مەشکێنن نەوەك بڕواتە دەرەوە، چونکە ئەوانە خاوەن خەڵکێکی زۆرن ئەگەر بڕۆنە ڕیزی یاخی بوەکان زیان بە دەوڵەت دەگەیەنن).

کە گەڕامەوە یەکەمجار لە قوتابخانەی ناوەندی (قوتەیبیە) داندرام بۆ ماوەی چەند مانگێك دوایی گواسترامەوە بۆ ناوەندی (چیمەن) لەگەڕەکی (باداوان). ئەوکاتە خەریکی دروست کردنی خانوو بوم لە گەڕەکی (مامۆستایان) خانوێکی زۆر گەورەم دروست کردو لە سەرەتای (1980) چوومە ناوی.

هاتنی مقدم عزیز ئاکرەیی بۆ بەغدا : دەنگێکی وا بلاوبوەوە کەوا (مقدم عزیز) لە کوردستان ڕای کردوەو هاتۆتە بەغدا، بەڕێککەوت ڕۆژێك لە گۆڕەپانی (ئەندەلوس) لەگەڵ ناوبراو بەیەك گەیشتین، هەر زوو گوتی: (خاڵ وا منیش بووم بە ئاوارە دڵت بە خۆت نەسوتێ) لە دوای ئەوەی ماوەیەك لەگەڵی دوام ناوبراو گوتی: (بەعس بەڵێنی پێداوم یارمەتیم بدات بۆ ڕێکخستنی پارتی لەسەر تیرازێکی تازە بابەت دوور لە بیرو ڕای تاکە کەسی)، وەك پێیەوە دیار بوو هانیان دابوو بۆ ئەو مەبەستەوکەوتبوە جموجۆڵ بەو نیازەی پارتێکی نوێ ڕێك بخات لە سەر بناغەی نوێخوازی ڕاستەقینەیی کوردایەتی بە یارمەتی‌و پیشتیوانی ئەو بەعسەی نەخشە دانەری لە ناوبردنی کوردو ڕەش کردنەوەی مێژوی کورد بوو!!

کە بینیم خاڵ (عزیز) زۆر دڵخۆشە بە بەڵێنی بەعسیە خوێن مژەکانی کورد پێم گوت: (خاڵ عزیز پێم وایە بەعس بەوە خۆشحاڵ نابێت تۆ ئەو جۆرە پارتیە ڕێك بخەیت‌و سەربگرێت)، لە دوای ماوەیەك (خاڵ عزیز) داوای لە منیش کرد کاری لەگەڵ بکەم لەو حزبە بێ بناغەیە کارتۆنیە کە ناوی پارتیە، بێگومان لەو مرۆڤە نەدەترسام‌و جێی باوەڕ بوو زۆریش خۆشم دەویست لەبەر ئەوەی دڵپاك‌و کورد پەروەر بوو ئەوەندەی بلێی ڕەوشت بەرزو بە دەسەلات بوو لە ڕووی سەربازیەوە شارەزای بووم، نەمویست ڕاستەوخۆ دڵ ڕەنجاوی بکەم‌و پێی بلێم خاڵ عزیز خۆت ماندوو مەکە ئەوەی تۆ بەخەیاڵی‌و دەتەوێ بەعس بۆت ناکات ئەگەر بۆشت بکەن کاتیەو بۆ ئەوەیانە گوێ بەدەستی ئەوان بیت‌و لە دژی کورد

بەکارت بێنن، تەنیا ئەوەندەم پێ گوت: (بەنیازنیم حزبایەتی بکەم، بەڕای مـن ئێـوەش لـەو هەوڵـەدا سەرکەوتو نابن، بەعس خاوەنی ئەوناسنامەیە نیە وەك ئێوە باوەریتان پێی هاتووە لـەو بـاوەڕەدا مەبـە ئەوەی دەتەوێت ڕێگات بدەن بیکەیت).

ئەوەی بەدیار کەوت کەسێك بەناوی (ئەبو ئاری)، ئەو پیاوە کوێر بوو وەك کارگێڕ دیار بوو لەگـەڵ (مقدم عزیز) کاری دەکرد، جارێك هاتەلام بەناوی (مقدم عزیز) دەدوا زۆر بەگەرمی هەوڵی دەدا مـن ڕازی بکات ئیشیان لەگەڵ بکەم، بۆم بەدیار کەوت ئەو پیاوە هەر وازم لێ ناهێنێت ناچار پـێم گـوت: (ئازیز نەم ویستوە ببم بەخولاّم ئەگەر بش بم بە خولاّم نابمە خولاّمی خولاّمان ڕاستەوخۆ دەبمە خـولاّمی ئاغا، ئەو ئاغایە منیش دەناسیتو دەزانێت من خولاّمەتی ناکەم).

لەگەڵ قسەکانی من (ئەبو ئاری) زیاتری لەسەر نەڕۆییو مـات بـوو، لـەکاتی قسـەکانم لەگـەڵ (ئەبو ئاری) دکتۆر(ئیبراهیم عزیز) ڕواندزی لەوێ بوو لە دوای ڕۆیشتنی (ئەبو ئاری) دکتۆر ئیبراهیم گوتی: (مامۆستا زرار نەترسای لە پێش ئەو پیاوە ئەوها دوای؟ ئاگاداربە لـەو جـۆرە کەسـانە خـۆت دوور بگریت باشە) لەگەڵ ئاگادار کردنەوەی د. ئیبراهیم بیرم لەوە کردەوە ئەو پیاوە نێردرا بوو، بـەڵکو شت بزانن ئاخۆ من چیم بۆ ناچمە ژێر باریان، ئیتر لەو دەمەوە نەمویست زیاتر بیبینم، ئـەوەی بـەدیار کەوت زۆری پێ نەچوو ئەو پارتەی خاڵ عزیز بەنیازی بوو و گەلێك خۆی بۆ مانـدوو کـرد، کـەدیتیان (عەزیز) خەریکە لە دەستی بەعس دەردەچێ وەلایان ناو (هاشمی) گوێ بەدەستیان لە شوێنی ئەو دانـا کردیان بە بەر پرسی ئەو پارتە کارتۆنیەی کە بۆ ناو سوك کردنی پارتی دروست کرابوو و بەس !؟.

هەوڵێکی تری بەعسیەکان ئەوەبوو لە ڕێگای برادەرێکی زۆر خۆشەویستم (تحسیت تاهیر ئامێدی)، ناوبراو مامۆستا بوو گەلێك جار دوو بەدوو دەڕۆیشتینە گازینۆیەکانی سـەر قـەنات دەسـتمان دەکـرد بەباسی باروو دۆخی کوردسـتانە شـێواوەکەمانو ڕەوشـتە ناپاکەکـەی بـەعسو زۆر شـتمان دەخسـتە بەرباسو لێکۆڵینەوە، لەپڕێکا ڕۆژێك مامۆستا تەحسین گوتی: (کاك زرار ڕاسپاردەیەکی زاوای مـامم ماهیر تکریتیم پێیە) ناوبراو یەکێکە لە خزمەکانی (صدام)و دووسێ جار داوای کردوە لەگەڵ منو تۆ دابنیشێ پێم گوت: (تەحسین دەزانم کە داوامان لێ دەکەن ئیشیان لەگەڵ بکـەین، مـن ئامـادە نـیم دەست بخەمە ناو دەستی ئەوان کە بە خوێنی ڕۆڵەکانی نەتەوەکـەم سـوورەو دوژمـنی هـەرە ترسـناکی ئێمەن، ئەگەرچی دوریشم لە خزمەتی گەلەکەم، بەڵام ناپاکیشی لەگەڵ ناکـەم، دەبـێ ئـەوەش بزانـی ئەگەر گوڵیش نەبم ناشبمە دڕك، هیچی تێدانیە ئەگەر لەگەڵیشی دابنیشین، بەڵام باش بزانـە ناڕۆمـە ژێر باریان، دەبینی بزانە چی دەڵێت؟).

پاش ئەو داوایە کە بەڕێز مامۆستا (تەحسین) پێشنیاری کرد ڕۆژێك ڕۆیشتینە لای (ماهیر) دیار

بوو ناوبراو مرۆڤێکی زیرەك‌و کادیرێکی بەعسی بە توانا بوو، بەڕێزەوە پێشوازی لێ کردین، لە قسەکانی بە منی گوت: (مامۆستا زرار دەربارەی تۆ هەندێ زانیاریم لایە لەبەر ئەوە ئارەزوو داوام ئەوەیە کە ئێوەی ڕۆشنبیر لەگەڵ ئێمە هاوکار بن بۆ ئەوەی کاری باش‌و بەدەسەڵاتتان بدەینێ، ئەگەر ڕەزامەندیت لەسەر بێت تۆمان دیارکردووە کە بکرێیت بە قائمقامی ڕواندزو مامۆستا تەحسین بکرێتە قائمقامی ئامێدی). لەوەڵامدا پێم گوت: (مامۆستا ماهیر زۆر سوپاستان دەکەم بۆ ئەو هەستەی هەتانە بەرامبەر ئێمە، لەوانەیە ئاگادار بیت وەزیری ناوەخۆش ئەو داوایەی لێ کردوم، بەڵام ڕازی نەبوم لەبەر ئەوەی دەبێ ئەوەی دەکرێتە قائمقام بەعسی بێت، منیش کەلە حزبی شیوعی دوور کەوتومەتەوە، بەڵێنم داوە حزبایەتی نەکەم) ماهیر پیاوێکی تێگەیشتوو بوو زیاتر لەسەری نەڕۆیشت.

لە گەڕانەوەمان لە ڕێگا بە تەحسینم گوت: (مامۆستای بەرێز ئەوانە لە خۆشەویستی ئەو داوایە لە ئێمە ناکەن، بەڵکو زیاتر بۆ ئەوەیانە ناومان بەدو ناشیرین بکەن، تۆ باوەڕ دەکەی ئەوانە ڕێك کەوتننامەی11ی ئادار جێ بەجێ بکەن؟ من دەڵێم نەخێر، واهەست دەکەم بەعس ئەو ڕێك کەوتننامەیە پشت گوێ دەخات‌و شەڕیش دەست پێ دەکاتەوە)، ئەوەبوو زۆری بەسەر نەچوو شالاوی ڕاگەیاندنی هەردولا دەستی پێکردەوە.

وەك باس کراوە کاك (ئیدریس) هاتە بەغدا خەڵك زۆریان پێ خۆش بوو بەو ئومێدەی لە شەڕ دوور بکەونەوە، بەڵام لە دوای گەڕانەی کاك (ئیدریس) زۆری نەخایاند دەست کرایەوە بە پروپاگەندەی نارێك، پارتی لە دژی حکومەتی بەعس‌و بەعسیش لە دژی پارتی، هەردوکیان یەك لەوەی تر توندتر دادەبەزین، ئەوەبوو لەو توندو تیژەیەی هەردولا کار بەوە گەیشت کە شەڕ دەست پێ بکاتەوە، لە دوای چوار ساڵ شەڕ وەستان‌و بەرزکردنەوەی ناونیشانی ڕێکەوتن نامەی (11ی ئادار) بەو شێوەیە ئەو ڕێك کەوتنە پێشێل کراو ئاشکرابوو بەعس تەنیا بۆ پڕوپاگەندە ناوی (11ی ئادار)ی بەکاردەهێنا لە بنەڕەتدا لەگەڵی نەبووە.

کاتێك شەڕ دەست پێ کرایەوە بە(خالد سامەرائی)م گوت: (مامۆستا چیم پێ گوتی ئەوە شەڕ دەستی پێکردەوە، من پێم نەگوتی شەڕ دەبێتەوە، چونکە شەڕ بە دەستی ئەوان نیە؟).

لە ئەنجامی شەڕێکی دژوار لە نێوان حکومەت‌و پێشمەرگەکانی (بارزانی) لە ناوەڕاستی مانگی (1975/4) سوپای هێرش بەری بەعسی نیاز پیس بەرەو سەرو ڕۆیشت بە شێوەیەکی تایبەتی ڕووی لە ناوچەی (باڵەکایەتی) کرد، بەڕاستی زۆر ئاڵۆز بووم بیرم، لەوە دەکردەوە چۆن بتوانم بڕۆم بۆ ئەوەی بزانم کەس وکارم چیان بەسەر هاتوە، بۆ ئەو مەبەستە چوومە لای (بابکر ئاغا)و داوام لێکرد بەڵکو مۆڵەتێکم بۆ وەربگرێت بۆ ئەوەی بچمە (ڕواندزو دەرگەڵە)، ئەوەی جێگای ڕەزامەندیم بوو ناوبراو

جگە لەوەرگرتنی مۆڵەت کورتە نامەیەکیشی دامێ بۆ سەرۆکی سوپای هێرش بەر(کریم حمدانی)، ڕۆژی (1975/4/20) چومە هەولێر بە ڕێکەوت لە دوکانی (حاجی کریم قاسم) چاوم بە (ئەبو حکمت) کەوت، ناوبراو داوای لێکردم سەر بدەم لە بارەگاکەیان، بەلاّم هەرئەوکاتە لەگەڵ (صادق هەریری) ڕۆیشتینە(هەریر) ڕۆژی (1975/4/21) بەرەو (ڕواندز) ڕۆیشتین لەوێ چاوم بە (کانەبی) بەرپرسی پێشمەرگەکانی حزبی شیوعی کەوت، ماوەیەکی زۆر لەگەڵی دوام کۆمەڵێك کەم وکوڕیمان خستنە بەر باس و لێکۆڵینەوە، بە ناوبراوم گوت: (بەعس هەر ئەوەندەی کار بە ئێوەیە تا کۆتایی بە شەڕ دێنێ زیاتر نا، ئەوەی بەلامەوە زۆر سەیرە لە هەولێر ئەبو حکمەتم دیت لە دوکانی حاجی کریم قاسم بە منی گوت ئەگەر چویتە ڕواندز بڕۆ لای ئەبو مەیسون بەرپرسی بەعسی لە ڕواندز با بتناسێت! من کارم بە ئەبو مەیسون چیە بیناسم یان نەیناسم! ئەوەی هەست دەکەم بونەتە گوێ بە دەستی بەعس ئەگەرچی لەگەڵیشتان نەماوم، بەلاّم بۆتان بەپەرۆشم کە ئەوهاتان دەبینم)، لەو سەردانەمدا ماوەیەك لەوێ مامەوە زۆر شتمان بینی، ئەگەرچی خەڵکیش زۆرکەم مابوون لەگەڵ ئەوەشدا دڕندەکانی ئەمن‌و ئیستخبارات دەڕۆیشتنە بەر دەرگایەکان‌و جیا لە جنێوو خۆ تورە کردن ووشەی ناڕێك‌و نالەباریان پێ دەگوتن بۆ نمونە پێیان دەگوتن: (کاکی جوانی هەیە) بە مانای ئافرەتی جوانتان هەیە!! زۆربەی خەڵك لە کارو کردەوەکانی پیاوە دڕندەکانی ئەمن‌و ئیستخبارات ناڕازی بوون، بەتەواوی هەست بە پەستی‌و بێزاری دەکرا، لە گەڕانەوەم بۆ بەغدا لە هەولێر ئەو هەڵوێستە چەوت‌و ناڕێکانەی پیاوانی ئەمنم بۆ (بابکرئاغا) باس کردو پێم گوت: (ئەو ڕەوشتەی ئەمن‌و پۆلیسەکانی حکومەت زۆر ترسناکەو ئەو خەڵکە بە ناچاری دەست دەکاتەوە چەك زۆر لە پێشان دژوارتر بە گژ بەعس‌و کادیرەکانیدا دەچن، زۆر بەباشی هەست دەکرێت ئەمن‌و ئیستخبارتەکانتان ڕێگا خۆشکەرن بۆ دەست دانەوەی چەك‌و شەڕێکی نوێ).

لە ڕاستیدا ئەوەی من گوتم بە کردەوە بە دیار کەوت لە سەرەتای (1976) لە زۆر شوێن دەست لە پیاوانی حکومەت وەشێندراو زۆریان کوشتن، ئەو چالاکیانە پەرەی سەندو بەعس کەوتە مەترسی، ئەوەی دیار بوو بەعس بۆ ڕوو بەڕوو بونەوەی بارودۆخە مەترسیدارەکە کەوتە بیر کردنەوەی ڕێکخستنی جاشەکان گوایا لە شێوازێکی نوێ‌و بەناوی(فەوجە خەفیفە)، پێش ڕێکخستنی جاشە تازەکان ڕۆژێك (ئەبو نەوال) منی بینی‌و پێی گوتم: (عبدالفتاح حمدامین ئێستا بەرپرسی کاروبارەکانی شیمالە کارەکان لە کوردستان بەو سپێردراوە، ناوبراو دەیەوێ تۆ ببینێ‌و لەگەڵت بدوێ، جا ئەگەر ناردی بەدواتدا برۆ بۆ لای‌و بێ ترس لەگەڵی بدوێ‌و ئەوەی بە دڵت نەبوو ڕازی مەبە، ئەو پیاوە خزمە باسی تۆم بۆ کردووە)، ئەوەبوو ئێوارەیەك ئەبو عەگالێك کە مرۆڤێکی چوار شانەی بە هەیت‌و هووت

لەبەردەرگا پرسی: (ئێرە ماڵی مامۆستا زرار سلێمان بەگە؟)گوتم (بەڵێ فەرموو)، ناوبراو گوتی: (من ڕاسپێردراوی عبدالفتاح محمدامینم هاتوم بە دوای مامۆستادا بچین بۆلای ئەو) هەر ئەوکاتە خۆم ئامادەکردو لەگەڵی ڕۆیشتم دیار بوو شوفێری لەگەڵ بوو بەسەر (قەنات)دا ماوەیەکی ڕۆیشتین کەوتمە بیر کردنەوە ئاخۆ بۆ کوێم دەبەن؟ ئەوەندە دوور بردنە خۆڕایی نیە، لە دواییدا گەیشتینە (سەدری قەنات) لەوێ ڕۆیشتینە شوێنێك دیار بوو بەزمو هەلا بوو دەستە ئافرەتێکی ئەوروپی سەمایان دەکردو کەس بە کەس نەبوو، لەگەڵ ئەبو عەگال لە شوێنێك دانیشتین زۆری پێ نەچوو(عبدالفتاح) هات بە خێر هاتنی لێکردمو گوتی: (فەرموو دانیشە من میوانم هاتوە لە جیاتی من ئەو برادەرە هەندێ شت هەیە پێت دەڵێ لە دوایشدا خۆم دەنێرم بە دواتدا) ئەو بە خۆی ڕۆیشت ئەبو عەگال بانگی بۆیەی کردو پێی گوت (بزانە مامۆستا چی دەخواتەوە، وێسکی بۆ بێنە) منیش گوتم: (هیچ ناخۆم ساردیەکم بۆ بێنە زیاتر نا)، زۆر هەوڵیدا ڕازی نەبوم جگە لە ساردی هیچیتر بخۆمەوە، لە دواییدا کابرا بینی بەو شێوە دەرنەچوم کە ئەوان بیریان لێکردبۆوەو لەگەڵیان بڕۆم، کابرا گوتی: (ناوی چەند کەسێکی کورد لەو لیستە نوسراونو ناوی تۆشی تێدایە کە لە هەولێر ئامادە بن بۆ ڕێکخستنی فەوجە خەفیفەکان ئەو فەوجانەی لە کوردە چەکدراەکان دروست دەکرێ، یەکێك لەو فەوجانە بەناوی تۆیە لەبەر ئەوە حەز دەکەین ڕۆژی دیاریکراو لە هەولێر ئامادە بیت)، لەوڵامدا پێم گوت: (دەبێ ببورن ئەوەی ئێوە مەرامتانە لە توانای مندا نیە لەبەر ئەوەی جەماوەرەکەی ئێمە زۆری پەرتو بڵاونو زۆریشیان لە دیوی ئێرانن و نەگەڕاونەتەوە، منیش مامۆستام کارو پیشەی من وانە ووتنەوەیە بەلای منەوە وانە ووتنەوە گرنگترە لە چەك هەڵگرتن). ئەبو عەگال کە ناودەبرا بە (ئەبو علی) کە لە من گەیشتو زانی لەگەڵیان ناڕۆم بۆ ئەو ملکەچیە بانگی شوفێری کردو پێی گوت: (مامۆستا بگەیەنەوە ماڵێ) ئەوەی جێگای دڵخۆشیم بوو نەیان ناردەوە بە دوامدا.

ئەوەی لەیاد ناکرێت ئەوەیە لەوکاتەی شیوعیەکان لە سەرەوە دەرکران کۆمەڵێك لە شیوعیەکانی (دەرگەڵە) هاتبونە هەولێر لە ژێر ناوی (ئەنسار) چەکیان بە شانەوە بوو، لەوکاتەی پارتی لە دەشتی (هەولێر) کشانەوە بەرزاییەکان،هێزەکانی حکومەت چونە جێگای ئەوان وەك دیار بوو (ئەنسار)ە کانی شیوعیش ناردرابونە(بێستانە) لەوکاتانەدا بوو لە هەولێر ئیشم هەبوو لەگەڵ (مستەفا بەرسیرینی) چووم سەردانی خزمەکان بکەم، ئەوکات دیار بوو پیاوەکانیان لە بێستانە بوون، کاتێك چاوم پێیان کەوت ماڵو منداڵیان لە ژیانێکدا دەژیان کە هەرباسی ناکرێت، کە چوومە ماڵی (علی ئیبراهیم بەگ) ئەوەی زۆر دڵتەنگی کردم دیتم چوون لە ماڵی جیران ئاوی ساردیان بۆمن هێنا، هەربەو شێوەیەش چاوم بە منداڵەکانی (قادری حمد ئاغا) کەوت زۆر بە نارێکی کەوتنە بەرچاوم، زۆریان بۆ

بەپەرۆش بووم، ئەگەر بڵێم لە دەرگەڵە ماڵەکانی(علـیو قـادر) لـە بنکـەی حزبـی شـیوعی زیـاتر یارمەتی دەری شیوعیەکان بوون بە هەڵەدا نەچـویمە، ئـەوەی زۆر پەسـتی کـردم لـە نـاو شـار چـاوم بە(عبدالله قۆریتانی) کەوت، ناوبراو زاوای دەرگەڵەییەکان بوو، ئەو پیاوە شـیوعیەکی ناسـراو بـوو، لەگەڵ ئەوەشدا زۆر بە سوکی گوتی: (بریا ئەو دەرگەڵەییانە هەرنەهاتبان بـۆ هـەولێر ئەوانـە فێـری شیوعیەت نەکراونو بەرەڵان).

زۆری لێ پەست بووم پێم گوت: (بەڵێ فێری ماستاو لێك دان نەبووین، فێری مل کەچی نەبووین، بەڵکو فێری ڕاستی بووین، پێم خۆش بوو یەکێکی وەك کانەبی لەم ڕووەوە بدوابایـە نـەك مـام عـولاَ لۆمەی دەرگەڵەییەکان بکات) دیار بوو تەنگاو بوو گوتی: (بۆ من چیم؟).

لە دوای گەڕانەوەم بۆ بەغدا نامەیەکی (قادری فقێ وەسمان)و برایەکەی(حمد)م پێ گەیشت نوسـی بویان: (کاکەگیان ئەوەی تۆ بە ئێمەت دەگوتو ئێمەت پێ پەروەردە دەکرد ئەوەنییـە کـە ئێمـەی تـێ کەوتوین بەداخەوە).

بەرێك کەوت ڕۆژێك میوانی بەڕێز (هاوڕێ عزیز محمد) بووین لەگەڵ منداڵـەکانم بـە ووردی ئـەو شتانەم بۆ باس کردن، دیار بوو لەدوای ئەو ڕاگەیاندنەی من (جەلال دەباغ) نێردرابـوە هـەولێر لـەو ڕووەوە دوا بوو و لێکۆڵینەوە کرابوو.

ئەرشیفی وێنەکان

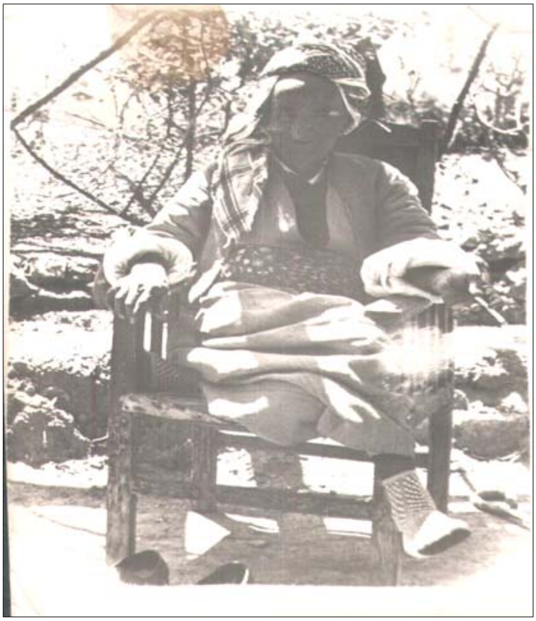

میرحمدامین دەرگەڵەیی
هاوینی 1959، دەرگەڵە لـە
تەمەنی 120 ساڵی دا.

شێخ مەلاصادق ماویلی

سمایل بەگ ڕواندزی (1897- 1933)
ئەنــدامی (مجلــس النــواب)ی عێــراق‌و
ســەرۆکی نوێنــەرانی کوردســتانی لــە
ئەنجومەن.

وریا امین ئەفەندی 1952

حمدامین فقیٚ حەسەن، زرار سلێمان بەگ،
رحمان گۆپتەپەیی. 1952 فرێڤسکی

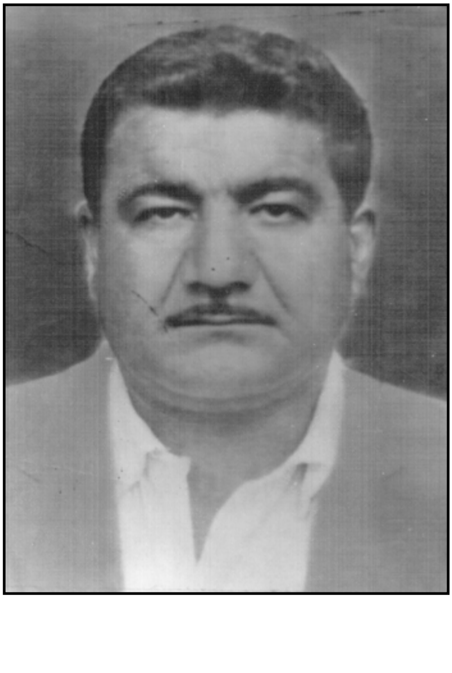

اسماعیل شێخە حاجی ماویلی
ئـەو کەسـەی یارمـەتی دام لـە
بردنی چەکەکان.

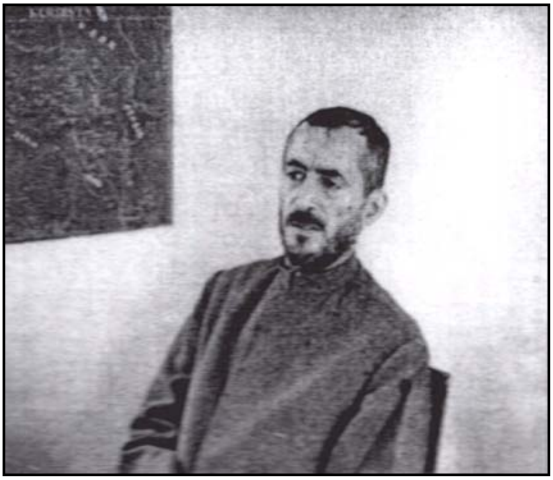

پێشەوا قازی محمد
سەرۆك كۆماری كوردستان

مەلا مستەفا بارزانی

شەهیدمستەفا خۆشناو

شەهید محمد قودسی

شەهید عزەت عبدالعزیز

شەهید خیراللە عبدالکریم

دانیشتو: شێخ احمد بارزانی

ڕاوەستاو: مەلامستەفا بارزانی

شێخ سلێمان بارزانی

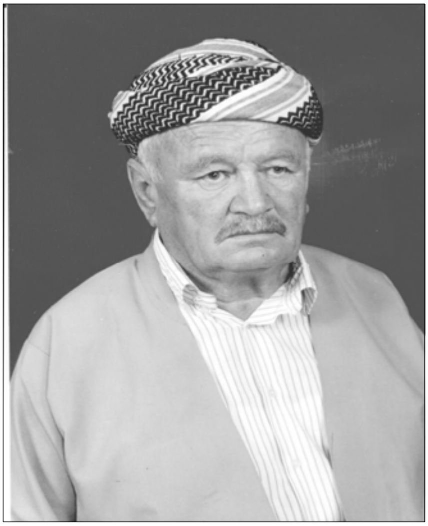

جەنگاوەر اسماعیل احمد بێشوکی

قادر اسماعیل احمد

زرار سلێمان بەگ
بەردەم کۆشکی کرێملین ساڵی 1958.

حەمید خسروی ، زرار سلێمان بەگ، کچەکوردێکی سۆڤیەتی، مەمۆشوان ئاغا شانەدەری

تاشکەند 1954

ریزی یەکەم لە چەپ بۆ راست: سلێمان حەکیم، عەلی خەلیل، حوسێن فەقێ ئەحمەد.

ریزی دووەم لە چەپ بۆ راست: زرار سلێمان بەگ، بیێجان جندی، مەمۆ شوان.

ریزی سێیەم لە چەپ بۆ راست: ویسی عەلی، سەعید عبدالوهاب، حمید خوسرەوی.

ریزی چوارەم لە چەپ بۆ راست: عبدالرحمان حەبیب، سیامەند عەزیز.

وەفدی ئاشتی خوازان بۆ مۆسکۆ کۆتایی ساڵی 1958
لەراستەوە کەسی پێنجەم مەهدیحەمید
لە راستەوە کەسی حەفتەم شاعیری مەزنی کورد مامۆستا گۆران
لەراستەوە کەسی هەشتەم شێخ لەتیف حەفید
لەراستەوە کەسی دەیەم مەلا جمیل ڕۆژبەیانی

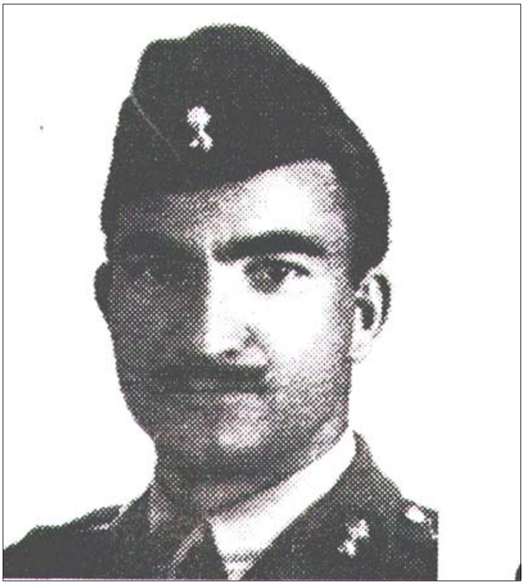

مـــير حـــــاج احمد

رەحیمی قازی ساڵی 1957

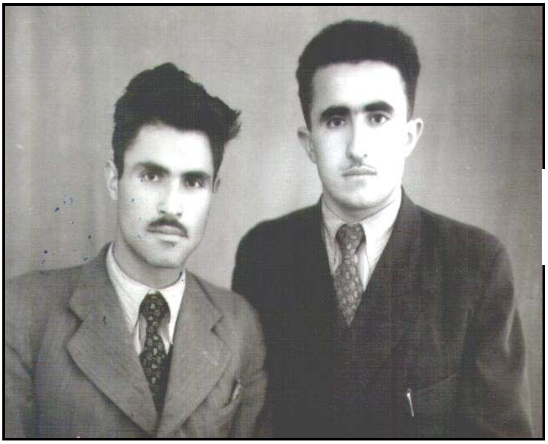

مەلکۆ زێرو، مەمۆ شوان ئاغا 1955.

زرار سلێمان بەگ، تاشکەند 1958

راوەستاو لە چەپ بۆ راست: میرحاج ئەحمەد، ئەنوەر دڵسۆز، عزەت عبدالعزیز، بارزانی، قەدری جان

دانیشتو لە چەپ بۆ راست: حەسۆ یوسف، وەهاب ئاغای جندیان.

له لای چەپ بۆ راست: عەلی گەلاوێژ، رەحیم قــازی، عبــدالله رەزم ێوەر، قــادری مــەحمود زادە، رەعنا مەحمود زادە(خێزانــی قــادر)، هــەژار، حەمیــد محەممــەد زادە (نوســەری ئــازەر بایجانی) 1959 .

دانیشتو حمدئاغای مێرگەسوری

راوەستاو لە لای چەپ بۆ راست: عەزەت سلێمان بەگ، خزمێکی حمدئاغا، زرار سلێمان بەگ. رواندز 1960

لە چەپ بۆ راست: زرار سلێمان بەگ، فاخر حمد ئاغا، عزیز سید ئاغا، شۆفێری فاخر ئاغا سالی 1959 حافیز.

راوەستاو لە راست بۆ چەپ: مامۆستا جەبار، حەسەن حاجی تاهیر، شێرزاد سلێمان بەگ.
دانیشتوو لە راست بۆ چەپ: کاکە سور(منداڵ)، ئەنوەر مستەفا ئەفەندی، کاکە رەش (منداڵ)، عزەت سلێمان بەگ، زرار سلێمان بەگ. ساڵی 1961

لە راست بۆ چەپ: عەلی، حەسەن حاجی دەرگەلەیی، فاخر حمد ئاغا، سایمان بەگ دەرگەلەیی کرمانج عزەت سلێمان بەگ، پ.م، عزەت سلێمان بەگ.

لە چەپ بۆ ڕاست: مامەند مەسیح، سلێمان بەگ، ئەوانی تر نەناسراون

1962 جندیان

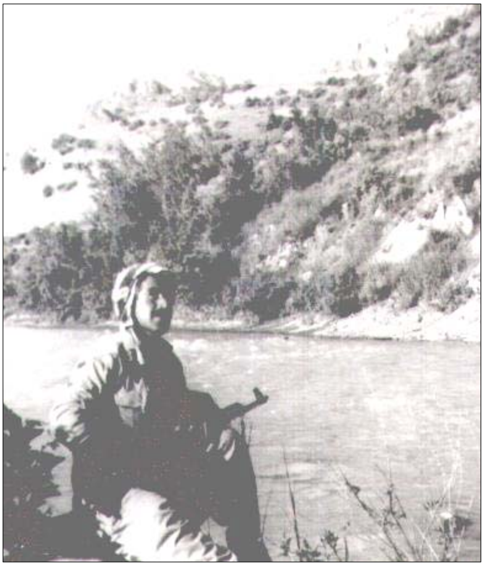

زرار سلێمان بەگ دوای داستانی

هەندرێن ساڵی 1966.

راوەستا لە راست: زرار سلێمان بەگ، حوسێن، هاشم ئاکرەیی، تەها بامەرنی، فاخر حمد ئاغا، حمدامین غەفور.

دانیشتو لە راست: پیاوێکی عەباس ئاغا، وەستا ئەحمەد خەلکانی، شەهید یونس (لە هەندرێن شەهید بو)، ئەوانی تر پیاوەکانی عەباس ئاغا.

رانیە 1964

تەقاندنەوەی پردی هیزۆپ 1964.

خۆ بەختکەرانی داستانی هەندرێن.

ئاهەنگی حیزبی شیوعی عێڕاق ـ نەورۆزی 1970 ـ بەرزێوە

زرار سلێمان بەگ، جەلال دەباغ
دەرگەلە 1971

لە راست بۆ چەپ:
کەریم خان مەحمود خەلیفە برادۆستی،
بـــــابکر ئاغـــــا پشـــــدەری.
ساڵی 1977

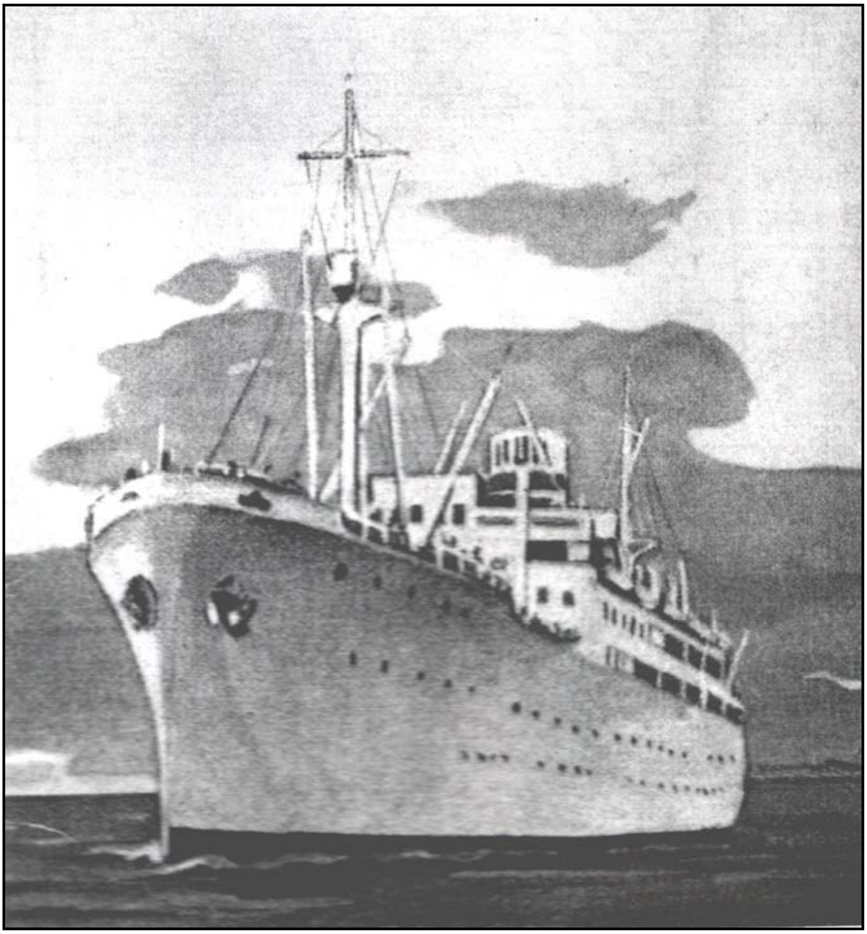

پاپۆڕی گرۆزیا

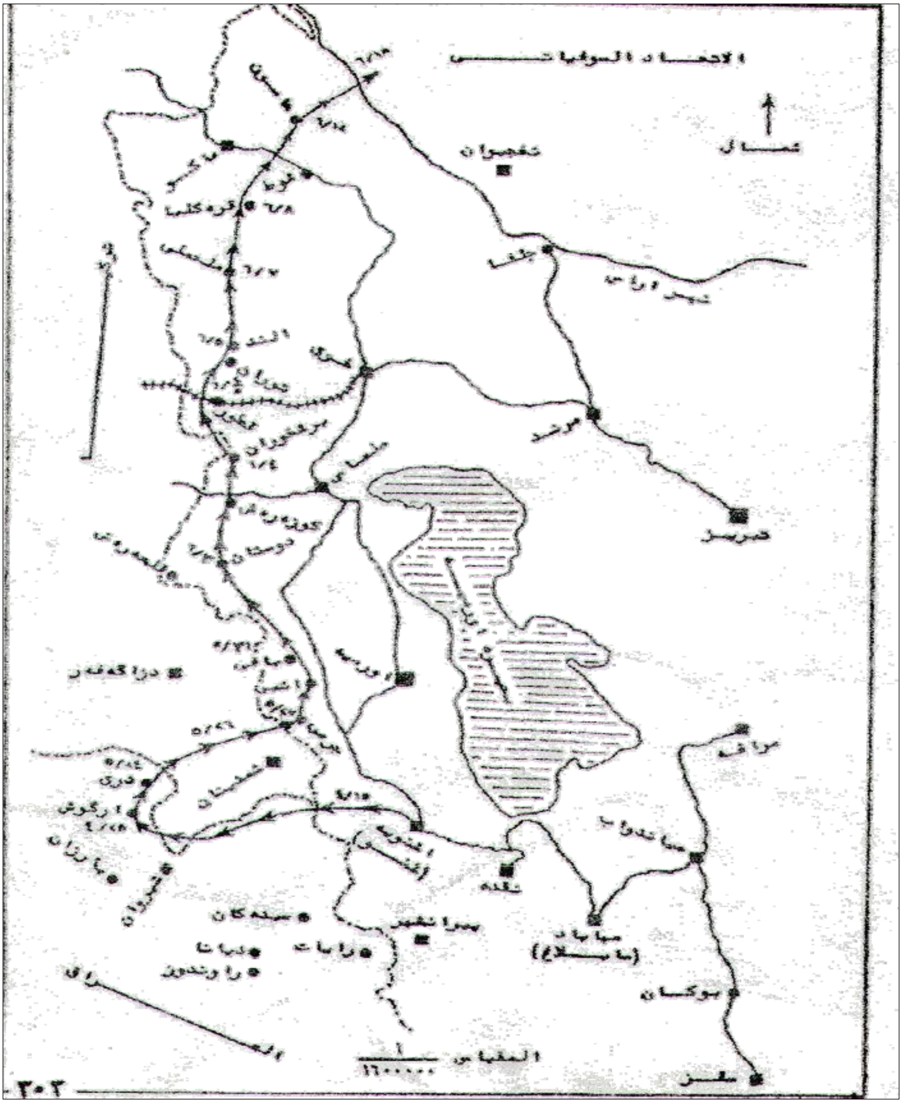

نەخشەی ڕێڕەو بۆ سۆڤیەت.

УзССР
МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ

СВИДЕТЕЛЬСТВО

НАСТОЯЩЕЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО ВЫДАНО
Зерар Сулейман
(фамилия, имя, отчество)
Бакирханович РОДИВШЕ 1926 В 1926 ГОДУ,
В ТОМ, ЧТО ОН ОБУЧАЛ В 1950 года
(тип школы)
ШКОЛЕ № 9 им. „Правды" Опытный
(села, района, города, области)
Хозяйственный „Малек" Сыр-Дарьинский р-на.
ОКОНЧИЛ ПОЛНЫЙ КУРС СЕМИ КЛАССОВ ЭТОЙ ШКОЛЫ И ОБНАРУЖИЛ ПРИ ОТЛИЧНОМ ПОВЕДЕНИИ СЛЕДУЮЩИЕ ЗНАНИЯ:

ПО РОДНОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ	5	(пять)
ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ	5	(пять)
ПО АРИФМЕТИКЕ	5	(пять)
ПО АЛГЕБРЕ	5	(пять)
ПО ГЕОМЕТРИИ	5	(пять)
ПО ЕСТЕСТВОЗНАНИЮ	5	(пять)
ПО ИСТОРИИ	5	(пять)
ПО КОНСТИТУЦИИ СССР	5	(пять)
ПО ГЕОГРАФИИ	5	(пять)
ПО ФИЗИКЕ	5	(пять)
ПО ХИМИИ	5	(пять)
ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	5	(пять)

Директор школы ( )
Учителя: ( )
М. П. ( )
( )
VII 1950 года. ( )

بڕوانامەی دەرچوونی ناوەندی بە پلەی نایاب(ممتاز)

Ўзбекистон ССР
МАОРИФ МИНИСТРЛИГИ

Узбекская ССР
МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ

МАҚТОВ ЁРЛИҒИ
ПОХВАЛЬНАЯ ГРАМОТА

Сыр-Дарьинский района
(область, шахар, район, қишлоқ)
даги 9 мактабнинг
VII синф ўқувчиси Зерар
(исми ва фамилияси)
Сулейман Бакирханович га
АЪЛО ЎҚИГАНИ ВА НАМУНАЛИ ХУЛҚИ УЧУН БЕРИЛДИ
„VII" 1950 й. г.

Выдана учени VII класса
школы № 9 им. „Правды" по Сыр-
(села, города, района, области)
Дарьинскому района
Ташкентской области
Зерар Сулейман Бакирханович
(фамилия, имя)
ЗА ОТЛИЧНЫЕ УСПЕХИ И ПРИМЕРНОЕ ПОВЕДЕНИЕ

Мактаб директори (мудири)
Директор (зав.) школы

Т-Л.N4.

بــڕوانــامـــەی ڕێــز لێنان

بسم الله الرحمن الرحيم

الجمهورية العراقيـــة
وزارة التربية والتعليم
مديرية الشؤون الفنية العامة
مديرية الشهادات / التعادل

العـدد ٩٩٢٠
التاريخ ٢٥/ ٨/ ١٩٧٠

الى / مديرية التربية والتعليم / لمحافظة اربيل
م/ معادلة شهادة

بناء على الطلب المقدم الينا من السيد زرار سليمان بكرخان بتاريخ ٢٢/ ٨/ ١٩٧٠ الحاصل على شهادة الدبلوم بالتاريخ من كلية التاريـــخ في طاشقند في الاتحاد السوفياتي عام ١٩٥٤ طالبا معادلتها ٠
ان الشهادة الحاصل عليها هي شهادة اولية جامعية ٠
استنادا الى قرار مجلس التربية والتعليم بالجلسة المرقمة (١٢) المنعقدة بتاريخ ٢١/ ٦/ ١٩٧٠ للتفضل بالعلم ٠

عبد المجيد التميمي
ع/ مدير الشؤون الفنيــة العام

نسخة منه الى /
محافظة اربيـــــــــــل
مديرية الشؤون الفنية العامة
سكرتير مجلس التربية والتعليم / كتابكم المرقم ٢٤٤١ في ٢٥/ ٦/ ١٩٧٠
مديرية الشهادات / التعادل
سكرتير لجنة معادلة الشهادات / السيد كاظم الجبيلي
السيد زرار سليمان بكرخان / محافظة اربيل

بڕوانـــامـــەی بـــەرابـــەرکـــراو (تعادل)

سوپاس‌و پیّزانین

بەدلّێکی پـــڕ لە سۆزەوە سوپاسی هاوڕێی ئازیز و تێکۆشەر، نووسەرو ئەدیبی بەتوانا مامۆستا (جەلال دەباغ) دەکەم ، کە ئەرکـــی بەسەردا چوونەوەی ئەم کتێبەی گرتە ئەستۆی خۆی، کە توانی تواناو شارەزایی خۆی بەکار بهێنی بۆ زیاتر جوان کردنی ئەم پەرتووکە لە ڕووی زمانەوانی و ئەدەبیەوە، کە شوێن پەنجەی بەسەر ئەم پەرتووکەوە دیارە، دووبارە لە دڵەوە سوپاسی دەکەم.

لـــــەگـــەڵ ڕێـــــــزمـــــــــدا............

نووسەر لە چەند دێڕێكدا :

- لەساڵی 1927 لە گوندی ماویلیان سەر بەقەزای ڕواندز لـە دایـك بـووە، لـە بـەهاری سـاڵی1943 بـووە بەسەرباز لە سوپای عێراق، لە سـاڵی 1944 دادگـای عـورفی كـەركوك حـوكمی دوو سـاڵ زینـدانی بەسـەردا سەپاندوە، لە دوای دەرچوونی لە مانگی 4/1946 لەڕیزی سوپای عێراق ڕایكردوە، لـە زارگـەڵی عـەلی بـەگ كۆمـەڵێك چەكی بردون و چۆتە ڕیزی سوپای میللی كوردستان لە مەهاباد.
- دوای تێكچونی كۆماری كوردستان لە كۆتایی ساڵی 1946دا ڕووبەڕووی سـوپای هێـرش هێنـەر وەسـتاوەو هەتا 17/4/1947 لەوێ وە لەگەڵ بارزانی مستەفا بەرەو سۆڤیەت ڕۆیشتوە زیاتر لە دوازدە ساڵ لە سـۆڤیات بووە، دەرچووی زانكۆی ئاسیای ناوەڕاستە.
- لە ساڵی 1959 گەڕاوەتەوە نیشتمان لە ڕواندز بۆتە مامۆستا، لە دوای هەڵگیرسانی شۆڕشـی ئـەیلول لـە كاردەركراوە وەك پێشمەرگە لە زۆربەی شەڕەكانی بەرگری لەخاكو نیشتمانەكەی بەشداری كـردوە لـە شـەڕەكانی سپیلك ساڵی 1963 كوڕەك 1965 هەندرێن 1966.
- لە دوای ڕێككەوتننامەی 11ی ئازای 1970 گەڕاوەتەوە سەركار لـە هـەردوو كـۆنگرەی هـەولێرو بەغـدای یەكێتی مامۆستایانی كوردستانی بەشداریكردوە.
- لە ساڵی 1973 لە كاتێكا حزبی شیوعی لەگەڵ بەعسیەكان ڕێك كەوتون چۆتە بەغدا، بەڵام لەو دەمـەوە پەیوەندی بە حزبی شیوعییەوە نەماوە .
- لە ساڵی 1979 گەڕاوەتەوە هەولێر خۆی نەداوەتە دەست بەردەوام پەیوەندی بـەكوردە نیشـتمان پـەروەرەكان هەبووە، لە ڕاپەڕینە مەزنەكـەی بـەهاری 1991 بەشـداریەكی كاریگـەری هـەبووە لـە ڕزگـاركردنی هـەولێرو كەركوك.
- ماوەیەك ئەندامی بەرەی كوردستانی بووە لە سۆران، لە ڕێكوپێكی كارەكانی بەرە دەورێكی باشی هەبووە،
- لە ساڵی 1993 لە كۆنگرەی یەكەمی پارتی كاری سەربەخۆیی كوردستان بۆتە ئەنـدامی سـەركردایەتیو دواییش بووە بە ئەندامی مەكتەبی سیاسی پارتی كار هەتا هەڵوەشانەوی ئەو پارتە.
- لە زۆربەی گۆڤارو ڕۆژنامەكانی كوردستانو عێراق وتارو لێكۆڵینەوەی مێژوییو سیاسی بلاَو كردۆتەوە.
- نامیلكەیەكی بەناوی بنەماڵەی میرانی دەرگەڵە بلاَو كردۆتەوە، چەندین دەستنوسی تـریش تـاكو ئێسـتا بـە چاپ نەگەییون.